Časopis bohoslovců československých

MUSEUM

Ročník XLVII. Číslo 1.

Pořadatel

Jan Alois Novotný.

OBSAH:

Pořadatel: Drazí bratři (úvodem) 1
Fr. Zíbal (Ol.): Srdci Panny Marie 3
H. K. (Br.): Na březích Adrie 3
F. Š. (Ol.): Václav Beneš-Třebízský jako kněz a vychovatel 9
Jos. E. Říha (Pr.): Před branou kněžství 16
Verný: Veda — viera. (Nábožensko-vedecký rozbor) 17
Jos. E. Říha (Pr.): † Jaroslav Vrchlický 24
Method Lavička (Br.): Památce Jaroslava Vrchlického 25
Jan Hrubý (Ol.): Význam idey Cyrillo-Methodějské 29
Jos. Lorenc (Br.): Ohlas prázdninových studentských manifestací 48
Hlídka Cyrillo-Methodějská: Acta Academiae Velehradensis. — Budoucí všeobecný koncil církve orthodoxní. — Bude někdy Rusko katolickým? — Pořadatel v odpovědi k poradám velehradským 51
Hlídka sociální 55
Nové knihy 58
Zpráva velehradská (podává J. Kalous) 61
Zprávy z Jednot 64
Rozmanitosti 71

L. P. 1913.

Nákladem »Růže Sušilovy« v Brně.

Povoleno biskupskou konsistoří ze dne 28. listopadu 1907 č. 6976.

Tiskem benediktinské knihtiskárny v Brně.

Administrace „Musea" žádá P. T. pány odběratele, kteří dosud nevyrovnali svých účtů zvláště za starší ročníky, by tak učinili co nejdříve. Není nám možno při zdražených poměrech tiskových pro tak veliké nedoplatky krýti výdaje příjmem. — Veškeré zásilky buďtež adresovány na pořadatele „Musea", Brno-Alumnát.

Předplatné na rok K 3·—. Bohoslovci K 2·—.

Listárna.

Aby snadnější dorozumívání v listárně se umožnilo, prosíme kollegy-přispívatele, by na zaslaném příspěvku udali též vedle jména značku pro listárnu. Pod ní vždy příslušné oznámíme. — Prosíme též o hojné příspěvky mimo obor věd theologických spadající. — Na práce nevytištěné bude případný zřetel vzat v čísle budoucím.

Časopisy a knihy redakci zaslané:

Benediktinská knihtiskárna, knihkupectví a nakladatelství v Brně: Knihovna našeho lidu: Jan Vyhlídal: Z hanáckého kraje. V Brně 1912. Cena 3 K. — Duchovní knihovna: Dr. J. N. Ševčík: Odpustková modlitební knížka. V Brně 1912. Cena 4 K. — Em. Springer S. J.: O salutaris hostia! (Přeložil B. Bitík, farář v Nových Valteřicích). V Brně 1912. Cena 60 h. — Věstník Jednoty katol. duchov. diecese brněnské. Roč. V. — „Hlídka", red. Dr. Pavel Vychodil. Roč. XXIX. — „Náš Domov", red. Jos. Vévoda, roč. XXI, č. 8—11. — „Květy Marianské", roč. XXIX, seš. 8—11. — „Škola Božského Srdce Páně", roč. XLVI, seš. 8—11.

Cyrillo-Methodějské nakladatelství V. Kotrby v Praze: „Český slovník bohovědný", pořádá Dr. Tumpach a Dr. Podlaha; seš. 20—21. — Dr. R. Zháněl: Garnisonspredigten. — P. M. Štěpán Švec, C. SS. S.: Tajemství mše sv. — P. Fr. Žák, S. J.: Adorační hodina. — „Rajská zahrádka", roč. XXII, seš. 2—3. — „Rádce duchovní", časopis kněžstva československého, roč. XX.

Nakladatelství R. Prombergra v Olomouci: J. P. Tikovský: Vánoční hra. — Arnošt Czech z Czechenherzů: Zlatý horizont (bás.) — Dr. Jos. Kachník: Ethica catholica: generalis et specialis. — „Nový Obzor", red. Fr. Dohnal.

Herder'sche Verlagshandlung in Freiburg (Breisgau): Msgr. Dr. P. Baron de Mathies: Predigten u. Ansprachen für die Jugend.

„Ve službách Královny", roč. 5, Praha II, Ječná 2. — **„Vlast"**, roč. XXIX, redaktor Tom. Škrdle. — **„Křesťanský dělník"**, roč. XI. — **„Katechetische Blätter"**, Jahrg. 38, Verlag des Jos. Kösel. Kempten. — **„Glasnik Sv. Franje"**. Tečaj **XVII.** Tuživo u Zagrebu.

„Studentská Hlídka"; list katol. studedtstva československého. Roč. V, čís. 1—2. Vychází koncem každého měsíce. Rukopisy, dopisy, publikace, předplatné, reklamace posílají se na adresu: „Stud. Hlídka", Praha II, Voršilská 1.

„Časopis katol. duchovenstva", roč. LIII. — **„Časopis Musea Království Českého"**, red. Čeněk Zíbrt, roč. LXXXVI. — **„Našinec"**, denník, roč. XLVIII, v Olomouci. — **„Budoucnost"**, týdeník, roč. XXVIII. — **„Lužica"**, Lětnik 31. — **„SS. Eucharistia"**, roč. XVII. — **„Cyrill"**, roč. XXXVIII. — **„Časopis vlasteneckého spolku musejního v Olomouci"**, roč. XXIX. — **„Selské Hlasy"**, red. Jos. Šamalík, roč. XV. — **„Kazatelna"**, roč. XI, nákl. Em. Šprongl v Pelhři-

MUSEUM

Časopis bohoslovců československých.

Ročník XLVII.

Dvé krásek spanilých duše mé ovládnulo stánek:
zemská jedna, druhá s výšiny pošla nebes,
dívku a vlast — ty v mojích miluji sestersky se nadrech,
každá půl, každá má moje srdce celé. *Sušil.*

Pořadatel

Jan Alois Novotný.

V Brně 1913.

Nákladem „Růže Sušilovy". — Tiskem benediktinské knihtiskárny.
Povoleno biskupskou konsistoří ze dne 28 listopadu 1907 čís. 6976.

OBSAH:

Básně:

Strana

Ljubinski V. (Ol.): „Tui sumus" 157
Ol: Matce soďálů 207
Poďhorský Albín (Ol.): Zřídla sladké těchy 272
R: Křižáci 129
Rostakov: Matko 79
Říha Jos. E. (Pr.): Před branou kněžství 16
— † Jaroslav Vrchlický 24
— Sanctus 87
Veník J.: Na konvalinkách 110
— Ráno 111
— Touha po zašlém 112
— Excelsior 112
— Jasmín 113
Zíbal Fr. (Ol.): Srdci Panny Marie 3
— Nápis naděje 285
— Plavci 289
— O vos omnes 331

Články:

Bobal Jos. (Ol.): Církev katolická a pokrok 170
Buryšek Jos. (Hr. Kr.): Reminiscence předkřesťanských národů na první hřích 261
F. Š. (Ol.): Václav Beneš-Třebízský jako kněz a vychovatel 9
Gamba Kar. (Ol.): Rozmluva o Zmrtvýchvstání Páně 118
H. K. (Br.): Na březích Adrie 3, 79, 158, 273
Hrubý Jan (Ol.): Význam idey Cyrillo-Methodějské 29, 88
— Na prahu jubilejního Cyrillo-Methodějského roku 1913 75
Kalous Jan (Br.): Zpráva Velehradská 61, 145
Lavička Methoď (Br.): Pamatce Jar. Vrchlického 25, 113
— Památce stých narozenin Boleslava Jablonského 218
Lorenc Jos. (Br.): Ohlas prázdninových studentských manifestací 48
N. J. (Br.): Stručný přehleď dějin sv. přijímání 179
Neumann Aug. O. S. A. (Br.): Tři kapitoly o husitském válečnictví . . 186

Strana

Novotný Jan Alois (Br.): Drazí bratři (úvodem) 1
— Bohoslovcům československým na rozloučenou 359
Ondrůj J. (Br.): Skutečnost zázraků Kristových (apologetické pojednání) 207
Rostakov: Vzpomínka předkům 286
Roupec Jan (Br.): Východní otázka církevní 220, 289
Schön Jan N. (Ol.): Dějiny kláštera „Hradiska" u Olomouce 198
Špolc Lad. (Br.): Vývoj dogmatu a theorie sv. Vincence z Lerinu 332
Verný: Veda — viera (Nábožensko-vedecký rozbor) 17

Hlídka Cyrillo-Methodějská 51, 130, 239, 339
Hlídka sociální 55, 134, 241
Nové knihy 58, 136, 242, 343
Zprávy z Jednot 64, 151, 243, 349
Rozmanitosti 71, 152, 250, 356

Drazí bratři!

K onomu dlouhému řetězu, jejž předkové naši vytvořili a na němž s tolikerým zájmem a s tak vroucím nadšením pracovali, máme i my, bratři, připojiti také jeden nový článek, pevný, ryzí, ukovaný mladistvým zápalem ideálních duší, lesknoucí se vroucí láskou našich mladých srdcí, vytepaný houževnatostí a nepoddajností, jaké nezbytně je potřebí v přípravě k boji, který na každého z nás čeká. Přičiňme se, bratři, neb na nás jediné vše spočívá, by nový článek náš, jejž v řetěz dlouhý připojiti chceme, důstojně se přirovnati mohl k předkům svým, bez ostychu, nikterak neztráceje na onom vroucím nadšení, jež plnilo mladistvou hruď našich předchozích, nikterak neumenšuje onen vroucí zápal, se kterým vrhali se v před překonávajíce i sebe větší překážky, jež v cestu se jim stavěly. A doufám, bratři, že při poněkud jen dobré vůli a vzájemné činnosti i tento nový článek náš, jejž sami vytvořiti letos chceme, nikterak nebude nejmenším mezi svými soudruhy, že i ten co do lesku a ryzosti krásně vyrovná se všem, jež v letech minulých již předcházely.

Bratři! Povolání naše, na něž se připravujeme, v každém ohledu vyžadovati bude muže celého, důkladně obrněného ve všech trampotách života, muže neohroženého, který v každé době státi dovede na místě mu určeném, „který má býti uchován čist ve světě k víře vlažném, lehkovážném“ (Lev XIII), kde Bohu samému i Církvi jeho ve tvář plivají, kde žádné špatnosti se neštítí, dobro bláznovstvím nazývají, vše krásné rozháraností svojí i rozervaností ničí, poctivou otevřenost odhazují, úskoků a lstí všeho druhu užívají ... jen aby zostudili Krásu, překroutili Pravdu, znemožnili Dobro. A mezi ten dav, v tu rafinovanou

společnost s nastrojenou tváří, mezi ty massy s úchvatnou rychlostí žijící, blazeované, rozmrzelé — i my, bratři, jednou budeme posláni, bychom rozrývali ty úhory národa našeho a vysekávali kořeny nevěry, které zdárnému rozkvětu brání, bychom rozsévali semínka Pravdy do všech krajů a „podle veškerých vod" (Písmo sv.) v naději, že Pán požehná činnosti naší a že k podzimu pak stodoly naše naplní se oním ovocem pravdy, kterou snad s pláčem, všemi pohrdáni a posmíváni kdysi jsme rozsévali.

A můžeme, bratři, stanouti jednou na oněch rozlehlých nivách drahých našich rodných krajů úplně bez přípravy, neznající ani těch nejzákladnějších složek společenských zájmů, po nichž tak horečně k onomu rozbouřenému moři-života bez nutné obratnosti a obezřetnosti, které zapotřebí je, bychom kormidlu onen pravý směr dali ... a to „v době tak prudkých zápasů soutěže, úpadku řemesel, volné dělitelnosti a zadlužitelnosti pozemkové, koalicí dělnických, stávek a kartelů, chorobného narůstání potřeb a vůbec měnění se míry životní, rychlého bohatnutí a hromadného pauperismu, nikdy nebývalého napětí hmotných sporů prospěchových i kulturního závodění" (ministr Bráf) a do krve již jdoucí řevnivosti, hrozné nemravnosti, životní přesycenosti a blazeovanosti! Nikdy, bratří! Vždyť třtinu větrem se klátící smete příval, o pevnou vůli však a čelo ocelové i vlna moře se rozdrtí. A veškerým právem! Neboť nemáme příčiny, proč bychom se báli, v ústraní jen živořili; vždyť Pán vždycky s námi! A ta moderní tak zv. intelligence? Bratři, té se nebojte, před tou se neskrývejte! Nic není v hlavě její. S drzým čelem pouze kráčí mezi davy. V srdci Vašem láska k Pravdě, Dobru a Krásnu, v duši Vaší soucit s každým trpícím, v ňadrech Vašich hrdé vědomí důstojnosti, ve zraku pak jas pravého poznání! Před kým tedy couvat, koho se bát?! Popatřiž jen každý na massy věrných sobě bratří, rozplameň své srdce láskou jejich ňader, levici svou zatni, pravici jim podej ... a chvátej vstříc svým ideálům!

A když Kristus vzorem Tvým, Matka pomocnicí bude — pak, věř mi, nikdy nezůstaneš sám — a hvězda žití Tvého stále bude jasnou — a ta sv. Pravda, kterou zakopati chtějí, opět stane v kráse, jen když, bratři, budem' svorni! —

Jan Al. Novotný, pořadatel.

Fr. Zíbal (Ol.):

Srdci Panny Marie.

Srdce Mariino, květe liliový,
duší milujících budíš žárný vznět,
krásu Tvoji nelze vylíčiti slovy,
sladkou vůni Tvoji nelze povědět.

Srdce Mariino, cesto jistá žití,
bouř kde slábne jako dálný větru sten,
po ní, Matko, dovol pevně vždy nám jíti,
po ní veď své děti, až se schýlí den!

Srdce Mariino, zahrado Ty boží,
v jejíž taje vede sedm svatých ran,
až smrt neúprosná ruce na nás vloží,
dopřej, Matko, klesnout k prahu těchto bran!

H. K. (Br.):

Na březích Adrie.

Dalmacie! Slovo toto zní v uších našeho lidu tak neznámým tónem, jako byste jim mluvili o Africe. Je prý to kdesi dole v Rakousku a poněvadž se tam jede po moři, tedy tam daleko, tam za mořem. To Dalmatinci si nás už více hledí! Na větších nádražích, trzích a jinde vídáme štíhlé postavy se širokými rameny, nad nimiž vévodí římská hlava s osmahlou tváří. Upozorňují na sebe více méně cenným zbožím, které nabízejí lámanou češtinou a které „bračovi" prodají za každou cenu; raději „prodělají" než-li by u bratrského národa svými „pevnými cenami" budili podezření, že není jim obchod pouze prostředkem k živobytí, nýbrž manipulací k rychlému zbohatnutí. Ptejte se jich, odkud jsou a uslyšíte: iz Imotskoga, iz Knina, iz Makarske atd. Tedy Dalmatinci. Ubohý lid! Ony hory pokryté šedožlutým kamením nerodí nazbyt chleba, a proto opouštějí rodnou matku zemi když neobměkčila svého v pravém slova smyslu kamenného srdce a odcházejí do ciziny, by ze skrovného výdělku živili nejenom sebe, nýbrž často i četnou rodinu. Přicházejí také k nám a — jak jsem už dříve podotkl — zajímají se na svých cestách mnohem více o naši vlast, nežli jsme činili dosud my vzhledem k jejich chudé otčině. Teprve v poslední době podniknuto několik výprav na slovanský jih a jest si přati, bychom se častěji revanžovali těmto potulným obchodníkům bratrského národa. Jen tak dospějeme k poznání, že netřeba vyhledávati Ostende, když existuje Opatie a Dubrovník v naší Adrii,

že vedle čarokrásného Korfu máme věčně vábný dubrovnický ostrůvek Locrum, že vedle nordických fjordů zasluhuje povšimnutí rozkošná Boka kotorská, že nejenom důkladně prozkoumané vykopávky pompejské, nýbrž i z velké části dosud neznámé rakouské Pompeje v dalmatském Solínu zasluhují větší pozornosti než-li se jim až podnes dostávalo.

Než k věci! Předesílám, že jsem cestoval svého času do Dalmacie ne jako vyšnořený turista, nýbrž v modrém kabátě s věrným druhem svým dřevěným kufrem. Spolucestujícím byl ještě jeden modrokabátník, nějaký Pávek z Hané. O cestě do Vídně, jako všeobecně známé, pomlčím. Cestu z Vídně do Rjeky dovolím si krátce načrtnouti. Z Vídně jsme vyjeli z nádraží jižní dráhy okolo 11 hod. v noci. Měsíčná noc únorová skytala vyhlídku do zasněžené krajiny. Brzo za Víd. Nov. Městem stoupala dráha do pověstného průsmyku semeringského, který leží ve výši asi 1000 *m* nad hladinou mořskou na rozhraní D. Rakous a Štýrska. Stavba dráhy tímto průsmykem — z r. 1848 — vyžadovala nákladu asi 40 mil. korun. Než není to tak mnoho, uvážíme-li, že dráha tato se vine 15 tunely, z nichž nejdelší je 1500 *m* dlouhý, že se přenáší přes 118 kamenných, 11 železných mostů a 16 viaduktů. A ta úchvatná podívaná! S jedné strany údolí jako propast a v něm chýže jako dětská hračka, s druhé strany pak strmé jehličnatými lesy porostlé Alpy. Na další cestě Štýrskem minuli jsme jeho hlavní město Hradec, útulek to zámožných pensistů, a dále Maribor. Posledním štýrským větším městem na této dráze ležícím jest Celje, od něhož až k líně tekoucí řece Sávě táhne se nadmíru romantické údolí, kterým opouštíme rozkošné Alpy, bychom se údolím Sávy dostali do bílé Lublaně, kamž jsme také okolo 4 hodiny odpolední dorazili.

Že se blížíme k našim bratrům Slovanům, pozorovali jsme již za Mariborem, neboť přisedající do našeho vagonu bavili se lahodným jazykem slovinským, zatím co štýrských Němců čím dále tím více ubývalo.

Minuli jsme jinak nepatrné nádraží postojenské, ale významné pro blízké světoznámé jeskyně, které přivabí do roka na tisíce turistů zvědavých spatřiti krápníkové sály a galerie.

Po 6 hod. přibyli jsme na nádraží do Svatého Petra, kde jsme posléze opustili vlak, který uháněl dále k Terstu, bychom po 10 hod. v noci mohli nastoupiti další cestu odbočkou odtud do přístavního města Rjeky. — Šlo o to, kde se po ten čas ubytovat. Po sněhu, který nás cestou — zvláště pak v Alpách — stále provázel, nebylo sice ani památky, ale za to prudký severák řezal do obličeje. Tušili jsme, že na večeři v nádražní restauraci nestačily by nám ani dva „marschzulagy", a proto jsme podnikli výpravu do města „objevit" nějaký „normální" hostinec, který nedal na sebe dlouho čekat a nabízel se nám lakavou firmou „Gostilna". To bylo první slovo, kterému jsme v jazyku slo-

vinském řádně porozuměli. K jeho rozluštění nám napomáhal lačný žaludek. Z vděčnosti za to odměnili jsme se mu nejenom nutnou večeří, nýbrž i zbytečnou sklenicí vína. Poslední z obětí stála 18 haléřů, proto počali jsme oba povážlivě vrtět hlavou nad pověstnou lácí jižních vín. Na štěstí však byly naše obavy zbytečny, jak patrno z dalšího. Také pomlčím o zajímavostech na dráze Sv. Petr—Rjeka, poněvadž jsem měl cestou pouze „zájmy osobní". Uvelebiv se totiž ve vagonu do Rjeky vypraveného vlaku a nemaje jiné vyhlídky než černé, jakoby do měchu proražené okno, řekl jsem si „marnost nad marnost" a zahaliv se do pláště, záhy jsem se povznesl do vyšších sfér lymbánské říše. Pojednou však notně mnou zatřepav jeden ze spolucestujících Talijánů, kteří živou disputací pečovali o to, bych neupadl do bezvědomí, pronesl několik italských slov, mezi nimiž bylo Fiume. Se zimničným chvatem uchopil jsem zavazadlo a vystěhoval se z vagonu. Bylo po půlnoci. Dobře vědouce, že nastoupíme další cestu parníkem teprve okolo 11 hodiny v noci, uložili jsme zavazadla v nádražní šatně a nastoupili cestu do města.

Byla chladná, ale klidná a příjemná noc. Brali jsme se na zdař Bůh prostrannou ulicí, kterou se táhla alej mohutných listím obalených stromů, což nás velmi mile překvapilo.

Byla sobota před ostatkovou nedělí. Noční klid byl rozvířen zvukem cimbálů a cikánských kapel — vycházejícím z osvětlených kaváren a hotelů — a tu a tam rušen krátkým občas nadšenou prosou přerušovaným popěvkem podnapilého Italа. Sotva zapadl... ozval se tentýž koncert v jiné ulici. Nápadné mořské ovzduší budilo v nás touhu dostati se k přístavu; vždyť tolik jsme bažili po tom, co tak mnozí spatřivše za nezapomenutelné prohlašují. Proto, když jsme potkali jednoho z nočních chodců, žádali jsme ho německy o informaci, kudy lze dospěti k přístavu. Týž však přiměřenou gestikulací dával nám na srozuměnou, že ho příliš nezajímáme a bral se svou cestou dále. Octnuvše se na holičkách takto, chtěli jsme se dáti už po čichu, když tu náhodou narazili jsme na jiného ostatkového dobrodruha, který jistě nepochyboval o tom, že země jest kulatá, že se otáčí a přitahuje, a proto v domněnce, že, co neví, to nepoví, obrátili jsme se se svým přáním na něho. A hleďte! Byl to Němec od paty do hlavy a k tomu tak ochotný, že se nabízel svým „loncmonům" za průvodčího, začež jsme se uctivě poděkovali. Následujíce daného pokynu, octli jsme se záhy u kýženého cíle. Zřeli jsme tu před sebou rozsáhlý přístav, jehož obvod prozrazovaly plynové a elektrické lampy umístěné na molech, jejichž žlutá a bílá světla malebně se zrcadlila na mírně rozhoupané hladině mořské. Další vyhlídce bránila temnota noční, kterou jen z části zaplašoval občas z mraků se vynořivší měsíc. Nám však zatím stačilo nejbližší okolí, neboť v přístavu zakotvené parníky strhly na sebe veškeru naši pozornost. Les stožárů svědčil o velikém jejich množství. — V přístavní ticho mísí se pouze tajemné šepotání o lodi se tříštících vln a neustálé praskání a vrzání k sobě se tulících bárek. Za to v dálce,

na druhém konci přístavu, skřípají řetězy, syčí pára a křičí lidské hlasy. To lodníci vyloďují přivezené zboží.

Spoléhajíce na to, že ve dne zbude nám dosti času k důkladnější prohlídce všech těchto zajímavostí, vešli jsme do kavárny na nábřeží, bychom vyčkali příštího jitra. Ošumnělí hosté nikterak neodpovídali dosti vkusnému zařízení této kavárny. Byli to tuším sami lodníci. Vypivše každý koflík horkého čaje, vyhledali jsme si ve spoustě italských novin jakýsi vídeňský list a přátelsky se oň rozdělivše, pustili jsme se do četby. Než sloty písmenka skákala sem tam, jakoby si hrála na schovávanou, až se nám oči z toho zavíraly; málem byli bychom usnuli. Proto odloživše „zábavnou" četbu, vyšli jsme na ulici, kde, ač bylo teprve okolo páté hodiny ranní, bylo velmi živo. Hlavní ovšem zásluhu o tento jitřní ruch měli bálníci a bálnice, kteří v nejpitvornějších maskách křepčili při dissonantních zvucích měchové harmoniky. Čekal jsem, kdy je sebere nedaleko stojící policista, když v tom obrátila se na něho jedna z rozdováděných masek s nepříliš vlídně podanou žádostí, kolik že je hodin. Policista dělal uraženého, ale nepochodil. Záležitost dospěla tak daleko, že málem byla by maska sebrala rameno spravedlnosti.

S blížícím se jitrem přibývalo i ruchu pouličního. Teprve nyní zřeli jsme rozsáhlá oddělení přístavní přepažená dlouhými do moře daleko zabíhajícími moly, nádhernou loděnici a celou rozlohu města. Staré město, jakoby se stydělo za svoji špínu, krčí se jako za kulisy za výstavné paláce rozestavené na nábřeží. Dopoledne věnovali jsme prohlídce města a poobědvavše v zapadlé hospůdce, odebrali jsme se do městského parku, který nás svou zelení k tomu přímo vybízel.

Za pozdního odpoledne vystupovali jsme na pahorek nad městem se zvedající, bychom tak nabyli lepšího rozhledu na otevřené moře. Nikdy nebudu litovati této vycházky, která vryla v duši mou malebný obraz přírodní krásy. Dospěvše vrcholku — ohlédli jsme se. Nádherné panoráma! Pod námi město, přístav s loďmi a čluny, kouřícími komíny a červenými, hnědými a žlutými plachtami, modré moře, mírný záliv kvarnerský. Veliké, zlaté slunko visící nad nekonečnou hladinou Jaderského moře chvělo se jakoby se bálo spustiti do bezedné tůně. Zlaté paprsky rozlévalo po jeho hladině, tak že se zdálo, jakoby tato byla nekonečnou plochou roztaveného zlata. V dálce chýlilo se k sobě několik ostrůvků azurové barvy. Za polibků večerního vánku chvělo se moře, na němž houpaly se četné bárky, jejichž plachtoví při každém pohybu nabývalo barvy brzo oranžově žluté, brzo nachově červené. Básník neměl by dosti vhodných slov a malíř barev, aby vystihli tuto přírodní krásu nádherných her.

Stmívalo se, když jsme si vyžádali v paláci uherského L l o y d u informaci stran doby odjezdu naší lodi „D a n i e l E r n ö". Opatřivše si nutný proviant na dobu toužebně očekávané plavby, pomýšleli jsme na posilnění, o které jsme žádali v jisté krčmě. Než krčmář ovládající pouze italštinu nerozuměl z počátku našemu přání

a proto nezbývalo jiného než přivésti ho na to přiměřeným posuňkem. Dovtípil se a přinesl nám něco, co mu asi v kuchyni již dlouho zavazelo a co jsme tímto způsobem vysvobodili od dalšího upalování. Po večeři vystoupili jsme na loď, vykoupivše před tím v nádražní šatně uvězněné kufříky. Uloživ zavazadlo se svými věcmi na můstku nad palubou vyvýšeném, pokrytém plachtovým plátnem, protáhl jsem volně znavené údy a sledoval noční život v přístavu. Řady světel mihotající se v dálce všemi směry nerozptylují temno, na jehož pozadí rysují se ještě temnější silhouety komínů a stožárů. Časem vyletí snop jisker z takové silhouety a rozsype se jako zlatý déšť, jehož krůpěje tiše hasnou; časem do šumu promenujícího obyvatelstva zahučí parník. Modré, červené a žluté svítilny zavěšené na stožárech zdají se tkvíti ve vzduchu a osvětlují vlajku „Lloydu". Na můstku mihají se lidé se svítilnami. V nastalém soumraku lze sotva ještě rozeznati vchody do kajut a okno, kterým je viděti mocně vyleštěné části stroje pohybující se zvolna ve svých mosazných ložiskách, jakoby sbíraly sílu potřebnou k rychlosti. Cestujících schází se stále více; spěch lidí se svítilnami stává se rychlejší, zaskřípá řetěz zvedající můstek, smyčky lan vysmeknuty z bojů; šroub počíná rozvlňovati vodu, až posléze z počátku mírným, čím dále však víc a více se zrychlujícím tempem opouštíme rjecký přístav. Dlouho ještě stál jsem na palubě pozoruje, kterak Rjeka s řadami domů a světel zdá se ustupovati v dálku, jakoby sestupovala pod vodu a zastírala se mlhou, až posléz v dálce a temnu viděti pouze jakoby chumáč svatojanských mušek nad samou hladinou se vznášejících a víc a více se ponořujících do tůně mořské. Kamkoli se ohlédneš, nevidíš nic než černou příšernou noc. Na obzoru lze sice zahlédnouti několik lodí nebo vlastně jen jejich svítilny podobné v dáli různobarevným chvějícím se bodům ve vzduchu rozvěšeným. Slyšeti pouze hučení lodního pístu a syčení rozražených spěněných vln. Chladný vítr vanoucí lodi vstříc z dalekých prostorů moře vehnal mne do lodního skladiště, jež nám — cestujícím III tř. — bylo vykázáno. Při vstupu zarazil mne zvláštní zápach budící současně i chuť slaného a hořkého ovzduší vlastní — jak mne častější zkušenost poučila — pouze uzavřeným lodním prostorám. Byly tu hromady pytlů, sudů, beden a jiného haraburdí. Poněvadž, jak jsem se přesvědčil, postarati se o pohodlí není povinností společnosti, nýbrž samých cestujících — neboť jedni z nich spali pod nepromokavou přikrývkou pytlů, jiní, choulostivější, vyhlédli si k témuž účelu okolí komínů a pancéřových parou zahřívaných ploten — následoval jsem příkladu prvých a zahaliv se do komisního pláště, těšil jsem se, že po dvou téměř úplně probdělých nocích aspoň ta třetí mi dopřeje zaslouženého odpočinku. Než — do třetice všeho dobrého. Nespal jsem ani dvě hodiny, když tu ucítím notný štulec provázený ustrašeným voláním svého kollegy: „Vstávej, to je Boží dopuštění!"

Posadil jsem se. Prudká vlna, jež narazila na náš parník a

vychýlila jej takovou měrou z rovnováhy, že všichni, kteří stáli, chápali se kolem stojících předmětů, by neklesli, otevřela mi rázem oči a dotěrná ospalost byla ta tam. Dravá bora divoce skučíc bičovala parník a každý mocnější její zášleh měl v zápětí nové a nové vlny podporující nepřetržité zmítání naší lodi, která plazila se jako had rozrážejíc zpěněné hřbety zuřivých vln. Špatně přiléhajících bočných dveří a nedovřených okrouhlých okének použily zvlášť mocné víny, by se pomstily na nevinných klidně dřímajících obětech, kterým ve smr utém, teplém však koutku o osvěžující lázni třeba se nezdálo, přece smutná skutečnost byla nesmazatelným toho důkazem. Také pověstná mořská nemoc mne neminula. Od prvého okamžiku procitnutí cítil jsem zvláštní mdlobu, jež hrozila každou chvíli propuknouti ve zvracení. To protestoval žaludek proti nezvyklému houpání a nedal si říci ani tehdy, když jsem ho „uspával" občasným douškem višňovky, kterou kollega ve své prozíravosti k tomu cíli zaopatřil. Nebýti toho, že vlny borou rozeštvané víc a více se mírnily a tedy také naše loď z téhož důvodu upouštěla od bláznivého tance, byl bych jistě — jako mnozí jiní — u kanálu „krmil rybičky". Netrvalo dlouho a loď plula klidným tempem jako prve. Spolucestující, kteří přišli do příliš blízkého styku s vodou, použili této příležitosti k tomu, že rozvěsili promoklé části oděvu kolem komínů a živě disputovali brzo hrvatsky, brzo italsky — jak z gest se dalo usuzovati — o dojmech, jež u nich vyvolala „aqua fresca". Mezi tím se venku rozbřesklo a proto vystoupil jsem na palubu, bych viděl, „jak vstává ranní zora" na Adrii. Je to chvíle zvlášť nádherná. Ranní svit jeví se nejdříve na vodě. Hladká hladina lehce se vlní a jakoby pokryta byla šupinami, zvolna se postříbřuje a bledne. Voda stává se pomalu jasnější nebe. V temnoty letí stále více jasu. Povrch hladiny osvětluje se stále silněji a její lesk odráží se i na lidských tvářích. Daleký prostor nad vodou se postupně objevuje a možno již viděti v něm trojhranné plachty rybářských člunů. Lehký vánek, který sem z prostoru zalétá, zdá se přinášet s sebou jas. Svítá . . . Hladina mořského klínu mezi ostrovem U g l j a n e m a pevninou růžoví, polévá se zlatem a provozuje čarovnou hru jitřních barev, světlo se rozlévá, zatápí celý obzor a před námi vynořuje se z vody dlouhá bílá stěna — zaderský přístav — Z a d a r. Lodní šroub přestane hučeti a loď plíží se jako dravec na kořist tiše, pouhou setrvačností, na starou R i v u. Náhlé ztišení budí všechny cestující, kteří se hronou na palubu. Opatrně přistává parník k molu, zatím co lodník na přídě stojící vrhne ve vhodném okamžiku na břehu čekajícím druhům v klubko svinutou, volným koncem ke smyčce do moře spuštěného lana přivázanou šňůru, pomocí které lano vyloví a smyčku navléknou na kovový boj. Totéž děje se současně i na zádi lodi. Pak přitažen náš parník ke kvádrovému mostu a spuštěn můstek, jenž nám usnadnil výstup na půdu našeho nového domova.

(Příště dále.)

F. Š. (01.)

Václav Beneš-Třebízský jako kněz a vychovatel.

Slyšíme-li neb čteme-li někde jméno Václav Beneš-Třebízský, představíme si obyčejně ihned onoho milého, předčasně národu zesnulého kněze jako spisovatele, jenž, vstoupiv v šlépěje kněží-buditelů, dovedl uhoditi na nejjemnější strunu srdce svých čtenářů, který je dovedl v nejhlubším nitru roztklivěti a dojmouti, jenž si zamiloval dávné osudy našeho národa, na prvním místě však byl nadšen jeho láskou k náboženství a vlasti. — Bohužel, že láska ta v určitých dobách octla se na zcestí!

Zde chci poukázati na Třebízského jako na pracovníka v povolání, jež si vyvolil, v němž se cele věnoval věčnému i časnému blahu lidu, z něhož vyšel a jejž miloval již od útlého mládí jako student, theolog, a pro nějž skutkem plně pracovati počal po svém vysvěcení na kněze, kteryžto úřad dopřál mu Nejvyšší zastávati pouze devět let od července roku 1875 do června 1884. Pozorujeme-li jeho snahy a skutky za těchto několik let, přiznáme, že Beneš byl muž — povinnosti a práce. Nespokojil se nikterak s tím, co mu povinnost ukládala, činil více než všechny nemnohé síly tělesné byly s to. Sledujme tedy kratince Beneše v jeho povolání, nakresleme si ho několika rysy jako kněze, vychovatele, a v tomto oboru dotkněme se též významu jeho jako spisovatele!

Novokněz Beneš ustanoven kooperatorem v Litni, v okresu Berounském. Hned na počátku svého působení byl vzorně svědomitý ve vykonávání úřadu kněžského, v plnění svých povinností kněžských, jichž nebylo málo, a též do školy spěchával rád říkávaje, že jest mu obcování s maličkými rozkoší. Mladý kaplan již zde měl ideální lásku k sobě svěřenému lidu, a jak praví životopisec, „otvíral si jeho srdce lahodným slovem a skutkem samaritánským.“

V Litni strávil Beneš jen čtyři měsíce. Onemocněl a zotaviv se ve svém rodišti ustanoven kaplanem v Klecanech. Tam prožil posledních osm let života, v nichž vykonal velikou práci jako kněz, vychovatel a spisovatel. Máme-li posouditi velikost povinnosti, kterou Benešovi bylo konati jako knězi, jest uvážiti, že do Klecan bylo přifařeno devět obcí. Vzhledem k vysokému stáří svého faráře P. Rottenborna ochotně nesl větší a obtížnější část povinností a k tomu ještě mnoho psal. Horlivým vykonáváním úřadu svého i nedůvěru vzbudil u některých osadníků, ale nezměnil se. Změnili se však jeho farníci. Příčinou byla Benešova kázání. Takových slov dosud tu s kazatelny neslýchali, té vroucnosti, s jakou Beneš je přednášel, dosud postrádali. Ačkoliv byl kazatel výtečný a mohl mluviti mnohdy „s patra“, nečinil toho nikdy i když

Prameny: Josef Braun: „Václav Beneš-Třebízský“ (obraz životopisný). — J. Gibbons: „Vyslanec Kristův“. — „Hlídka Literární“ 1886. — „Osvěta“ 1884. — „Vlast“ 1884—1885.

byl nejvíce zaměstnán a připravoval se vždy důkladně. Svědčí o tom dopis příteli ze dne 15 února 1883, kde píše mezi jiným: „.. Mám postní kázání, příprava zabéře také času...“

Každé kázání jeho proniknuto bylo vroucí láskou k Církvi svaté, rodné zemi a lidu; k jeho kázáním, zvláště postním a slavnostním, scházívali se lidé i ze vzdálených osad. Každé se odnášelo k důležitému a zajímavému bodu sv. náboženství, a Beneš se snažil, aby co možná nejvíce proniklo k srdci lidu. Sestupoval ke zkušenostem svých posluchačů a dovedl je nad ně povznésti. Znaje nitro lidu, mezi nímž vyrůstal, jeho potřeby a touhy, jeho přednosti, ctnosti a vady a maje v srdci k tomu lidu lásku, mohl Beneš úchvatně s kazatelny promlouvati „od srdce k srdci“. Úspěch ještě zvyšovaly hojné příklady, jichž užíval: z Písma sv., ze života a dějin zvláště českých. Vedle lásky k Bohu a Jeho přikázáním, lásky k bližnímu, nabádal též k pravé lásce k vlasti. Horlivost neomezila Třebízského pouze na kostel v Klecanech; kázal o poutích v okolí, ba až v samé Praze (snad nejspíše o sv. Václavu a sv. Janu Nepomuckém).

„Onehdy jsem mělv Praze kázání,“ píše příbuznému na podzim roku 1882, „a při tom jsem si také asi poněkud ublížil velmi hlasitým mluvením. Posluchačstva byla síla; člověk se potom nutí a uškodí si.“[1])

Spisovatel K. V. Rais píše o své návštěvě v Klecanech takto: „Když jsem přišel do chrámu Páně, byl Beneš již na kazatelně. Nedýchal jsem .... Bylo mi do pláče — tak kázati slyšel jsem málokdy.“ Na Třebízského vším právem hodí se slova přispívatele do časopisu „Ss. Eucharistia“, jenž naznačiv, že kněžím připadá dnes veliká úloha hájiti sv. víry a mravů všude, pokračuje: „Ale hlavní slovo máme na kazatelně. Tam tolikrát ve valném shromáždění lidu máme hlásati slovo Boží, slovo pravdy; přičiňme se ze všech sil, aby to slovo bylo Boha důstojno obsahem i formou! Každé kázání má býti příležitostné, říkával nám už v oktávě slavné paměti † professor František Bartoš. Celý týden přemýšlejme o tom, co by v neděli bylo pro naše posluchače nejvhodnější, o tom ve světle Božím rozjímejme!“[2]) A nynější kardinál v Baltimore, James Gibbons, píše: „Když kněz vystupuje k oltáři nebo na kazatelnu, by zvěstoval slovo Boží, pohlížína něho lidne jako na obyčejného člověka, nýbrž jako na zástupce Kristova. Může v té chvíli směle osloviti svou křesťanskou obec slovy apoštolovými: Přijímajíce ode mne slovo slyšení Božího, přijmete je ne jako slovo lidské, ale (jakž v pravdě jest) jako slovo samého Boha (Cf. 1 Thes. 2, 13).“[3])

[1]) Braun, l. c. str. 517.
[2]) Ss. Eucharistia, ročn. XVI.
[3]) J. Gibbons, l. c. str. 225.

„ „ Že mohl mladý kaplan klecanský vstupuje na kazatelnu bez bázně na ona svatá slova pomysliti, ukazuje hloubka ducha náboženského jeho kázání, jak se jeví ve sbírkách, jež vydal pod názvem „P r a v d o u k životu“ a „C e s t o u k pokání.“ Když vydal první díl, mnoz z duchovních mu psali, že káží dle něho a žádají, by co nejdříve vydal druhý. „Vaše každá řeč dýchá takovou zbožností, vroucností, přesvědčivostí, poetickým zápalem, zdrcující pravdivostí, že člověk čte znova a opět znova, nemoha se nasytiti pravdou krásnými řečnickými obraty oděnou. Od první neděle adventní až do dneška používám při službách Božích líbezných řečí V a š i c h . . .“[1]) — Tak psal B e n e š o v i duchovní naprosto s ním osobně neznámý.

Brzy ovšem smýšleli farníci o svém duchovním jinak a s dvojnásobnou radostí spěchali vždy do chrámu Páně.

Jinou částí jeho milých povinností kněžských byla na prvním místě O b ě t N e j s v ě t ě j š í, při níž prosil o požehnání pro své osadníky K r á l e nebes i země, a odpolední nedělní a sváteční křesťanská cvičení v K l e c a n e c h neb v osadách přifařených. I zde mluvil k lidu se vší důvěrností; vznešené pravdy náboženské vysvětloval, o církevních svátcích poučoval, za vzor uváděl P a n n u M a r i i, S v a t o u R o d i n u a jiné S v a t é, jichž život — často neznámý — nastiňoval, dával pokyny, rady, v útrapách a starostech těšil. Ani nejtužší zima nedovedla zabrániti, by se cvičení oněch zdržel. Roráty v době adventní, na něž velice rád hned jako chlapec chodíval, pohřby přespolní, zaopatřování svátostmi umírajících v době zimní — toť doplněk povinností jeho nejobtížnějších.

Na těchto stycích s lidem však nepřestal; jednotlivce zastavoval na cestě, vyhledával je na poli při práci k srdečnému hovoru, zvával je k sobě v neděli po službách B o ž í c h. Chodili rádi všichni, chudí i bohatí, z blízka i z daleka. Půjčoval jim ochotně knihy a noviny, pobádal a poučoval je, posiloval jejich vědomí náboženské a vlastenecké. Nechodívali však pouze lidé lační pokrmu duševního; útěchy, rady a pomoci potřebující stejně tam byli vítáni jako čtenáři knih a novin. A jako dle slov životopisce jeho B r a u n a „nejednou rozdal všecky volné výtisky svých spisů, takže žádného ani pro vlastní potřebu neměl,“ a jako za nečasu i za noci hned hotov byl jíti ke smrtelnému loži s duchovní pomocí třeba do vzdálené osady, tak dobré srdce jeho nedalo nikdy potřebnému bližnímu odejíti od prahu prosté kaplánky bez útěchy a bez pomoci.

Aby jemu svěření i soukromě mohli náležitě mysl svou k B o h u povznášeti, psal pro ně obšírnou modlitební knihu, jejíž ukončení zabránila však předčasná smrt. To, co napsal, stačilo na vydání knihy 378stranové s názvem „Pomněnky na vínek nebeský“. — V předmluvě k těmto modlitbám píše, že má v úmyslu „napsati českému lidu slova, kterými modliti by se měl k B o h u, slova ryzí,

[1]) B r a u n, l. c., str. 516.

nelíčená, vroucí, jež by se strun jeho srdce dotýkala a v souzvuku s jeho mluvou mateřskou byla."

Neméně milou částí úřadu Benešova bylo vyučování ve škole. Mělť k dětem vroucí lásku, jež byla i zdrojem jeho velikého zdaru při neúnavném působení jako učitele. Vyučování náboženství propůjčovalo mu příležitost míti vliv na dětské duše, vnikati v jejich nepokrytou hloubku, určovati směr ducha i srdce a klásti tak živé símě k budoucím povahám. Beneš tak ukázal, že nepronikají ani samotných základů, na nichž vyučování školní a výchova spočívá, kdož namítají, že kněz katolický nemůže býti dobrým učitelem, poněvadž prý se mu nedostává v jeho odloučenosti dostatečné příležitosti osvojiti si psychologii dítka!

Škola stala se mu nejen povinností, ale i potřebou, takže jsa nemocen, nemohl se ani dočkati, kdy vstane už „k vůli dětem". Plnil-li kdo v plné míře úkol učitele náboženství, byl to Beneš. V mladé duše zaséval lásku k Bohu, k bližnímu, k vlasti, rodičům, učitelům. Vlídný a laskavý byl k nim vždycky, přísný někdy a žertovný občas. Miloval děti a tyto milovaly ho; že láska k učiteli přenášena byla též na předmět, netřeba podotýkati. Beneš nejen vyučoval, ale i vychovával. Mládež jemu svěřená vynikala opravdu příkladným chováním. Vlastence v sobě nepotlačil nikdy a neváhal nikterak srovnati dětem boj Davida a Goliáše s potyčkou knížete sv. Václava s Radslavem.

Před Vánocemi učil dítky koledám, jichž dosud neznaly, a nabádal je zároveň, aby doma od svých matinek a babiček vyzvěděly nějakých starodávných. Zavděčil se, kdo mu pak nějakou novou ve škole zazpíval. — Tak pěstil v maličkých lásku k Ježíškovi, na něm jim ukazoval, jak mají vždy s radostí spěchati do chrámu Páně, Pánu Bohu za zdraví a vše děkovati. Docílil i toho, že zvláště o hlavních svátcích dospělejší dítky školní v kostele na kůru zpívaly. Mezi vyučováním měl vždy dosti času, by svým malým posluchačům vypravoval o svatých patronech českých sv. Václavu, sv. Vojtěchu a sv. Janu Nepomuckém, jim ukázal, že svaté náboženství, jemuž se učí, přinesli předkům jejich svatí apoštolové Moravy Cyrill a Method, neb názorně na obraze jim představil sv. Václava, jak uctivě a zbožně přistupuje ke sv. přijímání.

Jako věděl, že pravdy náboženské se mají vštěpovati hned od počátku ve škole i v rodině, věděl též, že základ k pravému vlastenectví má býti položen v srdce dítěte již na stupni školy obecné. Jak v tomto směru srdce maličkých zušlechťoval, příklad podává episoda, již jeden z tehdejších členů učitelského sboru klecanského vypravuje takto: Měl jsem ve čtvrté třídě žáka, rozeného z Hudlic. Toho si jednou Beneš vyvolal a tázal se ho: Víš-li pak, který znamenitý Čech se ve tvém rodišti narodil? „Vím." Nuže — tedy? „Slavný učenec a spisovatel český Josef Jungmann," odvětil čiperný hošík. Nu můžeš býti hrd na svého rodáka. — „Já také jsem,"

odpovídá z nenadání chlapec. Že jsi? Nuže, to ti dám za to jeho obraz, dej si jej za rámec. — A čiperný chlapec dostal v nejkratší době obraz svého slavného rodáka. — Hodné dítky vůbec rád odměňoval poděluje vždy na konci roku jedny obrázky neb modlitbami, druhé knihou poučnou.

I mimo školu osvědčoval Beneš tutéž vroucí lásku. Ve své knihovně měl oddělení knih pro mládež, z něhož rád dětem půjčoval, a kdykoliv knihu vracely, na obsah čteného se vyptával. Též vycházky sám se svými žaky podnikal do blízkého háje — a bylo zajisté milo popatřiti na usměvavou tvař kněze, jak mládeží obklopen donucen byl vypravovati o Karlu IV „Otci vlasti", o jeho velikém arcibiskupu Arnoštovi, neb známou pověst „Královku".

K vychovatelské činnosti Benešově ve škole druží se jeho spisovatelská činnost pro mladež. Napsal pro ni povídku „Zlatá kvočna Levohradecká", cyklus menších obrázků „Povídky starého zbrojnoše", „Pergamenový proužek" a „Vymodlenec". Měl v úmyslu během času probrati a české mládeži předvésti v obrazech celé české dějiny a též k pohádce kterou pěstoval v nejprvnějších začátcích, mínil se vrátiti, ale neúprosná smrt zmařila jako jiná, tak i tato literární předsevzetí.

Nadšená a neumdlévající horlivost, se kterou mnohonásobné úkoly kněžského úřadu konal, došla ocenění u představených církevních i světských. Přípisem kníže-arcibiskupské konsistoře ze dne 6 dubna 1881 dostalo se mu od knížete kardinála arcibiskupa Schwarzenberga po vykonané generální visitaci v roce 1880 za „vzorné vykonavání povinností v kostele i ve škole" pochvalného uznání, a jakožto katecheta obecné školy v Klecanech byl Beneš již po dvouletém působení od Karlínské c. k. okresní školní rady pochvalným dekretem vyznamenán. Patrno z předešlého, že byl odměněn muž poctivý, horlivý, zasloužilý.

Plnil-li Beneš všecky povinnosti svého kněžského povolání ve chrámě i ve škole s horlivostí a zápalem, nezapomínal povolání tohoto ani jako spisovatel. Literární podniky s tendencí katolickou horlivě podporoval, do „Čecha" psal feuilletony s tendencí založiti katolický měsíčník, a když se jednalo o uskutečnění plánu, ihned přislíbil spolupracovnictví. Zakladatel a redaktor „Vlasti", P. Tomáš Škrdle, píše o tom v prvém ročníku tohoto časopisu: „Když jsem v Alpách pojal myšlenku časopis tento vydávati a na přátele i známé v této záležitosti se obracel, docházela mne obyčejně z deseti odpovědí toliko jedna příznivá. I v těchto milých dopisech stálo nezřídka mnoho pochybností, též i nedůvěry, takže hlouček, který mi úplně věřil a mysl moji povzbuzoval, nebyl ani tak veliký, kolik máme na rukou prstů. Mezi tyto poslední muže patří také Václav Beneš-Třebízský"[1]) Že se staral o četbu vhodnou pro mládež školní, již pověděno. Než komu věnována je

[1]) „Vlast" 1884—1885.

většina obrazů zvláště z dějin vzatých, jež ho postavila na první místo mezi vzdělavatele belletrie české? Lidu, z něhož vyšel, mezi nímž a pro nějž žil! — Litovati jest, že dlužno z onoho katalogu pro lid některé obrazy vynechati. Míním, že příčina toho je tato: V obrazech jeho z doby husitské vystupují synové otců za Karla IV a ještě dříve tak katolicky nadšených. Nyní připravila je hrůza války bratrské o všechno, takže vzali cep a vstoupili v řady Sirotků a Táboritů. Kolik však nešťastně svedených bylo mezi nimi! Smutným osudem jejich snadno sice spisovatel čtenáře dojme a rozteskní, ale zároveň vzbudí sympathii k Sirotkům odráženým stále od hradu neb města, na jehož hradby každý zbraně schopný spěchá, by pomohl odraziti útok jejich. — Jediná povídka může tak katolický sp ávný názor čtenářův o husitských bojích zviklati — a ho snadno nadchnouti pro „Božího bojovníky", kteří chrání „zákona Božího", při tom však katolické chrámy a kláštery ztékají.

Nikdo však nebude a nesmí proto přičítati Třebízskému „reformační zápal husitský a českobratrský, založený spíše libera'isticky než nábožensky na elegicky vroucí účasti a tragedii bělohorské a jejich následcích,"[1]) — kdo Třebízského zná jako nadšeného a horlivého katolického kněze. Okolnosti, proč s vrchu uvedené rysy v některých z obrazů jeho se vyskytují, jsou jiné. Povaha některého obrazu dějinného odpovídá útlocitnosti Benešově. Kolikrát stačilo, by bleskla jen hlavou myšlenka, by se zahledělo oko jeho z kaplánky v Klecanech na dómskou věž Svatovítskou — a oko se mimoděk zarosilo, když spatřilo onen mohutný pomník svědčící o slávě a moci velikého „Otce Vlasti" Karla; a vzpomínka tato působila na jeho jemnou, citlivou duši tak, že přehlížel snadno stinnou stránku v povaze a jednání hrdin svých, jež třeba právě péro jeho kreslilo. Dále nutno posuzovati spisy jeho měřítkem doby, v níž jsou psány. Od té doby změni y se u nás jednak poměry v ohledu národním, jednak vneseno více světla do dějin století XV a dalších. V ohledu prvním lahodilo péru jeho psáti lichotivě o době, kdy český lev po vlasti své svobodněji se mohl rozhlížeti, za druhé pak doba husitská a pobělohorská posuzována pro nás katolíky i se strany naší před čtyřmi desetiletími méně příznivě než nyní, kdy jich pravou povahu h storikové nestranní víc a více odhalují.

Vychovával-li Beneš dobře mládež, přiváděl-li jí na mysl přikázání Boží, zvláště čtvrté, povzbuzoval-li stádce své ke všemu, k čemu jen dobrý kněz nabádati může, měl toho především pevný základ v sobě samém. Dobrý vychovatel musí býti důsledný! To lze říci právem o Třebízském. Nenabádal nikdy k ničemu, čeho by sám neplnil; zásady jeho odpovídaly činům; jaký v kostele, ve škole, takový v životě. To je shoda, hodna vždy bedlivého pozoru,

[1]) Viz: Dr J. Nováka Dr. A. Novák, „Stručné dějiny literatury české", str. 425 a násl.

úctu a uznání vymáhající. Jako kněz zasvětil se Církvi sv., nepřestalo však pro něho přikázaní čtvrté, nepřestal rodičů svých ctíti a ještě třetí rok po smrti otcově věnuje jeho památce „Anežku Přemyslovnu" a píše v úvodu: „Už dřímáte, tatíčku drahý, na tichém hřbitově kvílickém třetí rok. — Je zítra svátek Váš! Přinesl bych Vám tak rád přání z hlubin duše své, ale běda, že nemohu! Dlímeť od sebe tak daleko, tak nesmírně daleko! Však přece něco Vám, tatíčku můj, k tomu svátku Vašemu přináším. Kladu na hrob Váš k těm „Vácslavkám" tyto listy, jež psala láska synovská a jež památce Vaší zasvětila vděčnost synovská..." První mši sv. obětuje ke cti a slavě Boží, brzy pak za zemřelého otce. Pokud byla upracovaná, sestaraná matička jeho na živu, pečoval o ni s něžnou starostlivostí.

Nabádal osadníky své často k lásce k Církvi svaté a vlasti. Nuže dotkněme se specielně jeho lásky k těmto „dvěma sestrám"!

Planul láskou k Církvi svaté! — Pro koho pracoval, koho miloval, plnil-li do úpadu svůj úřad kněžský, měl-li ve svém srdci vroucí, ideální lásku k sobě svěřeným? Touha jeho nesla se a Kristem, Jehož tvář lampičkou kmitavou nad klekátkem v kapláncе ozářená každodenně u večer mile na něj patřila, Král nebes i země byl cíl jeho! Dobré vysvědčení dáno mu od církevní vrchnosti ještě za života, podruhé ústy řečníka u hrobu: „Nekráčela životem po boku jeho milovaná družka. Byl katolický kněz. Nevrhá se tuto na schránku těla manželova, rukama lomíc . . . a nářkem prorážejíc nebesa — on, jemuž na věky s Bohem dáváme, zasnoubil se Církvi svaté; a to stojíc nad otevřeným jeho hrobem zahaluje smutkem velebnou svojí tvář a bolně promlouvá: „Byl jsi kněz tak věrný, tak hodný, tak neunavný do posledního dechu . . .!"[1])

Chce-li pak kdo poznati jeho lásku k vlasti, nechť jen vezme spisy a čte! Pro ni nebyla mu žádná obět veliká. Jak krásná jest Benešova „Modlitba za vlast", v níž vzývá vřelými slovy „Krále nebes i země" o požehnání pro svou otčinu! Její závěr by si měl každý vštípiti v srdce, kdož říká, že národ, vlast svoji miluje. Zní:

„. . . Ó dej, Bože dobrotivý, abych činností svou vlasteneckou byl ozdobou své země rodné, a tak sobě zasloužil klidného odpočinku v jejím klíně a dopřej mi té milosti, abych životem bezúhonným, vzorně křesťanským v této vlasti hodným se stal vstoupiti jednou ve vlast všech národů celého světa!" Žádá tedy od pravého Čecha, by ho zdobil „život bezúhonný, vzorně křesťanský" a „pravá činnost vlastenecká". Že to myslil s národem svým upřímně, přisvědčí každý, kdo pomyslí na úspěch plynoucí z toho, kdyby každý jednotlivec ony dva prvky řádně pochopil a si je cele osvojil. Lid zušlechtiti,

[1]) „Osvěta" 1884.

náboženský a národně uvědomiti, hmotně povznésti — tak rozuměl lásce vlastenecké kněz Beneš.

„Dvé krásek spanilých duše mé ovládnulo stánek,
zemská jedna, druhá s výšiny pošla nebes:
Církev a vlast — ty v mojich milují sestersky se ňadrech,
každá půl, každá má moje srdce celé“

napsal o sobě Fr. Sušil. Totéž možno říci právem o Třebízském, který jasně ukázal, že pravá láska k Církvi svaté pravé lásky vlastenecké nezatlačuje, nýbrž že ji podporuje, a tu nemohu nevzpomenouti nadšených slov Slováka P. Andreje Hlinky, jež pronesl v roce 1910 na sjezdu bohoslovců československých na Velehradě. Pravil mezi jiným: „Kebysme nemali Róma, drahí bratia, nesedel bysom tu dnes s Vámi ako farár Ružomberský, ale snáď nekde inde ako kňaz suspendovaný!“

Snad dosti vysvitlo z tohoto krátkého nástinu, jak vážně pojímal Třebízský povolání své, životní úkol svůj, jemuž se zasvětil. Končím slovy Fr. Bílého, jimiž tento muž v nekrologu Benešovi věnovaném co nejvíce světla do povahy jeho chce vnésti: „Mohlo se státi, že by mu láska splácena byla nevšímavostí, nevděkem, ústrkem ... Kdyby k tomu bylo došlo, nebyl by zajisté o nic méně miloval svůj lid, ani na okamžik by nebyl přestal ze všech sil pro něj pracovati, protože by ho byla sílila slova: Přišel mezi své a svoji ho nepřijali.“[1])

Jos. E. Říha (Pr.):

Před branou kněžství.

Tak blízka již ta hrůzně krásná chvíle!
Již stokrát couval jsem a stokrát zas'
mě zvábilo Tvé Srdce ušlechtilé
a tiše volal mě Tvůj sladký hlas ...

Již stokrát měřil jsem své lidské síly
a stokrát zmaten před Tvůj oltář pad:
„Nuž vezmi srdce mé, ó jenom smí-li,
byť nejdražší, co má — Tvůj tvor Tidát!

Ó vím, že z těch, kdo Tobě blíže chtěli,
já nejchudší jsem vzadu zůstal sám,
vím, vše, co v obět nesu rozechvělý,
tak málo je, i když své srdce dám!“

— — — — — — — — — — — — —

[1]) „Osvěta“ 1884.

Tu jako slunce v purpuru a zlatu,
když královsky se vznese oblohou:
slavnostně pozved's k S v é m u M a j e s t á t u
mou malou duši, chudou, ubohou . . . .

V e r n ý:

Veda — viera.

Umná viera — veriaca veda.

(Náboženstvo-vedecký rozbor.)

Očividmo stávajú sa oblúbenými tie suchopárne heslá a vždy hlučnejšie búri sa tou frázou, že veda nič spoločného nemá s vierou. Keď si veci len tak povrchne všimneme snaď i náterom pravdepodobnosti pôsobí na um, ale ďalšie uvažovanie, — hlbšie skúmanie o protivnom nás presvedčí. Bo do vel'kého omylu by padnul, kto by si tie klamné heslá osvojil už i pre smutné následky tak vzhl'adom na vieru, — ako na um. Na vieru, bo odstráni, odzbrojí a akoby na pôdu viery pošle do vyhnanstva po pravde smädujúcu dušu; vzletný, po nebotýčnych sokovcách tužiaci um by zapriahla do ťažkého jarma viery, — ktorého pyšné týlo len vel'mi nerad poslúži pokorou, čo by neslúžilo na osoh viery, bo meravý, chladný, strnulý kultus umu, nech sa bár v jakej forme prejavuje, ochladzuje z lásky žijúce srdcia, zbavuje teploty, vnítorného života lebo oživujúcu nádej, vnítornú, nad každodenný život povyšujúcu, očistiť vediacu lásku len viera, náboženstvo poskytuje. Škodlivé by to bolo aj pre um, bo by bol zbavený oživujúceho, duševný život dodávajúceho prameňa. Teda v blaženosti sa prejavujúca, po stálosti, trvalosti sa snažiaca túžba len z viery môže potravu čerpať, bo hmotný svet len na okamih trvajúce blaho, lásku podáva. Vieru a um nemôžme nevlastnými bratrami menovať, najmenej, — než seba obapolne milujúcimi, vzájomne sa podporujúcimi vlastnými bratrami, z ktorých rozbroju, len plytký skepticizmus, racionalizmus, bo náboženská, bezpovedomá, rojčivosť možú osoh brať. Ich vlastné braterstvo dokázať nech služia následujúce dôvody.

1. Keď hlbšie pozreme do studni viery, prinútení sme tvrdiť, že podstata viery je rozhodnutiu umu nasledujúce rozhodnutie vôle. Základ viery vtedy v rozhodnutiu umu pozostáva, tie dve teda ihneď začiatkom v nerozlučitel'nom spojení sú. Jedon príklad to snaď lepšie znázorní. Dieťa verí to, čo mu mater vraví, trebárs nevie počet vydať zo svojej viery, prvá príčina viery je jeho mater. Ono nie je vstave nahliadnuť pravdy, ale miesto neho nahliadne, pochopí jeho mater; teda jestli chce volačo vedeť, nepozostáva mú nič inšie, jako nahliadnutú, pochopenú pravdu si osvojiť, prijať. Ejhl'a, teda zase blahá, pevná viera je základom umu človeka, bez

UNIVERZITNÍ KNIHOVNA BRNO

ktorej, ako to malé dieťa by nemôhol prestúpiť hranice, ktoré príroda primerala hlúposti. Tým nevravíme, že dieťa nesmie užívať v osvojenin právd svoj zdravý, prirodzený rozum, alebo tie pravdy so svojim rozumom do rovnováhy doniesť. Môže-li, a musí-li si dieťa všetko osvojiť a všetko rovnako? Alebo snáď sklopiť musí oči, ako sova keď zatrbliecu mu pablesky rozmýšlania a stoickou zmeralevosťou snáď takto má rozmýšlať: alebo verím, alebo rozmýšlam! Pravda, vedľa toho, že verí to, čo mu mater predloží, s napnutými silámi bude sa vynasnažovať, — čo je ovšem silný pud prírody, aby ich pochopiť, nahliadnuť mohlo. A keď ich i celkom nechápe, viera dozaista mu nevypovie a um jeho nevžije sa do zmeravelej passivity pri tej smutnej, ale tým istejšej zkúsenosti, že nie v objektivnej pravde je záhuba napredovania, ale vo vymeranosti a obmedzenosti pozemského umu. Čo teda pochopí, jestli proti sebe konať nechce, aj veriť bude, čo ale nebude chápať, to pre obmedzenosť umu srdcom bude veriť. Taký je pomer človeka k božej pravde, jaký je pomer dieťata k matke: dieťatu vždy budú potrebné k pochopeniu poučné slová materinské a kôr k pochopeniu neobsiahlych, večných, božských právd, bo On vždy len dieťa zostane, potrebné mu budú sladké slová viery, skvelé lúče náboženstva, ktoré pablesky sypú na zatemnelý um a teplotou oživujú studené, chladné srdce. Teda pomer je dvojstranný: podstata viery je rozhodnutie umu, cesty umu zase osvetlujú blesky viery. Pozrime len ďalej! — Pri základnom kameni viery nemôžme rozdiel postaviť, nemôžme na dve čiastky rozdeliť vieru: na naivnú a na filosofickú. Sú niektorí, ktorí na základný, ale na hladko vytríbený kameň umu ťažké, olovenou vahou zaliehajúce, veľké budoviská stavajú, druhí život vyvádzajú z tej prostej skaly-viery, opravdivé paláce stavajú na nej; iní zase s britkým kladivom umu, akoby z najbohatšej zlatovej, bo diamantovej bany, poklady večnej ceny vynášajú. A čo je najviac obdivuhodné, že viera, ten jemný, ale hranice určujúci, základný kameň, nezahubuje vedychtivé snahy umu. Viera ešte popudzuje, volá, kladivo dá umu do rúk, zárodok, iskru podáva, z ktorého krásou omámujúce plody umu sa majú vyvinúť. Viera a um nie sú nepratelia, však viera je sám um, trebárs len v zárodku. Každý veriaci, nech je trebárs veľum, alebo dedinský žiak, buď i Pascal, Pasteur, Newton, nech ho volajú 'bars akým menom, to isté má vedeť o viere, to isté má veriť o nej. Cvičený um a ztelesnená naivnosť jednaký je vo viere, nie je v nich rozdielu, čo sa týka obsahu, viery, rozdiel len v pochopovaniu sa javí. Keď o volačom, tak o viere platí, že všetkých je všetko, alebo komukoľvek je to isté, bez toho, že by viera bola zmenená, ktora vyplňuje nároky človeka, uspokojuje um (a tak je i základ umu) jednoduchého žobráka tak, ako ostroumných Augustinov. Z toho si považme osudnosť toho náhladu, ktorý vieru, — jaku umu základný koreň, od umu, — jako od krasno-kvitnúceho, vonného puku odlúčiť chce. Pravda svojej hlúposti by dal vysvedčenie ten, kto by to za možné považoval. Bo

krásne plody umu, če jednoducho filosofiou zvú, ešte keď i v knihovom košíku Schoppenhauera, Nicheho, Fichteho ležia, nie sú inšé, ako ovocie z puku viery vyvinutého umu. To ovocie ovšem nemá len základ vzrastu, počiatkoch, lež i jestvovania vo viere. Strom umu výtrhnuť, presadiť z ovocnej záhrady viery, náboženstva, buď preto, lebo tam nerodí očakávané ovocie, buď preto, lebo snáď sám v sebe by dostačil, čomu sa ale zkúsenosť protiví, to by tol'ko znamenalo, jako z puku viery pri rozumnom, dovednom záhradníctve umu vyvinutého, mohutného stromu ešte včul zelenú, sviežu halúzku odorvať, a potom v hlúpej krátkozrakosti kvetinámi halúzky, kvetnatými, útlodýchajúcimi kalíškami sa pýšiť. Pravda je síce, že na čas sa podarí šikovnému zahradníkovi vodou vynahradiť potravy kvetiny, ale to je len dočasné živorenie, ktoré len zavede človeka okamžitou farkou a kvetinami, to je len dočasné osviezenie, aby tým nápadnejšie bolo vädnutie. To je budúcnosť, od viery odtrhnutej vedy. Nie na základ viery stavajúca veda, ne plytkú pôdu stavá a vždy znepokojuje ju ten úžasný výhlad, že stavanie sa zrúti, aby druhému stavaniu miesto popustilo, jako už o mnohých takých rumoch by mohla vyprávať historia filosofie.

2. Pravdu túto i zkúsenosť dokazuje. Po úpadku viery nasledujúce náboženské živorenie hotový obraz pohanského života. A čo že to zapríčinilo? Práve tie všeliaké filosofické systémy, ktoré sú úzadím duševných vzbúrení, politických revolúcií, za najprvšú príčinu ich môžeme považovať: neveru, skepticizmus a iné človečenské, priam preto hlboké omyly. Oprávnene sa môžme zpýtovať, či sa da tam aj len zrnko pravdy učiť, kde zastupitelia, rozsievači vedy neshodujú sa, alebo tí, bez ladu a skladu pokusy robiaci vedomci len to dokazujú, že na seba zanecháta príroda privel'a chatrna je a že v svojich silách příliš dúfajúci um bez oživujúcej viery je len biedny, slabý žobrák, tak asi, jako tí podnapití špartanski otroci tiež so sebou prišli do protivi, keď rozkazu svojich pánov zadostučiniac, na čas osvobodení po uliciach všetkých obyvatelov ku striezlivosti, miernosti povzbudzovali. A čo je vo veci takmer podivuhodné a neobyčajné, že títo l'udia práva, panovanie umu bez žiadneho vodiča a žiadneho svetla práve tým lepšie hlá ajú, rýchlejšie požadávajú, čím nezralejšimi, nehodnějšimi sa ukazujú k jeho právam a panovaniu a priam v takom pošmurnom, pritemnom čase,v ktorom by najviac potrebovali svetla, vodiča, ba čím opustenejšimi, osiralejšimi sa citia, tým srditejšie sa držia berly umu. Jestli sa po príčine ohliadneme, vel'ké prekvapenie nás zastihne. Bo veríme-li mäkkohlavému dieťatu, že vtedy, keď sa ono do tmavej noci ponorí, svetlo hl'adá, po lúčoch túži? — Pravda na to len zapornym úsmevom odpovedáme. Ale korifei umu radi sa držia za mučeníkov prenasledovaného umu, za apoštolov pravdy! Nech si len povolia v temianovom vozduchu! Preto veci rozvažujúc môžme vravet', že ich nevedie smäd po pravde, bo vtedy by neboli takí krutohlavci, urputní, — ale so skúmaním spojená rozčúlenosť, na-

myslenosť, že rozhodujú nad životnými zásadámi: k tomu treba ešte dodať ich mravnú prázdnotu, duševnú bezobsahnosť, a tak nebudeme sa diviť nad tou okolnosťou, že sa trasú pri spomínaní vážneho života, ktorý rád trpí i podriadenosť, ktorý sa pokloní pred auktoritou a vie i seba zaprieť! A čo sa stáva? ... Že hviezda pravdy v rozčulenosti umu a v záduchlom, hrdou sebadostatočnosťou zapríčenenom vzduchu zanikne pred ich očiama a čo je prirodzenejšé potom, že zbožnovaním umu na zakázanú cestu, prách-nivú pôdu indifferentizmu, rationalizmu prekročia. Hľa sem vedie na svoje sily zanechaný ľudský um! — Ale veriaci, zo svetla viery žijúci človek z B o h a bude najhlavnejšé pravdy čerpať, ktorý jako obetný baránok seba samého dá skúmajúcemu umu. Povedomie toto, to presvedčenie, že my so sprievodom nepoblúdime, cit povedomosti o pravde takú rozkoš poskytuje duši, takou radosťou ju naplní, akú um nepreukázal, ani nepreukáže. Um so svojimi všetkými vlohami sa môže cvičiť ostriť v pochopováni, vyjadrovaní jej myšlienok bez všetkoho nebezpečenstva, že by poblúdil, že by sa otupil.

3. Nemôžme vyhnúť odpovede na tú otázku: čo povie na to zkúsenosť, skutočnosť? — Jestli sa um skutočne môže cvičiť pri pravdách kresťanskej viery, alebo len natoľko pôsobí, že sa na prijatie tých právd odhodlá? — Najmenej! Pohliadnime na ich pomer z blízka. Litery kresťanskej viery, ich mravné náuky, zmeravelými sa javiace paragrafy snáď mnohí znajú, ale do vnútornosti obsahu veľmi malý počet ľudí sa vhlbil. Vlastnosť pravdy je, že pri tom, že zostáva tou istou, prisbôsobuje sa vývinu umu: mladšému, nedospelému umu viac dôvodov donáša, pravdu z viacerých strán objasňuje, čo um v pochopováni, v osvojení napomáha. A keď potrava umu je pravda, čo je celkom prirodzená vec, tak dľa vývinu umu i pravda bude pokračovať, bo veď pravda sa zkúsenosťou šíri, učením sa stáva vždy jasnejšou, v novom svetle bude sa skveť. Keď ale detinské zkúsenosti detinským vekom minulosti ponecháme, neskôr pochop o tej pravde s vývinom umu nebude môcť krok zadržať, nasbieraný obsah právd a vedomostí, keď na zkúsenosť, ako na základ nestaváme, keď do nej, keď do nej, ako do prázdneho rámca nenasbierame med právd a tak potom potrebné rovnováha sa prevrhne, následkom čoho je chatrná, zakrpatelá vedomosť. To isté platí aj o viere. Mnohí znevažujú v detinskom veku materinským mliekom vpité pravdy, druhí zase nie dostatočne sa doučili pravdám viery, ale najviac polutovaniahodní sú tí, ktorí si ich osvojili, ale ich nepestovali, nevyvinovali; nesnažili sa popri vzraste umu i stavanie náboženstva budovať, bo keď je aj dohotovené, — čo ale máloktorí môžu o sebe povedať, tak zanedbali ho, buďto pre pohodlnosť, buďto pre mravné prekážky, — ktorých sú si sami príčinou. Takto nič sa nemôžeme diviť, keď s výšky vedy sa opovažujú povrchne posudzovať vieru v katechizmusi uloženú vieru. Takto celkom prirodzená vec je, že plápol viery priam v tých sto-

letiach upáda, v ktorých zkúsenosťami, vynálezmi obohatený um na veľkolepé pole skúmania pospiecha a tak vek moderného pokroku je žároveň i storočie tmy, duševnej, chudokrevnosti. Hej! veď odtrhutie od viery, zbožňovanie umu, bezhraničné žiadanie jeho práv, vždy len zavádza, do temnosti vedie a len hlasateľom svojej nedostatočnosti sa ukazuje. Pravda, bo tma a svetlo sú nepriatelia!

A čo sú následky tejto náboženskej chladnosti, mravnej prázdnoty? To, že namyslená hrdosť umu z novotárstva obviňuje náboženstvo, vieru a praveké hypogaické tradície, pri tom však nebadajú, že nie obsah viery, pochop náboženstva sa zmenil, než že oni sa vzdiali v svojich názoroch, v svojich pochopoch. Bo čo si oni, ako nové predstavujú, to bolo i pred tým, len farby sú jasnejšé, bystrejšé, aby sa i viera k vývinu umu prispôsobňovala a tým spôsobom stará myšlienka aspoň formou nech je nová, moderná. Veď základ viery je B o h, ktorý sa vie prispôsobovať schopnosti umu, ktorého hranice On sám určil. Pravda je síce, že oko naše, pri silnom, i najvyšši stupeň prevyšujúcom svetle jednoducho vypovie službu, tak snáď toho sa je čo obávať, že výplody umu zatiena svietacú vieru. Ale bez prekročenia hraníc zkúseností môžeme vravieť, že nech um pokračuje trebárs ak ďaleko po svojej určitej ceste, vynálezy, výplody kultúry nikdy nezatemná skvelá vieru, iba klúč dodávajú k jej pochopováni a všetko opačné namáhanie rozmraždí sa ako pokus na skalnatých zásadách kresťanstva. To bol taký a posteriori dôvod, pravda z negativnej stránky.

4. Viďme positívný.

Tažište dôvodu v tom sa nachádza, že viera neni len základom, základným kameňom umu, čo sme v predošlom rozbore videli zo zkúsenosti, než skúmanie náboženských právd je najužitočnejšia pôda pre um. Bo keď pod filosofiou, ktorá sa najsampro obrabaním umu môže zvať, cvičenie, ocelovanie ľudského umu rozumieme v skúmaní v osvojení pochopu pravdy, ako var' taká je dobrá filosofia, — ktorá speňaží náboženské pravdy, — tak čo známe filosofickejšé, nášmu umu najprimeranejšé, jako pravdy viery?

Na pôde vied môže človek nové tvoriť, ale božské pravdy človek nevynájde, bo k tomu ani sily, ani schopnosti nemá. A nič inšieho mu nepozostáva, jak prijať pravdy božského zjavenia, slovom to isté koná, čo dieťa v tom korespomenutom príklade. Tým prijatím neni ohraničený um, nemusí sa on vedychtivosti zrieknúť! lež môže pôsobiť, skúmať, vnikať do podstaty, do pochopenia. A tak viera temer podnet podáva, látku nuká umu. Ba čo viac, ani praktičné ocenenie nemusí odložiť, bo k upotrebení odvodených právd mnohé sú cesty, spôsoby. A tak závoj spadne z očú! I neverecký, rationalistický, materialistický kultus umu nestoji v službe iného posobenia a mnoho z toho, čo vytvoril, všetko to, čo vie o človeku, o B o h u, o ich pomere, nemôže sa tým, ako vlastným výdobytkom chlúbiť, bo základné pravdy i on dostal, sťa malé decko. Pravda nevďačným by sme zvali výše spomenuté dieťa, keby si láskoupláce vývody

matky necenilo, bo práve nenávisťou odplatilo. Bo o kom platí to nežné, láskavé slovo „matka" skôr, ako v katolíckej cirkvi. Nadarmo se chvástá neverecká veda svojimi výdobytkami, bo nie do najmenších rozpakov by ju doviedla odpoved na dotaz: urči vek, povedz čas, v ktorom si tie hlásané pravdy, prisvojené múdrosti vynašla! — — —

Veda najviac len doziera, dokazuje, v pochopováni napred vedie a tak podáva nam to, čo si podriadiť sa vediaci um bez všetkého namáhania si môže osvojiť, bo miesto jeho jedon vyšši um pochopuje, jako matka miesto dieťata. Neverecká veda vtedy nič viac nemôže preukázať, ako veriaca veda s tým ostrým rozdielem, že neverecká filosófia odvrhnutím sa od náboženských témat, právd, svevolným vykrútením ich pojmov zaviera pred sebou pramene bohatých, náboženských témat a právd. Tak sa jej deje, jako prepychom a vládychtivosťou omámenému podmanitel'ovi, ktorý svoje skutočné klenoty necení, ich cenu svevol'ne snižuje pre nádej záhadných vecí. Od viery odvrátená veda sama si tvorí ťažkosti a keď i jedon čierny bod zbadá v slnku kresťanskej viery, ktorý snáď prevyšuje schopnosť jeho umu, ktorého podrobenosť vyžaduje, aspoň na ten čas presahuje jeho vlohy, tak nešetrne sa vzbúri proti tomu bodu, jeho význam preháňa dotial', kým všetok základ pod sebou nezrúti, tak že nezostane pre ňu druhej cesty, jako duchomorný skepticizmus, bo plytké pochybovanie. Naproti tomu veriaca veda nezúfa, keď nepochopitel·né otázky nájde, nediví sa, keď sa o pochopu takých právd jedná, ktoré jej um prevyšujú, bo dobre vie, že nie samar ide po krútňavých chodníkoch hlbokých právd, lež s ňou má platnosť istoty. Poneváč ale filosófia a sprievodiaca viera celé stavanie náboženstva objíma, preto kde prvnejšia pre svoju nedospelost, mladovekosť ostýchavo hl'adí vidiac tie hlboké pravdy, ostatnejšia, poneváč 2000 ročnými zkúsenosťami sa môže vystatovať, útlou dobrotou a šlachetnou hrdosťou ju zaisťuje, že ma v ruky skalopevné pravdy. Tak pochop jej posilňuje vieru, viera zase vy nahradí nezbehlosť umu. Znovu pevnejší je ich pomer!

Viera d'alej driemajúce sily duše vedie k činnosti, ale nie len tie, jako filosófia, než celého človeka: svedomie, srdce, obrazotvornosť. Najhlavnejšia črta v kresťanstve je, že nie len pojednava, lež i uskutoční pravdy, čo dl'a slôv pánových tol'ko znamená, jako na stanovisku pravdy stáť: „Qui facit veritatem, venit ad lucem." Tajomstvá teda a temné body v nes sa neprotivia umu! — Nie. — Bo trebárs veda v ramenách viery objatá závratné výšky zaujíma a nedozvetné hl'bky prekleňuje, napriek tomu zostanú čierne body ve viere, pred ktorými um sa musí pokloniť.

Na taký spôsob viera nie len, že nie je prekážkou skúmania umu, než nevyčerpatel'ný prameň rozmýšlania, skúmania. V akej miere by si mohol um zazlievať pre svoju krátkozrakosť, v takej miere svedčí, by preukázal cnosť, útulnosť svojej matke viere. Mnoho filosofických otázok, právd, ktoré by človek ani len nedošípil, práve

na jednoduchých náukách viery se dajú rozumeť, v jej svetle dozrieť. Z druhej strany ale niet lepšieho, lahšieho prostriedku k pokornému sebaoceneniu, k skrovnej uznanlivosti, jako to presvedčenie, že my sme „servi inutiles", tojomstvá sme sa od matky viery priučili, to, že sa snažíme hádanky rozlúštiť, ktoré, keď sa steny hmoty zrutia, sa odhalia. K priznaniu našej maličkosti, chatrnosti privedie nás to presvedčenie, ktoré nás tomu napomína: nenapínaj, nenamáhaj sa však vidíš, že si len smrtelný!

5. Viera konečne perute dáva umu, ktorymi vo výške letí s orlom v ríše nebotýčných vrchov, ktoré ináč celkom nedostižné by zostali pre um a s Oberonom len túžiť by smel po nich. Pravá, vážna, duševná práca nemá väčších nepriatelov nad studenú sebeckosť, bublinovú chválychtivosť, a potuchlý žalár hmoty; krasnozriastle púčky l'adovy taifún smyslov zničí. Opravdivá viera roztrhne spojky sebeckosti a k heroickej sebaobetivosti vzbudzuje; láme pudy hrdosti a pýchy a na utešenú pôdu pokory, skromnosti vedie, a zo tmavého, hrobového žalára do čarovnej, farbistej, voňavej zahrady čistoty, nevinnoty unáša, kde vol'ne účinkuje um, tvorí duch, blahé je srdce! A to je výhoda veriacej vedy! Bo pozrime len akýkol'vek vedecký systém, jeho nápadná črta je, že jeho zásady človeka vabia, prisposobujú sa rozumu, snižujú sa k naším túžbam, požiadavkám. (Tak pravda, že viac „S a n í n o v" sa minie, ako „M e h r F r e u d e"!) S vierou práve naopak! — Um človeka sa pohoršuje nad ňou, smysly sa pozastavúju, túžby zamyslia, oči mihocú sa pre nesmiernou hojnosť lúčov. Ale pomaly aj tomu privyknú; pomaly vel'ké pravdy vidia tam, kde pro priam pre mihotajúca sa svetlo nevideli nič; tol'ko pomerov, múdrosti, sily, nekonečnosti vynájdu, že pozornosť nemôžu pripútať natol'ko stran, snáď i preto, bo viac právd nechápe um, ale za to on len jedno slovo nájde „božské" a vtedy za jeden okamih sa oduševnenie, prepych umu k detinskej jednoduchosti navráti. Nie tak ohl'adom l'udských očú! Ľúdskú múdrosť, l'údské veci môžeme pochopiť, bo pri l'udskom ume oprávnené je, aby sme jeho výplody pochopili, bo človek len po l'udský vietvoriť!Ale pri božskom mieste skúmania istota je základ viery; svetlo viery len pod tou podmienkou môžeme prijať, jestli nechceme všetko rozumeť, bo božské je nenapodobytel'né, v základe vždy tajemstvo, ktoré bars i pôdu umu zastihne aspoň len v obrysoch; um vtedy, keď ho podrobí, necha ho pôsobiť, naplní ho svetlom, pozdvihne ho, aby v božskej múdrosti zaniknúl, aby naraz i temný i skvelý bol! A v tomto vidím nedostižnú výsadu kresťanstva nad ostatnými náboženstvámi. Bo tmu, temnotu, Nirvánu majú i ostatné viery, ale ta je nemá, hrobová, zmeravelá, bezplodná, bez ducha-rucha, kdežto u nás živí um, povzbudzuje vôlú k práci. O takej temnote smele sa môže povedať, že je kolískou ostroumov a úrodna pôda vied.

D o s l o v.

Videli sme, že viera a um, náboženstvo a veda, nie sú neprátelia, ale vlastní bratia, z ktorých právo „primogeniti" na každý pád

prvému patrí, pre jeho zkúsenosť, vek a auktoritu. Pravda, dobrí bratri si pomahajú! tak i viera a um. Zároveň sme videli, že v zastupiteľovi staršieho brata: v kresťanstve, jestli sú i tajomstvá, nahliadli sme tomu primerané príčiny; v nej jednotlivé pravdy k sebe i k umu sa zblížujú, seba navzajom osvecujú, doplňujú. Každá z nich pre um nevyskúmatelnú hľbku a zriedkavú krásu ukrýva a tak oduševňuje, k práci povzbudzuje um predostierajúc mu bohatý svoj poklad právd, ku ktorých pochopeniu viera slabosť umu i morálnými prostriedkami napomáha. Tak teda po medziach umu, jeho pôsobením do bane múdrosti a výšky božskej viery sa spustíme, kde pre um a vieru hlboký súzvuk a bohatý súlad povstane, bo viera nás zabezpečí pre nevyspelosť umu, jasná, skvelá, čiastka ručí nam za temnú. Poneváč teda základ viery je um, um ale vo viere nachádza bohatý, nevyčerpateľný zdorj a k premôženiu všeliakých prekažok potrebné prostriedky, ba čo viac ešte i povzbuditeľa, vodiča, tak pomer medzi imi je nerozdvojiteľný, čo dokázať, bolo cieľom môjho pojednania.

Svetlo kresťanskej viery v neobyčajnej hojnosti sa prúdi z osoby K r i s t o v e j, ktorý smele mohol o sebe vravieť: „Ego sum lux mundi." Jestli teda i my chceme vidieť, tak po prvé vymaňme perute ducha zpod jarma hmoty na ten spôsob, že sa v cnosťách pravej bezzístnosti, sebapovedomej pokory, mravnej svätosti cvičíme — po druhé musíme sa spriateliť s tou myšlienkou, že sme len smrteľný a že hranice vedomosti sú výmezané a nechcime ihneď do slnka hľadieť, bo tak lahko nás môže I c a r u s o v osud zastihnúť: že perute odvažlivého umu pálčivé horko slnka pravdy nám spáli. Lepšie bude, keď nasledujeme krotkou pokorou žiarace slovo K r i s t o v o, „lux mundi", a vtedy jeho vážne slová i na nás sa uskutočná: „Q u i sequitur me, non ambulat in tenebris."

Jos. E. Říha (Pr.):

† Jaroslav Vrchlický.

Žalozpěv bolný táhl od Š u m a v y,
truchlivý pláč se třásl nad lesy,
i nad jezera smutek lehl tmavý,
jež zlacenými hrála nebesy . . .
A jedna hvězda — zlatá růže zvadlá —
kams' v srdce pralesů bez hlesu spadla . . . .

To písní král svou zpěvnou vydech duši,
jenž v srdce chrám sny tichých hvozdů zval,
apoštol krásy, jíž svět nevytuší,
vždyť s trůnu svrhl svatý I d e á l!

Dnes množství jde kol hrobu s mělkým bolem,
jak chodívalo dřív: J e n kolem, kolem . . .

Zhas' libodechých písní živý pramen,
z nějž mnozí pili světlo, vůni v chvat;
však nasyceni vrhli zpátky kámen,
zdroj zkalit chtěli zlobou kolikrát . . .
Dnes v N e n á v r a t n o mlčky hledí mnozí . . .
Co řeknou as' ti hrdí „polobozi" ?

Meth. Lavička (Br.):

Památce Jaroslava Vrchlického.

(Několik slov o jeho lyrice a epice.)

Dne 9 září minulého roku rozlétla se časopisy zpráva, ač očekávaná, přece zarážející, že na věky usnul největší náš český básník J a r o s l a v V r c h l i c k ý. Nemožno nám sice souhlasiti se vším, co napsal, ale poněvadž jeho význam je tak dalekosáhlý i pro naši katolickou literaturu, neboť svým formálním uměním měl velký vliv i na naše básníky, proto je skoro naší povinností, bychom mu i my věnovali uznání svoje a čestnou vzpomínku.

V r c h l i c k ý vystoupil v době sporu mezi pokolením starým a mladým, v době bojů o nové proudy v poesii české. Spor ten nebyl novým: začal M á c h o u a postupoval stále veden S a b i n o u (theoreticky), H á l k e m a N e r u d o u. Dokončen V r c h l i c k ý m. Byl to boj o český kosmopolitismus umělecký. Staří hájili zásadu, že literatura a zvláště poesie má býti pěstována na základě tradic domácích, že má se přimykati jednak k poesii lidové a jednak čerpati podněty ze staršího básnictví předbřeznového a dílem i z literatur slovanských; generace však nová s uvedenými předchůdci se držela hesla opačného. Třeba vzdělávati se na vynikajících plodech nejlepších básníků světových všech národů bez rozdílu, na základě pak studií těch obohacovati a zušlechťovati poesii domací. Předními zástupci směru tohoto byli Z e y e r a V r c h l i c k ý. Od jejich dob český kospopolitismus téměř výlučně inspirovaný kulturami románských a germánských národů, stal se směrem veliké literární skupiny, a V r c h l i c k ý stoje v první řadě jeho přívrženců, projevoval již od počátku určité náklonnosti a záliby. Neobyčejně přispěl k obohacování české řeči poetické a jejímu zdokonalení a dovedl techniku veršovou téměř na vrchol dokonalosti; ideově však mnohdy postrádal prohloubení a jednoty. Akkomoduje se pak různým prostředkům výrazovým, byl téměř předurčen k činnosti překladatelské, v čemž spočívá též jedna z předních jeho zásluh. Předními zástupci, jak již řečeno, tohoto kosmopolitismu u nás byli V r c h l i c k ý a

Zeyer, kteří se Sv. Čechem přiklonivším se k tradicím domácím, tvořili nejjasnější souhvězdí na českém nebi literárním.

V prvotních básních jeví Vrchlický se Svatoplukem Čechem dosti podobností, neboť oba dbají vytříbenosti a hudebnosti veršů a čistoty poetické mluvy; Sv. Čech však prozrazuje ve skladbách svých více strhujícího humoru, který přečasto dostává ráz sarkastický a v mnohých pracích přechází v satiru; jindy opět projevuje se v jeho básních ráz tendenční, didaktický. Kromě toho je Čech vysloveným panslavistou, kdežto Vrchlický ze všech básníků slovanských nejvíce se přiklonil k západnictví a je co do oboru látek i produkce všestrannější, universálnější, více lyrik, kdežto Čech více epik.

Rovněž se Zeyerem má Vrchlický některé rysy společné — stýkají se zvláště ve svém kosmopolitismu západnickém — ale je i mnoho protikladů mezi nimi. Kdežto Zeyer je převahou citový, je proti tomu Vrchlický, ač někdy až příliš sensitivní, daleko mohutnější rozumovou schopností. Proto stal se básníkem předurčeným k filosofické reflexi a rozvinul se po Máchovi v prvního a největšího v tomto směru; ovšem pro jeho mnohostrannost jak vlivných vzorů tak themat jeví se u něho rozpoltěnost, které u Zeyera nenalézáme; za to však není u něho oné jednostranné strnulosti, do níž upadl Zeyer, prchaje ze své doby a noře se do středověku a mystiky, hledaje tam svůj životní ideál částečně umělecký, částečně náboženský.

Z těchto tří nejvyššího stupně dosáhl a nejdále pronikl Vrchlický. Sbírky básní jeho jsou nejen v jeho vlasti, nýbrž i v cizině známy a překládány téměř do všech jazyků evropských a všude uznává se právem jejich umělecká hodnota. Není zde možno — a bylo by to i zbytečno — vypočítávati všechna jeho díla. Pouze na nejdůležitější dle potřeby bude poukázáno.

Když Vrchlický vydal první knihy svých básní, nedůvěřovala mu česká kritika pohlížejíc naň nepřátelsky a vytýkajíc mu nedostatek cítění národního, až teprve sbírkou „Duch a svět" byla odzbrojena a uznala jej za prvního básníka vlasti. A již od první sbírky počínaje obohacoval Vrchlický rok od roku poesii českou novými a novými díly básnickými, většinou lyrickými; jevil se v prvních dílech svých spíše pessimistou, ač i tam místy zazářily paprsky radosti ze života. Z pessimisty však, v němž svářila se mladá skutečnost stále s neuspokojitelnými sny a ideály, počal se rozvíjeti a rozkvetl záhy v básníka slunné pohody, šťastného života vlastního a lásky všemu žehnající. Pak nastalo uklidnění a shoda vlastní bytosti s člověčenstvem vůbec ... a místo pessimistických nálad prvotních nastoupil soucit s lidstvem trpícím.

Ovšem, jeví se u něho v různých sbírkách nestejnost názorů, ale, jak příhodně poznamenává Alfred Jensen ve své studii o Vrchlickém, zůstal si básník nejvíce věren tím, že nezůstal netknut změnami doby a života, a když mu byl kdysi vyčítán ne-

dostatek „systemu“ právě pro onu kolísavost názorů, podal básník toto vysvětlení:

„Je-li nedostatkem, pak zakládá se právě na improvisatorním fondu v mé bytosti, jsem moderní člověk okamžiku, hned jásající, hned stísněný, třeba že se to letý poněkud vyrovnalo. A nevěrní přátelé mne naučili pojímat skutečnost poněkud skepticky nebo s dobromyslnou ironií... Jak může lyra zníti jednou strunou, když naráží na tolik různých předmětů?“

Básnická produkce Vrchlického je ohromná. Není snad plodnějšího, vnímavějšího a mnohostrannějšího básníka nad něho; v plodnosti své je neunavný, což nejen uznáno ode všech, kteří jeho básněmi se obírali, nýbrž on sám často více méně otevřeně se o tom zmiňuje. Tak činí ve sbírce „E'morta“ obsahující elegie, které věnovány byly památce zesnulé pěvkyně Klementy Kalašové, kde praví: „Jen Bůh směl říci: „Dokonáno!“ A ani Bůh není odsouzen k nečinnosti, a sabbat je proto jen drahý a milý, že před ním trud je a trud za ním.

Je básníkem universálním, kosmopolitou v nejušlechtilejším smyslu; a právě pro jeho kosmopolitismus bylo mu často slýchati výtku nenárodnosti, ovšem proto zvláště, že virtuosností a vytříbeností svojí formy byl cizí básnictví prostonárodnímu. Nedá se však výtka ta nikterak pevně zdůvodniti. Nepatří ovšem k básníkům přeumělkovaným, ale není také tak lidový, jakými byli na př. Čech nebo Sládek a j. Ale že nebyl úplně cizí národnostnímu živlu ve své poesii, dokazuje celá řada básní s látkami národními a mnoho básní, které prostotou formy své a obsahu rovnají se písním vytrysklým z národního cítění lidu českého. Ovšem oproti těmto je obor látek exotický, rozšiřovaný neustále četbou, mnohem, ba skoro nepoměrně větší, je Vrchlického uměleckou silou, která ho učinila jedním z básníků nejuniversálnějších posledních let, ale možno říci, že v tom se jeví právě specielní jeho český rys, totiž, že pojímaje v sebe všechna moderní hnutí, zachoval si přece svoji slovanskou individualitu.

Ale přes to není počet básní, jichž thematem je vlast a národ, nejmenším v jeho díle básnickém. Přesvědčíme se o tom, otevřeme-li jen sbírky „Nové zlomky epopeje“ nebo „Na domácí půdě,“ „Selské ballady“, „Hlasy v poušti“, „Bozi a lidé“, „Fresky a gobeliny“ a jiné, z nichž některé mají motivy čerpané veskrze jen z půdy domácí, z dob českých mythických i historických. Nejznámější v ohledu tomto je „Legenda o sv. Prokopu“, která jednajíc o založení kláštera na Sázavě, nabývá zároveň jistého politického hrotu (slovanský ritus vytlačen vlivem německým), jehož tendenci však Vrchlický nejen nepřiostřuje, ale zjemňuje, nebo jako zde, tak vůbec nikdy neklesá k politické hádce dne a k malicherným půtkám národnostním a stran-

nickým; a právě to je snad též příčinou, proč Vrchlický dosáhl tak značné obliby v německém literárním světě. A jak neoprávněna je zmíněná výtka nenárodnosti, vidíme z jeho lásky k mateřskému jazyku, jejž Vrchlický více než kterýkoli jiný básník oslavil. Tak je mu drahým, že trpkost vkrádá se v nitro jeho při pomyšlení, že jeho nástroj — řeč mateřská — nesáhá daleko svými tóny, že je řeč jeho nesrozumitelná velikému světu kulturnímu a jen jediná věc je mu v tom útěchou, že není totiž v takovém postavení sám.

Jak hluboký cit chová ke svému národu seslabujícímu síly své zvlaště vnitřními rozbroji, ukazuje „Česká legenda vánoční" (ve sb. „Bodláčí s Parnassu"), v níž Kristus pronáší nad kolébkou dítěte v české chatě slova:

„Ty ubohé dítě, ký trpký v světě los tvým!
Kam jiní stoupají hbitě, ty pracně a bojem zlým.
Tož dýcham ti do srdce sílu, bys' mohlo všecko snést,
tož dýcham ti do srdce lásku, při třpytu zlatých hvězd.

Má každý bojů dost v světě, ty české dítě však víc.
Nechť zloba a ústrk zlý rve tě, vždy klidnou zachovej líc!
Co cizích ústrk a zloba? — Však vlastních bratří zášť,
ta nejvíc pálí a hlodá a u nás je domovem zvlášť.

Tož dýchám ti do srdce sílu, bys' mohlo zášť bratří snést,
bys' vždycky silnější k dílu zas pozvedlo hlavu i pěst,
tož dýcham ti do srdce lásku, jež nepřízeň roztaví,
když zloba vlastních ti bratří tvůj život otráví!"

Ovšem docela jiný je poměr Vrchlického k poesii jiných národů slovanských. Z celého jeho díla patrno, že naň působila vlivem nevelkým, neboť otázky slovanské dotýká se jen všeobecně a je v tom ohledu pravým opakem Svatopluka Čecha. Jen pro jediný národ slovanský, stojící Čechám nejblíže svým jazykem, náboženstvím a historií — totiž pro národ polský — horoval a ten je také nejvíce ze všech slovanských zastoupen v jeho překladech i tvorbě původní, což je rovněž asi příčinou, že právě u Poláků byl Vrchlický nejvíce ceněn a pochopen a do polštiny hojně překládán.

Z universálnosti jeho možno vysvětliti i jeho smysl pro krásu formy, neboť Vrchlický obíraje se a překládaje nejzářivější květy literatur cizích, nadchnul se i formální jejich virtuosností, a mnohdy zvláště obtížná stránka formální cizích Parnassů to byla, jež jej sváděla k překladům, aby tu tím více mohl na odiv postaviti svou veršovou techniku, která tak dokonale jeví se i v jeho básních původních. Proto též sám sebe oprávněně nazval Vrchlický „formalistou" v tom smyslu, že aspoň chce „přinášet své ovoce na čistém podnosu". A „ten, kdo má vybranou neb zvláštní formu", praví na jiném místě, „nemůže být banální nebo všední. Ale proto nejsem slepým sluhou rýmu". Je právem zván nepřeko-

natelným mistrem veršové techniky; po této pak stránce byly již dávno uznávány jeho zásluhy o spisovný jazyk český, hudební zvuk veršů a poetický sloh.

Vzhledem k formální a rytmické virtuositě nejvýše stojí ve sbírce „Dojmy a rozmary", kde z jeho péra hravě plynou i formálně nejobtížnější a nejrůznější sloky neméně než v „Hudbě v duši" a ve „Zlatém prachu".

Smysl pro vytříbenost formy úzce je spojen u Vrchlického s ideálností projevující se v jeho vysokém smýšlení o umění. — „Umění," praví, „je svatý chléb s nebes, zlatá zář nad propastí temna, strom života na hrobě lidstva." A odtud stále vracející se u něho reflexe o umění a umělcích, jichž stručné podobiznové charakteristiky jsou Vrchlického zvláštností, zvláště v sonetech, které Vrchlický nejvíce a nejčastěji po Kollárovi u nás pěstoval vtěsnávaje v ně velice bohatý reflexivní obsah. Nejpočetnější jsou v „Breviíři moderního člověka", „Dojmech a rozmarech" a „Posledních sonetech samotáře." Nejvýše z umění staví sochařství, neboť „vždycky sochař umělců byl mi králem, Moc a síla vtěleny v jeho dílo," praví v přípitku Josefu Myslbekovi ve sbírce „Skvrny na slunci". Ovšem „pravý, věru myslící umělec nemůže ani na chvilku býti zpit tím, co slávou se nazývá, je to tak malicherné a dětinské, tak otráveno lidskou nepřízní, tak určováno poměry společenskými a politickými, tak ovládáno náhodou každého druhu, že nemůže tomu věnovati ani jedinou a poslední vteřinu svých tvůrčích snů!"

(Příště konec).

Jan Hrubý (Ol.):

Význam idey Cyrillo-Methodějské.

Nedej zahynouti nám ni budoucím!...
Dědictví otců zachovej nám, Pane!
Aby všickni jedno byli (Jan 17, 21).

„Chvalme Boha ve sv. Cyrillu a Methoději!" Tento vznešený a krásný pozdrav Cyrillo-Methodějský radostí a šlechetným nadšením naplňoval od r. 1863 kněze i bohoslovce slovanské, především však moravské, kteří zlatem vepsali na prapor svůj vzácné heslo velikého, nezapomenutelného našeho Františka Sušila: „Církev a vlast" pracujíce horlivě v jeho duchu;

Práce tato, kterou tu podáváme v rouše poněkud změněném, poctěna byla v soutěži „Literární Jednoty" první odměnou. Kromě jiných — níže citovaných — použito bylo zvláště těchto pramenů:

„Apoštolát sv. Cyrilla a Methoda", roč. I, II, III.

Lev XIII: Encykliky: „Grande munus", „Orientalium dignitas", „Praeclara gratulationis".

od roku pak zmíněného až do konce století minulého vidíme pozdrav ten na všech téměř listech jejich, provanutých láskou k církvi, láskou k milé vlasti, láskou k národu a drahému lidu svému, z něhož vyšli, probouzejícímu se z dlouholetého spánku, který zdál se již tak mnohému — smrtí. Dílo a veliký život sv. bratří Soluňanů naplňoval je obdivem a láskou, budil v nich onen zápal a nadšení, jímž bychom i my měli hárati v těžkých dobách dnešních, duch sv. bratří, a řekněme přímo: idea Cyrillo-Methodějská ovládla a pronikla je cele, jejich mysl i veškeré jejich práce a počínání; ano byla to vznešená a velikolepá idea Cyrillo-Methodějská, ne ovšem ještě v plném a celém svém rozsahu, který tu chci alespoň v krátkosti nastíniti.

Co je tedy veliká idea Cyrillo-Methodějská? Je to snad nová otázka, nová myšlenka, která snad teprve v poslední době zajímá mysl lidskou i soudobé veleduchy? Nikoliv! Velikolepá idea naše pamatuje již přes tisíc let a datuje se od pokřesťanění velikého kmene slávského, ano od onoho velevýznamného okamžiku, kdy filosof Konstantin se svým bratrem Methodějem pojali pevný úmysl putovati do daleké Velké Moravy, do říše Rostislavovy, hlásati Slovanům a především lidu moravskému svaté učení nebeského evangelia, zaplašiti z duší předků našich tmu pohanství a získati je milujícímu, nekonečnou láskou celý svět objímajícímu a po spáse nesmrtelných duší toužícímu Kristu Spasiteli. Přes tisíc let je tedy idea ona známa Slovanstvu; byly doby v onom tisíciletí, kdy ustupovala — alespoň se tak zdálo — poněkud do pozadí, byly však také doby, kdy mocněji aspoň v některých krajích hýbala myslí slovanskou; v poslední pak době vzrušila a zachvátila opět celé Slovanstvo, a co více: dnes není omezena jen na Slovany, dnes šíří se a mocně vniká i za jejich hranice, dnes zná ji — aspoň jednu její stránku a

A. Srb: „Lev XIII, jeho život a působení náboženské, sociální a politické". V Praze 1901.

Jan Vychodil: „Jubileum encykliky cyrillo-methodějské „Grande munus". V Brně 1905.

Adolf Jašek: „Výklad idey cyrillo-methodějské". Velehrad 1909.

Dr. Frant. Grivec: „Východní otázka církevní". Ze slovinského přeložili A. Jašek a Fr. Jemelka. Praha 1910.

„Idea Cyrillo-Methodějská" (Velehrad 1905), jež obsahuje dvě rozpravy: Frant. X. Grivec: „Idea Cyrillo-Methodějská", Dr. Ant. Podlaha: „Bohovědecká práce u katolických národů slovanských a žádoucí její organisace".

Dr. Wł. Chotkowski: „Dzieje zniweczenia św. Unii na Białorusi i Litwie w świetle Pamietników Siemaszki. W Krakowie 1898.

„Acta II conventus Velehradensis theologorum commercii studiorum inter occidentem et orientem cupidorum". Pragae Bohemorum 1910.

„Acta Academiae Velehradensis". Annus VII, Pragae 1911.

Dr. Albert Erhard: Východní církevní otázka a úkol Rakouska při jejím řešení". Přeložil Dr. Karel Bor. Kašpar. V Praze 1902.

Prinz Max: „Vorlesungen über die orientalische Kirchenfrage". Freiburg (Schweiz) 1907.

„Ss. Eucharistia". Ročn. XVI. (1911).

část, alespoň jeden její úkol — celá Evropa a od několika let celý téměř svět! — —

Než li však si zodpovíme otázku, co jest idea Cyrillo-Methodějská, třeba předeslati několik slov a krátce zmíniti se o dalekosáhlém významu sv. Cyrilla a Methoděje pro Slovanstvo, s nimiž, jak již jméno samo praví, je zajisté idea naše úzce, velmi úzce spiata, o nedoceněném dosud namnoze významu svatých Otců, nezapomenutelných Apoštolů našich slovanských.

Sv. Cyrill a Methoděj! Jak svatá, každému Slovanu milá a drahá to jména! Kdo vypíše, kdo vypoví, co obsahují tato dvě jména tak slavná a veliká? Veliké knihy toho neobsáhnou; tu chci však přece, ač slabo je péro, připomenouti dva momenty z jejich práce a života, z jejich pro nás významu, momenty to, jichž nelze nikterak pominouti, jež radostí a blahem naplňovati by měly každého Slovana. Velikou ctností, ano svatostí života ozdobeni, velikou vědou vyzbrojeni apoštolové naši, po Bohu největší dobrodinci naši a Slovanů všech, přinesli nám dar nebes a klenot nejdražší, nejcennější a největší, přinesli nám světlo víry svaté, přinesli klíč, který předkům našim otevřel a dosud slovanským národům otevírá nebesa; hlásali otcům našim jedině pravou víru v Boha a jeho jednorozeného Syna, Ježíše Krista, Spasitele našeho; zvěstovali jim s touto věrou Tu, kterou my Moravané s chloubou tak rádi nazýváme „vítěznou Ochránkyní Moravy", zvěstovali tak drahou, tak milou a ještě dnes po tisíci letech tak hluboce v celém Slovanstvu zakořeněnou, nezdolatelnou úctu a lásku ke Královně nebeské, která se stala právě nám Slovanům skutečnou, opravdovou, nejmilejší Matkou, „Matkou velice starostlivou s nevyčerpatelnou dobrotivostí srdce, cítící s lidskou bídou, vinoucí své děti na prsa svá," jak o ní napsal Dr. Petr Frant. Krypiakiewicz.[1]) A s věrou Kristovou hlásali předkům jednotu křesťanskou, mladou církev moravskou odporučivše nástupci sv. Petra, římskému papeži, hlásali jednotu křesťanskou, která národy činí velikými, která jsouc nerozlučně spojena s pravou vírou, vede je k dokonalému blahu a skutečnému štěstí; církev moravskou stavěli na nepřemožitelné skále Petrově, zakotvili v jistém přístavu svaté církve římskokatolické, ač sami vyšli z řecké, v níž již tehdy začal se šířiti a rozmáhati neblahý rozkol, jemuž bohužel později propadlo tolik milionů našich bratří a o kterém svědčí kromě mnoha jiných Dr. Frant. Grivec, že jest „jednou z nejosudnějších a nejžalostnějších událostí světské i církevní historie."[2]) Svatí Apoštolové naši byli pravověrní, což potvrdil římský papež Hadrian II, jejich zastánce a dobrodinec, i Jan VIII, a což nejnověji v minulém století celému světu slavně prohlásil veliký Lev XIII, největší dosud přítel a příznivec čeledi

[1]) O czci Najśw. Maryi Panny na Rusi v Księga Pamiątkowa Maryańska. II Lwów 1905.

[2]) Východní otázka církevní, str. 26.

sv. Cyrilla a Methoda na stolci Petrově, kterému právem proto přísluší čestný název „papeže Slovanů," jak jej nazýváme s chloubou a hrdostí; napsal o sv. bratřích Soluňských ve své vzácné, neocenitelné, ba zlaté, leč zároveň od Slovanů samých dosud nedoceněné encyklice Cyrillo-Methodějské, kterou vydal v třetím roce svého pontifikátu: 30 září 1880: „Přejeme si také, by víc a více šířilo se uctění oněch svatých mužů, kteříž hlásajíce katolickou víru, slovanské národy od záhuby zachránili a nyní na nebesích jsou mocnými jejich přímluvčími";[1]) a o sv. Methodějí čteme v téže encyklice dále: „Na rozkaz a za blahopřání papežova vrátil se Method jako biskup na Moravu, by tam dále vykonával svůj apoštolský úřad. Snahou jeho bylo, by ujímaje se s celou duší svého stádce, sloužil katolicismu s horlivostí větší a větší... Methoděj pokračoval úplně uspokojen a s horlivostí ještě větší v úřadě svém spojen jsa s papežem a celou církví římskou nejvroucnější páskou lásky a víry."

Kromě těchto a mnohých ještě jiných — namnoze dosud neceněných a tak mnohými nepochopených skvělých darů dali nám v rouše slovanském Bohem samým lidstvu danou knihu knih, Písmo sv. a posvátné knihy obřadní pro slovanskou bohoslužbu, čímž položili pevný základ pro literaturu všem Slovanům; dobře, významně a s nemalou hrdostí národní proto píše Fr. Lad. Čelakovský: „Důstojně otevíráme pořadí spisovatelů našich jmény oněch dvou učených, a co ještě větší váhy jest, svatých mužů!"[2]) A veliký „papež Slovanů" opět praví: „Vštěpovali (sv. věrověstcové naši) lidu učení křesťanské a sílili jej nadějí ve statky nebeské, a to konali s takovou silou a pílí neunavnou, že se národ moravský brzy a rád obrátil ke Kristu. Nemálo přispěla k tomu znalost slovanské řeči, které se Cyrill byl dříve přiučil, a mnoho přispěl i jeho překlad písem sv. obou zákonů na jazyk slovanský. Jsou tudíž zásluhy tohoto muže o všecek slovanský národ tím větší, ježto mu týž děkuje nejen za křesťanskou víru, nýbrž i za dobrodiní světského vzdělání; vždyť Cyril a Methoděj vynalezli písmena, kterýmiž jazyk slovanský se vyznačuje a vyjadřuje, a proto právem také pokládají se za zakladatele tohoto jazyka."[3]) Jak vysoko cení a váží si právě tohoto jejich díla Pav. Jos. Šafařík kromě mnoha a mnoha jiných, které bychom tu mohli rovněž uvésti, vidno z těchto pamětihodných jeho slov: „Což by byl náš hlubší a důkladnější jazykozpyt bez staroslovanského překladu písem sv. a hlavních knih bohoslužebných od Cyrilla a Methoda, bez překladu sv. Otců v od jiných mužů, učedníkův a neprostředných nástupců jejich?"[4])

[1]) Grande munus.
[2]) Čtení o počátcích dějin vzdělanosti a literatury národův slovanských V Praze 1877, str. 113.
[3]) Grande munus.
[4]) Časopis Musea království Českého r. 1848.

Tak a podobně mluví velicí a učení mužové o sv. našich bratřích Soluňských, jejichž význam pro celé Slovanstvo byl, jest a ještě bude skutečně dalekosáhlý; neboť oni to byli, kteří způsobili — přinesše předkům našim svaté Evangelium Kristovo, že tito nezahynuli jako sousedé naši, Slované polabští, že zůstali Slovany-katolíky, že vedli dále svůj vlastní, svérázný národní život, pěstili a zdokonalovali národní vzdělanost svou, že v ní pokračovali a zápolili s ostatními kulturními národy evropskými. Ano můžeme směle tvrditi, že za vše, co dobrého dnes máme a co jsme, v jistém slova smyslu děkovati musíme po Bohu jedině jim; jsou tudíž velmi pravdivá a významná slova J. Em. Dra. Frant. kard. Bauera, která pronesl při svěcení našeho „Salesiana" v druhé, německé části své promluvy: „Hätten wir nicht die hl. Cyrillus und Methodius, hätten wir entweder keine Väter mehr oder nur Stiefväter!"

V tom ovšem, co tu krátce a jen matně bylo nastíněno, tkví veliký význam sv. našich apoštolů. Z toho již možno souditi, v čem asi záleží vznešená idea Cyrillo-Methodějská. Je tedy idea tato, jak prozrazuje již jméno samo, idea, či-li myšlenka svatých našich věrověstců, svatých Cyrilla a Methoděje. Je to myšlenka veliká, svatá, božská, vyšlá ze Srdce Páně a vložená do šlechetných srdcí těchto svatých bratří, vyznívající v jejich úmyslu, jenž byl: přinésti národům slovanským sv. víru katolickou na jediné pravém a pevném základě, ve spojení se skálou Petrovou, v jednotě se svatou římskou Stolicí, s římským papežem."[1]) Tak definuje velikolepou ideu naši tichý, ale veliký pracovník a horlivý kněz, který plně a dokonale poznal, pochopil a pronikl význam sv. našich apoštolů v celém jeho rozsahu, který je pln jejich ducha; a jiný nadšený pracovník a horlitel pro církevní sblížení a sjednocení Slovanů u víře opět píše: „Pracuje-li se dnes za sblížením, politickým sesílením, kulturním a národohospodářským povznesením u všech Slovanů, toužíme my se strany katolické uplatniti především náboženskou a kulturní stránku snah sv. Cyrilla a Methoděje: spojiti všechny Slovany v jedinou náboženskou rodinu, jejíž hlavou je náměstek Kristův, římský papež, a sblížiti je v jejich kultuře. Tyto snahy tvoří program dnešní idey Cyrillo-Methodějské."[2]) A ještě jeden výrok třeba uvésti, by idea naše vynikla v celém svém rozsahu, by zdůrazněna byla ještě jedna stránka její, úkol zvláště též důležitý v dnešních smutných, trudných a tak velice rozháraných poměrech širokých krajů slovanských a zvláště krajů našich, země

[1]) „Marianská Družina a idea Cyrillo-Methodějská" v Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoda, roč. II (1911), str. 52. — Stať ona vyšla nyní samostatně nákladem téhož Apoštolátu.

[2]) Ad. Jašek, l. c. str. 4.

koruny svatováclavské; Dr. M. Hruban, vůdce strany katolicko-národní na Moravě, pronesl na IV sjezdu katolíků československých v Praze tato krásná slova, jež by si měl hluboce do srdce vrýti každý Slovan, zvláště však každý Čech: „Idea cyrillo-methodějská, jak kouzelné to slovo! Idea tato... je snaha, by katolická víra v národě se udržela, by pronikla celý národ, by tato víra a národnost československá sloučily se v jeden celek tak, aby víra katolická se stala a zůstala náboženstvím národním a národnost česká by byla křesťanskou čili stručně řečeno: Idea cyrillo-methodějská znamená kulturní spojení s Římem a zachování slovanské svéráznosti.[1])

Tímto způsobem třeba tudíž patřiti na velikolepou ideu Cyrillo-Methodějskou; má sice ještě některé jiné odstíny, cíle a úkoly, které, ač v uvedených výrocích nejsou zvláště vyznačeny, jsou v nich přece obsaženy s naznačenými a jmenovanými úzce a nerozlučně téměř souvisejíce.

Všimněme si nyní poněkud blíže uvedených výroků!

I.

Pozastavme se nejdřív u výroku Dra. M. Hrubana, který má veliký a dalekosáhlý význam jak pro každý kmen slovanský, tak zvláště pro národ náš; neboť uskutečnění jeho znamená skutečné blaho a štěstí našeho rozervaného národa, rozštěpeného na tolik stran, které sebe navzájem potírají a z nichž většina brojí proti vzácnému odkazu a dědictví otců našich, proti víře Cyrillo-Methodějské.

Idea naše znamená tedy „zachování slovanské svéráznosti“; a svéráznost tato zajisté záleží mimo jiné zvláště v pevném náboženském přesvědčení, ve vyplývající odtud zbožnosti, ve veliké úctě, vroucí lásce, upřímné, dětinné oddanosti a v pevné důvěře k Matce Boží; neboť tím vším vyznačoval se až do nedávna národ náš a Slovanstvo celé vůbec. I když národ někdy pobloudil, sveden byv nepravým učením, přece si zachoval víru, přece věřil v Boha, v nesmrtelnost duše a jiné články naší sv. víry, přece uctíval Pannu Neposkvrněnou; o této úctě dosti zřetelně snad mluví krásná slova Balbínova: „Milá byla vždy Maria Panna Čechům, milí vždy byli Čechové Marii Panně“; že tomu tak bylo skutečně, dokazují tak četná poutní místa, tak četné vrchy a chlumy se svatyněmi prostými i nádhernými a bohatými, jež vyvolila sobě ve vlastech našich Matka naše přemilá. — Kéž by slova slavného Balbína platila o nás i Slovanstvu celém dnes i budoucně!

Jak mizí u nás poslední dobou svéráznost slovanská: česká i moravská — zvláště lid moravský měl za hranicemi pověst národa

[1]) Zpráva o IV všeobecném sjezdu katolíků československých. — Praha 1909, str. 41.

v pravdě zbožného — jak mizí zbožnost i náboženské přesvědčení, jak vtírá se a zdomáčňuje ve vlastech našich nevěra a s ní spojená mravní zkaženost, která ničí a jako zhoubný jed otravuje všechny vrstvy národa, města, intelligenci, náš venkov, nejzapadlejší a od světa odloučené vesničky, nešetří naší mládeže nejen na školách vysokých a středních, ale — což je nejbolestnější a nejsmutnější — již i ve škole národní! — Dnes, kdy „podařilo se namluviti celým massám lidu, že všechno, v co věřily a co milovaly, je klamem a illusí, že není Boha a není nesmrtelnosti, a část lidu uvěřila, tak šíleně uvěřila, že začíná vášnivě nenávidět, čemu se až dosud v radostné pokoře klaněla,“ [1]) dnes sáhá se na sám kořen naší sv. víry — božství Ježíše Krista, jemuž se bohužel právě u nás dostalo tak hrozného rouhání jako nikde jinde. A jed nevěry, popírající s touto nejzákladnější pravdou naší sv. víry Cyrillo-Methodějské všechny ostatní její články a dogmata, úžasně šířil a rozšiřuje se ve vlastech našich všemi téměř spolky, jež nepostavily se na stanovisko katolické, a zvláště špatným dnešním tiskem, jemuž není již svatým a nedotknutelným, co bylo svatým a nedotknutelným zbožným našim předkům a až do nedávna celému ještě národu. Bohu vypověděli urputný boj, Bohu, který jest Původce všeho a Pravda sama, — a přidrželi se lži a původce jejího; Bohu, který světlem víry ozařuje rozum i duši naši — a přidrželi se, nutně přidrželi se tmy! Ano, bez Boha je tma vůkol nás; a tak i vůkol těch, kdož vypověděli mu boj ve vlastech našich, kdo snaží se odvrátiti a odvésti od něho náš lid, je tma: „Tma vzhledem k cíli života. Tma vzhledem k nejzákladnějším pravdám a pravidlům života. Tma vzhledem k samým základům našeho bytí. — Vše plyne. Tma vzhledem k nejprvnějším povinnostem. Vzhledem k oněm křížům a obětem, bez nichž život žádného člověka se neobejde ... vzhledem k ceně nejpernějších prací,“ jak vystižně napsal Dr. Frant. X. Novák.[2]) Ovocem pak onoho boje a všech oněch podvratných a protináboženských snah v národě jsou smutné a neutěšené poměry dnešní, ovocem nutným je, že „zchudli jsme na pravdu, na dobro, na věčnost, na Boha“! [3])

Ano, zchudli jsme u nás na pravdu; neboť proti veškeré pravdě nepřátelé církve a kříže, vyšlí bohužel z vlastního národa, který vydal světce: sv. Václava, sv. Vojtěcha, sv. Prokopa, sv. Jana Nepomuckého, bl. Jana Sarkandra, sv. Ludmilu, bl. Anežku a jj., vystupujíce proti své matce Církvi katolické a dovolávajíce se svědectví dějin našich, upírají jí všechny zásluhy o národ náš: poukazujíce ve svém záští stále jen na „mučeníka“ kostnického M. J. Husa a jeho přívržence, na dobu válek husitských a války třicetileté, odsuzují a ostouzejí církev katolickou,

[1]) Opat Method Zavoral: Zpráva o V sjezdu katolíků československých v Hradci Králové; r. 1909, str. 500.

[2]) Kněžské problémy. Ve Vídni 1912, str. 13.

[3]) Tamtéž, str. 17.

Řím a římské papeže, jakoby oni tehdy byli ničili český národ, jakoby oni ho byli přivedli k tehdejšímu úpadku a spolupůsobili na jeho zkáze! Zároveň pak prohlašují, že husitismus byl obrozením církve Cyrillo-Methodějské a ideálem církve národní a podobně i víra, za kterou bojovali Čechové v XVII století — protestantismus. Leč — co nám dal a přinesl husitismus, je dostatečně známo a zřejmo z neblahého stavu krajů našich po válkách husitských; netřeba se o tom šířiti. A co způsobil, jak blahodárně působil u nás německý protestantismus, ve který se přerodil náš husitismus, toho smutným dokladem a důkazem jest Bílá Hora a celá válka třicetiletá: „Jako katolicism zachránil národ náš za prvních dob šíření se křesťanství v Čechách od osudu Slovanů polabských: tak zase protestantism národ náš připravil o samostatnost — zničiv jej mravně i hmotně, ubiv v něm národní uvědomění! — Jaké to frázovité deklamace, že na Bílé Hoře bojovali otcové naši za víru otců svých!! Vždyť víra otců našich byla a je ta, kterou nám přinesli slovanští věrověstci sv. Cyrill a Method položivše v srdce Čechů první základ k jich národnímu vědomí... Avšak když protestantismus — z Němec přivandrovalý — nabyl i v Čechách vrchu, když s novou věrou ztrácelo se národní vědomí a jazyk český stával se popelkou ve své vlastní domovině: tu Čech za cizí víru obětoval svou víru, svůj jazyk a posléze i samostatnost své vlasti! — Že to nebyl boj o národnost, vysvítá z toho, že na straně české bojovali též Uhři a Němci, a těm přec na uchování existence českého národa pramálo záleželo. Posléze ten nehodný náš král Fridrich Falcký je nejlepším důkazem, jak málo Čechům tehdejším běželo o otázku národní cti a národního vědomí!“[1]) Tak mluví k nám pravé, pravdivé dějiny, které nám vždy svědčí a svědčiti budou jasně jako slunce, že národ náš byl skutečně šťastným, velikým a silným jen tehdy, když lnul pevně k pravé víře, když víra ta v něm kvetla a mohutněla, kdy se jí nezříkal, jí nehanobil, kdy nebrojil proti Římu a papežům, ale byl jim upřímně oddán jako sv. Cyrill a Methoděj, kteří jsouce poslušni vyzvání papeže Mikuláše I vydali se — obviněni byvše — na dalekou a obtížnou cestu do Říma, by se tam zodpovídali a dali svědectví své pravověrnosti; a když byl sv. Methoděj znova obviněn, tu opět „jsa dobrým svědomím jist, uposlechl radostně, a bylo mu snadnou věcí roku 880 u přítomnosti Jana VIII, několika biskupův a duchovenstva dokázati, že i on sám stále zachovával totéž vyznání víry a jiné že pilně v něm cvičil, na něž u přítomnosti a za schválení Hadrianova na hrobě knížete apoštolského byl přísahal.“[2]) — Nyní však proti veškeré pravdě překrucují a zkomolují se až k nepoznaní dějiny naše na úkor naší sv. víry, na úkor našich sv. bratří věrověstů, o nichž přece napsal náš veliký dějepisec Frant.

[1]) M. E. Wachek: Národní církev. V Praze 1887. Str. 49—50.
[2]) Lev XIII. Grande munus.

Palacký, ač sám protestant, že „hledavše duchem právě apoštolským ne jmění a panství, ale jen spasení duší, proto zvláště zasloužili vroucí a věčné díky celého potomstva českého," [1]) na úkor všeho katolického, jen aby zostuzeni byli katolíci a naše sv. církev, aby tak snáze přivedeny byly slabé duše k odpadu od církve a sv. víry, hlásanému k **r. 1915,** pro který dějí se již nyní všemožné přípravy. Lid náš ovšem nezná dobře právě oněch smutných a pohnutlivých dob z dějin našich, věří rád lákavým slovům a dá se snadno svésti; jinak by se to tak lehko nestalo; vždyť právě u nás, jak řekl J. M. opat Meth. Zavoral ve své přednášce „Moderní člověk český a křesťanský názor světový", přednesené na VI sjezdu katolíků československých v Olomouci, „to protikulturní křesťanství tolik nastavělo památek, tolik nahromadilo kulturních pokladů, tolik rozšířilo vědomosti a vzdělání, že při všem nepatrném počtu, při všech těch ranách, jež nás stihly, stojíme přece v prvních řadách kulturních národů." [2])

A kněží naši to vlastně byli, kněží katoličtí, kteří již téměř před sto lety, jak slavně uznává Fr. Palacky, Bráf a s nimi mnozí jiní, probudili národ náš z hrobového již téměř spánku, kteří tak neskonalých zásluh získali si o probuzení a obrození národa našeho; při všech pracích svých řídili se stále krásným heslem svého vzoru, našeho velikého, nezapomenutelného Fr. Sušila:

Církev a vlast, ty v mojich milují sestersky se ňadrech;
každá půl, každá má moje srdce celé . . .

to stále zlatem zářilo před jejich zrakem, to je sílilo, naplňovalo odvahou, láskou a nadšením pro církev i vlast drahou a milovanou. A kněží jsou to opět — ať poukážeme na př. na severní pobratimské sousedy naše Lužické Srby — zvláště kněží katoličtí, na příklad M. Hornik, M. Andricki, J. Bart-Čišinski, Ševčik a jj., kteří tak mnoho vykonali pro povznesení svého milého národa; a kněží jsou to — ať poukážeme na východ k nebetyčným Tatrám, na pobratimské Slovensko — kněží katoličtí jsou to, kteří neváhají pro blaho svého pronásledovaného, porobeného a ujařmeného lidu obětovati vše, svůj majetek, svou svobodu, a když by to kázala potřeba, obětovati i svůj život! Stačí jen uvésti a jmenovati ružomberského faráře a největšího nynějšího trpitele slovenského Andreja Hlinku, který věrně pracuje ve šlépějích slavného, velikého slovenského biskupa Štefana Moysesa, a jehož životním heslem je krásné a vznešené: „Za Boha život, za národ slobodu", který je též velikým přítelem nás bohoslovců československých; dále třeba jmenovati Ferd. Jurigu, faráře vajnorského a slovenského poslance, Flor. Tománka, Dra. Okánika, Skyčáka, Vojtaššáka a j.; ti jedině a jim podobní mužové přivedou utiskovaný národ svůj podtatranský k vítězství z urputných

[1]) Dějiny národa českého v Čechách a v Moravě. V Praze 1894, I, 1, str. 117.
[2]) Studentská Hlídka, ročn. IV, (1912), str. 74.

bojů a zápasů dnešních, jež jsou překážkou a příčinou, že bratrský národ podtatranský zůstal o mnoho pozadu za ostatními svými soukmenovci sousedními.

Církev katolická získala si již a získává si stále ještě o národy slovanské — zvláště v době jejich poroby — takových zásluh, že toho nemohou popříti ani nepřátelé její; tak musil to na př. uznati i Dr. Jaroslav Bidlo[1]), prof. na universitě v Praze, který se nikterak netají svým odporem proti církvi katolické; převeliké zásluhy její o národy slovanské vynutily mu z péra tato nanejvýš pravdivá slova: „Intelligence slovanská přehlíží a podceňuje velikou důležitost náboženských a církevních poměrů slovanských, bez jejichž náležité znalosti není možno hlouběji a jasněji porozuměti rozličným aktuelním otázkám styků vzájemně-slovanských, tím méně pak úspěšně je řešiti. Rozličné okolnosti přispívají k tomu, že dnes na počátku 20 století, kdy na západě evropském náboženské přesvědčení a příslušnost církevní mají význam zcela podřízený v životě veřejném, u slovanských národů právě tyto otázky namnoze mají význam základní a zásadní. Jednou z hlavních příčin tohoto zjevu je ta, že pro některé národy slovanské, pro národy porobené a utlačované je církev téměř jediným a posledním útočištěm jazyka mateřského, vyloučeného jinak z veřejného života (z úřadů a ze škol) — pro Poláky, pro Srby Lužické, pro Slováky, pro Bulhary a Srby v říši Turecké. Duchovenstvo je těmto národům jediným takořka představitelem jejich intelligence, jediným takořka vůdcem v jejich národním zápase. Proto také církev má u národů utlačovaných veliké poslání kulturní.“ — Kéž by všichni proto, kéž by celý národ, celé Slovanstvo se přesvědčilo, jak velice zasloužilá je církev katolická právě o Slovany! Pak přisvědčí, potom přisvědčiti musí s radostí ochotně každý, kdo poznal a pozná toto vše dle pravdy, kdo poznal a ví, co vše dalo křesťanství právě našemu národu od svých počátků u nás až na naše doby, zmíněnému již opatu Meth. Zavoralovi: „Jsem skálopevně přesvědčen, až prohlédne lid český, až pozná své dějiny v plné jejich pravdě a pozná svou duši v plné její podstatě, i on vyzná: V lůně katolické církve jsem vyrostl, její pravdou jsem byl odchován — a kdybych i mohl, nespustil bych se jí, protože všechno to dobro, jehož jsem byl schopen, všechny ty činy, jimiž jsem se proslavil, všechny ty ctnosti, jimiž v dějinách jsem proslul, z ní jen jsem čerpal a jí z nich děkuji;“[2]) tak zároveň pozná lid náš, národ celý, že jedině naše sv. církev katolická může býti prohlašována, jak jedině ji k tomu oprávňuje minulost naše, za církev naši národní, a nižádná jiná, ani protestantismus a pravoslaví, jak tomu někteří chtěli před několika desítilety. A když národ náš věren jsa svým nejstarším tra-

[1]) Náboženské a církevní poměry národů slovanských; Slovanstvo (od různých autorů). Praha 1912, str. 344—345.

[2]) Zpráva o V. všeobecném sjezdu katolíků československých v Hradci Králové. R. 1909. Str. 505.

dicím věrným zůstane své matce, církvi katolické, svaté víře Cyrillo-Methodějské, které si tak velice vážili, ochraňovali a bránili dávní předkové naši, pak také, jak řekl týž opat M. Zavoral na katolickém sjezdu v Olomouci, „ideálem moderního člověka českého zůstane — a bude též skutečně jen — ten, jenž s hlavou ozářenou světlem vzdělání, srdcem obohaceným všemi ušlechtilými city a rukama, jež v životním zápase zůstaly čisty a čestny, pln víry a nadšené lásky dovede před Bohem na kolena padat!“[1])

Takových lidí, celých mužů a pevných charakterů třeba vychovati národu našemu, silných charakterů z ocele a žuly, kteří by milovali opravdově, ze srdce svou vlast a svůj lid a bojovali mužně proti podvratným živlům, směrům a theoriím u nás hlásaným a idu neprozíravému přímo vtíraným a vnucovaným.

„Bratře! neopouštěj Moravanů!“ tak umíraje v Římě prosil s vroucím srdcem sv. Cyrill bratra Methoděje. A sv. Method neoslyšel bratra svého; vrátil se do říše velkomoravské k předkům našim, se zápalem a neobyčejnou horlivostí ujal se svého úřadu obtížného získávaje duše pro Krista Ježíše, svého nejvyššího velekněze, pro církev římskou, pro nebe, zač ovšem též těžce strádati musil pronásledováním, vyhnanstvím i žalářem. — „Obdělávejte brázdu, kterou jsme my táhli společně, ostříhejte jako zřítelnice v oku pokladu, který jsme zvláštním řízením Božím přinesli vám!“ Tak asi volají nyní s výšin nebeských a vyzývají každého ze svých duchovních synů, které v Kristu zplodili, k ochraně vzácného odkazu svého, každého z duchovních synů, k nimž především patří zajisté kněží, k nimž patříme též i my bohoslovci slovanští, kteří máme přece již nyní — i později jako kněží — světlých vzorů a svatých Otců svých následovati v jejich svatém životě, v jejich svatých snahách a pracích, v jejich neúnavné píli a snaze získati vše pro Krista Pána a pro vznešené svaté jeho Evangelium!

A v tom tkví právě jeden ze vznešených v pravdě úkolů velikolepé idey Cyrillo-Methodějské: přivésti přes všechny překážky a protivné snahy a pokusy milý národ náš — a každou větev slovanské Lípy košaté — opět k pravému učení Kristovu, hlásanému předkům svatými bratřími našimi, vytrhnouti ho z běsných vln a zhoubných vírů nevěry, rozlomiti pouta moderního pohanství, která jemu ukovali bohužel i tak mnozí vlastní jeho synové, vymanili ho z nich, jako vymanili předky sv. apoštolové naši slovanští z pout pohanství skutečného, přinesše jim křesťanství, drahou víru naši, přinesše jim tajemství lásky nepochopitelné, nevyzpytatelné, neskonalé a nevystihlé: Krista

[1]) Studentská Hlídka, ročn. IV, str. 93.

svátostného, „chléb živý, který s nebe sstoupil;“[1]); toť bylo zajisté a je největší dobrodiní, jehož se dostalo Slovanům všem a za něž bychom měli co nejvroucněji a co nejčastěji děkovati otcům našim sv. Cyrillu a Methoději; neboť nad Nejsv. Eucharistii není nic vznešenějšího, vyššího, mocnějšího a podivuhodnějšího; i dí právem proto apoštol národů a vítězný bojovník Kristův, sv. Pavel: „Všecko mohu skrze toho, kterýž mne posiluje.“[2]) — Toť byl zajisté zdroj, odkudž síla a požehnání lilo se v duše našich předků, toť je zajisté i nejvzácnější odkaz a klenot, nejdrahocennější dědictví sv. Cyrilla a Methoděje. Kristus jedině spasil předky naše, Kristus svátostný jedině spasí i zachrání nás, potomky jejich, v rozháraných a smutných poměrech dnešních; praviltť On: „Já jsem přemohl svět.“[3]) — Jako svatí bratří Solunští dali předkům Spasitele svátostného, tak dle jejich příkladu a dle vůle slavně panujícího Otce Pia X třeba opět plně vrátiti lidu našemu víru v Ježíše Krista, skrytého pod prostými způsobami, či-li lid náš třeba ve jménu idey Cyrillo-Methodějské přivésti ke Kristu svátostnému, ke svatostánku, by tam hledal útěchy a posily, by tam utvrzován byl v životě v pravdě křesťanském, by tam jedině hledal svoje blaho, svůj poklad, svoje bohatství, by tam ke svatostánku chodil ve štěstí i v neštěstí, ve svých bolech a souženích, aby dokonale pochopil, ocenil a dovedl si vážiti vyzvání Božského Mistra, který tak toužebně volá k sobě všechny: „Pojďtež ke mně všichni, kteříž pracujete a obtíženi jste, a já vás občerstvím . . .“[4]) Pak utvoříme a semkneme se skutečně v šik dobře spořádaný, pak bude z nás legie, armáda, která dovede vítěziti, pak nemusil by se již národ obávati budoucnosti, poněvadž by mu jistě zahynouti nedal Ten, který řekl o sobě: „Já jsem . . . život.“[5]) — Kéž by se proto všichni, jak nás vede k tomu velikolepá idea naše, jak v těžkých dobách přítomných tak i budoucně stále „sjednotili před svatostánkem k boji za drahocenné statky svaté víry naší a za spásu duší krví Kristovou vykoupených . . . Od svatostánku září světlo Kristovo . . . U oltáře vyrůstá mohutný strom jednoty, o nějž marně pokouší se vychřice i největší . . .“[6]) Jinak bude velmi těžko a přenesnadno zachovati národu vzácný poklad, který tisíc let již máme, jak pějeme v písni velehradské, jinak velmi těžko bude národu žíti za dnešních urputných a rozvířených bojů, jak to chce a žádá idea naše, život v pravdě křesťanský; neboť „bez Ježíše Krista, Syna Božího, není ani pravého křesťanství ani pravých křesťanů!“[7])

[1]) Jan 6, 51. — [2]) Filip 4, 13.
[3]) Jan 16, 33. — [4]) Mat. 11, 28.
[5]) Jan 11, 25.
[6]) Ss. Eucharistia, roč. XVII (1912), str. 74—75.
[7]) Dr. R. Špaček: Božství Ježíše Krista. V Praze 1906, str. 12.

Aby pak lid náš tím více a opravdově se přiblížil ke svatostánku a tam čerpal občerstvení, novou sílu, osvěžení a útěchu, jak tomu již ve středověku chtěli Milič z Kroměříže a Matěj z Janova, třeba, by se stal opět národem mariánským, jak jím byl po tolik století — neboť per Mariam ad Jesum, aby ve vrstvách co nejširších přilnul opět oddaně, upřímně, láskou dětinnou k Matce své, by ve vrstvách co nejširších celý, často a často vroucně a v pevné důvěře prosil ji a vzýval hymnou družin našich mariánských:

Zachraň víru svatou nám,
naši spásy velechrám,
Matko Boží milosti,
spoj nám srdce svorností!
Drahé vlasti požehnej,
zahynouti nám nedej,
se svatými dědici
buď nám Orodovnicí!
Dej, ať silni láskou Tvojí
zvítězíme v každém boji![1])

Ano Maria Panna byla, jak dějiny dosvědčují, palladiem národa českého, ona chránila mocně národ náš, naň lilo se z rukou jejích hojně požehnání, pokud kvetla a mohutněla v něm úcta její; ona zlomila tolikráte vítěznou pravicí svou sílu nepřátel jeho; nejzřejměji mluví o tom naše Jasná Hora — svatý Hostýn, kde tak vítězně sražena byla moc mongolských Tatarů, před nimiž počal se chvěti i celý západ! A lid náš miloval též vroucně „Vítěznou Ochránkyni" svou: od té chvíle, kdy sv. věrověstcové naši přinesli mu lásku a úctu k Rodičce Boží, buduje krásné svatyně a zasvěcuje je Marii Panně — který národ má jich více? na rozcestích, v poli, v hlubinách lesů i na vrcholích hor vztyčuje obrazy a sochy, staví kapličky mariánské, mrtvá kovová srdce zvonů hlaholí k poctě jména jejího, jménem jejím chvějí se měkká srdce českého lidu, který velebí ji prostými veršíky, zatím co nadšenými chvalozpěvy o ní hárají duše básníků, Bohem nadaní mistři vykouzlují umělým štětcem na plátně, sochaři a řezbáři dlátem vtesati se snaží v kámen a dřevo velebné rysy její; a ona přijala a dobrotivě splatila mu lásku jeho vyvolivši sobě právě v jeho vlasti tolik zázračných míst, odkudž by mu žehnala a ho zahrnovala přehojnými milostmi. — Tuto vznešenou úctu mariánskou národu, v němž dnes již bohužel ochabla a povážlivě mizí, zachovati, ji v něm utvrditi, statečně hájiti a s horlivostí apoštolskou rozšiřovati, tak aby Maria Panna se opět stala, byla a zůstala bezpečným jeho palladiem, aby „vítězná Ochránkyně" naše korunována skvoucí korunou zlatou, sty drahokamů posetou, vládla jedině s Děťátkem svým neomezeně v srdci každého Moravana, každého Čechoslovana, v celém národě, toť práce v pravdě a plné míře Cyrillo-Methodějská!...

Takovou a podobnou prací stálou a vytrvalou obnoví se u nás zase pravý duch sv. Cyrilla a Metoda, i budou všichni opravdově volati s radostí a nadšením za Drem. M. Hrubanem: „Zů-

[1]) Ve službách Královny, ročn. I, str. 46.

staneme i dále věrnými katolické církvi, zůstaneme Cyrillo-Methodějskými ve spojení s Římem a katolicismem, poučeni historií, že boj s těmito faktory vedl vždycky národ k bratrovražedné domácí válce a zkáze české samostatnosti. Proto nedopustíme nikdy, by z červeno-bílého praporu českého a z koruny Svatováclavské odstraněn byl kříž, tento symbol naší křesťanské kultury, naší veliké minulosti a bohdá i šťastné budoucnosti.“[1])

Takový význam má tedy pro národ náš velikolepá idea Cyrillo-Methodějská, toť jeden z prvních jejích úkolů. Kéž by ji proto všickni dobře poznali a pochopili, jí porozuměli, kéž by proto všechny, celý národ náš co nejdříve pronikl a pojil duch Cyrillo-Methodějský, který jest duch skutečně křesťanský, katolický, duch lásky a pokoje, duch svornosti; kéž duch ten pronikne i do těch nejodlehlejších vesniček našich, do chýší od světa odloučených, do nichž se již též vkrádá duch moderní nevěry, kéž vnikne do každého kouta a příbytku naší milé vlasti, kéž ovládne každé srdce cele! Potom jistojistě zmizí trudné poměry naše, zmizí nevěra, jížto nejpřízračnějším a zároveň nejhrůznějším zjevem jsou v poslední době tak četná vloupání se do kostelů a zneuctění Krista-Sv. Hostie tak hrozná, že toho ani vypsati nelze. — Máme bohudík ještě dobré, nadšené kněžstvo, máme a budeme míti katolickou intelligenci, poněvadž máme již i katolické, pod vítězným praporem Kristovým se sdružující nadějné studentstvo — viděli jsme řady jeho v Kroměříži, viděli jsme řady jeho u nohou Královny Moravy, Matky Svatohostýnské, viděli jsme je i při holdu Králi všech králů na velikolepém XXIII světovém kongressu eucharistickém ve Vídni — ti všichni chtějí zajisté horlivě, nadšeně a s láskou ke své Královně, ke svému Králi a Spasiteli pracovati směrem, který udává idea naše. Bůh milostivý žehnej hojně jim všem! . . .

Na prvním místě však kéž cele ovládne a pronikne vznešená a velikolepá idea Cyrillo-Methodějská duch, zápal, nadšená horlivost a láska apoštolů našich slovanských duše a mladá srdce nás bohoslovců slovanských, kéž na prvním místě my, my všichni plně a důkladně poznáme právě tento význam idey naší, pravě tento význam sv. bratří Soluňanů pro Slovany všechny, zvláště však pro národ náš, jemuž máme býti učiteli, vůdci a mnohdy téměř vším, až vystoupíme, Bůh-li nám bude milostiv, na vysokou horu svatého kněžství. Ano, právě my všichni musíme býti proniknuti pevnou, nezviklatelnou věrou Cyrillo-Methodějskou, srdce naše musí hořeti a hárati touže láskou a oddaností, tímže svatým zápalem,

[1]) Zpráva o IV všeobecném sjezdu katolíků československých. Praha 1909, Str. 42—43.

nadšením a horoucností, jakou sv. apoštolové naši lnuli k církvi sv., naší vlasti a našemu národu, bychom byli především horlivými kněžími dle jejich vzoru a příkladu, bychom jednou tak blahodárně a požehnaně jako oni mohli působiti a pracovati mezi tolik sváděným drahým lidem naším, čehož dopřejž nám dobrotivý Bůh na přímluvu Královny naší a Otců našich sv. Cyrilla a Methoděje!...

Nech Tvůj oltář nikdy neuhasne
v našich zbožných vlastech slovanských,
nech se denně k báni nebes jasné
vznáší obět z chramů křesťanských,
která přes tisíc let stále plane,
oslavujíc Tebe, věčný Pane,
posvěcujíc srdce národa,
čeleď Cyrilla a Methoda! (Velehradská).

II.

Přecházím k druhému úkolu idey Cyrillo-Methodějské, který tkví opět již v nesmrtelném díle a vznešených snahách svatých našich věrověstů. „Snahy sv. Cyrilla a Methoděje měly dalekoshálý význam nejen církevní, nýbrž i kulturní: všichni Slované měli míti jedinou církev opřenou o skálu Petrovu, jedinou kulturu, všichni měli splynouti v jedinou velikou rodinu posvátnými páskami náboženskými, národními a kulturními spojenou. Jaká síla celého Slovanstva tkví v této idei cyrillomethodějské!“ [1]) Slovanstvo mělo tvořiti jedinou, svornou rodinu zásluhou sv. Cyrilla a Methoděje! Jaká to myšlenka! Skutečná přítomnost mluví však jinak, smutnou pravdu: Slované tvoříce mnoho národů s různými, ač příbuznými a sobě blízkými jazyky, buďto se neznají vůbec, nebo jen málo a povrchně, nebo se i navzájem utlačují, nenávidí a z různých příčin na sebe mnohdy nevraží (Rusové a Poláci, Poláci a Rusíni, Srbové a Chorvatév Bosně a Hercegovině), ovšem k veliké radosti různých svých nepřátel jiných...

Všichni Slované měli by se spojiti a podporovati na poli kulturním a duševním. Leč i tu — a zvláště v posledním bodě — nedostává se nám mnoho a mnoho, poněvadž se neznáme; proto se nemůžeme též vymaniti z ciziny a sebe navzájem podporovati. „Poznejme se, a to bude zárukou lepších a blaženějších časů!“ píše jeden přední bojovník za práva lidu slovenského; jiný zas' želá: „Vzájomné spoznanie sa a bratské styky sú nám nevyhnuteľne potrebné; sme jeden na druhého odkázaní.“ Potvrzuje to i jiný přítel z Bosny, an píše: „Držim, da medu slavenskim svećenstvom u našoj monarhiji, a još manje izvan nje, nema onog poznanstva i saobraćaja, koji je

[1]) Ad. Jašek, l. c. str. 13.

vrlo potrebit . . ." „Neznáme se," říkává Msgre Dr. A. C. Stojan a s ním tak mnozí a mnozí jiní . . .

Nechvalně známé jest a téměř příslovečným se stalo: in occidente slavica non leguntur; míní se tím ovšem především, že svět neslovanský na západě nevšímá si duševní práce Slovanů, ač poslední dobou západní unionisté horlivě si všímají literatur slovanských, ale třeba bohužel též přiznati, že i o Slovanech samých navzájem platí ona slova, zvláště se zřetelem na jejich práce vědecké, bohovědné, kde jsou vlastní vinou závislí na národech jiných. Smutnou tuto pravdu potvrzuje Dr. Ant. Podlaha, který pravil mezi jinym na velehradské bohoslovecké schůzi dne 3 srpna 1904: „Prohlížíme-li bohovědecká kompendia katolických národů slovanských, vidíme, že k sestavení jich použito bývá pramenů zvláště německých a latinských, méně již francouzských, ještě méně vlašských a měrou nejmenší — slovanských. Neví se namnoze ani, že bratrský některý národ slovanský má již tu neb onu výbornou příručku vědeckou, které při práci podobné u jiného národa slovanského bylo by záhodno i prospěšno užíti."[1]) Podobně (kromě jiných) píše na př. Polák J. Kruszyński, který recensuje Dra J. Sedláčka „Knihu Soudcův" užívá téměř těchže slov jako Dr. Podlaha: „Prace profesorów narodowości słowiańskiej . . . zasługują na szczególniejszą uwagę. Oto po największej części posyłkujemy się książkami w języku francuskim, niemieckim, czy też angielskim i to nie tyle może w dziedzinie nauk świeckich, ile w dziedzinie teologii . . . Z przyjemnością notujemy fakt, że w językach pokrewnych naszemu, a przedewszystkiem w czeskim, ukazują się dzieła pierwszorzędnej wartości." [2]) Uvedená slova obou mužů snad mluví dost zřetelně, že netřeba uvádět jiných.

Co je příčinou onoho ne příliš milého a krásného zjevu? — Není tu často lásky k věci; pak díla slovanská nemající ještě takového jména a zvuku jako podobná díla cizojazyčná, bývají mnohdy, a to často, podceňována, ano u mnohých pozorovat vůbec jakousi nedůvěru a přímo apathii k vědě slovanské. — Dr. Fr. X. Novák zmiňuje se ve svých „Kněžských problémech" [3]) o poměru, který zaujat má kněz katolický k vědě vůbec, a shrnuje myšlenky své ve dvě slova: „Nepodceňovati vědy, a nepřeceňovati jí"; slov těch možno plně též užíti i o vědě slovanské, najmě však o bohovědné práci Slovanů. Nesmí se již déle podceňovat; neboť máme již v každém oboru krásná díla, z nichž přemnohá jistě vyrovnají se cizojazyčným; co nemáme my Čechové, to mají buď Poláci, buď Slovinci nebo Chorvaté a Rusové, o nichž bude zmínka o něco níže. Nesmíme se tak těkavě shánět po všem cizím

[1]) L. c. str. 18.

[2]) Ateneum Kapłańskie. Mieszęcznik wychodzący pod kierunkiem Profesorów Włocławskiego Seminaryum Duchownego. Rok 3 (1911), Tom. 6, str. 281.

[3]) Strana 61.

a tomu přednost dávat před vlastním, když toho nezaslouží; třeba, bychom si uměli vážiti toho, co máme. Přeceňovati vědu naši se ovšem dnes ještě neodváží nikdo, poněvadž v některých oborech se nám ještě dost nedostává; tam třeba učiti se na cizině; při tom však važme si svého zbavivše se různých předsudků.

Příčinou neposlední onoho zjevu je také neznalost slovanských jazyků, které se u nás pěstují mnohem méně než-li jazyky západoevropské. Mohli bychom se proto velice učiti od doby prokuzenské, kdy zvláště kněží i bohoslovci s takovým nadšením a s takovou láskou pěstili jazyky a vzájemnost slovanskou, ačkoliv neměli na zřeteli cíl tak ideální a eminentně katolický, jaký má míti, pokud to jen je možno, nynější vědecká práce naše. Vzorem mohli by nám kromě nich býti i mnozí kněží a bohoslovci západního Německa; krajan náš P. Jos. Voňavka, který působí v oněch krajích a kterého jsme slyšeli na eucharistickém sjezdu ve Vídni s takovým zápalem, s takovou vervou, leč zároveň i s tak velikým bolem a steskem mluviti o poměrech našich českých vystěhovalců v cizině, připravených o vlast i — o Boha, píše o nich: „Mimo pravidelné missie vyučují se theologové v bohosloveckém ústavě v Münsteru různým slovanským jazykům pro vystěhovalce usazené v diecesi. Nyní se vyučuje polštině, češtině a slovinštině. Ač tyto jazyky jsou předmětem dobrovolným, přihlašuje se ročně vždy dostatečný počet, kteří se této nesnadné práce podjímají a z idealismu opravdu katolického řečem slovanským se učí. Ve dvou letech pokročili jsme již tak daleko, že máme v diecesi na nejohroženějších místech stálé kaplany, kteří česky káží, spolky katolické vedou a zakládají . . .“ [1]) Poznal jsem na sjezdě vídeňském osobně též jednoho z oněch šlechetných kněží, který pracuje mezi našimi vystěhovalci, seznámil jsem se tam též s jedním bohoslovcem z Münsteru, který se již v krátké době naučil dosti dobře česky. — Kéž by tento chvályhodný zajisté idealismus nalezl v míře hojné dobrou půdu i u nás! Kéž by každý z intelligence naší a zvláště každý neb aspoň veliká většina z bohoslovců a kněží našich místo různých jiných méně nám potřebných řečí znal aspoň jeden jazyk slovanský, by tak mohl seznámiti jiné s duševním životem a ruchem bratrského národa slovanského, by zužitkovati mohl výzkumy jeho při pracích vlastních. Tím by netušeně stoupla a povznesla se věda slovanská, a pokud se týče bohoslovců, bohověda slovanská také u národů jiných, kterým nebude jistě lhostejnou, až budou nuceni nahlédnouti a skutečně nahlédnou do duševních pokladnic bohaté, leč dosud neuznávané popelky slovanské, až Slované sami nebudou od nich již tak velice závislí — často vlastní vinou a netečností, — až si již více všímati budou prací vlastních, ať již v tom neb onom jazyku slovanském vydaných; tím způsobem osamostatní literaturu slovanskou, která pak jistě státi bude v přední

[1]) Apoštolát sv. Cyrilla a Methoda, ročn. III, str. 21—22.

řadě a zaujímati čestné místo mezi ostatními literaturami světovými.

Studium jazyků slovanských spojeno je ovšem s mnohými obtížemi i pro nás Slovany samy; zasluhuje však, aby bylo co nejvíce pěstěno, bychom přinesli nějakou obět k vůli němu; neboť ovoce jeho, jak právě zmíněno, bude jistě krásné, i když snad my sami nebudeme ho ještě viděti. Když mnoho učenců obětavě se věnuje těžkému, nesnadnému a úmornému studiu egyptských hieroglyfů a písma klínového v pevném přesvědčení, že práce a námahy jejich neminou se účinkem, tu nesmíme se štítiti nižádných námah a obtíží přiučiti se některému jazyku slovanskému — ovšem pílí ponejvíce privátní, poněvadž již téměř ani není, jako to bylo za Jos. Jungmanna, jeho a pozdější doby, na gymnasiích professorů, kteří by znali a položili aspoň základ některého slovanského jazyka do srdcí svých žáků, — bychom mohli načerpati z bohatého jeho zdroje literárního, bychom tak mohli vyloviti a ukázati světu perly ukryté a uložené v různých literaturách slovanských. Tolik alespoň mohl by si osvojiti každý, by rozuměl dobře tomu, co čte; toto není příliš nesnadné; třeba jen trochu dobré, pevné vůle. Proto by měl též i každý bohoslovec již začíti práci tu jistě též chvályhodnou — začal-li již na gymnasiu, měl by v ní pokračovati dále a nikoliv ji odložiti — zvláště, když nyní zraky Evropy víc a více upírají se k Rusku, slovanskému Balkánu a slovanským národům vůbec, kterým nelze upříti budoucnosti[1]) a kterým, jak pravil při slovanské pouti v Římě 5 července 1881 veliký papež Slovanů Lev XIII, „vedle soudu Božího jsou uchystány zvláštní a vynikající úkoly v životě vezdejším.“ [2]) Že Slované mají budoucnost, že studium literatury, dějin, poměrů a jazyků slovanských a zvláště východoslovanských je důležito pro celý svět katolický vůbec — a tím více pro nás Slovany — katolíky — poznali mnozí učenci západní, z nichž na př. slovutný Aur. Palmieri O. S. A., který z celého západu nejlépe zná bohovědnou literaturu téměř všech národů slovanských, najmě pak ruskou — otevřete jen na př. jeho veliké a velmi důkladné dílo „Theologia dogmatica orthodoxa (Ecclesiae Graeco-russicae) ad lumen catholicae doctrinae examinata et discussa“ a podivíte se přímo — napsal pozoruhodná a zajímavá tato slova: „Slované jsou nebezpečím i nadějí římské církve; Slované jsou povoláni k tomu, by rozřešili důležité náboženské otázky budoucnosti. Proto je povinností katolíkův, aby se učili jazykům východoslovanským, aby se důkladně seznamovali s historií a nynějším stavem církve východní, s jejími ideály a vnitřním stavem ... Slované rozřeší problém křesťanské jednotnosti a křesťanské jednoty. Proto jim musíme ukázati, že rozumíme jejich snahám, jejich slávě, duchu i srdci.“ [3]) Protestanté, kteří pochopili,

[1]) Srv. Prinz Max, l. c. str. 9 a j.
[2]) A. Srb, l. c. str. 104.
[3]) Bessarione, vol. XI, (1901), str. 436—437.

co znamenají Slované v přítomnosti a co znamenati ještě budou, navázali hojné styky s východními pobratimy našimi, s pravoslavnými, učí se jejich řeči, všímají si jejich literatury, jejich poměrů, slovem: věnují jim velikou pozornost, ovšem s úmyslem, aby je získali pro sebe, by zjednali tak protestantismu nové síly a opory. Zmařiti tyto nebezpečné snahy jest úkolem katolíků všech, zvláště pak katolických Slovanů, kteří přece pro příbuznost jazyka i povahy nejlépe a nejsnáze poznati mohou duši, kulturní i náboženský život, touhy i minulost východních Slovanů pravoslavných, jichž jedinou spásou bude přilnutí k pravé Matce církvi, jejímiž syny byli až do 13 století. Podporovati toto dílo bude také úkolem vědy, katolické bohovědné literatury západoevropské; to znamená: pracovati na vědeckém podkladě na velikolepém díle sv. Cyrilla a Methoděje, které určeno bylo a jest všem Slovanům. Proto také „vyžaduje idea cyrillo-methodějská, by pozornost vší katolické slovanské vědy bohoslovné obrátila se ke všem Slovanům, tedy i na pravoslavný Východ slovanský.“ [1]) A Dr. Ant. Podlaha praví přímo: „Veškerá práce naše bohovědná mějž, kdekoliv to jen možno jest, na paměti ideálně krásný, nám všem tolik žádoucí cíl: sjednocení národů slovanských ve víře katolické. Dlužno studovati pilně a zevrubně vědeckou práci i slovanských národů dosud nesjednocených,“ [2]) k čemuž ovšem nezbytně třeba je znalosti jazyka. Tu otvírá se naší vědecké práci nesmírně rozsahlé pole; v některých oborech můžeme i od pravoslavných mnoho získati, jako na př. v historii, patrologii, biblistice, archaeologii a j., jak mnozí dosvědčují;[3]) ano mnohé obory (na př. právě zmíněné) pojednávány jsou — zvláště práce a díla století minulých, kdy protestantismus se svojí hyperkritikou ještě neměl takový účinek na vědu ruskou — většinou téměř úplně v duchu a směru katolickém, což platí i o mnohých právě nyní nebo nedávno vydaných, jež rozhodně brojí proti nevěře a podvratné hyperkritice protestantské.[4])

Toť jiný účel idey Cyrillo-Methodějské, účel velikého a dalekosáhlého významu, vzájemné sblížení slovanských národů; ani tento účel idey naší nesmí se zneuznávati; každý, kdo má jen trochu síly a nadání, měl by se súčastniti práce té ať již v tom neb onom oboru; semknouti by se měli všichni Slované, především všichni katoličtí Slované a utvořiti jakousi vědeckou organisaci, které dosud postrádali, která však nyní vyrůstá a se uskutečňuje

[1]) Fr. X. Grivec: Idea Cyrillo-Methodějská, str. 9.

[2]) L. c., str. 19.

[3]) Srv. Aur. Palmieri: Theologia dogmatica orthodoxa. I. Florentiae 1911 (na různých místech); v úvodě na př. na str. XXI. píše: „Meminisse iuvabit haud parvam ad profectum disciplinarum theologicarum, in eis potissimum quae ad vitam scriptaque spectant Patrum, conferre operam hodiernos theologos russos.“ — Acta Academiae Velehradensis VII, Pragae Bohemorum 1911, str. 234.

[4]) Srv. Fr. X. Grivec: Idea Cyrillo-Methodějská, str. 12; A. Palmieri: De tendentiis catholicis in theologia Russica v Acta I. conventus Velehradensis; Pragae Bohemorum 1908. Str. 36—44.

v Akademii Velehradské. Tím, že jsme dosud zanedbávali tento účel idey naší, že jsme si dosud málo všímali sebe navzájem, že jsme se neznali, tím jsme se odcizovali, tím propast rostla, jak toho rozkol je dokladem, který mnoho škody přinesl jak Východu tak Západu, o čem bude ještě níže řeč, tím i slovanský Východ, dříve katolický, jsa osamocen, byl v rozkolu utvrzován, ač právě katoličtí Slované byli a jsou na prvním místě povoláni k tomu, by buď vědecky pracovali na sporných otázkách, které dělí Východ od Západu, nebo by všemožně jiným způsobem spolupůsobili, by odloučení bratři vrátili se do lůna pravé Církve svaté. Tak stojíme u dalšího úkolu idey Cyrillo-Methodějské, který je: sjednocení všech odštěpených Slovanů na prvém místě a pak sjednocení všech rozkolníků vůbec, Slovanů, Řeků a všech ostatních církví východních s církví římskou, se skálou Petrovou; ve spojení s ní vyšinuly by se snad opět k onomu rozkvětu, v němž žily před rozkolem.

(Příště dále.)

Jos. Lorenc (Br.):

Ohlas prázdninových studentských manifestací.

Tak maně si vzpomínám na prázdninové dojmy z bohoslovecké akademie velehradské. Zajímalať mne z celé akademie nejvíce účast laických studentů, zvláště pak otázka katolického hnutí mezi ním. A když jsem viděl, jak p. prof. dr. Kordáč, P. Jemelka S. J. a j. z veliké části dosáhli u přítomných porozumění pro katolické studentstvo, zaradoval jsem se a těšil se na chvíle, kdy myšlenky naše měly slaviti triumfy, jaké nám slibovali ti, kteří je chystali.

První takový triumf měl býti v Kroměříži. Tam na pondělí a úterý 12 a 13 srpna byl ohlášen sjezd katol. studentstva. Sjezd však již počal v sobotu. Toho dne přijelo mnoho studentů, by se súčastnili též orelského sletu. A když přišli do studentské sjezdové kanceláře v kroměřížském semináři, uzřeli tam již hlouček pražských akademiků, kteří byli zaměstnáni obstaráváním noclehů, stravy, dekorováním tělocvičny, v níž se měly pořádati schůze, a p. A bylo zajímavo dívati se na ně, s jakou radostí připravovali vše, čeho bylo třeba. Již odpoledne bylo na nich zříti to nadšení, které mělo se zatím do pondělka živiti a vzmáhati orelským sletem. — A mnoho té radosti, která večer v zámeckém parku při promenádním koncertu se rozproudila, kdy p. prof. Šrámek vítal zástupy Orlů (zvláště slováckých), kdy několik kapel bavilo obecenstvo na sletišti, jež jsouc intensivně osvětleno, vlálo mnoha prapory slovanských barev, kdy slovinští Orli nejen červenými košilemi, ale i zpěvem lákali oko a sluch všech přítomných, mnoho té radosti patřilo již

studentům. Mnozí z nich byli již v orelském kroji, nebo příjezd jiných se ještě očekával. A to nadšení, které tisícovými zástupy při nedělním cvičení orelském hýbalo, z mnoha a mnoha studentských srdcí vyvěralo. V pondělí pak byl zahájen vlastní sjezd studentský. Vylíčiti průběh jeho se neodvažuji. Představte si nepříliš veliký sál, dekorovaný národními a papežskými barvami, vyplněný plnými čtyřmi sty studentů a mnoha hosty. A připusťte si na mysl všechnu energii, jakou dovede mladé čisté srdce vytvořiti, pracuje-li pro pravdu. Ti vzácní hosté, kteří seděli pod tribunou, obraz slovanských věrověstů, nápis „pravda vítězí", pohled na to množství kollegů i kollegyň, to vše budilo tu pracovní energii, která naplnila radostí všechny. A večer podivil se K r o m ě ř í ž víc než den před tím při průvodu orelském. V l č n o v s k á hudba vedla v průvodu studentstvo do nádsklepí. Průvod ten byl vrcholem velikoleposti sjezdu. Duše celodenní prací unavené zajásaly při pohledu na legii nadšenců cyrillo-methodějských. A co mám říci o myšlenkách, jimiž po celý den duch byl nasycován? Množství jejich nedovoluje mi je přednésti; než tvrdím: krása a moc jejich nedají, by prošly na prázdno, účinek jejich se již jeví a bude jeviti čím dále tím více. Kroměřížský sjezd studentský právě svojí velikolepostí dokázal několikaletou intensivní práci našeho studentstva aspoň pražského, jemuž se tak dlouho nedůvěřovalo.

Pominu nyní studentské účasti na korunovačních slavnostech hostýnských a sjezdu královéhradeckého. Zmíním se jen o schůzce, která se asi před měsícem konala ve zdejším „M o r a v a n u". Přišlo několik studentů a p. prof. Š t ě p á n e k. Nemají významu podrobnosti jednání. Řešila se otázka existence spolku „M o r a v a n a", jeho finanční poměry, další činnost jeho, zvláště přednášková, o nové místnosti se jednalo a zvláště o bohoslužbách akademických. Mluvilo se též o mariánské studentské družině, ježto k ní je spolek bohužel dosud vázán jakýmsi poručníkováním. Co se týče výsledků jednání a následků jeho, to je věcí našich akademiků. K pochybování o zdaru není mnoho příčin, a naděje v takové věci vždy více prospívá než pochybnost. Mne zajímala schůzka právě tím, čím se i vám snad jeví po mém vylíčení sjezdu kroměřížského. Viděl jsem tu v plénkách to maličké, co má jednou vyrůsti v takového obra, jako byl kroměřížský sjezd. Neporoste však toto maličké vedle toho obra, nýbrž v n ě m; z něho bude bráti výživu a vraceti mu bude sílu mládí, by uchovalo se stále mladistvé nadšení v mohutném hnutí katolického studentstva.

A co my! Jsme zbaveni těch starostí o existenci, jsme prosti myšlenkového boje, který vedou naši kollegové? Je to sice boj, ale boj, který má do sebe tolik krásného, že právě pro tu krásu by nás měl zajímati. Ale vzpomeňme, co pravil minulou neděli k nám kollega předseda o dnešní intelligenci. Jak hroznou kritikou její na nás působil, abychom se měli na pozoru a nedávali někdy zbraně sami proti sobě do rukou nepřátel, aby se nám nevytýkalo neustále, že

dnešní intelligenci zanedbáváme, že jsme k ní bezohledni, že nehledáme těch prostředků, které jsou často jedinou cestou k jejímu srdci, totiž autority rozumového poznání. Za příklad nám dával vystoupení sv. Pavla v athenském Areopagu. A je to vážné. Nečinni zůstat nemůžeme. To nepřatelství, které nám dorostlá generace intelligentů dává na jevo, a na druhé straně ten prosebný hlas, kterým k nám volá nová generace, potřebující posily, to nás nutí zaujati — a to brzo — rozhodné stanovisko ke studující intelligenci laické, bychom zavčas seznali, jaké bude pole, na němž za několik let jako kněží budeme pracovati. Okolnosti budou jiné než-li dosud. A pravě poměr k intelligenci bude změněný. Nechť nás tedy čas nezastane nepřipraveny.

Vím, nemůžeme nyní ve školním roce navazovati nějakých úzkých styků s kollegy-laiky; osobní styk prázdninový a nové známosti s příslušníky jejich řad byly počátkem nového školního roku zase na čas přerušeny. Nic však nevadí! Dejme jen ruku na srdce a každý nechť upřímně u sebe uvažuje, čím je povinen tomuto hnutí. Zda vzpomínky z let minulých nepřipomínají nám snad, jak zrazovali jsme kdysi svým smýšlením ty zásady, jež přece po matuře jenom hájiti jsme si vyvolili, a abychom nabyli k tomu síly, vstoupili jsme do alumnatu? Aneb když ne zradu, zda nepřipomínají nám aspoň netečnost k ostatním v ohledu náboženském? Budilo-li se už tehdy v okolí našem náboženské uvědomění, zda ze strachu aneb z lenosti nenechali jsme je nepovšimnuto? Anebo byl snad někdo buditelem toho uvědomění? Na ty otázky odvětíme si buď kladně, nebo záporně. Na jakosti té odpovědi nám jako celku mnoho nezáleží. Je celkem nyní lhostejno, jaké jsme tehdy zaujímali stanovisko v myšlenkovém víru náboženského života středoškolského. Jako jednotlivcům ovšem i v tom nám musí býti jasno. Jak dnes poměry na středních školách jsou, nebo ještě dle slibného vytváření v brzké době budou, není možno, by student, který na střední škole hlásá nyní zásady nevěrecké, volnomyšlenkářské, po absolvování hledal snad z prospěchářského důvodu dalšího štěstí v řadách katolických. Na všech středních školách dnes již tříbí se duchové, vede se boj proti duševnímu otroctví, do kterého chtějí zavléci studenty mnozí professoři zotročení buď pýchou ducha neb omezeností, která jim ubohým nedá patřiti na výšiny ducha. A ten boj vedou naši studenti tak poctivě, že netřeba se nám báti, že jednou budeme se ohlížeti po katolické intelligenci vzpomínajíce, že jsme měli kdysi katolickou studující mladež. Ti studenti, kteří se sešli na prazdninových oněch manifestacích, ti ukázali tolik charakteru, že můžeme směle doufati, že ten studentský kal, který dával a dává své přesvědčení za peníze a za vše, co se zpeněžit dá, bude z velké části odstraněn. Pravím to proto, bych naznačil, že musíme k tomuto hnutí zaujati stanovisko jako celek. Vývoj středoškolských poměrů a v následcích toho i vysokoškolských nedovoluje nám již jen jako jednotlivcům viděti ve studentech lhostejný materiál k uzavírání přátelství. Z ohledů náboženen-

ských musí bohoslovci jako zvláštní třída tvořiti šik v kulturním boji studentském, aby studentstvo jsouc chraněno jejich štítem pravd, mohlo oběma rukama uchopiti zbraň útočnou a dobývati si všeho, nač má pravo . . . a až toho dosáhne, dobývati dál a dál; vždyť jejich myšlenky kotví v Bohu, který je nekonečný a tedy i myšlenky ty jsou nekonečné.

A upozorním ještě na jeden důležitý moment. Naše studentstvo súčastnilo se též ve značném počtu eucharistického kongresu. Když se vraceli, mluvil jsem s mnohými, a nezapru, divil jsem se jejich nadšení, které dovedl u nich kongres v lásce k Eucharistii vzbudit. Ale zároveň jsem cítil, že v tom nadšení skrývá se něco pro nás důležitého. Ať vysloveno nebo nevysloveno, je to ono „víc", jímž my nad ně předčíme. Kollegové — „sacerdos alter Christus"! Tam se klaněli s celým světem Kristu-Hostii, kterou žehnati smějí jenom ruce kněžské. Cítíte tu výši, se které na nás hledí kollegové-laici? Myslím, že tím řečeno jest mnoho, že z toho musí nutně plynouti vše, co v otázce studentské kdy podnikneme.

Hlídka cyrillo-methodějská.

Acta Academiae Velehradensis. Z časopisů, jichž účelem je překlenouti propast mezi odštěpenými církvemi východními a církví římsko-katolickou, byly „Litterae Slavorum theologicae", jež byly jakoby přílohou „Časopisu katolického duchovenstva", a jež byly známy v celé Evropě. Místo jejich nyní zaujala Acta Academiae Velehradensis vycházející samostatně v Praze čtyřikrát za rok za redakce horlivého unionisty P. Ad. Špaldáka T. J.; jsou pokračováním časopisu „Slavorum litterae theologicae"; proto též první ročník jejich označen jest jako „annus VII." Ročník tento obsahuje čtyři delší rozpravy z péra osvědčených a známých pracovníků na poli sv. unie: M. Jugie (Assumptionista) ve stati „De Conceptione Immaculata B. Mariae Virginis apud Russos, saeculo XVII" dovozuje, že Rusové po celé XVII stol. ještě byli přesvědčeni o učení, jež nynější bohoslovci pravoslavní zavrhují; stať rozdělena je na části: De conceptione immaculata apud Malorussos (škola kijevská), De C. im. apud Bělorussos, De C. im, apud Moskovitas. — Dr. Leonini má tu zajímavý článek: „Quomodo Leonis XIII studia veteris discordiae tollendae in Russia aestimata sint exemplo illustratur; rozebírá v něm a kritice podrobuje knihu Alex. Běljaeva, prof. na duchovní Akademii moskevské „O soedinenii cerkvei." — A. Salaville, Assumptionista, navazuje na svou řeč, kterou měl při II sjezdě unionistickém „Quae fuerit Sancti Theodori Studitae doctrina de B. Petri Apostoli deque Romani Pontificis primatu", pojednává o téhož světce učení o církvi ve článku „De ‚quinivertice ecclesiastico corpore' apud S. Theodorum Studitam" a končí slovy: „Licet corpus Christi mysticum in quinque praecipuos patriarchatus distinguatur (dle sv. Th. Stu-dity), attamen Romanus Pontifex ceteris patriarchis certo certius superior est, non honore solum, sed etiam auctoritate et iurisdictione." — Aur. Palmieri ve článku „De Graecis scriptoribus orthodoxis, qui concordiae inter ecclesiam occidentalem et orientalem restituendae studuerunt", uvádí celou řadu řeckých spisovatelů před XV stol. — mezi nimi i patriarchů a metropolitů východních

VEŘEJNÁ KNIHOVNA MĚSTA BRNA

— kteří zavrhovali rozkol, kteří byli přesvědčeni, že různý ritus obou církví není církv. jednotě na překážku, kteří se v lásce obraceli k Západu, k latiníkům; četnými doklady dovozuje, že ,,ab exordio schismatis usque ad captum a Turcis Byzantium schisma totam non infecit byzantinae Ecclesiae compaginem. Viri semper in ea extitere, qui mala schismatis sunt conquesti, qui concordiam cum Latinis fovendam inculcarunt, qui dogmata Latinorum interdum profiteri veriti non sunt. Quo factum est, ut schisma characterem universalem in graeca Ecclesia nunqam indueret illudque humanae potius allerent affectiones, quam satis cognita et probata Latinorum ab antiquae fidei dogmatibus secessio." — Ad. Špaldák a L. Fedoroff podávají obšírnou a zajímavou zprávu o III sjezdě unionistickém. — V časopise je též zavedena rubrika ,,Interrogationes et Responsa" obsahující dosud: ,,Quomodo ecclesiae catholicae veritas optime probetur" (Rostworowski), ,,De iuridismo, qui theologiae occidentali (scholasticae) obicitur" (A. Špaldák), ,,De peccati virtutisque natura et vi quid sentiant orientales". — Uvedeno je tu přemnoho nejnovější — a co důležitější jest — převážnou většinou slovanské literatury, nám dosud velmi málo známé a jinde málo respektované. Posouzeno je tu mnoho cenných, velikých děl a časopisů, a sice latinských, vlašských, francouzských, anglických, německých, rumunských, zvláště však českých, slovenských, polských, rusínských, ruských, bulharských, srbských a chorvatských. Posudky jsou od autorů již osvědčených, jimiž jsou kromě všech již uvedených: Dr. P. Sinthern, Dr. R. Špaček, Dr. J. Hadszega, Dr. J. Vajs, A. Rejzek, J. Vraštil, Jar. Ovečka, E. Matzel, Dr. Ludkiewicz, B. Ráček, O. Židek, M. Haľuščyńskyj, Dr. T. Hudec, Dr. J. Šimrak, Dr. K. Dočkal, Fr. Snopek; hlavní podíl náleží Ad. Špaldákovi T. J. Acta Academiae Velehradensis, jež vycházejí nákladem Akademie Velehradské, budou zajisté velikou revuí, v níž soustředí se síly téměř z celé Evropy, zvláště pak všech slovanských národů, která přístupna bude celému vzdělanému světu bez rozdílu národnosti, která může velmi mnoho přispěti k překlenutí propasti mezi Východem a Západem, která tudíž též zasluhuje co největší pozornosti. J. Hrubý (Ol.)

Budoucí všeobecný koncil církve orthodoxní — zrcadlem jejich bolů. V poslední části spisu svého o církvi ruské ,,La Chiesa Russa", v kap. IX nadepsané: ,,Budoucnost církve ruské v jejím vztahu ke katolicismu", rozepisuje se P. A. Palmieri O. S. A. o bezvýsledném dosud carském úkazu z r. 1907. Jedná o budoucím oekum. koncilu církve ruské. Bude snad zajímavo sledovati alespoň stručně úvahy P. Palmieriho o všeobecné situaci carské říše po stránce náboženské ve světle budoucího oekum. koncilu.

Z carského nařízení o účastnících jednání církevního sněmu je vidno hluboké zotročení pyšných hierarchů Východu mocí státní. Ani císařové byzantinští nevložili svým biskupům tak těžké jho na šiji. Car ustanovuje, že na sněmu budou jednati: biskupové, kněží a světští lidé, což ani v Byzanci možno nebylo. Církevní sněm má býti ovládán živlem laickým, aby jen byl neschopným řešiti veliké otázky na Rusko naléhající — právě v okamžiku, kdy vnitřně rozervaný kolos Ruska takřka úpí o pomoc a úpravu poměrů církevních.

Klérus ruský je rozdělen ve dva tábory: černý a bílý. Duchovní hodnostáři ruští jsou největší nepřátelé těch, jimž mají býti otci: kleru bílého, nižšího. Nižší duchovenstvo ruské živoží v nesmírné bídě hmotné a v nemenším úpadku duševním. Musíť zůstati pravoslavný pop nevzdělaným, není veden k ideálním obětem kněze katolického, ano lépe řečeno, jakožto kněz světský se k nim odhodlati nesmí. Stát je svému systému do krajnosti věren a proto kněze světského, jejž předem k velikým úlohám neurčuje a vychovati nedopouští, vylučuje od hodností. K těm určil a vypěstil klerus řeholní, ke skutečné a vzorné správě dioecesí a svěřeného kněžstva neschopný. Biskupské stolce se pak obsazují lidmi, jimž zůstane a je pánem car (ne Bůh), jedinou rozkoší pocty a štěstím ne láska podřízených, ale přízeň samovládce. A tak není lásky ani mezi pastýři stádce Kristova.

Odpor nižšího duchovenstva byl vzbuzen nelidskostí carských sluhů na stolcích biskupských a stal se výrazem vzpoury proti nedůstojnému stavu církve otročené — vetřelcem i laikem. Volání po nápravě zbědovaných poměrů církevních

pohnulo carem, že se odhodlal k nemožnému — slíbil svolati(!) koncil, skutek však odložil na řecké kalendy.

Každý zdravý organismum sám do jisté míry se léčí. Organismus společnosti náboženské, církve, je-li zdráv, t. j. je-li církev pravá štěpnice Kristova, léčí své občasné bolesti vlastní silou, všeob. koncily řádným způsobem svolanými, odbývanými a potvrzenými nejvyšším zákonodárcem církevním, náměstkem Spasitelovým. Nemůže-li církev svolati sněm kanonicky řádný, není pravá — o církvi ruské pak učí největší její bohoslovec, metropolita moskevský Filaret (1805—1886), že není schopna odbývati koncil oekumenický. Carský úkaz o všeobecném koncilu to potvrzuje, neboť car si osobuje právo svolati sněm církevní, předsednictví svěřeno sv. Synodu v jeho nejméně oprávněném zástupci duchovním, metropolitovi Petrohradském, neboť lépe a více by byli oprávněni metropolita Kijevský nebo Moskevský — ale i tu předsedá církevní hodnostář jen na oko; vždyť vládne a poroučí ober-prokuror sv. Synodu, laik — a čemu vládne? to není církevní sněm, vždyť jsou tu debatující laikové, toť jen jakýs' politický kongres s nátěrem náboženským. Tento divný kongres bude se raditi a zjednú nápravu? Nechť se radí, nemá však práva rozhodovati, rozhodne car dle své vůle! Tím dal na jevo, že ruská církev se musí vpraviti ve vůli carskou. Aby pak bylo caru zachováno jeho duchovní panství, musí se Rusko smířiti s osudem a spěti k šílenému cíli — všeobecné anarchii, vytrysklé ze zraněných, láskou opravdového Pastýře neodkojených srdcí.

Co čeká na církev ruskou v budoucnosti? Kdyby i k t. zv. koncilu došlo — nicotnost jeho je jasna — hrozí církvi ruské dvojí nebezpečí; vyhne-li mu, ví Bůh sám. Špatná setba již vzklíčila a zrá, kvete rudým květem: revoluce — v řadách kněžstva, jež tíhne k novému schizmatu, revoluce, jež začala vlastně tehdy, kdy zemřel poslední moskevský patriarcha Nikon. Petr Veliký ruskou hierarchii zotročil — — od něho jen krok a Kateřina II přitužuje okovy biskupům. Jak bude dále? Neprovede-li se reforma zákonitě, dle práva božského i lidského, ujmou se reformy — jak bohužel bývá — činitelé nepovolaní a nezodpovědní, kteří ji provedou mezi kněžími po protestantsku. A v lidu ruském, zvláště ve směrodatných vrstvách, jaké naleznou pomoci hierarchové tolik chybující? Laikové, byť jim i v duchu odcizeni byli, váží si kněžstva apoštolsky nadšeného a nejdříve zkoumají, zda jsou biskupové apoštolští a vpravdě mužové slova Božího. A v říši carově takové církve není. Hle, co musí vyznati sám slavofil a ohnivý vlastenec ruský Jan Aksakov: „Církev naše nesmírně se bojí pravdy. Hierarchie naše duchovní dosáhla vrcholu zotročení: „spasitelná lež" je nejoblíbenějším prostředkem v řízení církevním. Předstírajíc opatrnost snižuje se hierarchie k ústupkům a dohodám jí nehodným a tak ničí svoji autoritu. Ničemné tyto skutky vysvětluje nedůvěra ve „vítězící sílu pravdy." Svědectví toto je nad jiné výmluvným. Hmotařský duch nutí vyšší duchovenstvo, by drželo se autokrata veškerou mocí a proto, jakmile dojde na Rusi k politickému převratu, padá s pánem i nehodný sluha, který zapomněl svého důstojenství.

Od dob Alexandra II, kdy po krátkém zásvitu svobody hodnostáři církevní vší silou podporovali násilnickou reakci, jsou intelligencí nenáviděni a lid cení je ne víc než policii. Co tu čeká ruskou církev. Jak nevezme v době násilnického převratu pohromu svatá víra křesťanská ve snivých duších ruských přece jen dosud zakořeněná?

Snad zachrání ji lidu nižší, bílé kněžstvo; vždyť ono cítí s lidem, bojuje o nápravu zbědovaných poměrů a snad i částečně rozhodne budoucí osud Ruska, Než nelze doufati v náboženský a sociální obrodu Ruska kněžstvem; je mravně bezmocno, u tříd vzdělaných bez autority. Poslání jeho jest odsouzeno k neplodnosti. Jsou ovšem mezi nižším kněžstvem činní lidé, bojovníci političtí, ale ti hledají svoji čest a své pohodlí, tupí své biskupy a podrývají tím vážnost církve. Posléze žádají úplné sesvětštění kněžstva, čímž dle toho bude kněz nejlépe na lid působiti, bude-li vším, jen ne knězem! —

V ruském kleru není lásky ke kříži, sebezapření a jak sami Rusové doznávají, není tam kněží z povolání příliš mnoho . . .

Ruská církev dnes sténá v samovolných okovech, v rozvratu, a nepřipravena je na ony veliké události, kdy spojena se skálou Petrovou, mohla by zahrnouti nejen Rus, nýbrž i Slovanstvo a křesťanstvo celé požehnáním.

K. Hnízdil (Ol.)

Bude Rusko někdy katolickým? Řehoř hr. Šuvalov, slavný konvertita ruský a pozdější barnabita, který se ještě s jinými šlechetnými muži zasvětil práci na sjednocení milované veliké své otčiny, který dobře znal poměry její, patře do budoucnosti, učinil v pevné důvěře tento významný výrok: „A proč, proč bych se nepokládal za šťastna? Byl jsem vyvolen z lůna milionů odštěpivších se Řeků v, abych měl podílu na počtu Rusů v, ach, tak obmezeném, kteří se obrátili, počet, který zajisté víc a více poroste: neboť Pán pravil: Bude jeden ovčinec a jeden pastýř. Jsme jen prvotiny této jednoty, po níž každý křesťan toužiti musí a kteráž se uskuteční. Nebojte se. Námahy a naše modlitby naleznou milost před Bohem: Rusko stane se katolickým!" — Takových výroků mohli bychom uvésti více.

K poradám velehradským.

A. „Museum."

1. Urgovalo se, by do „Musea" našeho přispívali theologové všech seminářů česko-slovanských, jimž to možno a dovoleno; bude více látky i větší výběr příspěvků. — Požadavek zajisté nejen spravedlivý, nýbrž i důležitý. Že někdy se vyskytnou v „Museu" články slabší, toť zajisté důkazem slabého interessu pp. theologů-přispívatelů o věc samu. „Museum" ještě si jakž takž abonují, příspěvků však v hojnějším počtu neposílají. Prosíme tedy snažně, by v bodě tomto stala se náprava. Obor obsahový nikterak jsme neomezili, čímž pole působnosti je úplně libovolné. Prosíme však, aby zřetel byl brán zvláště na věci časové a důležité.

2. Třeba „Museum" co nejhojněji odebírati: duchovenstvo, bohoslovci, akademikové — „Stud. Hildku" odbíráme hojně; — v seminářích je to věcí předsedy a jednatele, by se o to náležitě postarali; třeba jen toho, který aspoň poněkud může, upozorniti a domluviti mu. Je to náš stavovský časopis, musíme ho udržovati. — Myslím, že k řádkům těmto netřeba poznámky. Prosíme však také duchovenstvo všech diecesí, by snahy bohoslovců československých podporovat neváhali, na bohoslovce po odchodu ze seminářů nezapomínali a jim aspoň finanční podporou (že „Museum" hojně budou odebírati) v ušlechtilých snahách nápomocni byli a tak aspoň nepřímo pomáhali tvořit nástupce sebe důstojné, kteří písmem i slovem dokonale vládnouti dovedou (k tomu jedině naše „Museum" směřuje). Vždycky redakci velmi bolí, když vidí, jak duchovní někteří ke snahám bohoslovců nevšímavě se chovají a „Museum" též často zpět posílají. Bohoslovci seminářů československých pak měli by se přičiniti (zvláště předsedové „Lit. Jednot"), by též duchovenstvo „Museum" si abonovalo a tak ono ideální nadšení pro vše dobré v sobě dále živilo a uchovávalo. Prosím pp. předsedy „Jednot" o laskavé sdělení, zda by nebylo možno v této příčině nějakou agitaci provésti mezi duchovenstvem příslušné diecese.

3. „Museum" nechť vychází pravidelně! — Požadavek tento jedině tehby může býti splněn, když obdržíme zavčas dostatečný počet příspěvků a nebudeme nuceni čekat. Ostatně vždy bývá uvedeno datum na obálce, do kdy příspěvky mají býti poslány. Dle toho nechť se tedy předsedové „Jednot" zařídí! Toto číslo vychází poněkud opozděně pro nepředvídané překážky v naší tiskárně. Další čísla budou následovati pravidelně.

4. Formát „Musea" nechť je poněkud menší! — Vyhověli jsme.

B. Slovanská vzájemnost mezi bohoslovci.

1. Dopisujme si více navzájem a privátně s bohoslovci jinoslovanských seminářů, Poláky, Slováky, Rusíny, Jihoslovany (pokud to ovšem jde) o snahách vzájemných, o poměrech v naší i jejich vlasti. Na schůzích pak možno oznámiti aspoň obsah dopisu. Tak se poznáme a nebudeme sobě navzájem neznámi.

2. Učme se slovanským jazykům! Usnadní se nám to právě onou korespondencí. Kéž není dorozumívací řečí naší němčina!!

3. Tím usnadní se nám též příležitost poznati slovanskou literaturu bohovědnou, nebudeme při svých pracích užívati jen příruček německých, latinských,

francouzských a jiných, užijeme slovanských. Mnozí Vlaši a Francouzi nás zahanbují v této příčině (Palmieri). Jen trochu dobré vůle!

4. Nepodporujme literatury cizí na úkor naší české a slovanské vůbec!

C. Studium otázky Cyrillo-Methodějské.

Velmi prospěšné by bylo zříditi ve všech našich i jinoslovanských seminářích zvláštní odbory, kroužky C.-M. Idea C.-M. začíná se utěšeně vzmáhati, proto již ze semináře musíme si odnésti alespoň to nejhlavnější. Pramenů máme dosti (alespoň pro začátky) i v naší české literatuře.

Při zřizování odborů, jakož i při práci samé vzácné pokyny rádi nám dají Dr. Grivec, Dr. Podlaha (řeč jeho 1904), Zdiechowski, Ad. Jašek a j. Třeba, by Slované v první řadě chopili se vznešené myšlenky té a neponechávali prim Francouzům, Vlachům a Němcům. Práce ta přinese jednou jistě krásné ovoce. Jen vzhůru! — Důležitost takovýchto kroužků C.-M. netřeba, doufám, dokazovati. Bylo by tedy záhodno zříditi je v seminářích, kde je to poněkud jen možno. V případě opačném aspoň v „Jednotách" by mohly býti přednášky o C.-M. idei. —

Prosím pp. předsedy „Jednot", by do konce února 1913 zaslali mi písemné návrhy pro prázdninové slavnosti velehradské. Tentokrát budou jubilejní. Nechť se o tom výbor „Jednot" poradí a předseda pak mi výsledek porad laskavě sdělí. — — NB. Prosím pp. přispívatele, by náležitý brali zřetel na „Rozmanitosti", jakož i krátké zprávy o úmrtí mužů nám blízkých vždy brzy nám podávati nelenili.

J. A. Novotný, pořadatel.

Hlídka socialní.

Nedlouho tomu, kdy smutná nás překvapila zvěst, že odešel od nás na vždy **Dr. Albín Bráf.** Opustil nás a odebral se do krajů jiných. Díla vznešená vykonal perem svým, Bohem hojně požehnaným, i slovem svým přesvědčivým. Když jižjiž hrozily vlny divého liberalismu a prudkého socialismu pohltiti co zbývalo ještě ve vědách sociálních pevného a stálého, tehdy postavil se on do záhubného vlnobití: ve svých spisech i časopisech, v přednáškách i rozpravách podával pravdu čistou a účinně podporoval hnutí křesťanskosociální . . Což divu tedy, že truchlí vlast naše nad hrobem muže takového! Což divu, že i nám lítostí a zármutkem plní se srdce: byl† drahý zesnulý bohoslovcům přítelem šlechetným, rádcem i učitelem moudrým. On povzbuzoval kněze i bohoslovce k práci neúnavné, v pravdě sociální, on ukazoval jim cesty v bludišti nejrůznějších method doby naší. A vzácná slova jeho jako drahý odkaz do hlubin duší našich musí pronikati zvláště v dobách našich sociálně tak pohnutých.

„U kolébky našeho probuzení národního stál všude na předních místech kněz", jsou slova dr. Bráfa v „Listech o studiu národohospodářském" (str. 3). A kdekoli ze starých zápisků a vypravování dávných pamětníků nové nějaké paprsky padnou na některý dosud nevyjasněný kout v dějinách našich novějších, všude potkáme se s postavami vlasteneckých kněží-buditelů (ibid. 3). Změnily se ovšem časy nemálo: v knězi, jejž zbožní naši předkové ctili, jenž byl jim otcem a přítelem, těšitelem a pomocníkem, — v knězi tom vidí doby naše největšího nepřítele lidu a škůdce blahobytu; kněz, v první pak řadě kněz svědomitý, je dnes pouhým „kněžourem", „jesuitou", „dervišem"! Ano, již přišly doby, kdy i ve vlastech našich ohlas nalézají výkřiky spisku před lety v Bruselu vytištěného: „Uškrťme hned příčinu hladu, kněze, kněze napřed, jehož učení převrácené zavinilo všechnu strast a trápení, jež na zemi nás tlačí. Dokud žíti bude jeden kněz, nevymře nenávist a svár, lež a pokrytectví a všecka havěť nepravosti" atd. (Dr. Neuschl, Sociologie I, 629). Změnily se časy k nepoznání. Avšak nezměnitelno na věčné časy

zůstává každé iota Evangelia. Jednou již obnovily vznešené zásady Evangelia svět, proč by ztratily sílu za dnů našich? Což neodpovídá lépe naukám o lásce k trpícímu ubohému, než čilý zájem o sociální, politické a hospodářské otázky, s nimiž souvisí blaho a prospěch tisícův? „Poměr mezi církví a státem, povinnosti a práva občanů, zlo politické korrupce a násilnictví, očista volebního práva, vzájemné výsady a závazky chlebodárců a dělníků, nebo-li kapitálu a práce, mravnost v obchodu a dopravě, veřejné znesvěcování dne Páně, lidové zábavy, snahy temperanční nebo-li hnutí protialkoholistické, volební právo žen, rozvody manželské, socialismus a anarchismus, tyto a podobné věci jsou životními, druhdy palčivými otázkami, kolem nichž se otáčí pokoj a bezpečnost obecného blaha" (Kard. Gibbons, Vyslanec Kristův 217). A tu míní dr. Bráf: „Nezamlouvá se ve víru sporů a bojů přítomných sama sebou myšlenka, by na novém rozhraní dvou věků kněz český v ryzím, spasném duchu Evangelia ujal se poselství sociálního míru, by v duchu tom, ozbrojen potřebnou měrou vědění, platně pomáhal udržeti dílo nezbytného společenského přetvoření na drahách bezpečného, ušlechtilého pokroku?" (ibid. 12).

Neníť předmětu týkajícího se veřejných zájmů, o němž by nebyl Kristus Pán aneb apoštolové jednali: Chudým i bohatým, poddaným i zaměstnavatelům, pánům i knížatům a císařům důtklivě připomínali jejich povinnosti sociální. Skvělý to příklad pro kněze dob všech, zvláště však dob našich. „Sociální interes", pravil na sjezdu sociálních politiků v Hamburku v září 1903 dr. Buccard, „stále vzrůstá a vždy větší je počet těch, kteří rozumí známkám doby a kteří se neuzavírají vůči sociálním snahám ... V dřívějších dobách chápalo jen několik duší, že nižším třídám patří jakýs' podíl na ideálních statcích našeho kulturního života; nyní sdílí tento názor celá řada mužů a žen, kteří sprostředkují pracujícímu obyvatelstvu vyšší kulturní potřeby ..." (u Dra Fr. Reyla. Úkoly sociální politiky 42). Směl by tedy kněz položiti ruce v klín? Nevolá i k němu veliký Lev XIII: „přilož každý, koho se týká, ruce své k dílu a to bez průtahu, by otálením nestalo se zlo nezhojitelným a všecek lék potom zbytečným!" („Rerum novarum" z 15 května 1891). Příležitost pak k působení sociálnímu v životě kněžském jest vždy. Je sice pravda, že úlohou hlavní katolického kněze jest spása duší. Avšak „je vskutku možno", táže se dr. Bráf, „představiti si osvíceného kněze, — který by nanejvýš snad se spokojil apologetickým úkolem naproti novým proudům myšlénkovým, a ve své „cura animarum" nevšímal si — nových útvarů společenských i jejich souvislostí a v applikaci hlubokých mravních nauk Evangelia vyhýbat se všemu tomu mocnému žilobití přítomnosti . . .?" (ibd. 5). Namítne snad někdo: ne každý kněz může se pouštěli do vedení spolků, zakládání raiffeisenek a pod. Jsou i vesnice, kde na něco podobného ani mysliti nelze! — Odpovídá na námitku tuto opět dr. Bráf: „Skoro krok za krokem potkáme se s pravdou, že kněz i při výkonech ryze církevních na kazatelně, ve zpovědnici atd., účtovati musí s hospodářskými a společenskými útvary svého okolí, svého milieu, má-li na mysl lidu působiti účinně, má-li také býti schopen dáti mu v jeho konkretních poměrech směr a cíl." (ibd. 6).

A je-li vůbec úlohou těžkou vésti lid náš sociálně, tím těžší je úloha tato kněží. Jsmeť v době, kdy vliv jeho na široké vrstvy lidu je proti někdejšímu značně oslaben, což znamená zároveň oslabení jeho vlivu na mravní směry lidu" (ibd. 4). Co pak zvláště účinné působení kněží podkopává, jest, „že rozličným s panujícími myšlénkovými proudy a světovými názory naší doby nerozlučně spojeným otřesům náboženského přesvědčení jde velmi účinně na pomoc ryze agitační zlehčování se strany mluvčích sociální demokracie, kteří účtují se skutečností, že dosud všude náboženské směry byly nejbezpečnější hrází proti jejich naukám" (ibd. 4). Avšak proto přece může kněžstvo s nadějí přiložiti ruku k dílu. Mnoho učinili pro lid nejen purpurem zdobení Manning, Vaughan, Gibbons, v. Ketteler, nýbrž i prostí kněží stali se lidu svému pravými pastýři a učiteli v ohledu sociálním. Věkové pak příští budou zvěstovati čím byl Itali Don Bosco, Irsku P. Mathew, Polsku Antoniewicz, Paříži Planchat, Bavorům Ringseisen . . .! A že i kněz český od dávných let byl lidu vůdcem a učitelem v otázkách sociálních, doznává dr. Bráf: „Ti z nás, kteří z jinošství svého již sami dove-

dou se upamatovati na ruch let devadesátých, nezapomenou na postavy venkovských kněží, kteří v čele voličstva kráčívali k osudí volebnímu" (ibid. 3).

Nás kryjí dosud zdi seminární. Jsmeť dosud jako v údolí. Avšak za nedlouho staneme již, dá-li Bůh, na vrcholu posvátného kněžství. Tehdy teprve objeví se nám život lidský ve světle jasnějším, tehdy teprve poznáme bídu pozemskou a strasti v bezprostřední blízkosti, tehdy budou dorážeti k srdci našemu hlasy volající o pomoc a nápravu i se strany, kde jsme snad dříve obdivovali štěstí a zlato! Léta nynější jsou dobou přípravy: základy mají býti položeny všeho života a působení kněžského. Již bohoslovec má se obeznámiti s ruchem a shonem životním, má zvykat si patříti tváři v tvář rozbouřenému moři žití sociálního. Účtovati musí přece kdysi se všemi skutečnostmi, „avšak," jak praví dr. Bráf: „„účtovati s těmi skutečnostmi může jen ten, kdo je zná, a znáti je neznamená pouze míti jistý bezprostřední empirický názor jejich, nýbrž znáti i myšlénkové prody časové, s nimiž ony skutečnosti souvisí, znáti zkrátka sociální otázku celou v rozličných její směrech i stranách" (ibd. 6). I vzhledem k této otázce řečeno je kněžím: „rtové kněze ať ostříhají umění a z úst jeho hledati budou zákona: nebo andělem Hospodina zástupů jest" (Malach. 2, 7). Jako Mojžíš „vyučen byl vší moudrosti egyptské" (Skut. ap. 7, 32), a jako Daniel desateronásobně předčil vědomostmi všecky hadače a mudrce chaldejské říše, tak má býti kněz dnů našich vzdělán i ve vědách sociálních. A díky Bohu, o možnost a příležitost vyzbrojiti se vědomostmi sociálními je hojně postaráno: čeho řady bohoslovců před námi neměly, toho dopřáno nám: značný již je počet universit a theologických učilišť, na nichž se vědy sociální přednášejí. „Samouk", praví dr. Bráf, „může si svou snahu a horlivost i při dobře vybrané lektůře snadno splatiti sklámáním, marnými ztrátami času a poblouzeními, které vedou k jednostrannostem, z nichž někdy následkem delšího zaměstnání literaturou odbornou a při dostatku kritického ducha podaří se jednotlivci vybřísti, často nikoliv více" (ibd. 15). Rozumný a laskavý učitel na nebezpečí taková nás upozorní a nás jich uchrání.

S vděčností a radostí užívejme tohoto nemalého dobrodiní! Snad naříkáme a vzdycháme někdy nad nezáživnými theoriemi", snad napadá nás otázka: K čemu to všecko? Nebyla by lehčí a příjemnější práce pohybující se v mezích nauk praktických? Ale poslyšme, co praví dr. Bráf: „O systémy neběží, nýbrž o dobrou znalost toho, co jest, o typické tvary a pravidelnosti (zákonnosti) v koexistenci a vývojích zjevů, jimiž se zabýváme, ať už běží o jakýkoliv obor. Pak teprve mohu se zabývati platněji tím, co býti má, tedy s učeními praktickými . . . Theoretickému studiu a sice řádnému a důkladnému se nikdo beztrestně nevyhne, kdo chce o praktických otázkách národohospodářských se poučiti, neřku-li o nich poučovati jiné. Bez této přípravy . . . každý, jenž se pouští bo literární činnosti o praktických otázkách, zůstane do smrti diletantem, byť i v té které jednotlivosti sem tam nějaké zdravé zrno našel" (ibd. 9). A proto uzavírá: „Přední zájem bylo by tedy obrátiti k tomu, aby se již nastávajícímu knězi dostalo zvláště pečlivého základního poučení theoretického, jehož nedostatek on, jakmile se už vydal na vlny svého působení praktického, nesnadno dožene, nenajdeť ani pomůcek ani návodu začátečníku tak nezbytného" (ibd. 10).

Avšak mějmež na paměti ještě jednu věc: škola může nám ukázati pouze cestu, podati nám jen základy věd sociálních. Na nás jest, abychom šli dále cestou nám ukázanou, bychom se ohlédli po pramenu vydatném, který dovedl by i dále poučiti a rozšířiti obzor náš. A právě k první větší knize sociální musíme sáhati jen po důkladné rozvaze. Praviť dr. Bráf: „Pro lidi s myslí vnímavou a naplněné nadšenou dychtivostí seznámiti se s novým předmětem bývá nemálo rozhodnou první kniha, která se jim dostane do rukou, je-li jen trochu svůdněji a přesvědčivěji psána. Novost věcí nás zaujme a brzo jsme tak říkajíc podplaceni ve prospěch toho, kdo má u nás naproti jiným výhodu časové přednosti" (ibd. 16). Literatura sociálních věd nabyla již rozměrů obrovských. Připomínám jen v literatuře naší Dra Rob. Neuschla, „Křesťanská sociologie", Dra Fr. Reyla, „Úkoly sociální politiky". A jak přímo oplývá literatura německá spisy vskutku cennými! Uvádím z mnoha jiných pouze jména: P. Alb. Weiß, O. Pr., v. Ketteler, H. Pesch, v. Vogelsang, Ebenhoch, Biederlack a j. Z bohaté lite-

ratury francouzské upozorňuji pouze na P. Antoine-a a Perin-a . . . Nejsou tedy za doby naší nesnadné dva požadavky, na něž klade dr. Bráf váhu co největší: „Předně na zřízení knihovny vybraných spisů z oboru věd sociálních. Za druhé pak — na účinnou podporu k vydávání dobrých, ne k agitaci, ale k vědeckému sebevzdělání určených spisů" (ibd. 11). A zvláště co se týče požadavku prvého, máme mnoho co děkovati lásce svých představených a obětavosti svých předchůdců, kteří raději sobě něco odepřeli, by mohli pořídíti do založené knihovny nějaký spis. Nemůžeme jim tedy vděčnost svoji dokázati lépe, než když budeme děl těchto pilně užívati. Jak bolestně dojímá každého poctivého bohoslovce výtka, kterou jim činí — a zajisté z části vším právem — bohoslovců přítel opravdový, Dr. Fr. Novák, řka, že „nevěnuje se nikde jinde belletrii tolik drahocenného času, jako u nás" (Rozhledy 93).

Knihovny naše chovají nyní již nejeden skvost. Proč tedy nehledati tam! A mimo to poskytuje se nám snad i jinak příležitost obohacovati se vědomostmi sociálními. Užívejme toho s ochotou a nadšením! Hned počátkem roku školního přiložme ruce k dílu! A osušíme-li kdysi slzu bližního svého, budou-li kdysi slova naše „olejem náboženským", jak praví Gibbons, „vylitým do rozbouřených vln občanského převratu a vzpoury" (l. c. 220), budou-li slova naše kdysi „jako jablka zlatá na podnosech stříbrných" (Přísl. 25, 11), tenkráte pocítíme radost pravou a štěstí nevýslovné; to bude odměnou naší již tady na zemi! Tak se též částečně odměníme příteli našemu a rádci zesnulému poslouchajíce slov jeho a uvádějíce je ve skutek. To bude srdci jeho pomníkem nejkrásnějším, věncem nejvýmluvnějším. Vzpomínka na něho kéž srdce naše a prsa a paže spojuje v hradbu pevnější, než jsou pohraniční hory vlastí našich, aby od Šumavy až k Tatrám svorně, mocně a šťastně žil národ náš milovaný pod záštitou vznešených zásad křesťansko-sociálních, jejichž vítězství bylo vždy vroucím přáním šlechetného dra. Albína Bráfa. Sit tibi terra levis! S nadějí patříme v budoucnost a naději tuto si chceme zachovati i příště, byť by na nás čekalo nejedno nemilé překvapení: Alius est, qui seminat, alius, qui metet. A naději svou vkládáme též rádi v ruce milých svých představených, o jichž působení praví dr. Bráf: „Vypěstovati v dorostu kněžském pravé apoštoly . . . , povznesené nad jakoukoli stranickou podjatost a vášnivou vřavu agitační, kladl bych na ten čas mezi nejdůležitější úkoly vedoucích a rozhodujících osobností našich církevních a za veliký prospěch církve samé" (ibd. 11).

Nové knihy.

J. Pekař: **Fr. Palacký.** Světové knihovny č. 1025—26, str. 160, cena 40 hal. V Praze 1912.

Slavnosti Fr. Palackého, jichž kulminačním bodem bylo odhalení pomníku jeho od sochaře St. Suchardy provedené (mimochodem řečeno, zlatá matička Praha je nešťastna na pomníky velikých svých synů!) bezprostředně ve dnech všesokolského sletu (1 července), vyvolaly novou literaturu o vynikajícím činiteli kulturního a politického zápasu našeho, jež vyzněla v hold památce geniálního zjevu. Ale různý byl hold ten od různých spisovatelů; tak na jedné straně tendenčně psaný spisek J. V. Krejčího je zřejmým dokladem. „Mánes" zavděčil se ve sbírce své „Zlatoroh" biografií V. Chaloupeckého, jež vyniká s uměleckým vkusem provedenou výzdobou illustrační. Šťastné péro Dra. V. Řezníčka belletristickou formou vylíčilo nám ve známé knize, jež už III vydání se dočkala, život, působení a význam Palackého. Nejvážnější biografie Palackého — rázu přísně vědeckého — napsána prof. Drem. Jos. Pekařem původně pro Slovník Naučný, nyní v úpravě knižní ve Světové knihovně Ottově. A obraz dokreslujeme si „Časopisem Historickým", jehož třetí sešit obsahuje pozoruhodnou stať prof. Dra. K. Krofty: „Palacký a

Gindely", slavnostní řeč Pekařovu v Pantheonu musejním a V. Chaloupeckého článek „Palacký v archivu roudnickém", (v němž činí se čestná zmínka o Kašparu Bouškovi z řádu premonstrátského, doktoru filosofie, archiváři a bibliotekáři knížat z Lobkovic na Roudnici: „Svými tendencemi připomíná tento v historii naší neznámý, učený kněz samého Palackého" — podotýká Chaloupecký a dále provádí parallelu). Hek.

Émile Verhaeren: **Rembrandt.** Přeložil Stanislav Diviš. Pestrá knihovna č. 124, str. 89, cena 20 hal. V Praze 1912.

Neznám roztomilejší biografie a kritiky díla genia Harmensze Rembrandta van Ryn, nádherného a truchlého malíře, jenž se vtírá neústupněji snad než-li sám Vinci v obraznost a sen nynější doby, nad tuto. První kapitola, která stanoví místo Rembrandtovo v hollandském umění, potírá theorii p. Taineovu o plemeni, době a prostředí. Zamilovaný Rembrandtů v krajan praví, že mistra jeho nevysvětluje dostatečně, — jako žádného umělce první velikosti — ani plemeno, ani prostředí, ani chvíle příchodu, neboť Rembrandt byl by mohl se naroditi kdekoliv, jeho umění bylo by v kteroukoliv dobu stejné, všude byl by sklízel pathetickým světem legend a svatých čtení slzy a krásy bolesti. Časově uvedl ve skutek dílo Danteovo, Shakespearovo a Michelangelovo a mnohdy připomíná proroky. Život, povaha, dílo, technika, barva, komposice poutá Verhaerena, že volně s uměleckým taktem chce proniknouti k vnitřní hodnotě. Sám básník a umělec nepodává snad nějakého inventáře nebo úzkostlivého rozboru, ale delikátní charakterisací fixuje duši Rembrandtovu.

Škoda, že studii Verhaerenově nedostalo se jiné úpravy, neboť zdá se, že v „Pestré knihovně" zapadne a tak mnohého čtenáře o požitek vskutku vzácný připraví. Hek.

Čítanka Svatováclavská. Sestavil Julius Košnář. V Praze 1912. Cyrillo-Methoděj ská knihtiskárna a nakladatelství v V. Kotrba. Stran 156.

Šťastná to byla myšlenka p. prof. J. Košnáře v dílku přístupném nejširším vrstvám lidu podati obraz našeho patrona a rozšiřovati tak úctu svatováclavskou, „jež po věky byla u nás znakem ducha vlasteneckého a pravou zbožností prodchnutého." Košnářova „Čítanka" vykoná zajisté toto své poslání. Hemží se to u nás čítankami všeho druhu; (nejperfidnější z nich ovšem Macharova, pro niž rozehřál se i universitní professor); proti nim „Čítanka Svatováclavská" nese se zcela jiným tónem. Vždyť známý a oblíbený vypravovatel náš snažil se podati to nejkrásnější, co o svatém Václavu napsáno bylo. V padesáti článcích s pietou uspořádaných vyličují různí spisovatelé tak krásně světlou a předrahou památku sv. Václava, že opět a opět otvíráte knihu a čtete na př. ta krásná, nadšená slova Beneše-Třebízského: „Že jsme tu do dneška, že tuto zemi ještě obýváme, že jazyk náš nevyhynul, jest jakoby zázrakem a neváhám přičísti toho úctě svatého Václava, do dneška mezi lidem naším rozšířené. A nebývalo druhdy nejchudšího stavení, kde by vedle kříže, tohoto odznaku utrpení největšího, ale také nejdokonalejšího vítězství, nebyl zavěšen obraz sv. Václava. A kdyby se tak otevřely ty staré, travou zarostlé hroby a kdyby v nich ti dávní, těžce zkoušení a těžce navštívení předkové naši oživli, ó, že by rozvolali se širou vlastí naší: V y matky české, vy čeští otcové, učte své dítky úctě svatého Václava, jenž nedal zahynouti nám a nedá zahynouti ani vám. Jen pode svými krovy u večer s čeládkou i celou rodinou zpívejte: „T y jsi dědic české země, rozpomeň se na své plémě!" A přijdou jednou časy, kdy píseň svatováclavská zpěvem vítězným poletí, kde český kraj! Mezi dobou naší a časem, kdy žil svatý Václav, leží prostora skoro celých tisíc let: ale svatý dědic náš do dneška ochoten a vždycky nakloněn prosby naše přednášeti králi králů, jenž národy činí šťastnými, s výše hvězdnaté zíraje na věrné své. Nuže, ukažme mu ne pouze slovem, ale veškerým svým životem, že jsme lidem vděčným, že jsme zdárnými jeho potomky, že jsme jeho věrnými Čechy a že jimi zůstaneme až do skonání."

Celá kniha je takovýmto jediným výmluvným kázáním, lidové ponegyrikon, kteréž s užitkem jest i pro intelligentního i pro obyčejného prostého člověka. Četné

obrazy knihu doprovázející vkusně ji ozdobují. Přejeme „Čítance" plného zdaru a zvláště dosažení účelu, za jakým vydána — přispěti k povznesení úcty Svatováclavské. Hek.

Katolický kněz ve svém životě a působení. Duchovní cvičení od Dra. J. Waltera, probošta v Innichu, přeložil Ludvík Groh, spirituál v arcibiskup. semináři v Praze. Duchovní knihovna roč. XXXI, díl I a II, v Brně 1912.

Benediktinská knihtiskárna v Brně předložila nám v „Duchovní knihovně" již několik vzácných vážných knih ascetických. Nepřihlížíme-li ke „Zlaté knize o následování Krista" ctihodného Tomáše Kempenského v dobrém překladu † J. J. Vejchodského (ač je správný a lahodný, přece přáli bychom si takového přechodu, jak kdysi navrhoval P. Sigismund Bouška O. S. B.), na prvém místě stojí nejen v „Duchovní knihovně" vůbec, ale i v celé české literatuře katolické ojediněle Novákovy „Pohledy do života bohoslovců a kněží". Naše mladá srdce váží si této krásné knihy aforismů. Ctihodný Tomáš Kempenský, „Pohleby" a Gibbonsův „Vyslanec Kristův" — třetí perla „Duchovní knihovny" — neměly by chyběti v knihovně bohoslovcově. Vedle těchto spisů vyšlo v téže knihovně několik svazečků různých pobožností, rozjímání, životopisů, řada jich rozmnožena pěknou knihou probošta Dra J. Waltera „Katolický kněz ve svém životě a působení". Pozorný čtenář nalezne v ní mnohé bodré pokyny a rady jak pro duchovní život soukromý, tak i pro veřejné jeho pastýřské působení. Sloh je prostý, mluva překladu plynná a správná. Doporučujeme. Hek.

Dr. R. Zháněl: **Garnisonspredigten.** V. Kotrba, Praha 1913. K 2·20.

Obsahuje na prvním místě dvě duchovní promluvy o císařských slavnostech. Pod jménem „poučení stavovských" nalezá se cyklus promluv pro voj. nováčky, kterého duchovní správcové velmi vhodně mohou použíti před odchodem mladých vojínů z domova. Ve třetím oddíle je 7 kázání o vojenské přísaze a sbírka řečí příležitostných.

Všechna kázání vynikají jadrným obsahem, jasným a vzletným slohem a při tom tak lehkým, že snadno porozumí jim každý, kdo jen poněkud ovládá jazyk německý.

Lze proto doporučiti „garnisonní kázání" vřele všem duchovním správcům, kteří chtějí mluviti věcně, obsažně a nadchnouti k lásce k Bohu, církvi, císaři a vlasti. Br.

Rozluka církve a státu ve Francii. Sepsal prelát Dr. Frant. Xav. Kryštůfek. Praha 1911. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakl. V. Kotrba. Vzděl. kn. katol. sv. 52, str. 186. Cena 2 K.

Přítomným spisem chce poučiti autor širší veřejnost českou o světové události, která se sběhla v nedávných dnech ve Francii. Chce poučiti, zároveň však varovati náš český národ před podobným pokusem, pro nějž mnozí horují, který však by se mohl našemu malému národu státi osudným, chce povzbuditi české katolíky, by pamětlivi jsouce svých sv. apoštolů Cyrilla a Methoděje, sv. Václava a ostatních patronů českých, své víry hájili veřejně volebním lístkem vysílajíce do zemského sněmu, do říšské rady a do samosprávných korporací rozhodné katolíky, kteří by pokusu podobného, jako se stal ve Francii, nepřipustili." (5)

V dílu I „Rozluka" řeší otázku, co vlastně rozluka jest — „odpadnutí od Krista a Jeho viditelné společnosti na zemi" (7) — a udává její příčiny ve Francii. Již za doby Ludvíka XIV počíná se ujímati nevěra, dobré mravy se podkopávají, přikvapí strašná revoluce, s ní první republika, její rozluka církve a státu a postup až k pohanství. Stručně, slohem jadrným staví autor čtenáři na oči dva veliké muže oné doby: Napoleona a Pia VII, jehož přičiněním „Církev vytrpěvši hrozné útrapy, vyšla z francouzské revoluce a násilnického císařství jako vítěz" (26). Podruhé prohlášena rozluka po nešťastném Sedanu; pouze však na krátko. Než myšlenka ta neumírá. Instruktivně líčeny jsou bližší

přípravy a záminky k rozluce. Zde dává autor za sebe často mluviti vatikánské „Bílé knize", jež o více než 30 stranách se 47 aktivními přílohami vyšla v Novém roce 1906. Rozebrav spor o jmenování biskupů t. zv. „Nobis nominavit", spory apoštolské stolice s francouzskou vládou pro záležitosti biskupů z Lavalu a Dijonu, poukazuje spisovatel na netaktní a urážlivé chování se presidenta francouzské republiky Loubeta v Římě vůči papeži a uzavírá, že francouzská vláda si rozluky všemožně přála, chtěla však za ni učiniti zodpovědným papeže. Jednání vlády je promyšlené. Nejprve se připravuje změna prostředí (milieu), jež posud rozluce překáželo, a teprve k ní přikročeno v parlamenté, kdež uskutečněna většinou 79 hlasů dne 6 prosince 1905. Ovocem tohoto rozhodnutí je zákon rozlukový o 44 článcích, jejž autor v dalších statích kriticky rozebírá a ukazuje jeho „působení" a ohlas na veřejnosti.

Díl II „Po rozluce" rozdělen na tři období.

V prvním „Papež má slovo" pojednáno jest o Vatikánské „Bílé knize" a dvou významných encyklikách Papeže Pia X: Vehementer nos" a „Gravissimo officii", jimiž se ohražuje proti rozluce. Ve druhém bojují katolíci proti „inventarisování" církevního jmění a chrání si svoje kostely. Třeti encyklika papeže Pia X.

Třetí období dává nahlédnouti v nynější život církevní ve Francii a francouzské školství.

Na konec vhodně připojen v originále text rozlukových zákonů a stručný ukazovatel; nejnovější literatura francouzská i německá uvedena. Pan prelát vykonal tímto i kus práce sociální; dalť příležitost věrným katolíkům, zvláště pak těm, kteří věci katolické veřejně hájí, v zrcadle spatřiti odpůrce své. Při četbě díla tohoto uslyšíš Francii katolickou naříkati! Kéž dá Všemohoucí, by církev francouzská v tomto martyriu zvítězila a bylo tak splněno brzy toužebné přání vsdp. autora, že „přijde doba, kdy zavrženíhodná rozluka církve a státu bude odstrněna a blahodárné kanonické spojení obou mocí obnoveno" (164). Šd. (Ol.)

Zpráva velehradská.

Zpráva o pouti, schůzi a akademii bohoslovců československých, konané dne 26 a 27 července na Velehradě.

Podává jednatel „R. S." v Brně.

Jsou okamžiky v žití lidském, kdy duše sbratřené se tisknou nadšením a kdy duše ty stávají se vnímavějšími pro myšlenky nové, čisté, plné budoucího klíčení. A chvílemi takovými jsou dny sjezdů velehradských, každoročně konaných. Mezi nimi neposlední místo zaujímají sjezdy bohoslovecké. Ani sjezd letoší nezůstal za ostatními.

Zahájen byl v pátek dne 26 července odpoledne obvyklým průvodem kněží, bohoslovců a akademiků, kteří za zpěvu písně „Ejhle, svatý Velehrad už září" kráčeli od Cyrillky do chrámu Páně. Tam nadšenou promluvou s kazatelny uvítal účastníky P. Vídenský T. J., který ve své řeči poukázal zvláště na příští úkol bohoslovců, kteří mají býti „sollicitudo omnium ecclesiarum"; k práci té ať načerpají na Velehradě potřebného nadšení. Potom bohoslovci olomoučtí zapěli Rubicovo „Veni Sancte Spiritus", následovala krátká adorace a sv. požehnání, při němž rovněž zpíval sbor bohoslovců olomouckých.

Z kostela odebrali se účastníci do kláštera, kde ve „Slovanském sále“ zahájena byla vlastní akademie mohutným sborem Bendlovým: „Svatý Vaclave“. Předseda „Literární Jednoty“ z Olomouce, ctp. Jan Hrubý v nadšené řeči promluvil o významu Velehradu — slovanského Betléma, přivítal všechny účastníky, zvlaště bratry Slováky, kteří po delší přestávce zas na Velehrad přišli, a navrhl do předsednictva pp.: Dra. Fr. Kordáče, univ. prof. z Prahy, Jana Vychodila, assessora z Choliny, Dra Okanika z Uh. Skalice, P. Horňáčka, faráře ze Slovenska, J. M. Kadlčáka, říš. a zem. poslance z Frýdlantu, P. Jemelku T. J. z Vídně, Jos. Bartoše, učitele z Lipníka, akademiky Fr. Horkého za „Moravana“ z Brna, Lad. Daňka za „Ligu“ z Prahy, Fr. Vítka za „Lípu“ z Vídně; výkonným předsedou, jako vždy, byl naš obětavý a neúnavný příznivec Msgr. Dr. Ant. Cyr. Stojan. Později do předsednictva ještě zvoleni panové: Dr. Dominik z Olomouce a Dr. Žůrek z Nové Říše. Volba všech členů předsednictva provedena za bouřlivého jásotu. Potom zvolení děkovali za volbu. Zvláště dojemná byla promluva p. assessora Vychodila, který s nasazením vlastního života přišel na Velehrad, aby ve svatvečer roku jubilejního nadchl bohoslovce k onomu nadšení, jaké plalo v srdcích těch několika kněží, kteří roku 1863 spojili se k práci pro velikou myšlenku slovanského Velehradu. Po pozdravech byla na programu řeč ctp. Jos. Lepky, bohoslovce z Brna; poněvadž posl. Kadlčák, který až druhého dne měl mluvit, byl náhle odvolán, byl program poněkud pozměněn.

Slova ujal se posl. Kadlčák, aby promluvil o thematu: „Příští práce našich katolických vzdělanců.“

„Mám mluvit o tom,“ praví, „jaký úkol čeká příštího katolického vzdělance. Mohl bych prostě říci: Příští úkol katolického vzdělance jest, aby plnil řádně svoje povinnosti. To by stačilo a já bych se tak svého úkolu zhostil. Abych však věc lépe objasnil, musím řeč rozvésti.

Předně musím upozornit na místo, kde máte působit. Je to křesťanská společnost. Společnost tato není jednotna, neboť skládá se z více různorodých prvků. Základním prvkem celé společnosti je rodina. Pokud jednotlivec jest členem rodiny neb jiného určitého celku, má s tímto celkem společné zájmy. Když tento celek však opustí, má jiné zájmy, které jsou snad různé, ba mnohdy docela se křižují. (Rozštěpení rodiny, jejíž členové volí různá povolaní.) Tím povstávají rozpory a různé zájmy, které, když se střetnou, povstává otázka sociální. A zde je pole působnosti katolického vzdělance.

Aby sobectví, které snadno zde povstává, nestalo se vládnoucím a rozpory třídní neohrožovaly společnosti, tomu zabraňuje řád mravní, který stojí na dvou pilířích: „Nečiň to, co sám nemáš rád, jinému“ a „Miluj svého bližního“. Dokud společnost lidská těmito dvěma zákony se bude říditi, dotud se udrží.

Nikdy nesmí se stavět zájmy jednoho nad zájmy druhého. Prvním tedy úkolem katolického vzdělance jest, aby slovem, příkladem i činem pracoval o to, by se nestalo sobectví vůdčím při jednání jednotlivcově. Katolický vzdělanec má býti strážným andělem všem slabým, utlačovaným a pronásledovaným.

To ovšem vyžaduje řadné přípravy, cvičení a studia všech otázek hospodářských a sociálních. Druhý tedy úkol jeho je řádně se připravit na příští své poslání v lidu: Nemají všichni vzdělanci stejného poslání, všichni však musí se na ně stejně svědomitě připravit, aby na základě nabytých vědomostí mohli čestně zastávat úřad, k němuž jsou P r o z ř e t e l n o s t í povoláni. Náš intelligent musí býti tak vyzbrojen, aby znaje duši lidu, mohl mu býti vůdcem, rádcem a pomocníkem ve všech potřebach života veřejného, spolkového a hospodářského. On musí být vojákem na výboj a odboj. Špatná byla methoda, kdy nás učili jenom mlčet, ale neučili ráznosti a odvaze. Dnes mlčet nemůžeme a mlčet nesmíme.

Dalším úkolem jeho jest, aby byl vzorem povýšenosti nad hrubost, zároveň zářivým příkladem vědecké vyspělosti, praktické zdatnosti, vznešenosti mravní a společenské uhlazenosti. Nemáme, a právem se nám často vytýká, dostatek společenské obratnosti. Proto i v tomto ohledu je třeba, by se staral o nápravu.

Poněvadž požitkářství je hlavním pramenem nespokojenosti, je nutno, by katolický vzdělanec napřed sebe ukáznil, zocelil vůli. Marné jsou všechny řeči o mravní pokleslosti jiných, nedovede-li řečník dáti uzdu svým vlastním vášním. Ne slovem, ale příkladem konejme práci obrodnou. Ne na slova, ale na činy ukazujme. Neboť jak vypadá prace obrodná, když řečník sám nekoná, co jiným káže. Tedy napřed reforma sebe. A to jest jeden z nejtěžších úkolů, jaký čeká příštího vzdělance. Já bych B o h u z celého srdce děkoval za to, kdyby se mi podařilo dosíci, by tato schůze byla počátkem onoho obrodného hnutí, které se dá charakterisovat slovy: Vymyťte ze svých řad požitkařství!

Dále má katolický vzdělanec učit lid žíti po svém. Národ náš má památky pra-taré kultůry. Zde vděčný úkol skýtá se katolickému vzdělanci, by zachoval tyto památky věkům příštím a aby ukázal současnému pokolení, jak i nyní lze tohoto umění zužitkovati." Jako důkaz uvádí řečník „S l o v a n s k ý sál" na V e l e h r a d ě. Potom táže se: „Kde máme my u nás co svérázného? V maličkostech zachovejme svéráznost. Zachovejme svéráznost v řeči. Je největším pochybením naší doby, že se odchýlila od řeči lidu, jazyka posvěceného, který jediný byl uznán, vedle latiny, za jazyk posvátný, církevní. Ale hleďme zachovat též lidu základ jeho bytí, jeho rodnou půdu, půdu slovanskou.

Posléze musí katolický vzdělanec bojovat proti zvrhlé módě nevěry, která proniká do širokých mass lidu dobrého a důvěřivého. Novodobý tento rationalismus chce býti raději bratrem němé tváře než synem božím. Proto není větším úkolem katolického vzdělance

než stát lidu vzorem a napravit to, co zaseli přihrublí polovzdělanci. Podle víry žít a lidu víru zachovat.

Končím přáním, aby v těch Vašich mladých hlavách nové myšlenky se rodily, jež by byly B o h u ke cti, národu k pro pěchu, V á m k užitku. Té práci Vaší: Ž e h n e j B ů h!"

Bouřlivý potlesk byl p. řečníkovi odměnou za nadšenou, prostou a přec tak pravdivou pšednášku, která má tím větší význam, ježto byla čerpána z bohatých zkušeností našeho předního lidového pracovníka. Dík posluchačů tlumočil p. řečníkovi výkonný předseda, který hned také schůzi ukončil.

Účastníci odebrali se do chrámu Páně, kde bylo sv. požehnání. Následovala společná večeře v zahradě „u H e r o l d ů", která v nenucené zábavě a za zpěvu národních písní potrvala téměř až do 10 hod., kdy byla společná večerní modlitba, po níž odebrali se všichni pod pohostinskou střechu O. T. J. k nočnímu odpočinku.

(Příště dále.)

Zprávy z jednot.

Z BRNA.

Nadšeně a v plném vědomí vznešeného cíle začala naše „R ů ž e S u š i l o v a" letoší svoji činnost.

Dne 27 října zahájil náš pěvecký sbor první schůzi B e n d l o v ý m „C h o r á l e m n á r o d a č e s k é h o", který nacvičil koll. L a d. Š p o l c. Koll. předseda v úvodní své řeči rozvinul před námi mosaikový obraz poměrů společenských — zvláště mezi intelligencí — a promluvil o poměru kněze k těmto novodobým směrům. Kněz musí jim čelit. Dovodiv pak z toho nutnost sebevzdělání, pozval všechny ke společné práci v „R ů ž i S u š i l o v ě", která k témuž cíli směřuje. Na to koll. hudebníci řízeni koll. Š p o l c e m zahráli sextett z „P r o d a n é n e v ě s t y". Doslovem vdp. regenta, vzácného příznivce našich snah, schůze skončena.

II—3/XI. Quartetto zahrálo H a y d n o v o „Andantino grazzioso". — Koll. L o r e n c (II r.) přednášel o thematu „Ohlasy prázdninových manifestací studentských". — Quartetto zahrálo H a y d n o v o „Allegro conbrio". Jednatel podal I část zprávy velehradské.

Referát o III schůzi (17/XI), který měl býti uveřejněn zde, ze zvláštních důvodů odkládáme do čísla příštího.

Do alumnátu přijato letos 90 bohoslovců (7 N ě m c ů), mimo to navštěvují přednášky 2 klerici O. S. A., 1 O. C., v Ř í m ě studují 2 bohoslovci. — „R ů ž i S u š i l o v u" řídí 8členný výbor: Jan A. N o v o t n ý (IV r.), předseda; Jan K a l o u s (III r.), jednatel; A d o l f B ř e č k a (IV r.), M e t h o d ě j L a v i č k a (III. r.), J o s e f V a n ě k (II r.), B e d ř i c h M a t ě j k a (II r.), H y n e k B u š (I r.), M e t h o d ě j F i l a (I r.). Správcem knihovny bohoslovců je opět předseda Jan A. N o v o t n ý, knihovníkem venkovských knihoven je A d o l f B ř e č k a (IV r.). — Za loňské přednášky v „R. S." odměněni cenami: L. Š i m k a, K. B ě l o c h, H. K l i m e š, J. K a l o u s.

Bratrský pozdrav jednotám! J e d n a t e l.

Jubileum 25letého kněžství slavil 28 října m. r. náš milý professor dogmatiky J o s e f D v o ř á k, SS. Theolog. et Phil. doctor, profes.

theolog. dogmat., episc. consist. Consiliarius et Assessor, Judicii episc. consil. Examinator syn., Commis. episc. in gymn. Boskovicensi, Třebičensi et in gymnas. reali puell. Brunae Inspector episc. — Narodil se v Třebíči 8/III r. 1864; po theologických studiích v Římě ordinován 28 října 1887. — Pro milou a dobrosrdečnou svoji povahu těší se p. professor téměř největší oblibě svých posluchačů. Kéž Bůh požehná činnosti jeho a na dlouhá ještě léta zdraví hojného mu popřeje!

Z OLOMOUCE.

Osvěženi, povzbuzeni a nadšeni jsouce velikolepými sjezdy a slavnostmi prázdninovými, jichž se súčastnil vždy veliký počet členů naší „Literární Jednoty", začali jsme práci a činnost po prázdninách; schůze plenární byly dvě s tímto programem:

I — 13 října: 1. K. Bendl: „Svatý Václave" (sbor). 2. „Zahájení činnosti Lit. Jednoty po prázdninách" (předseda). 3. „Čtení některých částí stanov" (týž). 4. Zajc: „U boj, u boj!" (sbor).

II — 3 listopadu: 1. L. v. Beethoven: „Modlitba pod hvězdami" (sbor). 2. „Jdouce do celého světa učte všechny národy ..." (Jan Nedbálek IV r.). 3. Chorvatská národní: „Liepa naša domovina" (sbor).

Jako odbory „Lit. Jednoty" byly zřízeny tyto:

Odbor apologetický.
„ sociologický.
„ Cyrillo-Methodějský.
„ literárně-historický.

Při soutěži vypsané Lit. Jednotou byli před prázdninami za podané práce odměněni: 1. J. Hrubý („Význam idey Cyrillo-Methodějské") 8 K. — 2. V. Kazničov (pseudonym) („Psychologie doby") 7 K. — 3. K. Gamba („Z mrtvých vstání Páně", pokus o dialog) 6 K. — 4. Jos. Zdrálek („Úcta Panny Marie v prvních čtyřech stoletích") 5 K. — 5. Jos. Glogar („Význam církve pro blahobyt lidstva") 4 K.

Jako začátek letošího období „L. J.", tak i činnost v ní po prázdninách zahájili jsme vznešeným heslem tohoto roku „Chvalme Boha ve sv. Cyrillu a Methoději!" Kéž všechny členy pronikne heslo to, kéž dle světlého vzoru velikých Otců svých všichni svědomitě připravujeme se na sv. kněžství, bychom jednou všichni byli kněžími vpravdě cyrillo-methodějskými! — Na prázdninových sjezdech a slavnostech poznali jsme, co všechno žádá dnešní doba na knězi; je toho mnoho a mnoho; čilou, horlivou prací a svědomitou přípravou můžeme si to však osvojiti. — Stálé, nikdy neutuchající nadšení, horlivá, vytrvalá práce a činnost všech členů bude jedním z nejkrásnějších výsledků sjezdů prázdninových. Začátek byl krásně učiněn, jen síly a vytrvalosti třeba. Pak nám též hojně požehná Pán Bůh na přímluvu Královny srdcí a sv. patronů našich sv. Cyrilla a Methoda.

Bratrský pozdrav všem Jednotám!

Jan Ev. Hrubý, t. č. předseda L. J.

Odbor Cyrillo-Methodějský. Po prázdninách přihlásili se 34 členové, z nichž jest 16 řádných. Dosud pořádány byly 4 schůze s tímto programem: 1. „Co znamená idea Cyrillo-Methodějská a jest unie možna?" — 2. „Jaké byly příčiny a následky církevního rozkolu?" — 3. „Jak třeba pracovati na církevním sjednocení?" — 4. „Modlitba, Nejsv. Eucharistie, úcta Bohorodičky a unie." Jan Ev. Hrubý, t. č. předseda odboru.

Odbor literárně-historický konal po prázdninách 3 veřejné schůze, na nichž bylo předneseno: 1. „Slovo úvodem a naznačení pracovního programu" (předseda). — 2. „Fr. Sušil, vzor katolického kněze československého" (předseda). 3. „Veřejná debata o některých otázkách týkajících se Husa a doby husitské".

Fr. Šmíd, t. č. předseda odboru.

Odbor apologetický. V úvodní schůzi po prázdninách dne 15 října přednesl předseda „Několik myšlenek o kulturním významu náboženství křesťanského v minulosti a o jeho poslání v době přítomné"; na to vyřízeny některé záležitosti odborové a zapsáni noví členové.

Na veřejných schůzích dne 29 října a 5 listopadu přednášeli koll. Josef Holek (III r.) „O budhismu a křesťanství" a koll. Methoděj Zemánek (IV r.) „O primátě sv. Petra".

Veřejná schůze dne 22 října byla věnována veřejné debatě; probírány byly některé časové námitky proti náboženství.

O. Karlík, t. č. předseda odboru.

Sociologický odbor pořádal v novém období čtyři schůze: dvě veřejné a dvě důvěrné.

Na veřejných přednášeli: koll. Em. Spisar (IV r.): „Jak je náš národ dle politických stran rozvrstven", koll. Petr Crhák (III r.) „Katolický tisk potřebuje podpory".

Na důvěrných pak: předseda (IV r.): „Kněz a otázka sociální" a koll. Petr Crhák (III r.) řídil debatu, na níž členové odboru dávali a vyvraceli běžné námitky našich protivníků proti jednotnosti a nerozlučitelnosti manželství.

Členů sociologický odbor po prázdninách má 69 a to: 37 řádných, 32 mimořádných.

Vinc. Linhart. t. č. předseda odboru.

Z PRAHY.

S novými nadějemi na nový život vrátili jsme se z prázdnin. Již 8 října přítomni jsme byli slavným službám Božím a Veni Sancte ve staropamátném chrámu Matky Boží před Týnem spolu s kollegy akademiky sdruženými v „České Lize Akademické" a „Danu".

Činnost naší „Růže Sušilovy" zahájena byla první řádnou schůzí ve čtvrtek dne 17 října. Slavnostní nálada do posledního místečka naplněné naší spolkové místnosti zvýšena byla účastí vsdp. ředitele Msgr. J. Nep. Říhánka a vdp. spirituála J. Bouzka. Schůze započala velebným chorálem Bendlovým „Svatý Václave", jejž zapěl pěvecko-hudební odbor „Růže Sušilovy" — nesoucí jméno nesmrtelného „Smetany" — pod osvědčenou taktovkou dirigenta koll. Fr. Šimona (IV r.). Zpěv umlká a na podium vystupuje koll. J. E. Říha (IV r.), by recitoval báseň našeho vzácného příznivce, básníka Xavera Dvořáka, věnovanou 25letému jubileu „Růže". Nadšení a láska vdechnutá v krásné kouzlo veršů vyluzuje na rtech přítomných vroucí přání:

Ať „Růže Sušilova" v nás dál plaje,
ať „Bůh a národ" nám je odkazem,
a prací naší nebeského ráje
ať naše vlast je sladkým obrazem!

Hlavním bodem schůze byla programová řeč koll. J. Samka (IV r.), předsedy „Růže". Podati referát o ní znamenalo by reprodukovati větu za větou; toho však místo nám zde vykázané nedovoluje. Tenorem celé řeči byla zajisté krásná a upřímná slova „tatíčka" B. M. Kuldy: „Mějme se všichni rádi, slučujme se v lásce Kristově a v lásce k národu svému drahému!" Bylo-li kdy toho třeba, je to zvláště nyní. Bezprostředně a otevřeně tryskala myšlenka za myšlenkou v proslovu předsedově, proto neminula se účinkem. S radostí vítáme otcovský protektorát vsdp. ředitele Msgr. J. Nep. Říhánka, který je nám bezpečnou zárukou zdárného rozvoje a života naší „Růže". Nechť spočívá Boží požehnání při snahách mladých srdcí našich na půdě tak ideální a nevinné, z níž už přes čtvrt století raší krásný štěp Sušilův. Ještě jednou rozlehl se síní naší zpěv: pěvecko-hudební odbor přednesl sbor K. Pospíšila „Mateřská řeč". Na to ujal se slova nový náš vdp. spirituál J. Bouzek, jenž získal si cele naše sympathie prvním svým vystoupením. Takový byl průběh první schůze.

Dne 24 října konala se druhá řádná schůze. Na programu byla přednáška koll. K. Kubeše (IV r.) na thema: „Od svátostné Eucharistie k Panně milostné." Krátce sděliv s námi dojmy eucharistického kongressu, přešel na pole

sobě vlastní — mariologii. Koll. J. Říha (IV r.) recitoval melodram Fibichův „Vodník", doprovázen na klavíru koll. J. Štucbartem (II r.). Na konec provedena byla doplňovací volba výboru, čímž nyní vede „Růži" úplný výbor sestávající z kollegů: Jan Samek (IV r.), předseda, Jos. S. Hronek (IV r.), jednatel, Jos. Hudec (III r.), pokladník, Jos. Fořtel (II r.), zapisovatel, Al. Červín (II r.), koadjutor v knihovně, Jos. Svoboda (IV r.), Fr. Bachtík (III r.), Jos. Koděra (II r.), J. Škvorecký (I r.), knihovníci museí.

Velkomyslným darem obmyslil knihovnu „Růže" vzácný příznivec náš vsdp. univ. prof. Dr. Jaroslav Sedláček, který kromě cenných spisů věnoval ve prospěch „Růže" 50 exemplářů svého díla: „Arabská mluvnice". Vážíce si šlechetné osobnosti slovutného pana professora, vzdáváme za dar i veškeru sympatii, kterou „Růži" a snahy její po drahnou již řadu let doprovází, vroucí „Zaplať Pán Bůh!"

O vnitřních záležitostech spolkových konaly se dvě výborové schůze.

J. M. nejd. panu opatu Strahovskému Methodu Zavoraloví a vsdp. kanovníku Vyšehradskému Ludvíku Grohovi, býv. našemu spirituálu, vyslovena koll. předsedou J. Samkem a jednatelem jménem naší „Růže" blahopřání.

Srdečný pozdrav bratrským Jednotám! **Jednatel.**

Z LITOMĚŘIC.

Činnost „Jednoty českých bohoslovců v Litomčřicích" do konce studijního roku 1911-12. Začátkem prosince konána přípravná schůze stran projektované Mikulášské zábavy, k níž skutečně došlo v neděli 10 prosince. Hudební čísla sehrána kvartetem za řízení ctp. Ant. Blahouta III r., část recitační převzal ctp. Fr. Urban IV r., zpěv ctp. Jan Makovský IV r. Schůzi, resp. zábavu poctili svou návštěvou dp. vicerektor a pan P. Ad. Žák, kaplan v Litoměřicích, vzácný příznivec „Jednoty". Účinkující pp. členové čestně obstáli při svých úlohách. Zábava se všeobecně líbila, zvláště těm, jimž štěstí více přálo v tombole. — Další schůze konána začátkem března. Po vyřízení záležitostí praktických přijato s povděkem sdělení předsedovo o daru vzácného příznivce „Jednoty" p. P. Al. Dumka, který pro knihovnu „Jednoty" objednal gramatiky, čítanky, bibl. dějepravy a jiné pomůcky ke studiu slovanských jazyků. Rozhodnuto též pořídití několik praktických katalogů pro knihovnu. — Dne 5 května konána schůze „Jednoty", v níž provedena volba předsedy pro příští rok. Předsedou zvolen p. Jos. Pekař III r. Závěrečná schůze svolána 7 července. Podána zpráva finanční, projednána některá opatření stran knihovny, místo dosavadního knihovníka p. Zelenky zvolen p. Roštejnský. Na sjezd katol. studentstva v Hradci Králové přihlásili se pp. Zelenka a Pražák. Súčastnil se ho též p. Blahout, který měl přednášku na thema: O studentské práci apologetické. — Tak jsme nejen drobně pracovali doma, ale i zastoupili na venek české bohoslovce na sjezdu studentském.

Kroužek sociální pořádal pět schůzí: I schůze 15 října. — II 12 listopadu s přednáškou p. Jos. Pekaře „Práce a křesťanství", ve které podány názory o práci před Kristem a převrat názorů příchodem Kristovým. — III schůze 21 ledna s přednáškou p. Blahouta III r. na thema „Něco o Tolstém". Promluveno o životě, působení a smýšlení básníka-filosofa z Jasné Poljany, jakož i o nazírání na něho. — IV schůze konána 25 února, v době zkoušek. Proto pouze debatta o hesle: „Náboženství je věcí soukromnou." — V a poslední schůze pořádána 30 června. Přednášel p. Zelenka III r. o „Přípravě na rok 1915." Vylíčena doba Husova a podán návod k apologetice pro rok 1915. Po přednášce předčítá se činnost kroužku v minulém roce. Pan předseda odstupuje a navrhuje volbu předsedy pro rok příští. K té však nedojde pro malý počet českých bohoslovců. Aby se netříštily síly, spojena těsněji „Jednota" s „Kružkem" tím, že předseda „Jednoty" bude i předsedou „Kroužku". V tom smyslu změněn i příslušný paragraf stanov. Schůze skončena s vyzváním, aby členové již o prázdninách v intencích „Kroužku" pracovali a tak pro příští rok jeho činnost zajistili. **Předseda.**

NEKROLOG.

Za přítelem † Jos. Pavlíčkem, bohosl. III r. v Litoměřicích.

Příroda chvěla se novým životem, novými silami — a on umíral ve věku nejkrásnějším, na prahu kněžství. Povaha milá, otevřená, zanícená pro krásu, pro umění malířské, jímž si mírnil ostny bolestného života. Bylo neradostné jeho žití, mnoho stínů a bolestí nastláno v jeho cestu, takže mohl zvolati s básníkem:

„Bez barev den byl můj, bez vůně, květů, jasu,
plod žití suchý jen, jenž jako popel chutná.“ —

Odešel v lepší kraje, v lepší život, jehož obraz nedá se sníti snem člověka. Věděl, že:

„smrt je pouze okno otevřené
v ten pravý život, v nekonečný den.“ (Vrchlický).

Proto se nebál již smrti, neměla hrůzy pro něho. Touhu a žízeň po harmonii a věčném míru projevil před svou smrtí v jednom dopise, v němž cituje verše z Meditací Lamartinových, které tak rád čítával:

„Svá strhni pouta již, vzleť duše, volnost máš!
Těch běd když padá tíž, jichž pln je život náš,
zda smrt v tom znamenáš?“

Narozen 2 února 1890 v poetické vesničce Zelené na Mladoboleslavsku. Studia středoškolská absolvoval na gymnasiu v Ml. Boleslavi, pak vstoupil do semináře v Litoměřicích. Dvě poslední léta trpěl chrlením krve. Rychlá tuberkulosa zničila krátce jeho život. Zemřel 1 června 1912 ve svém domově, kdež byl i pochován.

„Absorpta est mors in victoria.“ I Cor. 15, 54. Requiescat!

Z HRADCE KRÁLOVÉ.

Poslední valná hromada „Lit. a řeč. Jednoty“ v roce 1911—12 konala se 7 července 1912 za přítomnosti 46 členů. Předseda kol. Vrtička zahajuje schůzi krátkým proslovem, načež uděluje slovo jednateli, který pak předčítá jednatelskou zprávu o poslední měsíční schůzi a spolu o celkové činnosti Jednoty. Po něm podávají zprávy ostatní funkcionáři. Když tyto byly přijaty, oznamuje předseda výsledek voleb na rok 1912—13. Zvoleni byli ctpp. v II r. Buryšek, Musil, Zapletal; v III r. Fidler, Smetánka, Tyl; ve IV r. Marek, Rohleder, Vašata. Na to přistoupeno k volbě předsedy. Kol. Vrtička navrhuje za předsedu odstupujícího jednatele p. Rohledera. Na jeho žádost byla však provedena volba lístky mezi všemi 3 členy výboru IV r.; zvolen byl p. Rohleder. Za jednatele zvolen akklamací člen výboru ze III r. Fidler. Oba zvolení děkují za volbu i důvěru jim projevenou. Na konec odstupující předseda vybízí členy Jednoty k hojné účasti prázdninového sjezdu studentstva v Hradci Králové pořádaného Č. L. A. Ještě před koncem roku rozdělili si členové nového výboru funkce na rok 1912—13 takto: Koll. Rohleder — předseda, Fidler — jednatel, Marek — pokladník, Vašata — jednatel sociolog. kroužku, Smetánka — hlavní knihovník, Tyl — správce knihovny časop., Buryšek — správce čítárny, Musil — správce belletr. knihovny, Zapletal — jednatel O. V. k. Na Velehrad jako zástupcové Jednoty vysláni ctp. Rohleder a Juřena. — Po prázdninách konána 1 schůze 20 října 1912 za účasti 52 členů a čestné přítomnosti vsdp. vicerektora Dra. Konečného. Předseda vítá vřele všechny přítomné a představuje nově přibylé členy. Na to uděluje slovo jednotlivým funkcionářům Jednoty, by z jejich zpráv mohli si nově přibylí utvořiti obraz o činnosti Jednoty; potom oznamuje letoší program, který respektuje zvláště dva směry: apologetický a hospodářský. Přítomný vsdp. Dr. Konečný schvaluje program tento a slibuje Jednotě svoji pomoc, což všemi přítomnými vzato s povděkem na vědomí.

Hradec Králové, 18 listopadu 1912.

Za Lit. a řeč. Jednotu:
J. Fidler, t. č. jednatel.

IZ CELOVCA.

(Duhovskosemeniščev Celovcu.) Dne 3 Oktobra je zopet združila slovenska akademija 25 mladih, čilih, navdušenih moči pod svojim okriljem,

pod svojim praporom, pod geslom: Vera, delo, edinost! Razum dveh tovarišev zmožnih slovenskega jezika so se vsi pridružili zastavi akademije slovenskih bogoslovcev.

Ko smo zopet prišli skupaj, si prijateljski stisnili roke v pozdrav in iskali izpremembe v obrazu drug drugega, smo se z žalostjo v srcu spomnili, da je enega zmanjkalo v naši sredi, da je enega odtrgala nam kruta smrt. In ravno enega, ki je nosil v svojem srcu največ idealizma, ki je z največjo energijo stremil za svojim ciljem, da bi dospel do oltarja in mirno in veselo zapel svoj prvi „Gloria". Sed Dominus noluit. Medtem, ko so njegovi tovariši s svojo srečo stali pred oltarjem, je Franca Čebula že krila zelena gruda, so ob njegovem grobu plakali stariši, brat in sestre. Po dolgi že 3 leta trajajoči jetiki ga je Gospod rešil trpljenja in ga vzel k sebi. Naj mu bo lahka zemlja slovenska!

Na Koroškem menda ne vladajo najboljše razmere. Duhovnikov primanjkuje. Nemci so za sedaj še mnogo na slabšem kot pa Slovenci. Ali ni to čudno, ako je med vsemi 23 nemškimi bogoslovci samo 10 domačinov t. j. Korošcev, vsi drugi pa so ali iz Nemčije ali pa iz katere drugih kronovin? Če je res, da duh, ki vlada v družini, mnogo pripomore k duhovniškemu poklicu, potem gotovo ne stoji dobro z verskim življenjem med koroškimi Nemci. Slovenci vsaj še zmoremo toliko duhovnikov, kolikor jih približno rabimo. Bog daj boljše čase!

O notranjem življenju akademije poročam pozneje.

Bratski slovenski pozdrav!

Celovec, dne 25 Oktobra 1912.

Kandut Ciril, t. č. predsednik.

ZE SARAJEVA.

(Zbor duhovne mladeži vrhbosanske u Sarajevu). Za gor 1912-13: Augustin Halili, predsjednik; Josip Rajić, podpredsjednik Ivan Berti, tajnik; Marijan Zelenčii, odbornik I; Ilija Gavrić, odbornik II.

Pozdrav! Sarajevo, 18 listopadu 1912.

LA PORTE, TEXAS AMERIKA, 15.-X. 1912.

Drazí spolubratři, krajané!

Přicházím z dálných luhů širé Ameriky, slunného státu Texasu, bych jménem svých spolubratří tlumočil vřelý pozdrav oddanosti a lásky všem spolubratřím-rodákům v té krásné vlasti české a milé sestry Moravěnky; arci že nás nepřehledný oceán rozdvojuje, leč láska spojuje! Jsme zde v té naší nové vlasti živou ratolestí, která patří jen Vám, drazí spolubratří, rodáci, krajané! Kdo však je českému bohoslovci bližším, než opět český theolog, a zvláště theolog česko-americký se svým zvláštním postavením a svými zvláštními snahami!

Čeští theologové St. Marys Seminary to byli, kteří věrně kráčeli po boku vznešených zásad spolubratří ve staré vlasti plná 3 léta, aniž kdo věděl, že v jinonárodním učelišti Panny Marie, La Porte, Tex. vedle Irčanů, Francouzů, Němců a bratrů Poláků existuje hlouček českých duší, nadšených vlastimilů, upřímně milujících synů českých. Hned v počátku s mladistvou energií pracovali literárně na poli národním k povznesení česko-katolického života v Americe. Tím byl dán podnět, že založen český kroužek s názvem „Literární kroužek Svatopluka Čecha", který v době poměrně krátké značně se rozmnožil, takže dnes čítá 23 členy v čele vdp. Jos. Valenty. Kdo je zasvěcen do poměrů česko-amerických, dozná, že je to číslo veliké, výsledek skvělý.

Čechové ústavu „St. Marys Seminary" těší se všeobecné oblibě a přízni celé theologické fakulty. Sám president (rektor), rodem Irčan, professor morálky, doslovně se vyjádřil: „The Bohemian Students are pious, diligent and industrious" — čeští studenti jsou zbožní, mravní a přičinliví.

Literární kroužek má svoji vlastní knihovnu, ve které se lesknou jako drahé perly díla naší české literatury; tak členové mají krásnou a vhodnou příležitost vzdělati se ve své mateřštině. Někteří členové zveršovali mnohé básně dýšící pravou láskou k rodné vlasti, jiní napsali celé řady článků poučných a zábavných, jež byly uveřejněny v českých katolických časopisech.

Kroužek koná pravidelné nedělní schůze v síni řečené „Auditory Hall", jež určena pro posluchače posvátné theologie. Při schůzích pořádají se přednášky, debaty, deklamace básní a pročítány jsou originály literární práce ojedinělých členů. Den sv. Václava, 28 září, byl důstojně oslaven českým literárním kroužkem. Vdp. Jos. Valentou byla sloužena za přítomné členy obět nejsvětější, při níž členové přistoupili ke stolu Páně.

Téhož dne zahájena byla první plenární schůze v novém školním roce. Předseda promluvil stručně o celoroční činnosti literárního kroužku a povzbudil shromážděné k vytrvalé práci s heslem: „Bůh, církev a vlast!" Po krátkém proslovu ctp. předsedy přečteny stanovy s malou opravou, načež vykonány nové volby. Předsedou pro příští rok zvolen ctp. koll. Eduard Hájek, pokladníkem a zároveň jednatelem ctp. koll. Jos. Fr. Hanák (I r.), tajemníkem a knihovníkem koll. Ignác Valenta, místopředsedou J. Karlík, korrektorem článků literárních ctp. Jakub Květoň (III r.). Po skončené volbě úřadníků byl takto sestaven program přednášek pro první semestr:

I. K nekrologu krále české poesie Jaroslava Vrchlického. Přednese koll. E. Hájek.

II. Eucharistický sjezd ve Vídni dne 12—15 září 1912. Přednese J. Květoň.

III. První český biskup (americký) J. M. Jos. Koudelka a ocenění jeho prací na poli národním. Přednese koll. Jos. Hanák.

IV. Slet českých „Orlů" v Tailer, Tex. Referuje koll. Ig. Valenta.

V. Význam Karla IV, Otce vlasti, v dějinách. Promluví koll. Karel Dvořák.

VI. O sdružení českých theologů v Americe. Přednese J. Karlík.

Po sestavení programu dán byl návrh ctp. J. Květonem, aby objednán byl časopis „Čech", denník (Praha) a brněnský „Hlas". Návrh byl jednohlasně členy přijat. Laskavostí redakcí jsou zdarma zasílány tyto časopisy lit. kroužku: „Hlas", „Vlastenec", „Nový Domov", „Přítel dítek", „Katolík", vesměs americké. Ze staré vlasti: „Hlas Lidu" (Čes. Buděj.), „Vlastimil" a „Museum" bohoslovců, které došlo náležitého ocenění mezi kollegy. Schůze skončena modlitbou.

NB. Seminární budova moderně zařízená pyšně se vypíná na březích velikého zálivu Galvestonského s mořskými koupelnami. Moře vůkol osamocené „Auly" seminářské je ve volných chvílích nevyčerpatelným zdrojem rozkošných zábav a příjemného odpočinku všem kollegům. Půvabný, ba přímo báječný pohled skýtá oku východ ranních červánků a koupajícího se slunce v hladinách mořských.

Theologický ústav pod názvem „St. Marys Seminary" je pod vrchní správou Rt. Rev. N. A. Gallaghera, bisk. z Galvestonu, a vydržován katol. diecesány. Uvnitř semináře je prostranná kaple, v níž se denně alumni shromažďují k ranním meditacím, mši sv. a jiným pobožnostem. Dle dekretu Pia X „o častém sv. přijímání" přistupují všichni theologové v rochetách denně ke stolu Páně. — O salutaris Hostia!

Bratrský pozdrav všem bratřím-sourodákům přináší za literární kroužek „Sv. Čecha" in Christo Váš bratr-krajan Jakub Květon.

ST. PAUL SEMINARY, ST. PAUL, MIN.

„Český kroužek" měl svoji první schůzku 15 října. Podána zpráva o založení centrálního sdružení bohoslovců českých v Americe a přijati noví členové. V budoucích schůzkách bude Frank Tománek přednášeti pravidelně o literatuře české, ctp. Josef Bouška o dějinách Čechů amerických. Pod dojmem zprávy o úmrtí Jaroslava Vrchlického přednesl posmrtnou vzpomínku Frank Tománeka přečteny dvě z jeho básní. Moderatorem v našem kroužku pro tento rok ustanoven náš milý krajan P. Žižkovský, professor exegese v našem semináři.

Letoším rokem studuje v St. Paul Seminary 185 theologů. Z Evropy přijeli 2 němečtí a 3 srbští bohoslovci. Frank Tománek.

Čeští theologové v Americe. Počátkem tohoto školního roku založena organisace spojující všechny bohoslovce různých seminářů amerických. O protektorát požádán J. M. biskup Koudelka, předsedou zvolen Frank Tománek, St. Paul

Seminary, St. Paul, Min. Není pochyby, že nové sdružení jest účelným a pro budoucnost významným. Potrvá-li nadšení a pravé porozumění pro účel sdružení mezi theology, mohlo by se státi podkladem a dobrým počátkem organisace českých kněží amerických vůbec. Zprávy o sdruženích, jakož i „českých kroužcích" v jednotlivých seminářích zasílány budou pravidelně do „Musea". Lze doufati, že se v budoucí době přece podaří založiti i sebe menší nějaký věstník pro české kněze americké, kdež pak čeští theologové budou moci otevříti svou „Hlídku".

Členové sdružení, kteří dosud se přihlásili, studují v těchto seminářích:

St. Mary's Seminary, La Porte, Texas.
Kenrick Seminary, St. Louis, Mo.
St. Paul Seminary, St. Paul, Min.
St. Antony Seminary, St. Antonio, Tex.
Řád sv. Benedikta, Lisle, Ill.
St. Joseph Seminary, St. Benedickt, La.
St. Joseph College (filosofie), Dubuque.
St. Johns University, Collegeville, Min.

Co jest účelem organisace? Pro počátek: vzájemně se poznati jako čeští bohoslovci, navázati styky písemné mezi sebou a pokud možno theology českými ve staré vlasti, podati si ruce už nyní k účinné a všestranné přípravě k práci na vinici Páně mezi našimi krajany americkými. Jako sdružení, organisace stavíme se veřejně po bok ostatním organisacím česko-katolickým v americké naší vlasti majíce s nimi jeden veliký cíl: povznesení úrovně katolického života našeho lidu českého.

Navázati chceme písemné styky s kollegy ve staré vlasti. Mnozí z českých theologů, kteří se v Americe už narodili, mají velmi nejasné pojmy o životě, snahách krajanů za mořem vůbec a katolických zvlášť. A přece Čechové američtí tvoří jeden celek národní s Čechy v Evropě! V první řadě bude postaráno, by „Museum" docházelo v několika exemplářích do každého semináře, a pokud možno, by se každý český theolog americký stal jeho odběratelem.

Rozmanitosti.

Kardinál Manning o knězi a kněžství.

Není větší moci ani hodnosti svěřené lidem nad moc a hodnost konsekrovati Tělo Kristovo; a nemůžeme si pomyslití větší svatosti a dokonalosti než svatost, které je potřebí knězi k úkonu tak božskému!

Kněží jsou spolupracovníky Božími na poli světovém a na vinici církevní. Jsou oráči, rozsévači, ženci. Kněžstvo je povinno brázditi úhory národův a vysekávati kořeny nevěry, které pluhu vadí.

Je co hroznějšího, než státi jako kněz mezi živými a mrtvými a vydávati počet za duše sobě svěřené? Svatí Otcové tvrdí, že by se toho lekali andělé!

Touží-li člověk po stavu kněžském a není-li svatým, žádá si věčné smrti.

Když byli vázáni k čistotě, kteří nosili nádoby Páně, jak teprve je k ní zavázán kněz, který nosí Pána? . . . Svěřuje-li nám něco Bůh, který zná srdce naše, důvěřuje nám zvláštním způsobem. Svěřuje-li nám tedy Slovo vtělené, důvěřuje nám úplně. Jak vznešeným proto povoláním je stav kněžský! Jaké tu třeba bezúhonnosti a srdečné upřímnosti!

Kněz nechoď tam, kam by nešel jeho Mistr; kněz nezaměstnávej se ničím, co by nekonal božský Mistr! — Ráno mluví kněz slova moci nadpřirozené a stýká se na chvíli se Slovem vtěleným. Toho jsa pamětliv — nevzpomínaje si toho jako věci minulé, nýbrž cítě to jako věc právě přítomnou — spravuj tím celý život den co den.

Je možno, by byl kněz něčím jiným více vázán ke svatosti než účastí na kněžském úřadě Kristově?

Šťasten je kněz, který sebe stále dává za obět jako v den, ve který byl vysvěcen; přenešťasten je kněz, který v tom ustává. O něm lze říci hrozná slova Boží: Ó bys' byl studený anebo horký; ale že jsi vlažným . . . počnu tě vyvrhovati z úst svých!"

Kněz vzal na sebe nejvyšší úkol, jaký kdy byl dán lidem na zemi — kromě mateřství Mariina a pěstounství Josefova — a s úkolem tím byla dána knězi největší milost, protože úkol je nejtěžším.

Kněžství je zřídlem posvěcení čili svatosti kněze. Kněžství je hrází, ochranou, štítem proti světu. Kněžství vzbuzuje a řídí všecky naše tužby. Kněžství je stálou pobídkou vždy více a více s Bohem se spojovati. Kněze si vybral Bůh k největší slávě . . . Podle toho buďtež i jeho skutky!

Kněz věrný a trpělivý jak otec — lékařem jsa i soudcem duší — nabude ve zpovědnici ze živých událostí, hříchů, bolestí, lítostí a upřímného obrácení více svatosti a dokonalosti než ze všech knih své knihovny. Není knihy poučnější nad zpovědnici. Stěží zapomíná kněz prvních chvil, které proseděl ve zpovědnici.

Cílem člověka je sláva Boží, cílem křesťana je větší sláva Boží, cílem kněze je největší sláva Boží.

Je snad dle zjevení něco jiného nad větší slávu Boží . . . než býti vyvolenu z vyvoleného národa, vyvolenu z vyvolených, býti účastným na kněžství vtěleného Syna, na Jeho znamení a Jeho moci; býti zjevným svědkem Jeho ducha a Jeho dokonalosti, býti zdokonalovatelem jiných; býti posvěcenu a přinášeti neustále Krista v obět za hříchy světa, s Ním obětovati sebe a pro Něho obětovati se za dílo, které nám uložil? Kněz je ustanoven, aby pokračoval v díle Mistrově — a dílem Mistrovým bylo, by spasil a posvětil člověčenstvo. Kněz je tedy vyvolen, povolán a posvěcen, aby hlásal slovy i skutky život, ducha, slovo a vůli Ježíše Krista.

Knězi nelze říci, že mu stačí dojíti toho neb onoho stupně svatosti. Dojíti stupně předposledního a tím se spokojiti znamenalo by u kněze, že nevykonal svého povolání. „To je pravá dokonalost, že se nikdy nezastavuješ na cestě k dokonalosti a nikde nenalezneš jejích mezí." (Sv. Řehoř Nyss.) Na kabátě obyčejného člověka nevšímáme si skvrny, ale na albě knězově bije a píchá do očí i prášek!

Od pádu andělů nebylo nic tak hrozného jako pád Jidášův. Po pádu Jidášově nebylo nic strašnějšího nad pád kněze.

Nad celým životem knězovým rozhoduje právě počátek, v němž kněz nemaje zkušeností musí býti velmi opatrným. Principiis obsta!

Vlažný kněz je ze všech lidí nejvíce politování hoden. Znelibuje se mu stav kněžský, nechutná mu a hořkne! . . . V duši takových kněží nastává prázdnota — všecko se chystá k pádu.

První povinnost, na kterou zapomíná kněz vlažný, je zpovědnice.

Bude se čeho nedostávati knězi, který miluje denní mši sv.?

Život kněze je vita mixta našeho Pána; nám pak na vzor prožil Pán Ježíš své dny v práci a své noci v modlitbách. Život kněze je rozjímavým i činným; jednoho od druhého nelze odděliti beze škody a nebezpečenství.

Čím méně vlastních slov a čím více slov Božích, tím jistěji si dobývá kazatel pozornosti a úcty věřících . . . Cítí oni dobře, že kazatel na sebe zapomněl, že myslí na poselství Boží a na duše, které vidí předí sebou.

Kněz je povolán a posvěcen na největší oslavu Boží. Je v novém stvoření prvotinou prvotin. Je povolán nejblíže ke Spasiteli, by pracoval s Ním a shromažďoval vyvolené ze zlého světa. V kněžství je dovršena veškera milost, kterou kdy Bůh lidem dal.

Kněz buď solí, která čistí ducha, život a společnost. Nejsou-li však čisty skutky kněze, slova a myšlenky jeho uškodí více než prospějí. Nikdy nechodí kněz na prázdno. Buď dává nebo ubírá, buď nabývá nebo pozbývá . . . a nejen kněz, nýbrž i lid.

Kněžský život je mimo svět. Jeho přítel a jeho domov je ve svatyni; jeho společníci jsou svatí a učitelé, kteří s ním mluví v knihách.

Kněz je „signum, cui contradicetur". Kněz je terčem ran a kamenů, které naň metají falešní a zlí jazykové . . . Leč vykonala dílo, jehož nikdo zcela nezničí.

Nepravda chodí za knězem jako stín a zatemňuje jeho cestu, kamkoli jde . . . Nevinný kněz křivě obviněný je velice podoben Synu Božímu . . . Všichni kněží stojí na Kalvarii; jedni však blíže kříže, druzí opodál.

Přítelem kněze je božský Mistr, jehož přátelství postačí. Stačí však jenom těm, kteří na něm přestávají. A nemůže vedle něho býti jiného přátelství nižšího; Pán musí v nás vládnouti jako na trůně. Čím těsněji je kněz spojen s Mistrem, tím podobnějším se Mu stal. Žádný člověk není srdce tak vřelého, tak něžného, tak soustrastného, tak nezištného a tak soucitného jako kněz, jehož srdce je zasvěceno převznešenému přátelství Ježíšovu.

Kříže, zklamání, utrpení a ztráty, které jsou nepatrným zkoušením tvrdosti a trpkosti soudu Páně, jsou nám zárukou Jeho lásky a důkazem naší věrnost k Němu.

Kdo hledají zájmy Ježíše Krista, jsou nevinní, kajícní, sebezapíraví a dobří vojáci, kteří strpí protivné věci i kříž horlíce o duše, církev a stav kněžský.

Nejšťastnějším člověkem je kněz přísný, jemuž jho kněžské je sladké a jenž ze svobodné vůle mnohem více si ukládá, něž jeho stav přísně od něho žádá.

Kněz je především „vir oboedientiarum", mužem mnohonásobné poslušnosti. . . Tato poslušnost důstojným činí kněze a je nejvyšším konem jeho vůle.

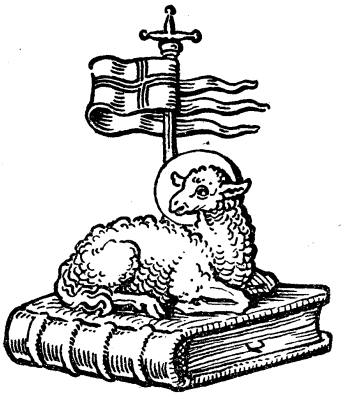
Šťastný kněz, který miluje úřad pastýřský a úplně proň žije vykonávaje denně i nepatrné skutky lásky všem, kdo jeho správy potřebují; tím shromažďuje si nevědomky zlatý prášek pokorného života k věčné odměně!

V knězi má žíti a vládnouti nejsvětější Srdce Ježíšovo, původ a pramen vší lásky a horlivosti . . . Je-li kněz roznícen ohněm nejsvětějšího Srdce, chodí též lid ve velikém světle; celé stádce hledí a touží po vyšších cestách království Božího. — Potom je vskutku kněz „angelus exercituum" — strážcem a vůdcem.

Zatvrzelost nekajícného kněze je hned za tvrdošíjnou zlobou ďáblovou. Když se kněží, kteří padli, nevracejí brzo k Bohu, zatvrdne a otupí jim srdce více než komukoli jinému.

Z knihy „Věčné kněžství" vybral **B. P. (Ol.)**

Práce do 3 čísla račte Redakci poslati do 3 března 1913.

Na prahu jubilejního Cyrillo-Methodějského roku 1913.

Slavme slavně slávu Slávů slavných!

Půl století tomu letos, co zraky Slovanstva veškerého obrátily se k posvátnému Velehradu — slovanskému to Betlému, odkudž vzešlo Světlo všem větvím a ratolestem rozložité, košaté Lípy slovanské; byloť tomu roku 1863 právě tisíc let, co stanuli na posvátné půdě oné po Bohu dobrodinci Slovanů největší, apoštolé a učitelé jejich sv. Cyrill a Methoděj, velikáni duchem, velikáni svatostí. Přišedše ke kolébce našeho duchovního zrození, zarazili a vztýčili tam svatý kříž, zbudovali svatyni; procházejíce s apoštolskou horlivostí a obětavostí, jež nebojí se překážek, únavy, nebezpečí, křížem krážem naše vlasti, hlásali a rozsévali setbu drahokamů, perel dražší a vzácnější, pravdu s výšin nebes přinesenou — Krista Pána ukřižovaného, Krista Pána eucharistického, oplývajícího láskou nevýslovnou; zvěstujíce pravdu, světlo, zdroj života, stavěli kříže, kapličky i chrámy zasvěcujíce je Té, z níž vzal na se lidské tělo — Bůh! — Jich neúnavným, blahodárným, šlechetným a nezištným působením vstal národ z hrobu pohanství, probudil se, k životu věčnému otevřena jemu brána!...

Ký div, že celý svět slávský od Baltu přes Sudety až k Adrii a Balkánu, od Šumavy přes nebetyčné Tatry až po Urál roku toho povstal, pln vděčnosti, připomínaje si převeliká dobrodiní, jež vzal z ruky Apoštolů svých, aby v nepřehledných zástupech putoval do slovanského Betléma, by vřelé, vroucí vzdal díky nezapomenutelným dobrodincům svým, kteří se cele věnovali a do posledního dechu obětovali pro národy slovanské. Svorně povstal tehdy r. 1863 národ celý k oslavám, k důstojným oslavám

velikých Otců svých. A celý svorně povstal opět, by pořádal r. 1885 velikolepé slavnosti na počest sv. Bratří, by v nesčetných zástupech putoval ke hrobu sv. Methoděje, k velesvatyni moravské, když oslavoval tisíciletou památku úmrtí velikého apoštola svého sv. Methoda raduje se zároveň upřímně a celým srdcem z oslavení a vyznamenání, jehož se dostalo našim sv. věrověstům a tím i Slovanům — několik roků před tím — zlatou encyklikou velikého „papeže Slovanů" Lva XIII, který tak velice přál rozkvětu a pravému blahu Slovanstva! Ký div, že r. 1905 oslavováno bylo proto 25leté jubileum jeho neocenitelné encykliky „Grande munus"!

A letos, kdy slavíme 50leté jubileum r. 1863, kdy tomu 1050 roků, co vzešly na slovanské obloze dvě veliké, jasně zářící hvězdy, co slavně uvítal na Velehradě Rostislav s národem svým, předky našimi, věrověsty sv. Cyrilla a Methoděje nesoucí kříž a s křížem první knihu, v tomto jubilejním, Cyrillo-Methodějském roku pořádati chce národ nové, velikolepé oslavy na počest sv. bratří Soluňanů. Veliké slavnosti ty, jichž pořad přinesl již v hlavních rysech „Apoštolát sv. Cyrilla a Methoda" v 1 č. IV ročníku, započnou 13 února v předvečer památného dne úmrtí sv. Cyrilla a konati se budou ještě v jiné památné dny: 6 dubna (památný den úmrtí sv. Methoděje), 15 srpna (svátek Nanebevzetí P. Marie), 28 září (svátek sv. Václava) a 23 listopadu (sv. Klimenta), kdy bude slavnost díků; hlavní slavnosti pořádati se budou po celou oktávu svátku našich sv. Apoštolů slovanských (od 4—13 července); koncem července konati se bude IV sjezd unionistický, který asi překoná všechny předešlé, po něm slavnostní schůze „Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoda" a také náš sjezd bohoslovecký.

Ve velikých zástupech chvátati bude zajisté dobrý, zbožný a nezkažený ještě lid náš ze všech vlastí československých, by se tam u hrobu Apoštola svého posilnil, ve víře upevnil a utvrdil, k novým roznítil bojům za dědictví Otcův . . . Přijdou zajisté i ostatní bratří naši slovanští z jihu, severu i východu, snad i z dálného západu přes široký oceán, aby i oni jako zástupcové svého kmene vzdali hold Apoštolům velikým děkujíce za všeliká jich dobrodiní . . .

Všechny vrstvy a stavy národa Cyrillo-Methodějského zpívati budou hymny na počest sv. Apoštolů, budou je velebiti a prositi, by ochraňovali zlaté setby své, by nyní i budoucně — uchráněna jsouc pohromy a nebezpečných bouří — nesla zlaté, plné, těžké klasy požehnané úrody . . .

Celý národ povstane, by vzdal hold nezapomenutelným dobrodincům svým!

Nuže povstaňme i my, bohoslovci cyrillo-methodějští, duchovní synové Bratří, sdružme se v tomto

jubilejním roce k velikým chválám a díkům velikých vzorů svatých Otců svých!...

Společný hold můžeme ovšem vzdáti sv. věrověstům našim u hrobu sv. Methoděje o letoším bohoslovecké m sjezdě a s ním spojené pouti a akademii naší na posv. Velehradě, kam předchůdcové naši putovali tak rádi, tak četně, s posvátným nadšením! Bylo by si přáti co nejvřeleji z celého srdce, by letoší jubilejní sjezd náš byl velikolepější, slavnější a mohutnější než všechny předešlé, by překonal jak obsahem tak návštěvou všechny minulé naše sjezdy, by zlatem zapsán zůstal v dějinách našich velehradských sjezdů i v dějinách našeho milého posv. Velehradu!

Jak bylo by krásné, povznášející, povzbuzující, jak mohutným dojmem by zajisté působilo, kdyby všichni českoslovanští bohoslovci súčastnili se svého sjezdu v letoším jubilejním roce, kdyby všichni u kolébky naší sv. víry vzdali vroucí díky Pánu Bohu a sv. Bratřím za štěstí a milost, že slouti mohou duchovními jejich syny, by tam načerpali hojné síly, vznětu, nadšení a zápalu, jímž planula velká srdce našich světlých vzorů, by tam, ve slovanském Betlémě, vroucně prosili, by stali se jednou horlivými, apoštolskými kněžími dle B. Srdce Páně, dle příkladu sv. Cyrilla a Methoda, by — pokud jen možno — velkého jejich ducha, jejich obětavou, apoštolskou horlivost a svatost osvojíce si, dále táhli se zdarem a hojným požehnáním brázdu, kterou oni započali na roli slovanské! Otcové naši neoslyší jistě proseb takových. — Ó přijdiž proto každý, komu to jen poněkud bude možno, přijděme všichni, připravujme se a pamatujme (i ve svém rozpočtu!) na to již nyní!...

Lze doufati zároveň, že by i bohoslovci ostatních větví slovanských rádi a četně — jako při III unionistickém — súčastnili se sjezdu toho: bratří sousední Polsky, Rusíni, Slovinci, Chorvaté, Luž. Srbové (ze Serbowky v Praze), že by i bratří zámořští z Ameriky se zájmem sledovali sjezd náš a alespoň duchem se ho súčastnili!

Nuže: na posv. Velehrad, střed Slovanstva, ke hrobu sv. Methoda, Otce našeho, na náš sjezd bohoslovecký! Toť budiž jedním heslem nás všech bohoslovců československých v tomto jubilejním cyrillo-methodějském roce!!

Jiným však ještě způsobem oslaviti můžeme rok tento i památku sv. Apoštolů našich: tu uctíme nejlépe tím, že se všemožně přičiníme, bychom poznali veliký, vzorný, příkladný a bezúhonný jejich život, bychom — pokud jen možno bude — se jim přiblížili, bychom pronikli a v míře co největší osvojili si ducha jejich, který je duch Ježíše Krista, Velekněze našeho, duch věrně církevní,

přísně katolický, duch živé víry, pevné důvěry, veliké, vroucí a účinné lásky k Pánu Bohu, Kristu Pánu svátostnému a jeho neposkvrněné, čisté Matce, účinné lásky k církvi, vlasti a národu, ke vznešenému povolání kněžskému, duch obětavosti, horlivosti, stálé neúnavné práce, sebezapření a odříkání, duch v pravdě apoštolský. — Kněží pracující v duchu tom vykonali pro církev i národ náš velice mnoho, kněží takových je národu co nejvíce potřebí v dnešních smutných a neutěšených poměrech; proto osvojme si v tomto roce především ducha cyrillo-methodějského, bychom nyní i budoucně stále, celým životem důstojně chválili Boha ve sv. Cyrillu a Methoději!... Tak nejlépe oslavíme letoší jubileum!

Ve snaze té velice podporovati a roznítiti by nás mohly slavnostní akademie, nebo alespoň větší schůze pořádané ve všech bohoslovecký ch Jednotách československých v určitý, pokud možno týž den (snad 6 dubna, v den úmrtí sv. Methoděje) a věnované cele jak recitacemi příhodných básní (jubilejní k r. 1863 od Fr. Sušila a j.), čísly zpěvnými i hudebními, tak zvláště přednáškami památce jasných vzorů našich sv. Apoštolů slovanských; v přednáškách bylo by možno s velikým prospěchem a užitkem probrati veliký a dalekosáhlý význam sv. Cyrilla a Methoděje pro Slovany, resp. pro Čechoslovany, jubilejní slavnosti r. 1863 a 1885, encykliku „Grande Dunus", ideu cyrillo-methodějskou, poměr bohoslovců slovanských k ní, dějiny ruchu cyrillo-methodějského mezi slovanskými bohoslovci vůbec nebo v té neb oné bohoslovecké Jednotě atd. O akademiích a schůzích cyrillo-methodějských mohlo by se pak obšírněji referovati v „Museu".

Kéž s novým, jubilejním tímto rokem za mocné přímluvy Otců našich sv. Cyrilla a Methoděje v Jednotách našich — jako tomu bylo před půl stoletím — probudí se, zavanou, vzplanou a vznítí se mocně nové, veliké a vznešené snahy a vzněty, nový život a ruch, duch v pravdě cyrillo-methodějský! Tímto způsobem všichni:

Slavme slavně slávu Slávů slavných
a důstojně
Chvalme Boha ve sv. Cyrillu a Methoději!

Jan Hrubý (Ol.).

Rostakov (Br.)

Matko...

Až v Boha srdce Tvé se tiše pohrouží
a Madonny líc krásnou vyhledá Tvůj zrak...
a ty se zamyslíš...
ach! přiklekni pak blíž
a na hruď žalně lkající
Ty skloň své zraky plačící...
dej ruce drahé v kříž
a pomodli se za mne:
by první obět moje čistá byla
a Pánu v nebesích se zalíbila....

H. K. (Br.):

Na březích Adrie.

(Pokračování.)

Když jsem jako student čítával o přírodních krásách jižního nebe, o věčném jaru na březích modrého moře, nikdy jsem si nemohl odmysliti výstavná přístavní města bělající se v bujné tropické zeleni; jedna krása zdála se vyžadovati druhou. Přirozeně pojala mne touha, kdybych tak jednou na vlastní oči kraje ty spatřiti mohl. A skutečně: „Veni" — přišel jsem — „vidi" — viděl jsem, totiž skutečnost bořící moje fantastické výtvory ideálního krásna — a tedy nikterak — „vici".

To že má být Zadar?! — Při rozmluvě s jistým dědečkem nemohl tento nikterak pochopit, jak to přijde, že ti Černohorci u toho Skadaru tak dlouho trčí. „Jak si představujete ten Skadar," ptám se. „No," povídá dědeček, „je to „festung" a kolem něho aspoň troje hradby a mezi nimi pokaždé zmola." Když se na mne obrátil s otázkou, je-li tomu tak, vzdávám se svědectví přiznáním, že jsem tam nebyl. „Vždyť jste se malou chvíli o něm zmínil," chytá dědeček za slovo a patří na mne tázavým pohledem. „To byl Zadar", vysvětluji. „Zadar — Skadar, Skadar — Zadar," brnčí dědeček, zahledí se v okno a vyhrkne: „Poslouchejte — jak jsem tam nebyl — ten Zadar bude taky nějaký „festung". „Proč myslíte," vyzvídám. „Protože se to poslouchá jedno jako druhé." A dědeček měl pravdu.

Octnuvše se na S t a r é r i v ě, hledíme překvapeně na dlouhé a vysoké na cizince chmurně působící a z této strany jedinou branou proražené hradby. „No servus," povídá můj přítel, „to vypadá jako Kahyra." Nevypadá-li — tož by tak vypadat mohla — myslím si. Hradby tyto jsou dílem Benátčanů, kteří v XVI stol., proměnili město v silnou pevnost. Dnes však, aby se neřeklo, že jsou úplně

zbytečny, vine se po nich silnice ve stínu mohutných stromů, pod nimiž zvláště za letních veder rozproudí se čilý promenádní ruch. — Nízkou již uvedenou branou zvanou Porta Marina béřeme se do města. Brána tato je z části římského původu a náleží tedy mezi cenné stavitelské památky. Jediný pohled dostačí a ty se přesvědčíš, že město pro svou prazvláštní svéráznost nelze přirovnati k žádnému z měst severních. Nezvyklé nohy klouzají po vyšlapaných a uhlazených kamenných deskách, jimiž téměř všechny ulice jsou dlážděny. Marně se ohlížíš po palácích nebo jiných velikolepých, svěžích, vymalovaných stavbách o třítabulových oknech. Domy, až na řídké výjimky, jsou vesměs stavěny z kamene do krychle otesaného. Neomaltované zdi prolomené nízkými okénky, na jejichž kamenných rámcích často smutně visí poloshnilé dřevěné okenice, trčí začernalé, zborcené, oprýskané; tu a tam pokrylo je vlhko skvrnami a utvořila se pásma černé plísně. Kamenné ozdoby vybledly deštěm a v záhybech zčernaly dýmem. Bůh ví, kdy povstaly tyto budovy dnes oprýskané a odřené, jež úhrnem činí dojem zřícenin. Leč v tom vlastně spočívá jejich krása. Uličky jsou z větší části tak úzké, že mezi domy sotva lze rozpiati ruce. Obyvatelé domů stojících proti sobě mohou spolu nejen rozmlouvati, nýbrž i šeptati si do ucha. Takový způsob staveb není však bez příčiny a má mnoho dobrého a praktického do sebe; v létě chrání tyto úzké uličky před žhavými paprsky slunce poskytujíce více stínu a chládku — a v zimě opět před severními větry Bórou a Širokem, které někdy svou prudkostí vše s povrchu zemského smésti hrozí.

Že by svéráznosti zvláště zastrčených uliček vzorná čistota byla na úkor, chápou nejlépe jejich obyvatelé, kteří všemožně se přičiňují, by vkusem jen jim vrozeným tomu předešli. K objasnění posloužiž tento případ. Pod mnohým odprýskaným rámcem okna bývá připevněna nálevkovitá nádoba, k níž je připojena odváděcí roura. Zdá se, že v takových uličkách je povinností chodce dbáti toho, by z čista jasna nezmokl. Není přece vyloučen malheur při užití tohoto primitivního zařízení . . . a tak než se nadáš — máš připravenou sprchu s okamžitým použitím, pokud vím, jistě bezplatným, ne-li dokonce — honorovaným. V domech, před kterými se takové sprchy během dne příliš často objevují, bývá zpravidla odpoledne slavnost, čemuž nasvědčují četné praporky různých barev a forem vlající na šňůrách ve dvou protějších oknech oběma konci přivázaných.

Ve dne vře v labyrintě těchto chodeb lidový život. V otevřených krámech prodávají jižní ovoce, ryby, raky, mořské pavouky a vůbec všecko, co se zove frutti di mare. Rybáři s bronzovými tvářemi a koši na hlavách nabízejí silným hlasem své zboží ke koupi. Z polenty vystupuje pára na krámcích. Všecko koná se zde na ulici. Na náměstí „Piazza dei Signori" spí do stínu zaboření povaleči a dělníci s rozloženými silnými údy. Na prahu domu provozuje své řemeslo obuvník, krejčí, holič i stolař, který často zabarikáduje deskou ulici, v kterémžto případě máš na vybranou: buďto přeskočit nebo podlézt!

— To už není Evropa, nýbrž spíše něco, o čem nám může vyprávěti mapa.

S těmito výstřednostmi neshledáváme se pouze v uličkách odlehlých, nýbrž více méně i na ulicích frequentovanějších, ani ne pouze v Zadru, nýbrž ve všech dalmatských, resp. jižních městech. Jediné nábřeží „Riva Nuova" na straně západní, přístaviště to velikých lodí a první korso přepychové téměř výhradně vlašské elity, má ráz evropský pochybené umělecké ceny. Přijíždíš-li lodí, vidíš jen dlouhou bílou stěnu. Ponenáhlu lze poznati, že tato dlouhá bílá stěna má představovati domy, jejichž sloh spočívá v tom, že se kamenem vzbuzuje zdání papíru. Jeden palác jako druhý, tak že ti mimoděk napadá, jakoby tyto výrobky byly fabrickým zbožím jednoho a téhož stroje. To je proslulá zaderská riva, jež má za účel schovati staré město Zadar. Před staré město je předsunuta rakouská stěna, za níž začíná Orient a přestává naše doba. Pochybená methoda. Stará země ponechá se takovou jakou jest, ale s předu postaví se rakouská stěna, by to nebylo viděti. Před touto stěnou u kavárny „Bristol" koncertuje večer vojenská kapela promenující nebo za mramorovými mezi oleandry rozestavenými stolky si hovící lepší třídě obecenstva, které — aspoň z veliké části — po dennim úpalu mezi stěnami černou plísní pruhovanými se hrne na rivu. Tehdy vše, co žije, baví se, prochází, potkává a hovoří. Mezi zástupem lze vidět vystrojené muže a vyšňořené ženy s černýma očima, s černým secessně upraveným bohatým vlasem a římským nosem. Elektrické žárovky zalévající rivu modrým světlem, nábřeží se svými kamennými deskami na místě dlažby, oleandry a palmy v hrncích činí dojem zcela jiný než ulice severních měst. Přimysleme si k tomu nádherný večer, na nebi miliony hvězd, jež se třpytí a mihotají na houpajících se vlnkách moře, které zdá se šeptem sdílet s tebou vnitřní sladké vzrušení, jež vyvolala v tobě známá, za těchto okolností však tolik vzácná intráda z Libuše... a pochopíme, proč Zadar vzdor tak mnohému nepohodlí přece působí dojmem, na který se tak záhy nezapomíná . . .

Stejně zajímavý je zvláště v podvečer život v rybářském přístavu zvaném „Fossa" na jižní straně města za renaissanční branou „Porta di Terraferma" ze XVI stol. Je to vlastně bývalý příkop s obou stran hradbami sevřený, který kdysi spojoval otevřené moře se zálivem město na straně severní a severovýchodní obkličujícím, tak že toto od pevniny odříznuto octlo se na ostrově. Dnes tento příkop zaplaven asi z jedné třetiny své původní délky je upraven pro rybářské lodě.

Fossa bývala občas zdrojem, z něhož jsem čerpal poznání života těchto prostých námořních rybářů. — S nastávajícím soumrakem postupně přibývá i rybářských lodí a než se nadáš, kymácí se celý les stožárů a slyšíš praskání a vrzání jako když vichřice v lese zaduje. Příčinou toho je borou rozvířené běsnící moře, jež za přístavem hučí a metá poštvané vlny na ochranné molo; tyto však pokaždé bez-

mocně klesají s hlukem připomínajícím chechtot poraženého do rozevřené hladiny, aniž by dosáhly více než toho, že vychrlily bílou pěnu přes kvádrové molo. Jen některým podařilo se vjezdem dostati se do přístavu. Tyto však nejsouce více podporovány dravým živlem přicházejí sice seslabené, ale i tak nedají pokoje barkám tulícím se k sobě jako kuřátka. Proto dnes přístav sotva že je všechny pojme. Při klidném moři zůstává jich velká část dlouho přes půlnoc na lovu a vrací se teprve za časného jitra. Často jsem zřel v temné noci nad mořem nehybná světélka. To rybáři čekali se spuštěnými sítěmi na kořist. — V přístavu jinak nepatrném je velice hlučno. Zde skřípají kladky, pomocí kterých vytahují svalnaté páže černé sítě k vyvětrání, tam spouštějí po těchže kladkách těžkou plachtu, by z ní utvořili na lodi stan po způsobu našich cikánů. Kdesi vzadu řinčí řetězy a volají hřmotné hlasy na některé z opozděných lodí. Lze však pozorovati v mdlé záři pochodní blýštící se pruhy na lodní podlaze i oděvu mihotajících se postav. Toť stopy boje s vlnami. Přípravné práce skončeny, neboť neslyšíš zase než pravidelné praskání a vrzání a vzdálený hukot moře. Z pod upravených plachet vystupuje kouř a nahlédneš-li s boku, vidíš zakuklené ženské postavy a bezvousé bronzové obličeje s vrásčitými čely, pod nimiž z hustého obočí hledí přímé výrazné oči. Společnost sedí v hlasitém rozhovoru seskupena kol plápolajícího ohně, jehož žhavé jazyky olizují rendlík, v němž bublá polenta nebo praští olej, zatím co vráštitá hnědá ruka převrací v něm ryby. Tu a tam přejde někdo po rozhoupaném za můstek sloužícím prkně na sousední bárku a než se nadáš zazní odněkud zpěv jen rybářům vlastní, diviš se, jak dovede tak prostý a nevzdělaný lid vložit tolik brzo jásavých, brzo zase ponurých citů do svých písní. Tomu je naučilo — moře. Jsem přesvědčen, že si nejsou ani vědomi té citové hloubky, neboť je to přirozený výron srdce — právě tak jako slavík nedovede ocenit svých melodií. Jeden oheň za druhým uhasíná a znavení rybáři uléhají na cáry rozprostřené na prkenné podlaze. Rozhoupané moře ukolébává syny své k sladkému spánku, by tak načerpali nové síly k práci o vezdejší chléb svým lopotným a nebezpečným zaměstnáním.

Časně z rána nastává ženám perná práce. Rybáři nakládají do velikých košů nalovené ryby, které přinášejí ženy na hlavách na vzdálené tržiště. Tento úkaz na prvý pohled zaráží. Ať je to škopek vody nebo veliký koš s prádlem či cokoliv jiného — všecko patří — na hlavu. Žena v jižních krajinách netěší se bohužel v rodině onomu čestnému a vznešenému postavení jako u nás . . . a jaké jí vším právem již od přírody přináleží. Zvláště v jižní Dalmacii je stav ženy téměř otrocký. Nezřídka jsem viděl, kterak žena tamější po neschůdných horských cestách na hlavě těžká břemena nese a při tom ještě muži svému na provaze mezka nebo osla vede, na němž on jak velmožný paša sedí a spokojeně z čibuku si pokuřuje. Chybil by však, kdo by myslil, že je si vědoma takového pokoření a že tak činí pouze z donucení. Naopak, je úplně spokojena se svým osudem,

poněvadž jsouc odchována v takovém otroctví, myslí, že to ani jinak býti nemůže a že jen k utrpení je žena stvořena.

Tržiště hemží se těmito ženami, jež přitáhnou na trh všecko, co se hýbe i co se nehýbe. Chceš-li na př. skalní vrabce neb skalní koroptve, které jsou šedé a mají velmi krásně zbarvená prsa, chceš-li doušek olivového oleje, který se zde pije jako u nás limonáda, nebo zelené fíky, vše dostaneš. Ba někdy — jak jsem častěji v Sinji viděl — objeví se na trhu i ovčák z dinarských hor, nesa dvě i více vlčích koží, jemuž se všech stran sběhlí psi dělají hlučnou reklamu. Skopové maso na slunci sušené jako okleštky opáleného dřeva pohozeno leží na holé zemi a nabízí se ke koupi. Dále vidíš na zemi ležet ovčí sýr, bílý jako holinka, kousek od toho kukuřicový chléb, jižní ovoce, mořské pavouky, ryby, raky atd.

Každého, kdo poprve tráví velikonoční svátky na jihu, překvapí zajisté ten obyčej, že se tam nekoná slavnost „Vzkříšení" na Bílou sobotu odpoledne neb večer, jako u nás, ba že se vůbec nekoná, nýbrž slavnost pohřbu Páně na Veliký pátek. O 9 hod. večerní vyjde od Božího hrobu průvod černě oblečených dívek, žen a mužů s rozžatými svícemi a pochodněmi v čele s vojenskou kapelou, jež hraje smuteční pochody. Průvod ubírá se za zpěvu smutečních žalmů ulicemi města, v němž není snad okna, za nímž by neplála aspoň jedna svíce, a opět do chrámu se vrací. Kdo to ještě neviděl, na toho působí tento noční průvod černě oblečených a zahalených postav v záři pochodní se kmitajících, dále ty mutební pochody a zvuky zpívaných žalmů v tak pozdní hodinu, pravím, na toho to působí dojmem zvláštním, dojmem příšerným, který mu tak lehce z paměti nevymizí.

V Zadru zanechala každá minulost po sobě stopy, z nichž mnohé — jako na př. kamenný sloup na tržišti, zbytek to římského chrámu, z něhož visící řetězy — připomínají dobu benátskou, kdy sloužil za pranýř, nebo stará pevnostní věž „Torre del Bovo d'Antona", jsou zvlášť výstražným memento zašlých časů. — Zaderské archaeologické museum je umístěno ve starém kostele sv. Donata. V tom byl nalezen nápis, jenž vzbuzuje domněnku, že to bývalo kdysi chrám Livie Augusty, choti císaře Oktaviana. Je to rotunda o třech apsidách a horním patru, která vznikla přestavbou v IX stol., kdy přijala kosti sv. Anastasia, jež s sebou přivezl z Byzantie biskup Donatus. Jsou tu uschovány památky z doby předřímské nalezené v hrobech, illyrské džbány, svícny a mince, památky římské, nápisy a ozdoby, bohaté výkopy z Nony a ledacos ze středověku — a to vše trpělivě čeká, až jednou přijde mladý archaeolog, jenž by se proti dosavadním zvykům odvážil podniknout badatelskou cestu také někam jinam než do Řecka.

Zaderský dóm zasvěcený sv. Anastasii připomíná se již v X stol. Byl nejprve basilikou. Z toho zbývá ještě jen několik sloupů, neboť potom byl ve XIII století zcela přestaven románsky. A později přišel arcibiskup Valaresso, rodem Benátčan, který jakoby ne-

mohl zapomenouti na svou domovinu s pyšnou kampanilou, dal zde vybudovati také jednu. Dóm sám oplývá bohatou výzdobou a malbami čelných mistrů školy benátské. Jeho průčelí je bez soutěže. Jakoby utkáno ze sluneční záře. — — — — — — — —

Do Spljetu. Vlastně až do Sinje, kamž jsem byl přidělen k velitelství doplňovacího okresu č. 22. Sotva kde mají tak na spěch jako na vojně. Ne proto, že by záležitost, o niž tu jde, sama v sobě byla tak nutna, nýbrž proto, že je to „befél" — Ještě včera zápolil jsem s vlnami v rozkošném utužujícím zápase; brzo pohrával jsem si s nimi jako děcko, brzo zase dal jsem se jimi unášet daleko od kamenitých vyhřátých břehů daleko na moře, které jsem tolik miloval — a dnes přecházím po nábřeží vypraven na cestu do dalmatského vnitrozemí. Vidím odtud v ta místa. Nedaleko nich rejdí společnost delfínů. Jak jim závidím! Kynu těm vlnám — poslední s Bohem, kterým ještě včera platilo — na brzkou shledanou.

Přecházím tedy po nábřeží a upírám zraky k západu pátraje po černém bodu na hladině, jež splývá v nedozírnu s modrou oblohou. Než marně. „Princ Hohenlohe" se opozdil. Netrpěliví cestující odcházejí do blízké kavárny. Já však a několik podobných „kavalírů" odměřujeme délku nábřeží každý na vlastní kroky. Když se nám výpočty neshodují, opakujeme totéž po druhé, po třetí — — — po dvacáté.

Paroplavba na Adrii bývá zvláště od podzimu do jara pro rozbouřené moře často více méně nepravidelná. Jaká může býti difference mezi dobou, kterou udává paroplavební řád a skutečným příjezdem lodi, vysvítá z dalšího. Bylo to o Vánocích. K půlnoci přijel jsem vlakem ze Sinje do Spljetu, bych příštího dne ve 4 hodiny ráno mohl nastoupiti další cestu parníkem do Terstu. Z obavy, bych nezaspal, rozcházel jsem dřímoty brzo po nábřeží, brzo po dlouhém molu běžícím daleko do rozbouřeného moře a končícím majákem se stále se otáčející různobarevnou svítilnou. „Až na lodi," sliboval jsem dorážejícím dřímotám. Nadešla očekávaná doba. „E v o t i — B a r o n G a u t s c h," volá kdosi ze zástupu a ukazuje do černé noci na několik červených, modrých a žlutých světel, jež poskakují jako hvězdičky na obloze, zvedají se a klesají. Zatím se dává do deště. „E što če meni kiša," povídá nedbale můj soused, „odmah če biti ordje parobrod." Tak usuzovali téměř všichni. Stojíme tedy v dešti a koukáme na potutelně na nás mrkající a jakoby stále na místě se houpající barevná světélka. Tak stojíme téměř půl hodiny. V tom spatříme šestiveslovou barku tančící na vlnách jako ořechová skořápka a v ní vysazené cestující — z „Pannonie", — která pluje směrem opačným. A „Baron Gautsch"? Toho jsme posílali jednohlasně k „vragu", když jsme se umoklí rozcházeli jedni do nábřežní restaurace, druzí do kanceláře paroplavební společnosti, by se optali, nesplnilo-li se jejich ukvapené přání — nepropadl-li „Baron Gautsch" skutečně „vragu". Než úředník v kanceláři krčí pouze rameny a slibuje uveřejniti telegrafickou zprávu za výkladní

skříní, jakmile jen dojde. Co nyní? Odebrat se na lůžko? Což připluje-li očekávaný parník? Rozednívá se. Venku prší. Sedím tedy v kavárně u okna, bych měl vyhlídku na přístav. Voda vylévá se při příboji vln až na molo. Uprostřed přístavu skáče ve vlnách zakotvený parník s nákladem uhlí. K osmé hodině vyrazím v té nepohodě k výkladní skříni zmíněné kanceláře. Potkávám zachmuřené chodce s cestovními vaky, z čehož usuzuji na zprávu málo slibnou! Než — mýlil jsem se: zpráva — dosud žádná. — —

Okolo 11 hodiny podnikám druhý výpad do té plískanice. Potkávám vracejícího se odtud Hrvata. „Što je kume," ptám se v důvěrném oslovení, neboť většina z rás tímže osudem postižených častým stykem dostala se do rozhovoru přátelského. „Bračo, vapor dolazi na 6 sati poslije podne." Zakabonil jsem se. „Danas," dodává žertem jakoby chtěl potěšit. — —

Šest hodin večer. „Přátelé" se scházejí. „Už pojedem," zní na všech stranách polo výsměšně, polo opravdově. Leč byl to předčasný výsměch, předčasná radost. Městské hodiny odbily v různých tonech sedmou — osmou a pořád nic. Jedni spílají, druzí listují nervosně v jízdních řádech a jiní pijí v nábřežní restauraci „na zlost". Posléze o půl deváté plíží se k molu obrovská černá hmota; je to „Baron Gautsch" — —

Radostné cestování ! ! . . .

Vyhlížím tedy na zaderské rivě jmenovaným směrem. Na obzoru plove jakoby doutnající mina. „Princ Hohenlohe" přijíždí. To mám ještě půl hodiny času. Mezi tím přijíždí pošta, barky opouštějí molo na místě našemu parníku vykázaném, a silní osmahlí muži přistrkují těžký můstek na okraj mola.

Na lodi. Poslední hluboké zatroubení letí po hladině. Můstek padá. Loď se pomalu pohybuje zpět a zvolna se obrací, zaráží se a sténá. Je to zvláštní, jak potvůrka loď nikdy z počátku nechce poslouchati a dělá dojem, jakoby se bránila. A nahoře stojí kapitán, jen malý černý bod; a ten malý černý bod krotí ohromné zvíře. Objíždíme Zadar jako na rozloučenou. Všude krouží veliké, žluté plachty smělých chioggiotů. Působí jim žert křižovati před velikým parníkem. Bílá voda šplouchá na tančící člun. V něm stojí divoký, hnědý chlapík, směje se na nás a zpívá. Šedé torpedo se žene stříkajícím proudem jako úhoř. Za ním vzlétá dlouhými tóny píseň smějícího se chioggiota.

Zůstávám ještě na palubě i když míjíme Zaravecchia. Leží tu nevýslovně smutně. Hrob staré nádhery . . . Zval se kdysi Biograd, bílé město, a byl veliký za vlády chorvatských a uherských králů. Jen hoře a trosky zbyly z toho všeho. Ještě štěstí, že se tu lidé neučí čísti a psáti. Tak nevědí ničeho o své minulosti. Sice by stud a hněv z nich vymrskal již dávno až úžasnou spokojenost.

Mijíme staroslavný Šibenik ležící kdesi hluboko v mořském chobotu a proto z rychloplavby vyloučený. Dnes, ačkoliv Šibenik neznám, nemohu při zmínce o tomto městě nevzpomenouti stří-

brných vodopádů a modrých jezírek, jež tvoří Krka spěchající z Dinary k Šibeniku. Tak smutného kraje jako je mezi Drnišem a Kistanjí jsem ještě neviděl, třebaže skalnaté v pravém slova smyslu holé a vypráhlé vápencové skály nejen nejsou v Dalmacii žádnou vzácností, nýbrž známou charakterní její značkou. Kdo si může představiti rozbouřené zkamenělé moře, má tu nejlepší představu tohoto kraje. Tlučeme se jeden o druhého ve voze najatém odvodní komissí celé hodiny a stále totéž. Mezi balvany nakupenými jako kry proplétá se stádo ovcí a koz vyhledávající sporou vedrem usýchající již trávu. Musíme býti vzácní; dva pastevci desíti- až dvanáctiletí shlédnuvše nás spěchají k cestě, by si nás prohlédli. Zevlují na nás. Jejich oděv spočívá pouze v dlouhé žíněné v bocích provázkem přepásané na prsou odhalené ušpíněné košili. Mineme zvědavce a drkotáme se dále nepřehlednou skalnatou rovinou. Tu a tam zalétne k nám tupý zvuk zvonce z ovčího stáda. Slunce praží a chvějící se žhavý vzduch unavuje zrak. Ještě dlouho jedeme touto pouští nespatřivše živé duše — když tu pojednou sjíždíme do oasy — do údolí Krky. Z bujné zeleni luk a jehličnatých stromů vystupuje modré jezírko, do něhož se řítí stříbrná Krka vysokým několikapatrovým vodopádem. A takových vodopádů je prý tu celá řada, jak nám vyprávěl majitel nedaleko cesty stojícího starého mlýna, který nás pohostil ovčím sýrem a zdá se mi otrubovým chlebem. Vedro, jemuž jsme byli až dosud vystaveni, se nápadně zmírnilo a my dýchajíce svěží jarní vzduch pochutnávali jsme si na skrovné svačině ve stínu nám nad hlavami šumících smrků, jejichž postříbřeným jehličím probleskovalo jarní smavé slunko. Všecky přírodní krásy jakoby z celého okolí uloupeny a do tohoto údolí snešeny. Odtud ta nepřehledná poušť a ten nevídaný ráj. — — —

Sestoupil jsem do lodi, zalezl na zastrčenou lavičku, přestal myslet a usnul. — Probouzím se ruchem . . . Jistě, že jsem nespal ani půl hodiny; to asi budeme v Trogiru. Než spal jsem téměř dvě hodiny; jsme ve Spljetu. Takový bezesný, hluboce ztrnutý spánek, z něhož se jakoby člověk teprve opět znova musil naroditi, poskytne pouze moře. Probouzím se s podivným pocitem, jak po morálně odtučňovací léčbě, jakobych vypotil veškeru minulost a byl teď tak lehký, že bych mohl hned odletěti vzhůru, pryč sám od sebe.

(Příště dále.)

Jos. E. Říha (Pr.):

Sanctus.

(Ballada francouzská.)

Velebný Tvůrče myriady světů,
tvor slabý žasnu zpitý vesmírem;
Vítězný, Svatý, plyne z mého retu,
když padám v obdivu svou tváří v zem . . .
Jsem fantom bludný, prášek světla jsem
a z Tvého ráje vyhnanec jsa klatý
edenských rozkoší se kochám matným snem!
Ó Vítězný, ó Svatý, Svatý, Svatý!

Myšlenek hrdý rozmach v zbožném vznětu
Tvou slávu vzkřikl světa stranám všem,
když v oblaka vtisk' chrámů silhuetu
a prestol Tvůj Ti stavěl pod nebem — — —
V prach padá, hle, i modrých horstev lem
v pocelu věčném s hvězdnou výší spiatý,
svět nedozírný i já — atom v něm:
„Ó Vítězný, ó svatý, Svatý, Svatý!"

V čem žije duch, vše ve svou věří metu,
již v strázni žití vložil's údělem,
i mého štěstí nevyřčenou větu
hvězdami psánu třímáš nad čelem:
Jen pokyneš — a vzkvetu úbělem,
jen pokyneš — a klesnu smrtí sklatý
snad v temnoty, snad vzlétnu andělem
„Ó Vítězný, ó Svatý, Svatý, Svatý!

(Na místě poslání)

Dík Tobě, Vítězný,
že v duši zář mi střásáš každým dnem,
co Rafael by vydech' kouzlem jatý,
že šťasten snít smím v srdci svém:
„Ó Vítězný, ó Svatý, Svatý, Svatý!"

Jan Hrubý (Ol.):

Význam idey Cyrillo-Methodějské.

(Pokračování.)

III.

„Neprosím toliko za ně (apoštoly), nýbrž i za ty, kteří skrze slovo jejich uvěří ve mne, aby všickni jedno byli jako ty, Otče, ve mně a já v tobě, aby i oni v nás jedno byli, by svět uvěřil, že jsi ty mne poslal“[1]) — tak prosil ve své velekněžské modlitbě Spasitel náš za budoucí církev svou, za její jednotu v onom tak vážném a svatém okamžiku, když byl již v neskonalé lásce své ustanovil nejsvětější Svátost oltářní, krátce před tím, než-li se vydal na poslední svou cestu do zahrady Getsemanské, kde byl zrazen, jat a spoután, nedlouho před tím, než-li po hroznych mukách vycedil na kříži za všechny lidi předrahou svou krev, než-li vojín svým kopím prohnal jeho nejsvětější Srdce. — A jindy opět v podobenství o dobrém pastýři[2]) pravil: „Mám ještě jiné ovce, kteréž nejsou z tohoto ovčince; i ty musím přivésti, a hlas můj slyšeti budou, a bude jeden ovčinec a jeden pastýř“. Ustanovilť, aby všichni došli spasení v jediné církvi, kterou založil a svěřil sv. Petrovi, který je skálou, jíž brány pekelné nepřemohou,[3]) jehožto nástupci jsou římští papežové.

Než staletími mnoho utrpěla jednota církve svaté: vznikly v ní herese, kterým propadli mnozí, i národové, vznikl rozkol na Východě i Západě, kterým miliony a miliony věřících odštěpily se od pravé církve; na Západě podařilo se ho sice odstraniti a zažehnati, avšak na Východě trvá dosud skoro ve stejném rozsahu jako ve stoletích po svém vzniku. Jak strádají ony miliony odštěpených, jinak však i zbožných věřících, co vše jim chybí pro duchovní blaho, čeho se jim nedostává pro život duchovní i duševní, o kolik milostí, prostředků ke spasení vedoucích jsou oloupeni!

Přivésti je opět do lůna církve pravé, do lodičky Petrovy, toť chce veliká idea Cyrillo-Methodějská a všichni, kdo ji náležitě pochopili, všichni její nadšení příznivci a přátelé z celé Evropy. Původním účelem jejím v tomto smyslu bylo přivésti pouze rozkolné Slovany k jednotě víry a církve; v poslední době však (od III unionistického sjezdu na Velehradě dle návrhu, který podal nadšený unionista slovinský Dr. Fr. Grivec, a který byl všemi účastníky sjezdu vděčně přijat a schválen) jedná se o to, by sv. apoštolové Slovanů prohlášeni byli za zvláštní patrony unie vůbec a všech prací a snah, jež o ní jednají a k ní se odnášejí.[4]) Tak byla by idea naše rozšířena na celý rozkolný Vý-

[1]) Jan 17, 20—21.
[2]) Jan 19, 16.
[3]) Mat. 16, 18.
[4]) Acta Academiae Velehradensis VII (1911), str. 125.

chod, čímž by velice vzrostla i úcta našich sv. věrověstů a idea Cyrillo-Methodějská nabyla by důležitosti dosud nebývalé a nevídané.

Podivno však jest, že právě o této idei, o této otázce je tolik různých sobě navzájem odporujících mínění, že tak mnozí dosud ještě mají právě o této vznešené idei naší tolik předsudků; píše o tom zmíněný Dr. Fr. Grivec[1]) : „Jedněm se zdá (východní otázka církevní) vážnou a časovou, jiným se zdá, že nemá významu, nebo alespoň že je pro nás bez účelu; jedni s radostí doufají v úspěšné rozřešení této staré církevní otázky, druhým se zdá každá práce pro ni marnou, ano směšnou." Jak je možno něco podobného? — „Protože je to otázka naše, otázka slovanská. Tento úsudek zdá se sice na první pohled paradoxním, ale jest oprávněn. Katoličtí Slované měli by tuto otázku co nejúčinněji podporovati a o to se starati, by byli ostatní katoličtí národové o ní správně poučeni..."[2])

Ano, když z Francouzů a Vlachů, Holanďanů a Němců tak mnozí a mnozí obětaví a šlechetní mužové cele zasvětili život svůj oné záslužné a zajisté i bohumilé práci unionistické, když přemnozí z nich opustili svůj domov i lid, aby daleko na Východě se věnovali mezi jiným práci na spáse zvláště našich sjednocených i nesjednocených bratří slovanských, k nimž je jinak přece nevíže a nepoutá nic než jedině láska k jich nesmrtelným duším a svatá touha, by se brzy uskutečnila slova Spasitelova o jednom ovčinci a pastýři; když katoličtí Neslované tak pečují o duševní blaho našich bratří rozkolných — zač je jim tam snášeti tolik obtíží, příkoří a pronásledování — co teprve měli by konati, jak nadšeně a horlivě měli by pracovati a všímati si otázky té katoličtí Slované a z nich zase my Čechové, my Moravané, kteří máme ve své vlasti, již mnozí právem nazývají slovanskou Palestýnou, kolébku naší sv. víry, posvěcenou kročejemi a působením samých sv. bratří Soluňanů, střed veškerého kmene slávského, každému Slovanu tak milý, tak drahý starodávný, slavný, posvátný Velehrad — Betlém slovanský, kde odpočívají — dosud nespatřeny a neznámy — kosti prvního a největšího našeho biskupa — sv. Methoděje?! — Každý intelligentní Slovan měl by znáti alespoň v důležitých rysech otázku tuto, která jest, ana se týká tolika milionů Slovanů, otázkou eminentně slovanskou i katolickou zároveň, a pokud to jen možno, měl by ji vydatně podporovati.

Leč lhostejnost nebo apathii svou k oné veledůležité a časové otázce omlouvají mnozí výtkou jako: unie jest utopií, ba i — bláznovstvím, nebo: máme doma důležitější a mnohem naléhavější

[1]) Východní otázka církevní s r. 5.
[2]) Tamtéž.

práci, než-li je práce pro unii. Přiznati třeba: na prvním místě je nyní a musí býti práce pro náš rozervaný a sváděný lid, o čemž jsem psal proto hned na začátku, v první části, naznačiv tak, že právě ona práce je prvním účelem a úkolem idey Cyrillo-Methodějské; avšak ani práce unionistické nelze zanedbávati a přehlížeti, třeba obě spojiti, any se navzájem nikterak nevylučují, jak skvěle dokazuje skutkem kromě jiných Dr. A. C. Stojan[1]) a nejdůstojnější arcipastýř náš J. Em. Dr. František kardinál Bauer, který tak velikou láskou lne též právě k tomuto významu a úkolu idey Cyrillo-Methodějské; dosvědčuje to mimo jiné vřelá jich účast na sjezdech unionistických a vroucí jejich touha po církevním sjednocení národů slovanských. Ti buďtež nám proto vzorem a příkladem! — A že by unie byla utopií, jak častěji možno slyšeti? Nikoliv! Uvěřil bych rád oněm slovům, uvěřil by jim zajisté i každý jiný přítel unie, dokázal-li by jen někdo, že by toho byli nepoznali na př. ruští konvertité, jako Martinov, Galicyn, Gagarin, Šuvalov, veleduchové jako P. J. Ča'adajev,[2]) Homjakov a Vladimír Solovjev[3]) — který dvě léta před svou smrtí přestoupil tajně k církvi katolické a který se stal v posledních letech svými spisy přímo apoštolem katolicismu ve své vlasti — kteří přece tak dobře znali církev pravoslavnou i katolickou, kteří pracovali na sjednocení zbloudilé sestry východní s naší církví římskokatolickou[4]) a jedině v této jednotě viděli spásu svého národa, jak patrně viděti je z uvedeného výroku Ča'adajevova; že by toho nepoznali mužové missionáři jako na př. A. Palmieri, který procestoval Rusko a dobře zná poměry a vnitřní život církve pravoslavné, M. Jugie, S. Salaville a jiní, kteří den ze dne vidí stav a poměry církve východní, kteří znají život a smýšlení Východanů působíce sice zvláště mezi sjednocenými,

[1]) Srv. „Msgr. Th. Dr. Ant. Cyr. Stojan, probošt a poslanec". Napsali Ad. Jašek a J. Staněk. V Kroměříži 1911.

[2]) Pronesl tato pamětihodná slova : „Rusko není schopno vlastním přičiněním rozvinouti a uplatniti své síly, jest mu raziti jiné cesty, by si nekopalo hrobu. Tyto cesty mohou vésti jedině k západním národům, proto jejich kulturu musí si Rusko osvojiti; a ježto náboženství katolické tvoří základ a jádro této kultury, je nezbytno Rusům přijmouti víru katolickou". Citováno dle „Zpráva o sjezdu IV všeobecném katolíků československých". Str. 307.

[3]) A. Palmieri pravil o něm na I sjezdě unionistickém: „Vladimirus Solovjev suis scriptis pulcherimam apologiam Eccleisae Romanae contra fautores orthodoxiae nobis reliquit. Solovjev ... censeri debet perillustris divulgator tendentiarum catholicarum in Russia, eiusque scripta semper, non sine consolatione et gaudio, a catholicis legentur, quia mea sententia, nemo contra osores cathedrae romanae tam luculenter probavit necessitatem unitatis magisterii ac regiminis in supernaturali Christi societate. Solovjev vinculum quoddam est inter occidentalem atque orientalem ecclesiam eiusque influxui debentur tendentiae catholicae, quae postea-sese pandunt in scriptis praeclari philosophi Sergii Trubeckoj et Basilii Rozanov." Acta I conventus Velehradensis, str. 36—37.

[4]) Srv. Dr. Fr. Grivec : Východní otázka církevní, str. 39, poznámka; Michel d'Herbigny, Un Newman Russe : Vladimir Soloviev. Paris 1911.

ale zároveň stále stýkajíce se i s nesjednocenými; že by toho nepoznali velicí biskupové slovanští, jako v poslední době A. M. Šlomšek, J. J. Štrossmayer, And. Szeptycki, Mit. Šanov, Dr. Frant. kard. Bauer a jiní; že by toho byli nepoznali a věnovali se neužitečné práci praví geniové, jako papežové Pius IX a nikdy nezapomenutelný Lev XIII, který dosedl na stolec Petrův již jako odborník a znalec východní otázky[1]) a který vytkl sobě za vznešený úkol životní obnovu a znovuzřízení křesťanského života v občanské společnosti a zvláště v rodině a zároveň i navrácení pobloudilých a odloučených národů na Východě do pravého ovčince Kristova, které proto k tomu neustával pln lásky vybízeti svými encyklikami, zvláště encyklikou „Praeclara gratulationis" ze dne 20 června 1894, „Orientalium dignitas" ze dne 27 listopadu téhož roku, kterážto je také, abych tak řekl, apologií ritu východního, a encyklikou dříve již vydanou, nám Slovanům zvláště milou „Grande munus". Pevně doufal, že unie je možna, byl pevně přesvědčen, že k ní jistě jednou dojde; svědčí o tom slova jeho: „Především stále obracíme zřetel k Východu, odkudž do světa veškerého vyšla spása. Tam odtud chováme radostnou naději, že nedlouho bude trvati a že navrátí se tam, odkud byly odešly, církve východní, proslavené praotcův věrou a láskou."[2]) A co se Slovanů všech týče, tu raduje se upřímně, že „přišel okamžik, abychom podporovali slovanské národy, jichž blaho a spása Nám tak velice na srdci leží... také nepřejeme si ničeho tak vřele, než abychom pečovati mohli o jich spokojenost a jejich zdar, a je všechny věčným poutem svornosti, která je nejpevnější a nejlepší zárukou jejich blaha, k Sobě připoutati mohli. Přejeme jen, aby nekonečně milosrdný Bůh našim záměrům požehnal a podporoval, co již započato."[3]) Pokud pak jde o Slovany odloučené, třeba uvésti slova jeho toužící po jednotě: „Vás pak zvláště zde připomínati sluší Slovanů národy všecky, jejichž věhlas mnohé listy letopisů dosvědčují. Dobře víte, jakých vznešených zásluh o Slovany vydobyli sobě svatí ve víře otcové Cyrill a Method, jejichž památku My sami před několika lety důstojně jsme oslavili... Jestliže zloba času vaše předky z veliké části od vyznání římského oddělila, považte, jakou cenu měl by váš návrat k jednotě. Vás též církev neustává povolávati k jednotě, z níž by vám vzešlo mnoho užitku, spásy a velikosti."[4]) — Kromě toho podporoval založení vysokých škol pro studium byzantské v Cařihradě, vznik časopisů pro pěstění východní otázky církevní, které mají veliký význam, jakož i založení různých spolků, jichž účelem

[1]) Srv. Apoštolát sv. Cyrilla a Methoda, roč. III, str. 31.
[2]) Praeclara gratulationis.
[3]) Grande munus.
[4]) Praeclara gratulationis.

je taktéž podporovati unii a vznik různých ústavů v Římě i jinde na Východě pro sjednocené obřadu východního a j.[1])

Podobně i veliký nástupce Lva XIII slavně panující svatý otec Pius X touží po unii a volá otcovsky k jednotě svaté víry i církve všechny Východňany, jak svědčí jeho list patriarchům a biskupům východním ze dne 26 prosince 1910 „Epistolae Pii PP. X circa quaestionem de ecclesiis orientalibus ad catholicam unitatem revocandis"; i on jde za příkladem velikých předchůdců svých. —

Avšak nejen na Západě věří vysocí a učení mužové v konečné sjednocení, i na rozkolném Východě je touha po unii, a to i na místech nejvyšších. Kromě mnoha jiných uvedu na doklad toho jen jména zmíněných již Rusů a slova beyrutského pravoslavného metropolity Gerasima, který v pastýřském listě svém před nedávnem vydaném vřele vítá snahu po sjednocení církví; toť část jeho listu :[2]) „Prohlašujeme před celým křesťanským světem, že naším nejvřelejším přáním jest obnovení staré jednoty na zdravých a trvanlivých základech učení apoštolských i podání... O článcích dotýkajících se dogmatického rozdílu mezi východními apoštolskými církvemi i apoštolskou stolicí římskou prohlašujeme důrazně, že několik těchto článků, třebas by představovaly hlavní rozdíl mezi církvemi, jsou nad všechnu pochybnost založeny přece jen na prostém nedorozumění mezi oběma stranami a nikdo nemůže popříti možnosti odstranění tohoto nesouhlasu a obnovení jednoty vzhledem k ostatním článkům společným... Přiznáváme, že víra západní i východní církve byla ve starověku tatáž a že později se odchýlila; i vřele si přejeme, by se odstranil veškeren rozdíl ať již podstatný, či jen zdánlivý, by Západ i Východ vrátily se ke staré jednotě, téže víře a lásce odpouštějíce si vzájemně, čím se rozhořčily v dávnověku." A vzácný výrok tento nebo jemu podobný není na Východě ojedinělý, ať již v přítomnosti, ať v minulosti.

Z toho všeho tudíž patrno snad dosti zřetelně, že unie není utopií, jak častěji možno slyšeti, ale že dříve či později stane se jistě skutkem. Třeba jen účinně a s láskou v rozsahu co největším přiložiti ruku k bohumilému zajisté onomu dílu a s pomocí Boží uvidí svět sloučení obou oddělených církví. Mnoho překážek sice staví se unii v cestu, ty však, byť byly i sebe větší, nezviklají nikterak důvěry naší, kterou sám Spasitel posilňuje svým přislíbením, že bude jeden ovčinec a jeden pastýř. „Jesus Christus

[1]) Srv. Dr. Fr. Grivec: Východní otázka církevní, str. 48—50; Lev XIII: Orientalium dignitas; Dr. Alb. Erhard, l. c. str. 39; Prinz Max, l. c. str. 222-3 a j.

[2]) Apoštolát sv. Cyrilla a Methoda, roč. II, str. 101-2.

pollicitus est in unum ovile suas oves congregaturum eisque regendis unum praepositurum pastorem, ac persuasissimum nobis est verba Jesu Christi ad effectum quandoque perductum iri. Conficitur inde catholicis viris operam semper conferendam esse ad schisma delendum, quod orientales Ecclesias a Sede romana abscindit, ac prae viribus unionem totius christianitatis fovendam."[1])

Ano, pracovati třeba; nutno však také věděti, jak se má pracovati v otázce těžké a zároveň i důležité, jako je východní otázka církevní, by se snad spíše sjednocení neuškodilo než prospělo. Tu každá nesprávná a nemístná práce poboří mnoho a uzavře cestu i na delší čas.

Již v druhém oddílu tvrdil jsem, že Slovanům velice chybí znalost sebe navzájem; to platí i tu o církvi západní a východní, o Západě a Východě. Ano, my na Západě neznáme východních dějin, literatury, poměrů, ducha a snah Východanů a naopak; neznáme dobře příčin, různých složek a poměrů, jež spolupůsobily na utváření se rozkolu, na jeho dějinném vývoji; toť tudíž veliká překážka dobrého a uspokojivého rozřešení spletité východní otázky církevní. Jinou velikou překážkou na obou stranách, především však u Východanů, jsou mnohé a mnohé předsudky, které ničím nejsouce doloženy vždy zhoubně působily a dosud unii jen škodí a překážejí.

Rozkol vyšel z Cařihradu, odkudž zachvátil všechny národy, kteří dnes v něm žijí. Příčiny jeho byly různé; nebyly to však rozdíly čistě dogmatické;[2]) jak odborníci (Hergenröther,[3]) A. Palmieri,[4]) Grivec,[5]) Urban T. J.,[6]) Erhard,[7]) Prinz Max[8]) a j.) tvrdí, byly to zdánlivé rozdíly ve výkladu křesťanských pravd, vzájemná odcizenost a neporozumění, bludy na Východě, caesaropapismus, despotismus, antipatie k Západu, která rostla též tím, že bludy na Východě a v první řadě u Řeků vzniklé byly vždy potlačeny církví římskou, papežem; posléze příčinou ne poslední byla též přehnaná pýcha řecká. Rozkol není tudíž dílem jednoho člověka, ani dílem několika let nebo jednoho století; různé předzvěsti jeho datují se již od pátého, ano již od čtvrtého století.

Protože pak lidé zavinili rozkol a dali k němu podnět, že dlouhá

[1]) A. Palmieri: Theologia dogm. orth. I, str. XIX (prooemium).
[2]) Srv. Aur. Palmieri: Theologia dogm. orth. I, str. 338-9.
[3]) Photius, I sv. str. 295—312.
[4]) Op. cit. (na různých místech); v úvodě str. XIX praví přímo: „Hosce discidium humanae pepererunt affectiones, superbia inprimis, eisque simultates politicae in posterum alimenta dedere"; podobně i v Acta Academiae Velehradensis VII, str. 196.
[5]) Východní otázka církevní, str. 9—25.
[6]) Acta I conventus Velehradensis, str. 14—32.
[7]) Op. cit. str. 19—25.
[8]) Op. cit. str. 64—160.

řada věků na něm spolupůsobila a jej připravovala, proto opět lidé musí se přičiniti, by dlouholetou a vytrvalou prací překlenuta byla hluboká zející propast mezi Východem a Západem, by zmizel rozkol, který jest „jednou z nejnešťastnějších událostí, které kdy sběhly se v církvi Boží na zemi, nešťastnou jak pro Západ tak pro Východ.“[1]) — Ano, rozkol jest událostí nešťastnou, smutnou, jejíž následky jsou dosahu velikého, poněvadž obě církve pozbyly jím mnoho, poněvadž důsledky jeho přivodily mnoho nebezpečí jak církvi tak kultuře i státu, poněvadž rozkol přivodil Východu nesmírných škod jak v rozvoji politickém, tak i osvětovém i náboženském; ukázalo se to zvláště, když sveřepý Turek vydal se ze svých asijských sídel na pochod do Evropy, když zničil císařství řecké, přední to baštu křesťanství na Východě. Řekové nejsouce spojeni se Západem byli příliš slabí, by mohli na dlouho odrážeti a přemoci silné útoky fanatického nepřítele, který v čirém svém barbarismu asijském ničil vše a hodlal vyvrátiti z kořenů i celý Západ. Nejtrpčím ovocem pro Východ bylo ovšem zničení říše byzantské, což zasadilo v jistém slova smyslu smrtelnou ránu všem církvím s cařihradskou spojeným a od ní odvislým. Rána ta — v Rusku byl to zase ponejvíce vpád a jařmo Tatarů — přivedla je až na pokraj záhuby. Od té doby pozorovati tam ztrnulost jak v životě veřejném tak církevním, v němž zavládl veliký formalismus, zmizela síla produkční a tvořivost ve vědě,[2]) tak veliká a svěží v dobách předcházejících, kdy tam žili nejslovutnější mužové své doby, jako sv. Athanáš, Basil, oba Řehořové, Jan Zlatoústý a Damascenský a m. j.;[3]) všude jevil se rozklad, církve východní dostávaly se v područí světské moci, která se stává často strážkyní a ochránkyní dogmat víry, pravověrnosti a řádu v církvi, což platí zvláště též o církvi ruské, která „jest jen nástrojem carské moci, slouží jeho politickým směrům“;[4]) jestiť řízena laikem, úředníkem, jemuž se protiviti a od jehož vůle dispensovati nemůže ani sv. synod. Tím dostoupil snad caesaro-

[1]) Dr. Alb. Erhard, op. cit. str. 25.

[2]) O řecké církvi napsal A. Palmieri: „Ad graecam Ecclesiam quod attinet, compertum est post lugendam byzantinae urbis excidionem a Turcis perpetratam, studia theologica fere ad nostra usque tempora prostrata iacuisse. Quatuor enim saeculorum spatio defuere scholae, quae iuvenes in spem sanctuarii succrescentes theologicis disciplinis vel leviter imbuerent.“ (Theologia dogmatica orthodoxa I, str. 121.)

[3]) Ed. Likowski napsal o tom ve svém díle „Unia Arzeska“ (Poznaň 1896, str. 67): „Jakmile se církev východní odštěpila od jednoty církevní, rychle zhaslo v ní světlo věd, jímž po tolik věkův osvěcovala svět křesťanský, i umírala v ní svatost, jež byla chválou a podivuhodnou ozdobou východu v prvních dobách křesťanství. Od času sv. Jana Damascenského těžko na celém východě najíti theologa slavnějšího jména, vyjma Fotia, pozdějšího pseudopatriarchu cařihradského. A čím blíže (k XVI stol.), tím větší zmrtvělost a temnota proniká tu kdysi bohatě od Boha obdařenou část církve.“

[4]) Melgunov: „Cerkov i gosudarstvo v Rossii“. Moskva 1907. Str. 21.

papismus svého vrcholu. Universalismus, jaký si zachovala církev římská, chybí církvím východním, které ho zaměnily v národní namnoze přemrštěný partikularismus. Mnišství, jež tak velice kvetlo na Východě zásluhou sv. Basilia Velikého, jehož se však nedotkly nové oživující proudy západní, upadalo taktéž, činnost missionářská ochabla, přestala nésti ovoce — ačkoliv ji podporuje hojně i stát, ovšem především za účely politickými; není v ní vnitřní, životní síly, proto není též výsledků. Podobně upadlo i kněžstvo světské; žije — z veliké části svou vinou — v bídných poměrech hmotných. Nepochopilo svého velikého úkolu a poslání; kněžstvo pravoslavné je liknavé, nevzdělané, alkoholismus řádí v jeho řadách, lakota, bojácná servilnost, duševní lenost, toť jeho slabé stránky a bolavé rány; svěřenému stádu není ruský pop dobrým pastýřem, lékařem, rádcem a vůdcem, poněvadž snahy jeho nenesou se často výše, než-li tužby obyčejného ruského mužíka. Z úst jeho neslyší lid ani slova útěchy, ani slov ohnivých, otřásajících svědomím, vzdělávajících rozum, zušlechťujících srdce. Kněžstvo ruské, jež jakožto činitele společenského naprosto ignoruje aristokracie ruská, od něhož se odvrací lid pro jeho otrockou odvislost od státu, v jehož srdci vyhasly téměř všechny ideály, snahy a vzněty života apoštolského, roztrpčeno jsouc nad svým trudným postavením dává se unášeti a strhnouti všeobecným proudem, falešnými ideami a naukami, jež se proto i mezi lidem ruským šíří tak úžasně.[1]) Za takovýchto úkazů a zjevů vysvětlíme si také onen rychlý vznik a vzrůst nejrůznějších sekt, které jsou církvím východním a zvláště ruské, v níž bují sektářství více než kdekoliv jinde, nebezpečím velikým; jsou jakoby rakovinou, která stále rozežírá a ničí víc a více i zdravý — pokud kde jest — organismus a tělo odloučené naší sestry východní. J. X. Gagarin T. J. na př. o nich píše:[2]) „Mnoho mohli bychom uvésti přihlížejíce k těm četným sektám, jichž duchovenstvo nebylo s to získati. A v sektách hrozí nebezpečí veliké. Ejhle, tu shledáváme velmi dobře připravenou půdu pro tajné společnosti a zároveň obor působnosti jejich. Zapotřebí jen muže, jenž by měl vlastnosti a vlohy Pugačeva a Mazziniho, a jednou ranou uskuteční se hrozby, jimiž sektářství se již ani netají . . .“ Z toho patrno, že církev východní jsouc úplně rozervána a nemajíc v sobě ani světla ani tepla, nemá již vnitřní síly, že není již schopna, by zdolala a zahojila všechny jizvy a zející rány na těle svém, že není schopna, by řešila důležité úkoly přítomnosti. Počínajíc dobou Petra Velikého je bez hlavy, bez vůdce, osiřelá — je blízka smrti.

A co ztratil rozkolem Západ? „Západ pozbyl nejúčinnějších prostředků vzdělavacích tím, že přestala klidná a užitečná výměna

[1]) Srv. Ad. Jašek: O důležitosti idey cyrillo-methodějské; „Zpráva o IV všeob. sjezdu katol. českoslov.“ Str. 303—312.

[2]) Buďe-li Rus jednou katolickou. Paříž 1856.

názorů s církví řeckou, která setrvala s dobou velikých učitelů církevních v živějším spojení než-li Západ žijící v poměrech docela jiných. Místo dosavadního klidného styku nadešel s Východem theologický boj, a tak promrháno bylo mnoho sil, jichž se mohlo využitkovati k rozřešení úkolů jiných. Jak velice byly by získaly veliké středověké sněmy na zevnějším lesku, vnitřní ceně a církevní plodnosti, kdyby byli biskupové východní svorně projednávali se západními důležité otázky, jež tehda zodpověděti mělo křesťanství! Jak zcela jinak bylo by dopadlo veliké hnutí křižáckých výprav, kdyby byli nalezli frančtí rytíři v říši byzantské bratrskou lásku a účinnou pomoc!... Západ po sboření pevné bašty na Východě (Cařihradu) dlouhá staletí tonul v nebezpečí, státi se kořistí půlměsíce. Ještě jiného nepříznivého výsledku pro Západ nesmíme přehlédnouti, totiž zmenšení jeho církevního obzoru a omezení na země západoevropské. Na tyto soustředila se od století dvanáctého do šestnáctého působnost církevních činitelů, třebas i papežství s očí nikdy nespustilo svého universálního úkolu. To však mělo za následek, že mnohá církevní nařízení pro celou církev důležitá tak se utvářila, že se hodila výhradně jen pro Západ, ale všeobecného církevního ducha zúplna nevystihla; proto také pociťována byla od Východanů jako jednostranné dílo latinské a podnes za takové jim platí." Tak líčí následky rozkolu pro Západ Dr. Albert Erhard.[1])

Smutné jsou to následky, které od vzniku rozkolu již po tolik staletí čím dále tím více tíží obě odloučené sestry. Proto je zajisté nanejvýš kulturní a záslužnou prací ta, která chce odstraniti následky ony, spojiti obě sestry, usmířiti je a sjednotiti, a zasluhuje podpory co největší; ano, je spravedlivo a nutno přičiniti se všemožně k tomu, by ona zhoubná propast, jež dělí stádce Kristovo, byla jednou zasypána; podobně vyslovil se největší filosof ruský poslední doby Vl. Solovjev[2]) a s ním mnoho jiných. Podmínky pak k tomu, k práci, která má veliký význam pro pokrok ducha a života skutečně křesťanského, smýšlení náboženského, vědy a kultury jak východní tak západní, jsou nyní mnohem příznivější, než-li byly v dobách minulých: Východ neuzavírá se nyní již kultuře západní, ale stále více blíží se a assimiluje Západu v kultuře; je proto na katolickém Západu, by urychloval a podporoval onen rozvoj, onu assimilaci v duchu křesťanském, je povinností především katolických Slovanů, by se přičinili za těchto okolností o skvělé a trvalé vítězství pravé křesťanské kultury, pravého křesťanského ducha i křesťanských, katolických ideí na pobratimském, na celém Východě.

V čem záleží tedy ona práce na církevním sjednocení? Jak možno překlenouti propast mezi církví kato-

[1]) Op. cit. str. 25-6.

[2]) Sobranie Sočinenij, sv. V, str. 35; cituje J. Urban T. J. v Acta I conv. Velehrad. str. 13.

lickou a církvemi pravoslavnými, jak odstraniti překážky, které dosud znemožňují církevní jednotu, jak přivésti ony zbloudilé ovečky do jediné pravého ovčince Kristova, jak vytkli sobě za úkol, co svatou je snahou všech unionistů, nadšených a obětavých mužů, horlících upřímně z celého srdce a z celé duše, by byl brzy jeden ovčinec a jeden pastýř? — Jak již výše bylo zmíněno, třeba předně dobře znáti a studovati počátky, již první zjevy a příčiny rozkolu, jeho vývin a dějiny; dále pak třeba též co nejdůkladněji a od prvního počátku znáti dějiny oněch otázek, které jsou dnes sporné, třeba poznati všecky překážky unie, co nejlépe znáti dřívější, zvláště však přítomné poměry a stav církví východních, neboť „povrchní znalost východní církve a nynějších východních poměrů nemůže býti nikterak podkladem práce pro unii; potřebny jsou nejpodrobnější informace o nynějším stavu východní církve . .'."[1]) Posléze třeba věděti též o prostředcích, které mohou zase sjednotiti celý široký svět křesťanský nebo alespoň velice přispěti k tomuto kýženému sjednocení v jednom ovčinci.

Co se rozdílů týče, ty byly v některých věcech nepodstatných již od počátku mezi oběma církvemi (na př. chléb kvašený a nekvašený při Oběti Nejsvětější, různý způsob udílení svátosti křtu a j. m.); rozdíly se potom vždy určitěji krystalisovaly, až vážného a nebezpečného rázu nabyly za F o t i a, který nebyv potvrzen papežem římským za patriarchu cařihradského místo legitimního Ignáce, „i čistě disciplinární úchylky církve latinské od řecké prohlašoval za herese".[2]) V různých dobách udáván byl různý počet oněch rozdílů; počet jejich kolísal; Řekové na př. v minulých stoletích předhazovali církvi římské až devadesát heresí a bludných článků; v přítomné době udávají se obyčejně tyto: Filioque, primát a neomylnost římského papeže, epiklese, učení o očistci, Neposkvrněné početí Panny Marie; z těchto pak nejzávažnější jsou Filioque a primát; ano dle A. M a l c e v a, protoreje a probošta při ruském velevyslanectví v Berlíně, t v o ř í n e o m y l n o s t ř í m s k é h o p a p e ž e j e d i n o u v e l i k o u p ř e k á ž k u, k t e r á s t o j í d o s u d v c e s t ě s j e d n o c e n í c í r k v í.[3]) Srovnáme-li v oněch věcech učení obou církví, tu vidíme rozdíl a rozpor veliký a na první pohled v mnohých téměř nepřekonatelný. Přihlédneme-li k nim však poněkud blíže a „oddělíme věci čistě náboženské od kulturních, církevní od národnostních, dogmatické od bohoslovných (t. j. od mínění a názorů různých theologů), dočasné od absolutně platných, pak obtíže ty mnoho ztrácejí na svém povážlivém rázu".[4]) Mnohé jsou založeny jedině na různých zvycích, proto si nikterak neodporují, nýbrž harmonicky se doplňují, a proto dříve také ni-

[1]) Dr. Fr. G r i v e c: Východní otázka církevní, str. 47.
[2]) Fr. S n o p e k: Konstantin-Cyrill a Methoděj, slovanští apoštolé. Olomouc 1908; str. 31.
[3]) Srv. Acta I conventus Velehradensis, str. 40.
[4]) Dr. A. E r h a r d, l. c. str. 74.

komu ani nenapadlo pozorovati právě v těchto a podobných nějaký vážný a věcný rozdíl. Jiné zase založeny jsou jen na nevědomosti, na neznalosti a úplně špatné představě; tak na př. ukázalo se to na druhém sjezdě unionistickém, když mluvilo a jednalo se tam o neomylnosti římského papeže, pro kterou měli Rusové až dosud termín „nepogrěšimosť", stotožňujíce ji tak s bezhříšností; O. Alexej Malcev, již zmíněný, byv velice překvapen správným výkladem, vysvětlením, co vlastně znamená infallibilitas Romani Pontificis, a tudíž i špatnou představou Rusů o ní, navrhl pro ni ruský termín „bezošibočnosť", který náš pojem o neomylnosti vystihuje.[1]) Podobně se to má i v mnohých věcech jiných. Kdyby bylo proto na obou stranách dosti opravdové snahy a touhy vzájemně se poznati, důkladně prostudovati a poznati sporné otázky a celé učení obou církví vůbec, rozdíly by zmizely a ukázalo by se, jak patrno z výše uvedeného výroku beyrutského metropolity, že všechny, i ty nejzávažnější, zakládají se ponejvíce na nedorozumění, nepochopení a předsudcích. To vše tudíž třeba odstraniti pracemi vědeckými, čistě irenickými, nikoli polemickými. Třeba vycházeti odloučeným bratřím vstříc s láskou, s láskou dobrého Pastýře, která je mocná a vynalézavá; dobře praví Dr. Ant. Podlaha[2]): „Buďmež vedeni ve snaze sjednocovací láskou, láskou shovívavou i k chybujícím a snad nám i zjevně křivdícím .. Bohužel, nebývala to vždy láska, která o sjednocení Slovanů se pokoušela, nýbrž bývala to přísnost, býval to hněv, posměch a snižování, čímž neblahá roztržka stávala se vždy větší a hlubší". Totéž v jiné formě řečeno a zdůrazněno bylo také na druhém sjezdě unionistickém od slovutného Aur. Palmieriho, A. Špaldáka, Dorožynského a j.[3])

Toť zároveň též jedna z mnohých překážek, pro které nedošlo k unii, pro něž nebylo docíleno sjednocení, ač bylo učiněno tolik pokusů za různých dob a příležitostí, ač se snažilo a přičinilo o to tolik papežů, na př. Lev IX, Řehoř VII, Innocenc V, Jan XXI, Mikuláš III, Martin V, Evžen IV a m. j. — Jinou překážkou toho, že unie nebylo docíleno, že sjednocení, došlo-li k němu, nebylo trvalé — až na některé výjimky (na př. Rusíni) — bylo to, že až do století XIX byla téměř výlučně při mnohých oněch pokusích na obou stranách politika a diplomacie prostředníkem, které křesťanství nikdy nepodporovaly, které se téměř nikdy pro církev neosvědčily, které se proto i ve snahách po sjednocení minuly s účinkem nemohouce nikterak zlomiti sílu oněch kulturních, národnostních a jiných příčin a složek, které daly podnět k rozkolu. — Lepší cestu začal raziti Pius IX svou encyklikou „Litterae ad orientales" ze dne 6 ledna r. 1848 a pak podporováním missií na Východě zanechav diplo-

[1]) Srv. Acta II conventus Velehradensis, str. 18.
[2]) L. c. str. 20.
[3]) Srv. Acta II conventus Velehradensis, str. 8—12.

macie. Dílo ještě lepší cestou začal vésti veliký Lev XIII, který povznesl otázku naši na výši moderní kultury, odstranil nedostatky, které ještě pozůstaly z minulosti zcela jinak utvářené odstraniv velikou překážku: latinisování Východu, což snad nejvíce naplňovalo Východňany nedůvěrou k církvi římsko-katolické, jakoby je chtěla zotročiti a oloupiti o drahé, s duší jejich tak srostlé a tak úzce spiaté starobylé obřady východní, Slovany pak zvláště o bohoslužbu slovanskou, vzácný to odkaz důmyslu sv. Cyrilla, pro kterou sv. Methoděj podstoupil tolik nepříjemností, o „převeliký dar, jehož Konstantin filosof (sv. Cyrill) mnohou prací vymohl slovanským národům pro jejich blaho, na jejich prospěch, ale nikterak na úkor a na škodu apoštolské stolice".[1]) S latinisováním Východu setkáváme se ještě za Pia IX; dálo se to ovšem proti jeho vůli. Proto vždy, když se jednalo o sjednocení, byla otázka východního obřadu a latinisování Východu akutní, nepřátelé unie toho vždy využitkovali a obviňovali Řím poukazujíce, že tím chce Východ jen zotročiti. Dr. Jul. Pelesz[2]) praví o tom: „Derselbe Vorwurf wurde auch immer erhoben, so oft es sich um die Vereinigung unserer (ruthenischen) in das griechische Schisma verwickelten Kirchenprovinz mit der römischen Kirche handelte. Die Feinde der katholischen Kirche gingen eben von dem wohlüberlegten Standpunkte aus, daß es ihnen am ehesten gelingen wird, das Volk, welches unter der Herrschaft des Schisma aller Belehrung entblößt nur dem Äußeren anzuhängen gewohnt war, gegen eine Vereinigung mit der katholischen Kirche einzunehmen, wenn man ihm vorspiegeln wird, daß der heilige Stuhl den altehrwürdigen orientalischen Ritus, mit welchem das ganze Leben und Weben der orientalischen Völker innig verknüpft ist, unterdrücken will, und daß sich demnach das Volk von einer jeder Annäherung an Rom mit Absehen abwenden wird. Und man muß gestehen, daß diese perfide Kampfweise für die Feinde der katholischen Kirche wirklich erfolgreich war."

Papežové všichni byli sice věrni zásadě, kterou posledně vyslovil Pius IX: „Fidei unitas cum legitimorum rituum varietate optime consistit, ex quibus imo maior in Ecclesiam ipsam splendor et maiestas mirifice redundat",[3]) vystupovali na ochranu východního ritu, ale latinisování Východu úplně zabrániti se jim nepodařilo. Lev XIII pochopil teprve, jak zhoubnou pro sjednocení je latinisace, utlačování a nevážnost práv a starobylého obřadu, i vystoupil častěji a mnoho učinil na jejich zachování a obranu; vydal encykliku „Orientalium dignitas", která jest, jak již zmíněno, apologií řeči, obřadu, práv a zvyků východních. O důležitosti a velikém významu zachování východního obřadu při sjedno-

[1]) Fr. Snopek, op. cit. str. 73.

[2]) Geschichte der Union der ruthenischen Kirche mit Rom. II, Wien 1880. Vorrede IV.

[3]) Citováno dle Dra J. Pelesze; ibidem.

cení nechť mluví tato jeho slova ve zmíněné encyklice: „In rituum orientalium conservatione plus inest quam credi possit, momenti. Augusta enim, qua varia eorum rituum genera nobilitantur, antiquitas, et praeclaro est ornamento Ecclesiae omni, et fidei catholicae divinam unitatem affirmat. Inde enimvero, dum sua praecipuis Orientis Ecclesiis apostolica origo testatior constat, apparet simul et enitet earundem cum Romana usque ab exordiis summa coniunctio. Neque aliud fortasse admirabilius est ad catholicitatis notam in Ecclesia Dei illustrandam, quam singulare, quod ei prebent obsequium dispares caeremoniarum formae nobilesque vetustatis linguae, ex ipsa Apostolorum et Patrum consuetudine nobiliores".[1]) Následuje pak řada nařízení a pokynů, jichž třeba dbáti zvláště tam, kdož působí v krajích obřadu východního. Nejdůležitějším a nejzávažnějším z ustanovení oněch jest asi první tohoto znění: „Missionarius quilibet latinus, e clero saeculari vel regulari, qui Orientalem quempiam ad latinum ritum consilio auxiliove inducat, praeter suspensionem a divinis, quam ipso facto incurret, ceterasque pœnas per eandem Constitucionem Demandatam[2]) inflictas, officio suo privetur et excludatur. Quae praescriptio ut certa et firma consistat, exemplar eius patere vulgatum apud Latinorum ecclesias iubemus".[3]) Kéž by se zachovávalo všude toto přísné nařízení, kéž by přestala již latinisace uniatů na mnohých místech úmyslně prováděná, ovšem jen k veliké škodě unie a církve katolické, kterou tak pravoslavní tím snáze viniti mohou z panovačnosti a potírání starobylých ritů východních. A bohužel v poslední době snaží se mnozí z Poláků a Maďarů v Haliči a Budapešti různým způsobem a z různých, většinou ovšem politických příčin latinisovati neuvědomělý sjednocený lid rusínský, na úkor unie i katolicismu; ký div potom, že mnozí vidouce to přestupují opět k pravoslaví a s pravoslavnými pak tím houževnatěji, s tím větší záští brojí proti sjednocení s církví římskou a proti římskému papeži . . . [4])

Jinou překážkou sjednocení jsou poměry v církvi východní, zvláště v církvi řecko-slovanské, v ruské, o nichž alespoň něco bylo řečeno již výše. Církev ruská zaujala nyní mezi východními církvemi první místo; kdežto ve středověku převládal na Východě živel řecký, převládá nyní živel slovanský. A právě v Rusku, ač idee katolické jsou tam hojně rozšířeny, zvláště ve vrstvách vyšších, jak svědčí slovutný Aur. Palmieri z vlastní zkušenosti a veliké znalosti věcí, poměrů a literatury přítomné,[5]) zákony, úřady světské i církevní a vše v liché bázni brojí proti církvi katolické a přestupování k ní, přestup se nanejvýš znesnadňuje a znemožňuje,

[1]) Acta Sanctae Sedis, vol. XXVII (1894—95), str. 258.
[2]) Konstituce Benedikta XIV.
[3]) Acta Sanctae Sedis, vol. XXVII, str. 260.
[4]) Srv. Apoštolát sv. Cyrilla a Methoda, roč. III, str. 24—26.
[5]) Srv. Acta I conventus Velehradensis, str. 36—44 a j.

tresty a terror téměř nevysvětlitelný zamezuje dosud unii kýženou, ač již roku 1905 vydán byl památný Ú k a z, dle něhož i na Rusi má býti svoboda vyznání každému zabezpečena. Leč i přes tento odpor a boj proti katolicismu, přes ono vzpírání se sjednotiti se s Římem, bude Rus přemožena jednou sama sebou a navrátí se, neboť jak pravil věrný syn její Jan Xav. G a g a r i n, který znal tak dobře svou otčinu a její poměry, který znal tak dobře i církev ruskou, z níž vyšel, nezbývá jí jiné volby než mezi katolicismem neb revolucí, nikde nenajde pravé, vydatné a vítězné pomoci než v d u c h o v e n s t v u n á r o d n í m a z á r o v e ň k a t o l i c k é m.[1]) — Postup katolicismu v Rusku můžeme přirovnati k postupu a šíření se vznešeného evangelia Kristova, k postupu a vzrůstu malé církve křesťanské v prvních stoletích: všechny možné prostředky byly vymyšleny na její záhubu, vše obracelo se a stálo proti ní, leč ona překonala všechna ona krvavá pronásledování vítězně, rostla a po třech stoletích neustálého urputného boje, leč zároveň i převelikých milostí Božích, pomoci a síly z nebes začaly se pnouti veliké i nádherné chrámy k blankytnému nebi a dnes rozšířena je po celém světě. Tak bude zajisté i s katolicismem, s unií v Rusku, kde sice po Úkazu dosud nelze ještě mluviti o nějaké volnosti církve katolické, jejížto správa je dosud zanesena do „vyznání zahraničních", jejížto záležitosti jsou dosud ještě úplně v moci ministerstev a náčelníků jednotlivých okresů, která však dosud nepodlehla přes všechny ony nepříznivé, jí nepřátelské poměry, útisky a pronásledování, k níž přes všemožné překážky, o nichž by se nám ani nezdálo,[2]) vrátilo se od vydání památného Úkazu až do r. 1911 přes 400.000 duší, jejíž superioritu nad církví pravoslavnou alespoň částečně uznati musí a ponenáhlu uznávají nepřímo i tak mnozí z pravoslavných; nesmíme se jen ihned vzdávati vší naděje a důvěry v konečné sjednocení, když po některou dobu boj a odpor k církvi římsko-katolické opět mocněji a hrozivěji vzplane na Východě — vždyť v prvních stoletích po Kristu krvácela církev jeho stále více — nýbrž tenkráte tím horlivěji a úsilovněji třeba nám, a zvláště nám Slovanům — katolíkům pracovati na díle velezáslužném.

Které jsou tedy p r o s t ř e d k y, jichž třeba použíti při práci unionistické? Jsou to h m o t n é p o d p o r y missií na Východě (peněžní obnosy a dary různých bohoslužebných věcí, jež s povděkem přijímá a na slovanský jih zasílá Apoštolát sv. Cyrilla a Methoda); dále je to pilné a důkladné s t u d i u m, o němž již byla řeč; zvláště je to však také modlitba, vroucí, snažná a stálá, v y t r v a l á m o d l i t b a.

[1]) L. c.

[2]) Srv. na př. jen „Zvěsti o náboženském životě a missiích u Slovanů" („Z Ruska") téměř v každém čísle Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoda; Vil. H l a d k ý : „Vzpomínky z katolických missií v Rusku" v III ročníku téhož časopisu. Dr. Wl. C h o t k o w s k i : „Dzieje zniweczenia św. Unii".

VEŘEJNÁ KNIHOVNA MĚSTA BRNA

Království Boží není sice z tohoto světa, avšak každý podnik, každá práce potřebuje také hmotné, peněžní podpory, jíž velice vyžaduje i missijní práce na Východě. Blahodárně působí tam Assumptionisté (ponejvíce Francouzi), Lazaristé, Benediktini, Basiliáni a jiné řehole mužské i ženské; ti všichni získali si mnoho zásluh na Východě. Působnost jejich je však velice omezena tím, že musí zápasiti často, snad až příliš často s bídou a nouzí, která má zvláště na Balkáně takořka svůj domov. Mnohdy jsou příbytky jejich, beztoho jen skrovné chýše, tak chatrné, že se div neshroutí; a chrámy, v nichž přebývá Nejsvětější, nebývají o mnoho lepší; se školou — je-li vůbec nějaká — se to má podobně. Dojat bývá zajisté každý, kdo čte a sleduje o tom zprávy na př. jen v našem „Apoštolátě sv. Cyrilla a Methoda", nebo ve „Stimmen aus Bosnien", o nichž bylo referováno v 46 ročníku „Musea", nebo v „Missionen" (německý), „Missons" (francouzský), časopisu to bratrstva „Nanebevzetí Panny Marie" pro obrácení a sjednocení Východu. S jakým úspěchem a jak požehnaně mohli by teprve pracovati jmenovaní řeholníci, kdyby vše měli zajištěno, kdyby měli alespoň slušné cerkve a potřebné bohoslužebné nádobí a roucha, kdyby měli slušné školy, kdyby mohli i lidu pomáhati a ulevovati v jeho bídě a nouzi! — Že působí skutečně obětavě, nezištně a velmi blahodárně, zřejmo též z toho, že sama turceká vláda, která jindy činila a dosud činí obtíže v podobných případech, sama od sebe dovolila znovuzříditi katolickou stanici v Haidar-Paša, když lehla roku loňského popelem.[1]) Taktéž Francouzi poznali veliký význam a důležitost katolických missií na Východě a povolili na př. r. 1895 z té příčiny 665.000 franků[2]) — ovšem z pohnutek více jen politických, aby tam uplatnili svou moc.

Jeden z nejdůležitějších, nejmocnějších a nejspolehlivějších prostředků však je modlitba, stálá a vytrvalá modlitba; tímto prostředkem může i obyčejný, prostý lid vykonati neobyčejně mnoho pro svatou věc unie; vždyť stálá, vroucí modlitba společná proráží nebesa, té milosrdný, nejvýš dobrotivý a věrný Bůh neodolá a odolati nemůže. Třeba jen se přičiniti, by vznešená idea Cyrilla-Methodějská byla zpopularisována, by vnikla mezi lid, aby prostý lid byl seznámen s ubohým a nešťastným stavem rozkolníků a zvláště s neblahým stavem našich rozkolných bratří jak v Rusku, tak zvláště též na Balkáně, by seznámen byl s cílem idey naší, se spolkem „Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoda", který kvetl u nás dříve tak utěšeně, který tak velice a nadějně roste, raší a kvete mezi Slovinci a na slovanském jihu vůbec; a když lid náš bude o tom všem poučen, bude jistě rád prositi Boha, „aby všickni jedno byli"[3]) — máť duši slo-

[1]) Srv. Missionen der Augustiner von Mariä Himmelfahrt, 1912, č. 1 (vychází v Dinsheim, Unter-Elsaß).

[2]) Dr. Alb. Erhard, o. c. str. 62.

[3]) Jan 17, 21.

vanskou, měkké a soustrastné srdce slovanské. — Modlitby širokých vrstev lidu na sjednocení církevní je skutečně třeba; neboť aby došlo ke kýženému sjednocení a návratu odloučených církví od lodičky Petrovy, k tomu je kromě rozsáhlé práce a studia především zapotřebí veliké milosti Boží, která všechno může a o kterou by co nejvíce měli prositi všichni katolíci, zvláště však všichni katoličtí Slované; a prositi mají o milost jak pro rozkolníky, by poznali již omyl svůj, aby srdce jejich se lehko naklonilo a zatoužilo opravdově po sjednocení s pravou církví svatou, která jim poskytne více prostředků a milostí k ctnostnému životu a ke spasení, než-li odloučené církve východní, tak i pro pracovníky na svatém díle tom, aby práce jejich berouce se správnou cestou a provázeny jsouce požehnáním Božím, byly korunovány dobrým výsledkem a přinesly krásné, dlouho očekávané ovoce. Modlitbou lidu našeho, modlitbou celého světa křesťanského jsouc podporována, jistě by unie utěšeně pokračovala, rostla a zkvétala. Na doklad toho, jak veliký význam pro církevní sjednocení a církevní jednotu má modlitba, jak velkou naději v ni skládají, jak vydatnou, jistou pomoc a podporu od ní očekávají sami pracovníci pro unii, uvedu slova nadšeného pracovníka mezi našimi slovanskými pobratimy na Balkáně, ohnivého P. Mart. Jugieho, kterého jsme již po dvakráte viděli na posvátném našem Velehradě, kde na třetím sjezdě unionistickém horlivě vybízel k modlitbě za sjednocení; píše [1]) : „Das mächtigste, das untrüglichste und allen zu Gebote stehende Mittel zur Überbrückung der bestehenden Kluft und Wiedervereinigung der Glieder mit dem lebenspendenden Haupte, ist das Gebet. Mit heißen, inständigen Bitten den Himmel bestürmen um die Einheit in der Kirche und die Wiedervereinigung der getrennten Brüder ist ein Gott äußerst wohlgefälliges Werk, da der Grundgedanke nicht aus egoistischer Berechnung, sondern aus reiner Liebe entspringt, da dieser fromme Wunsch dem Willen des göttlichen Heilandes entspricht, da es eine Nachahmung seines letzten Gebetes für die Jünger ist, wenn er sie um einmütigen Sinn bat. Dieses Gebet Christi zeigt uns recht klar seinen heißen Herzenswunsch. Wäre es aber unsererseits ein Zeichen von Liebe, wenn wir nicht unser Mögliches täten, diesem seinem Herzenswunsche nachzukommen? Das Gebet ist also die Mitarbeit, die Christus von uns fordert zur Verwirklichung seines Planes, alle Kinder Gottes, die zerstreut sind, zu vereinigen, alle verirrten Schäflein zum Schafstalle zurückzuführen, damit nur ein Hirt und eine Herde sei (Joh. X, 16). In der übernatürlichen Heilsordnung geschieht nichts ohne das Gebet, so hat es Gott in seiner unergründlichen Weisheit angeordnet. Und wenn das Schisma so lange schon gedauert hat, wenn die Kirchenvereinigung

[1]) Missionen der Augustiner von Mariä Himmelfahrt. 1912, č. 5.

sich noch nicht vollzogen hat, so ist es zweifellos, weil bisher noch nicht genügend gebetet wurde". — Ano, modlitba uskuteční unii.

Tento způsob spolupráce při díle sjednocovacím modlitbou je možný každému, je velice snadný. Kéž by ho byli proto pamětlivi v první řadě ti, které vyvolil Spasitel za své přátele [1]) a jež nad miliony jiných povznesl povolav je k úřadu svatému, ze všech nejvznešenějšímu; kéž by pamětlivi byli unie, díla a snah sjednocovacích při svých adoracích a při Oběti Nejsvětější, když se při ní modlí na začátku kanonu modlitbu: Te igitur clementissime Pater ... a před sv. přijímáním: Domine, Jesu Christe, qui dixisti Apostolis ... Kéž by alespoň oni pamětlivi byli sjednocení při každém Kyrie eleison, které tak často plyne s jejich rtů, a při prosbě modlitby Páně: Přijď království Tvé! Kéž by alespoň tak snažili se zadostučiniti za časté urážky a zneuctění, za chladnost a opuštěnost, jíž se v tak veliké míře dostává na Východě Božskému Spasiteli v Nejsvětější Eucharistii od samých kněží! ... Kéž by tak již v letech přípravy činili zvláště také ti, které volá Pán na vysokou horu svatého kněžství, bohoslovci — budoucí to kněží a sluhové Páně, kteří mají býti plni ducha apoštolského, kteří se mají přece vyznamenávati a vynikati horlivostí pro čest a slávu Boží, pro spásu nesmrtelných duší! Kéž by tak činil v počtu co největším i náš lid, zvláště však naše spolky náboženské a z těchto zase na předním místě Marianské družiny, které jsou dnes již tak velmi četně rozšířeny mezi katolickými národy slovanskými, a jichž význačnou a charakteristickou vlastností je též apoštolát, apoštolát slova, apoštolát skutku, apoštolát modlitby! ... Svaté přijímání časté i denní je již rozšířeno na mnohých místech; jak velikých a přehojných milostí mohla by získati unie, kdyby každá zbožná duše vroucně prosila Spasitele svého, když k ní zavítal a se s ní spojil tak úzce, když se jí táže tak laskavě: „Co chceš, abych ti učinil?"[2]) — aby tento dobrý pastýř, který dal život svůj za ovce své,[3]) přivedl všechny zbloudilé ovečky a zvláště rozkolné Slovany do svého ovčince, by žehnal hojně těm, kteří se cele zasvětili a cele se věnují obtížné práci sjednocení! Že by těmto stálým a vřelým prosbám odolal? nikoliv! právě naopak; neboť začkoliv bychom prosili podle vůle jeho, vyslyší nás", praví Miláček Páně;[4]) nebyl by též dobrým pastýřem, jímž v pravdě jest a jímž se sám nazval;[5]) nad to pak On sám, který je „bohat ke všem, kteří ho vzývají",[6]) přislíbil, že nám udělí, oč bychom ho prosili; pravil: „Proste a bude vám dáno, hledejte a naleznete ..."[7]) A vyslyší naše želání

[1]) Jan 15, 15.
[2]) Mar. 10, 51.
[3]) Jan 10, 11.
[4]) I. Jan 5, 14.
[5]) Jan 10, 11.
[6]) Řím. 10, 12.
[7]) Luk. 11, 9.

tím spíše, poněvadž i Východané sami prosí ve sv. liturgii za církevní jednotu. — Kéž by se proto v oněch prosbách spojili všichni katolíci z lásky k naším odloučeným bratřím, zvláště však z lásky k svátostnému Spasiteli, v náhradu za opuštěnost a nevděk, jehož se mu dostává, za urážky jemu na Východě činěné, ať od jeho sluhů, kněží, kteří nemajíce lásky k němu a neznajíce tak blahých chvil před svatostánkem, nestarají se oň, nechávají ho opuštěna, osamocena po celé dni — svatou liturgii sloužívají obyčejně jen v neděli a svátek, takže do chrámu ve všední dny téměř ani nevkročí — ať od ostatních věřících, kteří proti vůli Spasitelově tak zřídka — duše velmi zbožné jen čtyřikráte do roka — přistupují ke stolu Páně, z nichž přemnozí přijímají svatokrádežně — bez předcházející sv. zpovědi; jako pravoslavní kněží tak i věřící velmi málo znají a tím méně si váží Krista eucharistického; přijdou-li v neděli a ve svátek, kdy kněz celebruje, do své cerkve, pokloní se a uctí ikony, rozsvítí před nimi svíci a odcházejí po chvíli, aniž setrvali až do konce sv. liturgie, aniž si vzpomněli na Toho, který tam dlí pod prostými způsobami dnem i nocí ... Ano na Východě mnohem více kvete úcta a kult obrazů, než-li úcta a láska k Bohu eucharistickému; a ono „nedůstojné, tak urážlivé zacházení s Nejsvětější Svátostí je zajisté nejsmutnějším ovocem dlouholetého rozkolu, což musí bolestí naplniti každého věřícího katolíka a nejvíce upřímného ctitele Svátosti oltářní ... budiž nám to novým podnětem, abychom dle sil napomáhali všemožně k odvrácení rozkolu a docílení žádoucí unie, která bude s to, by pak zjednala na Východě svátostnému Spasiteli tak dlouho zanedbávanou patřící vděčnost, úctu a pobožnost..."[1]) Ano ode dne návratu sestry východní k jednotě katolické zmizí chlad, netečnost, neuctivost a urážky Nejsvětější Svátosti oltářní, rozvine se a rozkvete i na Východě úcta a láska k Nejsvětější Eucharistii, jako se to stalo na Západě a u sjednocených Východanů, u nichž se tak utěšeně rozšiřuje časté — i denní sv. přijímání a úcta k Božskému Srdci Páně — jíž pravoslavní neznají, již zavrhují — a jako tomu chtěli a si přáli zajisté sv. Cyrill a Methoděj, když učili znáti národy slovanské Krista Pána svátostného, když je učili klaněti se Nejsvětější Eucharistii ...

Že modlitba a Nejsvětější Eucharistie je jedním z nejmocnějších prostředků k dosažení unie, vidno též z toho, že se o tom mnoho jednalo při druhém a třetím sjezdě unionistickém, že i Alex. Malcev vřele doporučil modlitbu, že při druhém sjezdě všemi účastníky vřele přijat a schválen, při třetím opět zdůrazněn byl návrh a usnesení[2]) : „Conventus exprimit desiderium, ut omnes sacerdotes unionis amicissimi in utraque ecclesia saltem semel in

[1]) SS. Eucharistia, 1911, str. 134.

[2]) Acta II conventus Velehradensis, str. 19; Acta Academiae Velehradensis, a. VII, str. 123—125.

mense missam celebrent ad tollendum schisma cum pari intentione (saltem secunda); simul instruatur populus, ut accedat cum eadem intentione ad communionem". A Pavel Christov mluvě o velikém významu mnicha Panteleimona [1]) pro církevní sjednocení, který jsa ještě rozkolníkem toužil po denním sv. přijímání a vrátiv se do církve katolické šířil je mezi Bulhary sjednocenými, končil svou krásnou přednášku výzvou: „Per communionem ad unionem".

Zvláštní pak záruku ve sjednocení obou sester po Spasiteli, který sám prosil Otce svého ve své velekněžské modlitbě za církevní jednotu, dává nám Ta, kterou Východané sami tak velice uctívají, tak často a často (na př. při sv. liturgii) chválí a velebí jako „čestnějšuju Cheruvim, i slavnějšuju bez sravnenija Serafim, bez istlenija Boga Slova rozdšuju, suštuju Bogorodicu",[2]) Ta, která ještě nikoho neoslyšela, kdo ji prosil o pomoc a přímluvu, kdo se k ní utíkal, která i na Východě, zvláště u Slovanů, jak dosvědčují všichni, kdo tam byli, je tak velice, oddaně, upřímně, vroucně a dětinně ctěna, která je společnou, dobrotivou a starostlivou Matkou všech křesťanů jak na katolickém Západě tak i na pravoslavném Východě. Právě úcta a láska pravoslavných k ní dodává každému příteli unie pevné naděje, že se jednou sjednotí Západ s Východem; neboť není možno, by dobrá Matka a mocná Královna nevyslyšela těch, aby nemohla splniti proseb těch, kteří se k ní utíkají s takovou důvěrou, by nepomohla a nepřispěla oddaným ctitelům svým, byť i žili v omylu a bludu; ano úcta ke Královně nebeské, mocná přímluva její přivede opět někdy celý Východ do lodičky Petrovy, k jednotě víry, církve a lásky. Potvrzuje to kromě mnoha jiných, které bychom tu mohli taktéž uvésti, Dr. P. Fr. Krypiakiewicz, an napsal[3]): „W całym wschodnim Kościele — jakkolwiek odłączonym od jedności katolickiej — żyje przecież owa święta spuścizna (poklad) ojców, owa wysoka cześć Bogarodzicy „zacniejszej nad Cherubiny i chwalebniejszej nad Serafiny", owa najpierwsza odznaka prawowierności katolickiej. A skoro ta cześć Najśw. Maryi Panny tam nie upada, nie upada też nasza nadzieja, że cały Wschód chrześcianski połączy się w jeden Kościół z nami, abyśmy „jednymi usty a jednem srecem" mogli wielbić Maryę ... Jest nieplonna nadzieja, iż dla tej właśnie przyczyny (dzięki bowiem tej od wieków zakorzenionej czci Matki Bożej na Rusi) — prędzej czy później — na Rusi całej odrodzisię Unija."

[1]) Viz o něm stať v II roč. „Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoda".

[2]) Mše svatá podle obřadu církve východní. Sestavil P. A. M. S.; Kroměříž 1911, str. 86.

[3]) Oczci Najśw. Maryi Panny na Rusi; Księga Pamiątkowa Maryańska. II. Lwów 1905; str. 222.

Vedle Královny nebeské, „Matky křesťanské jednoty",[1]) jsou dále předními patrony unie velicí apoštolové naši slovanští sv. Cyrill s Methodějem, pak sv. Josafat, vitebský biskup a mučeník za unii, knížata apoštolská sv. Petr a Pavel, dále sv. Hilarion, sv. Jan Zlatoústý a Damascenský, sv. Athanáš a m. j., k nimž modlitby za sjednocení pečlivě sneseny jsou v knížce dole právě uvedené: „Mše svatá podle obřadu církve východní, jak se konává u sjednocených katolických Východanů s přídavkem rozličných modliteb týkajících se jednoty církevní"[2]) Ty všechny třeba prositi vedle Matky Boží co nejvroucněji, by přímluvami svými podporovali všechny práce podnikané pro unii, by pomocí svou v nebesích uspíšili den sjednocení. — Ó kéž všichni náležitě pochopí, kéž celý svět pozná, co znamená a co zmůže modlitba v práci unionistické.

Nyní pak musí se tím více a tím horlivěji pracovati na unii, tím více je třeba všímati si dnes nanejvýš kulturní východní otázky církevní, poněvadž jak anglikáni[3]), tak zvláště protestanté se snaží všemožně, by získali pro sebe církve východní, a zvláště naše bratry odloučené od Říma, by se osvěžili a na nějaký čas posílili mízou oživující, kterou si ještě v jakési míře uchovaly východní církve ve svátostech, kterých nezavrhly jako protestanté; pokusy ony datují se již a trvají již od konce 16 století a bohudík dosud byly marny; kéž zůstanou takovými navždy! neboť kdyby se někdy — čehož nedopusť Bůh — staly skutkem, pak ztraceny byly by církve východní, pak na věky veta by bylo po našich odloučených bratřích, kteří by se tím zároveň stali nebezpečím naší pravé církve svaté, jak patrno z výše uvedeného výroku učeného Aur. Palmieriho. — Jinak bylo by ovšem, kdyby se posléze vrátila odloučená sestra východní naší Matky-církve a splynula s římskou; neboť tato „návratem rozkolnického Východu získá právě v nynější žalostné době za smutných úkazů a projevů proti ní od vlastních synů na Západě novou útěchu, posilu, podporu, ochranu a upevnění víry a života náboženského oproti těm přemnohým nebezpečím a útokům nevěry, lhostejnosti a zrady."[4]) Je tudíž svatou povinností katolického světa, je povinností zvláště všech katolických Slovanů přispěti a účinně podporovati unii, by zamezili věčnému neštěstí svých bratří, by sobě sesláblým denními boji a půtkami zjednali nové síly a opory a své Matce-církvi dobyli nového, skvělého vítězství! Je a bude to povinností naší svatou, ačkoliv náboženské boje den

[1]) Aur. Palmieri; op. cit. str. 808; Acta Academiae Velehradensis, a. VII str. 125.
[2]) Str. 93—114.
[3]) Srv. o tom Apoštolát sv. Cyrilla a Methoda, roč. II str. 155—157, roč. III str. 30-1.
[4]) SS. Eucharistia, roč. XVII (1912), str. 13.

ze dne se u nás vzmáhající, vyžadují přemnoho našich sil; opomenouti však práce této ani oné nesmíme; žádáť toho tu i tam věčné blaho nesmrtelných duší! Je to zároveň dílo opravdu apoštolské, dílo v duchu sv. Cyrilla a Methoda, kteří jistě žehnati budou s výšin nebeských všem, kdož se ho chopí.

Když r. 1439 docíleno bylo s církví řeckou dohody — která bohužel neměla dlouhého trvání — byla z toho radost veliká. Všichni Otcové shromáždění na sněmu ve Florencii (až na Marka z Efesu, zapřisáhlého nepřítele latiníků) vzplesali a zajásali nad tím u velikém chvalozpěvu a upřímném nadšení: „Laetentur coeli et exultet terra, consurgat ad hoc Christianus populus, praesertim principes terrae induantur fortitudine sua, ... induatur vestimentis gloriae plebs fidelis, quoniam si Deum pro suis in nos beneficiis laudare iubemur, in iis maxime excolere convenit, honorare, canticis vocis praedicare ac mysticis adorare muneribus . . ."[1]) Tak papež Evžen IV a s ním Bessarion, Isidor kyjevský a ostatní účastníci sněmu vybízeli ke chválám a díkům celý svět křesťanský. Jaký jásot a bouřlivý chvalozpěv vznášel by se teprve k nebesům, až by se sjednotil veškerý svět křesťanský, až by se jednou trvale sjednotily po tolika staletích církve východní se svou sestrou západní! ... Či „nehlásal by — píše nadšený unionista[2]) — onen slavnostní okamžik dokončení, splnění slov evangelia, všemocnou ruku toho, jenž moc svou třímá i nad žezlem královským? Neuznali by i nevěřící, jak celí národové podřízeni jsou vůli Nejvyššího? Nebyl by to nejlepší hojící prostředek na otevřené rány obou církví? Celé světové dějiny by zvěstovaly o zvláštních milostech a požehnáních, jež rozlila by se shůry na sjednocené království Boží na zemi. Bezmocně, byť i vzpurně ustoupiti by musil všeobecné sesílené lásce a moci pravdy duch odporu, nové slunce míru vzešlo by nad sesíleným u víře lidstvem!" — Jak vzplesalo by zajisté v okamžiku onom mateřské, starostlivé a milující srdce Té, která tolik svatyní a míst posvátných vyvolila si právě v zemích slovanských! Jak by vzplesali a zajásali v okamžiku onom na nebesích ti, jichž drahé jméno nese vznešená idea naše! . . .

Slavnostní a radostný den onen, po němž již věky touží, jest asi ještě daleko v budoucnosti, ale přes to se nesmí ochabovati v práci pro unii, nýbrž tím více třeba ji sledovati, by se co nejdříve již přiblížil onen na věky památný den, kdy plněji uskuteční se a celý svět jasněji pozná slova starozákonního proroka[3]): „Od východu slunce až na západ veliké je jméno mé mezi národy: a na každém místě kadí se a obětována bývá jménu mému obět čistá: neboť veliké je jméno mé mezi národy, praví Hospodin zástupů." — Kéž by proto také každý nějak, byť i sebe méně přispěl k veli-

[1]) J. D. Mansi: Annales ecclesiastici. Tom. IX, str. 292.
[2]) Ad. Jašek, op. cit. str. 5.
[3]) Malachiáš 1, 11.

kému, záslužnému, bohumilému a svatému dílu sjednocení církví; neboť „blaze a požehnání Boží tomu, kdo aspoň kaménkem přispěje ke stavbě velikolepé budovy církevní jednoty, jméno jeho zapsáno bude v knize života!“[1]) — — —

* * *

Toť krátkými a jen matnými rysy nakreslen a podán veliký, namnoze snad dosud podceňovaný a nepoznaný význam vznešené a velikolepé idey Cyrillo-Methodějské, toť — v krátkosti podány — alespoň tři přední a nejdůležitější úkoly její; budou-li splněny, vzejde z toho nesmírný užitek, blaho a štěstí časné i věčné jak každému jednotlivému kmenu slovanskému a zvláště zuboženému a tolik rozervanému, rozštěpenému národu našemu, tak i Slovanstvu všemu a veškerému světu křesťanskému vůbec. Pak splní se též naděje, které skládal ve Slovany veliký jejich přítel a příznivec na stolci sv. Petra, nezapomenutelný Lev XIII, pak se znovu krásně zazelená košatý strom slovanské Lípy a vydá vonný, sladký květ, na němž tak rády se pasou a vzácný med sbírají pilné včelky, pak vzletí — jako fénix — omládlý a pln jaré síly do nedozírné výše Slovanstva orel bílý!... Kéž proto všichni pochopí správně ideu naši, kéž proto všichni — a v prvé řadě bohoslovci a kněží všech katolických národů slovanských závodí ve spolupráci na všech cílech a úkolech jejích! Pak zaručena bude též Slovanům šťastná budoucnost zde i na věčnosti, čehož dopřejž nám milosrdný Bůh na přímluvu mocné Matky naší a svatých Otců našich slovanských Cyrilla a Methoda!

Aby se však každý Slovan a zvláště každý český, slovanský bohoslovec naučil horlivě pracovati směrem, který udává idea Cyrillo-Methodějská, je nevyhnutelně třeba, by předně proniknl veliký, svatý život a ducha svatých apoštolů našich, toho si osvojil, v něm aby je následoval, aby se jim co nejvíce přiblížil; tím způsobem především uskuteční aspoň částečně na sobě, co napsal první genialní básník polský Adam Mickiewicz[2]) ve svém epu „Konrad Wallenrod“: „Świętym jest na ziemi, kto umiał przyjaźń zabrać ze świętemi“, tím způsobem pozná dále a osvojí si vznešené jejich snahy, snažiti se bude pracovati dle jejich vzoru a příkladu, tím způsobem osvojí si aspoň z části ono nadšení, s jakým oni ubírali se na Moravu a předkům našim hlásali svaté Evangelium, ono nadšení a láska pro Krista, kterou hořel sv. Pavel, která se nezdráhá obětovati vše pro Krista a které nám přál vřele r. 1911 při naší schůzi na posvátném Velehradě u hrobu sv. Methoděje P. Al. Jemelka T. J. ve své o životní bohatou zkušenost opřené, skutečnost vystihu-

[1]) Prinz Max, op. cit. str. 248.
[2]) Pisma poetyczne. We Lwowie 1898; str. 134.

jící a tak mocně na přítomné působící řeči o činnosti kněze ve spolkovém životě; tím způsobem osvojíme si onu horlivost a obětavost, onu velikou lásku a nezištnost, onen posvátný zápal a nadšení, jímž háralo a planulo veliké srdce našeho nezapomenutelného Fr. Sušila, srdce Wurmovo a Vykydalovo, jímž hárá veliké srdce Stojanovo, Vychodilovo a mnohých jiných našich kněží vpravdě cyrillomethodějských, jehož nám opět přál na posledním našem sjezdě týž veliký český syn sv. Ignáce a jehož je nám třeba v míře co největší dnes, „prostřed rozmařilého světa, v době zchoulostivělosti potřísněné. Ale jsme vojíni Kristovi. Zachovejme si i přes svět a čas, ano proti světu a času duši čistou, idealní, mužnou, otužilou — duši v pravdě kněžskou!" vybízí nás Dr. Fr. X. Novák v díle určeném především pro nás bohoslovce; [1]) a my k slovům jeho dodejme: zachovejme si duši v pravdě cyrillo-methodějskou, provanutou a zanícenou cele duchem a snahami velikých věrověstů slovanských, zářivých vzorů našich! V tom jest obsaženo vše! — Tak jistě naučíme se konati a obětovati vše pro spásu duší nesmrtelných, cenou přesvaté krve Kristovy vykoupených, pro spásu duše vlastní i duší svých bližních, obětovati se a konati vše k větší cti a slávě Boží!

To vše majíce stále na mysli vzývejme často Pána nyní i budoucně při pracích svých slovy Písma sv., jimž zajisté již sv. Cyrill a Methoděj naučili předky naše: „Vysvoboď nás, Hospodine, Bože náš: a shromaždi nás z národů, bychom chválili jméno Tvé svaté a chlubili se v chvále Tvé!"[2]) — — — Celým životem svým důstojně vždy a všude: Chvalme Boha ve ss. Cyrillu a Methoději!

Veník J.

Na konvalinkách.

Vonnou konvalinku,
tu duši hájů něžných,
vzkvetlou pomalinku
do květů milých, sněžných,
dech ten libý hájů,
vůň' rajskou smrtných luhů
šel jsem trhat . . . Tajů
ten kvítek. V jeho sluhu —

[1]) Pohledy do života bohoslovců a kněží. V Brně 1902; str. 420.
[2]) Žalm 105, 47.

lístek srdcovitý —
v ten svíjí libost, vůni.
V kytku vonnou skrytý
můj duch se stopí — tůni . . .

I šel jsem, bral a vybíral
ty kvítků hrozny bílé . . . . .
leč květů jak jsem nasbíral —
již slastné prchly chvíle . . . .

Proč kloní hlavičku svou květ,
proč vadnou kvítky milé?
Že jejich právo neznal svět,
jim žití nepřál chvíle . . .

Pak křivda v žal a hněv a zlost
mou duši vždycky svírá . . .
když vidím krásu, právo, ctnost,
jak — podnož světu — zmírá . . .

Ráno.

Zrosilo ráno lilie zlaté,
zlíbalo slunce milý jich květ . . .
Nad krajem vládlo ticho jak svaté,
topilo mírem přírodu, svět . . .

Vrba zde stála u vody čilé,
v ránu jež pouze šuměla si,
nechtělať svaté vyrušit chvíle . . .
tiše i voda bublala si . . .

A dále v les
a dále v háj,
kde skalní tes,
kde rovný kraj . . .
vzduch tichne dnes
a visí v kraj
a v mlhu kles
a hledí v háj . . .

Touha po zašlém.

Proč stále zpět?
Proč líbat květ,
jenž kdysi tryskl
na luzích, tiskl
jejž nezdolný
dech pozvolný
a zhubil čas?

Proč raději
se nadějí
my, touhou béřem
za růží keřem,
jenž cítil stoupat
kdys' tíži poupat,
jež zničil čas?

To duše již
se nese blíž
za zašlým vděkem . . .
za prchším věkem . . .
v dob zášeří,
ač zašeří
již nový čas! —

Byť krutý byl,
pláč, sten a kvil . . .
byť srdce drásal,
křivd příval jásal . . . —
věř v sebe jen
a v nový den,
bdi v každý čas! —
Že nelze doufat
i věřit — zoufat . . .
keř zdobit růží?

Ó, nově úží
se dech můj dnes . . .
jak růží ples,
jež nese čas . . .

Excelsior.

Nad podnět nízký, básni má,
se vynes' výš jak zora plá
nad luhy vzešlá, šumný bor . . .
Nad touhy malé výš — excelsior!

Nad pouta klamu, k srdci blíž
má vzlétej touho, lásko, výš
nad malý sen, nad temna zor
a jásot obrví — excelsior!

Nad květy zdání v blaha říš
spěj, v azur nebe, zázrak! Číš'
pij velké touhy, přese vzdor
jdi k nebi, v ruce květ — excelsior!

Jasmín.

Jdu nekliden a v prázdno oko zírá . . .
však stanu pojednou a mním, že v ráji
se dech můj vůní zdravou mládí tají . . .
že u vsi jsem, mi praví klanmá víra . . . —

Však ne! Vůň' jasmínu mne oblažila,
v sen nesla vzpomínky . . . Je senoseč . . .
a vůně trav mne líbá silná . . . več
se jasmín pojí, kouzla mocná síla.

I ráj již znám svůj: poklid na venkově,
smích něžný v prostém lásky plném slově . . .
a již zas' žiji, Bože, Tobě nově!

Meth. Lavička (Br.):

Památce Jaroslava Vrchlického.

(Několik slov o jeho lyrice a epice.) (Dokonč.)

V celém básnickém díle Vrchlického nejpočetnější jsou básně s epickým podkladem, tu delší, tu kratší, proniknuté lyrickými živly a filosofickou reflexí, jež možno shrnouti pod název „z l o m k y e p o p e j e l i d s t v a". Vrchlický sám praví, že chtěl v epických svých básních podati člověka 19 věku, jak se dívá na rozvoj lidstva a jak chápe jeho úkoly. Měl kdysi v úmyslu zpracovati toto thema jednotně, napsati ucelenou epopej lidstva, zanechal toho však; seznalť, že nemožno takovéto thema jednotně ovládat, že je možno psát epopej pouze o věcech uzavřených, ukončených a že by i taková epopej, kdyby se k ní i odhodlal, zůstala opět jen zlomkem. A proto sáhl ke kratším básním epickým a svými balladami a epickými zlomky znázornil v řadě postav mythických i historických celou historii lidstva od stvoření až po revoluci francouzskou, předváděje v nich snahy, radosti, bolesti a poblouzení lidstva.

Snad nejvíce poutaly ho látky antické. Z á l i b a p r o a n t i k u b y l a u V r c h l i c k é h o v z b u z e n a z v l á š t ě s t u d i e m k l a s s i k ů, vzmáhala se stále živena jsouc lecturou (Leconte

de Lisle, Goethe, Schiller a j.) a poutala ho v ní zvláště naivní radost z žití, kult přírody a silná, vášnivá erotika, jež nejvíce odpovídala erotické jeho letoře a poetickému naturelu. Kult přírody (patrný zvláště ve sbírkách „Epické básně", „Symfonie", „Rok na jihu") vyvěrá u Vrchlického z jeho pojetí lásky. Láska je u něho cosi základního, ač v tragiku její se nikdy nezahloubal. Fantasii jeho však nenechala netknutou, je pro něho nutným principem života a světa a hybnou sílou vesmíru. A takovou shledával ji především v antice. Všimněme si jen, kolik místa ve svých knihách, kolik času ve své poetické činnosti věnoval básnění erotickému, a pochopíme, proč právě tato stránka ho v antice lákala nejvíce. Z jeho postav antických stojí v popředí Orfeus. Zvláštní však je to, že nebudí interessu jakožto umělec okouzlující svojí hrou vše i mrtvou přírodu, nýbrž svým neštěstím a smutným koncem. Možno i v tom čísti slovanský rys Vrchlického, měkkost, jež dá se sledovati i v jiných básních s antickými náměty, na př. v mythu o Herakleovi a j. Je příznačno pro Vrchlického i to, že v celé řádě básní s látkou antickou, jakou nemůže se žádný světový básník vykázati, je stejně nadšeným obdivovatelem antiky ve sbírkách posledních jako v prvních; mnohem — ba nepoměrně více dává se nadchnouti Řeckem než Italií. Řím nepoutal jeho fantasie jsa mu zosobněním říše brutální síly, despotismu a odporného úpadku mravního.

Jako pohanství starověké, tak i židovství a křesťanství inspirovalo Vrchlického. Třeba zmíniti se o jeho názoru na Boha, na náboženství vůbec. Vrchlický je pantheistou a pantheismus jeho již od počátku vyznačoval se silným idealismem. Myšlenka na Boha je nevyhnutelná, je v nás i když toho ještě netušíme. („Cesta do Emaus" ve sb. „Než zmlknu docela"), člověk má potřebu nevědomou ve chvílích nouze se modlit („Můj Bože" v „Brevíři mod. čl.", „Modlitba" v „Dědictví Tantalově"), a jestliže ten Veliký Neznámý je v nás, přece se zjevuje v různých zjevech životních, je odplatou, slitováním, láskou, jež přemáhá peklo samo („Eloa" v „Mythech"), je velikým prazdrojem práce a síly. Pravé uctívání Boha dle Vrchlického záleží v rozšiřování a vyjasnění pojmu Boha, je to náboženství bez dogmat a formulí („Bohu Osvoboditeli" ve sb. „Dni a noci") a tím vlastně vysloveno básníkovo postavení ke křesťanství. Vrchlický neváže se na dogmata, ale také se neodchyluje ostře od biblických tradic. Rád vyhledává látky biblické a jeho inspiraci podněcuje jak Starý tak Nový Zákon. Ze Starého Zákona je to zvláště postava Mojžíšova objevující se v několika básních, pak Ruth a Lamech kromě jiných — a z Nového Zákona zvláště postava Jana Křtitele a osobnost Kristova. Celý život Kristův, jeho mládí, působení a zvláště pak jeho utrpení a smrt jsou podkladem mnoha básní. V Kristu vidí básník vtělení lásky a

utrpení. Životu Kristovu věnován celý cyklus básní ve sb. „Než zmlknu docela“ zpracovaný nezávisle na textech biblických. V básni „Předchůdce“ (Bozi a lidé) klade Janovi v ústa slova, jež hlásají Ježíšovu chválu způsobem hodným každého básníka upřímně věřícího. Kromě utrpení Kristova, s nímž největší soucit chvěje duší básníkovou, akcentuje Vrchlický především jeho lásku k člověčenstvu („Malomocní“ ve sb. „Život a smrt“, „Soucit“ v „Bodláčí z Parnassu“); ovšem objevuje se v jeho básních též mnoho motivů legendárních ze života Kristova („Sonety samotáře“, zvláště „Česká legenda vánoční“, „Legenda sonetu“, „Jazyky“ a j.). V básni „Sen sv. Pavla“ (Bozi a lidé) zvláště jeví se jeho poměr k pravému křesťanství, neboť tu Vrchlický naznačuje nutnost, aby přívrženci Kristovi nekladli ruce v klín a náboženství lásky nenechali stuhnout v dogmatické formuli. K básním z této doby možno přiřaditi i nejrozsáhlejší dílo „Bar Kochba“ prozrazující neobyčejnou znalost židovských dějin a života, výsledek to důkladných studií. Celé dílo vyniká množstvím ryze poetických statí.

Jemnou vnímavost projevil Vrchlický i pro středověký romantismus, pro náboženskou mystiku a vnitřní krásu křesťanských legend. Nejen ze života Kristova, nýbrž i ze života svatých čerpá mnoho motivů (Legenda o sv. Julii ve „Freskách a gobellinech“, o sv. Zitě ve sb. „Bozi a lidé“). Mnohé z těchto legend mají ráz báchorkový, naproti tomu jiné zase ukazují smysl jeho pro mystiku středověku. Ze středověku čerpá také nejvíce látek pro své ballady a romance, k nimž zvláště Italie byla pramenem nevysýchajícím. Nemile však, ba odporně celým svým rázem působí práce z ovzduší klášterního, jehož stinné stránky Vrchlický kreslí mnohdy příliš ostrou černí.

Obírání se látkami středověkými přivedlo básníka do styku s myšlenkou faustovskou, která ho pak úplně zaujala a stále se u něho vracela. V básních tohoto oboru vystupují zvláště dvě složky protivné, totiž požadavek smyslových pudů a s druhé strany touha po asketismu a lidského ducha po vysokém ideálu mravním. První vyslovena v básních o Don Juanu (zvl. „Pokání Dona Juana“ a „Poslední láska Dona Juana“) a v „Twardowském“, druhá v „Hilarionu“ a „Písních poutníka“. V „Twardowském“ se držel vzorů polských, totiž pověsti o Twardovském, a jinak postava tato je u básníka mnohem více plodem kultury německé. Hilarion je opakem Twardowského; touží po zdokonalení v samotě ve spojení s Bohem; motiv ten význačně zpracován i ve sbírkách jiných („Votivní desky“, „Duch a svět“, „Mythy“ II).

V pracích s látkou faustovskou lze též pozorovati mocný vliv dvou světových básníků Danta a Goetha. Dante

svou velikolepou „Božskou komedií" poutal Vrchlického již od prvních začátků jeho poetické činnosti. Jméno Dantovo objevuje se v přemnohých jeho básních, ba mnohé z nich jsou přímo jen jemu věnovány. („Pod obraz Danteho" v „Eklogách a písních", „Bustě Dantově nad mým stolem" v „Roku básníkově", „Růže" v „Barevných střepech" a j. mn.) K Dantovi, jak sám praví ve sb. „Jak táhla mračna", přilnul jako k otci a motivy k některým básním přejal přímo z Komedie, která dala i podnět k cyklu 12 znělek ve sb. „Nové sonety samotáře". Z Pekla vzata látka k „Legendě o sv. Zitě" (N. ep. básně), k básni „Fra Dolcino" („Bozi a lidé"), z Očistce k básni „Gentucca" („Posl. sonety samotáře"). Jak dalece si Vrchlický Danta vážil, patrno z toho, že přeložil všechna jeho poetická díla většinou rozměrem originálu, a proto mohl jistě býti Vrchlický považován za jednoho z nesjkvělejších znalců Danta.

Kromě Danta však měli na Vrchlického vliv i jiní vlašští básníci, starší i mladší, z nichž překládal zvláště T. Tassa („Osvobozený Jerusalem") a Ariosta („Zuřivý Roland"). Ovšem nutno poznamenati, že Dante měl na Vrchlického vliv celkem nepřímý a pouze formální, neboť vnitřní obsah Dantovy poesie byl vzdálen názorů Vrchlického.

Daleko větší a přímější vliv měl naň Goethe celou tvorbou svou a zvláště Faustem. Nedá se ani přesně vymezit, pokud působil Goethe na Vrchlického, ale počet básní jménu Goethovu věnovaných dokazuje, jak Vrchlický na Goetha pohlížel a co ho k němu poutalo. Jsou to, bych alespoň některé uvedl: „Polektuře Goetheho" (Žamberské zvony a jiné básně), znělky „Goethe" (Sonety samotáře) a „Druhý díl Goethova Fausta" (Nové sonety samotáře) a mn. j.). Jako při Dantovi tak i zde studium Fausta vyznělo v překlad obou dílů této básně, a Vrchlický, jak sám uvádí, skoro byl nerad, když po dokončení překladu odkládal péro jsa Goethovi nesmírně vděčen za tento požitek („Po ukončení překladu Goethova Fausta"). Faust vůbec upoutal Vrchlického tak, že doplňoval původními pracemi pověst faustovskou, na př. „Faust v Praze", „Faustulus", zvláště však básní „Modlitba Faustova" (Dědictví Tantalovo), kde myšlenka faustovská Vrchlického došla největšího výrazu.

Kromě těchto oborů látkových živila se fantasie jeho i potravou z Orientu, z fantastického světa indického, kdež zdůrazňuje opět nejvíce smyslnou lásku. („Assoka-mala" v Perspektivách), ba ani látkám mohamedánským nezůstal cizím a dovedl využitkovati i motivů čínských. Ctitele v něm našly rovněž sagy severské, v nichž zdůrazňuje především těžkomyslnost a tra-

giku osudovou („Skaldova dcera“ ve sb. „Já nechal svět jít kolem“, „Oběť“ v „Různých maskách“ a j.).

Ve své všestrannosti chopil se i dvojí hádanky života a smrti, a je to především nepřemožitelnost smrti, do níž si stýskal („Bievíř moderního člověka“, „Život a smrt“, kde poeticky ukázáno, jak život a smrt se vzájemně doplňují). Nedovedl se sprostit tesknéhо vědomí bořící síly smrti, což viděti z „Dědictví Tantalova“ a mnoha jiných sbírek. Život je věčný koloběh a hrobů třeba, by nový život zkvétal. Ale „tak plně šťastný nikdo nemůž' být, vždyť prach jsi sám, jenž k zmaru odsouzen“ (v básni „Na starém pohřebišti“). Názor tento nejvíce vyniká v básni „Spor o duši“ ve sb. „Fresky a gobelliny“, která je pěkným výkladem slov „Prach jsi a v prach se obrátíš.“ V téže sbírce v básni „Zjevení u rajské brány“ vyslovena myšlenka, že v náhradu za ráj dal Bůh člověku smrt, a důrazněji ještě o „Kain o nově smrti“ ve „Votivních deskách“. S tím souvisí i myšlenka věčnosti, a v básni „Otevřené okno“ praví básník, že smrt je pouze okno otevřené v ten pravý život, v nekonečný den, čemuž nejpěknější výraz dán zvláště v „Posledním triumfu Petrarkově“ (Zlomky epopeje).

Zbývá mi zmíniti se ještě o vzoru Vrchlického, kterého se při veškeré své tvorbě vždy držel přejímaje jeho zásady a způsob poesie. Je to Viktor Hugo. Hugo i Vrchlický zahrnují v tvorbě své celý vesmír od prvních počátků až po dobu současnou, oba dovedou spojiti v harmonický souzvuk často nejostřejší protivy, jsouce v první řadě lyriky ovládající s nedostižnou virtuosností všecky obory poetického umění; otevírali každý ve své vlasti nové dráhy poesii, nový svět. Hugo byl pro Vrchlického vzorem, jemuž se snažil co nejvíce se přiblížiti a jehož poetickému romantismu zůstal až do poslední chvíle věren.

To jsou ovšem jen v hlavních rysech základní složky poesie Vrchlického. Nám ovšem nemožno souhlasit s mnohým slovem jeho, s mnohou myšlenkou, s mnohou básní, neboť hlásají přečasto zásady, jež jsou v odporu s učením víry, ale pokládal jsem proto za vhodno pojednati o jeho činnosti, poněvadž z ní můžeme i pro sebe čerpati mnoho poučného vybírajíce a osvojujíce si to, co má skutečnou a opravdovou cenu. Směr v tomto udán zajisté samým ukončením života básníkova.

Karel Gamba (Ol.):

Rozmluva o Zmrtvýchvstání Páně.

V dubnu na Zelený čtvrtek roku 1911 vstupoval do vlaku v městě N. mladý kněz. V coupé uložil ruční kufřík, sňal klobouk a pověsiv svrchník, sedl k oknu a vyhlížel na překrásný jarní den.

Nebyl však dlouho sám. Malou chvíli před odjezdem vlaku vstoupili do téhož oddělení tři pánové, s nimiž se kněz znal; byli to professoři z ústavu, na němž vyučoval.

„Á, pan katecheta nám přece jednou selhal," volal k druhým dvěma mladý, černovlasý professor Samek.

„Nikoliv, pane professore, ještě včera jsem myslil, že zůstanu přes Velikonoce v N. Ale pan farář mého rodiště mne telegraficky dnes požádal, abych, možno-li, přijel vypomoci mu k Velikonocím. Zřídil prý nový Boží hrob a chce, pokud možno, s nádherou oslavit Zmrtvýchvstání našeho Vykupitele."

„Co poesie v setmělém, barevným světlem matně osvětleném takovém Božím hrobě," mluvil prof. Samek. „Byl jsem malým ministrantem a byl bych za to dal vše, jen abych mohl celý den klečet v něm. A v hrobě jsem snil o všem, co jsem o Kristu slyšel ve škole vypravovati. Díval jsem se na mihotavé světlo barevných skel a zapomněl jsem na vše vůkol. Viděl jsem, kterak Krista bičovali, křižovali a do hrobu uložili, kterak vstává z mrtvých a strážci před ním zděšeně utíkají. Slzy mi stály v očích, když prožíval jsem vše to s Kristem. A s Petrem jsem sekal do vojáků, zdá se mi, že ani jeden nezůstal celý. Škoda těch časů. Jak brzo se z nich člověk probouzí!"

„Já jsem míval," pravil prof. Koreček, „na Velikonoce vždy nové šaty. Na Bílou sobotu ráno mne matka do nich oblékla a vedla do kostela. Tam mi vždy tajuplným pro mne způsobem Ježíšek „za poslušnost" naložil několik červených vajíček. Díval jsem se vždy upřeně na sochu Kristovu, nehýbala se a vajíčka jsem přece dostal. Jednou však klečel jsem bokem od matky. Klečeli jsme už chvíli, já se neposedně ošíval. Zrak můj zalétne bokem a vidím, kterak matka klade barevná vajíčka vedle mne na proutěný podnos z ruční kabelky. Za chvíli mne zatáhla ukazujíc, že mi je Ježíšek naložil „za poslušnost". Tehdy jsem měl už malou radost z nich. Naučil jsem se tak rozeznávati pravdu od klamu."

„Překrásné, plné poesie jsou tyto svátky," dodal prof. Brajer.

Prameny: Kathrein: Glauben und Wissen. — Hettinger: Apologie des Christentums II. — Selzle: Kann ein denkender Mensch noch an die Gottheit Christi glauben? — Klug: Gottes Wort und Gottes Sohn. — Hammerstein: Das Christentum. — Špaček: Božství Ježíše Krista. — Sýkora: Umučení a oslavení Pána našeho Ježíše Krista. — Schwetz: Theologia fundamentalis. — Reinhold: Theologia fundamentalis. — Fährich: Kdo jest Ježíš Kristus? — Endler: Gottheit Jesu. — Ottiger: Theologia fundamentalis. — Frimm: Geschichte des Leidens Jesu. — Gutberlet: Lehrbuch der Apologetik I.

„Jsou úvodem nového jara v život. Proto lid se na ně tolik těší. Církev katolická ovšem využitkovala této doby vhodně pro sebe."

„Oslavuje právem svého z mrtvých vstalého Vykupitele," pravil katecheta Novotný.

„Pravíte, že právem oslavuje církev z mrtvých vstalého Krista," táže se prof. Samek. „Ano, plným právem by ho mohla oslavovati jako Vykupitele a vítěze nad smrtí, kdyby byl opravdu vstal z mrtvých. O skutečném však Kristově přemožení smrti pochybuje mnoho učenců a důvody této skepse nejsou nikterak nepatrné."

Novotný: Máme v evangeliích jasné zprávy od apoštolů, kteří Krista z mrtvých vstalého ne jednou, ale mnohokráte viděli, ho se dotýkali, s ním jedli a mluvili.

Brajer: To, co jmenujete zjevením se Krista Ukřižovaného, pane katecheto, jsou pouhá vidění. Apoštolé byli pro ně duševně úplně připraveni horoucí touhou po Messiáši. Vise tyto byly vyvolány nesmírným, chorobným rozčilením, v jakém se učedníci během smrti Kristovy nacházeli. Zpráva o smrti toho, jehož poznali jako čistého, svatého, tolik dobrého, je zdrtila, zlomila zvláště ženy, jež ho velice milovaly. Není možno, by zemřel, ne, to nedovolil jeho Otec. On ho jistě vysvobodí z okovů smrti, on jistě k nám přijde," utěšovali se. Ó, jak doufali, jak toužebně čekali na jeho příchod. Jak upřeně pohlíželi do ranního pološera, by neprom̌eškali ani okamžiku, kdyby milosrdný mistr k nim přišel. A pojednou vběhne mezi ně udýchaná žena a vyráží ze sebe s planoucíma očima, že viděla Krista živého, krásného, milého. „On vstal, je živ," jásají. „On za chvíli přijde k nám." Jich touha se stupňuje — až dosahuje výše, kdy nerozeznává klamu od pravdy. Snadno vznětlivá mysl ženská domnívala se viděti Krista a mysl jejich byla tak chorobně rozčilena, že se domnívali, jakoby viděli Krista. Víra apoštolů ve vzkříšení Kristovo spočívá tedy jedině na svědectví Maří Magdaleny, která byla v takovém tělesném i duševním stavu, že lze s jistotou tvrditi, že byla visionářkou.[1])

Novotný: Tvrdíte, pane professore, že apoštolé po smrti Kristově upadli do chorobného stavu hallucinace. Neprávem však. Apoštolé smrtí Kristovou byli tak zdrceni, že se domnívali, že jí končí vše. Ba ani ve vzkříšení jeho nedoufali, jinak by si byli připomenuli, kolikráte předpověděl, že vstane z mrtvých. Přestali doufati v něho, Všemohoucího. Nebyli ve stavu chorobném, aniž Kristovo Zmrtvýchvstání spočívá jedině na svědectví Maří Magdaleny. Když totiž tato žena zvěstovala apoštolům, že viděla Krista živého, „zdála se býti slova ta před nimi jako bláznovství a nevěřili jim" (Luk. 24, 11). Známa je však něžná láska apoštolů Petra a Jana ke Kristu. A tak oživila v tomto okamžiku láska v srdcích jejich víru v něho, smrtí Kristovou otřesenou; i vzňala se v nich i jiskřička naděje, zda přece by nemohlo být pravda, co žena ta vy-

[1]) Klug: Gottes Wort und Gottes Sohn, str. 318.

praví. Proto běželi ke hrobu, by Krista uzřeli. Byli sice nadějí i očekáváním velice rozčileni, ale neuviděli Krista, nýbrž — prázdný hrob. A je mi divno, proč tvrdíte, že Maří Magdalena byla tehdy ve stavu histerickém. Když nalézá h r o b p r á z d n ý, sesmutní srdce její pro ztracené tělo milovaného Mistra. A potkavši v zahradě Krista, nepoznává ho, ale považujíc jej za zahradníka se slzami v očích prosí: „Pane vzal-lis' ty jej, pověz mi, kde jsi ho položil a já jej vezmu" (J. 20, 15). Nepozoruje, že stojí před ní ten, jehož viděla umírati, do hrobu klásti a kteréhož tělo přišla vzácnou mastí pomazat. Po hlase teprve poznává Krista. Dle Písma sv. tedy nebyla Maří Magdalena tehdy ve stavu histerickém. Naprosto ne.

K o r e č e k : Dovolte, pane katecheto, kollega Brajer pravil, že ona zjevení Krista Ukřižovaného, jež apoštolé měli, mohly býti pouze obrazy pochodem psychologickým v duši utvořené. Vy jste však dokazoval, že apoštolé neměli hallucinací a Maří Magdalena že nebyla ve stavu histerickém. Od námitky, již zde kollega podal, jste se odchýlil.

N o v o t n ý: Nikterak! I k tomu jsem chtěl přijít. Pan professor pravil, že apoštolé, jak toužebně čekali na Krista a hleděli do ranních mlh, když Maří Magdalena jim zvěstovala, že ho viděla, také v mlhách ho spatřili. Ale máme pádný důkaz, že apoštolé neměli visi. Kristus ještě v den svého Zmrtvýchvstání se zjevil jedenácti apoštolům. — Řízením Božím se stalo, že nebyl přítomen svatý Tomáš.[1]) Tento učedník nechtěl věřiti vypravování ostatních apoštolů. „Leč uzřím v rukou jeho bodení hřebů a vpustím prst svůj v místo hřebů a ruku svou vložím v bok jeho, neuvěřím." (L. 20, 25.) A hle, po osmi dnech se Kristus zase zjeví, a to v š e m a p o š t o l ů m. Pln lásky a odpuštění praví nevěřícímu učedníkovi: „Vlož prst svůj sem a viz ruce mé a vztáhni ruku svou a vpusť v bok můj a nebuď nevěřící, ale věřící. Odpověděl Tomáš a řekl: Pán můj a Bůh můj." (L. 20, 27—28.) Zřetelnějšího důkazu proti visi už nelze podati. Apoštolům se dosud zdálo Kristovo Zmrtvýchvstání býti něčím jako sen a radostí, že Kristus, jich mistr nade vše drahý, opět žije, myslili, že snad to není ani on, nýbrž duch jeho. A Kristus odpustil křehkým lidem nevěru jejich a přesvědčuje je o svém hmotném těle: „Vizte moje ruce a nohy, že jsem to já," praví jim (L. 24, 31), když se zděšeni domnívají, že se jim zjevil duch. A teď teprve — „pro radost ještě nevěřili a divili se" (L. 24, 41), aby proto Kristus každou pochybnost o svém Zmrtvýchvstání odstranil „pojedl před nimi" (L. 24, 43). Z tohoto tedy místa Písma sv. uznáte, že apoštolé nepřišli nijakým postupem psychologickým k visi Krista, nýbrž že on sám s tělem svým hmotným, ale oslaveným se jim zjevil. A nezjevoval se jim jen za noci, ale i za jasného dne; ne jen ženám, ale i mužům, brzy jednotlivým, brzy více najednou, 500 učedníků, ne na jednom místě, ale jednou u jezera Genezaretského, jindy na hoře Olivetské,

[1]) Kathrein: Glauben und Wissen. 5 vyd. str. 82.

nebo v Jerusalémě. Kristus tedy činil vše, by dokázal učedníkům svým nade vší pochybnost skutečné své Zmrtvýchvstání. A učednici uvěřili, neboť se přesvědčili o oslavení Pána svého. Proto je víra jejich důkazem, nezvratným důkazem o skutečnosti a pravdivosti Zmrtvýchvstání Krista. Sv. Petr hned při prvním kázání svém v Jerusalémě volá k Židům, že nemožno bylo, by nevstal z mrtvých. A největší obhájce Zmrtvýchvstání Kristova, sv. Pavel praví: „Kristus-li nevstal z mrtvých, marná je víra vaše, marné kázání naše (I Kor. 15, 14). Kdyby byl Kristus nevstal z mrtvých, museli by ho učedníci považovati za lháře, protože něco slíbil a nesplnil. Ale protože Kristus jim ukázal svoji moc nad smrtí, opouštějí proň vše, jsou proň bičováni, věznění, pronásledováni, zakoušejí nesmírná strádání a útrapy všeho druhu a posléze zaň v mukách umírají Není možno, by za lež odvážil se člověk vytrpěti, co apoštolé vytrpěli. A věru tedy bylo by větším zázrakem rozšíření a zachování víry v takovou lež, než samo Zmrtvýchvstání.

K o r e č e k : Dovolíte, pane katecheto, bych vám vylíčil Zmrtvýchvstání Krista jak se dle mého názoru stalo ?

N o v o t n ý: Budete nucen čísti stránky evangelií, jež znám. Neboť Zmrtvýchvstání, jak se událo, je nejkrásněji a nejprostěji, protože nejpravdivěji vylíčeno v evangeliích.

K o r e č e k: Ano i evangelia budu Vám citovat. Neboť právě ona jsou důkazem, že Kristus na kříži nezemřel, ale v mdlobě byl pochován.

N o v o t n ý: V evangeliu jsem četl, že Kristus vypustil duši, tedy zajisté zemřel.

K o r e č e k: To, co nazýváte smrtí, bylo kataleptické strnutí, ne však skutečná smrt. Vždyť Kristus visel na Kříži pouze tři hodiny. Je velmi nepravděpodobno, by zdravý člověk za tři hodiny — přibit jsa na kříži, zemřel. Lotři s ním ukřižovaní nezemřeli za touže dobu, ač byli dlouho ve vězení, kdež se jim nedařilo valně a bičování přetrpěli stejně jako Kristus. Byli tedy fysicky seslábější než Kristus, který ještě v den svého zajetí se navečeřel i víno pil, což není na síly tělesné bez značného účinku. Proto, když Pilát slyšel, že Kristus již je mrtev, divil se a nechtěl věřiti; dal si tedy podati úřední zprávu od setníka. Ten byl ovšem stejně oklamán, jako ostatní a dosvědčil smrt Kristovu. Kristus však jen upadl do hlubokých mdlob podobajících se smrti. Přátelé jeho však dobře zpozorovali, že život v něm ještě neshasl docela. A v tomto stavu jej uložili do hrobu. V chladném tichu vlhkého hrobu vracely se mu ponenáhlu životní síly, procitl z hluboké mdloby, osvěžil se vůní koření a libým zápachem mastí vylitých na plátně, jíž byl omotán. Než ještě nebyl úplně při sobě. Byl jako v polospánku. Tu v neděli z rána povstalo v Jerusalémě zemětřesení, jak o něm sv. Matouš (28, 2) vypravuje: „A aj, zemětřesení stalo se veliké," a při něm Kristus přišel úplně k sobě a poněvadž kámen od hrobu byl zemětřesením odvalen a strážcové ze strachu před něčím nebývalým utekli, nebránilo nic, aby přátelé Krista,

už života vráceného, ale velice sesláblého rychle do nějakého úkrytu odstranili a zde o jeho uzdravení se postarali. Tedy naprosto nic zázračného. Vstal Kristus skutečně z mrtvých, jen že bez zázraku, nanejvýš, že bychom souhrn šťastných okolností, jež Krista z mrákot probudily a zmizení z hrobu umožnily, nazvali zázrakem.

S a m e k: Velice správně pane kollego. Co mi právě nenapadá! V evangeliích jsem četl, že Kristus se objevil před apoštoly v síni shromážděnými se svým tělem. To by velice potvrzovalo to, co jste nyní řekl. Nevím, co na to odpoví pan katecheta.

N o v o t n ý: Docela zkrátka odpovím. Tělo, se kterým se Kristus objevil apoštolům, nebylo již jako naše — porušitelné — nýbrž Tělo oslavené. Dosvědčuje to Písmo sv., kde čteme, že Kristus zavřenými dveřmi vešel do oné světnice. „Když pak byl večer toho dne, který je první po sobotě, a dvéře byly zavřeny, přišel Ježíš a stál uprostřed" (J. 20, 19). Na jiném místě praví apoštol: „A potom ukázal se v jiné podobě dvěma z nich cestujícím." (Mk. 16, 12). To však nelze tvrditi o smrtelném těle lidském. Kristus tedy zemřel a vstav z mrtvých — s T ě l e m o s l a v e n ý m s e z j e v o v a l.

B r a j e r: Toť pouze předpokládáte, že zemřel. Kollega Koreček však tvrdí, že byl pouze ve spánku zcela smrti podobném.

N o v o t n ý: Nemůže býti, pánové, o spánku ani řeči, jestliže čteme dobře evangelia a přemýšlíme-li, co Kristus vytrpěl. Shrneme-li tělesná i duševní muka Kristova, s dobrým svědomím nemůžeme tvrditi, že by byl Kristus nezemřel. Dobře věděli Židé, co Kristus vytrpěl. S krvelačnou zálibou dívali se na muka jeho. Oko matky a milujícího učedníka hledělo na každý bolestný záchvěv jeho. A právě proto na Kalvarii nepochyboval nikdo o smrti Kristově. O velikém duševním bolu jeho svědčí i ta okolnost, že při pomyšlení na příští muka potil se krvavým potem.

S a m e k: Nikdy jsem neslyšel, že by se byl někdo potil krvavým potem. Zpráva evangelia jest asi přehnaná.

N o v o t n ý: Snad proto, že jste nikdy o tom neslyšel ? Kristus se opravdu potil krvavým potem a není to pot zázračný, nýbrž zcela přirozený, způsobený nesmírným rozrušením organismu tělesného, které nastalo duševním bolem. Lékaři dosvědčují, že krvavý pot smíšený s vodou je možný v nejvyšším rozčilení neb největší úzkosti.[1]) A Kristus v takovém stavu byl. On nikdy neselhal a tehdy řekl: „Smutná je duše má až k smrti" (Mt. 26, 38). A jak bolestno bylo Kristu, když viděl, kterak při zajetí jej učedníci ze strachu opouštějí! Kolik bolů, hroznych bolů duševních jen za tu jedinou noc vytrpěl! Přivedli ho ke Kaifášovi, knížeti kněžskému, a když zde prohlásil svůj božský původ, plivali mu na tvář jeho a dávali mu zášijky, jiní pak ho poličkovali říkajíce : „Hádej nám, Kriste, kdo jest, který tebe udeřil" (Mt. 26, 67—68). A po této strašlivé potupě jeho nejvěrnější učedník jej „zapřel s přísahou" (Mt. 26, 72). Jaký bol pocítil,

[1]) Sýkora: Umučení, str. 334.

když viděl, jak svedený lid ho zaměňuje s Barabášem! Před několika hodinami jej lid ten za krále chtěl prohlásiti a teď? Najednou chtějí Barabáše, ne Ježíše. Ubohý ten svedený lid. Ukřižuj, ukřižuj ho! To srdce zlaté, které je milovalo, chtějí mít přibito na kříži. Ukřižuj ho! Pak ho zmrskají a oblékají v šarlatový plášť, trnovou korunou rozbodávají jeho hlavu a plivajíce na něho, brali třtinu a bili hlavu jeho" (Mt. 27, 30). Ztýraného vedli na Golgotu. A což, když se potkal na cestě s milující, ach, tak vroucně jej milující matkou svou? — Obyčejný člověk byl by sešílel. — A Kristus nesl dále svůj kříž, až bolestí pod ním padl. Pak ho ten lid, jejž tak miloval, nad kterým plakal, přibil na kříž. I s kříže ještě se modlí za ubohé svedené a odpouští jim. — Toť nástin muk duševních; a což muka tělesná? Byla menší?

Koreček: Nebyla tak veliká, by zdravého člověka usmrtila.

Novotný: A když ne usmrtila, co tedy?

Koreček: Přerušila na nějakou dobu životní výkony, ale život v těle zůstal.

Novotný: Dokážu vám, že muka tělesná, která Kristus vytrpěl, musela nutně vésti k smrti. Kristus kromě týrání, jež vytrpěl po svém vyznání, že je Synem Božím a jež nebylo nikterak malé — čtemeť o zášijcích od surových biřiců a sluhů knížete kněžského — přetrpěl strašné bičování.

Brajer: Nevím, proč kladete takový důraz na bičování Kristovo. Mnohý mnich více sebe bičuje a krutěji než byl bičován Kristus.

Novotný: Povídáte mi něco zcela nového. K smrti se za jedenkráte nikdo neubičoval.

Brajer: Kristus také nebyl k smrti ubičován. Je známo, že u Židů byli mrskáni zločinci důtkami o třech řeménčích; žádný však nesměl dle zákona dostati více než 39 ran. Kristus byl člověk silný, zdravý, tedy těchto 39 ran nemohlo ho k smrti přivésti.

Novotný: No ovšem! Židovské bičování byl by snad přestál a nebylo by ho přivedlo na pokraj hrobu. Ale Kristus byl bičován po způsobu římském, tedy buď holí nebo metlami z jilmových prutů spletenými, nebo důtkami, jichž řeménky byly opatřeny kovovými háčky, které se zarývaly do masa, nebo kuličkami. Bičovali čtyři nebo šest liktorů a počet ran byl neomezen.[1]) Kristus byl tímto způsobem bičován neobyčejně krutě. Vždyť vojáci, aby muka jeho zvýšili, dali mu na hlavu trnovou korunu, jejíž ostny hluboko do hlavy ranami zaráželi. „Od spodu nohy až vrchu hlavy není na něm zdraví; vše rána a zsinalost a oteklina," předpověděl o Kristu Isaiáš (1, 6).

Samek: Ale jak mohl býti bičován dle římského způsobu, když byl Žid?

Novotný: Bičování patřilo k nejpotupnějším trestům, proto občané římští nesměli jím býti trestáni. Užívalo se ho jen při otrocích a cizincích.

[1]) Sýkora: Umučení str. 420.

Samek: Ale vždyť Kristus byl Žid?

Novotný: Ale byl vydán římskému prokuratorovi, a ten s ním nakládál jako s cizincem.

Koreček: A že by bylo bičování u Římanů tak kruté? Tak kulturní národ ....

Novotný: Že bylo bičování římské velmi kruté, viděti z toho, že mnohdy nezůstalo na celém těle místečka zdravého i vnitřnosti bylo někdy viděti i oči bývaly vyšlehány. Nešťastník mnohdy uprostřed bičování vypustil duši.[1])

Brajer: Líčíte příliš černě.

Novotný: Pravím jen to, co je pravda.

Koreček: Ale ani to kruté bičování není dostatečným důkazem, že by Kristus za tři hodiny na kříži byl zemřel.

Novotný: Kristus, když už byl na cestě ke Kalvarii, byl k smrti unaven. Byl zpoličkován, do krve zmrskán, hlavu trním měl rozrytou. A vložili na něho kříž. Kristus pokorně jej na se béře a pokud mu životní síly ještě stačí, nese jej. Když však podruhé pod ním padá, vojáci bojíce se, by jim na cestě nezemřel, donutí Šimona Cyrenského nésti za Kristem kříž. Stoupáním do vrchu a žárem slunečním tak zemdlel, že padl po třetí. Vědomí však měl úplné. A aby s plným vědomím dotrpěl, ani před ukřižováním vína s myrrhou se nenapil. Pak jej přibili čtyřmi hřeby na kříž.

Samek: Jen dvěma, pane katecheto. Římané neměli ve zvyku přibíjet nohy. Pouze je přivazovali.

Novotný: V případě Ježíšově však i nohy přibili.[2]) Vždyť Kristus apoštolům ukázal nohy i ruce i bok, aby je ujistil, že je to skutečně on, který ná kříži pněl. Ostatně velmi stará vyobrazení představují Krista i za nohy přibitého. Tedy čtyřmi hřeby přibitý visel na kříži. Rány na rukou i nohou se tíží těla zvětšovaly, čerstvé jizvy od mrskání se zapalovaly a jsouce na vzduchu, pálily nesmírně. Kristus velikým bolestem dal výraz, zvolav: „Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil" (Mk. 15, 34).

Koreček: Nemluvíte přesně, když pravíte: Kristus visel. Víte, že Římané do prostřed svislé příčky kříže dávali kolík, na němž odsouzený seděl. Proto se říkalo: sedere in cruce, equitare in cruce. Tím se stávalo, že odsouzenci neumírali na kříži bolestí brzo po ukřižování, nýbrž více dní viseli na kříži a umírali hladem.[3])

Novotný: Příčina této opory na kříži byla asi ta, by odsouzenec, který byl přibíjen na kříž již v zemi zaražený, snáze mohl býti přibit. Krista však dle tradice přibili na zemi.

Koreček: Přes to však je jisto, že za tři hodiny nezemřel. Evangelium samo to označuje. Sv. Lukáš 23, 46 praví: „A zvolav Ježíš hlasem velikým, řekl: Otče, v ruce tvé poroučím ducha svého." Sv. Marek k tomu poznamenává 15, 39: „Viděv pak setník, kterýž

[1]) Sýkora: Umučení.
[2]) Sýkora: Umučení, str. 450.
[3]) Schwetz: Theologia fundamentalis: Ed. 7, vol. I, str. 311.

naproti stál, že tak volaje, vypustil duši, řekl: Jistě byl tento Syn Boží.“ Z tohoto líčení je snadno poznati, jak daleko byl Kristus smrti skutečné. Jak jen byste mohl vysvětliti silný hlas, jemuž sám setník se divil, u člověka umírajícího? Je tedy z toho souditi, že Kristus tříhodinným rozpietím rukou a poněkud i duševním utrpením přešel jen do strnutí podobného smrti.

Novotný: Hlasem velikým zvolal před svou smrtí Kristus, by slyšel celý svět zvěst, že dokonal dílo vykoupení člověčenstva. Právě onou silou hlasu, nad níž setník, který viděl vysílení Kristovo, žasl a lid kol kříže shromážděný v prsa se bil, ukázal, že má moc vyšší, kterou by, kdyby chtěl, žil. Ale chtěje dokončiti své dílo vykupitelské, pro něž se vtělil, nesestoupil s kříže, trpěl urážky svých nepřátel a zemřel. — A že stále trváte na onom strnutí, podám vám ještě jeden důkaz skutečné smrti. Vojín jeden před snětím Krista s kříže přistoupil a vrazil mu kopí do boku: „Jeden z vojáků otevřel bok jeho kopím a hned vyšla krev a voda.“ (J. 19, 34).

Brajer: Ano, to je to. Evangelista praví, že hned vyšla voda a krev. Ale je známo, že nejméně hodinu po smrti teprve se krev rozkládá. Je tedy svědectví Janovo nepravděpodobné.

Novotný: Je vám, pane professore, divno, že hned vyšla voda a krev? To se událo takto: V Kristu ještě nebyla krev rozložena, to my tvrdíme též. Ale lidé, kteří zemřeli po velkých úzkostech, mají osrdí naplněno vodou.[1]) Proto vytekla-li z rány Kristovy voda a krev, je to bezpečné znamení, že bylo probodeno s osrdím i srdce. Nebyl-li tedy Kristus dosud mrtev, musel po této ráně nezbytně zemříti. — A domníváte se, že by byl unikl paprsek života oku milující matky v těle dítěte? Což nevíte, že matky nechtějí ani věřiti v smrt svého dítka? Nesvědčí o smrti Kristově obrovské spousty lidu a nenávistní fariseové? A proč tělo Krisrovo namazali? Vždyť mazali jen mrtvé? Kdyby tedy, jak jste řekl, byli Josef Arimathejský a Nikodem přesvědčeni o zdánlivé smrti Kristově, nebyli by tělo jeho natírali a nebyli by dali do těsného jeho hrobu sto liber, čili asi 32 kg mastí,[2]) směsiny to z myrrhy a aloe, které vydávaly tak ostrou vůni, že kdyby byl Kristus jen jiskřičku života měl, byl by se v hrobě zadusil. A jak jsem řekl. Na Kalvarii nepochyboval o smrti Kristově nikdo. Zákonníci jedině se bojí, by apoštolé mrtvolu jeho neukradli, a proto staví ke hrobu stráž. Neboť přišedše k Pilátovi, pravili: „Pane, rozpomenuli jsme se, že ten svůdce řekl ještě živ jsa: Po třech dnech zase vstanu“ (Mt. 27, 63). Věděli tedy, že je mrtev. Ba celý svět věděl, že Kristus zemřel. Pohané vysmívali se křesťanům, že věří v Boha, který byl ukřižován. Tacitus praví, že původce jména křesťanů byl správcem země Pontiem Pilátem popraven (Ann. 15, 44). Totéž ve Starožitnostech židovských[3]) vypravuje Josephus Flavius. — Víte s jakým nadšením hlásají učedníci

[1]) Schwetz: Theologia fundamentalis: Ed. 7, vol. I, str. 307.
[2]) Sýkora: Umučení, str. 479.
[3]) Ant. Judaicae 28, 23.

Kristovi jeho Zmrtvýchvstání; myslíte, že by byl polomrtvý člověk z hrobu vylézající, potřebující ošetřování, učinil na apoštoly dojem vítěze nad smrtí ?[1]) A kdyby byl i polomrtvý odešel, co se stalo s ním dále, kde žil, jak zemřel ? Co se stalo s jeho tělem ? Nedovedu si vysvětliti, jak by tělo muže, jenž způsobil převrat v celém světě myšlenkovém a morálním, mohlo býti bez nejmenší stopy někde zahrabáno, aniž by miliony přívrženců učení jeho o tom zvěděli.

B r a j e r: Zůstal-li na živu Kristus a chtěli-li apoštolové pokračovat v jeho učení, musili jej dobře ukrýti za živa i po smrti. — Ostatně myslím, že Kristus opravdu zemřel na kříži. Je to dosti pravděpodobné, jak ze zpráv evangelií, tak i z pohanských spisovatelů. Ale jiné je, co se stalo po smrti s jeho mrtvolou ? Kristus měl na mysli určité politické plány.[2]) Kdyby byl chtěl, byly by se mu podařily až dávno dříve, ale jen s velikou námahou a krveprolitím. Známo, jak mocné měl nepřátele. Poněvadž však byl člověk dobrý, milující lid, z něhož vyšel a který k němu také přilnul s celou duší, tak že chtěl jej míti králem, poněvadž nechtěl viděti spousty mrtvol tohoto lidu na bojišti, čekal na vhodnější dobu. Vybral si nadané a oddané muže, poučoval je a připravoval na budoucí věci. Ctižádost jejich je nutila i ke sporům, který bude větší v budoucím království.[3]) Ale všechny tyto velikolepé plány, již nedaleké vyplnění, byly zmařeny smrtí Kristovou. Zůstali zde však nositelé myšlenek a plánů Kristových — apoštolé. Aby tedy mohli velikolepé plány Kristovy v život uvésti, odstranili mrtvolu Kristovu, by mohli pod pláštíkem náboženskomravním snáze k cíli dospěti. Když těla Kristova v hrobě už nebylo, poukazovali na prázdný hrob a hlásali, že vstal z mrtvých, že je Bohem, že Boha ukřižovali.

N o v o t n ý: Jaké to byly politické plány ?

K o r e č e k: Zřízení mocného království proti říši římské.

N o v o t n ý: Zajisté. Zřízení mocného, nad všechny říše světa, nejen nad římskou, království duchovního, království, jež mělo zničiti modly a ukázati Boha pravdy, Boha moci a dobroty, který sestoupil s nebe, by nás vykoupil. Takové království Kristus zamýšlel založiti a založil je a ono trvá a trvati bude do skonání světa, ono přemohlo mocnou říši římskou a podrobilo si ji, ono zdolalo mocné proudy nových zhoubných myšlenek a zdolává a zdolá je svou pravdou, silou a krásou. Kdo je v tomto království, je šťasten. Jeden Král jen v něm kraluje, všecky své věrné miluje a milují jej oni. Radost věčná, radost neskonalá — království Boží. A o t o m t o království mluvil Kristus se svými učedníky; nyní však učedníci vidí, že Mistr jejich jako pouhý člověk zmírá, a jsou zaraženi. Jak to ? On — Bůh zemřel ? Co se to děje ? Ale než se nadějí, Kristus z mrtvých vstává a nalévá v srdce jejich balsám útěchy a radosti. Vždyť je nezklamal, ale naopak ukázal nade vše jasněji, že je Bůh.

[1]) Hettinger: Apologie II.
[2]) Gutberlet: Lehrbuch der Apollogetik I, str. 226.
[3]) Mr. 9, 32—33.

Tato neochvějná víra nedá se sloučiti s odstraněním těla Kristova. Jak by mohli tak klamati svět? Proč? Věřili-li v Boha, věděli, že potrestá jich hroznou lež. Snad chtěli získati výhody a odměny od lidí?[1]) Hrozných odměn se jim dostalo: bičování, vězení, mučení, smrti a oni přece volají: Kristus vstal! Jak to? Odstranili mrtvolu, obelhali svět v naději na odměnu a za tu lež dávají život? Není to proti přirozenosti lidské, dáti život za něco, o čem jsem přesvědčen, že to pravda není a žádného užitku ba škodu mi to přináší? Je možno takovou lež spojiti s činy apoštolů? Nebyla by vyšla na jevo? — Vždyť bylo pět set učedníků Jeho a mezi nimi i ženy. Byli by mohli umřít s něčím, o čem věděli, že je to lež? Nelze, nikterak nelze připustiti, že by byli poctiví, prostí apoštolé ukradli tělo Kristovo a svět tak hrozně pedvedli.

Samek: Nic nemožného není. Hrob Kristův byl v zahradě Josefa Arimathejského, která byla blíže Kalvarie, tedy za městem. Vojáci, poněvadž vysvětlitelně považovali za nemožné, by kradl někdo mrtvolu, usnuli a za jejich spánku tělo Kristovo zmizelo.

Novotný: Ale, ale, pane professore. Za první: na takový přečin stráže byl u Římanů trest smrti. Tedy ani kdyby byli „vysvětlitelně považovali za nemožné něco," nebyli by se odvážili na stráži usnouti. A také neusnuli, vždyť sv. Matouš (28, 4) praví: „Pro strach zděsili se ho strážní a učiněni jsou jako mrtví," a potom když se vzpamatovali, „někteří ze strážných přišli do města a oznámili knížatům kněžským všecko, co se bylo stalo" (Mt. 28, 11). Vidíte, nespali tedy. Šli a oznámili vše knížatům kněžským. A rozpaky těchto můžete si nyní představit. Kristus předpověděl, že vstane z mrtvých. Oni však nevěří, ale z obavy, by jeho tělo neukradli učedníci, staví k hrobu stráž a ta teď jim podává zprávu, kterak skutečně vyplnil, co předpověděl. Co teď? „Dali mnoho peněz vojákům řkouce: ‚Pravte, že učedníci jeho přišli v noci a ukradli jej, když jsme my spali' (Mt. 28, 13). Pro vojíny bylo choulostivé říci, že spali. Věděli, jaký trest je čeká. Ale věděli také o vlivu sinedria u velitele posádky a u Piláta. K tomu bylo oněch „mnoho peněz" — pečetí. Zahrada Josefova byla za městem. Uvažte, že na Velikonoce bylo tisíce lidu v Jerusalémě a poněvadž nebylo tolik noclehů v příbytcích, přenocovali i mimo město.[2]) A místo kol zahrady Josefovy bylo k tomu zvláště příhodné. Jak by tedy byli mohli odnést mrtvé tělo, aniž by byli od někoho viděni?

Koreček: A co odpovíte, pane katecheto, na domněnku Edelmannovu? Tento totiž tvrdí, že při zemětřesení, o němž evangelia podávají zprávu, rozpoltil se hrob Kristův a tělo jeho v rozsedlině zmizelo?[3])

[1]) Ottiger: Theologia fundamentalis: tom. I, str. 797.

[2]) Josephus Flavius ve „Válce židovské" vypočítává a odhaduje počet Židů v Jerusalémě přítomných ve Velikonoce r. 72 na 2,700.000. (Kniha VI, kap. 9, odst. 3.)

[3]) Ottiger: Theologia fundamentalis: tom. I, str. 786.

Novotný: Příliš naivní domněnka, pane professore. Proč pak také nezmizelo plátno, do něhož bylo tělo Kristovo zabaleno? Vždyť bylo na těle mastí namazaném přilípnuto? A proč se fariseové na toto neodvolávali, když apoštolé počali hlásat Zmrtvýchvstání? Proč evangelia se nezmiňují o nějaké trhlině? Toť v pravdě jsou jen důkazy pro Zmrtvýchvstání.

Braje r: Největším důkazem ovšem by bylo, kdyby se byl Kristus po svém vzkříšení ukázal svým nepřátelům, přesvědčil je o svém Božství a pohnul je k víře.

Novotný: Tuto otázku už položil Celsus. Kladl ji i Strauß a mnohým jiným zdá se tu jednání Kristovo býti podivným.[1]) Ale přání, by Kristus z mrtvých vstalý se zjevil svým nepřátelům, t. j. synedriu, je tak frivolní a nesmyslné, jako kdyby někdo chtěl, by se Bůh zjevil shromáždění rouhačů a přesvědčil je o své existenci. Což neslyšeli svědectví vojáků? Neviděli prázdného hrobu? Ano, oni byli přesvědčeni o Kristově Zmrtvýchvstání. Proč pak neodporovali apoštolům hlásajícím Zmrtvýchvstání Kristovo? Proč zakazovali jim toliko o něm mluviti? Proč nepohnali apoštolů k soudu, měli-li je v podezření, že ukradli tělo Kristovo? Proč raději podplatili vojáky, by řekli, že bylo tělo Kristovo ukradeno? Věděli, o Zmrtvýchvstání Kristově, ale nechtěli v něho věřiti. Vždyť tolikráte viděli ho zázraky konati a když už nemohli popřít zázraků, říkali, že s pomocí ďáblovou je koná. Jako tedy na vyzvání fariseů nesestoupil Kristus s kříže, jako netrestá náhlým trestem rouhání moderních nevěrců, tak se také svým nepřátelům nezjevil. Vždyť by byli zase nevěřili. — A kdyby se i byl Kristus skutečně zjevil nepřátelům svým a tito podali o tom zprávu, myslíte, pane professore, že by nynější nevěrci uvěřili v Božství a Zmrtvýchvstání Kristovo? Myslíte, že by dali víry slovům synedria? Synedrium přece uznávalo zázraky Mojžíšovy a proroků, svou autoritou je stvrdilo[2]) a co říká jim moderní atheismus? Směje se jim jako bajkám. A tak by se smál i tvrzení fariseů o Zmrtvýchvstání Kristově.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Všichni zmlkli. Katecheta se díval ven z okna. Zdálo se, jakoby protivníci jeho sbírali další důvody. Vlak supěl a monotonní klepání kol vnášelo do společnosti tíseň. Jakoby ty zvuky se slévaly ve větu: Nevěřící svět by se smál i kdyby fariseové tvrdili, že Kristus vstal z mrtvých. Professoři skutečně se zabývali touto myšlenkou. Věřili by, kdyby bylo synedrium dosvědčilo smrt a Zmrtvýchvstání Kristovo? Ne! Nevěřili by! Proč? Protože zapřeli už předem Boha a učinili bohem své vlastní „já". Pro toto „já" nemohou a nechtějí věřit v Boha, v jeho vtělení a zmrtvýchvstání. A bude někdy svět lepším? Bude jednou celý svět věřit v Boha Spasitele? Nikdy!

[1]) Ottiger: Th. fund. I tom., str. 805.
[2]) Ottiger: Theologia fundamentalis: str. 806.

Nikdy se nebude nedostávati fariseů, Kaifášů a Pilátů. Volají a slyšíte je často říkati, že by uvěřili, kdyby Bůh mezi ně přišel. A je mezi nimi a neznají ho. Pro ně není Boha, On by jim překážel v jejich záměrech. Proto kdyby osobně přišel, zase by ho ukřižovali.

Satanáš šel světem a ranil člověka v nejbolestnějším místě. Namluvil mu, že on je Bůh. A člověk se mu rád poddal. — — —

Jedna část lidstva podobá se opilci. Kde jen může, ssaje otravný, omamující nápoj atheismu. A nemůže odvyknout. O opilci říkají, že kdyby přestal pít, brzo by zemřel. A atheisté? — — —

Jako vichr hnaly se podobné myšlenky myslí professora Brajera. Svět s Bohem a bez Boha. Svět lásky a svět sobectví. — A vlak jako šílený se hnal v před. Krajina za krajinou se míhala a svět šel kolem. —

R.

Křižáci.

(Ctih. příteli Uladimíru Kodíkovi ve vzpomínku na 26 července r. 1912.)

Tři jezdci jeli horkou pustinou . . .
a touhu mocnou v prsou jedinou:
dojíti Země, v svatý onen cíl,
kde Spasitel všech muky procítil.

A prvý jezdec — v oku blesků třpyt:
„Chtěl" — praví — „meč bych zas' už uchopit
a dobrodružství nové okusit,
jak zítřejšího slunka bleskne svit."

A druhý jezdec vážně kývá též:
„Co nového tím lidstvu otevřeš?"
K prvému praví — „vědě já jdu vstříc . . .
chci vidět, slyšet z krajů těchto víc."

A třetí mlčí . . . smutně zadumán:
„A za čím ty jdeš . . . neřekneš snad nám?"
A mladý druh svůj štít jen zvedl výš,
kde v slunce jasu Kristův zářil kříž.

Hlídka cyrillo-methodějská.

Neposkvrněné Početí bl. Panny Marie u Malorusů. Jednou z důležitých otázek rozporu nynější církve východní a církve západní je dogma církve římsko-katolické o Neposkvrněném Početí bl. Panny Marie. My katolíci věříme, že Panna Maria od prvního okamžiku svého početí byla jediná mezi všemi lidmi prosta hříchu dědičného. Nynější však pravoslavní připouštějí, že Panna Maria prosta byla všeho hříchu aktuálního, ne však hříchu dědičného. V tom tedy tkví rozpor mezi církví římsko-katolickou a církví pravoslavnou, že totiž církev pravoslavná neuznává naprosté svatosti Marie Panny.

Difference tato však nedatuje se od kolébky rozkolu západní církve s církví východní; je to učení církve pravoslavné z dob mnohem pozdějších, ano ono je dítkem století až sedmnáctého a osmnáctého. Staré učení Nestorovo, který božské mateřství bl. Panny Marie popíral, dávno našlo již svůj hrob v rozhodnutí koncilů efeského, cařihradského a římského, kde výslovně bl. Panna nazývá se „s a n c t a V i r g o" Dei genitrix. A celý Východ tehdejší i po rozkolu pevně a neochvějně věřil ve svatost a neporušenost Bohorodičky. A jak mohli bychom též pochybovati o všeobecném tomto přesvědčení, o naprosté víře v bezhříšnost bl. Panny Marie u církve, jež právem honosila se názvem církve mariánské, jejíž členové tak vroucně uctívali a dosud ještě velmi uctívají Nejsvětější Pannu?

Malou ukázku tohoto přesvědčení o prvopočátečné svatosti Panny Marie podáme z jednoho kmene ruského, nám totiž jazykově velmi příbuzných pobratimů Malorusů.

V 17 století žili Malorusové v poddanství Poláků. K nespokojenosti politické, jež přirozeně se objevuje u národů politicky odvislých, družil se ještě jiný činitel neméně důležitý prvého, totiž přesvědčení náboženské. Poláci byli totiž přísnými katolíky církve římské, kdežto Malorusové byli pravoslavní. Měli však tehdy Malorusové vůdce v učených svých bohoslovcích, kteří vědomostmi dogmatickými převyšovali i samé učence moskevské, což snadno poznati ze spisů věhlasných mužů těchto. Byl to důsledek jen té okolnosti, že žili s latiníky, zvláště s Jesuity, tehdy prvními učenci světovými, v živém literárním a vědeckém styku. Jakkoliv úzkostlivě štítili se tito pravoslavní theologové všeho, co jen poněkud zavánělo „latinismem", Neposkvrněného Početí bl. Panny Marie však popírati neb jen o něm pochybovati byli dalecí. Tak jak o otázce této přednášelo se na ústavech a universitách v Polsku, totéž učení hlásali i oni na slavné tehdy akademiii v Kijevě. A učení jejich bylo od biskupů a metropolitů církve pravoslavné uznáváno a schvalováno.

Čestné a první zároveň místo přináleží zakladateli této věhlasné akademie Petru Mogilovi, který žil mezi lety 1596—1647 a od roku 1633 stal se metropolitou území kijevského. Urputný boj vyhlásil latiníkům, luteránům a všem unionistům. Učenost svoji odnesl si z polských škol, jichž byl odchovancem. Katechismus učení pravoslavného, jehož je autorem a jenž od patriarchy samého byl opraven a za správný uznán, neobsahuje sice v ý s l o v n ě ničeho o Neposkvr. Početí P. M., ale mezi jiným v otázce 24 čteme toto:[1]) Originale peccatum ad omnes homines transiit. Deus vidit quidem lapsum hominis et tamen eum creavit, quia Filium suum ex purissima Virgine missurus erat (ἀπὸ καθαρωτάτην παρθένον). Ačkoliv spisovatel o Neposkvrněném Početí bl. Panny nepraví výslovně ničeho, přece onen superlativ neomylně naznačuje naprostou čistotu bl. Panny Marie. Staví ji alespoň nad jiné světce a světice, jak i z dalších narážek vidno, kde užívá o Panně Marii názvů zvláštních; jmenuje ji na příklad ἀμόλυντος (immaculata), πανάγνος (omnino sancta), což zajisté stanovisko spisovatele značně osvětluje. Při vysvětlení pozdravu andělského užívá o ní rčení: Virgo plena gratia (κεχαριτωμένη), čímž staví ji nad ostatní tvory, jelikož milostí dostalo se jí mnohem více, než-li všem tvorům jiným; proto též církev veškerým právem vyvyšuje Pannu Marii nad kůry andělské cherubů a serafů. Ovšem i taková rčení, jež nám přímo zdají se na-

[1]) Michalcescu: Die Bekenntnisse der griech-orientalischen Kirche; Leipzig 1904, p. 40—41.

značovati svatost bl. Panny, mohou nepřátelé a vykladači pravoslaví překroutiti ve smysl svůj, jak skutečně Melitius Serigus, jenž pověřen byl od patriarchy oekumenického opravou tohoto kijevského katechismu, učinil, neboť nenalezl v něm nic závadného, ačkoliv byl jedním z nejzarytějších odpůrců privilegia M. P. Autor však zajisté měl na mysli smysl absolutní těchto epithet bl. Panny Marie, neboť po celý další život jeho nerušeně přednášelo se na akademii kijevské o Neposkvr. Početí Panny Marie, aniž by jako metropolita byl kdy proti tomu zakročil.

Dalším professorem a rektorem akademie kijevské byl učený Lazar Baranovič, jenž bez obalu v díle svém: „Tubae praedicatorum" prohlásil dogma církve katolické slovy těmito: „My všickni takto se modlíme: ‚Ecce in iniquitatibus conceptus sum, et in peccatis concepit me mater mea.' Ty však sama Jsi, o Maria, jíž nesluší se takto se modliti, neboť v nepravostech počata Jsi nebyla a v hříších Jsi nezrodila, poněvadž zroditi měla's Toho, jenž osvoboditi měl svět ode všech hříchů jeho a zhladiti měl všechny nepravosti jeho. Proto velmi vhodné a důstojné bylo, bys' i Ty bez hřichu počata byla." A dále čteme v téže knize: „Zdali nemohl Bůh, jenž všemocný jest, učiniti, by Jeho matka počata byla bez hříchu? Ano, nebylo by se ani slušelo, by matka Páně i na krátký jen čas pod hříchu porobou úpěla ! Tvým svatým početím potřela's hlavu hada pekelného — a on v Početí Tvém svatém nemohl zraniti Tebe. Ti, již zrozeni jsou v hříchu, syny ďáblovými jsou; jak mohl by se z té, jež otrokyní byla ďábla, zroditi Bůh, bez jakéhokoliv neblahého následku na vlastní Jeho čest?" Již z několika těchto myšlenek uvedených plyne krásná apologie víry v Neposkvrněné Početí bl. Panny Marie v církvi východní. Je nám též uvážiti autoritu muže, který tak výmluvná nám svědectví podává. Nejlepší zajisté zárukou pro vážnost dogmatickou Baranovičovu bude nám výrok světce církve pravoslavné, Demetria Tuptalo, jenž nazval ho čestným názvem: columna Ecclesiae. Neméně výmluvně o Neposkvr. Početí P. M. mluví Baronovičův žák Joannicius Galjatovskij v díle svém: „Clavis cognitionis", v němž mezi jinými kázáními čteme též v kázání na svátek Narození Panny Marie vysvětlení verše z Magnificat: Fecit mihi magna, qui potens est et sanctum nomen eius: „Třetím divem u Panny Marie jest, že byla prosta hříchu prvopočátečného. Tak jako země, z níž vzat první Adam, byla zemí požehnanou, prostou zlořečení, tak i země, z níž vzat druhý Adam, Spasitel pokolení lidského, prosta byla všeliké poskvrny hříchu." Dále přirovnává autor Pannu Marii k rounu Gedeona, jež samojediné zvlaženo bylo rosou nebeskou, když celá ostatní země sípěla vypráhlostí a suchem.

Podobně jasně a přesvědčivě mluví o dogmatu našem jiný odchovanec kijevské akademie Antonín Radivilovskij ve svém díle „Viridarium Mariae Matris Dei", kdež opět vyjímá ji z celého potomstva Adamova jako jedinou, jíž netkla se vina hříchu. „Samuel, Jeremiáš, sv. Jan Křtitel k velikým ustanovení byli věcem v národě israelském, nikdo však z nich prost nebyl hříchu prvopočátečného, takže i o nich platí slova žalmistova: Erraverunt ab utero. „Správně píše svatý Řehoř" — dí autor na jiném místě dále, — „že čistota a nevinnost Její převyšuje čistotu cheruků a serafů a všech vojsk nebeských. Z toho uzavírám, kdyby při početí svém Maria nějakým jen stínem hříchu prvopočátečného dotknuta byla, nemohla by svatostí převyšovati anděly, kteří přec každé skvrny hříchu jsou prosti, ano i nejmenší ke hříchu náklonnosti a žádosti." K tomu zajisté netřeba nám poznámky přičiňovati, bychom jasně stanovisko spisovatele poznali.

Ke konci nelze nám nezmíniti se o muži v této příčině velezasloužilém, totiž o Varlaamu Jasinskim, na jehož podnět svrchu jmenovaný světec Demetrius Tuptalo sepsal dílo: „Vitae sanctorum", v němž na den Obětování Panny Marie, 21 listopadu, četlo se toto: „Maria zařazena je mezi svatosvaté, ačkoliv útlá teprv dívka, poněvadž při početí svém byla posvěcena." Zde sluší zaznamenati, že výrok tento poprve narazil na odpor moskevského patriarchy Joachima, jenž Jasinskimu poručil, aby v dalším vydání knihy této výrok onen byl vynechán. Varlaam na oko sice se podrobil, ale na akademii kijevské nerušeně se přednášelo o Neposkvr. Početí Panny Marie. Mezi konklusemi theologicko-filosofickými, jež akademie věnovala zasloužilému svému metropolitovi Jasinskému, lze se nám dočísti těchto pozoruhodných slov: Beatissima haec sponsa et ante

partum et in partu et post partum est Virgo sine labe originali concepta.

Z jednání a spisů všech uvedených mužů církve maloruské bylo nám možno poznati víru a přesvědčení jejich o Neposkvr. Početí P. M. Později však vždy více stupňovala se rozvášněnost rozkolnická proti církvi západní, zvláště však proti viditelné hlavě její, římskému papeži, a se vzrůstem jeho autority šířila se i mezera mezi církví západní a východní. Mimo to patriarchové a metropolité stojíce úplně pod vlivem carovým a požívajíce proto mnoho výhod a výsad, nechtějí podříditi se náměstku Petrovu, by neztratili své autonomie. Osobními tedy prospěchy vedeni, uměle rozněcují oheň a rozvášněnost svých duchovních svěřenců a všechna ustanovení církve západní a priori už zavrhují. Tak lze si vysvětliti, proč učení o Neposkvrněném Početí P. M. v západní církvi za dogma prohlášené, na vášnivý pravoslavných odpor narazilo.

Je-li však nyní naděje na smíření těchto rozkolníků s pravou církví římsko-katolickou, můžeme-li nyní doufati v návrat milionů do lůna církve naší, pak zajisté Neposkvrněná Panna je to, která tuto unii na Synu svém vyprosí a jí požehná; neboť ona nezapomněla a nikdy nezapomene dítek svých, jež s takovou důvěrou a s takovým nadšením Ji uctívaly a k ní v dobách těžkých o pomoc se utíkali a utíkají! —

Fr. Mikulka (Ol.)

Katolíci v Srbsku. Poměry katolické církve v Srbsku byly až do poslední doby smutné, tak smutné a trudné, jako málo kde jinde v Evropě. V dávné minulosti, před vpádem a záplavou Turků, bylo Srbsko většinou katolické; avšak islam a řecký rozkol katolíků netrpěli, pronásledovali a vypuzovali. Dekretem Propagandy ze dne 23 září 1851 byl biskup bosensko-srěmský jmenován zároveň apoštolským správcem dřívější srbské diecese bělehradsko-semendrijské. Veliký papež Lev XIII chtěl opět znovu zříditi v Srbsku církevní hierarchii a jmenoval bosenského Františkána Fra Ivana Vujičiće apoštolským vikářem pro Srbsko; vláda srbská však donutila ho Srbsko opustiti.

Pro katolíky nebylo v Srbsku tolerance; nesměli stavěti veřejných chrámů a kostelů, zřízovati fary bylo zakázáno. Roku 1882 byla sice vyhlášena úředně svoboda náboženských vyznání, katolíkům však se jí ve skutečnosti nedostalo. Roku 1887 byla naděje, že uzavřen bude konkordát mezi Srbskem a sv. Stolicí, leč pravoslavné duchovenstvo srbské vyjednávání úplně zničilo a zmařilo.

Z obyvatelstva dosavadního Srbska (před poslední válkou s Tureckem) — přes 2,820.000 duší — náleželo asi 80.000 islamu, asi 10.000 přiznává se k protestantismu, 3000 jsou židé, katolíků asi 15.000, ostatní jsou pravoslavní. Ke katolíkům patří většinou přistěhovalci z mocnářství rakousko-uherského (Chorvaté, Čechové, Němci a j.) a Italové. V Bělehradě samém žije přes 6000 katolíků; dosud však tam neměli veřejného kostela; bohoslužbám katolickým mohli býti přítomni jedině v kapli rakousko-uherského vyslanectví, kde je katolický kněz. Kromě toho působil ještě katolický kněz v Nišši, kde je též katolický kostelík a katolická škola; jedině v Bělehradě a Nišši měli dosud katolíci své školy.

Náboženstvím státním je pravoslaví; přísně zakázáno je přestoupiti z něho k některému jinému náboženskému vyznání. Vláda sama starala se dosud velmi málo o náležitou výchovu svého pravoslavného duchovenstva, jehož vzdělanost jest až neuvěřitelně chabá a nízká. V kněžstvu pravoslavném nalézti lze nejen popy a faráře, nýbrž i vyšší hodnostáře, ano i biskupy, jimž se nedostalo téměř ani středoškolského vzdělání — a co horšího a smutnějšího, kteří neumějí číst, ani psáti. Tyto neutěšené zjevy lze si vysvětliti tím, že se církevní hodnosti přímo kupují; že za takovýchto okolností přicházejí na stolce biskupské lidé nezpůsobilí, jimž se nejedná nikterak o dobrou pastvu svěřeného stádce, že lidé takoví zmocňují se i jiných vyšších, důležitějších úřadů církevních a hodností, je snadno a možno. Lid si jich však též nikterak neváží, nenávidí je a násilně často je odstraňuje; v posledních letech na př. bylo v Srbsku zavražděno přes 30 biskupů pravoslavných od vlastního stádce.

Za takových poměrů odňala srbská vláda duchovenstvu pravoslavnému školy, ano i vyučování náboženství na školách obecných a svěřila je učitelům-laikům, kteří jsou — podobně jako v Bulharsku — většinou bez víry.

Až dosud bylo Srbsko ve příčině náboženské silně prosyceno nenávistí proti všemu katolickému. Za poslední války však slíbil král Petr svobodu katolíkům a chce uzavříti konkordát se sv. Stolicí; tak psaly i některé srbské listy. Tím by se ovšem stav katolíků v Srbsku značně zlepšil a též unie mohla by zapustiti v království srbském kořeny k vlastnímu jeho prospěchu. Je si jen přáti, by slib krále Petra nezůstal pouhým slibem, nýbrž aby byl věrně splněn, jak si toho katolíci srbští a balkánští vřele přejí a očekávají. — V ostatních státech balkánských — vyjma Turecko, kde byli všichni křesťané, pravoslavní i katolíci až do poslední doby pronásledováni způsobem neuvěřitelným a páchány na nich ukrutnosti, jakých ani v dávném pohanském a znemravnělém starověku nedovedla vymysliti zloba lidská — byly poměry katolíků poněkud snesitelnější: Bulhaři jsou tolerantnější, počet unitů se od šedesátých let minulého století znenáhla vzmáhá; Černá Hora má konkordát se sv. Stolicí od 18 srpna 1886; v Řecku je zřízena katolická hierarchie.

Dejž Bůh, aby nadešly alespoň nyní již na Balkáně katolíkům i unii lepší a utěšenější časy i poměry, by poznali všichni, co je jim ke spáse a blahu!... Kéž na Balkáně nyní, kdy tam nastaly veliké převraty politické, kdy tam lze určitě očekávati též veliké převraty myšlenkové, zasvitne i unii zlaté, hřejivé sluníčko úplné svobody, které nám dává život, sílu a vzrůst! — O to prosme Pána, Hospodina zástupů, co nejčastěji; neboť jedná se o věci veliké důležitosti a významu pro církev katolickou, pro pravou svatou víru Cyrillo-Methodějskou! (Dle „Stimmen aus Bosnien" a j.).

Z Innomostí se nám píše: „Bude asi zajímat, jak my zde (scholastikové u Jesuitů) hledíme pracovati pro unii. Založili jsme si zde „associationem Sti. Joannis Chrysostomi", která čítá mezi filosofy přes 30 členů. — Členové nejméně jednou měsíčně, vždy na první čtvrtek, obětují sv. přijímán a růženec za zdar prací unionistických. Členové náleží všem zde zastoupeným národnostem". — Kéž chvályhodného příkladu toho následují v důležité pro církev i Slovanstvo dnešní době všichni bohoslovci československí a slovanští vůbec! Více o významu modlitby, sv. přijímání a úcty marianské viz v poslední části stati „Význam idey Cyrillo-Methodějské".

Antonij, metropolita petrohradský, zemřel. Dle souhlasných zpráv listů ruských byl Antonij prvý člen sv. synodu, vynikající ruský biskup, osoba velikého významu a veliké důležitosti pro soudobou církev ruskou. Byv původně professorem vstoupil po úmrtí manželky a dětí do kláštera, kde rychle postupoval v důstojnostech. Napsal: „Iz istorii christianskoj propovědi" (Petrohrad 1892, 1893), „Věra, slova i poučenija" (2 vyd. 1901). On to také byl, který požehnal proboštu při ruském velevyslanectví v Berlíně O. Alex. Malcevovi a dovolil mu súčastniti se druhého unionistického sjezdu na posv. Velehradě. Byl přítelem Čechů. — Novým metropolitou petrohradským je nyní Vladimír; nar. 1848. Původně byl učitelem v semináři a teprve r. 1882 přijal vyšší svěcení. Ovdověv vstoupil do kláštera tamborského r. 1886 a dvě léta na to posvěcen byl na biskupa. Jako biskup působil na několika místech vyznamenávaje se všude horlivostí v duchovní správě. Působil na probuzení a utvrzení života náboženského ve všech vrstvách ruského národa. (Dle „Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoda".)

Joachim III, patriarcha cařihradský, zemřel. Joachim III, hlava církve východní, narodil se r. 1834 z třídy kupecké ve Vafeotoriin a Bosporu. Pobyv krátkou dobu na sv. Hoře Athosu, konal studia ve Vídni. Byl metropolitou ještě před rozkolem bulharským ve Varně a Soluni, načež r. 1878 byl zvolen patriarchou cařihradským. Získal si zásluhy o národní uvědomění řeckého obyvatelstva pod panstvím tureckým. „Jeho rukama — jak se psalo — prošly miliony zlata, jež dostával od řeckých bankéřů k národním a dobročinným účelům". Poněvadž hájil samostatnosti církve řecké a tím se stavěl rázně proti vládě turecké, byl nucen vzdáti se hodnosti své; ustoupil do zátiší na sv. Hoře Athosu, kde žil 17 let, načež za příznivější doby r. 1901 byl opět zvolen patriarchou. V poslední době snažil se urovnati rozkol mezi církví řeckou a bulharskou. Navazoval též styky s anglikány a starokatolíky, pro sjednocení však s církví katolickou neměl porozumění. (Dle „Apoštolátu".)

Pravoslaví a pravoslavní biskupové. „Bogoslovski Věstnik", časopis bohovědné akademie v Moskvě, napsal: „Pravoslaví uvažováno jsouc ve své podstatě a nikoli theoreticky, není již mocí mravní, nýbrž mrtvou doktrinou. Církev ruská není již střežitelkou pravdy všeobecné, nýbrž museem křesťanských starožitností, užitečných nepochybně pro bádání dějepisci, zbavena však své působivosti na člověka živého. Čím je ruský biskup? Především, odpovídá Sokolov, biskup je služebníkem obřadným, pak administrátorem nebo správcem vlády, občanským správcem své diecese, placeným otrokem prokurátora svatého synodu. Svedeni duchem světským, žijí biskupové dle způsobu světského, touží po moci vnější, usilují o přednosti pozemské opovrhujíce křesťanskou pokorou. Hierarchie stává se mrtvolou kladouc se sama do své rakve." K tomu dodává Ad. Jašek: „Od svého lidu jsou mravně naprosto odděleni. Jejich postavení je takové, že jim ani nedovoluje vniknouti mezi věřící lid, poznati jeho potřeby, ulehčiti jeho utrpení, ukojiti jeho tužby. Neznají svého stáda, nejsou mu pastýři, jsou mu naprosto cizími, neboť nad sobě svěřeným lidem a poddaným klérem vznášejí se v nedostupné výši." (O důležitosti idey cyrillo-methodějské ve zprávě o IV všeobecném sjezdu katolíků československých.)

Boh. Podjesenický (Ol.).

Hlídka socialní.

Marasmus senilis nynějšího liberalismu. V posledních 50 letech byl liberalism městských vrstev přední mocností veřejného života politického. Od r. 1848, kdy ve většině zemí dosáhl lid účasti na veřejném životě svými zastupitelstvy parlamentárními, byla liberální strana téměř všude nejsilnější, byla u vesla, vlády jí musely býti povolnými, peníze a tisk byly jí k službám a zdálo se, že strana ta nikdy nesestárne. — Význačný rys liberalismu není novým. Cení svobodu lidskou a právo sebeurčení člověka. Liberalism znamenal boj proti autoritě a pokud možno rozsáhlé vymanění se z ní. Křesťanství zavrhuje bezmeznou svobodu neb svévoli. Jestliže vytknul Bůh člověku cíl, jest-li mu svými zákony a svojí církví cestu vykázal, pak nepřísluší tvoru, by si sám cesty vyhledával dle libosti a domnělého přesvědčení. Ale na druhé straně má právě pravá svoboda — omezena těmito zákony — svoji volnost. Když ve středověku bylo největší působení církve na veškeru činnost člověka, vidíme, že také všechny síly a přání národa se vyvinují v nejkrásnější harmonii. Byla to volná hra sil, přece však postarala se církev a jejím duchem proniknuté zákonodárství křesťanské, by nenastala žádná převaha na škodu slabšího. Také proti choutkám samovládců chránila církev národy. Navždy zůstane slavnostně zaznamenáno v annalech církevního dějepisu, že církev opřena pouze o svoji mravní moc utkala se v tak vítězných bojích s mocí vládců světských. Proti Jindřichu IV Rudovousu, Bedřichu II etc. hájila církev svobody poddaných. Gregorovius píše (Gesch. der Stadt Rom IV): „Mnichovo (Řehoře VII) vítězství beze zbraně má více nároků na obdiv světa, než všechna vítězství Alexandrova, Caesarova nebo Napoleonova. Bitvy vedené papeži středověku nebyly vybojovány ani mečem ani olovem, nýbrž mravní mohutností a to je: užívání nebo působení tak jemných prostředků duchovních, které povznášejí středověk mnohdy nad naši dobu. Napoleon oproti Řehořovi jest jen krvavým barbarem."

Když na sklonku středověku křesťanská víra a mrav mizel, byla přervána pouta, jimiž spoutána byla a býti musela lidská zvůle. Teď poprvé měla se státi zásadou svoboda a to svoboda bezmezná, ovšem přihlížeje napřed jen k náboženství. Ale z této omámenosti brzo se vystřízlivělo. Reformátoři museli dáti svoji církev a své kostely pojistiti u státních úřadů, světská křížata stala se papeži a papežíčky a svoboda byla zase brzo ubita. XVII a XVIII století, „doba osvěty", byla dobou neobmezené moci knížecí. Každé hnutí za svobodu bylo takořka úkosem pozorováno. „L'état c'est moi" bylo všude státní zásadou. Zásluhou liberalismu

je, že zlomil policejní vládu obepínající veškeru svobodu. Od roku 1848 datuje liberalism úplné svoje vítězství po boji trvajícím od konce 18 století. Rokem 48tým počala éra nepopíratelné moci jeho. Prostředky, které dopomohly k tomu vítězství, nebyly ovšem vždy ty nejčistší — vražd králů a spoust mrtvol liberalism nedbal, a jen s odporem možno čísti dějiny vlastního osvobození národů. Ale s druhé strany ukázalo se u samovládných kabinetů velmi nepatrné porozumění pro časové hnutí, každý ústupek musil býti vyvzdorován a lid si oddechl, když se mu dostalo volnější ústavy.

Ale v radostném omámení z vítězství nepomyslilo se na zhoubné nedostatky této neobmezené svobody. V přítomnosti trpíme bludy, které do Evropy vnesl liberalism. Proto pozbyl liberalism svojí přitažlivosti, svojí účinné moci. Dokonává hrdý liberalism oné doby, kdy ve svatopavelském kostele ve Frankfurtě sešla se nacionální schůze 18 května 1848.

Rozeznáváme trojí liberalism: hospodářský, náboženský, politický. Hospodářský liberalism žádá: bezuzdnou konkurrenci v hospodářském životě. „Laissez faire, laissez passer, le monde va tout de même", v tato slova pojal obchodník Vincenc Gournay požadavky fysiokratické školy naproti francouzskému králi. Stát se nemá do ničeho vkládasi, ať zabývá se jen vyrovnávací spravedlností. — Následky? Kapitálem založení nahromadili si ohromné bohatství, malokapitalisté nevydrží konkurrence s velkokapitalisty, bývají od nich „pohlceni": „dvojice tučných štik, která vyprázdňuje rybník pro kapry".

Církevnímu liberalismu byla trnem v oku autorita církve; autorita na jedné straně — neobmezená svoboda v náboženství na druhé straně, toť protivy, které musely se střetnouti. Proto byli liberálové vždy na straně církvi nepřátelské, seslabovali její působivost ve veřejném životě, především ve škole. „Ni Dieu, ni maître", hřmělo revolucionářské heslo v Paříži a na tento hlas i v různých jeho odstínech třeba i skrytý a v jiné fráze vložený nezapomněl ani liberalism městských tříd druhé polovice XIX století.

V politice vidíme, kterak jednostranně hájí liberalism zájmů obyvatel. Jiným stavům, především čtvrtému stavu, mělo by se odepříti místečka na výsluní! Ve sněmovním životě mají býti směrodatnými pouze města!?

Posléze oceněna zhoubná činnost těchto názorů. Že tato strana na mnoha místech poražena ještě nebyla, toho vinna je mnohdy pohodlnost — neb sluší se býti prodchnut liberalismem, protože od starodávna měly město, volební okrsek liberální zastupitelstvo! Otec a děd byli liberály, proč pak by měl jinak vystupovati vnuk? Přece však probouzejí se duchové. S jakou silou roztříštil liberalism v Rakousku Lueger se svojí stranou? V Německu klesla nacionálně-liberální strana na třetinu dřívějšího počtu, v Hollandsku přemohli liberalism Knipper a Schäpmann, poslední vítězství liberálů bylo to jen jako kolem se mihnuvší vítězství Pyrrhovo, v Bádensku bude brzo brániti a hájiti liberalism svých posledních posic, jeden volební okres za druhým odňalo mu centrum a již neodstoupilo. Naposledy připadl centru též Donaueschingen (většinou 2500 hlasů) — liberální to panství od let sedmdesátých. V Bavorsku utrpěl liberalism první ránu r. 1893, druhou r. 1899, a při posledních volbách červencových r. 1905 střítila se hrdá vláda jeho. Centrum dobylo 18 nových mandátů, liberáli pozbyli 14 mandátů; kdysi hrdá strana čítá sotva 30 zástupců. „Augsbg. Postztg." píše velmi správně o posledních volbách: „... Onen starý liberalism let padesátých i my katolíci v mnohém vděčně uznáváme, protože statečně a rozhodně hájil důležitá základní práva našeho národa, tak na příklad též svobodu církve proti státnímu utlačování. Ale ovšem, sotva že se zrodil, už se zvrhl a už v letech sedmdesátých ukázal úplnou svoji hnilobu. — Co zbylo z oné „korouhvičky přímých" v chrámě sv. Pavla? Den se nachýlil... a ti, kteří honosí se dnes jménem oněch mužů, ti jsou stálým důkazem smutných slov: „Běda tobě, protože jsi vnukem!" Hippokratické rysy vtlačeny jsou ve tvář dnešního liberalismu. Zimničná pomatenost přepadla zanikající liberalism — a pustý řev svůj — heslo pro kulturní boj jakéhos' Du Moulin a mladoliberálů — pokládá za svoji mladistvou sílu a „hybné péro".

„Custos" 1905.

H. Olšanský (Ol.)

Nové knihy.

Svatá Teresie, **Výkřiky duše k Bohu.** Ze španělštiny přeložil Dr. Ot. J. Janota. Revue „Meditace", Praha, 1911. Cena K 2.50.

Smutně patří oko na spousty bezcenného často materiálu literárního, kterým skoro každodenně bývá zahrnován náš knižní trh. Jsou to z veliké části produkty mělké, bez hloubky myšlenkové, formou však blyskavé, oslňující, omamující. Mimo mnohé jiné příčiny, které leží v povaze čtenářstva samého ona to je zvláště, která svádí čtenáře, by sáhli po knize reklamou rozhlášené, plnými ústy vychvalované, která si toho nejméně zaslouží. Díla skutečně cenná, pravé literární skvosty plné myšlenkové hloubky a nedozírných výšin lidského ducha, leží často zaprášena někde v koutě výkladní skříně nakladatelovy. Takový jest osud mnohých a mnohých cenných děl. Nikdo se po nich neptá, málo kdo je čte, spisovatel je málo znám, obsah je vysoko nad obyčejné obzory atd.

Takovým osudem strádají u nás spisy svaté Teresie, oné Bohem nadšené světice, slavné spisovatelky a neunavné reformátorky řádu karmelského ve Španělích. Od ní pochází celkem 10 větších spisů, mezi nimiž knížka „Výkřiků duše k svému Bohu" (Exclamaciones ó meditaciones del alma á su Dios) zaujímá v časovém pořádku místo páté. Bylať sepsána r. 1569. Je to spisek sice nepatrný svým objemem, ale typický mystickým nadšením duše přetékající láskou k Bohu. Abychom poněkud poznali sílu nadšení a hloubku myšlenky veliké světice, postaral se p. Dr. Otakar J. Janota o překlad, který by co nejvíce se přibližoval k originálu a svéráznosti jeho nesetřel. Překlad je skutečným obohacením, neboť knih podobného druhu a obsahu je v naší literatuře opravdu po skrovnu, třebas to bývají často díla opravdové ceny a trvalé krásy, díla povznášející duši čtenářovu a ukazující jemu nové daleké obzory a nekonečné končiny lidské duše v ekstasi lásky božské.

Mimo to připojil p. překladatel ještě k překladu vlastní svoji studii „Svatá Teresie z Ježíše v rámci španělské mystiky".

Práce tato nikterak nechce býti zvána úplnou a důkladnou; neboť jistě je to těžké na 142 stranách malého formátu chtíti podati nám pojednání úplné a důkladné — i co se týče rozsahu i obsahu — o mystice španělské. Autor byl nucen často si činiti násilí, by pro množství látky příliš neodbočoval a podal jen hlavní věci, některých zjevů se jen dotknouti nebo co nejstručněji se o nich zmíniti. Přes to však dobře informuje dílko toto o celkovém stavu mystiky španělské, zvláště o jejím vrcholu, sv. Teresii, a podává jakýs' návod a úvod ke studiu španělské mystiky.

Mystiku španělskou rozděluje autor ve 3 období: První období sáhá od nejstarších dob až do století XVI, druhé vyplňuje století XVI a je vlastním rozkvětem mystiky špalnělské, třetí představuje století XVII a další.

Podati obsah jednotlivých částí je velice těžko, neboť práce sama je stručná a omezuje se jen na nejnutnější. Podám tedy jen celkový přehled per summa capita.

V úvodu podává autor literaturu jak domácí tak i cizojazyčnou o tomto předmětu a některé příčiny, ze kterých vyrostla mystika španělská. Předchůdci jejími jsou světci sv. Leander, Isidor, Valerius, Eulogius. Ve století XII uvésti dlužno Petra Compostelano. Ve století XIII nejpřednějším zástupcem mysticismu katolického je Ramon Lull (1235—1315). Pozoruhodné jeho názory uloženy jsou v knize „Contemplací" a skvostném zpěvu „O Příteli a Miláčkovi". Nejdůležitější spis jeho je „Blanquerna". Ve století XV vystupuje na tomto poli Raimund Sabunde knihou „Liber creaturarum" a mnoho jiných.

Do století XVI padá rozkvět španělské mystiky, v kteréžto době vypučel na půdě španělské i výhonek mysticismu protestantského, totiž Juan de Valdés. Předním představitelem je jmenován Juan de Avila, výmluvný apoštol Andalusie. Napsal mnoho listů a „Dvacet sedm traktátů o Nejsvětější Svátosti". Kloní se však více k asketismu než k mystice.

Poněvadž většina spisovatelů asketicko-mystických náleží určitým řádům duchovním, jedná o nich autor souborně. V řádu dominikánském vyniká sv. Ludvík Granadský. Ráz jeho hloubání je spíše asketický, praktický než mystický. Jeho přední spis je „Vůdce hříšníků".

Z řádu františkánského dlužno se zmíniti o přísném asketikovi sv. Petru z Alkantary, nástupci sv. Františka. Nejlepšími representanty skutečného mysticismu v řádu sv. Františka jsou fr. Diego de Estella a Juan de los Angelos.

Z řehole sv. Augustina vyniká Luis Pouce de Leon, slavný theolog, učenec a básník, jehož dílo „Nombres de Cristo" počítá se k nejskvělejším pracím španělských mystiků.

Z řádu jesuitského sem patří sám zakladatel řádu sv. Ignác z Loyoly svým spisem „Duchovní cvičení".

Vrcholu však dosáhla mystika španělská sv. Janem z Kříže a sv. Teresií z řádu Karmelského, podivuhodných to světlech ohromujícího jasu a gigantické mohutnosti. Co byla sv. Teresie klášterům Karmelitek, to byl sv. Jan řeholi mužské.

Byly to duše tak spříznělé a veliké, že stěží lze nalézti podobné dvojice světců v dějinách církevních. Sv. Jan z Kříže je veliký mystik, i spisovatel a básník. Nejdůležitější spis jeho jest „Výstup na horu Karmel" a jiné.

Ve století XVII a dalším zůstala výše dostižená sv. Janem a sv. Teresií na dále nedosažitelna. Mystikové tohoto období již daleko nemají toho významu jako jejich předchůdcové. Než přes ten náhlý sklon můžeme říci, že onen pramen mystický nezanikl, ale že vždy budou duše, u nichž mystika ještě najde útočiště.

Ke konci klade autor stať o sv. Teresii, o jejím životě duševním a činném reformatorském, o její činnosti spisovatelské a básnické. Šířiti se o tom zde zdá se mi býti zbytečným. Nejlépe je vzíti knihu a čísti. Toť v krátkosti celkový obsah knihy p. Dra Otakara J. Janoty. Jak patrno, kniha zaslouží pozornosti a sama sebou se doporučuje. Objednávky obratem vyřizuje Emanuel Stivín, Praha, Myslíkova ulice 259-II. Šváb.

Dr. Fr. X. Novák: **Alpský farář.** Episoda ze života zapadlého kněze. Vídeň, 1912. Cena 2 K 10 hal.

Po těžkých, hlubokých knihách: „Pohledy do života bohoslovců a kněží" a „Kněžské problemy", v nichž autor probírá a osvětluje celou řadu důležitých, palčivých otázek života kněžského, podává čtenářům knihu novou, ne ve formě aforistické jako dvě dřívější, nýbrž ve formě lehčí, episodické. Obsahem jejím je život kněze v Alpách, tedy v jiných poměrech, než-li jaké jsou u nás, ale i tak kniha je a zůstane pro nás významnou, užitečnou, neboť pastorace v našich krajích, ač mnohem komplikovanější, je přec jen v základechl stejná s pastorací v Alpách, a kniha Novákova bude jistě povzbuzením k horlivosti a svědomitosti pro mnohé z nás. Obsah její je tento: Do Sv. Martina byl dosazen na faru P. Antonín a chopil se s plným nadšením duchovní správy. Poměry ve farnosti oné byly téměř neuvěřitelné. Dospělí ve věcech náboženských byli naprostými ignoratny, nevěděli ani těch nejzákladnějších pravd, děti ve škole sice odříkávaly katechismus — slova, smysl a význam slov však jim zůstal úplně cizím. P. Antonín předsevzal si povznést celou farnost. První jeho pozornost upoutal kostel, který byl ve stavu tak zuboženém a sešlém, že bylo potřebí vše od základů upravovat. Aby dosáhl svého cíle, konal všemožné kroky, šetřil, kde mohl, trpěl úsměšky, příkoří, bezpráví, odrážel odhodlaně a srdnatě útoky z různých stran naň podniknuté, trhal léčky a kráčel tak krok za krokem k vytčenému cíli — ke zřízení důstojného domu Božího. Souběžně staral se i o mravní povznešení svých svěřenců. Poněvadž jich bylo nemnoho, hleděl všechny poznat a pak jal se brojiti proti zakořeněným neřestem, z nichž na prvním místě byly konkubinaty latentní i veřejné, zlo, jež podrývalo všechnu mravnost. Po dlouhém úsilí podařilo se mu i zde zjednati částečnou nápravu. Druhým velikým zlem byl alkoholismus, jehož hrozné následky patrny byly v životě veřejném i soukromém. Narazil tím na prudký odpor většiny mužů, ale konec konců přece jen zůstal vítězem

a svými skutky dovedl čeliti každému odporu. Při tom však nezapomínal své vlastní duše, snažil se, aby „k Bohu a vedle Boha" dálo se jeho působení, a hleděl pokud možno nejúčelněji vyplnit každou chvíli svého pobytu ve Sv. Martině, a tak se stalo, že skoro ani nepoznal nejúhlavnějšího nepřítele farářů svatomartinských — dlouhé chvíle. Ze zkušeností svých utvořil si zásady, jimiž při pastoraci hleděl se říditi: „zachovat sobě především srdce věčně mladé a žádnou obětí nezlomené, šířiti teplo vůkol sebe i tam, kde vládne chlad Sibiře; a právě tam šířiti je tím více; nezoufati ale doufati, i tam, kde naděje zdá se bláznovstvím a beznaděj nost moudrostí,... neplakati pouze nad duševní chudobou svého okolí, ale vnášeti v ně bohatství nových idejí, nových snah a nové síly, a především nových příkladův a skutkův,... nejen hojiti rány hříchů, ale i nalévati novou sílu, novou radost, nový život do žil a srdcí sobě svěřených, aby nebylo nikoho, jenž z radostné a láskyplné práce kněžské by neodnesl sobě nějaký zárodek, květ pučící a kvetoucí k nebi..." Když takto celou farnost pozvedl, byl odvolán a odcházel s vědomím, že přec jeho námaha nebyla marna... Kéž kniha dojde — zvláště u kleru — co největšího rozšíření a pochopení! Lavička.

Die Nachahmung der Heiligen in Theorie und Praxis von Max Hubert S. J. (2 sv. 12° XXXIV a 1094 str. Cena K 9·60, váz. K 11·40). Herderova Knihovna asketická.

Nejedné duši v pravdě zbožné patřící na světlé postavy světců církve katolické, zdálo se, jakoby vznešené skutky a zářivé ctnosti světců těchto jedním volaly k ní hlasem „Vzhlédni a čiň dle příkladu, jenž na hoře ti byl ukázán!" (II Mojž 25, 40). — Avšak dlouhá, trnitá a příkrá je dítkám doby naší cesta na horu tuto! Proto tím vítanější musí býti vůdce, který ruku pomocnou podává poutníku na dráze následování svatých. A vůdce takového nalezáme ve spisu shora uvedeném.

V první části svazku prvního dovídá se čtenář, kdo svatí jsou, že jsou lidé jako my, že pro hrdinské jejich ctnosti Církev na oltář je staví. Obšírně pak uvádí autor čtenáře k pramenům, z nichž znalost svatých se čerpá: od životopisců žádá pravdu historickou podanou ve formě prosté sice, ale přesvědčivé, vřelé; četba životopisů takových je všem potřebná a poučná. Dávaje pak návod, jak užívati se na překvapující zprávy o zázracích, proroctvích, zjeveních, důtklivě upozorňuje autor, že životy svatých slouží v první řadě k povzbuzení v životě duchovním a že není nikterak radno — zvláště začátečníkům v životě duchovním — chtíti pouze z nich čerpati znalost zásad asketických.

Ve druhé části svazku prvního přechází již autor k vlastnímu následování svatých, jež je křesťanu možné, užitečné a příslušné, nikterak však nevyhnutelně nutné, jako je následování Krista. Při příležitosti této vsunuje autor obšírné pojednání o pravém Krista následování a podává několik method. Vrátiv se ke svatým, dává pokyny, které světce následovati a v čem a jak se chovati ke zvláštním heroickým skutkům, jež my dovedeme obdivovati, ne však následovati.

Ve svazku druhém, rázu již praktického, pojednává autor o jednotlivých ctnostech a přednostech světců a ukazuje, jak daleko je možno je následovati; pojednává o znalostech jejich božských, o ponětí jejich o Bohu, o jejich citech, o modlitbě, trpělivosti v mukách, skutcích kajících, o styku jejich osobním, o pokoře jejich, o hněvu, mírnosti a tichosti. — Právě svazek tento uvádí čtenáře do bohatého vnitřního života světců a dává mu patřiti na divy milosti Boží a ukazuje mu světce všech stran, jak na výši dokonalosti, tak pod jhem nejedné lidské slabosti.

Dílo celé, jak krátký obsah naznačuje, vyznačuje se bohatostí zásad asketických, poskytuje znalost jednotlivých ctností a uvádí čtenáře v divuplné končiny milosti Boží předvádějíc nesčíslné množství skutků a slov pro jednotlivé světce charakteristických. Zmínky však zvláštní zasluhují hlavy jednající o následování Krista (I sv., hl. IV—VII), o činech heroických (I sv., hl. XIII a XIV), o pokoře (II sv., hl. X), o hněvu (II sv., hl. XI). Všude se potkává čtenář se zdravými

názory, nejednou nelze mu nediviti se, jak věrně dovede se 80letý autor řeholník vmysliti v postavení křesťanů ve světě žijících. Ani stopy tu není po nějakém přehánění: ba — snad nejednoho čtenáře překvapila autorova zdrželivost a chladná rozvaha, jež neváhá i v obraz světců vážených vkresliti stín aneb se strany druhé ubrati něco z pestrosti barev. Zásadou jeho je, že svatí nepotřebují okrášlení našeho: pravda a krása božská zazáří vždy.

Kniha určena je v prvé řadě duchovenstvu řádovému i světskému jak k dobru vlastnímu, tak ke spáse duší jim svěřených. Vedle toho doporučuje autor sám dílo své všem vzdělaným laikům: jsouť všichni ke snaze po dokonalosti povoláni. Ale výslovně zmiňuje se autor o kněžských seminářích, kam by rád spisu svému přístup získal. Kéž vyplní se přání jeho! Stěžuje-li si Seneca, že kdykoliv byl mezi lidmi, navrací se vždy méně člověkem: „Přicházím domů lakomější, pyšnější, smilnější, krutější, nelidštější" (List VII), — může čtenář knihy této právem říci, že přichází od svatých štědřejší, pokornější, čistější, mírnější, lidštější . . . Fr. Hrbáček (Ol.).

H. C. Joseph Chiaudano S. J.: **Die katholische Schriftstellerei.** Vom Wesen, den Kennzeichen und Grundsätzen des katholischen Journalismus. Übers. von Fr. Franz. Jos. Maria. Freiburg (Schweiz), Canisius-Druckerei und Verlag, Marienheim 1911.

Menší tento, časový však spisek, jemuž se dostalo též francouzského překladu, poskytuje všem, kdož účast mají na vedení novin katolických, neocenitelné služby. Ve formě rozmluvy bohatými životními zkušenostmi ozdobeného starce Dona Eusebia s dvěma synovci, z nichž jeden jest advokátem, druhý inženýrem, předvádí nám autor, čeho se musí katolické novinářství varovati a co je mu činiti — s důvody a protidůvody tak zajímavě a poutavě, jak jen v živé rozmluvě tří těchto intelligentů je možno.

V novinách, jež katolickými v pravdě slouti chtějí, není místa pro názory heretické, pravé víře nebezpečné, jí odporující. Tam nemá býti nejasné, dvojí smysl připouštějící řeči: jsouť právě věci náboženské citlivé, a nejasná mluva jsouc nepochopena zaviňuje veliká neštěstí. Že nemají laičtí novináři patřičného vzdělání ve vědě bohoslovné, neomlouvá: ani vědy profánní netrpí na poli svém překrucování, falšování pravdy (I rozmluva). Posvátná úcta, již má každý, kdož katolíkem sluje, ke Stolici apoštolské, nedovoluje ani novinářům katolickým nerozvážně vyslovovati smělá tvrzení o ustanoveních theoretických a praktických římských Kongregací a jiných úctihodnou tradicí posvěcených ústavů (II rozmluva). Nesprávně si počínají katolické listy oplývající chválami spisovatelů špatných: jaké mají tito právo, by se o nich mluvilo pochvalně v listech, jejichž názory a skutky jsou jim předmětem vtipu a posměchu? Neznamenáť nemluviti o skutečných snad zásluhách spisovatelů takových zneuznávati to, co na nich dobrého? S nechutí a bolestí čerpáme vodu ze studně, jež plna bývá jedovatých živočichů (III romluva). Zvláště opatrně máme si počínati vůči nekatolickým ústavům a sdružením; přeceňováním a zbytečným chválením neprospěje se katolické věci nikterak: často již ze stanov ústavů a sdružení těchto vane duch nepřátelský, a cílem a úlohou jejich přece je, — byť by sebe dovedněji se to zakrývalo — věc katolickou přímo neb alespoň nepřímo poškodit. — Bude-li míti novinář katolický vždy na paměti, že zprávy jeho hltavě čte nejen muž vzdělaný, nýbrž na sta, ba tisíce lidu neuvědomělého, že list dostává se do rukou nejen muže zkušeného, nýbrž i mladíka teprv v život vstupujícího, . . . bude-li na to pamatovat, nezapomene jistě, že není dovoleno nikdy a nikomu podporovati šibalství a vychytralost a zasvěcovati massy lidu prostého do lstivých útoků prohnaných zlodějů a lupičů, . . . jak se to děje zprávami ze soudní síně (IV rozmluva). Toho všeho musí se katolické listy vystříhati. Nejsou však hodny názvu katolických, nečiní-li daleko více, než-li varovati se zlého. Úlohou jejich nesmí býti vzíti na se nátěr bez vyznání. Listy podobné zatlačují listy skutečně katolické k veliké škodě věci naší. Listy katolické musí hlasitě přiznávati se k církvi, jejíž zájmy musí býti zájmy také těchto listů (V rozmluva). Nežádá ovšem nikdo, by listy katolické rozohňovaly mysl, rozsévaly zášť, ale to nesprošťuje je povinnosti, bez obavy zastati se pravdy a zavrhnouti lež. Není první úlohou listů těchto býti čtenářům katechetou a kazatelem, ale v době,

kdy listy protivníků vyvracejí nauky katolické a kazí dobré mravy, nesmějí naše listy opomenouti povzbuditi příležitostně a poučiti i ve věcech náboženských (VI rozmluva). Nedozírné pole činnosti otevírá se tu katolickým novinářům: rozzuřil se boj proti všem čelnějším pravdám Církve katolické, . . . takže o thema na obranu není potíže. Pokyn a vodítko podávají měrou hojnou papežové v Encyklikách (VII rozmluva). Šikem dobře uspořádaným mají býti katolické noviny, chtějí-li bojovati s nadějí ve vítězství, . . . což však je nemožné bez poslušnosti vůči těm, jimž svěřila Prozřetelnost neporušitelné nauky církevní (VIII rozmluva).

„Nepřizpůsobujte se věku tomuto!" volá apoštol národů novinám katolickým, jež pod záminkou lásky k bližnímu nedovedou v cestu se postaviti lži a neřesti: škodí tím právě rozšiřovateli lži, jehož pýcha a zaslepenost mohla by nejednou býti pokořena a překonána, a škodí i společnosti klidně patříce, jak do ní jed vniká. Energické zakročení není nikterak křesťanské lásce na újmu: v obcování soukromném dovoluje laskavost a přívětivost co největší (IX rozmluva).

Toť několik pouze myšlenek z rozmluv spisovatelových. Snadno uvěříme, jakou radost učinil autor dodav spisek před uveřejněním k prohlédnutí Piu X., katolického tisku neunavnému podporovateli, který jej autoru vracel se slovy: „peroptime cum gratulationibus et gratiarum actione"! Fr. Hrbáček (Ol.).

Die Marianischen Kongregationen in ihrem Wesen und ihrer Geschichte. Von Philipp Löffler S. J. Dritte Auflage. Freiburg im B. (Herder), V a 115 stran, K 1.20.

Kniha tato psána slohem řečnicky uchvacujícím. Nadchnouti musí každého marianského sodála, by věrně plnil své povinnosti, jež přijetím na se vzal, a šířil lásku a úctu ke své milé Paní a Matce, nesodála pak, aby se stal dítkem veliké Královny. Rozdělena je na dvě části; v první líčí autor ústavu a podstatu, v druhé dějiny marianské družiny.

Zmíniv se o vzniku družiny a ovzduší, v němž se zrodila, o jejím rychlém vzrůstu po celém světě — rozšiřovala se a mohutněla ruku v ruce s velikým řádem Tovaryšstva Ježíšova — popisuje autor její ústavu a organisaci, v níž podobna je Tovaryšstvu, z něhož vyšla a v němž měla vždy též velikou oporu. Jedině v organisaci takové a ve spojení jednotlivých družin vykonala a vykonává marianská družina tak veliké, netušené úkoly a skutky za dob těžkých a kritických. Má ona též vskutku veliké a vznešené úkoly a ideály před sebou, jde za velikým vpravdě cílem a účelem, který — poslední — je křesťanská dokonalost všech stavů a apoštolský oheň, jímž členové snaží se utvrditi dokonalost ve spolubratřích a všech, s nimiž se stýkají; bližším účelem družiny je povznésti úctu k Panně Marii, která rychle, snadno a jistě vede k cíli poslednímu: ke svatosti, k apoštolské svatosti a k Ježíši Kristu (per Mariam ad Jesum). — Aby splniti mohla úkol sobě vytčený, má prostředky vnější a vnitřní; k oněm patří schůze členů a družinské slavnosti a svátky; obé mocně působí na život a snahy sodálů; krásně líčí spisovatel schůze a slavnosti družinské, tak krásně, že nadchnouti musí každého čtenáře; na to přechází k vnitřním prostředkům, jež jsou přirozené a nadpřirozené; k oněm patří na prvém místě veliká síla života spolkového, který stále staví členům před zrak ideální jich cíl, který je pojí a činí z nich hradbu nerozbornou, který je druží pod autoritu ředitelovu; to činí je silnými a nebezpečnými nepřáteli ctnosti a všeho dobra. K nadpřirozeným patří modlitba, moudrá, účinná a společná modlitba, denní — pokud jen možno — přítomnost obětí mše sv., sv. přijímání — zvláště společné, — duchovní cvičení; největším však pokladem, vzorem, ideálem a sílou družiny je mateřské Srdce Marie Panny; tu autor jako orel se vznáší k výšinám, aby velebil přednosti její a mistrně dokládá, jak velice působí Panna Maria na život křesťanský i apoštolskou svatost; ona jest ideálem, který rozněcuje v sodálu svaté nadšení a vede ho ke Kristu. Hluboce významnými slovy praví spisovatel na oněch několika stránkách více, než jiní v dlouhých pojednáních; nikdo bez účinku nebude čísti právě tuto stať.

A dosáhla marianská družina svého cíle? Ano: její dějiny, o nichž jedná druhá část knihy, to dosvědčují. Autor nepodává tu dějiny soustavně, nýbrž spíše v obrazích. Marianská družina rozšířila se s Tovaryšstvem po celém katolickém

světě, pronikla všechny stavy všech téměř národů; zrušením Tovaryšstva utrpěla i ona těžkou pohromu, leč povstala opět, šla a jde dále drahou vytčenou. Rozšíření zevnějšímu odpovídal plný, řádný a ctnostný život vnitřní, vyznačující se osobní svatostí a apoštolskou horlivostí, jak zřejmě dosvědčuje papež Benedikt XIV ve zlaté bulle Gloriosae Dominae (27 září 1748), sv. Karel Bor., sv. Alfons a j. (nejnověji svatý Otec Pius X). Podmínkou takového života je ovšem modlitba, vnější a vnitřní odříkání, sebezapírání, milosrdná láska k bližnímu; že se tím vším družina vyznamenávala, dokazuje autor na příklad ze života sodálů různých stavů a krajů. Apoštolskou horlivost viděti zřejmě též v tom, že družina dovedla a dovede hojiti sociální rány lidstva, že tam, kam přišla, bludy musily ustoupiti a pravá víra se vrátila a obrodila. — Blahodárné působení její neušlo prostému lidu, u něhož si získala veliké obliby, jehož všechny stavy dávaly jí tisíce, statisíce nových a nových členů; neušlo ani velikým tohoto světa, vznešeným hodnostářům světským i církevním, i oni stali se jejími členy nikoliv jen, aby jí dodali zevnějšího lesku, nýbrž aby i oni věrně plnili všechny družinské povinnosti a s ostatními závodili ve zdokonalení, posvěcení vlastního života i šíření úcty k Rodičce Boží, Matce své. — Dějiny takové svědčí, že marianská družina je krásné, veliké dílo Boží. Za dnešní pak doby, kdy se vzmáhá nevěra více než dříve, jest ona jakoby archou spásy, jež zachrání lidstvo od zkázy a pohromy, spásnou archou úmluvy, nad níž trůní „láskyplná Paní, panenská Matka, božskou Spásu nesouc na milostivých rukou, každému ji dávajíc, kdo ji u ní hledá: ‚Kdo by mne nalezl, najde život a obdrží spasení od Hospodina' (Přísl. 8, 35)." Boh. Podjesenický (Ol.).

Dr. Józef Sebastyan Pelczar: **Jezus Chrystus wzorem i mistrzem kapłana. Rozmyślania dla kapłanów** (pro kněze). Przemyśl. Nákładem księgarni And. Juszyńskiego.

Přemyšlovský biskup Dr. J. S. Pelczar je plodným spisovatelem; kromě vzácného díla právě uvedeného napsal ještě: „Rozmyślania o życiu kapłańskiem czyli ascetyka kapłańska" s dodatky „O urządzeniu seminaryów duchownych i studyów teologicznych", jakož i „O niektórych obowiązkach pasterskich i o niektórych prawidłach i formach towarzyskich dla młodych kapłanów" (dílo to vyšlo 1908 ve IV vydání); „Życie duchowne czyli doskonałość chrześciańska", „Kazania na uroczystości (slavnosti) i święta (svátky) Najśw. Panny Maryi", „Obrona religii katolickiej" (vyšel právě I díl) a j.

Dílem uvedeným, které má býti doplněním „Rozmyślań o życiu kapłańskiem", chce autor podati, jak praví v předmluvě, kněžstvu svému denní pokrm — rozjímání, bez něhož nelze vůbec, nebo jen velmi nesnadno zůstati dobrým knězem, býti knězem v pravdě zbožným, knězem dle Božského Srdce Páně. Kněz musí rozjímati; „ale ten pokrm třeba kněžím připraviti či-li poskytovati jim vhodných knih; neboť nejeden nemá tolik času a schopností, by samostatně sledoval pásmo myšlenek" (autor v předmluvě). A autorovi podařilo se zajisté vyhověti naléhavé potřebě té a vzácnou knihou přítomnou podává kněžstvu svému lahodný, sílící pokrm vyšších sfer; podávát tu to nejvznešenější, nejvyšší, nejpůsobivější, nejsvětější, vede kněze přímo k Mistru a Vzoru jeho, ke Kristu Pánu a předvádí mu Jej v životě Jeho „skrytém, veřejném, bolestném v čase utrpení, slavném po z mrtvých vstání a eucharistickém". Ježíš Kristus, toť kniha nekonečná, nevyzpytatelná, tajůplná, odpovídající na všechny otázky; Ježíš Kristus je „počátek a konec" všeho, je vším pro nás, pro duše naše; „neboť On naším Bohem a naším Stvořitelem, naším Spasitelem a naším spasením, naším Vykupitelem a cenou našeho výkupu, naším Mistrem a naší moudrostí, naším Zákonodárcem a naším zákonem, naším Knězem a naší obětí, naším Pěstounem a naším pokrmem. Co jest — ptají se svatí — čeho bys v Něm nenalezl? Jsi-li sirotkem, On Otcem; — kráčíš-li v temnotách, On světlem; — zabloudil-lis, On cestou; — hledáš-li nauky, On pravdou; — bojuješ-li, On zbraní; — žízníš-li, On nápojem; — mrzneš-li, On šatem; — jsi-li smuten, On potěchou; — bojíš-li se smrti, On životem; — slovem: On je pro nás vším. Proč se tedy nestaráš, abys poznal Krista Pána? — Jestli každý člověk má tu povinnost, čím spíše má ji každý kněz; neboť kněz má přece mluviti lidem o Kristu a vésti je k spasení, které je pouze ve Jménu Ježíšově. Je tedy povinen znáti jeho život po-

zemský a jeho umučení; znáti jeho život oslavený v nebi; znáti jeho život eucharistický v Nejsvětější Svátosti; znáti netoliko jeho život vnější, to je slova, skutky a utrpení, ale též záměry, pohnutky a city jeho srdce. — Neboť toto poznání je nevyhnutelnou podmínkou života nadpřirozeného, jak pravil sám Spasitel: „To pak je život věčný, by poznali tebe, jediného pravého Boha a toho, jehož jsi poslal, Ježíše Krista" (Jan 17, 3). Toliko v Kristu, skrze Krista poznáváme Otce nebeského, neboť „nikdo neví, kým je Otec, leč jedině Syn a komu by chtěl Syn zjeviti" (Luk. 10, 22). Před Kristem Pánem bylo temno ve světě, neboť i slavní mudrci — jako Plato — hrubě zbloudili zkoumajíce bytost Boží a cíl člověka. Teprve Ježíš Kristus, Moudrost vtělená, mohl říci: „Já jsem pravda, já jsem světlo světa". Kdo nyní zná Krista Pána a plní jeho přikázání, ten „chodí v světle" a jest opravdově moudrým, třeba byl jen prostým člověkem; kdo Ho nezná nebo za Ním nejde, ten tápá v temnotách, byť i byl hluboce učeným. Žel Bohu, je nyní ve světě křesťanském plno lidí slepých na duši. — Kromě nadpřirozené moudrosti plyne z poznání Krista posvátný žár; neboť ono rozněcuje duši následovati Krista, pracovati pro Něho a trpěti pro Něho. Odtud čerpal sv. Vincenc Paulanský tu svou prostou, ale vroucí výmluvnost a ten ohnivý zápal k pracím apoštolským; a když se ho kdysi ptali, kdo byl jeho učitelem, odvětil: „Sám Kristus". — Nic tedy divného, že svatí kněží snaží se co nejdokonaleji poznati Ježíše Krista . . . Zdaž i ty chodíš do učení k tomuto Mistru?" (Kn. I, rozj. IV). — — Toť úryvek z rozjímání bohatého na myšlenky, z nichž každá již sama o sobě nutí k uvažování, k rozjímání . . .

Celé dílo rozvrhl spisovatel na čtyři části, z nichž každá tvoří samostatnou knihu. První kniha „Jezus Chrystus w życiu swojem ukrytem jest wzorem i mistrzem kapłana" (r. 1911 vyšla již v 2 vyd., str. 192; cena K 2.60) obsahuje 36 rozjímání; kniha druhá „Jezus Chrystus w życiu swojem publicznem jest wzorem i mistrzem kapłana", 43 rozjímání (vyd. 2 je právě v tisku); kniha třetí „Jezus Chrystus w Przenajśw. Sakramencie . . ." (1911; str. 215; cena K 3.—), 32 rozjímání; kniha čtvrtá rozdělena je na dvě části, z nichž první „Jezus Chrystus w męce swojej . . ." obsahuje 19 a druhá „Jezus Chrystus w swojem życiu chwalebnem . . ." (oslaveném) 15 rozjímání (str. 114 a 98; cena K 3.50). — Každá meditace rozdělena je pravidelně na dvě části, z nichž každá může býti samostatným rozjímáním.

Nepřísluší nám rozepisovati se široce o díle nejdp. biskupa Pelczara a rozebírati je podrobně; to ponecháváme povolanějším. Z předností jeho nutno však zaznamenati hloubku myšlenek, vroucnost, jasnost a upřímnost; rozjímání vyšla ze srdce a mluví mocně k srdci čtenářově, ať rozjímá s autorem o vznešené důstojnosti knězově, o jeho povinnostech a povolání, ať pozoruje Nejsv. Pannu Marii při a po zvěstování, ať dlí s Pannou Marií a sv. Josefem, s anděli, pastýři a Mudrci u Pána Ježíše v jesličkách, ať Ho provází do Egypta, do Nazareta nebo při jeho tříletém působení; kněz vidí a poznává z rozjímání těchto, čím jest Ježíš Kristus pro něho a co od něho žádá; pozoruje bedlivě celý život Mistra svého, učí se od něho, čemu třeba se vyhýbati a unikati, s kým, s jakými nepřáteli a jakým způsobem s nimi bojovati, jak má žíti, jakých prostředků užívati k posvěcení sebe, jak získati ctností pravých, jak pracovati na vinici Páně, jak pečovati a starati se o duše svěřené, jak voditi je na pastvu dobrou. — A čemu učí nás Spasitel v Nejsv. Svátosti, která „je korunou tajemství a skutků Božích, neboť je doplněním té lásky, kterou Pán Ježíš ukázal nám v tajemství vtělení, ve svém životě pozemském, ve své smrti a v založení církve?" (Kn. III, str. 3). S jakou vírou, úctou, láskou a pokorou má se kněz blížiti Svátosti té! s jak čistým srdcem, s jakou bázní, pokorou, uctivostí a přípravou má conficere hoc SS. Eucharistiae Sacramentum a sloužiti Oběť Nejsvětější, jak děkovati za milost tu převelikou, jak milovati má kněz Spasitele svátostného, jak znáti Ho, s jakou touhou k Němu spěchati, přivádětí k Němu sobě svěřené, jak následovati ctnosti jeho, jimž nás učí ve svatostánku. — Utrpení pak Spasitele a kříž jest ohniskem tajemství Božích a zřídlem našeho spasení; proto představuje autor nám muky a celé utrpení Spasitelovo, proto vede nás za spoutaným Vykupitelem od jeho zajetí až na Kalvarii pod kříž, na němž po tříhodinném zápasu vypustil ducha a dal kopím probodnouti Božské Srdce své; smrtí svou přemohl odvěkého nepřítele duší. Vstal skutečně z mrtvých; tím dal pevný základ naší víře, naději a lásce a záruku našeho vzkříšení; ukázav se své Matce, Marii

Magdaleně, apoštolům i učeníkům svým a uděliv jim potřebné rozkazy a nařízení vstoupil na nebe, odkudž seslav Ducha Svatého působí ve své církvi i v duších lidských. — Toť alespoň některé náměty krásných rozjímání, v nichž brán je zřetel k časovým, denním potřebám a povinnostem kněze; každá meditace působí mocným dojmem a byť by ji někdo jen přečetl — déle sám o pravdách těch neuvažuje — získá pro duši za čtvrthodinku, již k tomu věnuje, velmi mnoho. Zvláštní působivou mocí k následování povzbuzují a téměř přímo nutí příklady horlivých, apoštolských svatých kněží (sv. Vincence z Paula, Františka Sal. i z Assissi, Ignáce z Loyoly, Františka Xav., blahosl. Jana Kř. Vianneye a jj.), v každém rozjímání uvedené. — „Tolle et lege!" slyšel kdysi sv. Augustin; podobně možno říci každému knězi a bohoslovci o rozjímáních těchto: Tolle et lege et meditare quotidie! — — —

Celé dílo psáno je slohem jadrným, polština je vybraná, snadná a lehce plyne; každý, byť i neuměl polsky, brzy všemu porozumí a za krátko čísti bude originál jakoby četl dílo české.

Dílo třeba každému co nejvřeleji doporučiti, kněžím i bohoslovcům, by z něho denně čerpali novou sílu, občerstvení a osvěžení pro dnešní těžké vysilující boje, by se naučili následovati svého Mistra, svůj Vzor, by se jemu co nejvíce přiblížili, by — jak to Spasitel sám žádá — každý z nich byl alter Christus!

S radostí vítáme též zdařilý český překlad rozjímání těch (dosud vyšly tři knihy) z péra dp. Jana Mottla, faráře ve Velharticích, který vydal překlad vlastním nákladem (část I: K 2·20, II: K 3·—, III: K 2·30 — tedy ještě lacinější nežli originál). Kéž dílo to nechybí v knihovně žádného našeho kněze i bohoslovce československého, kéž splní se tak vroucí přání překladatelovo, „aby kniha tato stala se důvěrným rádcem a přítelem kléru českomoravského, a v těžkých chvílích života by v únavě poskytovala osvěžení a v ochablosti povzbuzení". Překladateli přejeme co nejsrdečněji, by brzy vydal i čtvrtý díl a se brzy dožil druhého vydání.

Bohumil Podjesenický (Ol.).

Em. šl. z Lešehradu: **Hudba srdce.** Vybraná lyrika z let 1897—1911. „Pestrá knihovna", číslo 120, cena 20 hal.

Pan redaktor „Pestré knihovny" (p. Alois Hynek, Praha) použil příležitosti a vydal antologii ze svých spisů básnických. Je to výbor prostřední — pořízený z básní nijak nevynikajících nad prostřednost. Jasný obraz lze si z knížky této utvořiti o celé tvorbě básníkově. Em. šl. z Lešehradu je básník nálad. „... Vše, co jsem žil, jen bylo modré snění: má láska, záští, chtění, utrpení, mé krve, mého mozku vzruch a vření". Ano — snění to je všecko, ale snění bezkrevné, malátné. Ty drobné náladové písničky Lešehradovy nevyvolávají v nás žádných mocnějších ohlasů. Snad jen tu a tam zalehne to k nám jako nepatrná ozvěna, dávno už otřelá a roztříštěná o skaliska a pohoří. Nikde síly, nikde opravdově mocně cítěného vzrušení. Zdá se, jakoby pan Lešehrad netvořil, protože tvořit musil. Naopak — jakoby zrovna číhal na každou náladu vzbuzenou třeba dojmem četby jiných. A jedna věc ještě překvapuje. Autor náladové své básně opravoval! Pečlivě brousiti verše, zvláště epické, kdož by nedoporučil! Ale opravovati v básních náladových obrazy, celé metafory, ba snad celé věty? To zaráží. Tak na př. báseň „V polosnu" (str. 17). Báseň tato jedinká representuje tvorbu Lešehradovu v antologii „Nová česká poesie" a zní tam takto:

POLO VE SNU.

Je světlá noc. A na vodách
průplavu plují labutě.
Ó, zvolna plují na vlnách
ve fialové temnotě...

Měděný měsíc, naivní
se houpá v snítkách modřínů,
a na hladině jezerní
se lesknou vásy leknínů...

Je teskno zde. — A labutě
se šinou líně na vlnách
a jejich sněžné perutě
unyle svítí v křehkých mhách.

(„Nová česká poesie", str. 189).

„HUDBA SRDCE". — V POLOSNU.

Je světlá noc. A na vodách
průplavů plují labutí . . .
Ó, zvolna plují na vlnách
ve hypnotickém nehnutí.

Ospalá luna povadle
se houpá v klínu modřínů,
a na jezerním zrcadle
se lesknou vásy leknínů.

Je teskno zde. — A labuti
se sunou spavě na vlnách,
a jejich sněžné peruti
unyle svítí v hebkých mhách . . .

Zdá se, že autor opravuje nevhodně. Knížka je ozdobena portretem básníkovým a posvěcena : Jasné památce matčině. —dla.

Karel Babánek: **„České melodie".** Pestrá knihovna" č. 32, cena 20 h.

Pan Babánek, autor již pěti různých sbírek básnických, přihlašuje se v Pestré knihovně s „Českými melodiemi". Známe ty melodie většinou již z časopisů. Veliká část jich byla otištěna v zaniklé revui literátů katolických v „Meditacích" (redigoval V. Bitnar). Jsou to skladby mající napodobovati píseň lidovou, o které zpívá autor :

„A odešla nevolána
od lidu svého zpět, . . .
a bez ní smutný a prázdný
jak by byl tento svět". (Str. 17).

Imitace národní písně v této sbírce daří se panu Babánkovi dosti skrovně. Nechceme rozhodnout, zda by mohla být komponována hudba k těmto písním . . . — Druhou část „Českých milodií" tvoří „Ballady". Vzorem — častokrát i na tutéž látku upomínajícím — byli autorovi Hálek a zvláště Erben. Úvod ke sbírce napsal V. Martínek. —dla.

Doporučujeme : Huysmann: „Kathedrála". — Dr. Novák: „Pohledy do života kněží a bohoslovců". — „Problemy kněžské". — „Alpský farář". — Sheehan: „Můj nový kaplan". — „Lukáš Delmege". — Samsour: „Základy patristiky". — „Dějiny církevní". — Bouška: „Zjevení Kateřiny Emerichové". — „Miriam". — Dr. Musil: „Od stvoření do potopy". — Dvořák: „Kontemplace". — O. Novotný: „Krůpěje světla". — „Beata". — „Slavík sv. Bonaventury". — Dr. Kratochvíl: „Problém Boha v antické filosofii". — Zíbrt: „Bibliografický přehled národních písní". — Baar: „Cestou křížovou". — Dr. Musil: „Po stopách událostí Starozákonních". — Zavoral: „Eucharistická kázání". — Dr. Alois Lang: „Poutník Cherubínský". — Baar: „Několik povídek". — „Mžikové obrázky". — Sýkora: „Úvod do Písma sv. Nového Zákona". — P. Silbert: „Křesťansko-katolická domácí knihovna". — Fr. Synek: „Pravdou k životu". — P. V. Smolík: „O učení modernistů". — Dr. Vil. Stanga: „Socialismus a křesťanství". — Kratochvíl: „Úvod do filosofie". — Dr. Lenz: „Anthropologie". — Sáva Chilaudarec: „Kniha o sv. hoře Athonské". — Karel Procházka: „Lid český s hlediska prostonárodního a náboženského". — Zikm. Vinter: „Dějiny obchodu a řemesel v Čechách". — Vyd. Král. čes. spol. nauk: „Památník Fr. Palackého". — Tomek: „Paměti z mého života". — Vinter: „O životě na vys. školách pražských". — Pietro Orsi: „Moderní Italie". — Dr. Podlaha: „Posvátná místa království Českého" (poslední 3 svazky).

Adorační hodina na podkladě hymnu „Adoro te devote". Napsal P. Frant. Žák T. J. Vydal V. Kotrba. Praha 1912. 12°, 15 str. Cena 10 hal. Jako pendant k „Adorační hodině", kterouž nedávno p. spisovatel sestavil na hymnu „Pange lingua", přeložil také hymnu „Adoro te devote" a přidal ke každé sloze rozjímání. Překlad je mistrný, doslovný a při tom přirozený, lehký, populární. Rozjímání jsou vypracovaná a nikoliv, jako v první jeho adorační písni, na tuto hymnu jenom

skizzována. Nápěv je chorální, plynný a srdečný. Výtečně se hodí pro eucharsitické slavnosti a výstavy Nejsv. Svátosti. Jedna z mnohých předností této brožurky záleží v tom, že se tu střídají zpěvy, opatřené nápěvem a rozjímáním.

Rosa mystica. Spirituál Královéhradeckého semináře Jan Černý vydal 5 cyklů svých úvah k desátkům růžence, které konal o duchovních cvičeních pro kněze, na žádost účastníků pod názvem: Rosa mystica s dodatkem: Bolestný růženec a Mše svatá. Dodatek jsou úvahy k bolestnému růženci se zřetelem ke mši svaté, jež konal autor letos o svátku Božského Srdce Páně pro kněze a bohoslovce při adorační hodině. Obsahem i formou krásná tato kniha bude milou vzpomínkou na tyto pobožnosti, ale také ohniskem opravdové pobožnosti při modlitbě svatého růžence jak privátní, tak společné, zvláště při exercicích. — Universitní professor Dr. Hejčl, t. č. děkan bohoslovecké fakulty olomoucké, napsal o knize této: „Z krásné této knihy sálá nevšední láska a úcta ke Královně přesvatého růžence, láska to, která nemůže nerozehřáti srdce čtenáře. Od knihy lze právem očekávati, že bude vydatnou pomůckou k oduševnělé, promyšlené modlitbě svatého růžence, že bude vzpruhou svatého nadšení a rosou svlažující dobré sítě v duši kněze zaseté, žárem všedního života však snadno hynoucí. — Výhradní prodej knihy má p. Melichárek Methoděj, nakladatel na posv. Velehradě (p. Uherské Hradiště) na Moravě, kamž všecky objednávky laskavě řízeny buďtež. — Cena brožovaného výtisku 2 K, vkusně v plátně váz. za 3 K.

Zpráva velehradská.

Zpráva o pouti, schůzi a akademii bohoslovců československých, konané dne 26 a 27 července na Velehradě.

Podává jednatel „R. S." v Brně. (Část další.)

V sobotu dne 27 července o 5 hod. ráno budily nás zvony velehradské a zvaly do svatyně. Po ranní modlitbě byla svatá zpověď a při mši sv., kterou sloužil odstupující předseda „L. J." olomucké P. Petráš, přistoupili všichni účastníci ke sv. přijímání. Při mši sv. zpíval sbor bohoslovců mši od Br. Steina. Potom byla společná snídaně. —

Po snídani pokračováno o 8 hod. v akademii. Msgr. Stojan zahájil schůzi a udělil slovo p. učiteli Bartošovi z Lipníka, který přináší pozdrav za katolické učitelstvo a přeje sjezdu zdaru. Mluví o součinnosti kněze s učitelem, neboť jen ve vzájemné shodě obou stavů lze otevříti brány království božího na zemi. Přeje si též, aby brzy i dorost učitelský zavítal na naše akademie.

Na řeč p. poslance Kadlčáka, jejíž ideou bylo, že je nezbytno vytvořit křesťanské charaktery, má-li nastat obrod celé společnosti, navázal druhý slavnostní řečník prof. Dr. Kordač ve své řeči: „O úkolech theologie v přítomnosti", kde pravil, že totéž jest jedním z velikých úkolů theologie přítomnosti. Stručný obsah řeči jeho je asi tento:

Vývoj kulturních dějin lidstva můžeme si znázorniti dvěma epicyklickými kruhy. Ve středu jednoho Bůh, norma žití a bytí,

ve středu druhého člověk. Ve svém postupném vývoji se tyto kruhy brzo sbližují, hned zase vzdalují. Srovnáváme-li nálezy anthropologie a ethnologie, tu dospějeme k závěru, že původním náboženstvím lidstva byl monotheismus a původní filosofií vlastně theologie. Týž vztah theologie a filosofie dosvědčují dějiny.

Křesťanství přijavši výtěžek kultury antické o Bohu a člověku, toto poznání naukami o transcendenci a immanenci Boha a světa doplnilo a prohloubilo dle slov sv. Pavla: „In quo vivimus, movemus et sumus".

Tuto nerozdílnost rozumu a vědy vyznává již Clemens Alexandrinský a stanoví princip rozdílu mezi filosofií a theologií, jak jej stanovila scholastika: „Philosophia ancilla theologiae". Vývoj pokračuje dále u sv. Otců. Patristika dosahuje zenithu v Augustinovi, který zároveň již tvoří most ke scholastice. Pravdy víry i rozumu, víry i vědy dočkaly se architektonického zpracování v „Summách" sv. Tomáše Aquinského", který zde zbudoval chrám vědy theologické a filosofické.

Světový názor křesťanský byl hybnou silou pokroku Evropy; tou silou božské inspirace stala se Evropa tím, čím jest. Tento fakt dějinný ukazuje na Německu Jansen.

Klidný vývoj byl přerušen ve století XVI, když autorita náměstka Kristova byla otřesena protestantismem. Lutherovo „Pryč od Říma" rozvíjelo se dále až ve vášnivé „Pryč od Krista" a dospělo ve století XX k anarchismu, skepsi, nihilismu, k úplnému „Pryč od Boha, pryč od zdravého rozumu". Nastupuje ethika bez náboženství a náboženství bez Boha. Člověk stává se otrokem, středem veškerého snažení a konání, jak to vyjádřil jeden německý spisovatel: „Ich und nur Ich".

Tím nastává saecularisace statků nejenom hmotných, ale i mravních, to je paganismus horší antického. Vždyť je známo, že paganismus antický šel vstříc vycházejícímu Slunci Spravedlnosti, paganismus moderní se od tohoto Slunce odvrací, odvrací se i od rozumu klesaje ke skepsi, nenávist církve a Boha, jak ji kopíruje Machar.

Tu má theologie úkol moderního apoštolátu křesťanství. Jednou rukou dále budovat na pevném základě skály Petrovy a druhou rukou odrážet útoky moderních Židů a pohanů. Aby tomuto úkolu mohla dostáti, tu musí předně pokračovat v regeneraci, která byla přerušena ve století XVI. Musí to činiti tím způsobem, že opírajíc se o tradici století XIII napravuje nedostatky starší scholastiky a doplňuje poznatky novějšími. A v této práci obrodné patří regimen řádu jesuitskému. Z toho si vysvětlíme, kde tkví kořen nenávisti proti tomuto

řádu. — Dalším úkolem theologie přítomnosti je methodami realismu a positivismu těžiti z konkursu, do něhož upadla filosofie přítomnosti, a právě tak jako patristika z filosofie antické, je povolána theologie přítomnosti z massy filosofických systemů zachrániti zrnka pravdy a přičleniti k řetězu filosofie křesťanské; zde úkolem jejím je rehabilitovat rozum lidský. „Zpět od hmoty k duchu, od bestie k člověku, zpět ke Kristu, k církvi, socialní inkarnaci a manifestaci zjeveného náboženství, jako Kristus je fysickou inkarnací Boha. Buď zpět k církvi a náboženství, nebo bankrot sociální a mravní.

Tato úloha v kulturním životě národů zaručuje theologii v organismu věd universitních nejen právo sestry, ale právo prvenství.

Dalším úkolem theologie přítomnosti je chrániti fideikomis křesťanství proti pavědě. Aby v tomto boji obstála a úkolu svému dostála je nutno, by jen muži nejlepší byli považováni za schopny zastávat učitelské místo nejen na universitách, ale i na bohosloveckých ústavech. Tato učeliště měla by býti zdrojem vyššího vzdělání. Nutno dále, by věda se rozšířila a prohloubila rozmnožením stolic a docentur. Zde zvláště větší zřetel měl by býti brán k filosofii scholastické, na jejíž důležitost poukazovaly nejen sněmy, ale též papežové, zvláště Pius IX, Lev XIII a nynější Pius X. Od episkopátu čeká theologie, že bude hybnou sílou, vodičem, který jí udává směr.

Celý tento úkol theologie znázornil krásně nesmrtelný Rafael v „Disputě". Tam centrem všeho je Inkarnace a Eucharistie. Tak také při všech našich činech tkví centrála hybné síly v Eucharistii, když ji kněz podává věřícím. Srdce Páně a modlitba, to je tepna mystického těla Kristova, a nejvyšším úkolem katolické theologie jest: přivésti kněžstvo nejen k vědě, ale i k hlubšímu porozumění o užívání těchto prostředků. — Eucharistické sjezdy jsou zpovědí novodobého lidstva, zpověď tu doprovází nejen pevné předsevzetí, ale i návrat k Otci a úkolem theologie je: vychovat vůdce lidu z moderního zajetí babylonského, kde ztratil nejen chléb, ale i víru. Theologie má vychovat vůdce lidu dle slov Kristových: „Vos estis lux mundi"; aby pozvedli lid k výši jediného názoru křesťanského: „Hledejte nejprve království nebeského."

Celá řeč přednesená s řečnickou vervou a temperamentem, hlubokým dojmem působila na posluchače, kteří neutuchajícím potleskem vyjadřovali svůj dík. Vřele mu též děkoval Msgre Dr. Stojan.

Potom udělil předseda slovo p. Fr. Vítkovi, zástupci sdružených spolků akademických ve Vídni.

Tento mluví krátce o dějinách katolického hnutí ve studenstvu, líčí obtíže, s jakými se toto nové hnutí setkávalo a dosud setkává, poukazuje na práci, kterou vykonalo a koná, prosí o sympathie a pomoc hmotnou i morální.

Na slova akademika Vítka navazuje P. Jež T. J., který mezi akademiky pracuje, jejich život zná a proto za přízeň pro ně se přimlouvá. Odmítá též některé výtky, které poslední dobou se akademikům předhazovaly jako bezpodstatné a poukazuje na jejich čistě katolické stanovisko.

Po P. Ježovi přinesl pozdrav za „Katolické Omladiny", opata Drápalíka a řád Dr. Kl. Žůrek, přeje si, by bohoslovci věnovali se též „Omladině", pokud možno.

Potom mluvil třetí slavnostní řečník Dr. Rich. Špaček z Olomouce o thematu: „Světový názor křesťanský je vůči vědě úplně oprávněn".

„Mám-li mluviti o tomto thematu, musím se omeziti jen na význačné příklady, poněvadž o thematu tomto již mnoho bylo napsáno; proto zde lze podati jen to, co nám má být pobídkou, bychom se s otázkou tou obeznámili. Boj o světový názor ovládá v naší době všechny poměry. Každý chce mít svůj světový názor.

Nemíti dnes svého světového názoru je totéž jako nebýti vzdělancem. Vlastní světový názor je heslem vzdělanců, stran a politiky. Co spojilo strany při posledních volbách, ne-li světový názor? Co spojilo katolíky k protestům proti Macharovi, nebyl-li to opět světový názor křesťanský? Ale stále větší a větší jeví se v lidstvu snaha po jednotném názoru světovém. Toto hnutí, ta snaha po názoru uceleném je důkazem, že člověk svůj rozum neprodá za celou fysiku. V hloubi moderního člověka ozývá se vědomí jednotnosti se světem nejen viditelným, ale i náboženským. Úkolem světového názoru je poznat skutečnost, srovnat a shrnout pravdy poznané v celek. — Pravdivým tedy může býti jediné ten názor, který upokojí všechny potřeby nitra lidského a odpoví na všechny otázky života i smrti, který dá jednotný směr a povznese k ideálům. Máme-li dokázati pevnost názoru světového, musíme začíti s podstatí nerozbornou — existencí Boha.

„Boha nikdo neviděl", praví Písmo sv. Proto tvrdí nevěrci: není ho; musíme hledati, není-li stop jeho ve světě, praví věřící a docházejí k závěru: Je Bůh, poznáváme ho z díla, naše duše je nesmrtelná, poměr náš k Bohu je přátelský, páskou je Kristus a jím založená církev. To stanovila církev.

My nazýváme články ony zlatými, nevěrci pouty železnými. Náš názor je pevný a ucelený, je pevnou věží, vzdoruje všemu a skytá přístřeší všem. Dříve platilo: napřed něco dokázat a potom za jisté prohlásit, dnes naopak, dnes prohlašují něco za dogma lidé, kteří ani desek filosofické knihy neviděli. Všechny moderní

filosofické soustavy v něčem jsou na nůž, ale v jednom jsou jednotny: ve snaze potříti světový názor křesťanský, který má podat nejen theoretické pravdy, ale má vymeziti určitou cestu pro společnost. Citáty z nejlepších spisovatelů dokazuje, že víra v Boha je tak stará jako lidstvo samo a že otázka, je-li Bůh, nemůže býti umlčena. O ní vše se tříští. Novými citáty ze spisovatelů, které nevěrci uvádějí pro sebe, dokazuje existenci boží (Kant, Chamberlaine, Paulsen a j.). Na konec dospívá k závěru, že nikdo nemůže světový názor křesťanský jako nevědecký odmítnouti, poněvadž i největší duchy dovede plně uspokojit.

Ukazuje, jak mnohdy si počínali proti světovému názoru křesťanskému, jak bojuje se proti němu dnes. Jednoho nesmíme požadovati od církve, by totiž každé hypothesi se věnovala, každému novému názoru se podřizovala. Světová církev nezná kompromisů. A v tom je pravda katolické církve, o které Kristus pravil: ona osvobodí vás." —

Dr. Stojan děkuje řečníkovi, který za bouřlivého potlesku skončil zajímavou a velepoučnou přednášku.

Pozdravy za bohoslovce přinesli: ctp. Jos. Hronek z Prahy Boh. Rohleder z Hradce Králové, Šanda z Čes. Budějovic. Mimo to zaslali pozdravné dopisy: Dr. Dvořák z Říma, Dr. Hruban, probošt Hendl, Andrej Hlinka.

Potom promluvil ctp. Josef Lepka, bohoslovec z Brna „O církvi a naší době".

„Evropa je církevně nesjednocena: Východ je v rozkolu, na severu tkví jako kletba protestantismus proti církvi, jih a západ trpí indifferentismem a nevěrou. Vinu na tom nese naše kultura, jež opustila idee nejvyšších statků lidstva a přenesla těžiště lidského života pod vlivem protestantismu s nebe na zemi. Proto je protestantismus tak sympathickým dnešnímu lidstvu, a celé nepřátelství naší doby proti církvi je toho následkem. Aby však nepřátelství toto bylo nějak odůvodněno, popírá se osobní Bůh a positivní náboženství. Jak se to však příčí lidské duši, jež je celou svojí povahou náboženská a problem náboženský ze všech poblouzení a všech systemů filosofických je zřejmě patrný. A problem ten s naprostou jistotou řeší církev. Poněvadž však řešení toto podává s božskou autoritou a žádá víru, strhla na sebe veškeru nenávist a proto je dnes ode všech opuštěna: Stát v praxi je k ní nepřátelský, věda volí raději konflikt s pravdou, nazývá církev nepřítelkyní vědy a pokroku. A všechny tyto směry mají vliv na život celé společnosti, která se proto rozvíjí jednostranně a nemá hlubšího a ideálnějšího podkladu. Proto jsou zmateny pojmy, pochybena výchova, zničen charakter a samostatnost. A přece raději to dopouští naše doba, než by připustila činnost církve, kterou osvědčila, když obrodila Řecko a Řím a když po staletí udávala ton celému světu. Ta církev prohlášena dnes za neschopnou, nehodící se pro dnešní svět.

Proto chtěli někteří církev reformovati, navázati na poznatky vědy, ustoupiti v něčem dnešní kultuře. Pokusy odsouzeny autoritou církevní.

Dnešní kultura má znak neovládanosti a rozptýlenosti, proto církev nesmí dovolit theologům dogma dle požadavků doby měniti.

Posléze dnešní kultura je tak pyšná a vyhraněně protináboženská, že na smiřovacích snahách nemá pražádného zájmu.

Úkol a trvání církve je dáno jejími silami nadpřirozenými a přirozenými, které v dějinách církve stále se střídají, tu přirozené, jindy nadpřirozené více vynikají. Poněvadž však snahy církve o nejvyšší statky lidstva uvádějí tuto ve styk s ostatními ideami, jež lidstvem hýbají, proto její činnost béře na sebe v různých dobách různé formy. A již se stanoviska těchto přirozených snah je činnost církve neocenitelná, ale proti dobám dřívějším je postup její obrácen: výchovou jednotlivce směřuje k povznesení celku. Odtud její moderní sociální činnost, organisace, tisk, činnost apologetická, vědecká, charitativní.

Tak stojí církev před světem, aby uvedla v soulad jednotlivce sama se sebou, rovnoměrně rozvinula jeho schopnosti, jej i okolí jeho i celou společnost autoritě Boží podřídila. A úspěchy, kterých v dnešní době dosáhla, ukazují na její nehynoucí sílu a jsou důkazem, že zas' může vzniknout nový život náboženský jako dříve, bude-li jen dosti živé víry, obětavé lásky a píle, by katolické massy, jež se staly nečinnými, byly proniknuty evangelickým kvasem." —

Msgr. Stojan děkuje řečníkovi a vybízí ho, by nezakopal hřivny, kterou mu Bůh svěřil, ale svědomitě jí užil.

Následovala ještě tichá oslava vzácného jubilea šedesátin pana Dra Fr. Náběl k a.

Msgr. Stojan za bohoslovce přeje vzácnému jubilantu. Ten pohnut děkuje a přeje si jen, aby dlouho ještě v čele svých žáků blahodárně mohl působiti. Řada zdárných nástupců bude jeho nejlepší odměnou za námahy žití.

Msgr. Stojan vyřizuje ještě pozdrav od sv. Otce, zve na sjezd „Apoštolátu" a několika srdečnými slovy rozpouští schůzi.

Potom byly ještě porady zástupců Jednot a rozchod.

Byl krátký náš sjezd, ale odcházeli jsme plni nadšení pro ony myšlenky, jež zasety zde byly v srdce naše. Kéž vzklíčí, rostou, by setba zrála v plod! —

Zprávy z jednot.

Z BRNA.

Na III naší schůzi dne 17 prosince promluvil dp. A. Stork, spiritual. Ve své řeči „Úvod do odborného studia" vytknul nejprve rozdíly mezi vědou středověkou a moderní, poukázal na výhody i nevýhody obou, povzbuzoval k odbornému studiu a zároveň upozorňoval na prospěch z toho plynoucí. Zvykáme si tím předně samostatné práci, což nám bude jednou velmi užitečné, vyplníme velmi vhodným způsobem volnou dobu, nabudeme hlubšího vzdělání ve svém oboru, které můžeme sděliti jiným; pak je nám práce odborová průpravou k další práci vědecké. Potom na několika praktických případech ukázal, jak si práci tu představuje a zároveň navrhl obory. Myslím, že nebude nemístno některé zde uvésti. Přispěje se tím k osvětlení činnosti v našem ústavě a může se tím posloužit též jiným Jednotám. Ze 181 thematu vybráno bylo 58. O některém pracuje více kollegů. — Themata, alespoň některá, jsou tato: 1. Dějiny filosofie řecké. — 2. Dějiny filosofie Otců. — 3. Scholastika v rozkvětu. — 4. Dějiny filosofie moderní. — 5. Nejnovější proudy subjektivistické. — 6. Monismus. — 7. Modernismus. — 8. Neoscholastika. — 9. Stav filosofie české soudobé. — 10. Critica. — 11. Souboj. — 12. Sebevražda — 13. Národnostní otázky. — 14. Biologické vědy. — 15. Evolutionismus. — 16. Význam ethnologie. — 17. Srovnávací věda náboženská (význam). — 18. Astronomie. — 19. Jsoucnost Boží. — 20. Nesmrtelnost duše. — 21. Zázraky. — 22. Mučenníci. — 23. Božství Ježíše Krista. — 24. Primát. — 25. Neomylnost. — 26. Sv. Augustin. — 27. Sv. Bernard. — 28. Sv. Lev Vel. — 29. Sv. Athanasius. — 30. Sv. Řehoř Vel. — 31. Anglie a církev katolická. — 38. Missie u Slovanů evropských. — 39. Missie zámořské. — 40. Unionistické otázky. — 41. Sociální hnutí moderního studentstva. — 42. Antialkoholistické hnutí. — 43. Sociální demokracie. — 44. Kartelly. — 45. Dělnická otázka. — 46. Stávky. — 47. Byty dělnické. — 48. Živnostnická otázka. — 49. Agrární otázka. — 50. Různé křesťanské organisace sociální. — 51. Národní hospodářství. — 52. Národní kroje. — 53. Duchovní správa: a) v průmyslovém kraji; b) velkoměstská. — 54. Divadlo a duchovní správa. — 55. Knihovny a duchovní správa. — 56. Marianské družiny. — 57. Aesthetica a mravní zákon. — 58. Umění církevní: a) stavitelství, b) malířství, c) sochařství, d) hudba. — 59. Hymnologie. — 60. Současná poesie česká a prosa česká. — 61. Umění lidu moravského. — 62. Různé literatury. — 63. Zvláštní zjevy z literatur cizích: a) Dante, b) Calderon, c) Shakespeare. — 64. Theorie a zásady řečnické. — 65. Demosthenes. — 66. Sv. Jan Chr. — 67. Bossuet. — 68. Základní chyby moderní výchovy. — 69. B. V. Foerster. — 70. Sexuální výchova. — 71. Aegyptologie. — 72. Hexaemeron. — 73. Inspirační theorie. — 74. Archaeologie křesťanská. — 75. Pradoba křesťanská. — 76. Středověk. — 77. Hus. — 78. Bílá Hora a „Protireformace". — 79. Sociální dějiny národa Českého. — 80. Josefinismus. — 81. Sv. Jan Nepomucký. — 82. Dějiny sv. zpovědi. — 83. Dějiny sv. přijímání. — 84. Filosofie dějin. — 85. Zásady historického bádání. — 86. Slavní konvertité. — 87. Moderní stavitelství. — 88. Národní píseň česká. — 89. Duchovní české lidové písně. — 90. Prvky písně lidové u moderních skladatelů českých atd. atd. —

IV—24-XI. Koll. Roupec podal I část své práce „O východní otázce církevní". Jednatel přečetl II část zprávy velehradské.

V—1-XII. Schůze věnována památce J. Vrchlického. Sbor zapěl Vendlerovu „Modlitbu na Řípu". — Koll. Lavička podal I část své práce: „Památce Jarosl. Vrchlického". — Koll. Orálek recitoval báseň „Stín" (ze „Starých zvěstí"). — Koll. Roupec pokračoval v přednášce „O východní otázce církevní".

VI—15-XII. P. spiritual pokračoval v řeči „O úvodu do odborného studia".

VII—22-XII. Koll. Zháněl a Tenora zahráli Dra Ant. Dvořáka: „Na přástkách" a „Noc filipojakubská". — Koll. Lavička pokračoval a dokončil přednášku „Památce J. Vrchlického". — Koll. Tenora a Zháněl přednesli z Dvořákových „Slovanských tanců" č. 8.

VEŘEJNÁ KNIHOVNA MĚSTA BRNA

VIII—5-I. Koll. Špolc zahrál Sukovu skladbu „Jak matinka zpívala za noci chorému děcku". — Koll. Vaněk promluvil o „Fundamentálních principech národního hospodářství". — Koll. Buš ve své přednášce poukázal na „Národohospodářský význam ostřízlivění". Pro nedostatek času odpadlo číslo hudební. Touto schůzí zakončena činnost I pololetí.

Bratrský pozdrav Jednotám! Jednatel.

Z ČES. BUDĚJOVIC.

Apologetický kroužek „Jirsík". Letos má spolek 72 členů. Funkcionáři zvoleni jak obyčejně ze IV roč.: předseda kol. Šanda a pokladník kol. Chalupský; z III ročníku jednatel kol. Prokop a knihovník kol. Kříž; důvěrníky II roč. kol. Komrska, z I roč. kol. Bártl.

Krise přechodní ze spolku literárního na spolek apologetický — tedy v podstatě úplný přerod — přestál „Jirsík" šťastně, ba doufáme, že mu půjde tato reorganisace docela k duhu.

Jsme vázáni povinnou vděčností zmíniti se zde o vzácné přízni P. T. rektora kanovn. K. Bočka a milém nám zájmu P. T. vicerektora Dra Roubala na našem spolkovém životě, jenž ochotně udává direktivu, ba i prameny opatřuje k přednáškám, což při poměrně chudé naší bibliothece nám silně pomáhá.

Činnost spolková zahájena plenární schůzí dne 27-X m. r. a řečí úvodní kollegy předsedy.

Dne 3-XI — přednášel kol. Reban II „Církev v přítomnosti, její činnost a boje".
Dne 10-XI — Referát kol. předsedy o Velehradském sjezdě.
Dne 17-XI — Kol. Davídek II „Theologie v organismu univ. věd".
Dne 24-XI — Kol. Janák III „Zákonník Hammu-rabbiho a jeho vztah k bibli".
Dne 27-XI — Plenární schůze. — Porady.
Dne 8-XII a 15-XII — Kol. předseda „Prof. Dr. Antonín Skočdopole".
Dne 14-XII — Plenární schůze. — Porady. (Dokončení.)
Dne 12-I — „Sociální demokracie, její vztah k náboženství a řádu společ." Kol. Bártl I.

Časopisy, jež spolek odebírá, jsou v celku tytéž jako loni; ale očekáváme příznivé vyřízení žádosti podané nejdůst. ordinariátu, takže by byl povolen „Časop. Katol. duchovenstva", „Museum", „Hlídky" (všecky tři) a mnohé jiné.

Rovněž knihovna vzrostla o slušný počet svazků.

Rozmanitosti.

B. M. Kulda a „Růže Sušilova" v Brně. — V majetku „R. S." jsou tři pěkné dopisy našeho slavného Kuldy, které tuto dovolujeme si uveřejniti.

Ctihodní Pánové z „Růže Sušilovy"!

Hluboce dojat jsem byl Vaším výtečně stylisovaným, věcně jádrným dopisem ze dne 12 května t. r. Vřelé díky vzdávám Vám všem za přízeň projevenou mně ve Své slavnostní schůzi. Děkuji též upřímně za Vaše laskavé blahopřání k jubileu mému a navzájem jevím hluboké přání své, aby za pomoci Boží zkvétala libovonná „Růže Sušilova", jižto na výsost sobě vážím, jak spatříte v mém „Díkůvzdání" básníkům katolickým, jehož posýlám Vám 20 výtisků, a prosím, byste je rozdal mezi předplatitele na Almanach „Pod jedním praporem", máte-li jich v alumnátě a pak jiným příznivcům katol. básnictví. Přiložený výtisk pod adressou račte doručiti P. T. panu řediteli semináře biskupského.

Srdečně pozdravuje Vás a všecky pány bohoslovce upřímný přítel

Na Vyšehradě, 15 května 1895. B. M. Kulda, kanovník.

Ctihodný Pane Bratře!

Telegram ze dne 16 t. m. přinesl mi drahocenný pozdrav pánů bohoslovců Brněnských k mým 75letým narozeninám. V okamžiku tom oživnul mi na paměti krásný život společenský před půlstoletím v biskupském semináři Vašem. Račte bratrské díky mé vysloviti všem ctihodným pánům bohoslovcům, a s nim také vřelé přání, aby jim Pán Bůh propůjčil nyní a v blízké činnosti na vinici Páně vždy a všude propůjčoval hojných darů nebeských na oslavu svaté Církve a drahého národa.

V nábožné modlitby doporoučí sebe všem oddaný

B. M. Kulda, kanovník.

Vyšehrad, 28 března 1895.

Ctihodní Pánové!

Zasýlám pro knihovny venkovské několik knih svých:

2 výtisky „Legend"	9 zl. 60 kr.
10 výtisků „Deklamovánky", I řada	4 zl. — kr.
10 výtisků „Deklamovánky", III řada	4 zl. — kr.
10 výtisků Svatí patronové	3 zl. — kr.
1 výtisk Pravda a blud	— zl. 52 kr.
1 výtisk Ježíšek	— zl. 30 kr.
1 výtisk Sněm ptactva	— zl. 15 kr.
Dohromady	21 zl. 57 kr.

Pán Bůh račiž žehnati chvalitebné činnosti Vaší!

Pozdravuje všecky pány alumny B. M. Kulda, kanovník.

Na Vyšehradě, 5 listopadu 1894.

Pozoruhodnější události v měsíci únoru (1—15) (dle „Hlasu"). 1: — 1620 rod českých pánů Smiřických v Jičíně vyhuben. — 1849 deputace 50 Hanáků přijela do Kroměříže na koních poděkovati říšskému sněmu za zrušení roboty (31 srpna 1848). —

2: — 1552 zemřel kníže český Bořivoj II ve vyhnanství v Uhrách. — 1464 zemřela královna Kunhuta Kateřina Uherská, choť krále Matyáše Huňáda a dcera českého krále Jiřího. — 1680 zemřel Tomáš Jan Pešina z Čechorodu, spisovatel. — 1849 nar. v Hor. Kubíně Pavel Orszagh (Hvězdoslav), básník česko-slovenský.

3: — 1352 kamenný most pražský, vystavěný královnou Juditou, sbořen povodní. Proto stala se nutnou stavba „Karlova mostu". — 1869 zemřel Karel Vinařický, básník a spisovatel.

4: — 1811 nar. Matěj Procházka, zakladatel „Hlasu", kalendáře „Moravana" a sbírky „Dědictví Cyr.-Methodějského", slovutný český spisovatel. — 1815 nar. slavný básník charvatský, přítel Čechů a šiřitel idey Cyr.-Methodějské, Jos. Jiří Strossmayer. — 1898 zemřel hr. Em. Petting-Persing, šlechetný vlastenec a mecenáš, probošt kapitoly v Olomouci.

5: — 1627 Slezsko po Čechách se vzbouřivší Valdštýnem opět pokořeno a podrobeno Ferdinandovi II. — 1804 nar. J. Zimmermann, spisovatel — 1820 nar. ve Vídni Božena Němcová, slavná česká spisovatelka.

6: — 1849 zemřel Jan Svat. Pressl, výtečný učenec, zakladatel čes. rostlinopisu.

7: — 1862 zemř. hudební skladatel Fr. Skroup („Kde domov můj"). — 1882 zemřel kanovník vyšehradský Josef Ehrenberger, český spisovatel.

8: — 1813 nar. v Teplici na Slovensku Sámo Tomášík, skladatel písně „Hej Slované" (původně „Hej Slováci"), básník a spisovatel.

9: — 984 zemř. kněžna Mlada, dcera Bořivoje I, první abatyše česká. — 999 zemř. kníže český Boleslav II Pobožný. — 1473 synové krále Jiřího z Poděbrad odříkají se kalicha a přestupují ke katolictví. — 1750 nar. V. M. Krameriús, spisovatel, první z buditelů.

10: — 1364 rod lucemburský a habsburský uzavírají dědičnou smlouvu.

11: — 1790 stavové čeští podávají císaři Josefu II žádost za obnovení zřízení zemského v Čechách. — 1804 nar. Karel Rokytanský, slavný lékař český. — 1819 nar. J. Soukop, spisovatel vědecký.

12: — 1496 král Matyáš uherský dobyl hradu Špilberku v Brně. — 1445 smlouva mezi Matyášem a čes. králem Vladislavem o panství nad Moravou a Slezskem. — 1840 zemř. v Hranicích Jos. Heřman Gallas, moravský buditel a spisovatel. — 1849 zemř. Fr. Veverka, český vynálezce zdokonaleného pluhu „ruchadla". — 1913 zemřel M. A. Šimáček, slavný čes. spisovatel.

13: — 1510 král Vladislav opouští Prahu, do níž se již nevrátil. — 1542 nar. Jan Kocín z Kocinetu, spisovatel český.

14: — 869 v Římě skonává Konstantin (sv. Cyrill) v klášteře benediktinském. — 1140 zemř. kníže Soběslav II. — 1788 nar. v Zásmukách Milota Zdirad Polák, generál, český básník. — 1814 nar. v Katusicích Jan Krouský, rolnický buditel a oprávce.

15: — 1611 pasovští podniknuvše vpád do Čech, zmocnili se v Praze Malé Strany. — 1687 zemř. v Řezně císař a král Ferdinand II. — 1877 zemřel děkan Ant. Marek, básník a spisovatel český. — 1913 zemřel v Petrohradě hr. Arsenij A. Goleniščev Kutuzov, ruský básník staré školy.

Hospodářská expanse a depresse, jak ji zaznamenávají odborné časopisy v Rak.-Uhersku za rok 1912. Válka balkánská a válečné nebezpečí, které ne bez těžké viny naší neobratné diplomacie ohrožovalo i naši monarchii, nepřešlo bez následků hospodářských. Ovšem že válka a poplach válečný by nebyly způsobily takové citelné krise, kdyby již v předloňském rozkvětu nebylo mnoho prvků škodlivých, stávajícím poměrům hospodářským protichůdných — kdybychom nebyli žili nad své poměry a nepracovali s úvěrem průmyslovým a obchodním více, než-li bylo národnímu hospodářství zdrávo. Četné slabě fundované firmy, které se mohly udržeti potud, dokud poskytování úvěru bylo štědré, byly donuceny k vyrovnáním a konkursům, jakmile úvěrní zdroje byly ucpány a zataraseny nedůvěrou a obavou před válkou světovou. Za celé předchozí tříletí 1909—1911 dohromady nebylo v Rakousko-Uhersku tolik insolvencí jako v jediném roce 1912. Všimneme-li si jen větších úpadků s passivy alespoň po 100.000 K, bylo jich v r. 1912 v monarchii 460 s úhrnnými passivy 182 mil. K (v letech 1909—11 dohromady jen 405 větších úpadků se 157 mil. K passiv); počet menších úpadků sáhá do tisíců — vídeňský věřitelský spolek hlásil jen za měsíc listopad a prosinec 1035 insolvencí. U 51 padlých firem činila passiva vždy přes I mil. a dohromady 81 mil. korun.

Na Rakousko připadá z oněch 460 stotisícových úpadků 300, na Uhry 160 s passivem 73·5 mil. K. Většina úpadků spadá do druhé polovice roku a nejvíce do posledního čtvrtletí, v němž bylo jich 214 s passivy 80 mil. K.

Zdá se tudíž, že i s urovnáním sporů balkánských a s uvolněním napietí všeevropského poopraví se tito číselní svědkové a uvede se alespoň v normální chod porušený sociální stav třídy střední a zvláště nižší, jemuž zasazena byla krvavá a hluboká rána insolvencemi kapitalismu.

Pro situaci hospodářskou má jistě základní význam roční bilance domácího zemědělství. Již tři léta zaznamenává po sobě světové zemědělství na obou polokoulích skvělé úrody obilní, které odhadují se v milionech q:

	v Rak.-Uhersku	Německu	Spojených Státech	Rusku
1911	221	258	979	534
1912	240	280	1265	687
tedy více o	19	22	286	153

Tohoto rekordního výtěžku súčastnila se i naše monarchie; v Uhrách byla sice úroda o něco menší, než-li v r. 1911, ale tento úbytek byl převážen přírůstkem úrody v Předlitavsku, až na Halič, kde byla úroda špatná.

Zemědělství, jímž se dosud u nás živí 40% obyvatelstva, v produkčním pochodu vzkvétá. Ovšem vynáší hektar půdy u nás dosud stále ještě méně než v Německu, ale bohatší již sklizeň a vysoké ceny umožňují v melioraci, v opatřování dokonalejších strojů, umělé hnojení a pod., aby výtěžek našich úrodných rovin (uherské, moravské a haličské) byl zvýšen na možný nejvyšší výnos z jejich úrodnosti. — Dle dat ministerstva orby činila sklizeň v r. 1912 na Moravě:

Průměr sklizně z 1 ha v r. 1912 a 1902—11 v q:

Pšenice	16·3		15·9
Žito	14·6		13·9
Ječmen	17·4		16·7
Oves	12·9		12·0
Kukuřice	17·3		15·1

Jak viděti ze statistických údajů, velice značně stoupla na Moravě výnosnost půdy, zvláště výborná byla sklizeň v Čechách, jak dokazují zprávy zemského statistického úřadu v království Českém. Tedy v tomto ohledu oproti předcházejícímu může naše oekonomie s radostí zaznamenati zdar.

Též otázce živnostenské věnována v roce minulém pozornost nemalá. Nejen se stanoviska odborníků samých, ale i s hlediska státu učiněny nové kroky ke zvelebení středního stavu, zproletarisovaného a atomisovaného řádem živnostenským (z r. 1859 20 prosince) na podkladě liberálním. Již od roku 1884 po vydání nového řádu živnostenského můžeme pozorovati nové šťastné kroky ve prospěch kapitalismem stíhaného tohoto stavu. V prosinci roku minulého konala se ve Vídni konference ústavů ke zvelebování živností v Rakousku, kde zdůrazněna potřeba vybudování mistrovských kursů v přípravné kursy pro zkoušky mistrovské a potřeba vydání vhodných učebnic, debatováno o problému přenechávání strojů a jiných podpor z veřejných dotací jednotlivcům (ne pouze družstvům jako dosud), jednáno o podpoře živnostníků v soutěži vyznamenaných při provozování kvalitní výroby a pod. Za příkladem německého sdružení „Deutscher Werkbund" mají býti i v Rakousku zřízeny svazy k zušlechtění živnostenské práce („Germania docet Austriam").

Ježto po trpké zkušenosti se poznalo, že jedině ocelově organisované živnostnictvo bude moci s výsledkem čeliti hrabivému kapitálu, učiněny i po této stránce četné zdařilé pokusy. Obzvláště v Čechách čile pracováno na formální reorganisaci živnostenských společenstev. V úřední publikaci c. k. obchodního ministeria instruktora živnostenských společenstev s českou řečí jednací v království Českém (č. II 1909) uvedeno celkem 1485 společenstev dle stavu z 31 prosince 1908. — K těmto přibylo do 31 prosince 1912 dalších 211 společenstev; současně jich zaniklo 15. Takže stav jejich je 1681 (= 1485 + 211 — 15).

Morava v tomto ohledu je daleko za Čechami. Je to přirozeno: nebylo u nás české organisace, jež by se o tyto záležitosti starala, obchodní komory jsou v rukou německých a kruhy poslanecké neprojevují v tom ohledu vlastních zájmů. Avšak již i u nás počíná svítati; již i u nás theoretikové živnostenští počínají obraceti své úsilí k pevné organisaci českého živnostnictva.

Myslím že nechybím, když v rubrice této věnované různým obratům se zmíním též o kroku státu v ohledu mravnostním. Nechci rozhodovati o motivech, z jakých se to stalo; jen konstatuji konečný význam pro naše katolické stanovisko. Bylo totiž vydáno nařízení ministerstva vnitra z 18 září 1912, ř. z. č. 191, ohledně pořádání veřejných představení kinematografických, jež vázáno úřední licencí, která se uděluje místodržitelstvím na dobu 1—3 let a je ryze osobní. Provozovací prostředky musí odpovídati požadavkům hygieny, provozování v bezprostřední blízkosti škol, kostelů a nemocnic a spojení s živností hostinskou je zakázáno, provozovna musí míti přiměřené zevní označení, jež nesmí budíti zdání, že by se jednalo o podnik humanitní nebo vědecký, k veřejnému předvedení každého obrazu je potřebí úředního povolení, (!) osoby do 16 let (!) smějí se připustiti jen k představením, jejichž

obsah byl pro ně za vhodný prohlášen a jež končí před 8 hodinou večerní. (!) — Tohoto nařízení nemožno si nevšimnouti a jest jedině na nás, abychom alespoň my (když jiné osoby toho nedbají) lpěli na každém alfa tohoto nařízení; pak jistě nebude možno, by již i děti mohly omlouvati svoje špatnosti výmluvami na nemravný vliv obrazů kinematografických. Ovšem že i vhodný program může nám býti dobrou pomůckou paedagogickou. Uspořádal **J. V.** (Br.).

V. Ljubiński (Ol.):

»Tui sumus . . .«

(Věnováno velebným pánům IU ročníku.)

Radostná touha Vás, sluhové Krista,
dovedla před oltář velebný v chrám,
v kterém Bůh po věky, Láska dlí čistá,
jejího ohně kde netuchne plam.

Na tvář svou padáte do prachu země,
pokorně prosíte: „Požehnej nás!
Tvoji jsme, chceme vždy Tvoje být' plémě,
Tebe jež velebí po všechen čas!

Zhrdáme radostmi, poctami, slávou,
vábně již nabízí každému svět —
v Tobě jen, Ježíši, odměnu pravou
našli jsme — nejkrasší lásky Ty's květ!

Ke kříži, Pane náš, zdviháme zraky,
sladká je sluhům Tvým útrap všech tíž,
znamením spasení plašíš běd mraky,
dej nám Ho obejmout, toužíme již!

Na skále Petrově věrně chcem státi,
pod křížem nezdolně půjdeme v boj —
neznáme únavy — život chcem dáti —
postav nás — Bože náš — ve svatý voj!

V temnotách cestou nám kráčet dej jistou,
do duše naší vlož modlitby skvost,
milost dej, bychom vždy duši svou čistou
složiti mohli Tvou před velebnost!“

Přijal Pán proseb hlas, vyslyšel přání . . .
Požehnal, posvětil toužící sbor . . .
Chrámem teď jásavě na díkůvzdání
Te Deum laudamus s nimi pěl chor.

H. K. (Br.):

Na březích Adrie.

(Pokračování.)

Téměř každý, kdo v cizině ztrávil delší dobu, kdo měl příležitost shlédnouti v ní různá místa, přilne srdcem k některému z nich tou měrou, jako k žádnému z ostatních, právě tak jako naopak zanevře na jiné, tak že je v duchu přesvědčen, že by si v něm nezvykl ani do smrti. A ptejte se po příčinách, jež ho poutají k tomu místu, tažte se ho, odkud ona tajemná síla, jež je schopna zpřetrhat přirozená pouta, jimiž srdce až dosud k rodnému místu přimknuté je ochotno přilnouti k oblíbené cizině. Snad se bude snažit uvésti různé toho důvody, o kterých ani sám není přesvědčen, jsou-li to ty pravé, snad zveličuje tyto důvody pokoušeje se vyjádřiti to, co v srdci cítí — ale marně. Na konec přece uslyšíte, že ani sám neví, v čem vlastně tkví ona touha téměř rovnocenná s touhou po drahém rodišti.

Takovým místem byl pro mne S p l j e t. Ptáte se, proč? Nevím. Mám snad říci, že to byla bratrská láska mého krajana, úředníka na tamním nádraží, která mne vybízela k časté návštěvě? Či město samo, jež v utěšené kotlině na jižním břehu nevelikého poloostrova, vroubené bohatými vinicemi vrhá šedé stíny omšených budov do modrého mořského zálivu tak mne okouzlilo svým prvým zjevem, že jsem po něm toužil jako židé v zajetí babylonském po Jerusalému? Nebo posléze moře, to milované, smavé moře, pro které jsem opustil všecko — ano i brněnské kasárny — bylo příčinou, že jsem po něm ve vnitrozemí prahnul a nedal si ujít žádné příležitosti, bych je zase spatřil, objímal jeho modré vlny a dal se jimi ve své náruživosti unášet daleko od břehů? Buď si jakkoliv; tolik je však jisto, že na každou i sebekratší dovolenou do Spljetu jsem se pokaždé těšil jako na vzdálený domov.

Město toto usadilo se v paláci. Stařec Dioklecian vystavěl zde ve 3 stol. pro svou samotu obrovský palác a toto obydlí poskytlo pak útulek třem tisícům lidí. — Přišli Hunové, Gotové a Avaři.

Co neobrátili v popel, na tom lámali si zuby jako poškádlené dravé šelmy. Ohlodali hlavice četných sloupů, prorvali otvory do kvádrových silných zdí. Osaměl z čás i pobořený palác, ale ne na vždy. Co se nepodařilo jmenovaným sveřepým národům v Dioklecianově paláci, toho dosáhli v nedalekém hlavním městě Dalmacie Saloně, která byla srovnána se zemí. Když vichřice přešla, usadili se salonští uprchlíci r. 639 v tomto paláci, poněvadž stav zpustošené Salony oloupil je o tu poslední naději na znovuvzkříšení města. Toť počátek dnešního Spljetu. Dnes hnízdí v bývalém Dioklecianově příbytku celý Stari grad — staré město. Pravím hnízdí, neboť co jiného připomínají ony šedé lidské příbytky, přilepené ke hradbám a mohutným sloupům, než vlaštovčí hnízda? Mrtvý palác jakoby protestoval proti tomuto znehodnocování, stále se ještě brání a chce býti sám. Živí se však neptají a pronikají a všude je hlučno. Do starých silných zdí prolomili okénka a z nich splývají kvetoucí květiny jako z vyzdobené rakve a pozdravují smavé rty. Je to ohromující ukázka silných lidí, kteří se nestarají o nic než o vlastní pučící život.

Palác, který trčí dnešního dne netvorný, zčernalý, polámaný, odumřelý a nepodobný téměř dílu lidských rukou, byl obehnán zdí v podobě obdelníku asi 200 m dlouhého a 155 m širokého. Do vnitř vcházelo se čtyřmi dosud zachovanými branami, z nichž zvláště „porta aurea", jíž chodilo se do Salony, svou mohutností a krásnými, třebaže zubem času již z velké části ohlodanými ornamenty cizince překvapuje. Nejlépe zachována je jižní část k moři obrácená, zdobená původně asi 50 obrovskými dorskými sloupy, z nichž pouze 38 uchováno na naše časy. V této části bývaly císařské komnaty. Je to dlouhá stěna, sestávající z oprýskaných šedých balvanů, zdobená sešlými mohutnými římsami, jakož i jmenovanými dorskými sloupy, z nichž mnohým celé hlavice nebo aspoň jejich ozdoby ostříhány nůžkami času. Stojí tu vážně jakoby zahleděna v dálku minulosti. Působí dojmem nevýslovně smutné krásy. Na třech rozích stojí věže. Čtvrtá zmizela zanechavši po sobě pouze těžké základy. Bývalé palácové nádvoří je proměněno v malé náměstí, na jehož západní straně vypínalo se kdysi pyšné peristylium. Dnes však na jeho sloupech nalepena jsou lidská hnízda ve formě nevkusných pozdějších staveb. Sloupořadí s tím'o souměrné na straně východní od téhož osudu zachránila pouze za nimi vyčnívající rotunda, bývalé to mausoleum Dioklecianovo — dnešní dóm zasvěcený Panně Marii. Rotunda je obklopena sloupovím, na němž spočívá neúplně zachovalá, ze silných kamenných desek sestávající krytba. Před vchodem dómu byla asi před pěti lety dostavěna kampanila, jediná svého druhu. Tato věž je zbudována dle vzoru starořímské architektury. Není jediné římsy, jediného ornamentu, jediné klenby, v nichž by se nečernaly větší či menší kamenné součástky. Toť vzorky buď ze zřícenin samého paláce nebo nedaleké Salony. Naše doba užila těchto vzorků k vybudování úchvatného mistrovského díla. K do-

vršení dojmu umístěny jsou s obou stran schodiště k dómu vedoucího dvě černé mramorové, prý z Egypta pocházející sfingy. Vnitřek dómu postrádá až na cenný oltář veškeré ozdoby, aspoň takové, jež by byla na úkor cenným historickým památkám, které samy sebou veškeru ozdobu vylučují. Či může býti přiměřenější výzdoby pro tuto prastarou, tajemným pološerem zahalenou svatyni, než jsou na př. tmavošedé stěny, vykazující četné výmoly mezi jednotlivými kvádry, šedé a otlučené kamenné sloupy a starořímské skulptury?

Opouštím staré město ubíraje se úzkou a hlubokou překlenutou uličkou k smavému moři. Podivné myšlenky rojí se mi v hlavě, když tak patřím minulosti tváří v tvář. — Vzpomínám na Dioklerián a. Dalmatský sedlák — šikovatel — císař . . . Vítěz v Egyptě — na Dunaji — dvacet let pán světa — poražen . . . Vidím přes nízké střechy v poledním slunci na kampanile lesknoucí se kříž. Diokleciane — ozve se mimoděk vnitřní hlas — jak potupná to pro tebe a přece plně zasloužená kapitulace!

Vysílám z nábřeží poslední dlouhý pohled na oněch 38 zpola zazděných sloupů, jež se kryjí v dlouhé řadě jako vojsko u „rapportu". Tak stávaly snad z otrockého respektu, když procházel se mezi nimi rozhněvaný stařec, hleděl vytřeštěným okem přes modré moře a hrozil bezmocně zaťatou pěstí do neurčita. Vždyť slyšel stále, jak pohanský svět se řítí a nenávidění křesťané vítězí. Tak stávaly hrůzou zkameněly — a stojí podnes.

Deru se proudícím davem do nového města — Novi grad. Záhy poznávám, že není města, v němž by byl hlas života silnější. S vysokých věží, z hlubokých sklepení, v úzkých uličkách, mezi sloupy i branami jásá nadšeně život. Není zde ani čtyřicet tisíc lidí, ale věříte, že jste mezi statisíci. Tak hlasitě tu duní krok života. Úzké uličky mnohou abnormalitou předčí ještě ony v Zadru. Domy jsou nízké, půl třetího poschodí. Vše prastaré. Vše chmurné a současně svěží a silné. Příkré uličky na pravo i na levo, do kopce i k jihu jsou se svými pestrými cáry jako z nějaké italské vsi. Zahýbám do jedné z nich. Hned zatáčí v pravo, hned zase v levo. V tom se zastavím jako na povel: „halt!" Na všech stranách špinavé stěny — žádný východ. Poněvadž přes střechu jsem se nemohl odvážiti, nezbývalo nic jiného, než jít tam, odkud jsem přišel. Takových „slepých" uliček je zde celá spousta. Z počátku se pro to zlobíš, ale konec konců dáš se do smíchu. Líbí se ti ten labyrint špinavě žlutých uliček, jež zdají se býti jen namalovány na rozpraskaném, potřísněném plátně. Po čistotě bychom se zde marně ohlíželi. Je k nevíře, že tady venku ani ne 200 kroků daleko má býti modré moře.

Posléze jsem se „vyšrouboval" na Gospodski trg (P i a z z a d e i s i g n o r i). Centrum města — centrum všech barev. Svit nabízených oranží bledne v jejich ohni. Zde je orient. Zde jistá třída obyvatel tráví svůj život. Každý na svém místě jako u nás drožkáři. Opírají bílou hlavu o zeď a odpočívají. Občas kterýsi něco náhle vykřikne, druhý vyskočí, vyjedou na sebe, teď je jich

pohromadě deset, teď už dvacet v tak hustém houfci, že vyhlíží jako jediný obrovský trup s nesčetnými hlavami a pažemi, křičí, tísní se a přece v tom hluku zůstává zachován veliký klid. Uprostřed v tlačenici vyčnívá paže třímající čibuk. A náhle je po všem. Bílé hlavy se opírají zase o zeď — odpočívají.

Hledám museum. Prý u východní brány Dioklecianova paláce. Na označeném místě spatřím kolnu přilepenou ke hradbám. Před ní a kolem ní obrovská kamenná koryta a spousta povalených kamenných desek s málo znatelnými reliefy. Snad stará opuštěná kamenická dílna — myslím v prvém okamžiku a nahlédnu špatně zastřeným oknem do vnitř. Tímto pohledem dostal jsem se z dvacátého století do čtvrtého. Již nepochybuji ani dost málo, že stojím před musejní „budovou" a prohlížím si kdejakou skulinou spousty salonských vykopávek, nakupených zde bez ladu a skladu. Místnost je jimi přímo napěchována. Zajímavý obsah. Četné praehistorické památky, nápisy polovypuklinami ozdobené, náhrobní kámen královny Jeleny z X stol. a vzácné sarkofagy, z nichž některé jako méně cenné, jak jsem podotkl, na prvý pohled dojem koryt vzbuzující, umístěny jsou před musejní kolnou jakoby pro reklamu. Tak nedůstojným způsobem nakládá se, či lépe řečeno, musí se nakládat s těmito vzácnými památkami. — Nemají místa. Splje'ský ředitel archaeolog. prací don Frano Bulič často „ukazoval" ve Vídni plán nového musea. Tam však tomu nemohli dlouho rozumět. Kdo by to vykládal Vídni za zlé? Obírejte se maličkostí, když jsou plné ruce práce. Než mluvte s ním, když se nedá a útočí dále. Ve Vídni, aby se ho zbavili, dali si říci. Ukázali se benevoletními a zavázali se slibem, že povolí stavební výlohy, avšak s podmínkou, že město Spljet k tomu ze svého přispěje stavebním místem. Jak by se mne poradili. Udělal bych to také tak. Řekl bych si: Toho od obce nevymůžeš a pak mohu se postaviti do posy z neuznaného dobrodince bez útrat a budu míti pokoj. A obec opravdu nejdříve nechtěla. Než dala si říci. Dala pozemek, ale peněz nedostala. Teď z toho dělají ve Spljetu všelijaké konkluse. Ve Vídni zase jsou přirozeně rozhořčeni, že se vláda podezřívá, že neplní, co slíbila. Také je to utrhání, neboť vláda nikterak neříká, že nedá peněz. Však je dá, ale k čemu ten spěch?

Odpoledne do Solínu. Jdu s krajanem úředníkem. Ze Spljetu je to asi tři čtvrtě hodiny cesty. Jdeme zaprášenou silnicí, táhnoucí se bohatými vinicemi. Zvláštní krajina. Ohromný prostor budící pocit naprosté prázdnoty. Jako by tu Bůh stvořil nejprve jenom pouhý prostor, který čeká na budoucí vyplnění. Klusají osli; mezi pytly, košíky nebo i za břemenem sedí či nedbale leží bezstarostně si popěvující člověk; stěží lze viděti, zda je to muž nebo žena nebo dítě, vidíme jen pestrou skvrnu zcela vzadu na oslu a jak osel kluše, vystupuje z pestré skvrny vrávorající zpěv.

Tu se před námi zableskne, na strmé hoře křičí běl. Odráží se tím nápadněji od srázného, holého a jakoby popelem pokrytého

horského pásma, jemuž vévodí hora K o z j a k. Je to K l i s (Clissa), pevnost, jež uzavírá údolí. Její minulost byla chorvatská, benátská, rakouská, francouzská a zase rakouská. Dnes tam stojí desátník s četou našich vojáků. — V popelavých vyprahlých skalách běží a valí se bílý dým. To vlak řítí se dlouhými oklikami do údolí. Mám ho rád jako děcko vzácnou hračku jedině proto, že do údolí k smavému moři tak chvátá a do Sinje na skalnatou poušť se vleče jako slymák a oddychuje tak těžce, jakoby mu bol stahoval hrdlo nejinak jako snad mnohým, jež dopravuje do pustého vnitrozemí. —

Z leva nás vítá modrá hladina solínského zálivu napájená nepatrnou říčkou Jadrou. Přecházíme po starém tureckém mostě. Pár kroků a jsme v Solínu ležícím na pohrbených zříceninách kdysi slavného města Dalmatů — Salony. Víska tato skytá pohled velikého musea. Nalezené kamenné sloupy, těžké římsy, balvany s málo znatelnými nápisy a ornamenty — to všecko vidíš často bez všeho vkusu zazděné ve žlutohnědých stěnách chatrčí.

Před jednou z nich praští a šlehá oheň. Opodál něho jsou přikrčeny dvě postavy, jež se zdají napalovat dlouhou žerď. Kdyby to bylo na bílou sobotu — a ne o svátku sv. Petra a Pavla — myslil bys, že „pálí Jidáše". Přistoupíš-li však blíže, spatříš skutečně na žerdi nabodnuté tělo, ne však Jidášovo, nýbrž — jarcovo. Hoši otáčejí pozvolna žerdí, spočívající oběma konci ve žlábcích k tomu cíli užívaných kamenů, při čemž jarac v určité vzdálenosti od ohně sičí a šíří lákavou vůni pečeně. Stojíme před krčmou, ale ne dlouho. Nízkými dveřmi, jimž slouží za veřeje dříky zpřerážených sloupů, vstoupíme do stejně nízké, jako komín začazené místnosti, která hledí do přírody dvěma černými, pod okapem proraženými okénky, jimiž nevniká, tuším, ani tolik světla, kolik vychází denně kouře. Trvá chvíli, než se rozhlédneš. Mezi tím však z černých koutů slyším volat hlasy: „Ovamo, gospodin, čučfira!" Voják je v Dalmacii všude rád viděn. Výjimku činí Italové, kteří milují vojenské sukno — jako krocan červený kapesník. Zatáhli mne kamsi do kouta a posadili na ušpiněnou lavici za starý, vínem prosáklý stůl. Ještě jsem se ani řádně neuvelebil a už vidím před nosem půlkruh sklenic, jakoby půlkruh důstojníků na obrstův povel: „zur Beschprechung" svolaných. Dobře zasvěcen do tamních poměrů bral jsem to po řadě a sice, abych se vyhnul marnému ceremonielnímu domlouvání a omlouvání, douškem tamnímu pohostinství vyhovujícím. Přesvědčil jsem se, jak veliký význam má důsledné zachovávání pravidel slušnosti. Udělalo to na obou stranách velice dobře. Už jsme byli přátelé. V tom přicvaká starý ošumělý krčmař, vyssává přede mnou na stole „rudé moře" vínem páchnoucí hadrou a staví přede mne litrovou sklenici vína. Protestoval jsem, ačkoliv již předem jsem věděl, že to bude marné lidské namahání. Na otázku, co budeme jísti, slíbili jsme jako většina přítomných počkati na jarca. Za důvěrného rozhovoru, jak se samo sebou rozumí, o šťastně rozřeše-

ném napětí srbsko-rakouském prohlížím si celou místnost. V černém koutě před námi je veliké ohniště. Zde na ohni v kotlu na řetězi zavěšeném míchá suchá stařena „kupusem". Jímadlo podobné onomu našich kováren jen z části pojímá šedý kouř; ostatek stoupá k začazenému stropu, kde se chvíli vznáší jako oblaka a pak se líně táhne okénky a dveřmi do volné přírody. Podél stěny jsou seřazeny veliké sudy vína, jež je známo a nepotřebuje žádného doporučení. Bývaly prý časy — vypravuje mi jeden z přítomných starců — kdy litr vína stál 16 haléřů — a jaké víno! — poznamenává s důrazem, abych nemyslil, že to byla cena posledního zboží. Dnes však cena jeho podle kvality se zdvoj- až ztrojnásobila. K vínu posloužil výtečně jarac s kupusem. Leč naše stolová společnost byla sám labužník. Aby se náležitě na pečeni pochutnali, polili ji nejprve olivovým, ještě nečištěným olejem. Jak jsem na svém místě podotkl, připravují se mnohé z pokrmů pouze na oleji a trvá to dlouho, než si našinec, a to jen z nouze a hladu, na tu kuchyň přivykne, ale jistě se mu tisíckrát žaludek proti tomu vzpírá.

Byli jsme již na odchodu, když tu mezi dveřmi objeví se shrbená postava starcova. Bílé vlasy z pod ošumělého turbanu sáhají až ke kabátci kdysi krásně modrému. V půli je přepásána širokým tmavozeleným pasem, za nímž se skrývá starý handar, který prozrazuje zažloutlá kostěná rukojeť. Nohy v kolenou skleslé vězí v širokých kalhotech z tmavomodrého sukna, sahajících jen po kolena. Odtud až po opánky jsou těsně přiléhající lýtka z bílé ovčí houně. Uprostřed místnosti se zastaví, opře jednostrunné primitivní, poněkud naší mandolíně podobné housle o skleslé koleno a přejede několikráte silnou strunu samodílným obloučkovým smyčcem. Struna pláče a vzlyká a stařec jí rozumí. Chvějícím hlasem se připojí a prostou melodií opěvá Kraljeviče Marka. Po každé sloce naříká struna a z toho bolestného nářku ozývá se starcovo táhlé téměř zoufalé volání: „Marko, Marko!" Dozpíval. A zase ty smutné, ba ještě smutnější zvuky. Tímto praeludiem zalétá v duchu na Černou Horu. Už slyšet truchlivé tony a v nich často se vyskytující jméno hrdiny — Ivana Crnojeviče — velebí jeho smrt. Je to guslar, jeden z vymírajících potulných pěvců. Neslyším ho ponejprv a přece bych ho poslouchal dlouho do noci, jako celá ostatní krčma. Starci sedí u stolů, hledí zachmuřeně do neurčita, občas zakývají pozvolna bílou hlavou a usmějí se trpkým úsměvem. Vzpomínají. — Neznám věrnější představy živé středověké krásy, než jakou vybavuje tento vzácný moment.

V těchto prostých, ale dojemných zpěvech oživuje a zachovává básnická národní obraznost pověsti a paměti z dob bývalé slávy a poroby. Jsou to pestré obrazy z luhů srbských a bolné výkřiky malé hrstky hrdinného lidu na strmých oněch horách nad mořem jaderským, na nichž do nedávna chystal se slovanský duch k velikému boji za svobodu slovanskou od staletí národy sveřepými utlačovanou. Dnes utkali se s jedním z nich v boji za svobodu, spravedl-

nost a právo a proto v boji vítězném. Kéž rozléhá se záhy po luzích jihoslovanských a odráží se v mnohonásobných ozvěnách od černohorských skal guslarova píseň hlásající splnění tužeb těchto národů a všeho Slovanstva.

Teprve nyní jdeme do mrtvého města Salony. Za vsí spatříme ve stínu mohutných oliv skalní výběžek, v němž záhy poznáváme zbytek hradební věže a sporé stopy bývalých hradeb rozbíhající se odtud opačnými směry v nerovných řadách. Tyto zčernalé zbytky zdají se býti jedinou celistvou hmotou, jediným slepencem. Odtud stoupá cesta bohatými vinicemi, jež rodí znamenité víno na místech dávné kultury. Netušíme ani, že pod našima nohama jsou pochovány vzácné památky města, jež připomíná se v dějinách již r. 119 př. Kr. (tehdy v něm přezimoval L. Caecilius Metellus), které pyšnilo se již r. 78 př. Kr. názvem „oppidum civium romanorum" a bylo spolu centrem, z něhož ovládali Římané celé území Dalmatů a přirozeně také bydlištěm mnohých vznešených rodin římských, které daly se snadno zlákati vzácnou přirozenou polohou bohatého obchodního města. Všeho toho vedle zpráv historických jsou nejlepším svědectvím na naše časy dochované zříceniny. Již vyvstávají před námi bělavé sloupy podobné v rubáš zahalenym postavám, jež pozvedla milosrdná ruka ze staletého rumu a odevzdala novému účelu. Ještě několik kroků a jsme na hřbitově.

Jaké překvapení! Vůkol bují příroda; u tichého zálivu černají se za tmavozelenými olivami jižní sosny a před námi ssutiny, ssutiny, ticho a smrt. Vše, co vyšlo z lidské ruky, je tiché, rozvalené a mrtvé. Je to prostě mrtvé město. Žádná živá lidská bytost neruší zde ticha. Tu a tam dolehne sem z nedalekého zálivu příšerné zahutání parníku a zase trapné, hrobové ticho, rušené pouze jednotvárným cvrkáním v trhlinách zdí ukrytých cvrčků, jež unavující stejnoměrností vzbuzuje pocit věčnosti. Zatím oko těká po předmětech jej obklopujících jako ulekané jejich troskami, které působí dojem velikého hřbitova ležícího v rozvalinách, na němž nelad sarkofagů doplňuje dílo smrti. Sloupy jedny polámané ve výši, jiné u pat označující ještě hranice svatyň, ale dříky mnoha těch sloupů leží tu v nepořádku na zemi v různých směrech; tu a tam trčí toliko římsy patek, zde i onde noha šlape po dorských nebo ionských hlavicích napolo zapadlých v zem.

Tato spousta pochovaná po 13 století pod silnou vrstvou země, dočkala se teprve v poslední době zásluhou zprvu uvedeného archaeologa Buliče svého vzkříšení. Týž zřídil u vchodu do tohoto hřbitova útulnu, k jejíž stavbě použito s největší důsledností vykopaných balvanů, sloupů, hlavic, říms atd. Třebaže stěny této útulny již samy o sobě jsou bohatými musejními výklady, přece vlastní, abych tak řekl ukázkové museum je umístěno v malé, nábytkem starokřesťanského slohu, rozmanitými urnami, kameny ze sarkofagů, hlavicemi sloužícími za svícny, nápisy i fragmenty přeplněné

místnosti. Vrátný a spolu náš průvodčí stále opakuje samozřejmé: „Není místa — není místa!“ Nemůže se umístiti, co se najde. Kde jaký prostor byl — je dávno přeplněn. Od té doby leží vše v bednách, jež čekají ve spljetských sklepích. „Saloma — zabalena v bednách — pohroužena ve sklepích!“ zdůrazňuje, bychom si uvědomili jednak bezpříkladné zneuctění vzácných vykopávek, jednak bezmeznou netečnost povolaných orgánů.

Za domečkem začíná monastirinská basilika, či vlastně pouze její odhalené základy a řady patek povalených zpřerážených sloupů, na nichž pouze lépe zachované postaveny trčí do různých výší jako nestejně uhořelé svíce. V koutech zdí válí se hlavice a celá prostora jest pokryta a zavalena dříky sloupů, úseky následoupí a vlysů a kostkovitými balvany ze stěn. Cestovateli napadne, že se tu konal nějaký strašný zápas, od něhož země se třásla, zdi pukaly, až posléze vše se sřítilo a zůstala jen spousta. Podobné více méně zachované stopy bývalých basilik salonských mučedníků spatříme i na jiných místech, z nichž zvláště maurusinacká basilika sv. Anastasia svými rozměry překvapuje.

Než vraťme se na okamžik k výše vzpomenutým sarkofagům, těmto obrovským kamenným rakvím, jež jednak svým množstvím, jednak a to zvláště svým ponurým a nevídaným zjevem takovým memento se vrývají do duše, že nelze myslit i na tyto rozvaliny a nevzpomenouti těžkých rakví, které podávají nejlepší svědectví o bestialitě divokých Avarů, kteří nemohouce ve své hrabivosti rychle odstraniti těžkých kamenných vík, násilím je rozbíjeli a tak vzniknuvšími otvory olupovali mrtvoly o skvosty. Na zadní straně téměř každé z těchto rakví lze viděti napoločitelné nápisy a zurážené nebo věky ohlazené ozdoby.

Chodíme tu tiše. K chmurným myšlenkám, jež vyvolal pohled na spoustu rozvalin, přidruží se na tomto místě dojem smrti. Naše vlastní žití, náš vlastní dech zdá se nám býti čímsi cizím a nenáležitým v těchto místech. Chci zůstat sám. Sedím ve stínu jedné z těchto rakví a hledím po ostatních. Jejich zvyrážené otvory připomínají černé oční důlky šedých lebek. Zeje z nich smrt. Než pocit hrůzy přestává, začínáš se smiřovat s tím světem, později se s ním spřátelíš. Ohromný klid tě naplní, tak ohromný, jaký může mít jen kámen. Soudím, že čím více má kdo rozlítostněnou duši, tím jest mu tu asi lépe. Opru hlavu o kamennou rakev a napájim se dlouhým, nenasytným pohledem. Hejno kavek přeletujících s vřeskem vyruší mne z dumání.

Vyhledám přítele, jehož se zatím „ujali“ dva hoši, kteří, jak jsem se záhy přesvědčil, provozovali v těchto místech svou „živnost“. Volali na mne z daleka jako na starého známého: „H e, č u j e š, g o s p o d i n e, j e s m o o v d j e!“ Přiběhli mi kus cesty naproti a už mne vlekli i s přítelem do nedalekých lázní, v nichž spatřujeme mnohé stopy bývalé nádhery. Zbytky mramorového schodiště, řada rovněž mramorových ze zdí vyčnívajících krků

a mezi nimi jen několik otlučených hlav lidských s otevřenými ústy, pestré kamenné římsy a stopy velmi důmyslně zřízeného vodovodu jsou neklamným svědectvím bývalého přepychového zařízení těchto lázní. V jedné z lázeňských místností vrhli se naši malí průvodčí na zem a jako o závod rozhrnovali písek, abychom spatřili zbytek nádherné mosaikové podlahy. Projevili jsme svůj obdiv nad tímto „objevem", ale to jim nestačilo. „Molim gospodo šolda", lísali se oba s otevřenou dlaní. Přítel se s nimi vyrovnal, já však zkoušeje jejich nezištnost, zůstal jsem dlužen. Prohlédli si mne od paty do hlavy, aniž by jinak dali na jevo svou nespokojenost. Podobných objevů s neodmyslitelným žehráním o „šoldy" následovalo více. Rozumí se samo sebou, že prve než jsme odcházeli, objevenou památku zase bedlivě ukryli a urovnali „pro budoucí poutníky a poutnice". Ukázali se skutečně sběhlými ve svém oboru. Dovedli nám vyprávět neuvěřitelné věci, o kterých jistě ani sám archaeolog Bulič nemá ani zdání a proto jako takové jsme vše přijímali. Posléze nám ukazují z části vykopaný amfitheater. Zbytky klenbových oblouků, spojujících stěnu se stěnou, ohromné úlomky balvanů v neladu zde rozseté připomínají přírodní fantasii . . .

Vracíme se, neboť slunce chylí se k západu. Poslední jeho paprsky vrhají zlatou záři na trčící sloupy. Když jsme došli k záhybu cesty, obrátil jsem k nim ještě oči. Ve světle červánků byly červené jako krev.

Hoši klusají s námi až do Solínu. „Co jsem dlužen?" ptám se při rozchodu. „Dvacet krejcarů!" povídá starší a ukazuje při tom na menšího společníka s dodatkem, že jsou na to dva. Než oči jeho pošilhávají a tvář byla by ochotna k vyjednávání. Odpovídám tvrdě: „Ne!" Spustí strojené moldánky, uchopí mne oběma rukama, dívá se na mne prosebně svýma modrýma očima a naříkavým hlasem mi vypráví svůj život, že je sirotek a že letos nepřicházejí pražádní cizinci. Navrhuje, bych dal aspoň patnáct krejcarů. Pravím: „Ne!" Bodá prstem proti svému srdci a povídá: „Prijatelj." Odpovídám: „Dvacet krejcarů ne, nemožno, dvacet krejcarů je málo." Stojí jako omámem. Podávám mu třicet krejcarů a mám se k odchodu. Klučina se lísal jako kočka a smavé rty přímo chrlily neobvyklá slova díků jakoby mi chtěl říci: „Udělals' dobře, žes' nás uznal, jsme z těch, kteří si toho zaslouží." Zde může člověk vskutku za pár haléřů míti přítele. U nás je to dražší.

V Sinji. Není to sice na březích Adrie, ale přece mám za to, že mi nebude vykládána ve zlé krátká vzpomínka na jedno z nejdůležitějších vnitrozemských měst dalmatských, ležící na obchodní silnici ze Spljetu do Livna a spojené úzkokolejnou dráhou s prvým z uvedených měst. Chci tak učiniti z vděčnosti, kterou jsem povinen tomuto městu už proto, že mi bylo souzeno ztráviti v něm větší část doby mého pobytu na jihu.

Město samo, jehož prostranné ulice jsou zřejmým důkazem jeho pozdějšího původu, leží při rozsáhlém bařinatém údolí, jež na

severovýchodu obtéká dlouhým obloukem řeka Cetyna. Nad městem zvedá se pahorek se skalnatým téměř nepřístupným výběžkem, na němž mezi zčernalými zříceninami bělá se malá kaplička. Stával tam hrádek proslulý hrdinnou obranou Jiřího Balbiho, jenž tu r. 1717 s malou posádkou, s nesčetným obyvatelstvem a třemi děly bránil se po 10 dní proti Mehmedu paši bosenskému s 30.000 vojska tureckého. Kaplička zasvěcena je Gospě, jejíž starodávný obraz přechovává se ve františkánském kostele. Od té doby náleží Sinj k neslavnějším poutním místům celé Dalmacie. Každoročně v předvečer svátku Nanebevzetí Panny Marie stojí pahorek v jednom plameni nesčetných pochodní a od kaple srší do závratné výše množství raket, aby se tam prudkým výstřelem proměnily v různobarevné hvězdice, jež volně klesají do slavnostně osvětlených ulic, kterými proudí množství poutníků. Přišli z nejzazších končin. Vidíme tu chudé pastýře až z dinarských skalnatých hor. Jejich vysoké postavy mají ošumělé haleny přes hlavu přehozené, v kyčlích hrubým řemenem přepásané, sahající až ke kotníkům. Nohy vězí v opánkách spletených ze silných řeménků. Kdybys neviděl z těchto halen vyhlížejících obličejů, nerozeznal bys' muže od ženy. Několik těchto zamlklých, jako ty jejich skály, šedých a nehybných postav stojí v hloučku na náměstí, zatím co kolem nich proudí davy poutníků po několikačlenných skupinách všemi směry. Podle skupin, či lépe řečeno dle jejich kroje poznáš také kraj. Junáci a děvy v malých červených čepičkách převládají. Je to zdejší mládež. Děvuchy od Knina jsou zvlašť nápadny svými čapkami, posázenými stříbrnými mincemi, jež visí přes čelo a uši kolem celé hlavy. V zástupu kolébá se několik černě oděných žen. Zdá se, jakoby měly na nohou okovy. Tato prazvláštní, na prvý pohled směšná chůze je zaviněna zvláštním druhem kalhotových sukní. Kolik skupin, tolik krojů; ano, každý téměř kroj má na sobě něco svérázného, něco vlastního. Proto nelze také mluviti o nějakém jednotném kroji, nýbrž pouze o jeho charakteristických značkách velké většině společných.

Junáci, jak již řečeno, mají červené čepičky velikosti dlaně s dlouhým, zpravidla červeným třapcem, přes levé ucho visícím. Nejpestřejší je nádherně vyšívaná vesta se stříbrnymi, v několika řadách blyštícími se knoflíky. Zlaté a stříbrné vyšívání není žádnou vzácností. Za širokým, buďto koženým nebo z červené či modré látky rovněž pestře vyšívaným nebo stříbrem okovaným pasem má mnohý junák celý arsenal handžárů a pistolí, jejichž zpravidla stříbrné, drahými kameny vykládané rukojeti a hlavně vyčnívají pyšně ze záhybů pasu. Kalhoty bývají z tmavomodrého sukna, nahoře široké, od kolen pak rozstřižené, za paty na háčky a těsně přiléhající. Kroj starších mužů liší se v podstatě od kroje mladíků pouze tím, že postrádá tu a tam hýřivé ozdoby a že malá čepička je nahražena velikým, nejčastěji tmavočerveným turbanem.

A což ženský svět? Tento je tak šťastný, že i za dnešní doby

obejde se bez „umravňujících" francouzských journálů. Jeho moda není tak měnivá, jako u nás, nýbrž pořád stejná a se neměnící, stále stará a chceš-li, i stále nová. Nosí jako muži zmíněné již čapky, jen že v některých případech zakrývá je asi z polovice obyčejně bílý, do zadu splývající šátek. Dlouhý, téměř k patám sahající tmavomodrý kabát bez rukávů na ramenou, okolo prsou a po celém okraji bohatě vyšívaný. Široké rukávce z jemného bílého plátna s pestrou vyšívkou u pěstí. Okolo krku až devítiřádkové korálky a okolo ňader hezky vyšívanou náprsenku. Sukni často do běla, hrubší nebo jemnější, kterou z předu zakrývá těžká svou pestrostí nádherný koberec připomínající, na svém kraji dlouhým třepením opatřená zástěra. Okolo těla pás stříbrem vykládaný. Chudé ženy — a je jich zde dosti — arciť nádherně oděny nejsou a nosí jak kabáty, tak i náprsenky velmi jednoduché, beze všeho skvostného vyšívání, pouze střih a barvu zachovávajíce.

Obyvatelé tohoto kraje jako téměř celá ostatní Dalmacie živí se zvláště rolnictvím, vinařstvím a chovem dobytka.

A jak to rolnictví vypadá! Podnikl jsem výlet přes Dicmo k Dugopolji. Červnové slunce bije do šedých skal, po nichž vystupuje kupa slámy směrem, který udává vyčnívající z ní hlava s dlouhýma ušima. Těžak veze boží úrodu. Za dopravní prostředek v těchto horách slouží: osel, mula a — žena. Jindy potkal jsem karavanu sestávající z několika mul s tímže nákladem, jež táhly za sebou navzájem připoutány, takže každá následující byla krátkým provazcem přivázána k ocasu předcházející. V údolí mezi skalnatými svahy pokaždé několik políček. Toť oasy této pouště. Na jedné z nich žne několik žen chudičký, řídký ječmen. Jaká půda, takové obilí. Mnohé pole vypadá jako velice dobře štěrkovaná silnice; ornice pro kamení není ani viděti. Žně jsou v plném proudu, řekl bych pilné žně — ale to by zase nebylo pravda. Neboť zde lidé moc nepospíchají, zde není se co obávati deštivého počasí; vědí zcela jistě, že již nebude pršeti, až tak někdy v říjnu. Nač tedy spěchati? Ječmenné hrstky (pokládky) neleží na poli ani tak hustě jako u nás snopy. A kterak zde mlátí? Asi jako u nás kdysi dávno a dávno před dlouhými stoletími. Obilí rozprostře se v kruhu, místo cepů jsou to kopyta oslů, koní a mul. Často kůň vedle osla jsou spolu spřáhnuti a obcházejí v kruhu po obilí tak dlouho, až zrno je vyšlapáno. Pak sláma se vytřese. Potom se čeká na vzácný v této době vítr. Jakmile se ho dočkali, čistí obilí tak, že je házejí lopatou „věječkou" proti větru.

Co jim chybí na rolnictví, to jim nahražuje vinařství. Na skalnatých svazích často vidíme samé podezdívky, takže mnohý kopec vypadá jako veliká pevnost. Jsou to malé, ale bohaté vinice, kterým stačí často macešské ošetření, by mohly přinésti těžké hrozny.

O vinobraní je v S i n j i živo dnem i nocí. Léty často nevídaných rozměrů, plné vinné břečky, naložené na neforemných vozích táhnou mnohdy dva páry drobných, hubených koní k určeným krčmám,

v nichž jak kamenná podlaha tak také stoly, lavice, zkrátka vše je potřísněno červenou šťávou hroznů. Nejednou bylo se mi plaziti přes hromadu odpadků z lisovaných hroznů, bych se dostal na nejbezpečnější v této době místo — do kouta. Uprostřed krčmy obcházejí při matném svitu kouřem zahalené, na nízkém stropu visící lampičky dva hranatí muži vinný lis. Svalnaté ruce tlačí před sebou silnou kovovou tyč. Jejich košile na rukou vyhrnuté jsou jedna červeň. Vylisovaný mošt teče potůčkem do černých škopků, z nichž se přelévá do přichystaných obrovských kádí. Pařící se jmenované odpadky omamují nejen krčmy, nýbrž i ulice. Všecko čpí vínem. Ze všech koutů dýše „Bacchus" opojným dechem.

Zima je v dalmatském vnitrozemí dosti drsná, ba časem drsnější, než-li u nás. O tuto pečuje především mnohdy tak prudká bora, že se zdá, jakoby chtěla smésti vše s povrchu zemského. Tak na př. před několika lety porazila na tamní dráze celý vlak, který od toho času v době její vlády neodváží se opustiti bezpečnou stanici. Někdy dva až tři dny bylo město od světa úplně odříznuto. Jindy četné karavany mul s nákladem jakoby borou někam odváty neproudí liduprázdnými ulicemi a denně sem přijíždějící bosenská pošta z L i v n a dostala „Urlaub aus Sicherheitsrücksichten" na neobmezenou dobu. Nebylo poštovního spojení, nebylo dopisů. Tyto jsme obyčejně rádi oželeli. Bývala to samá „Dienstsache", o které jsme věděli, že se nám neztratí. Nebyly tedy předmětem naší touhy, jako právě těžce postrádané noviny v době srbsko-rakouského napětí po annexi okkupovaných zemí. Za bory jsou horské hřebeny zahaleny v šedé, vichřicí jakoby rozčesané oblaky, jež nemizí dříve, dokud se bouře neutiší. Šedý závoj divokých skalnatých hor vzdálené Dinary bývá často již počátkem měsíce října vyměněn bílým sněhovým hávem, jehož zbytky někdy ještě v prvé polovici května probleskují zelenými větvemi sinjských oliv a moruší.

Noviny svého času přinášely zprávy, že válečné operace u Skadaru váznou pro stálé deště. Komu nejsou známy podzimní a jarní deště v jižních krajinách, mohl by právem namítati, že nechápe, kterak může pouhý déšť překážeti rozpoutanému živlu válečnému. Než očitý svědek zase naopak právem může nechápati, jak za takových okolností válečné operace jsou vůbec možny. Jakoby šedá obloha byla obrovským uvolněným stavidlem, za nímž nadrženy jsou dešťové vody od května do září; leje se často týden i déle téměř bez přestání. Přestane-li tato plískanice, pak jakoby jen proto, aby zase mohla začít. Občas je déšť doprovázen příšerně o skály se odrážejícím rachotem hromu, zatím co nezřídka současně na horách sněží. Kalné vody řítí se do zmíněného údolí, jež jednak těmito, jednak vodami rozvodněné Cetyně záhy se promění v nepřehledné jezero špinavých vod.

Zdá se, že s touto obrovskou záplavou je ve spojení téměř každoročně na jaře se opakující zemětřesení.

Bylo to někdy ke konci března. Jako obyčejně seděl jsem za psacím stolkem v kanceláři a obíral se denními záležitostmi. V mrtvém tichu skřípalo několik per, když z nenadání za dutého rachotu jakoby v dálce burácejícího hromu otřásla se celá kancelář jako železniční vagon, když brzda vlaku téměř v okamžiku má docíliti svého účinku. Okna zařinčela, dvéře se zapotácely, skříně zapraskaly a psací stolky poskočily pod rukama. A zase ticho, nepřerušované už více skřípáním per, ale za to až nápadným a pronikavým ssípáním stáda oslů, stojících na tržišti pod okny s nákladem roští. Několik okamžiků hleděli jsme vytřeštěným zrakem jeden druhému do voskových tváří. Než záhy rozpředla se živá debata, v níž výměna dojmů, pocitů, domněnek a názorů vedla k značnému nedorozumění. Jakoby k jeho objasnění následoval otřes druhý, silnější prvého. Nad námi padla rána. Než bys napočítal pět, stáli jsme všichni uprostřed dvora ve svorné skupině upírajíce poděšené zraky na kamenné stěny prvého poschodí. Tyto však stály zachmuřené jako jindy. Odkud tedy ten záhadný úder? To v důstojnické jídelně spadla téměř celá sádrová omítka starého stropu na dlouhou řadu k obědu přistrojených stolů. „Katastrofa", jež si vyžadala za oběť několik košů malovaných střepů, způsobila před samým obědem škodu skoro „nenahraditelnou".

Ve městě pak vyjma několik více méně znatelných trhlin na některých staveních nezpůsobilo zemětřesení větších škod.

(Příště konec.)

Jos. Bobal (Ol.):

Církev katolická a pokrok.

Není asi slova, jež na pokolení lidské dob přítomných tak mocným, neodolatelným působí kouzlem, jež nad srdci lidskými tak bezměrnou, neobmezenou si vydobylo vládu, jež s úctou dnes vy-

Disposice: I Úvod: Slovo „pokrok" — zbraní proti Církvi.

II Pojednání: A) Církev v minulosti k pokroku veškerému základ položila a jej podporovala vědouc, že touha po pokroku je lidské přirozenosti vrozená.

B) Ani v přítomnosti nestojí Církev v cestě ani pokroku duševnímu ani hmotnému, pokud ovšem nebojuje tento proti pravdám náboženským a neznemožňuje pokrok mravní, na který Církev největší klade váhu. „Požehnání dnešního pokroku."

C) I v budoucnosti se lidstvo bez mravních zásad Církve katolické neobejde, byť sebe větším pokrokem se oblažili národové. Proti „Věčnému pokroku" mluví dějiny i rozum.

III Závěr. Církev musí i v budoucnosti pokrok vésti.

Jako pramenů použito: Fr. M. Weisz, Apologie des Christentums II, III Bd. — R. J. Meyer S. J., Die Welt, in der wir leben; Freiburg in Br. 1909. — Dr. Jos. Donat, Die Freiheit der Wissenschaft, 2 Aufl., Innsbruck. — P. Felix S. J., Der Fortschritt durch das Christentum (übers.), Mainz 1858. — P. Felix S. J. Der Fortschritt durch die Religion (übers.), Augsburg 1869.

slovuje jazyků na tisíce všeho světa civilisovaného, jako slovo — „pokrok".

A synové tohoto světa, kteří opatrnější jsou ve svém pokolení než synové světla, chopili se všemocného tohoto slova, by jím šlehali vznešenou tvář jimi tak nenáviděné Církve katolické. Byla-li již Církev sv. pronásledována jako zarytá nepřítelkyně všeho vyššího poznání od kacířů křesťanského starověku, chtěly-li ji jako protivnici pravé lidskosti, pravého humanismu zatlačiti do pozadí divé doby ke konci se chýlícího středověku, snažily-li se ji jako bezectnou ničitelku pokroku usmrtiti, zadusiti osvícené hlavy XVIII stol., k době přítomné směle můžeme říci: „T y s' p ř e v ý š i l a v š e c h n y !" Kulturní historikové moderní ponořují své „bystré" oči do století křesťanských, pátrají a bádají, hledají a nalézají, a než se svět nadá, již zní rozsudek jejich: Křesťanství a zvláště Církev katolická, toť onen škůdce všeho pokroku, vší kultury a civilisace ! Kdyby Církve nebylo, kam již mohlo lidstvo dospěti na dráze svého pokroku, do jaké závratné výše bylo by se již vyšplhalo !

A pln zloby volá český básník: „Kdyby lidstvo jednou dovedlo pochopiti, oč bylo křesťanstvím připraveno, musilo by provésti nad svým lupičem soud, proti němuž byla by francouzská revoluce hotovou májovou idyllou.[1]) V nesčíslných ozvěnách zaznívají dodnes výkřiky zoufalého vzteku Nietzscheova: „Věčnou žalobu na křesťanství chci napsati na všechny zdi, kde jen jaké jsou. Mám písmena, jež i slepí uvidí. Nazývám křesťanství jedinou velikou kletbou, jedinou velikou zkažeností.[2])

„V hojnosti chtějí synové tohoto století trhati plody se stromu poznání, církev však, tak praví, zadržuje ruce jejich. K výšinám lidské dokonalosti chtějí dospěti, výše všech pokolení předcházejících, ona však prý jim zabraňuje, by je déle v okovech nedospělosti držeti mohla. A bystrým okem chytrých synů dob našich vypátrali na staré Církvi této vše, co je způsobilo dáti jim za pravdu."[3]) „Není moderní filosofie, není nově pojmenované vědy, jež by nevyřknuly hned z počátku smělý úsudek, že Církev jako falešnou zavrhnou nebo jako dětinnou a slabomyslnou odstraní. Není novějšího přepychu moderních našich měst, jehož by se nezmocnil ďábel nebo svět — a mu nedal rázu divuplné čarovné formule proti Církvi a jejímu poslání !"[4])

A co Církev sv. na žalobu tuto ? Mlčí snad úžasem, padá snad pod tíží hrozného tohoto obvinění ? Nikoliv! Čisté jest její svědomí, čisté jsou její ruce !

Králem a vládcem nad veškerou přírodou ustanovil Tvůrce člověka. Voláť údivem Žalmista nad mocí člověka: „Všecko jsi

[1]) Jan Sv. Machar.
[2]) Antichrist 312.
[3]) Dr. Jos. Donat, Die Freiheit der Wissenschaft. Innsbruck 1912, 174.
[4]) Faber, Das heilige Sakrament, Vorrede.

položil pod nohy jeho.“[1]) Sílu dal Bůh ohromnou některým zvířatům, před níž se strachem skrývá člověk. Avšak nedal-li člověku Bůh sílu a statečnost lva, bystrost orla, ozdobil za to ducha jeho perlou vzácnou, posadil na hlavu jeho korunu a vložil do ruky jeho žezlo nadvlády nad veškerou přírodou. Rozumem vniká člověk do tajuplných hlubin přírody, podmaňuje si síly přírodní a činí z nich posly své vůle, služebníky své moci. A byť sebe déle se vzpírala příroda, dříve nebo později kloní se před svým vládcem. Ale krásnější přírody, vznešenější světa viditelného, je svět neviditelný, říše pravdy, dobra a krásy. A člověk i do této říše vniká. Čím dále, tím více snímá roušku zahalující oku lidskému pohled na zářivou pravdu. Čím dále tím více ponořuje se ve svět dobra, čím dále tím více řídí kroky své za krásnem.

A vznešeným, majestátním jeví-li se člověk jako vládce přírody, daleko vznešenějším ukazuje se nám a Tvůrci svému podobnějším, když ideálům ducha svého zjednává zevně výraz, když jim dává tvar, když je zvěčňuje v dílech literatury, hudby, malířství, sochařství, stavitelství! Avšak byť sebe více duch lidský poznal, byť sebe více dobra a krásna okusil, pokoje nenalézá nikdy: Vždy výše se snaží vzlétnouti, vždy více se ponořiti v tůně pravd všelidských. Vložilť Tvůrce v ducha lidského touhu sebe zdokonaliti. A touha tato neutuchla v nitru lidském dosud. Dokud kráčeti budou na zemi bytosti lidské, dotud svědkem bude země snahy lidské po zdakonalení a pokroku. Kdo chtěl by tedy lidstvu snahu tuto zazlívati, ba snad jemu ji vyrvati a tak je na dráze ke zdokonalení zadržeti?

„Lidstvo na dráze této zadržeti, vyzvati je k zastavení, volati naň: až sem potud a nic dále! — bylo by urážkou zákona jeho přirozenosti, zneuznáním jeho určení a důstojnosti, známkou neposlušnosti vůči Bohu!“[2])

A je Církev schopna skutku takového? Pokusila by se začarovati člověka a odsouditi ho ke ztrnulosti, k životu ve smrti? Ne, to není možno! Snahou takovou, upoutati minulost k budoucnosti, stala by se církev poddaným svým ne matkou laskavou, nýbrž macechou zlou. A že snad takovou byla kdy církev, proti tomu svědčí zřetelně dějiny.

Chorobné, zkažené byly národy, když církev vkročila na půdu evropskou. Že v těle lidstva čerstvá začala prouditi krev, že život nový začal vířiti v omladlých národech, že položen základ a dán podnět k pokroku všestrannému, toť zásluhou křesťanství. Právem tedy mohl napsati veliký Lev XIII: „Přivádíme na paměť věci a události, o nichž není žádné pochybnosti; občanská společnost byla křesťanským řádem ze základů obnovena, obnovou tou zlepšil se stav lidstva, ano od záhuby přiveden byl k životu a povznesl se po-

[1]) Žalm 8, 8.
[2]) P. Felix, Der Fortschritt im Christentum.

krokem tak velikým, že takového před tím nikdy nebylo a že většího po všechny příští věky nebude."[1])

Církev to byla, která mocně působila na rozkvět a rozmach vědy a umění. Církev to byla, která otvírala poklady vzdělanosti všem, i třídám nejposlednějším. Popatřme jen do dějin vynálezů, jak často odhalili tajemnou roušku sil přírodních, jak často důmyslně ušetřili námahy lidstvu právě sluhové této církve, kněží katol.[2])

Patře do věků minulých, musí i protestant Harnack vyznati: katolická Církev „přinesla mladým národům křesť. kulturu; avšak nejen jedenkráte přinesla, by je potom na nejposlednějším stupni zadržela — nikoliv: ona poskytla jim něco zdokonalení dalšího způsobilého, ona sama pokrok tento řídila a vedla v době skoro tisícileté. Ona byla až do století XIV vůdkyní a matkou, ona přinesla idee, ona stanovila cíle, ona uvolňovala a v pohyb přiváděla síly."[3])

Ale i když změnily se doby, i když Církev nebyla později a není ani dnes mocnou vládkyní řídící osudy národů svých, i když národy jí odchované, jí povznesené nové si zvolily dráhy, na něž nechtěla, ba nemohla vkročiti Církev sv. — péče její a starost o syny nezměnila se nikdy.

I dnes je Církev dítkám svým tím, čím byla jim ve středověku. Ale jak neuznáním a nevděkem odměňují moderní dějepiscové Církvi zásluhy její o pokrok duševní i hmotný v dobách minulých, tak vidí v ní dosud nepřítelkyni, ba ničitelku pokroku moderního v dobách našich.

Ale pevně stojí Církev. Skála přece podklad její, skála pevná, proti které marnými se osvědčily útoky a nárazy nepřátelské. Důstojně stojí tu majestátně zvedajíc pravici svou a ukazujíc na národy volá: Po tolik věků vedla jsem lid tento a nabádala jej a ukazovala mu záhady, řešila je, od vítězství vodila jsem je k vítězství a zdobila čelo jeho vavřínem pokroku — a dnes zavrhuje mne lid tento: já že podkopávám blaho jeho, já že okovy kladu na ruce jeho a pouta na nohy jeho, já že víži křídla jeho ducha?

Jako neposkvrnila Církev v dobách minulých svoji čest nejmenší snahou vstoupiti v cestu pravému pokroku, tak čistým je štít její i dnes. Století, v němž žijeme, je zasijté nad jiné zapsáno písmem nesmazatelným na deskách dějin. Jisto, že neprožívalo lidstvo nikdy období tak nesmírného shonu, nepokojného chvatu a spěchu.

Odevšad slyšeti dnes rachot těžkých kladiv, hukot strojů železných, sykot páry. Chemik měří v laboratoři a váží prvky hmoty, anatom odhaluje ústrojí těla a nahlíží ve výkony životní. Drobnohledem postihuje botanik první záchvěvy probouzejícího se života. Teleskopem ponořuje se astronom v průzračná nebesa a obdivuje

[1]) Encyklika „Rerum novarum".
[2]) Schutz, Moderne Phrasen pg. 3—6.
[3]) Wesen des Christentums, Leipzig 1900, 153.

mohutné pohyby těles nebeských. A co pracně nalezne badatel, opouští brzy těsné stěny pracovny, by příštího dne překvapilo v tisíci výtiscích vzdělance míst sebevzdálenějších.[1]) Patříce na to vše, musíme zvolati: Ano, je pokrok v lidstvu jak na poli duševním, tak na poli hmotném.

Nuže, kterému pokroku zamezuje Církev cestu? Nenávidí ona pokroku duševního, jest ona nepřítelkyní pokroku? „Daleko jest od toho," prohlašuje sněm vatikánský, „by Církev zabraňovala péči o pozemské umění a vědy, podporuje je právě a zvelebuje měrou hojnou, neboť je si vědoma a váží si výhod, jež životu lidskému skytají; ba naopak doznává, že umění a vědy, jelikož od Boha původ mají správně jsouce pěstěny — k Bohu s milostí jeho vedou?"[2]) Nemůže sice dnes Církev plnýma rukama rozdávati peněžní podpory, nemůže dnes zakládati university, jak to činila tak často ve středověku: přes to však podává ruku pomocnou, kde jen může, slovem i skutkem nabádá syny své hledati a zasvětiti život svůj pravdě. A jako nejzářivější jména vědátorů a umělců zve Církev veškerým právem svými, tak i dnes sklání se nejedno čelo věnci slávy a úspěchu zdobené před matkou svou, církví katolickou. A co mezi tím volá zástup nedouků: je rozpor mezi vědou a vírou, víra utlačuje a ujařmuje vědu, vykazuje právě stol. XIX neméně než 160 slavných přírodozpytců, kteří nestyděli se věřiti v Boha, ba z nichž větší díl byl přísně církevního smýšlení.[3]) Věčně pravdou zůstává Baconovo: „Věda — toť moc! Polovzdělání odvádí od Boha, pravé vzdělání zase k Němu vede."[4])

Což nehlásá „Syllabus", volají však nepřátelé, zjevnou zášť, zjevnou nesmiřitelnost s pokrokem, vzdělaností a vědou? Zavrhlť Pius IX poslední 80tou větou „Syllabu" (ze dne 8 prosince 1864) požadavek: „Římský papež může a musí se úplně smířiti s pokrokem a moderní civilisací." Tedy protiklad je tu správný: Římský papež a s ním celá Církev — nemůže, ba nesmí se smířiti s pokrokem, s moderní civilisací! Než papež vysvětluje blíže větu svou v Allokuci (Jamdudum cernimus): „Žádají, by římský papež se smířil a urovnal s pokrokem a novodobou civilisací. Avšak nyní se tážeme těch, kteří nás vyzývají podati ruku dnešní civilisaci, jsou-li okolnosti takové, by zástupce Kristova na zemi mohly zlákati spojiti se bez těžké urážky svědomí s dnešní osvětou, jejíž vinou velmi mnoho zavrženíhodných názorů, bludův a zásad se rozšiřuje, které se protiví katolickému náboženství a její nauce."

Vznešené je slovo „pokrok duševní", ale právě, že je tak vznešené, stává se z něho — je-li špatně pochopeno a v čin zlomyslně uváděno — největší škůdce duchovních statků lidstva, pravdy,

[1]) Dle Cam. Flammariona „Bůh v přírodě", přel. Jos. Fuchmayer I. sv. 23-25.
[2]) Sessio III, c. 4.
[3]) Schütz, Moderne Phrasen, Kevelaer, 35 ff.
[4]) Nov. Org. apkor. III.

dobra a krásna! Duch lidský sveden jsa pýchou, opustil dráhu Bohem mu vytčenou, odmítl božskou průvodkyni svou, víru a posadil na trůn vědu, by s úctou k ní pohlížel jako k nadlidskému geniu, který na klíně svém rozevřenou má knihu pravdy, v níž rozřešeny jsou již všechny záhady, v ruce pak třímá plápolající pochodeň, jež světlo přináší do nejhlubších tajů bádání.[1]) Ale krátkozrakost lidská a zloba přivedla tuto pyšnou vědu na špatné cesty. Stále výše a výše chtěla a chce vystupovat bez ohledu na vyšší normy: nic jí není svatého, nic vznešeného. Před čím skláněla se kdysi čela geniů křesťanských, to nemilosrdně trhá a v bláto pošlapává. A toto přestupování rozumu lidského přes věčné normy nezměnitelné pravdy a přes hranice víry, tento pokus zcela se osvoboditi od Boha a náboženství, nazývají zaslepení zastanci moderní vědy pokrokem. Nevěra je to, která pod jménem osvěty a pokroku protestuje nejen proti papeži, proti Církvi sv., nýbrž i proti Bohu samému, nejen proti tomuto neb onomu náboženství, nýbrž proti náboženství každému, namáhá se na troskách všech vyznání postaviti sochu „vpřed kráčejícího lidstva", jedním slovem, nevěra ohlašuje nám své příští.[2]) Tedy není to pokrok, toť ztráta pravdy, to není vyšší náboženství, toť odpad od Boha, to není vývin sil nejlepších v člověku, toť krok zpět až k duševnímu převratu, skepticismu.[3])

S pokrokem takovým měla by se tedy smířiti Církev? Což bylo by vůbec možným takové „přizpůsobiti se?" „Stále se vytýká, že církev odcizila se vědě, státu, společnosti atd. Leč zda-li k tomu v nejzásadnějších otázkách nebyla přímo donucena principielním, dobrovolným a hrdopyšným nepřátelstvím právě téže vědy, téže moderní společnosti? Protestantismus jest ona část křesťanství, která na rozdíl od Církve katolické od počátku snažila se co nejlépe „přizpůsobiti" době. A kde se octl? Že pokud jest opravdu moderním, přestal vůbec býti křesťanským a nadpřirozeně zjeveným náboženstvím. Měla se katolická Církev smířiti stůj co stůj? I za cenu svého božského poslání v lidstvu? Děkujme Pánu Bohu, že k takovému „smíření" dosud nedošlo a nikdy nedojde."[4])

Je tedy snad Církev nepřítelkyní pokroku hmotného? Nikterak. Proč by nenáviděla nová díla důmyslu lidského? „Vždyť každý nový vynález," praví dr. Neuschl, „je novým triumfem a důkazem převahy myslícího ducha lidského, rozumu lidského nad hmotou mrtvou, nad přírodou tím, že snímá z přírody část kletby a rozšiřuje panství krále veškeré přírody, člověka . . . Každý vynález, každé zdokonalení a užití stroje je samo sebou způsobilo polehčiti, zmírniti těžký úděl synů Adamových; proto musíme za každý vynález Pánu Bohu býti vděčni, jenž zove se v I kn. král. (2,3) „Hospo-

[1]) Dr. Donat op. cit. 3.
[2]) P. Felix S. J., Der Fortschritt durch die Religion.
[3]) Dr. Donat l. c. 197.
[4]) Kněž. probl. 146.

dinem umění", „všechno pak dání výborné a každý dar dobrý svrchu jest," jak píše sv. Jakub v ep. (1,17).[1])

Proč by tedy měla Církev nepřáti snahám po pokroku? Ba ona podnikům všeho zdaru přeje, jim i žehná! Ona kladouc dělníku na srdce poslušnost a trpělivost a vyzývajíc pána ke spravedlnosti a lásce, umožňuje harmonickou součinnost všech činitelů na poli pokroku. Volají však nepřátelé: kdo pak tak často hlásá lidstvu míti se na pozoru před moderním pokrokem, kdo pak tak často žádá po lidstvu, by se zřeklo pohodlí, jež pokrok hmotný poskytuje, jako právě Církev. Neničí tím hned v zárodku všecku snahu po hmotném pokroku?

Jestiť vedle pokroku duševního a hmotného ještě jeden pokrok, na němž Církvi záleží daleko více: p o k r o k m r a v n í. Tento směřuje k zušlechtění všeho, co vůle lidské se týká, všeho, co k výchově její a posilnění napomáhá, jako náboženství, sebevýchova, cvičba v ctnosti a zvláště v nadpřirozené lásce.[2]) Lidstvo dnešní doby mluví a jedná namnoze s pošetilci St. Zák.: „Krátký a teskný je čas života našeho . . . Pojďtež tedy a požívejme dobrých věcí, kteréž tu jsou a užívejme tvorstva, ať nemine nás květ času, korunujme se růžemi prve než svadnou; nižádná nebuď louka, kteréž by nepřešla bujnost naše. Žádný z nás nebuď prázden rozpustilosti naší: všudy pozůstavme znamení veselosti, neboť tenť je díl náš a ten je los náš."[3]) Důmysl lidský skytá dnes lidstvu mnoho pohodlí a rozkoší, do jehož moře vrhá se veliká většina a tam hodlá dojíti svého cíle!

Na nádvoří veliké společnosti dynamitové v Hamburce stojí socha ženy, která má v pravici pochodeň a jednou nohou stojí na soptícím démonu, jenž svíjí se na zemi a ruce zatíná do skály. Toť vítězství člověka nad silami přírodními. Pochodeň znamená světlo vědy. V posledním století vykonáno dílo ohromné. Celá země spiata je sítí kolejí, lodních drah a drátů telegrafních.[4]) Ale co to vše pomůže, nebudou-li v lidském nitru zkroceny divoké živly, které jako zlí démonové stále ničí, co vytvořil rozum? „Nikdy nenakupilo," stěžuje si Robert Saitschick, „lidstvo tak ohromnou látku vědění, a nikdy snad neměli vzdělanci méně známosti o tom, čeho člověku nutně potřebí: oni čtou snadněji v knize přírody než v nitru člověka, jež zůstává pro ně knihou zapečetěnou."[5]) „Jsme nepopiratelně velicí," praví Dr. Novák, „jako inženýři stavíme mosty, vyměřujeme železnice, zapřáháme stále nové síly přírodní do svého triumfálního vozu. Ale potápěči do hlubin lidského srdce, vynálezci opravdu zlepšených, šťastnějších vyšších drah, po nichž by se bezpečněji ubíral člověk a ne pouze jako tvor obdařený žalud-

[1]) Dr. Rob. Neuschl, Křesť. sociologie II, 423.
[2]) Rud. J. Meyer S. J., Die Welt, in der wir leben, Freiburg in Br. 1909, 75.
[3]) Moudr. 2, 1, 6—9.
[4]) Sebevýchova, Foerster, 45.
[5]) Z Kepplerů, Radosti více, str. 24.

kem, očima, smysly, dělníky takovými nejsme.“[1]) A přece sama sebe musí lidstvo zdokonalit, chce-li bezpečně seděti na trůně svého pokroku hmotného. Jaká však bezpečnost, když „přes všechno elektrické osvětlování stále ještě vládne nejtemnější lakotnost, jak národové přes veškeré parníky a telegrafy se nesnášejí, jak celé týdny vraždí se a trhají bombami!“[2])

Proto také je přes své ohromné pokroky doba naše tak chudá na pravé radosti. „Bezradnost,“ praví Keppler, „až do bezútěšnosti jest odznakem doby, symfonie nářku.“[3]) A jinde praví: „Zdá se, jakoby se pára, elektřina a všechny ty přírodní síly a duchové do služeb lidstva vnucení, do strojů a železných drátů zachycení a spoutaní chtěli na člověku vymstíti tím, že jeho samého a veškeren jeho život vhánějí do horečného chvatu a štvaní žádného duševního ani tělesného klidu mu nedopřávajíce.“[4]) Avšak ne pára, ne elektřina, ani důmyslné stroje nejsou příčinou rozháraných dnešních poměrů. Předním škůdcem života dnešního je všeho povržení hodná hrabivost po penězích, jíž obětí stávají se zvláště zvdělané třídy i celé státy.[5]) Blaze bylo by lidstvu, kdyby péči takovou, jakou věnuje pokroku hmotnému a duševnímu, věnovalo pokroku mravnímu. Vždyť pouze pokrokem mravním kráčí člověk vstříc poslednímu svému cíli. Na věky podrží svou platnost slovo Božské Pravdy: „Hledejte nejprve království nebeské a spravedlnosti jeho, a ostatní bude vám přidáno.“[6])

Proč tedy vytýkati Církvi, že ona ničí a zavazí pokroku? — Zušlechtiti srdce, by zapomnělo sobectví, by schopno bylo obětí, povznésti člověka, by výše cenil ctnost než pytel zlata, toť přece její snahou a jejím úkolem, snahou zajisté a úkolem, nad nějž krásnějšího není na světě. Tak jedině pokračuje lidstvo skutečně vpřed. Pravý lidský pokrok, totě z d o k o n a l e n í č l o v ě k a s a m é h o.

Církev však snahou svojí učiniti lidstvo ctnostným, podporovati pokrok mravní, všechen pokrok hmotný a duševní nechce zavrhnouti. V harmonickém souladu tkví síla. „Vrcholu zralosti dospějí národové tehdy, kdy při jisté míře hmotného pokroku zároveň mravní pokrok postupuje a hmotný pokrok ještě předstihuje. Providencielní střetnutí pokroků těchto tvoří v dějinách světových veliká období národů, vrchol civilisace.“[7])

Tak tedy podporujíc a váhu největší kladouc na pokrok mravní, hlavu zdobila si Církev nevadnoucím věncem zásluh. Avšak, je-li tomu tak dnes, praví protivníci, nemusí tomu tak býti v budoucnosti. Mohla sice Církev — a namnoze dodnes může k zásluze si

[1]) Kněžské problémy, 347.
[2]) Foerster, Sebevýchova, 46.
[3]) Radosti více 21.
[4]) 29, l. c.
[5]) Nietzsche cit. u Dr. Nováka „Kněž. probl.“, 80.
[6]) Mt. 6, 33.
[7]) P. Felix l. c,. str. 97.

přičítati péči o pokrok mravní. Ale co nejdříve pominou ty doby. Vždyť neustávajícím pokrokem dojde lidstvo ke vznešeným metám určení svého, o nichž tušení nemá dnešní člověk. „Říše člověčenstva se blíží, říše, kde nebude lidstvo již v potu tváře pracovat. Nebude bolesti ani starosti, jen smích a štěstí oblažovati bude lidstvo. Vše dobré bude tedy na zemi, ba více než dobré: zrovna božské. Všechno stvoření se změní, co bylo drsné, bude hladké, co ošklivé, krásné, co divoké, krotké. Příroda sama bude poskytovati lidstvu své plody, důmysl lidský i horko z útrob zemských k svému použije prospěchu; uměle budo možno vyráběti potravy, rolník a dělník s klidem budou moci ruce složiti v klín.“[1]) A úžasný pokrok tento hmotný ani z daleka nevyrovná se pokroku duševnímu dob těch blahých. Nevídaný počet básníků slavnějších Homera oblažovati bude lidstvo, myslitelů nemenších Newtona zástupy nesčíslné hravě budou se řešit záhady světové.[2]) Se všeobecně rozšířeným věděním, pod umravňujícím vlivem moderní osvěty a s upotřebením vědeckých method na život denní — zmizí jako tmy před vycházejícím sluncem nevědomost, nervosnost, nemoc a hejno jiných zel, jež v minulosti pokolení lidské navštěvovala.[3])

A v dobách takových kdož si vzpomene na Církev, kdo jí bude postrádati? Pokrok všeobecný pohltí i Církev s její mravovědou. A táže-li se již dnes český filosof Massaryk patře na pokrok dnešní: Může za takových nových a obsahově bohatších poměrů vyhověti náboženství staré, jež povstalo v dobách, kdy takové poměry životní ještě nebyly? Táže-li se tak již vzhledem k dnešnímu pokroku, což říci teprve vzhledem k zlaté době pokroku budoucího? Tehdy teprve vyplní se plnou měrou jásavé „Diis extinctis successit humanitas“ nevěrců dob našich! Tehdy ztratí Církev veškeren vliv svůj na pokrok, lidstvo rozhodně se požene na dráze osvěty prosto zatěžujících okovů!

Krásné to sny, lákavé fantasie a nic více! Dějiny a rozum nezaslepený vášní a zlobou proti Církvi sv., boří nemilosrdně tyto výtvory bujné fantasie. O věčném pokroku tu mluví, o ustavičném vystupování národů výše na vrchol osvěty. Ale jen povrchní pohled do dějin výmluvně hlásá, že nevystupovalo lidstvo od prvního okamžiku svého bytí vždy do větší výše kulturní. Národy, které veliká díla vykonaly, nalézáme tak často ve stavu, jenž nikterak se neshoduje s jejich slávou: padly — a bohužel přečasto svou vlastní vinou s výše své v hlubokou propast nevzdělanosti! Na věky platí slova Hospodinava: „Nebudete-li poslouchati mne . . ., města vaše přivedu ve zpustošení . . ., zkazím zemi vaši . . . a zahynete mezi národy.“[4])

[1]) Učenec Berthelot cit. u Weisze, Apologie II, 699.
[2]) Weisz, Apologie II, 694—700.
[3]) Meyer l. c. 74.
[4]) III Mojž. 26, 27, 31, 32, 38.

Majíť národové dobu svého rozkvětu, mládí, mužnosti a úpadku. Rozum také dosvědčuje nemožnost věčného pokroku. Již Aristoteles upozorňuje, že všecek vývoj a zdokonalování od přirozenosti vychází a zůstává nezměnitelně v mezích přirozenosti. Tedy co znamená nekonečný pohyb, nebo jinými slovy pohyb, jenž nezná cíle? Bylo by to tak, jako počítati s nekonečnými čísly, jež nemohou býti dopsány, nebo pořádati dostihy do nekonečna, přes severní pól, přes Siria, přes vesmír. „Co není v lidské bytosti, to sobě ani veškeré lidstvo nemůže dáti. Odporuje-li představa nekonečného pokroku přirozenosti lidské, tak je též zcela nemožno, by celé lidstvo těšilo se vývinu bez konce a míry.“[1])

A zrovna tak pošetilá je myšlenka o době, kdy nebude mravovědy třeba, kdy volně, nerušeně bude lidstvo žíti svým choutkám. Na věky pravdivými zůstanou slova Ducha sv.: „Bídné činí národy hřích.“[2]) Dokladem toho je minulost a dokladem toho bude i budoucnost. I věky budoucí — a právě ony — až do skonání světa hlásati budou pravdu onu. Čím větší pokrok, tím hlouběji a šířeji musí mravnost zapustiti kořeny. Vždyť pokrokem stávají se poměry světové jen spletitější, vášním lidským otvírá se pole rozsáhlejší. Běda, nepostaví-li jim náboženství svými zákony mravními pevnou hráz! Nepoloží-li náboženství mohutné stavbě skálopevných základů, přijde-li povodeň neštěstí, oboří-li se řeky vnitřních převratů, zavanou-li větrové nepřátelské politiky, padne dům tento a pád jeho bude veliký!

Ta tedy Církev sv., jež v minulosti pokroku přála a jej podporovala, jež není ani v přítomnosti pokroku pravého nepřítelkyní, táž Církev bude a musí býti v budoucnosti pokroku vůdkyní. Vždyť až do konce světa má býti národům svým matkou, jež stará se nejen o jejich život záhrobní, ale již na srdci leží i štěstí a blaho jejich pozemské. Kéž by lidstvo již otevřelo oči a minulostí i přítomností jsouc poučeno uznalo, že jedině správným veškerému pokroku heslem jsou slova apoštola národů: „Crescamus in illo per omnia, qui est caput Christus.“ (Ephes. VI, 13, 15.)

J. N. (Br.):

Stručný přehled dějin sv. přijímání.

Když se blížily třetí velikonoce ve veřejném životě Pána Ježíše a když se vrátili rozeslaní apoštolé a zvěstovali mu všecko, co byli činili a učili, řekl k nim Pán Ježíš: „Pojďte v soukromí na místo pusté a odpočiňte maličko!“ Apoštolé vstoupili s Kristem Pánem na loď a plavili se ke vzdálené poušti. Ale i tam marně

[1]) Weisz III, 137, 138.
[2]) Přísl. 14, 34.

hledati oddechu a klidu. I zde nalezly nesmírné zástupy lidu velikého proroka. Když uzřel Spasitel zástupy lidu, nedopřál sobě oddechu, vystoupil na horu, by jej mohli všichni viděti a slyšeti, posadil se a počal vyučovati. Když se den chýlil ke konci a nastával večer, přistoupili k Pánu Ježíši učedníci a prosili ho, by propustil zástupy, by sobě nakoupili pokrmů. Ale Kristus Pán odpověděl: „Není jim potřebí odcházeti. Kolik chlebů máte?" Ondřej odpověděl: „Je zde pacholík jeden, který má pět chlebů ječných a dvě ryby; ale což je to mezi tak mnohé?" Řekl Pán Ježíš: „Rozkažte lidu, ať se posadí." I posadili se v počtu okolo pěti tisíc mužů, kromě žen a dětí. Ježíš vzal pět chlebů a dvě ryby, vzhlédl k nebi, požehnal je a dal učedníkům, aby je rozdělovali mezi zástupy. A nasyceno bylo přes 5000 lidí pěti chleby a dvěma rybičkami. Potom probděl Pán Ježíš celou noc na modlitbách. K ránu učinil před zraky svých apoštolů několik divů a odebral se doprovázen zástupy do Kafarnaum.

Jaký význam mělo zázračné nasycení? Jaký účel dlouhá noční modlitba a hromadění zázraků k ránu?

Nasycení lidu bylo obrazem nasycení vyššího, duchovního, které se děje při sv. přijímání a divy s modlitbou Páně měly učedníky upevniti ve víře v slova jeho, až jim zvěstuje veliké tajemství Svátosti oltářní. Ráno v Kafarnaum Spasitel učinil zaslíbení Nejsvětější Svátosti oltářní. Řekl: „Já jsem chléb života. Otcové vaši jedli mannu a zemřeli. — Já jsem chléb živý, jenž jsem s nebe sestoupil. Bude-li kdo jísti z chleba tohoto, živ bude na věky . . . Kdo jí tělo a pije mou krev, má život věčný . . . nebo tělo mé právě jest pokrm a krev má právě jest nápoj. Kdo jí mé tělo a pije mou krev, ve mně přebývá a já v něm."

Těmito slovy poukazoval Kristus Pán na budoucí duchovní pokrm křesťanů, jeho slova pak a divy zřejmě naznačují, že myslil na pokrm každodenní. Spasitel přirovnával tu velebnou Svátost k manně, a mannu dostávali Israelští denně. Kristus Pán přirovnává sv. přijímání k požívání chleba; a chléb jest pokrmem každodenním. Kristus Pán učil modliti se apoštoly své: „chléb náš vezdejší dejž nám dnes." Tato slova platila dle výkladu sv. Otců a spisovatelů církevních a platí dosud především o chlebě živém, o Nejsvětější Svátosti oltářní. A když ustanovil Kristus Pán Nejsvětější Svátost oltářní při poslední večeři a všichni apoštolové přijímali, přidal slova: „To čiňte na mou památku."

A křesťané s radostí konali každodenně „večeři Páně", jak píše sv. Lukáš ve Skutcích apoštolských, že křesťané denně v chrámě a po domech se scházeli k „lámání chleba". Středem a předmětem veškeré úcty prvních křesťanů, jak se s jistotou dovídáme z obrazů a nápisů v katakombách, byl oltář. Mnoho mil dlouhé podzemní chodby pod Římem byly prokopány za tím účelem, aby přinášena mohla býti nejsvětější obět. Katakomby dokazují, co dovedla láska prvních křesťanů ke Kristu svátostnému. Když nemohli volně

na zemi klaněti se Nejsvětějšímu, činili tak pod zemí. V katakombách byla každodenně sloužena mše sv., s níž nerozlučně bylo spojeno denní sv. přijímání. Se slavením Eucharistie byly spojeny agapy nebo-li hody lásky. Křesťané přinášeli ke mši sv. pokrmy a nápoje, které společně s chudými požívali. Tím byla krásně vyjádřena myšlenka: jako je hmotný pokrm pro tělo, tak pokrm duchovní udržuje mezi námi lásku bratrskou, tak dary Těla a Krve Páně živí v nás lásku nadpřirozenou spojujíce nás s Pánem Ježíšem. Všichni, kdož přítomni byli oběti mše sv., byli vázáni přistoupiti také k sv. přijímání. Ano jeden kanon konstitucí apoštolských přikazuje, by ti, kteří při mši sv. přijímati nebudou, byli stíháni církevními tresty. Totéž nařízení dává papež Julius na synodě antiochenské. V době největších pronásledování nosili věřící Tělo Páně při sobě, by — když by neměli příležitosti býti přítomni mši sv. — na poslední cestu přijali aspoň Tělo Páně. Kněží s nasazením vlastního života přicházeli mezi uvězněné a přinášeli jim sv. přijímání. Diakoni měli povinnost po mši biskupově přinésti Tělo Páně těm, kdož oběti nemohli býti přítomni. A jak často bylo svátostné Tělo Spasitelovo skryto pod pohanskou střechou, bez věčného světla, jež tam schovávala křesťanská žena před pohanským manželem. Kam se šířilo křesťanství, tam s křesťanstvím se šířilo také sv. přijímání. Sv. Basilius nám podává zprávu, že také věřící v Egyptě brali si Nesvětější Svátost domů. Mše sv. se ve všech krajích denně nesloužila. Příčinou toho byla veliká pronásledování. Zvláště na východě v církvi sv. Basilia byla obět sloužena jen čtyřikrát za týden a na mnohých místech, zvláště v Egyptě, jen v sobotu a v neděli, v Alexandrii jen v neděli. Poněvadž však bylo křesťanům dovoleno bráti si Tělo Páně domů, mohli věřící i ve dnech, kdy se nesloužila mše sv., požívati Tělo Páně.

Kdy tento krásný a starý zvyk křesťanů požívati denně Tělo Páně přestal a kdy počali křesťané ochabovati v častém sv. přijímání, je velice těžko, skoro nemožno určiti. Celkem můžeme říci, že horliví křesťané až do doby Karla Vel. aspoň jednou v týdnu přijímali. Ale těchto horlivých křesťanů stále více a více ubývalo.

Ochablost ve sv. přijímání můžeme pozorovati již ve IV stol. Když za Konstantina Vel. obdržela Církev svobodu, sv. přijímání stávalo se den ode dne méně častým. Ochablost počala na východě a brzy se rozšířila i na západ. V této době stalo se skoro modou choditi pouze jednou za týden a to v neděli k sv. přijímání. Mnohým však zdálo se i toto mnoho, počali choditi k sv. přijímání pouze jednou za rok a někteří katolíci přestali důbec přistupovati ke stolu Páně. Na konci VI stol. rozhodly některé synody, by laikové, kteří by nepřistupovali ke stolu Páně aspoň třikrát do roka: o vánocích, o velikonocích a o sv. Duchu, nebyli vůbec za katolíky považováni. Ale nejen mezi laiky, nýbrž i mezi řeholníky nastala ochablost. Bratři laikové v mnohých řádech učinili zadost řeholi, když vícekrát nebo jednou za rok přijímali. Častější sv. přijímání v této době

bylo pokládáno za něco přehnaného. Když dovolil zpovědník sv. Ludvíkovi, králi francouzskému, choditi šestkrát za rok ke sv. přijímání, to platilo tehdy za časté sv. přijímání. Touto vlažností věřících dohnána byla církev k nejkrajnějšímu prostředku, k přísnému nařízení, že všichni katolíci jsou pod těžkým hříchem povinni aspoň jednou za rok přijmouti Tělo Páně a to v čase velikonočním. Stalo se tak na koncilu lateránském IV r. 1215: Omnis utriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua solus peccala saltem semel in anno fideliter confiteatur proprio sacerdoti, et iniunctam sibi poenitentiam pro viribus studeat adimplere, suscipient reverenter ad minus in Pascha Eucharistiae sacramentum, nisi forte de consilio proprii sacerdotis ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab eius perceptione duxerit abstinendum: alioquin et vivens ab ingressu ecclesiae arceatur et moriens christiana careat sepultura.

Kde hledati základ tohoto úpadku? Již jsem se dříve zmínil, že když církev obdržela za Konstantina Vel. svobodu, stávalo se sv. přijímání den ode dne vzácnějším. Svoboda církve katolické, klidnější život katolíků po tak nesmírných pronásledováních měly v zápětí ochablost v častém přistupování ke stolu Páně. Na cestě k věčné spáse nebylo tolik překážek, svět nebyl tak otráven hříchy a nepravostmi a proto tak malá účast při stolu Páně, při sv. přijímání, nejúčinnějším to prostředku proti hříchu a nepravostem. To velmi jasně vysvítá zvláště z té okolnosti, že tehdy, kdy ustupuje ponenáhlu středověk době moderní, ustupuje také stejnoměrně vlažnost katolíků v přijímání Nejsvětější svátosti oltářní znovu té probouzející systematické a horlivé snaze po častém sv. přijímání.

Nesmíme se však domnívati, že by názory o častém, ba denním sv. přijímání úplně v této době vymizely. I v této době úpadku byly celé kraje, řády, kongregace, ústavy, kde časté, ano každodenní sv. přijímání nikdy nevymizelo. Když Bulhaři v IX století se tázali papeže Mikuláše I, zda-li by mohli v době postní denně přijímati, odpověděl: „Aby se tak stalo, za to prosíme Boha z celého srdce a vybízíme vás k tomu co nejhorlivěji.“ Sv. Tomáš ve svém díle Summa theologica vyslovuje větu: Jako tělesný pokrm denně je přijímán, tak je také chvályhodným Nejsvětější svátost oltářní denně přijímati.

Obrat k lepšímu však nastává ve století XIV. Je to století schismatu církevního, nepořádků a nevázaného života. A tu počíná Duch svatý svým blahodárným vlivem působiti na církev katolickou a přiváděti ji k účinným prostředkům proti těmto zlořádům a nepořádkům v životě církevním. V době této vystupuje do popředí škola mystiků, která hlásá úctu k Nejsvětější Svátosti oltářní. Toť první paprsky naděje na znovuzrození častějšího sv. přijímání. Spisy mystiků tehdejších — zvláště Jana Taulera — poukazují na nebezpečí doby a na slabost lidskou a vybízejí k častému přijímání Nejsvětější Svátosti. Tauler praví v jednom svém kázání ke klášter-

ním sestrám: „Napomínám vás a přeji si z celého sdrce a z celé duše, by tento nejsvětější zvyk (časté sv. přijímání) v tak nebezpečné době nebyl zanedbáván a nebyl lhostejným, neboť lidská přirozenost není již tak silná, jak byla. Člověk se musí celou svou silou Boha přidržeti, nebo zahyne. Byl čas, kdy takové boje nebyly potřebné; stačilo jen jednou za 14 dní jíti k sv. přijímání. To postačilo pro svatost a dokonalost oné doby, kdy lidé byli silnějšími než nyní; a proto řidčejší sv. přijímání nebylo tak nebezpečné, jako nyní při slabé naší přirozenosti, která daleko více, než-li dříve ke zlému je nakloněna.“ Toto nabádání k častému sv. přijímání mělo skutečně výsledek. Ve všech klašterech — zvláště v ženských — počalo se znova šířiti. Ale nejen v klášterech, nýbrž také mimo ně, mezi lidem den ode dne vzrůstá počet těch, kteří častěji počali přistupovati ke stolu Páně. Velikými propagatory častého sv. přijímaní v této době byl sv. Vincenc Ferrerský, Savonarola, sv. Kateřina Sienská a mnozí jiní. Také v národě českém vyskytli se mužové, kteří svou činností podporovali blahodárné hnutí za časté sv. přijímání. Byl to zvláště proslavený Matěj z Janova. Vida mravní úpadek lidu, nevěděl lepšího prostředku k jeho vyléčení, než-li posvěcení, které prýští z Nejsvětější Svátosti. Ve svém díle „Pravidla Starého i Nového zákona“ několika dlouhými pojednáními vynikajícími neobyčejnou učeností theologickou, doporučuje časté sv. přijímání. Píše mezi jiným: „Za svědky volám Boha a Krista, že toto dílo píši z lásky ke Kristu a ze soustrasti k lidu křesťanskému, který bez přijímání nebeského chleba umdlévá a padá do rukou nepřítele.“ Napomíná horoucně pastýře, by nezbraňovali lidu toho pokrmu a dovolává se slov Páně a sv. otců církevních.

Nejprve poukazuje na Starý Zákon, který v podobenstvích odporučuje každodenní sv. přijímání ústy proroků. Jako Hospodin dával lidu každodenní mannu, tak nám Kristus dal chléb na každý den. Oběti starozákonní, denně přinášené, při nichž též lid maso pojídal, jsou obrazem oběti novozákonní, při níž lid má také přijímání býti účasten. Potom široce rozvádí, jak nad obětí mše sv. a nad přijímajícím Tělo Páně raduje se Bůh Otec, Syn, Duch sv., andělé, svatí, duše v očistci, jak tato sv. oběť přijímání budí také v lidu čistou radost duchovní. Z toho činí závěr, že mají přijímati nejen kněží, nýbrž i věřící, že mají přijímati každodenně, nebo aspoň často, že velice uráží Boha a Krista, který sebe nebo jiné od častého požívání Těla a Krve Páně jakýmkoli způsobem zdržuje. A slova svá opětně široce a důkladně odůvodňuje, mocně kárá vlažnost všech, kteří v přijímání jsou nedbalí. V další části rozebírá námitky, které by lze bylo proti dennímu sv. přijímání činiti, chválí ty, kteří lidu denní sv. přijímání odporučují a jej k němu vedou.

P. Fr. Žák T. J. praví ve své brožuře o každodenním sv. přijímání o spisu Matěje z Janova toto: „Jest to dílo tak učené a hluboké, že my dnes nedovedeme ho ani oceniti. Je to spis jediný svého druhu za oněch dob. Není pochybnosti, že Čechové čtrnáctého sto-

letí s obdivem jej četli, s nadšením slova Janova poslouchali a jeho návodem často ke stolu Páně přistupovali. O, že nebylo více Janovů! Snad by nebylo husitských bouří pro národ náš tak nešťastných!"

Posléze přichazíme k době koncilu tridentského za papeže Julia III: 1550—1555. Nejvřelejším přáním koncilu bylo, by opět bylo obnoveno denní sv. přijímání. V dekretu de SS. Eucharistia v cap. 8 se praví: „Demum autem paterno affectu admonet sancta Synodus, hortatur, rogat et obsecrat, per viscera misaricordiae Dei nostri, ut omnes et singuli, qui christiano nomine censentur, in hoc unitatis signo, in hoc vinculo caritatis, in hoc concordiae symbolo iam tandem aliquando conveniant et concordent, memoresque tantae maiestatis et tam eximii amoris Jesu Christi Domini nostri, qui dilectam animan suam in nostrae salutis pretium, et carnem suam nobis dedit ad manducandum, haec sacra mysteria corporis et sanquinis eius ea fidei constantia et firmitate, ea animi devotione, ea pietate et cultu credant et venerentur, ut panem illum supersubstantialem frequenter suscipere possint, et is vere eis sit animae vita et perpetua sanitas mentis, cuius vigore confortati ex huius miserae peregrinationis itinere ad coelostem patriam pervenire valeant, eundem panem Angelorum, quem modo sub sacris velaminibus edunt, absque ullo velamine manducaturi."

Koncil tridentský kladl také duchovním správcům na srdce, by poučovali věřící o užitcích sv. přijímání a je k častějšímu sv. přijímání vybízeli. Tato snaha našla porozumění u mnohých horlivých kněží a také laiků, kteří v zanedbávání sv. přijímání viděli příčinu veliké bídy náboženské. Sv. Ignác ve své exerciční knize vybízí k týdennímu sv. přijímání, ale nejraději by viděl, aby bylo zavedeno denní sv. přijímání. Cacciaquerra, druh sv. Fillipa Neri, stěžuje si ve své knize o sv. přijímání: „Kde jest ona víra a snaživost prvních křesťanů a kdy uvidíme toužebně očekávaný den, ve kterém se náš život obnoví? Kde jest ona péče a horlivost církevních knížat vésti duše a toužebné přání, spojovati je s Kristem ve sv. Eucharistii. Skutečně musíme plakati, když pozorujeme nedbalost, ke které jsme dospěli!"

Tito tři mužové byli horlivými šiřiteli sv. přijímání, ačkoli mnoho útisků a pronásledování za to museli snášeti. Také sv. Karel Bor., sv. František Sal., bl. Petr Can. napomínali horlivě slovem i písmem k častému přijímání Nejsvětější Svátosti. Není tedy divu, že časté sv. přijímání počíná se den ode dne šířiti ve všech zemích.

Avšak tyto paprsky naděje na lepší budoucnost byly brzky zkaleny hustým mrakem nebezpečného bludu — jansenismem. Ve Francii povstává nebezpečná sekta Jansenistů. Kdo chtěl častěji přistupovati ke stolu Páně, od toho se žádala dle zásad jansenistických největší dokonalost. Nikoliv přijímati, ale toužiti a hladověti po sv. přijímání bylo zásadou jansenistickou. A tento hlad

duchovní byl nejzáslužnějším postem. Jansenistický rigorismus rozšířil se nejen mezi lidem, ale i mezi klérem — a zvláště mezi klérem vyšším — a šířil se z Francie i do ostatních zemí. Proto papež Innocenc XI vydává dekret, ve kterém bylo ustanoveno, že nikomu nesmí býti zabraňováno v častém, ano denním sv. přijímání a že počet sv. přijímání má se říditi dle dobrozdání zpovědníkova. Sektu Jansenistů zničila revoluce francouzská; nicméně však rigoristické názory zůstaly u mnohých — a také u katolických moralistů — zapustily hluboké kořeny. Mnozí moralisté tvrdili, že týdenní sv. přijímání má se ovšem doporučovati, častější však že se má zakazovati a dovolovati jen duším nejčistějším. Tento bludný názor rigoristický převládá po celé století 17 a 18. Obrat nastává za papežů Pia IX a Lva XIII. Papežové tito snaží se vykořeniti podvratné zásady rigoristické. Dílo se jim daří, nicméně však zůstávají ještě mnohá bludná mínění o častém sv. přijímání. Nynější však papež Pius X se snaží všechny zásady dvou svých předchůdců prakticky prováděti. Dne 20 prosince 1905 vyšel od sv. Kongregace v Římě dekret sv. Otcem Piem X schválený, kterým se věřícím doporučuje časté, ano každodenní sv. přijímání Nejsvětější Svátosti Oltářní. Mezi jiným se praví v tomto dekretu: „Desiderium (vero) Jesu Christi et Ecclesiae, ut omnes Christi fideles quotidie ad sacrum convivium accedant, in eo potissimum est, ut Christi fideles per sacramentum Deo coniuncti robur inde capiant ad compescendam libidinem, ad leves culpas, quae quotidie occurrant abluendas et ad graviora peccata, quibus humana fragilitas est obnoxia, praecavenda: non autem praecipue, ut Domini honori ac venerationi consulatur, nec, ut sumentibus id quasi merces aut praemium sit suarum virtutum. Unde S. Tridentinum Concilium Eucharistiam vocat antidotum, quo liberemur a culpis quotidianis et a peccatis mortalibus praeservemur.

Communio fraequens et quotidiana . . . omnibus Christifidelibus cuiusvis ordinis aut conditionis pateat; ita ut nemo, qui in statu gratiae sit et cum recta piaque mente ad S. mensam accedat, impediri ab ea possit.

Denique post promulgatum hoc Decretum omnes ecclesiastici scriptores a quavis contentiosa disputatione circa dispositiones ad frequentem et quotidianam communionem abstineant . . .“

Dekretem tímto zaťata byla smrtelná rána dosud rozšířenému jansenistickému rigorismu.

Kéž by dekret tento mezi křesťanským lidem hojně byl rozšiřován a od něho čten. Je-li možno obnoviti duchovně pokleslou společnost, stane se to nejsnáze hodným a častým přijímáním chleba života. Zvláště vy, drazí bratří, kteří již brzy budete působiti v duchovní správě, učiňte si pevnou zásadou pro celý kněžský život: horlivě šířiti denní sv. přijímání mezi lidem křesťanským. Zmínil jsem se o Matěji z Janova, který žil v době úpadku a který hledal

vyléčení té doby jedině v častém přijímání Nejsvětější Svátosti. Kéž je slyšán a oceněn hlas velikého učitele českého! Zdaž nežijeme také v době úpadku? Zdaž nám nehrozí nebezpečí vnitřní bouře? K Ježíši spěchejme eucharistickému, by mysl naše se osvítila a srdce posvětilo!

Aug. Neumann O. S. A. (Br.):

Tři kapitoly o husitském válečnictví.

I.

Moderní historik německý Friedrich von Bezold[1]) definuje husitství jako „směs a spojení idejí a snah náboženských, národních a sociálně-politických." Tato trojí zásada nejjasněji vynikla ve válkách husitských tvoříc jejich podklad.

Dá se souditi, že živel náboženský převládal, neboť všechny své plány a všechny své skutky hleděli Husité podporovati a legitimisovati písmem sv., při čemž je ovšem dosti často hodně sofisticky vykládali. Ba i boj prohlásili proti „nepřátelům" zákona Božího. Ono heslo bylo strašné. Všichni jinověrci měli býti pobíjeni a každý měl býti klatbou stíhán, kdo by neočistil v jejich krvi rukou svých. Sídla jejich měla býti ničena jako Sodoma. Jelikož připouštěli sloužení v každém soukromém domě a chrámy prohlásili za modlosužebné, byly i svatyně po celé zemi vydány za obět zpustošení. A když k těmto ustanovením přidružilo se ještě chiliastické blouznění, vzniklo krveprolití a boření v zemích našich do té doby neslýchané.

Že krvavé výtržnosti nabyly rázu tak obecného, lze si vysvětliti tím, že k idei náboženské — t. j. protikatolické — připojily se nerozlučitelně ještě myšlenka národnostní a sociální.

Husovo upálení považovali stoupenci za potupu celého národa. I odvolávajíce se na středověké právo odvety, mstili se za to na katolících většinou naprosto nevinných. Odvěký boj mezi Čechy a Němci a okolnost, že tito patřili mezi nejhorlivější katolíky, způsobily, že na prvém místě oni byli válkami nejvíce postiženi. Tím byl rozsah krveprolití jenom zvětšen; jeho obětí se totiž stali všichni katolíci, ať Čechové anebo Němci.

Mocným pozadím tohoto vyhlazovacího boje proti měšťanstvu byla myšlenka sociální. Lid husitský se vrhl na měšťanstvo ze závisti jeho velikých výsad a šlechta, pokud v jeho čele stála, s ochotou přizvukovala jeho heslu: veškera práva buďtež zničena jako pohanská! Odstraněním privilejí městských doufala šlechta ve vzrůst své vlastní moci.

[1]) K dějinám husitství str. 2.

Snaha po zrušení všech práv a rozdílů stavovských ještě zvětšila hrůzu krveprolití, protože katolíci byli takto postaveni mimo zákon a nešetřeno ani národnosti, ani náboženství, ani stavu.

Ještě daleko horší bylo, že jako každý katolík byl vystaven bezohlednému pronásledování, tak zase každý Husita byl povinen kde kterého „protivníka zákona Božího" pronásledovati.

Za přední znak husitismu bývá označována myšlenka jeho, realisovaná v praxi. Když byly zásady vypočtené tak hrozné, pak samo sebou se rozumí, že jejich uskutečnění bylo ještě daleko strašnější. Odtud také dovedeme si vysvětliti všechna ta hrozná krveprolití.

S počátku kronikáři svědomitě — avšak nikoliv bez nářku — zaznamenávali, kde který kostel anebo klášter byl vypálen. Později však uváděli již pouze fakta bez poznámek. Charakteristické je, že nejlepší, Vavřinec z Březové,[1]) pro lepší přehled rozdělil zničené kláštery na tři skupiny. Rovněž na počátku podrobně bylo vypočítáváno, kde koho Husité zabili, potom však shledáváme pouze úhrnné cifry pobitých. Výjevy, které se tehdy odehrávaly, nazval Palacký vandalismem.[2])

Zajímavo je, že tyto ošemetnosti vzbudily hnus u samých Husitů a staly se příčinou reakce směřující ke zmírnění tvrdých zásad, které dávaly celému válečnictví podklad a byly skoro jeho duší. Tak vznikl vojenský řád Žižkův, články synod táborských a t. zv. řád Hodětinův.

Žižka zavedl přísnou kázeň, zakázal nesváry, loupeže a hádky o kořist. Kromě toho dal též základní pravidla, jež měla býti zachovávána při tažení a v boji. Krátce ustanovení ta měla býti základem disciplíny a vojenství. Duch jejich byl silně demokratický, neboť tresty na jednotlivé poklesky stanovené vztahovaly se na každého, „buď to kníže, pán, rytíř nebo panoš, měštěnín nebo sedlák."[3])

Články synod táborských[4]) hleděly více k omezení krveprolévání stanovíce trest smrti pouze za tří podmínek:

1. ad causam, ut sit pro „defensione fidei", non pro stercore temporalium;

2. ad modum, ut sit cum moderatione, cum ratione trahente ad concordiam.

3. ad finem . . . quod pugnans . . . semper sit paratus istam viam (= pugnae) dimittere, dum hostis velit viam „veritatis" vere suscipere.

Nejmladší byl řád Hodětínův[5]), který přesně ustanovil vnitřní organisaci i kázeň vojenskou a proti různým neplechám vystupuje co nejostřeji.

[1]) Fonstes rerum austriacarum (II odd., sv. 2, část I).
[2]) Dějiny III, 195 (z r. 1894).
[3]) Toman, Husitské válečnictví 392.
[4]) ibid. 51.
[5]) ibid. 422.

Ctitelé husitismu používají těchto reakčních snah k jeho oslavě, jelikož prý je to něco neobyčejného, když v Táboře samém, odkudž všechny ukrutnosti vyšly, vznikla náprava. Zapomínají však, že tyto snahy jsou seslabovány těmito fakty: dotyčná ustavení vznikla vždy až teprve p o s k u t c í c h, kdy sebe krásnější slova již ničeho napraviti nemohla. Tím tratí na ceně právě ten nejpřednější řád, totiž Hodětínův, vzniknuv až — po válkách. Nepamáhá ani jejich vůdčí myšlenka vyvarování se zla pro budoucnost, ježto okolnosti vzniku řádů odporovaly jejich uskutečnění. V husitství jako hnutí čistě demokratickém se mohla ujati pouze ona myšlenka, která byla z lidu a pro lid, kdežto řády byly dány lidu od nadřízených vůdců nebo synod kněžských chuti lidu nehovíce. Z toho plyne, že jejich snahy nebyly splnitelny ani ze zkušenosti, protože se lid řídil dle radikálních kazatelů-fanatiků nechávaje články a řády stranou.

Pěkně to napsal Bezold[1]): „A smíme pevně býti přesvědčeni, že jinak tento v pravdě reformátorský směr n e m ě l v l i v u na massy „bratří", což níže takto odůvodňuje: A za jisto je přijmouti, že „smělý orlí let" katazelů blouznivých, ale v písmu pevných více zamlouval se massám zvyklým na náboženské a válečné rozohnění, než-li smírné pokusy a podrobné diskusse vyškolených theologů."

Seznáváme tudíž: články stran zmírnění války tratí na ceně tím, že se neujaly a cenu mají pouze k osvětlení husitského válečnictví po stránce theoretické.

II.

Husitství na papíře slibovalo dle svých zásad hezkou budoucnost, ale používati jich k jeho oslavě bylo by v historii nesprávno. Jí jde o skutečnost a právě po této stránce splnilo se velmi málo. Blíže to seznáme z vojen samotných.

V první době lid omámem sliby, jaké mu byly malovány o budoucím království Božím na zemi, těšil se na časy, kdy pominou desátky s poddanstvím a kdy sedlák — roven pánovi — dostane kus jeho pozemků, které budou mezi lid rozděleny. Že za takových poměrů šlechta, byť i chudá, nešla s Husity z důvodů upřímných, rozumí se samo sebou. Ondřej z Brodu bez okolků odhalil její plány. „Ať to pak jde jak chce, my budeme míti prospěch v každém případě a rozdělíme se buďto o statky duchovenstva nebo měšťanstva." Svolí-li král k sekularisaci, bude z toho především šlechta kořistiti. Neučiní-li toho, vznikne občanská válka, za níž lze službu vojenskou dráže prodati a příležitostně i zaokrouhliti náležitě svůj statek.[2]) K lacinému pak dosažení cíle se jim hodilo to,[3]) co bylo řečeno lidu od vůdců, že totiž jeho tužby budou uskutečněny teprve tehdy, až ohněm a mečem vyhubí všechny své nepřátele, t. j. katolíky.

[1]) ibid. str. 34.

[2]) Bezold, str. 95.

[3]) Bezold ibidem 36 poznamenává: Třebas vypadá tato spekulace na obecné neštěstí tak nestydatě, nedá se přece potříti, že mnozí ze šlechty české jednali dle těchto zásad a svou náklonnost ke kalichu draho zaplatiti si dali.

Lehkověrný lid s fanatismem zrovna moslimským vrhal se do boje nemaje ani tušení, že prolévá krev spíše za plány vypočítavých špekulantů, než-li za pravdu Boží a své blaho. Za takových okolností byl odražen první mohutný útok z venku, na Vítkově. Hned na to počali Husité rychle provádět svou válečnou politiku: co nejdříve opanovati celou zemi. Ještě téhož roku 1420 dobyli Prachatic, Vodňan, Chomutova, ba i magnáta českého jihu, pana Oldřicha z Rosenberka, přinutili ke smíru. Dílo své dovršili roku následujícího (1421) dobytím většiny měst českých, nejprve na západě, pak na východě. Majetek uprchlých měšťanů byl skonfiskován — ale nerozdělen. První sklamání pro lid!

Tyto domácí války jsou velmi charakteristické. Kdykoliv totiž odražen byl útok vnější, obrácena zbraň proti domácím baštám katolickým, nejprve proti českým, pak proti moravským (1423 až 1430). S tím souvisí druhý význačný rys: disputace a sněmování stran protivných. O obojích lze říci, že byly husitství více ke škodě, než-li k prospěchu.

Při disputacích nedocíleno obyčejně ničeho, ba často rozešly se mezi sebou ještě více rozvaděny, než-li dříve. Tak disputací konanou v Karolinu (10 prosince 1421) zaviněn vnitřní rozvrat mezi stranou mírnou a radikální. A jako Pražané na počátku formálně se oddělili od Táboritů, tak zase radikál Žižka prakticky rozřešil spor mezi radikály samými vyvolaný vznikem Adamitů, dav je vyhubiti ohněm a mečem, nevyjímaje ani žen. Ba utraquista Vavřinec z Březové si to přichvaluje slovy: „Gloria tibi Domine.“[1])

Druhé to mocné zklamání! Lid proléval krev za utvoření slibované říše Boží na zemi a když se (byť jen v menšině) domníval, že již doba vykoupení nastala, byl za to od svých vlastních „bratří“ vyhuben jako kacířský!

Ze sněmů byl veledůležitý sněm čáslavský (1421). V něm vězel kořen velikého neúspěchu vnějšího. Na něm slíbili Moravané, že sdělí stavům českým až po dohodě s domácími, kterak se zachovati ke článku: nemíti Zikmunda za krále. Zatím však (28 září 1421) Morava byla takořka připoutána k bojovnému Albrechtovi rakouskému, čímž Husité čeští byli osamoceni a nad to dostali v něm velmi nebezpečného odpůrce.

Po vyvrácení Jevišovic vtrhla jeho vojska spojená se Zikmundovými do Čech. Dobyla sice Hor Kutných, ale později náhle přepadena Žižkou, vypuzena a úplně poražena u Německého Brodu (10 ledna 1422). Jakkoliv bývá tato bitva prohlašována za triumf Žižkova válčení, přece můžeme o ní říci, že pro vítěze byla spíše osudnější, než-li slavnější. „Ten, jenž řídí pravidelný běh světa, působí v něm i převraty náhlé.“[2])

V bitvě byl zajat polský pán Záviš Černý z Harbova, čímž byla přivedena v niveč kandidatura krále Vladislava na trůn český. Proto

[1]) Höfler, I, str. 514.

[2]) Louis-Leroy, Katol. filosofie dějin, str. 68 ve Vzděl. knih. katol., sv. 22.

zůstal pouze jediný uchazeč, kníže litevský Nitold, který ale chtěl přijati korunu pouze pod tou podmínkou, že národ český se vrátí do církve římské zpět.

Tomu v cestě stál jako nepřekonatelná překážka demagogický vůdce Jan Želivský. Proto páni jsouce proti němu velice popuzeni (zvláště pro úkladné zavraždění nevinného pana Sádla), pomohli si jednoduše tím, že ho dali popraviti (10 března 1422).

Jan Želivský je zjevem velice zajímavým. Svým postavením jako kněz a náčelník hegemonie pražské dává jí ráz republiky theokratické, svým jednáním však z ní činí republiku ve stavu hotové revoluce: za něho byla provedena v Praze konfiskace soukromého majetku, špatnou mincí zaveden finanční úpadek, vůdčí orgány dle jeho libovůle měněny a na konec, když odvážil se popraviti sobě nepohodlného pána, sám padl pod mečem svých vlastních stoupenců. Nějak divně začínalo to slibované království Boží na zemi!

Jeho smrt nám dosvědčuje, jak poměrně záhy počala myšlenka husitská klesati. V nedávném vzniku byla čistě demokratickou a dvě léta na to se již šlechta otevřeně staví v čelo mocné strany a posléze i smrtí odvažuje se trestati vůdce lidu. Konec jeho byl i špatným znamením pro budoucnost. On byl jediným pojítkem strany pražské a Žižkovy. Jeho smrt učinila tomu na vždy konec a dala znamení k otevřenému jejich nepřátelství.

Sotva že se odvrátilo nebezpečí třetí výpravy (1423), již postavil se Žižka proti Pražanům, Pražané zase proti Táborům; a jako před nedávnem první výbuch nepřátelství obou stran vybil se na vůdci lidu, tak tímto rokem počínaje odnášel to lid sám.

V bojích té doby značně slábne myšlenka náboženská, jelikož se v nich neobrací meč proti „nepřátelům zákona Božího", nýbrž bojovníci „Boží" vraždí se navzájem mezi sebou. Myšlenka sociální mizí skoro úplně. Lid utiskován jsa od vlastních „bratří" krutým vymáháním dávek (holdy) poznává, že naděje ve zrušení poplatků byly pouhý fantom a s úžasem pozoruje, kterak města spolu s pány před jeho očima dělí se o slibované statky, kdežto on — zůstává poddaným jako před tím, pouze jméno pána se změnilo.

Tím počíná nové, třebas jen na krátko trvající (1423—1426) období, ve kterém lid poznávaje své zklamání, jde do boje ne již tak z nadšení, jako spíše donucen situací spojenou s nezbytností. Bojuje totiž pouze k vůli sebeobraně jsa navzájem pojen pouze společnou nenávistí proti katolíkům. Vhodně to napsal nejmenovaný pisatel: „et si invicem sunt divisi, haereticorum tamen more in adversitate ecclesiae simul existunt uniti."

Spojenými vojsky kališnickými byla v letech 1423—26 „oblažována" zvláště Morava, která pro své katolické vedení byla českým utraquistům trnem v oku. Nepořídili tam však mnoho, jelikož Moravané lpějíce na svém dědictví Cyrillo-Methodějském zrovna

tak pevně, jako Čechové na svém husitismu) za pomoci Albrechta rakouského statečně vzdorovali těmto nájezdům.

Teprve r. 1426 soustředily se všechny síly rot husitských opět na domácí české půdě a dosáhly velikého vítězství u Ústí nad Labem a rok na to u Tachova.

Těmito novými úspěchy spěl sice husitismus k svému kulminačnímu bodu, ale také počala se již objevovati znamení pro jeho budoucnost velice povážlivá. Vnitřní rozpory stran se stále ostřily, za kterýchžto nekonečných neshod promeškalo kališnictví příhodnou dobu k svému rozvinutí a právě po bitvě u Tachova nastaly doby „ve kterých rozhodnouti se muselo, měl-li husitismus kromě sekty Táborské a Sirotčí ještě jaké samostatné jádro života ručící za organické vyvíjení se v budoucnosti.“[1]) Za druhé velice uškodil vlastní straně sám Prokop Holý zaměniv po vítězstvích r. 1426 a 1427 myšlenku obrany v útok. Lid selský tvořící jádro vojska, šel pouze za heslem obrany a jelikož Prokop od svého stanoviska neustoupil, nýbrž mečem svým šířil postrach po zemích okolních, počal se lid vojskům jeho vyhýbat, čímž byl donucen doplňovati své řady cizinci těch zemí, jež právě pustošil.

Rozumí se samo sebou, že takovíto žoldnéři nemající s vlastním národem citu, neměli ho ani s lidem českým a tak vojsko jsoucí až do té doby nositelem a šiřitelem tří základních ideí kališnických, přestávalo tento úkol znenáhla zastávati.

Historikové jsou v tom úplně za jedno. Cizácké vojsko pod praporem kalicha přestalo za tento symbol bojovati: „Byli to dobrodruzi, kteří sice přijali husitismus, ale o přijímání pod obojí zajímali se méně, než-li o kořist.“[2]) Přestalo býti oporou národa: „Čechy úpěly pod nemilosrdnou pěstí lakotné, cizozemské chátry, která se hrnula jedině za válečným štěstím Táborův, ale pro osud země účasti žádné neměla.[3]) Přestalo býti očekávaným osvobodite em lidu a tím i nositelem ideje sociální;[4]) „nejhorlivější přívrženci nového učení zůstali jako před tak potom poddanými a robotníky, bídnými pacholky svých domnělých bratří.“

Za takovýchto poměrů připojil se lid již pouze jednou a naposledy k vojskům husitským. Byto to v r. 1431, kdy dosaženo největšího a také posledního vítězství u Domažlic. Po této bitvě propukl povážlivou měrou vnitřní rozpor stran tak dlouho a dlouho tutlaný. Právem tudíž nazývá Palacký domažlickou bitvu „hro-

[1]) Palacký III, 373.
[2]) Denis: Hus et la guerre des Hussites, 404.
[3]) Bezold 80.
[4]) ibid. 67.

bem jednoty a svornosti české".[1]) Byly to spory náboženské a zvláště sociálně-politické, totiž boj mezi stranou privilegovanou a demokratickou. Šlechta s Pražany záviděly nadvládu Sirotčí strany ve městech, terrorisující roty bratrské byly každému pokojnému člověkovi trnem v očích. I bylo jedněm radikálům padnouti za oběť nevraživosti, druhým za oběť míru v zemi.

Osud radikálních frakcí byl zpečetěn zatím co proti nim povstalo všechno „co uznávalo a vzývalo zásadu autority, jakožto přední štít společnosti občanské i náboženské"[2]), octli se tito na pokraji nejhlubšího úpadku. Prokop Holý neměl totiž tolik energie, kterou by mohl udržovati vojsko v železné disciplině, jako kdysi Žižka. Proto úměrně se vzrůstem cizího živlu vojenského klesala i jeho moc vůdcovská, až posléze do duše byv uražen vlastním vojákem, opustil své vojsko. Tak někdy slavné voje husitské byly opuštěny od lidu i od vůdce a když se k nim Prokop vrátil, učinil tak jedině z touhy po smrti, jako kýženém osvobození. V tak pokleslém stavu ještě nikdy před tím nešly roty „bratrské" do boje, jako v květnu r. 1434. Není proto také divu, že 30 května skončily u Lipan tak smutně.

Tragedie lipanská byla nutným důsledkem hnutí husitského. Měloť již v počátcích dvě veliké chyby. Předně položilo místo víry přední důraz na rozum. Každý jednotlivec měl právo vykládat sobě Písmo sv. dle vlastního názoru. V důsledku toho rozštěpili se utraquisté v několik stran, t. j. názor o svobodném bádání přivodil v jejich řadách rozkol náboženský. Druhá kardinální chyba spočívala v přípustnosti šíření ideí pomocí meče a v zabavování majetku prchlých katolíků. Tím mohl nabýti nejvíce majetku ten, kdo byl zbraní nejsilnější, totiž šlechta a města. Poněvadž tomu tak vskutku bylo, nastal rozkol sociální, v němž křížily se zájmy stavu selského s plány stavů privilegovaných. Tak položen základ k bratrovražednému boji mezi samotnými Husity, jehož výsledkem byla porážka lipanská.

Tehdy splnila se slova Křišťana z Prachatic, který již téměř před dvaceti lety napsal: „Každé království rozdělené v sobě padne, co neučinily exkommunikace a interdikty, to učiní tyto (táborské) neopatrné kousky."[3])

III.

Veškero ostří péra dějepisců v pojednáních o vojnách husitských obrací se proti straně katolické. Vysvětlujeme si to především onou okolností, že dotyční historikové byli skoro výhradně protestanté, kteří byť pracovali objektivně, přece řídili se názorem protestantským, t. j. církvi katolické protivným.

[1]) III díl, 442.
[2]) ibid. III, 528.
[3]) Denis: Hus etc. 195.

Předně se vytýká církvi, že ona vyprovokovala války, k čemuž za důvod se uvádí upálení Husovo. K seznání, zda-li se ona výtka shoduje s pravdou či ne, sledujme události před válkou!

Dokud Hus nepočal se přidržovati Wikleffa a ve svých kázaních napadati církev katolickou, potud mu v nich bráněno nebylo. Teprve až vybočil z kolejí, vyšel zákaz; tedy vinou Husovou, nikoliv církve. Namítati, že onen zákaz byl nespravedlivý, je naprosto pochybeno. Nestačí pouze víru hlásat, ale také se jí i zastávat. Byl-li později (1422) korrektním zákaz daný Táborům stran kázání od Pražanů a to jen proto, že se uchylovali od nauky pražské, pak tím Pražané nevědomky konali to, co církev před 13 lety, a proti čemuž oni tolik brojili; jenom že se o tomto zákazu nepíše tolik, anebo aspoň se nekritisuje, poněvadž by se tím ukázala nedůslednost utraquistů v plné své nahotě.

Byla tedy zápověď kázání vydána vinou Husovou a to spravedlivě.

Když Hus zákazu nedbal a proti církvi ještě ostřeji vystupoval, otevřeně se k odsouzenému Wikleffovi přiznal a od církve celé massy lidu odvracel — teprve tehdy dán do klatby. Církev opět zakročila až po výstupcích Husových.

Byv vyzván, aby se dostavil ke koncilu, učinil tak a odebral se do Kostnice. Tam se strany církve bylo pouze konstatováno jeho učení jako kacířské. Proto byl vydán králi Zikmundovi, který s ním naložil dle zákonů světských. Nepadá tedy vina upálení Husova na církev.

V tom právě spočívá první falešný důvod, dle něhož války husitské by byly pouhou odvetou za smrt Husovu.

Druhý bod spočívá v prohlášení smrti jeho za potupu celého národa, jelikož odsouzení jeho bylo nespravedlivým.

Odsouzení jeho bylo však spravedlivým. Tomu nasvědčuje: Předně jeho přátelé Stanislav ze Znojma, Štěpán z Pálče, Ondřej z Broduaj., kteří jen proto se od Husa oddělili, poněvadž seznali, kterak se mistr jejich velmi odchýlil od učení církve.[1]) To je první svědectví pro heresi Husovu. Druhý důkaz podali utraquisté pražští r. 1426, když „počínali se báti, kdyby Wikleff byl kacеřován; že by pak i Hus Wikleffa chváliv ší a následovavší kacířstvím nářík án býti mohl.“[2]) Tím nejenom byla uzákána, ač velmi bázlivě, spravedlnost jednání církve, ale i skvěle obhájena byla její důslednost, protože odsoudila Husa, že se zastával Wikleffismu, který již dávno a dávno byl od ní na indexu. Třetí svědectví podal nejoddanější přítel Husův r. 1410 upálený mistr Jeroným pražský. Ten v listu panu Lackovi z Kravař poslanému napsal[3]): „Aprotož nemohúť řéci jinak spraved-

[1]) Palacký III, 74.
[2]) ibid. III, 373.
[3]) Palacký: Dokumenta 578—99.

livě, než žeť jest nebožtíček mnohé kusy psal bludné a škodlivé; a já, který sem byl přítel jeho i svými ústy obránce cti jeho na vše strany, shledav toho, bluduov těch nechciť obránce býti.“ Z těchto slov nejhorlivějšího Wikleffisty nebude již nikdo snad pochybovat o spravedlnosti jednání církve, která nazvala Husovo učení bludem.

Seznáváme takto, že upálení Husovo jako nespravedlivé zakládalo se na nesprávném názoru o jeho při a nauce, čímž také smrt jeho, jakožto podnět k vojnám je podnětem falešným.

Tomu nasvědčuje opět Jeroným pražský v citovaném již dopise, kde otevřeně označuje bouře pro upálení Husovo za postrádající správného podkladu: „A slyším, že by drahná búře byla i v Čechách i v Moravě pro smrt mistra Husa, jakoby byl křivě odsúzen a kvaltem upálen.“

Za druhé spočívala chyba v tom, že lidé zapomněli, že k prohlášení z kacířství je třeba pouze konstatování odchylky učení. Lidé se však nebouřili pro tuto věc (poněvadž by také ani nemohli), ale bouřili se, protože nemohli pochopiti, kterak muž tak bezúhonných mravů, jako Hus, mohl býti upálen, t. j. oni kladli důraz pouze na jeho život, pro který odsouzen nebyl, kdežto učení, které bylo příčinou jeho odsouzení, nechávali stranou, což ovšem bylo naprosto pochybeným stanoviskem.

Z uvedeného seznáváme: I. Hus byl odsouzen spravedlivě, proto: II. odveta za jeho upálení byla falešná a tím i podklad válek husitských nesprávný.

Pod heslem odvety jednali Husité za prvé: nedůsledně. Odveta byla ve středověku považována za právo válečné. Táboři hlásali, že všechna práva mají býti ničena jako pohanská, ale právě to nejpohanštější: oko za oko, zub za zub, si ponechali — vždyť se jim to dobře hodilo!

Odveta nestačí pro oprávnění boje nevysvětlujíc všechna fakta. Boj měl sloužiti „k vyhubení nepřátel zákona Božího“. Vztahovala-li se na katolíky, proč ne také židy, o kterých se tehdy příslovečně říkalo, že z kalicha nepijí.

Za třetí: odveta za „nevinné“ upálení Husovo je v sobě hodně nelogickou, uvážíme-li, že sobě vyžádala za obět tisíce nevinných obyvatel nevyjímaje ani žen a dětí, které na osudu Husově neměly přece ani nejmenšího podílu!

Když tato krvavá řádění trvala již bezmála čtyry roky, teprve tehdy (17 března 1420) prohlásila církev proti Husitům kříž!

Uvedená fakta ukazují, že církev nikdy a nikdy proti Čechům nezačala sama od sebe vystupovati, nýbrž jednání bylo pouhou obranou, čímž Husité na nějakou odvetu neměli vůbec ani nejmenšího práva.

Při pojednáních vojen se týkajících hledí historikové povznésti Husity nad katolíky poukazováním na řády vojenské. Nestačí však vychvalovati řády, ale to, jak se dle nich vojska chovala. — A právě po této stránce dokazovati lidumilnost Husitů dle mrtvé litery jich řádů je zrovna tak správné, jako kdyby nějaký maďarský historik za sto let chtěl dokazovati národnostní toleranci nynějších Maďarů, protože přítomné zákony jejich tak vskutku káží.

Poukazuje-li se, že netoliko Husité uchylovali se od svých řádů, nýbrž i katolíci, pak je to jen jalové jednání, protože každý takový husofil nevědomky potvrzuje, že Husité nebyli o moc lepší, než-li němečtí křižáci.

Při poukazování na fakta praví Dr. Toman[1]) takto: „chladnou ukrutnost nelze nikdy vojskám husitským vyčítat.“ Na doklad nepravdivosti jeho tvrzení uvedeme fakta:

Palacký popisuje upálení P. Megerlenia, faráře v Radkově, takto[2]): „I přinesli otepě slámy, jimiž obložili tělo jeho vůkol, takže ho anividěti nebylo a zapáliv še slámu, nechali ho běhati a potáceti se v ohni uvojště, až se zadusil; pak vzavše tělo mrtvé hodili je do vařícího vody v pivovaru a zaními kněze selského . . .“

Tomek píše, kterak pražští utraquisté jednali u Mostu (1421)[3]) „Jiný zajatý jest však od jiných hoděn do ohně a upálen. Nejsa spoután, vyskočil sedmkráte z ohně a prosil o milosrdenství; pokaždé vhodili jej znova ukrutný žert s ním provozujíce a konečně jej cepy utloukli.“

Po dobytí Prachatic (1420) metali Husité mnohé pobité katolíky do studnic místo slušného pohřbu.[4])

Tato fakta snad postačí.

V podobných případech hledí se Husitům pomoci výmluvou, že oni nebyli všichni takovými. To také netvrdíme; chceme pouze ukázati, že podobné případy nebyly výminečné, nýbrž zlořády dosti hojně zakořeněné. Dokazují to opět sami Husité.

Kazatelé pražští viděli v porážce u Mostu (1421) prst Boží, poněvadž Husité „dali se v nešlechetnost, mnozí ne pro pravdu, ale pro loupež bojujíce.“[5])

Řád Žižkův praví: „přikazujeme i chceme tomu, aby řádné poslušenství bylo; nebo skrze neposlušenství a neřádné výtržky veliké škody jsme brávali na bratřích na hanbu často od nepřátel Božích a našich trpěli.“ Obecnost toho dosvědčuje schválení dotyčného řádu ode všech vůdců a pro všechny obce „žádných nevymiňu-

[1]) Husitské válečnictví 68.
[2]) III, 15.
[3]) Praha III, 192.
[4]) Palacký III, 372.
[5]) Toman, Válečnictví atd., 15, 324.

jíce, ani vymlúvajíce". Články synod táborských z let 1422—24 kde stojí psáno:[1]) „mnozí v lakomství a zvláště ve věcech válečných výtržnosti páší. — Veškery obce téměř, jež zákonu Božímu (husitství) příchylnými býti se praví, chudý lid okolo sebe divně a nelidsky soužily, tyransky a pohansky tiskly . . ."

V roce 1432 Rokycana žalostivě vypráveje lidu, že má poslati do Basileje muže dobré a poctivé: „a kdež, pro Bůh! najdou se mezi námi mužové takoví? Ano mámeť vražedníkův krve nevinné žíznivých a loupežníkův i násilníkův mezi sebou až příliš!"[2])

Tomek[3]) píše při vyjednávání mezi Čechy a Basilejí (1433): „byl-li mír zavřen, nastávalo nevyhnutelně rozpuštění vojsk, jak již naráželi na to poslové koncilia . . . mnozí však z bojovníků Táborských a Sirotčích nevěděli prý, kam se potom obrátiti; kteří z nich byli cizinci, musili se ve vlastech svých báti šibenic, kdyby se do nich navrátili."

Toto jsou vesměs slova Husitů samotných, anebo spisovatelů citujících přímo z pramenů, takže nelze jim vytýkati nějakého stranictví. Vezmeme-li zřetel na slova „mnozí" a „téměř všechny obce", shledáváme, jak velikým byl onen „stín revoluce", o kterém mluví Dr. Toman.

Vojskám utraquistickým přičítána bývá veliká tolerantnost. Předně se spatřuje v šetrném zacházení se ženami. Pročítáme-li souvěké prameny, shledáváme se s fakty, která této přednosti nikterak nenasvědčují, ba ukazují, že kromě Táboritů samých i ženy jejich pronásledovaly příslušnice jiných stran. Tedy netoliko, že se k ženám (třeba ne vždy) chovali drsně, ale i ženy táborské byly samy v sobě velmi hrubé.

O tolerantnosti pěkně píše Bezold:[4]) „Jest velice nápadno, že židům ponechána vůbec možnost se obrátiti, kdežto přece tak mnohý katolík přese všechno nabízení, že přijme učení táborské, byl života zbaven. Rovněž slyšíme, že luza pražská r. 1422 židům všecko pobrala a zkazila, jasné to svědectví, že se židé v Praze zdržovali v době, kdy katolíci dávno byli vyhnáni. Nelze upříti, že výčitka ona není planá a tím poznáváme i prapodivný směr husitské tolerance."

Tolik Bezold. Jeho pozornosti unikl však fakt, jenž onu toleranci karakterisuje ještě daleko křiklavěji. Téhož roku 1422 vydala obec pražská zákaz,[5]) dle něhož na základ či zástavu mohly se půjčiti peníze pouze po předchozím prohlédnutí oné zástavy od osob přísežných; tím „měla býti učiněna přítrž krádežem a loupežem, poněvadž židé přijímali kradené a loupené věci na základ."[6])

[1]) ibid. 392.
[2]) Palacký III, 450.
[3]) Praha IV, 617.
[4]) str. 37.
[5]) viz Archiv čes. III, 208.
[6]) Tomek IV, 9.

Z toho seznáváme, že židé nejenom byli v Praze trpěni, ale oni dokonce byli s loupežícími davy husitskými ve spojení, čímž tolerance husitská se jeví ve světle ještě ostřejším."

Dělo-li se za průběhu vojen všelicos nepravého, pak nemohl ani jejich výsledek býti úplně dobrým, zdárným. Jak již naznačeno, mělo husitství na programu trojí:

I. Myšlenku náboženskou. Výsledek v tomto směru nazývá Dr. Winter nepatrným.[1])

II. Národnostní. V tomto ohledu jest úspěch nesporný. Když ale utraquismus byl v úplném rozkladu, stoupenci jeho na místo návratu ke katolicismu stali se protestanty. Tím zaměnili příslušenství české konfesse za příslušenství nacionální konfese německé, která mnoho míst, zvláště severočeských — zgermanisovala. Tak podivuhodnou ironií stal se onen původně český husitismus vedoucím k poněmčení.

Byl tudíž jeho nacionální úspěch leckdes pouze na čas.

III. Sociální. Zde se nedá vůbec o nějakém úspěchu mluvit. O pravém opaku ano. Bezold píše:[2]) „... venkované místo, aby zbědované postavení svoje zlepšili, upadli do stavu, který připomíná smutné doby války třicetileté a jenž sílu odporu sedlákova proti budoucímu hnětení musil cele ochromiti." „... lid venkovský na majetku i mravně zpustl a byl připraven pro nevolnictví."[3]) Jak nespravedlivo je proto svalovati ujařmení lidu na církev katolickou!

Nikoliv ona, nýbrž její oslabení stalo se příčinou zvětšené sociální bídy. Statky církevní byly saekularisovány bez ohledu na účel, k němuž byly určeny. Řád sv. Ducha vymizel v těch smutných dobách u nás skoro úplně, čehož upřímně jest litovati, jelikož jeho zánik byl spojen s velikou škodou obyvatel. Bylo totiž jeho účelem živiti chudinu v nemocnicích. Statky tohoto řádu, pravé to „patrimonium pauperum", rozebrala mezi sebou dílem šlechta, dílem města, čímž zbídačené chudině byla odňata poslední opora.

Zkrátka vidíme, že z programu tohoto proticírkevního hnutí vzešlo celkem velmi málo dobrého, ale za to mnoho zlého. V míře přímo až žalné splnila se zde slova filosofa[4]): „... nemohou říše požívati ani pokoje a štěstí v odboji proti Jeho církvi. Do propasti bídy vrhají se křesťanské vlády, které daleky jsou toho, aby uchránily víru proti nevěře a bludu, spíše pronásledují církev Boží, věznÍ její sluhy, vyhánějí řeholníky, by uchvátiti mohli jejich statky, patrimonium pauperum. Metly trestů hrozí národům, které Církev dle slov apoštolových odkojila mlékem pravdy a chráníc a řídíc je povznesla na vrchol velikosti a kteří odmítají tuto matku, by podali ruku haeresi a bludu a přijali od macechy zásady vzpoury, símě nepravosti, ze kterého, nebude-li vymítěno, vzklíčí v lůně smrt."

[1]) Církevní život 19. — [2]) str. 67. — [3]) str. 68.
[4]) Louis-Leroy: Katol. filosofie dějin 64.

Jan N. Schön (Ol.):

Dějiny kláštera »Hradiska« u Olomouce.

Úvod. Velikých změn dožila se církev katolická v našich zemích za panování císaře Josefa II. Bylo to zvláště rušení klášterů. Vydal totiž císař Josef II nařízení ze dne 12 ledna r. 1782, dle něhož zrušeny měly býti všechny kláštery ať mužské ať ženské, které by dle uznání k tomu určené komisse nepřispívaly k všeobecnému blahu lidstva. Nařízení bylo ihned ve skutek uváděno, takže v Čechách od r. 1782—1789 zrušeno bylo 74 klášterů, z nichž 61 bylo mužských s 960 řeholníky a 13 ženských s 380 řeholnicemi a na Moravě 40 klášterů a to 33 mužských s 837 řeholníky a 7 ženských s 236 řeholnicemi.[1])

Jmění klášterů zrušených použito mělo býti ke zřízení a vydržování nových kostelů a kněží světských. Že mezi těmito kláštery byly některé, jež měly slavnou minulost a které založeny byly již prvními panovníky českými horlícími pro pravou osvětu na podkladě náboženském, netřeba podotýkati. Na Moravě k těmto patří klášter hradiský nedaleko Olomouce.

Založení kláštera. Dějiny druhého tohoto kláštera na Moravě možno stopovati až do století XI. Původně na místě kláštera stával pevný hrad, který vystavěl kolem r. 1021 kníže moravský Břetislav pro manželku svou Juditu. Po smrti Břetislavově stal se hrad i s celým knížectvím olomouckým majetkem syna jeho Vratislava, ovšem ne na dlouho. V Čechách zemřel Spytihněv a na uprázdněný stolec nastoupil Vratislav, jehož panství připadlo tím Ottovi, který pojal za manželku Eufemii, zbožnou dceru uherského krále Bely I. Eufemie nabádala manžela svého k tomu, by snažil se založiti v panství svém nějaký klášter. Podána tedy žádost k tehdy panujícímu papeži Alexandru II o svolení; žádost záhy byla příznivě vyřízena, takže již r. 1077[2]) (dle některých r. 1074, což méně pravděpodobno) hrad přeměněn v klášter a odevzdán Benediktinům.

Klášter odevzdán Benediktinům. Odkud první řeholníci do kláštera přišli, není úplně zaručeno; většina však soudí, že podobně jako klášter rajhradský — i tento první mnichy obdržel z Břevnova. R. 1078 vysvětil tehdejší biskup olomucký klášter i kostel ke cti sv. Štěpána. V letopisech kláštera čte se o tom: „Anno 1078, III Nov. Febr. gloriosa huius oratorii

Prameny: Dudík: Dějiny Moravy. — Wolný: Kirchliche Topographie. — Bílek: Statky a jmění klášterů za cís. Josefa II zrušených. — Čermák: Premonstráti v Čechách a na Moravě. — Codex diplomaticus et epistularis Moraviae.

[1]) Bílek: Statky a jmění kollejí jesuitských, klášterů atd. za cís. Josefa II zrušených.

[2]) Letopisy klášterní píší: „Anno 1077 Pater patriae Otto, dux Maraviae cum coniuge grato nomine Eufemia hoc in tempore construxit monasterium a prope urbem Olomuc s. Stehpani in honorem."

dedicatio scilicet s. Stephani protomartyris ab umillimo III olomucensis ecclesiae episcopo, nomine Joanne facta est.[1]) Již tehdy obdarován byl klášter mnohými statky. Nejčastěji uvádějí se jména Kyselovice, Hajčín, dvůr Uzobren, les Lubozka, rybníky Vidoma a Tekalec, které patřily ke klášteru hradiskému hned od jeho založení. Z blízkého Olomouce připadl klášteru chrám sv. Mořice s veškerým svým majetkem. Mimo to mnohými výsadami obdařil zakladatel nový klášter, jako na př. měl nároky na každý šestý denár mýta na mostě přes Oslavu a na silnici vedoucí kolem Opavy do Polska, jakož i na desátý denár ze zeměpanské mincovny. Kníže Vratislav potvrdil dary tyto, ba rozmnožil je o ves Ujezdec; klášter pak sám i statky jeho opatřil dělným lidem a dobytkem. R. 1087 zemřel zbožný zakladatel kláštera a pochován v chrámě klášterním. Leč i po smrti jeho klášter těšil se veliké oblibě, což patrno z mnohých odkazů, jimiž na klášter bylo pamatováno. R. 1090 připadla klášteru ves Náklo, darovaná Vratislavem a o pět roků později Topolany a Nebotyň od rytíře Mstěje. I kníže Václav byl štědrým podporovatelem kláštera našeho; r. 1126 daroval mu městečko Kyjov, čímž jmění klášterní značně vzrostlo. R. 1136 vzdal se klášter práva na kostel sv. Mořice v Olomouci ve prospěch tehdejšího biskupa Jindřicha Zdika, obdržev za to náhradou dvě zahrady nedaleko kláštera a kostel sv. Michala. Měli tedy mocné příznivce řeholníci kláštera hradiského, leč i přes to neudrželi se zde dlouho; byli již r. 1151 nahraženi Premonstráty ze Strahova.

Klášter přechází v majetek Premonstrátů.

Příčinou toho byla prý dle některých pokleslá kázeň v klášteře. Leč není důvodů pro tvrzení toto a netřeba se k němu utíkati, zvláště když jinak dá se snadno přechod tento vysvětliti. A skutečně vážní historikové, mezi nimi i Dudík, ve svých „Dějinách Moravy" vysvětlují vše tím, že tehdejší biskup olomucký horlivým jsa příznivcem Premonstrátů, chtěl míti v diecési své klášter jejich; poněvadž však nový klášter založiti nemohl, snažil se aspoň některý již založený uvésti ve vlastnictví Premonstrátů. A to stalo se právě s klášterem hradiským. Již předchůdce Janův Jindřich Zdík měl tentýž úmysl, leč smrt znemožnila mu jej ve skutek uvésti.

Byli tedy jen čtyři opati benediktinští v klášteře hradiském a to Jan, který r. 1078 první se svými bratry vkročil do nově založeného kláštera a zde byl opatem do r. 1081. Po něm nastoupil Bermar, který byl představeným kláštera do r. 1115; pak nastoupil Paulinus. Posledním opatem byl Deokarus (od r. 1136 do 1151). Někteří ovšem hájí domněnku, že Hradisko obsazeno bylo Premonstráty teprve r. 1161. Soudí tak dle listiny Vladislavovy z r. 1160 k opatu Blažeji, v níž není ani zmínky ještě o Premonstrátech. Pokládají tedy opata Blažeje za Benediktina. Domněnce této však nemožno přikládati víry, ježto Fragm. Chron. píše k r. 1151: „Anno 1150 Bogemilus de Gradisch obiit et monachi

[1]) Dudík: Dějiny Moravy II.

St. Benedicti nigri amoti sunt et Augustinienses locati scilicet albi, Joanne episcopo et Ottone principe consentientibus."[1]) Mimo to zachovalo se znění listiny z r. 1155, v níž papež Hadrian IV uděluje Premonstrátům právo na klášter s veškerým jeho jměním hroze přísnými tresty tomu, kdo by se odvážil kdy na ně sáhnouti, jakož i svolávaje požehnání Boží na toho, kdo by proti nepřátelům ho chránil.[2]) Listina tato je jasným důkazem, že Premonstráti byli již před r. 1155 v klášteře hradiském a je tudíž možno přidržeti se myšlenky, že klášter přešel do rukou Premonstrátů r. 1151.

Premonstráti na Hradisku: Doba prvních opatů Prem.

Ačkoli Benediktini těšili se veliké přízni, přece záhy i Premonstráti stali se zde oblíbenými, což možno pozorovati na velikých statcích, jichž se klášteru brzy dostalo a jimiž jmění klášterní značně vzrostlo. Hned za prvního opata Blažeje připadly klášteru vesnice Uhersko a Nedamiřice v Čechách a na Moravě Popovice, Zelechovice a mnoho menších statků. Blažej byl opatem do r. 1161, v kterémžto roce nastoupil Jiří I, jenž vynikal přísným životem. Vládl asi deset roků v době, kdy Vratislav bojoval s knížetem Soběslavem, a dožil se prvního zničení kláštera.

První zničení kláštera.

Z pohromy té však začal se klášter záhy zotavovati, zvláště za opata Michala (opatem byl až do r. 1184) přízní bohatých pánů. R. 1174 obdarován byl klášter od vévody Oldřicha vsí Náklem a o dvě léta později vsí Bukovany. Opat Michal chtěje všestranně zabezpečiti klášteru statky obdržené, vymohl r. 1179 na tehdy panujícím biskupovi Diettebovi stvrzení všech statků klášteru darovaných. Tehdy nebyl ještě úplně dostavěn a vyzdoben kostel klášterní. Tak stalo se teprve za nástupce Michalova Theodorika r. 1197. Kostel byl ještě téhož roku od biskupa olomuckého Jana III slavnostně posvěcen. Při této příležitosti dostalo se klášteru — jehož jmění r. 1195 opět vzrostlo o vsi Bojanovice, nových statků. Vladislav daroval vesince Knínici, Šebetov, Cetkovice, Uhřice, veliký les blíže Opavy a vesnici Oldřizov. Po Theodorikovi hodnost opatskou obdržel Hermann, který je znám jako horlivý podporovatel snah zalidniti kraje lesnaté a pusté; o to právě velikých zásluh si získal klášter hradiský za jeho úřadování. R. 1203 dostal totiž klášter od markraběte Jindřicha neb Vladislava les Střelnou, ležící mezi Odrou a Moravou. O něco později od Přemysla Otakara obdržel právo les vysekati a na místě tom zakládati vesnice. Řeholníci ihned chopili se práce a brzy kraj — dříve pustý a nehostinný — přeměnil svou tvářnost; byltě obděláván od obyvatelstva řeholníky přivedeného. Prací touto získal si klášter hradiský velikých zásluh a opat jeho slávy nehynoucí. Jméno jeho naposledy čteme v listině z r. 1214, kdy Vladislav poskytuje Bzenci právo městské;

[1]) Dudík: Dějiny Moravy III.

[2]) Codex dipl. et ep. Moraviae I, 288 pag. 265—6: Hadrianus papa IV ad petitionem Ottonis, ducis Olomucensis, confirmat monasterio Gradicensi, ordinis Praemonstratensis, omnes posseniones et libertates addens: Ne futuris perpetuis temporibus . . ."

mezi svědky je též podpis jeho: „Hermannus, abbas de Gradisch".[1]) Leč již roku následujícího na listině, v níž opět Vladislav potvrzuje klášteru právo na Knínici s právem patronátním, jmenuje se opatem Bonifacius.[2]) Za něho vznikla pře mezi klášterem a obyvateli Lužic o les mezi Lážany a Domášovem pro horu bohatou na mlýnský kámen; pře skončila ve prospěch kláštera. Leč opat Bonifacius pro svoji skromnou povahu necítil se šťastným v hodnosti opatské; vzdal se proto své hodnosti již r. 1223 a uchýlil se do samoty, by zde až do konce pozemského života mohl sloužiti Bohu a pracovati o spáse vlastní duše.

Po něm vystřídalo se na stolci opatském několik mužů, jejichžto jména známe jen z různých listin, na kterých jsou podepsáni jako svědci. Jsou to Petr I, Abraham ze Střelny, který ač z rodiny šlechtické, opustil vše, co mu svět nabízel a vstoupil do kláštera, kdež vzorným životem vynikal nad ostatní. Později vyžádal si dovolení a odebral se do lesů, kde žil jako poustevník. Leč netěšil se dlouho ze své samoty. Spolubratři jednomyslně zvolili ho opatem, ač ve své zbožnosti a skromnosti dlouho zdráhal se přijati úřad tak vznešený nepokládaje se za hodna a schopna jej zastávati. Posléze nemoha odolati stálému naléhání všech, odebral se ze zamilovaných lesů svých na stolec opatský s podmínkou, že po třech letech dovoleno mu bude opět do samoty se vrátiti, což se též stalo. I za dvou nástupců jeho Rivina a Gerlaka dějiny nezaznamenávají nám událostí důležitějších pro klášter.

Tataři na Moravě.

Důležitějších událostí byl svědkem klášter za opata Roberta I (od r. 1240.—1267). R. 1241 známý vpádem divokých Tatarů na Moravu zanechal zde smutné památky. I klášter náš byl obklíčen zástupy tatarskými. Dvakrát odražen útok na klášter podniknutý. Po útoku třetím podařilo se nepřátelům klášter zapáliti, čímž posádka byla přinucena budovu klášterní opustiti a klášter samotný ponechati osudu. A osud ten byl smutný. Mnoho řeholníků přišlo tehdy o život, klášter sám proměněn v ssutiny. Že po takové ráně klášter jen s napietím všech sil mohl se zotavovati, netřeba podotýkati; nebýti opata Roberta a přízně, které těšil se u králů českých, snad již nikdy by klášter na místě tom nebyl stál. Král Václav I potvrdil r. 1250 všechna práva, jichž se klášteru kdy dostalo, prominul mu všechny daně, takže Robertu bylo možno již do r. 1257 chrám i klášter znovu vystavěti a pevnými náspy obehnati. Pro kostel mimo to zakoupil mnoho vzácných bohoslužebných rouch a posvátných nádob, jakož i čtyři velké zvony. A jako se staral opat Robert o zevnějšek kláštera, tak též nezapomínal na vnitřní rozkvět života klášterního pečuje o to, by kázně řeholní vždy přísně bylo šetřeno a všichni členové dle schopností svých i vědecky čin-

[1]) Codex dipl. et ep. II, 64, p. 75.

[2]) Tamtéž 68, p. 80: „Nos Vladislaus Dei gratia marchio Moraviae, monasterio Gradicensi, Praemonstratensis ordinis, Olomucensis dioecesis, abbati Bonifatis et fratribus etc."

nými byli. Sám byl při všem vzorem a milým rádcem i pomocníkem. Všestranná činnost jeho ovšem nezůstala bez následků na síly jeho tělesné, takže již r. 1267 vzdal se úřadu svého a dvě léta později dokončil svůj blahodárný život. Ne méně činným byl i nástupce jeho Budiš. Jeho zásluhou se stalo, že obydlena byla lesnatá dříve krajina kolem Štěpánova, kterážto vesnice od něho r. 1273 byla založena. I jemu dostalo se potvrzení všech práv a privilegií od krále Václava II ze dne 12 září r. 1284. Současně mohl opevniti i města ke klášteru patřící jako Knínici, Kyjov, Svitavu, Hranice a Střelnou. Opat Budiš zemřel r. 1290 a pochován byl pod hlavním oltářem chrámu klášterního. Jmění klášterní utrpělo velikých škod za nehospodárného opata Chvalka, pod jehož vládou okolí Hranic připadlo r. 1296 poboštu vyšehradskému. Snad tato nehospodárnost byla příčinou, že se již r. 1299 úřadu svého vzdal ve prospěch bratra předchůdce svého, Romana. Tehdy chtěli se mnozí šlechtici na škodu kláštera obohatiti. Byli to zvláště Bavor ze Strakonic, Ráček z Boru a Milota z Dědic. Avšak sám tehdejší papež Bonifác VIII (1302) prostřednictvím opata velehradského proti nim se postavil. Po smrti Romana r. 1310 vystřídalo se několik opatů v dějinách méně známých, jako: Bohuslav z Hranic (do r. 1315), jenž v hodnost opata uveden byl ve vysokém stáří, Jindřich, dříve znamenitý právník (do r. 1322), Tomáš I, jenž r. 1326 od Adama z Konice obdržel právo patronátní na faru v Cholini (do r. 1332), Bedřich I (do r. 1336) a Augustin (do r. 1337), jenž vymohl kanovníkům hradiským na papeži Benediktu XI právo nositi církevní roucha jako kanovníci olomučtí. Svatostí života proslul nástupce jeho Bernard I, o němž se vypravuje, že dvakráte týdně postil se o chlebě a vodě. Po smrti jeho r. 1357 chtěl důstojnost opatskou uchvátiti Přibyslav z kláštera želivského, ačkoli řádně již byl zvolen jako nástupce Bernarda I Teruard, jenž veliké vážnosti těšil se jak u císaře Karla IV, tak u Papeže Řehoře XI, od něhož se mu dostalo na přímluvu císařovu hodnosti prelátské, kterážto později za papeže Urbana VI přenesena byla na všechny opaty tohoto řádu. V době, kdy bylo se brániti opatu Teruardovi proti Přibyslavovi, zastavil tento Kyjov s okolními vesnicemi a peníze za to obdržené promarnil. Leč Teruard brzy škodu tuto nahradil. R. 1366 obdržel klášter darem od pana Sulíka z Konice vesnice Přemyslovice. Opat Teruard zemřel r. 1381 zanechav klášter nástupci svému Petrovi II Hořinkovi ve stavu dobrém. Leč ještě téhož roku přinucen byl úřadu svého se vzdáti ve prospěch Stěpána I, který však po krátké době zemřel (r. 1386).

Nástupce jeho Vikerius (do r. 1396) pocházel z rodu šlechtického z Křenovic. Všemožně staral se o výzdobu kostelů nelituje k tomu žádných nákladů. A přece značně zvelebené jmění klášterní přenechal Benešovi, rozenému ze staré rodiny svobodných pánů z Kravař (do r. 1412). Beneš vykoupil mnoho statků

patřících kdysi klášteru, jako Kyjov s okolními vesnicemi a Hranice s okolím. Města ona však dlouho při klášteru nezůstala. Již za nástupce Benešova Václava Hřivnáce z Horky zastavena byla od císaře Sigmunda.

Bouře husitské.

Horší pak doby očekávaly klášter náš a opata samého. Zuřící bouře husitské nepřehnaly se přes klášter bez pohromy. Již r. 1429 byl od Husitů přepaden a vydrancován a r. 1432 počátkem měsíce května vydán zradou jakéhosi bratra laika Táboritům na pospas. Tmavá noc z 2—3 května zahalila tehdy činy kruté, jichž v dobách těch nebylo nedostatek. Řeholníci až na několik, kteří útěkem se zachránili, nemilosrdně povražděni a opat sám chtěje přelézti hradby spadl a zlámal si obě ruce i nohy a stal se tak obětí hrozného zajetí, z něhož po mnohých útrapách byl vykoupen 1000 hřivnami. Zhoubné dílo Husitů nebylo však tím ještě dokonáno; vždyť brzy na to za vedení hejtmana Olbera vtrhli do kláštera měšťané olomučtí a vandalsky dokončili dílo Tábority započaté. Ani pozůstatků zemřelých opatů a zakladatelů kláštera ušetřeno nebylo. Tam, kde před nedávnem vypínal se nádherný chrám a klášter, hustý kouř připomínal barbarské dílo zuřícího davu. A podobně smutný konec očekával opata. Opuštěn zemřel ve veliké bídě r. 1433. Bratři pak, kteří životem vyvázli, uchylili se do kláštera Minoritů v Olomouci. Veliká čekala práce nástupce nešťastného opata Václava, měl-li klášter jen poněkud se zotaviti. A práce této s vytrvalostí nevšední za pomoci mocných tohoto světa ujali se Mikuláš I Kobik (do r. 1446), Mikuláš Rys (do r. 1461) a Jiří II, a práce jejich korunována byla darem. Vykoupeny byly mnohé statky dříve zastavené jako Zlobice, Bouňovice, Hejčín, Řepčín, Topolany, Ohnice, Těšetice a m. j. Mocného příznivce dostalo se Mikulášovi II a Jiřímu II v králi Jiřím Poděbradském, který poskytoval jim takových podpor, že Jiří II za nedlouho byl hotov s opravou budovy klášterní i chrámu, jejž věcmi potřebnými opatřil. Opat Jiří zůstal za to věrným Jiřímu Poděbradskému až do posledního dechu svého života. Klášter sám poskytl mu útulek před pronásledujícím jej králem uherským Matiášem Corvinem, z kteréhožto důvodu zbaven byl později mnohých statků, jichž se dostalo oblíbencům královým. V dobách dalších vystřídalo se na stolci opatském několik mužů, kteří nemají v dějinách kláštera valné důležitosti. Jen poměry majetkové se buď zlepšily jako za Jana I z Litové, Benedikta I a zvláště za Kašpara z Litové, který vystavěl r. 1560 u chrámu mohutnou věž, pořídil veliké zvony — neb neschopností a nehospodárností jiných málem přivedeny byly na pokraj záhuby (za Jana II z Kaplice). Za necelých 100 roků vystřídalo se zde 10 opatů: Bernard II (r. 1478), Marek (do r. 1497), Jan I Hiezko z Litové (do r. 1508), Štěpán II Ramba (do r. 1512), Jan II z Kaplice (do r. 1519), Pavel I z Králice (do r. 1525), Jan III Keil (do r. 1531), Martin z Přemyslovic, biskup Nikopolitánský a suffragán olomuckého biskupa Stanislava Turga

(do r. 1549), Benedikt I (do r. 1556) a Kašpar z Litové (do r. 1576).

J. Poniatowski vetřel se na stolec opatský.

Po smrti opata Kašpara z Litové nadešla klášteru ve vnitřních dějinách velice smutná doba. Nástupcem jeho totiž zvolen byl Pavel, dřívější převor. Leč tu opět jednou se ukázalo, jak zhoubné mívá následky, když světská moc snaží se vliv svůj uplatniti ve věcech čistě náboženských. Na stolec opatský chtěl se vetříti Jan IV Poniatowski z Poniatowa. Jako potomek staré rodiny šlechticů polských těšil se přízni nejen velmožů, nýbrž i císaře Maxmiliána II, který skutečně provedl přání jeho. Poniatowski nebyl dosud ani knězem, aniž byl složil slib řeholní. Vymožena mu zvláštní dispens papežská, takže složiv sliby řeholní a vzav na sebe roucho sv. Norberta, stal se ihned opatem kláštera. Leč sliby i roucho řeholní smýšlení v něm neměnily. Žil rozmařile až v krátkém čase promrhal mnoho jmění klášterního (mimo jiné dvůr a pivovar v Šebetově) a na klášter uvalil značný dluh. Že špatný příklad představeného působil též na celý život klášterní zhoubněji, je na bíledni. Řeholní kázeň klesala, takže r. 1581 nucen byl tehdejší biskup Stanislav Pavlovský rázně proti způsobu života mnohých řeholníků zakročiti. Leč ani to nemělo valného výsledku; neměl-li klášter přiveden býti v záhubu jak hmotnou tak morální, bylo nutně třeba, by Poniatowski byl hodnosti opata zbaven, což se též stalo r. 1578. Byla mu přiřčena roční pense 1000 zl. Opatování jeho řadí se k nejsmutnějším dobám kláštera našeho. Nově zvolený opat Pavel II Grünwald (do r. 1593) nebyl však schopným, aby nápravu v klášteře zjednal a jsa špatným hospodářem, dluh klášterní o 2400 K ještě zvětšil. Zde bylo třeba muže znamenitých schopností a energické vůle, který by byl jen poněkud dovedl neblahé poměry zlepšiti. A mužem tím byl Jiří III Pavorin z Pavorinů, opat, jakých klášter neměl mnoho. Ačkoli slynul štědrostí, že všeobecně nazýván byl otcem chudých, přece zmenšil dluh klášterní, kterého dle svědectví mnohých bylo 88—89 tisíc. Hospodářství dosud zanedbané brzo se vzmáhalo: role ladem ležící pilně se obdělávala, chov dobytka obnoven. Rázně vystoupil proti pustošení lesů, což od doby Jana IV Poniatowského značné se rozšířilo; ano, dosáhl opět toho, že všichni poddaní odváděli povinné dávky klášteru a pracovali na majetku klášterním jako dříve. Povinnosti této za neblahé působnosti opata Poniatowského o své újmě zbavil všechny r. 1579 zemský podkomoří Mikuláš z Hrádku. Pod správou Jiřího III Pavorina počal se klášter opět vzmáhati. Ke klášteru přikoupeno bylo několik mlýnů a pozemků v ceně asi 40.000 zl.; všude znáti bylo, že pečlivá ruka řídí celý klášter. Mnohem větších zásluh získal si opat Jiří obnovením vnitřního života všech členů řádu; sám jsa všude a vždy přesným v konání svých povinností, tutéž žádal i od svých podřízených. Též o vědu si zásluh získal nabádaje všechny k horlivému studiu a rozšiřuje k tomu účelu knihovnu klášterní. Plodný život svůj dokončil r.

1600, oplakáván jak řeholníky, tak i lidem, zvláště chudinou. Nástupce jeho Lukáš Tomicius nekráčel však ve šlépějích svého předchůdce, nýbrž dřívějších špatných opatů, takže nemělo-li vše, co dobrého předchůdce pro klášter vykonal, na zmar přijíti, musil býti nutně moci své zbaven, což stalo se r. 1612. Na místo jeho dosazen Jiří IV Leodegarius, jenž dával nejlepší naděje a býval by je splnil, kdyby okolnosti nebyly se mu postavily v cestu. Právě vypuklo vzbouření proti Ferdinandovi II a ještě i tehdy, jako jindy, první na řadě bylo jmění církevní; statky klášterní přešly v držení pánů světských, jmění kostelní bylo uloupeno. Avšak dav ještě tím nebyl spokojen. I životy řeholníků byly mu trnem v oku. V červenci r. 1619 vtrhl zástup asi 500 mužů do kláštera, zajal všechny v klášteře žijící a odvedl je do radnice olomucké, kdež bylo jim mnoho přetrpěti. Jen nemnozí útěkem se zachránili. — Stichl lomoz válečný . . . a svobody dostalo se všem uvězněným i řeholníkům kláštera hradiského. Leč v jakém smutném stavu nalezli klášter svůj! Statky musely býti sice navráceny opět klášteru, přece však škoda klášteru vzniklá činila na 100.000 zl. S odhodlaností neobyčejnou dal se Leodogarius do práce ve prospěch kláštera podporován znamenitě císařem Ferdinandem II, leč ne na dlouho. R. 1628 smrt překazila mu dílo započaté, jež ani nástupce jeho Max. Pracher (do r. 1635) dokončiti nemohl. Vzbouření poddaných, zvláště v Šebetově, hrálo při tom velikou úlohu. Nástupce jeho Elisaeus uklidnil sice vzbouření, ano i celkový stav kláštera zlepšil, ale bohužel opět ne na dlouho.

Vzbouření proti Ferdinandovi.

Již za opata Jakuba Gedina, který r. 1641 po Elisaeovi na stolec opatský dosedl, vtrhli na Moravu Švédové (1642). Klášter opět byl zapálen, při čemž i archiv i knihovna úplně byla zničena. Vše bylo vydrancováno, řeholníci zajati, jen opat s několika málo bratry se zachránil útěkem a po pěti letech zemřel. Ježto nově zvolený opat Jan V Minský jen šest neděl úřad svůj zastával, připadla obtížná práce znovuzřízení kláštera na Bedřicha II, který úkolu svému brzy zadost učinil; již r. 1655 mohl zpět do kláštera uvésti řeholníky, kteří dosud roztroušeni žili. Prací touto vysílen vzdal se r. 1657 hodnosti své přenechav další práci Tomáši II Olšanskému, který v díle předchůdcem započatém důstojně pokračoval. Do smrti jeho r. 1666 chrám klášterní byl opět skvěle ozdoben, statky klášteru vráceny a nové přikoupeny, počet řeholníků rozmnožen. Též duchovní život v klášteře blahodárně se vyvíjel. Nástupce Tomáše II Bedřich III Sedlecius byl sice velice schopným k úřadu opatskému, ale jsa povahy skromné, vzdal se úřadu již v r. 1671 dav podnět k stavbě kaple na Sv. Kopečku, kdež tělesné pozůstatky jeho byly pohřbeny. Stavbu kaple dokončil po něm opat Alexius. Pokračoval též ve stavbě budovy konventní již za Tomáše II započaté a v další opravě chrámu; vystavěti dal nové nádherné varhany, zřídil umělecky vyřezávané lavice a krásnou kazatelnu. Takto ozdobený chrám konsekroval r.

1676 biskup olomucký Karel hr. z Liechtensteinu. Vrcholu slávy dosáhl klášter opět za Norberta Želeckého. Znamenití mistři pokračovali ve stavbě budovy konventní, vnitřní pak život duchovní bez rozpaků nazván mohl býti dokonalým, takže v pravdě nádherný klášter i chrám byl odleskem dokonalého života vnitřního. Činnost opata tohoto však neomezovala se pouze na klášter; jemu děkovati mají mnohé kraje, zvláště patronátu klášterního, za pěkné kostely a fary, jež na místě nuzných dřevěných vystavěl, jako Četkovice, Šebetov, Náklo, Konice a j. V době jeho opatství vzmáhala se úcta lidu ke sv. Kopečku; lid v zástupech již tehdy rád putoval na posvátnou tuto horu. Chtěje tedy udržeti a ještě rozšířiti úctu tu, zřídil zde útulnu pro poutníky a pro úpravu kaple, jakož i vydržování duchovní správy při této, koupil od ovdovělé Anny svob. paní Hoffmannové dva statky, totiž Stražisko a Konici ležící v malebném údolí z obou stran mírnými horami chráněném, za 61.500 zl. V Konici mimo to vystavěl pěkný zámek, kamž by se mohli bratří v dobách bouřlivých uchýliti. Smrt Norberta Želeckého (r. 1709), který tolik zásluh si získál nejen o své spolubratry, nýbrž i o Církev, ještě dlouho byla oplakávána.

Klidně plynula doba pro klášter po smrti Norbertově; nástupcové jeho věnovali život svůj úplně modlitbě a práci starajíce se svědomitě o duchovní i zevnější rozkvět kláštera. Velikou učeností proslul zvláště Bernard III (1709—14), jenž byl i literárně činným. Za něho veliké množství lidu z blízka i dáli putovalo na Sv. Kopeček, který stal se známým a oblíbeným poutním místem moravským. Proto opat Benedikt II (do r. 1721), Robert II (do r. 1732) a Robert III (do r. 1741) dbali všemožně o okrasu a rozšiřování kostelíčka, jakož i o zřízení útulku pro preláta a převora s kněžími, kteří zde stále již působili.

A že práce jejich žehnána byla zdarem, hlásá výmluvně doba naše i láska a úcta lidu moravského, s jakou obrací se k Matičce své Svatokopecké.

Poslední doba kláštera.

Leč blížila se již polovice 18 stol.; opatem byl Pavel III Ferdinand Václavík, muž velice učený. Tento dokončil nádhernou stavbu nové prelatury na Sv. Kopečku, ježto stará zničena byla požárem r. 1715 za opata Benedikta II. Dožil se sice vysokého stáří 84 let, poslední však dny života jeho byly smutné. Dne 18. srpna r. 1784 přišla na Sv. Kopeček císařská komise k opatu nemocí upoutanému na lože a oznámila mu zdrucující zprávu, že dle výnosu na počátku již zmíněného klášter jeho je zrušen. Jen třemi měsíci přežil opat tuto zvěst; zemřel již 10 listopadu téhož roku a pochován byl na Sv. Kopečku. Současně podobná zpráva ohlášena byla v klášteře samém. Trapné ticho zavládlo celým klášterem přerušováno jsouc jen kroky členů komise procházející celý klášter a odhadujíc jmění jeho. Nadešel 18 listopad zmíněného roku; řeholníci scházejí se v kůru. Naposled modlí se zde společně hodinky. Smutně dozněla modlitba, smutněji ještě odcházejí bratři

z míst tak drahých, k nimž víže je tolik radostných a žalostných vzpomínek, odcházejí, by se zpět již nevrátili.

S větrem letí o závod rok za rokem přes mohutnou budovu bývalého kláštera, jen ona stojí stále pevně, jakoby si vědoma byla slavné minulosti své. Slouží sice již dlouho jiným účelům, a to od r. 1786 až 1790 jako generální seminář, od téhož roku pak až do doby naší jako vojenská nemocnice, ale světu hlásati nepřestane slavnou minulost jednoho z nejstarších klášterů na Moravě.

01.

Matce sodálů.

(Uěnováno instruktoru Jos. Nejedlému.)

Matko naše, andělů Ty Královno,
Paní milá, Jejíž srdce slitovno!
buď nám v nebezpečích stráží jasnou,
hvězdičkou na nebi spasnou!
Za to Tebe vroucně žádáme.

Pomocnicí naší v nesnázi Ty buď,
modlitbou vždy vroucí naplň naši hruď!
Aby prosby naše — slova matná —
přímluvou Tvou učiněna platná,
my, Tvé dítky, k Tobě voláme.

Mocně chraň nás, Máti, a vždy při nás stůj,
ježto přijali jsme ochranný plášť Tvůj!
Ach, kéž přivineš nás pevně k Sobě
projevujíc lásku v každé době!!
Prosby ty v Tvé ruce skládáme.

J. Ondrůj (Br.):

Skutečnost zázraků Kristových.

(Apologetické pojednání.)

Stěžejní nauka německého filosofa Immanuele Kanta, že poznaní omezeno jest jen na zkušenost o tom, co mimo ní jest — o transcedenci — poznání není možno, došla v naší době mocného ohlasu v nauce modernismu. Jím boří modernismus metafysiku starého rázu. Dokladem je náhled, který má modernismus o vzniku náboženství: Člověk obklopen věcmi, jichž poznání rozum jeho přesahuje, uvědomuje si svou vlastní slabost a nedostatečnost. A vznik náboženství nespočívá v ničem jiném, než v citech,

které se v něm ozývaly uvědoměním si této slabosti. Zapomenuto však na zázrak! Náboženství není podmíněno citem a touhou srdce lidského, vychází však z rozumného přesvědčení,[1]) neboť je opřeno zázraky, které zjevení boží doprovázejí. Významný úkol zázraků v tomto smyslu zdůraznil Pius X v Motu proprio Sacrorum antistitum[2]) slovy: „Vnějšími důvody (t. j. zázraky a proroctvími) přiměřenými lidem všech dob možno dokázati božský původ zjevení a křesťanského náboženství."

Zázrak ve službách zjevení božího plní doposud svůj úkol. Jako děj, který přesahuje mohutnost celé přírody, je buď přímým výronem síly tvůrčí, jednak že příroda je nahrazena podstatně nadpřírodou v činnosti a účinku, jednak formálně, že převyšuje síly přírodní podmětem, neb nepřímým výronem, jsou-li podmínky zázraku sice v přírodě, ale tak, že by se mohl čekati teprv za čas účinek, který se zázrakem děje náhle, přece vždy opírá se o uznání jsoucnosti osobního Boha.[3]) Dokázati proto skutečnost zázraku Kristových znamená, dokázati, že Kristus je Bůh, protože původcem jich jedině může býti ten, kdo má moc nad řádem veškeré přírody.

Kdo uznává možnost zázraků, nesmí předem vše, co se podává za zázrak, hned za pravý zázrak považovati, než také nesmí všechna udání zázračná zamítati. Je třeba, by skutečnost byla zjištěna.

a) Zázrak je děj viditelný, smyslům přístupný, proto bývá zjištěn jako kterákoliv historická událost názorem očitých svědků neb hodnověrným svědectvím.

b) Než zázrak je účin, který nevyplynul z přirozených sil věci samé, nýbrž jen vyšší moci jakožto možné příčině může býti připsán; přistupuje proto ojediněle k zázraku nutnost zjistiti nadpřirozený ráz události.[4]) Lze však namítati, že tento zázračný ráz nedá se zjistiti, poněvadž je neznámo, kam až přirozené síly dosahují. Všeobecně vzato ovšem není známo, kam až přirozené síly sahají, avšak v jednotlivých případech jist je, že účin přirozenými silami vykonán býti nemohl. Nemohou na př. přirozené síly vyvolati účin najednou, jak právě při zázracích se přihází, nýbrž působí jen pozvolna, úměrně svým silám.[5])

Přemítáme-li v knihách různých národů, setkáváme se často s vírou v zázračné události. Národové pohanští nejen v dávném starověku, nýbrž i v éře křesťanské uvádějí mnohé podivuhodné události. Všem zakladatelům různých náboženství připisují se zázračné skutky. Co pak skutečnosti se týče jednotlivých zázrač-

[1]) K Řím 1-16.
[2]) 1 září 1910.
[3]) Dr. Vychodil: Apologie křesťanství II, 336, 337.
[4]) L. Fonck S. J.: Die Wunder des Herrn, Innsbruck 1907, 10.
[5]) Georg Reinhold: Theologia Fundamentalis I, 20, Vídeň 1905.

ných zpráv? Již na první pohled z vlastního podání jich je patrna neskutečnost různých zázračných zpráv, jimiž až oplývají náboženství bludná. Vypravují buď to, co náležitě v dějinách není ověřeno, buď připisují Bohu věci, jež se příčí jeho vlastnostem.

Jinak se má se zázračnými událostmi, jež vztahují se k náboženství pravému; jsou to zázraky St. a N. zákona a které nám uvádějí dějiny křesťanství.

Jestliže Ježíš Kristus v lidstvu žil, nemůže Ho lidstvo pomíjeti mlčením, musí vyprávěti o Něm, o jeho nauce a skutcích. Tažme se proto vědomí lidstva po Kristu, tažme se historie. Je Kristova osobnost — jeho nauka a dílo — skutečnost, či pouhá smyšlenka, krásný, poutavý mythus? Jako písmo vtesané v pomník z tvrdé žuly, jest osobnost jako dějinná událost upevněna a hluboce zakotvena ve vědomí člověčenstva, však nejen to, ona pravdivá a skutečná, je kotvou světových dějin. I dílo Kristovo, zázraky, vyznačují na sobě tento dvojí ráz jednak tím, že vskutku se staly, jednak že vskutku velikými, zázračnými jsou. Mluvíme-li proto o skutečnosti zázraků Kristových, máme na mysli i historičnost i nadpřirozený ráz skutků Kristových.

I. Historičnost zázraků Kristových.

Ježíš Kristus jako čistě historická osobnost je hlubokým thematem lidstva. Nikdo v žádné době nedovede býti k Němu lhostejný, plní však duši buď nadšením a láskou, buď tajnou hrůzou a nenávistí. Podobá se osoba Kristova kameni úhelnému, o který každý, kdo padá na kámen, se rozráží. I moderní kritika zajímá se o tento problém. Z dvojího hlediska navzájem se vylučujícího — kladného a záporného — dívá se nejen na osobu Kristovu a jeho nauku, nýbrž na jeho dílo — na zázraky.

Činil Kristus zázraky? Záporně odpovídá Dr. F. Strausz a stoupenci školy tubinské Bauer, Zeller a j. Filosofie Hegelova byla příčinou, že došli k tomuto náhledu; ta popírá i možnost zázraků. Opíraje se o ni vytvořil Strausz „ideu" bohočlověka. Bohočlověka však jako historickou osobnost popřel.[1])

Veliké však množství kritiků přiznalo historičnost zázrakům Kristovým jako Herder, Paulus, Schleiermacher, Hase a Renan, kteří nadpřirozený ráz zázraků popírají. Dokazují ji pověřením pravdivosti evangelií, která je vytčena authentičností, neporušeností a věrohodností knih těchto.

Jistě dostačí uvésti svědectví Renanovo, který úplně authentičnost a neporušenost evangelií doznává: „Všeobecně vzato," praví,[2]) „pokládám evangelia za authentická; jsou všechna, jak za to mám, sepsána je-

[1]) Dr. J. Klug: Gottes Wort und Gottes Sohn, 1909, Paderborn, 256.
[2]) Renan: Leben Jesu, Leipzig, 31.

ště v prvém století a to od těch autorů, jimž se obvykle připisují."

Věrohodnost evangelií, zda ta není dosvědčena! Obstojí-li proti všem principům, jimiž moderní dějepisec pracuje, by zjistil věrohodnost události, pak spolu s evangeliemi je dokázána věrohodnost díla Kristova.

Všeobecným podáním, uznaným i nepřátelskou kritikou, připisují se evangelia čtyřem autorům. Maně lze se tázati, zda mohli pravdu o skutcích Kristových říci? Zcela jistě lze přisvědčiti, neboť sv. Matouš a Jan psali jako očití svědkové, sv. Marek a Lukáš dle výpovědi očitých svědků.[1])

Jak často vypravuje sv. Matouš o obdivu, v který propukl lid, jenž byl přítomen zázražného skutku jeho. Evangelista Jan vidí slzy v očích Krista u hrobu Lazara, slyší, jak lid volá „Hosssana" při vjezdu jeho do Jerusalema, vypráví před lidem o Ježíši v šatě purpurovém, s korunou na hlavě. Může ten, kdo není osobně přítomen, podati maličkosti tak vypravování přiléhající? Jak neuvěřitelným jest, aby události evangelické tak scenicky předváděné byly vymyšleny. Jakékoliv vypravování zázračné, jaké to dramatické líčení! Jedna prostá událost následuje druhou a spojují se v takový souladný celek, že bez skutečnosti tak harmonisované vypravování je nemyslitelno.

Ač druhé a třetí evangelium je sepsáno na základě výpovědí jiných, přece obavy, jakoby byla nevěrohodná, nelze připustiti. Vyznačují se velikou názorností a původností zpráv. Vypravuje na př. sv. Marek o zázraku na moři a připomíná, že Ježíš spal na podušce, o dceři Jairově, že byla dvanáctiletá, o slepci u Jericha, že se nazývá Bartimeus a odhazuje plášť, aby se rychleji dostal ke Kristu. Takové množství známek jedině se dá vysvětliti tím, že zprávy tyto čerpány jsou z vypravování toho, kdo události na vlastní oči spatřil.

Evangelisté ať už svým vlastním názorem, ať již z doslechu nabyli znalosti událostí zázračných, byli i způsobilí je dle pravdy podati. Snad namítne někdo, vždyť nebyli ani ve filosofii ani v historii vzděláni. Připouštíme to, byli však lidé zdravého rozumu a zdravých smyslů; právě ta okolnost skýtá plnou jistotu, že objektivně události vylíčili. Nikde svého vlastního úsudku nepřikládají, nýbrž prostým způsobem sdělují: „to, ono se stalo", „to, ono bylo řečeno".[2]) A také látka událostí je přístupná a známá, že nikdy jim nebrání události tak vylíčiti, jak se sběhly. Denně stýkali se s malomocnými, slepými, posedlými a jinými ubožáky. Vždyť je Kristu přinášeli, by se nad nimi smiloval. Když pak viděli Krista pouhým slovem uzdravovati nemocné, křísiti

[1]) Fonck: Wunder d. Herrn, 51.
[2]) Reinhold: Theologia fundamentalis, 235.

mrtvé, mohli i bez znalosti vědy lékařské skutek zázračný znamenati. Většina z nich byli rybáři, kteří si opatřovali svůj denní chléb lovením ryb na moři Genesaretském. Znali proto různé změny, které se na moři přirozeně přiházely. Mluví-li však v okolí sobě známém až do podrobností o událostech zázračných, pak nezbývá, než-li vypravování jejich za věrohodná pokládati.

Však nejen mohli, oni chtěli, ano musili vypráveti události tak, jak se sběhly.

Každý list evangelia ukazuje na muže pravdymilovné, jichž je daleka strojenost a vyumělkovanost. Jaký úžas a obdiv mohli by jinak vypravováním způsobiti! Jim však něco podobného ani na mysl nepřichází. Největší události vypravují jako věci obyčejné, běžné.

Vypravují události, které se staly veřejně. Kristus prochází Judskem a Galilejí, skutky pak, jež koná, docházejí až v Syrii ohlasu. A jaký zástup následuje za ním! Sledují ho nejen nadšení přívrženci, nýbrž i osoby, jimž uznati zázrak je zříci se vší zaslepenosti a vášně. Jak možno mysliti, že by mohli napsati události, kdyby postrádaly skutečnosti. Zda by nebyli přímo zahrnuti usvědčeními z nepravdy, ježto neběželo jen o události bezvýznamné, nýbrž o události, jež vedly k uznání božské osobnosti Divotvůrcovy, k napodobení jeho vlastností a k přijetí jeho nauky.

Co živ byl Kristus, zloba lidská nedala mu pokoje a stálé úklady mu strojila; otázka, jak ho lapiti, zaměstnávala ji při každém mimořádném skutku. Vše bylo však marné! Čím více se stupňovala, tím více dobrota jeho vítězila. Jediná myšlenka: ‚na smrt s ním' — skytala domnělé rozuzlení. Aby každá památka po něm z lidstva vymizela, bylo přáním zlých. — Jaký však omyl! Jako osobnost Kristova oživla, tak i skutky, jimiž tolik dobrodiní učinil, oživly a zanechaly stopy, vzpomínky v lidstvu trvalé, ze kterých — odezíráme-li úplně od evangelií — lze dokázati, že události evangelické se skutečně staly.

Již fariseové nedovedli upříti dějinný ráz skutků zázračných; avšak buď neuznávali zázračnosti oněch skutků, nebo připisovali je působnosti zlého ducha; podobně i rabíni, kteří přejali nenávist proti Kristu, se neodvážili, nýbrž jen tvrdí v talmudu, že magií konal zázraky.

Důkaz další podává nám sv. Justin. Zaznamenává vyhlášku synedria Jerusalemského, v níž křesťané celého okršku prokleti a v níž poznačena tato slova: „Kristus kouzelným uměním svádělli d." Svědectví sice nepřímé, plně však doznávající historičnost zázraků Kristových.

Ještě více důkazů, že Kristus konal zázraky, nacházíme u spisovatelů pohanských. Dějiny nám skytají dvě zaručená svědectví: že Pontský Pilát dopsal o zázracích císaři Tiberiovi; je

to svědectví Tertullianovo[1]) a Justinovo[2]); sv. Justin dí: „Že zázraky vskutku se staly, můžete se poučiti z listů, sepsaných Pontským Pilátem.“ A pohanský polemik Celsus dosvědčuje rovněž dějinnou pravdu zázraků Kristových. Zaznamenal jeho slova Origenes: [3]) „Uznávám — dí Celsus — že je vskutku pravda, že se vypráví o rozličných uzdraveních, o zmrtvýchvstání, o množství lidí, kteří nasyceni byli jen málo chleby.“ Origenes pak dodává, že je Celsus přiznává Kristovi, přec jen klame se a pravdu pouze předstírá, ponevadž Krista společným činí s kouzelníky a podvodníky egyptskými. A jako je svědectví Celsovo, shledáváme celou řadu jemu v dějinách podobných. Lucian,[4]) Arnobius, Porphyrius[5]), Hierocles[6]) a Julian[7]) stvrzují rovněž dějinnou skutečnost zázraků Kristových.

Podali jsme některá svědectví z prvních dob křesťanství, jimiž historičnost díla Kristova dotvrzena. A jaký byl ráz té doby? Vlivy vnější byly křesťanství nepříznivy, pohanstvo a židovstvo vynakládalo všechny síly, by vše, co ke Kristu se odnáší, vyhladilo. Než přec nikde nenalézáme, by někdo dějinnou skutečnost zázraků upíral. Jako vrchol ryzosti svědectví, které vytrysklo z hlubokého přesvědčení, podává apologeta Quadratus. Vidí z jedné strany skutečnou pravdu, již křesťanství předkládá, ostatní, že je klam a lež; z druhé strany dobře ví, co ho čeká, přidá-li se veřejně ke Kristu. Než bez bázně podává obranu císaři Hadrianovi, v níž uvadí tato slova[8]): „Skutky našeho Spasitele byly vždy dosvědčeny, protože se vskutku staly. I ti, (byli svědectvím), které uzdravil a z mrtvých vzkřísil. Nebyli jen zdánlivě uzdraveni a vzkříšeni, ale skutečně. Zůstali proto na živu nejen po čas, kdy Spasitel na zemi žil, ale i po jeho odchodu, ano někteří z nich našeho věku se dočekali.“

Dobrodiní, jež Kristus činil, trvala mnoho let, přečkala i staletí. Nikdo neodvážil se skutky tak hluboce ve vědomí lidstva tkvící popírati; po celá staletí sebe raffinovanější výmysly této pravdě se pokořovaly. Až vědecká moderní kritika po osmnácti stoletích vypověděla této pravdě boj. Jsou to svrchu jmenovaní Strausz a stoupenci školy tubinské, kteří dějinnou skutečnost zázraků popírají. Zázraky biblické jsou prý málo osvědčeny, by mohly býti předmětem historické kritiky; uvádějí prý nás do pří-

[1]) Apologetic, c. 21.
[2]) Apologia, I n. 48.
[3]) Orig. c. Cels. I, 43.
[4]) De morte Peregrini, 11, 16.
[5]) Porphyrius: Theod. ap. Therap. X p. 115 2 ed. Mgn.
[6]) Eutsebius c. Hierocl.
[7]) Cyrillus Alex. Ep. c. Jul., 42.
[8]) Euseb. IV, 3; Migne 20.

iš dávné minulosti, která se přesně nedá zkoumati; jako postavy všech mužů slavných — tak i Kristova — ozdobena prý bývá různými bájemi, jež zvlášť u Krista pramení v bujné obrazotvornosti východní; zázraky Kristovy prý apoštolé vymyslili.[1])

Než přihlédneme-li blíže, vidíme, že námitky tyto nezakládají se na pravdě. Zprávy evangelické neuvádějí nás do pravěku, nýbrž do doby, kdy jak v říši římské, tak i u národa židovského civilisace dosáhla největšího rozkvětu. Události evangelické jsou nejen pověřeny zprávami dějepisců římských, nýbrž i židovských. Uloženy jsou v knihách, které nevznikly teprve po staletích — jako v buddhismu — nýbrž hned v prvním století po Kristu.

Námitka, že apoštolé zázraky Kristovy vymyslili, rovněž není pravdiva. Jak nemožno vymysliti si toho Krista, jenž je zobrazen v evangeliích, tak nemožno vymysliti si zázraků, které činil. Přes to, že je dokázáno, že evangelisté píší prostě a ve stylu dějepisce, věc jasněji se ozřejmí, uvážíme-li, že byli židé nejen původem, nýbrž i smýšlením. Zcela jistě proto by byli jinak Krista zpodobnili; byli by buď učinili z něho vůdce židů, vítězícího nad pohany — ostatně všechny ideje židů odnášely se k Messiáši jako pozemskému králi, který národ israelský vysvobodí ode jha římského — neb kdyby toto z historických příčin bylo nemožným, byli by z něho učinili typického rabína, svárlivého, všech formalit držícího se člověka a urputného zastance výlučného postavení svého národa. Na Krista však, jakého skutečně vylíčili, stavícího se nad sobotu, rozmlouvajícího se Samaritánkou, hlásajícího, že pohané budou míti přednost před syny Abrahamovými, na Krista, který je krajním opakem židovského rabína, neměli tito lidé v oboru svých myšlenek ani látky ani snah.[2]) I připustíme-li, že apoštolé a učeníci vymyslili skutky Kristovy — sotva by báje a mythy svět židovský a pohanský pohnuly k přijetí křesťanství.

O tom tedy, že zázraky Kristovy se skutečně staly, naprosto nelze pochybovati. Stejně však jest jisto, že zázraky Jeho byly pravými zázraky.

II. Nadpřirozený ráz zázraků Kristových.

Zázračný ráz skutků Kristových uvádí nás v oblast hlubokého tajemství, v oblast nadpřirozena. Jak velice musí při zázraku býti vyznačen onen moment nadpřirozena, by bylo lze úkolu toho dojíti; definice nám ho takto vyjadřuje: zázrak je událost, jež převyšuje řád veškeré přírody a předpokládá jedině Boha za příčinu.

Již sama historická zpráva o zázracích Kristových a způsob, jakým se staly, mnoho rozhoduje o jich stránce metafysické. Jaké množství zázraků, jež o sobě již přesahují všelikou

[1]) Sawicki: Die Wahrheit des Christ., 1911, Paderborn, 311.
[2]) M. Morawski-Korec: Večery u jezera Genevského, 1908, 102.

moc stvořenou a odnášejí se jedině tedy k moci Stvořitele, jak mnohých způsob již předem vylučuje všechnu působnost přirozenou. Pouhou vůlí, rozkazem, dotekem Kristus činil zázraky.

Mnoha doklady je zázračnost dosvědčena od samého Krista ve vypravování evangelistů. Velice těžko povznáší se lidstvo k poznání toho, co přesahuje všechen jeho dosah smyslový, ač odvádí je k samému prameni štěstí a blaha. Příčina tkví v tom, že toho lze dosíci jen vírou. A apoštolové, ač duše čisté a pro pravdu náchylné, byli přec jen židé, jimž učení Kristovo se příčilo všem jejich tužbám, a proto bez zvláštní vzpruhy — bez zázraků totiž — by jistě nebyli uvěřili. Odtud slova Kristova: „Neuzříte-li zázraků, neuvěříte!“[1]) K víře měl přivésti apoštoly nadpřirozený ráz skutků Kristových. „Nečiním-li skutků Otce svého, nevěřte mi. Jestliže však je činím a nechcete věřiti mně, skutkům věřte, byste poznali a uvěřili, že Otec je ve mně a já v Otci.“[2]) Než nejen víry, více žádalo se od mužů těchto. Měli opustiti pro Krista svůj domov, rodiče, manželky a děti a podstoupiti život plný strasti a útrap.

Svědectví, jež dal Kristus Janu Křtiteli! „Jděte,“ praví Kristus k učedníkům Janovým — Jan je poslal, aby se Krista tázali, zda je Mesiášem — „jděte a zvěstujte Janovi, co jste slyšeli a viděli; slepí vidí, kulhaví chodí, malomocní se očisťují, hluší slyší a lidé z mrtvých vstávají.“[3]) Kristus sám poukazuje na zázraky, poněvadž ví, že jich nadpřirozený ráz potká se s větším účinkem, než přímé prohlášení, že je Messiášem.

Nadpřirozenost zázraků Kristových i lid uznával. „Tento je jistě prorok,“ zvolal lid a chtěl ho učiniti králem, když na vlastní oči viděl, že sytí zázračně tisíce lidí. Lid, praví evangelista, když viděl, že pouhé slovo Kristovo je příčinou nových a nových zázraků, „bál se a velebil Boha“ a „soudil, že Bůh navštívil lid svůj“.[4]) Projev tento je důkazem, že poslední mlhy nedůvěry a nejistoty v poslání jeho zmizely, že lid pro zázračnost skutků jasně poznával, že moc boží jedině může býti zázraků příčinou.

Zázraky Kristovy byly nejednou i od nepřátel úředně vyšetřeny. Než vždy se ukázalo, že neděly se ani silou přirozenou, ani podvodem, nýbrž silou nadpřirozenou, boží. Pouze tato síla skytá vysvětlení zázračného rázu zázraků. Evangelista Jan vypravuje na doklad řečeného tento příběh:[5]) Veliký rozruch nastal po

[1]) Jan 4, 48.
[2]) Jan 10, 37.
[3]) Mat. 17, 5.
[4]) Mat. 9, 8.
[5]) Jan 9, 1.

městě po uzdravení slepce od narození. I fariseové o uzdravení doslechli a těžce nesli, že mnozí lidé uvěřili v Krista pro tento zázrak. Povolali rodiče slepce k výslechu. Chtěli docíliti, by rodičové slepce ze strachu jich úmysl potvrdili, že nebyl slepým. Pokus se však nezdařil. Pohnali proto samého slepce; ač mu spílali a hrozili, že bude vyobcován, přizná-li svoje uzdravení Kristu, přece pravdu neohroženě stvrzuje a na jich tvrzení, že nevědí ani, odkud Kristus je, nebojácně praví: „Toť divná věc, že nevite, odkud Kristus je a jak mi otevřel oči. Od věků nebylo slýcháno, že by byl někdo zlidí otevřel slepci od narození oči. Kdyby tento nebyl od Boha, nic by nemohl činiti."

Než vzíti jest v úvahu i veliký počet a rozmanitost zázraků; neboť kdyby byl Kristus při nich upotřebil síly přirozené nebo podvodu, jistě by se byl aspoň jednou prozradil. Jak jen jediný důkaz podvodu byl by vítaným veleradě židovské! Nebyla by nucena použíti tak mělké výtky oproti zázrakům, že je konal Kristus magií a kouzelnictvím.

„Byl mocný ve slovech a skutcích."[1]) jest obsahem celého evangelia. Každému, kdo rozevře onu knihu, kdekoliv oko spočine, přímo bijí do očí zprávy o zázračných skutcích Kristových. A nauka Kristova, zda je něco jiného než právě vysvětlování, odůvodňování a použití jeho činů? Byl mocný, poněvadž všechny činy, které šlépěje Jeho provázely, byly skutečně nadpřirozené, zázračné.[2])

Jak soudilo lidstvo o zázračných skutcích Kristových? Je důležito pro lidstvo, že nadpřirozeno, v němž uvádí zázračnost skutků Jeho, není pouhou theorií, nýbrž bylo a nadále zůstane účinnou až do nejtajnějších úkrytů duše zasahující praxí a že je ponecháno jednotlivci zaujati k němu jakékoliv stanovisko. Jen u pokorné víře velí se člověku, by obracel se k těm výším nadpřirozena. Jaké však námahy žádá — zvlášť v prvních okamžicích — podrobení se rozumu Bohu! Rozum, má-li něco uznati, chce nejprve vše podříditi své kritice, přiložiti k tomu svá mínění a názory a teprve pak souditi. Na druhé straně těžko člověk přijímá, zvlášť trpí-li rozum jeho pýchou, co se mu zjevuje. Když věřiti značí mnohdy docela změniti svůj dosavadní způsob života, zříci se vášní! Tu nelze se diviti, že zaslepenost lidská snese raději celé spousty rouhání, než-li by u pokorné víře uznala nadpřirozenost zázraků.

Jen pod tímto zorným úhlem možno si vysvětliti ono počínání fariseů a pohanů, kteří v zázracích Kristových

[1]) Luk. 24, 19.
[2]) Hettinger: Der Beweis des Christentums II, Freiburg 1871, 282.

viděli působení ďábla a podvod, i různé pozdější pokusy vyložiti zázrak přirozeně, setříti z něho všechen ráz nadpřirozený, jež hlavně ve století 18 a 19 se objevily. Pokusy tyto jsou jedním z hrozných následků reformace, která u veliké míře vystupňovala užívání rozumu ve věcech zjevených oproti víře a dala vznik různým filosofickým systemům, které v důsledku toho popíraly vše božské, nadpřirozené a zázračné.

Tak v 17 století v Anglii a Hollandsku deismus a pantheismus. Deisté Herbert a Hobbes nevyznačili svého názoru k zázrakům o nadpřirozenu, z principů však jejich negace plynula. Vyvodil ji teprve pantheista Spinoza, který podal trojí způsob, jímž lze setříti ze zázraků Kristových nadpřirozený ráz: evangelisté jednak připisovali dle zvyku východního kde kterou — i přirozeně vysvětlitelnou událost bezprostředně Bohu; mnohým událostem dala vznik nábožensky vznícená suggesce; ostatní, jež se nedají takto vysvětliti, mají bez ohledů býti vyhlášeny za klam a podvod. Cestička byla vyšlapána. Lehčeji a snáze ubírali se v šlépějích Spinozových pozdější kritičtí epigonové.[1])

Kolik pronešeno domněnek a hypothés! Napietím všech sil, použitím kde kterého negativního systému filosofického, použitím nových výzkumů v animálním magnetismu, úkazů spiritistických snažili se co „nejpřirozeněji" události zázračné vyložiti.

Zázraky prohlášeny za klam a podvod vypravovatelů, za události přirozené, použitím methody filosofické a exegetické vyloženy od heidelberského protessora Paulusa a od Renana. Uzdravování nemocných vysvětloval lipský protessor Weisz „působením magnetické animální síly". Mínění školy Schellingovy, která v zázracích vidí „působení vyšší duchovní síly", použil na zázraky průkopník novější protestantské theologie Schleiermacher. Professor heidelberský Schenkel vysvětloval zázraky Kristovy na lidech osobním působením Krista jak tělesně tak duševně zdravého na vznícené a nervově vzrušené nemocné. Fysik a spiritista německý Zöllner pokládal zázraky Kristovy za zjevy spiritistické. Mezi nejnovější pak pokusy kritické vysvětliti zázračnost skutků Kristových náleží moderní eklektismus, který použil všech uvedených domněnek. Stoupenec jeho Harnack rozeznává zázračné události Kristovy, které jsou vysvětlitelny způsobem přirozeným, mythickým, psychologickým a psychodynamickým.

Jistě tkví v něčem příčina, že tolik pokusů se vyskytlo, jež vykládaly zázrak přirozeným způsobem. Nahlížíme-li na ony pokusy, poznáváme, že stále něčeho se nedostávalo, co zdálo se

[1]) Fonck: Wunder des Herrn I, 63.

býti nutným a proto nová a nová snaha doplniti, by bylo dosaženo té jistoty, které je třeba pravému poznatku. Ano, tyto pokusy jsou jen domněnkami, hypothesami!

Všimneme-li si pak blíže jednotlivých pokusů, shledáváme tím větší ubohost snah, jež vedly k popírání nadpřirozenosti zázraků. Jen vášeň a zaslepenost mohla takto bojovati.

Rationalismus popírá zázračnost skutků Kristových tvrzením, že zázraky jsou výmyslem evangelistů. Nic mu však nevadí tvrzení opírající se o zázraky.[1]) Což nebylo zázrakem přičítati výmysl jich prostým galilejským rybářům? Neb lze vysvětliti bez zázraků skutečnost tolik pravdivou, že beze všeho evangelisté podstoupili nenávist — ano i smrt! Je možno, by vznešené křesťanství, které jedině o spisy evangelistů se opírá, mělo za původ neslýchaný podvod? Těmito námitkami byla domněnka rationalismu umlčena. Nedostatečnost pokusu rationalistického měla býti nahrazena přirozeným výkladem zázraků. Kristus prý prováděl zázraky zcela přirozeným způsobem, jako na př. zdařilými operacemi lékařskými, šťastným oživením zdánlivě mrtvých. Lze však přirozený výklad zázraků srovnati s mravní výší Kristovou? Zda nevrhalo by veliký stín na osobnost Kristovu, která ve skutcích tak mocna je dle evangelií líčena, že nechal tolik lidí v bludu! I tento výklad sklamal a brzo vyměněn byl pokusem novým: „Kristus činil zázraky magnetickou, dosud neznámou a neprozkoumanou sílou. I kdyby bylo možno připustiti řešení zázračnosti „neznámou sílou", přece jinak tato domněnka nevyhovuje, protože se vztahuje na pouhá uzdravování, ostatní však druhy zázraků přehlíží. Je možno ale spokojiti se s výkladem symbolickým? Čistě prý poetické a obrazné výrazy řeči východní zaměněny byly v zázračné události. I výkladem symbolickým nelze řešiti otázky zázračnosti skutků Kristových, poněvadž nezodpovídá na otázku, jak by bylo možno připsati zázraky Kristu, když by tento je vskutku nebyl činil.

Posléze výklad eklektický! Zda není to pouhý souhrn dosavadních? Z nedostatečnosti oněch pokusů, které tento výklad slučuje, již předem by se mohlo souditi na nedostatečnost tohoto. Jeho pomocné domněnky, jež dodává, že na př. zázraky povstaly stupňováním přirozených jevů neb ze zájmu, by se vyplnily idee starozákonné, jež zázraky neb jiné podobné skutky podivné předobrazovaly, jsou příliš podružné a nevysvětlují toho, co vysvětliti mají; přirozený výklad eklektismu je zastaralý a označení některých zázraků jako dějů, jež nemožno prozkoumati, jest osudným doznáním nemožnosti i tohoto „moderního" systému.[2])

[1]) Klug: Gottes Wort und Gottes Sohn, Paderborn 1909, 260.
[2]) Klug: Gottes Wort, 281, Sr. Harnack: Wesen des Christentum, 19.

Žádný z předložených pokusů nerozřešuje uspokojivě otázky zázračnosti skutků Kristových. A proto, ač snad těžko zdá se modernímu člověku uznati zázračnost a nadpřirozenost skutků Kristových, přec povinen je tak učiniti, neboť ten, kdo skutečně pravdu hledá, se netáže, bude-li mu to těžké nebo naopak. Vůči jiným zjevům dějinným může, chce-li, zachovati se lhostejně, může říci, neuvažuji o tom, zda je to pravda či není.[1]) Co se však díla Kristova a celé jeho osobnosti týče, může lhostejné stanovisko jen potud zachovávati, dokud o něm ničeho neví. Jakmile se však člověk setkal s působností Krista v lidstvu, nemůže se jeho ohromnému zjevu ani vyhnouti, ani jej přetvořiti. Připustiti, že Kristus byl podvodníkem — toť absurdum, které se ani mysliti nedá, připustiti, že byl šlechetný a svatý, ale bez zázraků, je rovněž nemožno, když zázraky jsou nerozlučně spojeny s jeho postavou. Nezbývá tedy než uvěřiti, že vše, co nás při této postavě uchvacuje a v podiv uvádí, že vše to přesahuje všeliký řád a pomysl lidský — že zázraky Kristovy jsou nadpřirozené.

M. Lavička (Br.):

Památce stých narozenin Boleslava Jablonského.

Před nedávnem bylo tomu sto let, co narodil se jeden z našich prvních českých katolických básníků, jeden z těch, již stáli při počátku nového rozkvětu naší umělé poesie, Boslav Jablonský. Vlastním jménem nazýval se Karel Eugen Tupý. Narodil se v Kardašově Řečici v jihových. Čechách dne 14 ledna 1813. Studia gymnasijní konal v Jindř. Hradci. Již během těchto pokoušel se o samostatné skladby, ovšem z počátku německé veden jsa četbou Gessnera a Chatteaubrianda, jehož Atala Jungmannem žčeštěná silně působila na zušlechtění jeho formy.

Záhy však přiklonil se k básnění českému, ovšem na veřejnost se neodvážil ještě vystoupiti. R. 1832 odebral se na radu professora Dubského na filosofii do Prahy, kde započal svou literární činnost příspěvky do Tylova časopisu „Jindy a nyní“, který se r. 1834 proměnil v „Květy české“ (později prostě „Květy“). Po ukončení studií nemaje prostředků existenčních, povolil nátlaku otcovu a vstoupil do řádu premonstrátského na Strahově, kdež odloučen ode všeho ruchu světského zdokonaloval spolu s jinými český zpěv, hudbu i básnictví.

Ještě však před ukončením noviciátu rozhodl se vystoupiti. Tím vzbudil proti sobě hněv otcův, který odepřel mu veškeru další podporu a tak byl Jablonský v právnických studiích, jimž se věnoval, odkázán sám na sebe. Ale právě v těchto letech získal si nemalých zásluh o české divadlo a o základy k proslulým českým bálům.

Když se Tyl vzdal redakce „Květů", ujal se jí Jablonský spolu s Jaroslavem Pospíšilem, s nímž zároveň přičinil se o vydání almanachu „Vesna". Tato společná práce uvedla ho ve styk se sestrou J. Pospíšila Marií, kterou později opěvá jako Angelinu ve svých básních. Doba tato byla plná utrpení a bídy pro Jablonského.

Posléze nouzí přinucen odhodlal se k návratu do života řeholního plně tak přání otcovo, jehož si tímto krokem zas usmířil. Po vysvěcení zůstal nějaký čas v klášteře, pak působil po několik let v Radonicích nad Oharkou v severozáp. Čechách a posléze od r. 1847 jako probošt na Zvěřinci u Krakova. Zemřel 27 února 1881 jsa velice oblíben pro svou lidumilnost a horlivost nejen ve své nové vlasti, nýbrž i ve staré, jak patrno z poct, jichž se dostalo ostatkům jeho při převážení jich na pražský Vyšehrad.

Poetická činnost Jablonského vykazuje básně dvojího druhu. Než se věnoval stavu duchovnímu, vyznívaly básně jeho shrnuté v oddílu „Písně milosti" v jeho „Básních", silným erotickým tonem s nádechem romantismu. V nich vyzpíval své city světské lásky k Marii Pospíšilové; potom však od svého vstupu do řehole obrátil se od této romantické lyriky k poesii didaktické; básně tohoto druhu pojaty do sbírky pod názvem „Moudrost otcovská" čili „Salomon", v níž zřejmě jeví se vliv učitele jeho Bernarda Bolzana. Oddíl tento s novými edicemi „Básní" stále rostl, až počet jednotlivých básní v něm dostoupil čísla 110. Všechny tyto básně složeny jsou dle určitého schematu. Za podklad volen nějaký obraz, zjev z přírody, na nějž připíná se nějaké morální naučení, nějaká dogmatická pravda. Forma jich je lehoučká, obratná, jednotlivé poetické obrazy prosté, nehledané, mravoučný výklad ze zjevů přírodních plynoucí je průhledný, nenucený. K tomu druží se, že tyto básně jsou velice vhodny k přednáškam, zvláště pro mládež, což nemálo přispělo k oblibě a velikému rozšíření sbírky. Bylať „Moudrost otcovská" vydána osmkrát. Toto rozšíření asi také způsobilo, že Jablonský byl po dlouhou dobu zahrnován přemrštěně slávou a připisován mu daleko větší význam. (Doklad toho je Mattuškova biografie Jablonského s hyperbolickým oceňováním jeho významu). V posledních letech teprve vykázáno básníku nižší místo v literatuře.

Kromě těchto náboženských a mravně výchovných básní dával Jablonský průchod i svému smyšlení patriotickému ve vlasteneckých básních, z nichž dlužno jmenovati zvláště „Tři doby z e m ě české“ a „Pozdrav do vlasti“. Pokusil se též o zveršování národní pohádky „Tři zlaté vlasy děda Vševěda“, bez valného však zdaru, neboť setřel snítéměř všechen poetický pel, který tak kouzelně působí v prostém prosaickém podání Erbenově.

Když se přestěhoval do Polska, ponenáhlu umlkal a skládal posléze jen básně příležitostné.

Vzpomínkou touto vzdáváme pietu básníku, který svého času tak jímavě mluvil k srdcím, básníku našemu, vlastenci.

Jan Roupec (Br.):

Východní otázka církevní.

I. Příčiny a vznik církevního rozkolu na východě.

První tři století dějin církve křesťanské jsou zlatou dobou křesťanství, dobou, v níž křesťané byli takořka jednoho srdce, jedné mysli, a o které lze použíti slov apoštola národů sv. Pavla: „Jeden Pán, jedna víra, jeden křest.“[2]) Toť heslo, se kterým vyšli apoštolové do širého světa hlásajíce víru, udílejíce požehnání, vítězíce nad světem, až mučednická smrt spečetila dílo jejich. Jedna svatá, katolická, apoštolská církev, toť ohlas, který zaznával v dobách apoštolských, jež ozývá se ze symbola a modliteb prvotní církve, v níž Východ a Západ úzce spojeny byly v jedné víře a lásce. Toto vědomí mocně pronikajíc veškeru církev, bylo nepřemožitelnou její ochranou v době třistaletého pronásledování jako katolická doba v nejpravdivějším slova smyslu.

[1]) Morawski-Korec: Večery 113.

Prameny: Ad. Jašek: Výklad idey cyrillo-methodějské. Velehrad 1909. — Jašek-Studynský: Volné kapitoly z otázek cyr.-methodějských. „Vlast“ roč. XXIX, 1912. — Dr. Fr. Grivec: Východní otázka církevní. V. K. K. sv. XLIX, 1910.— Dr. A. Erhard: Východní církevní otázka a úkol Rakouska při jejím řešení. V. K. K. sv. XXVII, 1902. — Dr. Fr. X. Kryštůfek: Všeobecný církevní dějepis I—III. — Dr. Jos. Samsour: Poměr mizi církví západní a východní. Č. K. D. r. XLVIII, 1907. — A. Kašpárek: Církevní poměry na Rusi. Č. K. D. ročník XXXI, 1890.— Museum, časopis bohoslovců československých, roč XLV, 1911, str. 169; 229. — Acta I conventus Velehradensis. Pragae Bohemorum 1908. — Acta II conventus Velehradensis. Pragae Bohemorum 1910.

[2]) Ad Eph. c. IV, 5: Unus Dominus, una fides, unum baptisma.

Kdo pak pozoruje a nepředpojatě sleduje tyto prvopočátky křesťanství a církve, poznává zcela určitě, že již tenkráte zaujímala církev římská postavení centrální, které ode všech ostatních církví uznáváno a vliv její netoliko na Západ, nýbrž i na nejvzdálenější Východ se vztahoval, jak o tom svědčí různá fakta, z nichž aspoň nejdůležitější uvádím.

Když na konci prvního století církev korinstká byla zmítána velikými spory vnitřními, tu biskup římský Klement u vědomí své povinnosti a vyšší vyjimečné autority, poslal jí dlouhý list, v němž napomínal ke svornosti a smíru, jakož i k podrobení se představeným od Boha ustanoveným. List těšil se v církvi korintské vážnosti skoro písem sv.; list tento, bohužel, se nám nezachoval. Ignác, biskup antiošský, činí počátkem druhého století zmínku o tom, kterak poučovány byly ostatní církve církví římskou. Římské listy, list sv. Klementa a „Pastor" Hermův těšily se na Východě takové vážnosti a úctě, že byly v mnohých církvích počítány ke kánonu novozákonnímu buď přímo nebo aspoň jako přídavek. Z Říma pochází nejstarší symbol křestní, jenž byl netoliko základem všech ostatních symbolů křestních na Západě, nýbrž i archetypem všech symbolů východních. Sv. Irenej, aby dokázal apoštolský původ nauky křesťanské, uvádí seznam římských biskupů a prohlašuje faktum, že všecky ostatní apoštolské církve, které zachovávaly tuto apoštolskou nauku, s ní souhlasí.

Do Říma putují vynikající mužové ostatních církví, ano i žák apoštolů, biskup smyrnenský Polykarp, sv. Justin z Palestiny řecké, Hegesipp z Palestiny syrské, sv. Irenej z Malé Asie, Origenes z Alexandrie a j.

Pro čelné postavení biskupů římských je významným spor o slavení svátků velikonočních z doby papeže Viktora I kolem r. 190, neboť tu autorita biskupa římského jeví se zvláště jasně a určitě. Aby rozhodl tuto spornou otázku, dal Viktor ve všech krajinách říše římské, ano i mimo ni, konati synody biskupů, na nichž všichni, vyjma biskupy maloasijské, prohlásili se všude pro římskou praxi. A když po té papež proti Asiatům zakročil a je z obecného společenství věřících vyloučil, považovali to sice někteří biskupové spolu se sv. Irenejem za přílišnou přísnost, ježto beze škody jednoty u víře odchylky v kázni církevní trvati mohou, neupírali mu však nikterak práva k této exkomunikaci. Také ve sporu o platnosti křtu od bludařů uděleného byla uznána přednost církve římské jak od sv. Cypriana, biskupa kartaginského, tak i od Firmiliana, biskupa caesarejského v Kappadocii, jakkoli se přidržovali svého zvyku nespatřujíce v otázce této otázku víry, nýbrž pouze kázně církevní.[1])

Než i v jiném směru jeví se ještě přednost církve římské; v její totiž lásce, kterou chovala ke všem církvím. Ve všech utrpeních,

[1]) Č. K. D. roč. 48 (1907), str. 83 násl.

válkách a pronásledováních byla jim věrnou podporovatelkou, ale zároveň největší těšitelkou v protivenstvích. O tom svědčí nám slova biskupa korintského Dionysia, jenž psal papeži Soterovi: „Haec enim, inquit, vobis consuetudo est iam inde ab religionis exordio, ut fratres omnes vario beneficiorum genere afficiatis, et ecclesiis quam plurimis, quae in singulis urbibus constitutae sunt, necessaria vitae subsidia transmittatis. Et hac ratione tum egentium inopiam sublevatis, tum fratribus, qui in metallis opus faciunt, necessaria suppediatis: per haec, quae ab initio transmittere consuevistis, munera, morem, institutumque Romanorum a majoribus vestris acceptum Romani retinentes."[1])

A tato láska trvá posud, pokud pronásledování. Láska tato jest obecná, je uskutečněním slov sv. Ignáce: „Církev římská předsedá lásce". A církev římská skutečně byla všude známa, všude přítomna a uznávána, nikdo nestaví se jí na odpor chtěje pro sebe získati postavení vyššího nad ni, ba nikdo nechce se jí vyrovnati!

Jak z uvedeného patrno, jsou v skutku první tři století dějin církve křesťanské dobou církve jednotné!

Z toho však na druhé straně nikterak nevychází na jevo, že by v té době nebylo vůbec žádných nesrovnalostí mezi Východem a Západem. Naopak, hned od počátku doby křesťanské, církev totiž rozšířena jsouc po oblastech blízkého Východu i dálného Západu, podmíněna byla netoliko zemím, ale i lidem, kteří líšili se jak duševními vlohami, tak kulturním rozvojem. Římská výbojnost staví se tu proti řecké vzdělanosti, římská vážnost proti řecké lehkomyslnosti; střízlivost, otevřenost, poctivost a svědomitost ve věcech náboženských syna Západu protiví se synu Východu oddávajícímu se živé a vznětlivé obrazotvornosti mocně jsa ovládán filosofickými subtilnostmi a spekulativními problémy; sám sebe se dotazuje a na dané sobě otázky odpovídá; a jak lstivý, úskočný a nevěrný byl Řek, vysvítá s příslovečné „graeca fides". Římané měli vyšší smysl pro svobodu, přísnější mravy a daleko ušlechtilejší náklonnosti a vášně, než Řekové. „Řecký mrav bouřil se nezřídka proti římskému zákonu, i když tento se jevil, jak tomu bylo zvláště v oboru manželství, čistějším a ušlechtilejším, než zásady a normy domácí. Řekovi byl i vzdělaný Říman barbarem, literatura latinská nezasluhovala dle jeho názoru povšimnutí a mizela úplně před leskem hellenských básníků, řečníků, filosofů, dějepisců. Říman naproti tomu naučil se dávno pohrdati zvrhlým a nadutým Řekem a neměl nikterak náklonnosti a chuti zapomenouti ve styku s ním na vlastní svoje přednosti. Graecos a Graeculos činil proto také rád terčem svého

[1] Eusebius: Hist. eccl. IV, 235.

posměchu.“[1]) Zkrátka můžeme o této různosti povahy Východu a Západu mluviti slovy naší doby: „Římané představovali živel konservativní, Řekové pokrokářský, novotářský.“[2]) K různosti národních povah přidružila se různost bohoslužby a jiných obyčejů. Zvláště však v zákonodárství církev západní kráčejíc rychlým tempem, rozvinula vypěstěným právnickým duchem starých Římanů četné zákony uzpůsobené pro západní národy do církve vstupující, kdežto Východ podléhal jen málo změnám a málo přibíral novot.“[3])

Co se pak týče vědecké bohoslovné nauky musíme říci, že vyvíjela se jinak na východě, jinak na západě, ježto otcové východní byli sobě většinou s otci západními neznámi.

Tyto poměry ovšem dávaly církvi východní i západní zvláštn odchylný ráz!

Pojítkem všech křesťanů byla víra, láska křesťanská a jednotná řeč. A pronásledování prvých tří století ještě křesťany u víře jejich utvrdila a k pospolitosti nabádala. „Křesťané byli sice pronásledováni, musili se skrývati, ale přece tak se znali a tak těsně spolu byli spojeni.“[4])

Pojítkem byla jednotná řeč, poněvadž římský stát všecky své příslušníky vázal v jediný celek a v císařství římském byl v prvých třech stoletích jeden jazyk — řecký. Všechna literatura psána jest jazykem řeckým, jak patrno z příkladů: sv. Pavel píše Římanům list v řeči řecké, v téže řeči napsal sv. Marek své evangelium pro Římany určené, Klement Římský a nejstarší římští spisovatelé církevní psali řecky a tak řečtina zůstala až do konce 3 století liturgickou a církevní řečí Říma. Objevují se ovšem ke konci druhého století spisy latinsky psané (na př. „fragmentum Muratori“), ale ty nejsou nic jiného, než překlady z řečtiny. Zkrátka řečtina udržovala své čelnější postavení a svou přednost; sami papežové píší listy k obcím křesťanským řecky.

Jak patrno z dosud uvedeného pojila křesťany prvních tří století víra a jazyk, ale vedle toho byly mnohé různosti a nesrovnalosti! V těch však nikterak nelze spatřovati už rozkol, nýbrž jen vážné příčiny jeho.

Rozkol stal se latentím teprve přístupem živlů politických!

Zvláště od té doby, kdy císař Konstantin Veliký přeložil sídlo své z Říma do Cařihradu r. 323, počal se tehdejší kulturní svět děliti více ve dvě polovice. Přirozeně nádhera a sláva světského Říma klesala, za to však pyšný Cařihrad odíval se leskem největším a do té doby nebývalým. „Zcela přirozeně a skoro neviditelně začaly se vyvíjeti také církevní rozdíly; na Západě utvářily

[1]) Č. K. D. l. c.
[2]) „Vlast“ roč. XXIX, čís. 1, str. 51.
[3]) Ad. Jašek: Výklad idey cyrillo-methodějské, str. 16.
[4]) Dr. Fr. Grivec: Východní otázka církevní, str. 9.

se poměry církevní ve smyslu západním, na Východě po způsobu východním.“[1])

Jako v prvních třech stoletích všude a ve všem byla řečtina „úředním jazykem celé křesťanské církve,“[2]) tak od stol. IV pozbývá své všeobecné platnosti.

V Římě nabývá latina přednosti netoliko v liturgii a literatuře, ale i v listech papežských. Tím se stalo také, že v krátké poměrně době málo bylo těch na Západě i v Římě, kteří by uměli řecky! Ano, věc ta došla tak daleko, že „papež Coelestin I psal patriarchovi Nestoriovi, že jeho listy před delší dobou obdržel, že však na ně nemohl hned odpověděti, poněvadž musely býti nejprve přeloženy do latiny, on však že neměl ihned překladatele po ruce a že Cyrill Alexandrijský považoval za radno, poslati první svůj list biskupu římskému a vyložení nauky Nestoriovy k němu přiložené také v překladu latinském.“[3]) Papež Vigilius, ač delší dobu meškal v Římě, přece řecky se nenaučil; ano sám Řehoř Veliký, který byl papežským vyslancem (apokrisiářem) za papeže Pelagia II v Byzanci, neznal řecky.

Tak jako na Západě nikdo nechtěl se učiti řecky, tak podobně Řekové nikdy se příliš nenamáhali mluviti latinsky; „latinou a latinskou literaturou pohrdati jako něčím barbarským“.[4]) Sám dvůr cařihradský nepřál latině, poněvadž se ve všem sám hellenisoval. Přes to však musíme říci, že latina na Východě udržela se déle, než-li řečtina na Západě.

Čím více však na obou stranách ubývalo znalosti řeči, tím obtížnějším a řidším se stávalo spojení mezi Západem a Východem a tím více rostlo vzájemné odcizení myslí.

K různosti řeči družila se ještě různost kultu, rituelních jakož i jiných obyčejů, jež z části byla ovšem jen přirozeným důsledkem. Nevraživost není patrna jen se strany Západu, ale i Řeků. Tak na př. na počátku VIII stol. sloužil ještě papež Konstantin na Východě za císaře Justiniana II mši sv. a podal mu sv. přijímání. Konstantin celebroval dle obřadu římského, který se dosti odchyloval od řeckého.

Četné a mnohdy dosti veliké odchylky jevily se i v zákonodárství a kázni.

Na Východě pouto církevně právní tvořily kanony synod oekumenických a kánony pěti partikulárních synod řeckých stol. IV a zákoníky Justinianovy. Zákonodárství císařské za krátko zatlačilo zákonodárství církevní úplně do pozadí. Na západě mimo existující již „codex canonum ecclesiae africanae“ sepsána byla sbírka kanonů zvaná „prisca translatio“, kte-

[1]) Východní otázka církevní, str. 10.
[2]) l. c. str. 10.
[3]) Dr. Samsour: l. c. str. 238.
[4]) Dr. Fr. Grivec: l. c. str. 10.

rou doplnil Dionysius Exiguus, rodem Scyta a mnich v Římě (okolo r. 510) na popud biskupa Salomského, připojiv k ní papežské dekretaly od Siricia až do Anastasia II († 498).[1]) Četné synody provinciální, kapituláry Karla Velikého a jiných knížat přivodily další vývoj práva kanonického; k starým institucím byly připojovány stále instituce nové.

Kázeň duchovenstva světského, mnichů a laiků měla na Východě svůj vlastní ráz, podobně jako i askese namnoze se lišila; roucho, vous a zvláště coelibát lišily kněze východního od kněze západního; také půst církevní, svátky a p. nebyly stejné.

Křesťanská věda bohoslovná jeví se nám také navzájem dosti rozličnou. Nemohla se sice blahodárně rozvíjeti za mnohých a krutých pronásledování prvotní církve; obrat však veliký nastal r. 313, kdy dekretem milánským uděluje se svoboda vyznáním náboženským a tím také křesťanství, kdy nastává veliký rozkvět křesťanského života, theologie. Dobře je zajisté známo, že filosofie a spekulace theologická na ní spočívající jsou vždy produktem ducha a povahy, jakož i kultury národní. Nemůžeme se tedy diviti, že theologie na Východě béře se jiným směrem a na Západě také jiným: na Východě převládal moment filosofický, rozum a rozumové bádání mělo příliš, příliš volné pole! A zcela přirozeně, neboť Východan více nadán lehkou fantasií, nakloněn byl vždy k filosofování a theoretickému hloubání o tajemstvích nauky křesťanské; na Západě převládá moment více praktický, neboť vážný a střízlivý syn Západu více pojímal pravdy víry se stránky praktické a neoddával se theoretickým spekulacím o nich! Mysli Východana zvláště zaujímala dvě křesťanská tajemství základní: tajemství vtělení Ježíše Krista a tajemství nejsvětější Trojice. Přirozeně ovšem vyplynuly ze spekulací těch mnohé bludy trinitářské a christologické. „Východ totiž osvědčil se úrodnou půdou, z níž vyrostla nesčetná učení bludná, která nejednou hrozila zničiti netoliko církev východní, ale i celé křesťanství v nejvniternější jeho podstatě. Gnosticismus[2]) ze druhého, arianismus[3]) ze čtvrtého a monofysitismus[4]) z pátého století, tato největší a nejnebezpečnější hnutí náboženská ve starověku křesťanském, povstala všechna na Východě a Východany rozšířena

[1]) Kryštůfek: Všeobecný dějepis církevní I, 726.

[2]) Gnostikové uznávají Božství Ježíše Krista, ale o osobě Kristově se s učením křesťanským rozcházejí. Přidržují se učení Doketů o těle pouze zdánlivém, aetherickém, snad cizím, vypůjčeném. — Také učí o dvou principech: dobra a zla.

[3]) Učení Ariovo v podstatě je toto: Logos není Bohem, nýbrž tvorem Božím, arciť jakýmsi tvorem vyššího pořadu („byla doba, kdy nebyl"), prostředníkem mezi Otcem a lidstvem. Tím padla ovšem také nauka o nejsv. Trojici. Duch sv. je dle Aria druhým tvorem Božím po Logu.

[4]) Monofysité učili, že v Ježíši Kristu je nejen jedna osoba, nýbrž i jen jedna přirozenost, a to přirozenost božská. Tím ovšem bylo by znemožněno dílo vykoupení.

byla na Západě, kde však roztříštila se jejich moc o skálu církve římské.[1]) Tak na př. na Západě pojímali podstatu nejsv. Trojice v konsubstantiálnosti více se stanoviska jedinosti než trojosobnosti podřizujíce totiž ideu trojosobnosti idei jednoty Boží. Orientální theologie však snažila se dle možnosti objasniti vzájemný poměr tří božských osob a uvésti v souhlas trojosobnost s jediností. Rovněž poměr osob božských k sobě vysvětlovali jinak na Západě, jinak na Východě; zde pomocí pojmů: podstaty, jakosti, dokonalosti, onde jako vycházení z Božího rozumu (Ježíš Kristus) a vůle (Duch sv.).

Představiteli theologie na Východě ne nejmenší důležitosti jsou: Origenes se svým systémem filosoficko-theologickým, sv. Athanáš, proslulý obhájce víry proti arianismu, a tři velicí Kappadokové: sv. Basil, sv. Řehoř Naziansk ý, sv. Řehoř Nyssensk ý.

Na západě byl to především učený Jeroným a po něm sv. Augustin, jenž byl více než Origenem a Athanášem v jedné osobě! Tento veleduch zanechal nám ve svých spisech nevyčerpatelné bohatství myšlenek k vybudování velikolepé vědy theologické, on otiskl pečeť svého obrovského ducha církvi latinské a tím zachoval její zvláštní ráz. A tohoto velikána nepoznal Východ vůbec. A tak tomu bylo na Východě i v dobách pozdejších. Theologové západní však snažili se co nejvíce osvojiti si poklady patristické literatury řecké.

Než třebas theologie západní a východní byla různá, víra zůstávala přece společna. Zdá se tedy, jakoby tato difference v theologii nepotřebovala přivoditi schisma. „Ale zdánlivé rozdíly se přiostřovaly, odcizenost a vzájemné neporozumění rostlo."[2]) Bylo tu třeba jen muže některého, hrdého na vše řecké, ale také učeného, jenž by upozornil Řeky na ony rozdíly a počal viniti církev římskou z chybné víry. Takovým mužem byl Fotius, v němž vtělila se kulturní pýcha řecká a jímž representována byla řecká učenost. „Jeho pýcha nechtěla se skloniti před Římem a proto rozvířil Východ a povzbudil jej k boji proti západním „křivověrcům". Fotius podnítil požár, který byl tím nebezpečnější, poněvadž i nevzdělaný lid řecký jako potomci starých Řeků — ujal se bojů náboženských a účastnil se i dogmatických debatt."[3]) Od té doby rozepře o různou theologii nikdy neutuchla, ano potrvaly i v dobách pozdějších a tím víc a více urychlovaly rozkol a propast mezi církví východní a západní.

Z uvedeného patrno, že kulturní různost ve svých rozličných projevech má dalekosáhlý význam pro církevní rozdělení, takže právem můžeme říci, že přední a hlavní příčinou rozkolu jsou rozdíly kulturní. „Byly to dva různé světy, které proti sobě stály; proto

[1]) Dr. A. Erhard: l. c. str. 17.
[2]) Dr. Fr. Grivec: l. c. str. 12.
[3]) Dr. Fr. Grivec: l. c.

také rozkol nenastal najednou, nýbrž byl plodem a výsledkem hnutí celá století předcházejícího."[1])

Vedle těchto příčin kulturních měly na vznik a rozvoj rozkolu mezi Východem a Západem veliký vliv též příčiny církevně-politické.

Nelze upříti, že přeložení sídla Konstantinem Velikým ze Západu na Východ mělo velikou důležitost i pro církev křesťanskou! Neboť tím nebyl dán počátek k rozdělení veliké, ale dávno již otřesené říše římské, nýbrž počíná tím proces rozluky, jenž vedl k definitivnímu rozkolu. Řím, sídlo náměstka Kristova, papeže, zachoval sice svoje dosavadní postavení církevní, ano význam jeho rostl vždy více. Vedle něho však povznášel se také čím dále tím více bezvýznamný až dosud Byzanc a to nejen v ohledu politickém, nýbrž i církevním. Neboť utvoření nového centra politického přivodilo na východě zároveň vznik nového střediska náboženského. Tím přirozeně vznikla řevnivost mezi novým a starým centrem, která v dalším svém vývoji měla za následek úplnou roztržku!

Jakým jeví se nám křesťanský vladař východní a jakým poměr lidu k němu? Je pravdou, že křešťanští vladaři bránili církev před vnějšími nepřáteli; než v tom právě spočívá ono zlo, ono nebezpečenství, že císař nabýval takovým způsobem také vlivu na církev samu! Císař byzantský těší se veliké úctě poddaného křesťanského lidu i biskupů, kteří „s takovým údivem a úctou hleděli na prvního, výlučně křesťanského vladaře, že ho sami takořka vybízeli, by se jim mísil i do záležitostí církevních."[2]) Poměr ten krásně nám líčí Eusebius, když mluví o synodě svolané do paláce císařského, jíž súčastnil se sám Konstantin: „Postquam universa Synodus cum decenti modestia resedit, omnes primum conticuere, Imperatoris (Constantini) processum expectantes ... Cumque signo dato, quo Imperatoris introitus nuntiabatur, omnes assurrexissent, tandem ipse medius incendens advenit, velut quidam coelestis Dei angelus ... Postquam Imperator ad caput subselliorum venit, primum medius stetit. Positaque autem eum humili sella ex auro fabrefacta non prius assedit, quam Episcopi ei innuissent. Idem omnes post Imperatorem fecere."[3]) Křesťanský vladař byl jim něčím novým, zdál se jim býti poslán od Boha na jejich ochranu. A císařové dobře jsouce si vědomi výše svého postavení přičiňovali se čím dále tím víc a více o povznesení své cti a moci, ano považovali za svou povinnost bdíti nad ryzostí víry křesťanské a kázně církevní. Kéž toto zasahování vladařů byzantských do záležitostí církevních nebudilo na počátku žádného pohoršení a odporu považováno jsouc všeobecně za právo císařské. „Byzantinci považovali své císaře za nástupce starých imperatorů římských a císařství byzantské za přímé pokračování císařství římského. Proto také v očích jejich byl císař dědicem hierarchického postavení starých imperatorů.

[1]) Dr. Jos. Samsour: l. c. 323.
[2]) Dr. Fr. Grivec, l. c. str. 14.
[3]) Eusebii: De vita Constantini: lib. III, 10, 1—2.

Císař římský byl totiž, jak přirozeně vyplývá z povahy náboženství pohanského jako náboženství státního, pontifex maximus. Stali se ovšem nyní císařové křesťany, ale idea imperia zůstala přece starou, pohanskou. Staré názory o císařské plnomoci trvaly dále. Jasný důkaz toho máme v tom, že první císařové křesťanští podrželi název „pontifex maximus" a od senátu si dávali odevzdávati togu praetextatu . . .[1]) Tak tomu bylo až do Gratiana (375—378), jenž odložil název ten a nepřijal togy praetextaty. Tím ovšem nebylo řečeno, že vzdává se důležitého a rozhodujícího postavení ve věcech čistě církevních. A nástupci jeho činili si rovněž nároky na ono postavení. Pozemská vláda císařova jeví se jako odlesk vlády Boží. Císař je proto „velut vicarius Dei praesidens in terris", je knězem a králem v jedné osobě.

Za takovýchto okolností vyvinul se v říši východořímské caesaropapismus v míře nejrozsáhlejší. Císařové osobovali si právo neomezené netoliko nad státem, nýbrž i nad církví. Císař byl rozeným theologem, císař bděl nad kánony církevními jako nad státními, císař ovládal vše! Tímto mícháním se císařů do záležitostí církevních vznikla instance, jež neměla ani nic společného s hierarchií církevní, ba naopak vyvolala neustálý spor s oprávněně povolanými úřady církevními (učitelským a mocí disciplinární). Rozhodně však nemůžeme srovnati ideu caesaropapismu s ideou všeobecnosti církve katolické. A proto také můžeme říci, že „církev byla za rub státu a moc duchovní za rub moci světské." Toto vše svou vnitřní povahou nemálo přispívalo k rozkolu Východu a Západu. Až do VI. stol. caesaropapismus nebyl sice trvale upevněn, neboť vladařové východní, někteří ovšem uznávali svoji závislost na Římu, ve stoletích však následujících byli papežové římští nuceni hájiti svobody církve s pravou křesťanskou statečností.

Abychom ještě více ozřejmili tento neblahý poměr východního státu k církvi a naopak, je třeba zvláště poukázati přímo na poměr biskupů císařského dvora cařihradského k vladaři, poněvadž oni toužili stále po povýšení, moci a vážnosti, a tito zase ve všem rádi je podporovali.

Biskupové byzantští jako biskupové dvorní upadali ve svém postavení do nebezpečenství, že stanou se závislými ode dvora císařského a povinnosti svého svatého úřadu spravovati budou více dle vůle císařské, než-li dle předpisů církevních; snadno také hrozilo jim sesazení, jestliže by vzbudili nelibost dvora. Všecky tyto obavy se uskutečnily; nicméně však moc jejich rostla ustavičně, neboť lesk císařského dvora zářil také na biskupa císařského města a zvyšoval neustále jeho vážnost a význam! Ve stínu všemohoucnosti císařské uplatňoval se biskup cařihradský vždy víc a více jako první biskup říše.

[1]) Č. K. D. 1907, str. 376.

Za přítomnosti dvora císařského v Cařihradě meškal vždy jistý počet biskupů — brzo větší, brzo menší — za svými osobními neb dioecesanními záležitostmi v residenci, kteří vždy vyhledávajíce nejprve biskupa dvorního snažili se s ním udržovati dobré styky, by jeho přímluvou dosáhli podpory a vyslyšení svých zájmů u císaře! Tím ovšem biskup dvorní byl jaksi povyšován na postavení představeného; později, činil-li i požadavky a vykonával-li práva, která mu nikterak nepříslušela, vyhovovali přece biskupové oni bez velikých obtíží a překážek všem jeho přáním. Vliv biskupa dvorního byl čím dále tím větší a proto nelze se diviti, že i patriarchové antiochenští usilovali ho dosíci dávajíce docela na jevo, že se jim zdál biskupský stolec residence císařské vlivuplnějším a proto i žádoucnějším, než-li starý, velikými vzpomínkami posvěcený apoštolský stolec antiochenský! Důvod všeho toho byl patrný. Biskupský stolec residence skytal skvělé a mocné postavení, které dovolovalo dalekosáhlý vliv na politiku císařskou a jestliže tato v boji s církví západní by zvítězila, obdržel by stolec tento celý Východ pod svou vládu. A to právě byl vábivý cíl pro biskupy cařihradské, kteří snažili se zaujati vůdčí úlohu v celé církvi východní a proto stůj co stůj chtěli viděti svůj stolec ozdobený všemi výsadami římské stolice. V té době a dobách minulých byly ovšem některé metropole dosti mocné, zvláště heraklejská, poněvadž měla hegemonii nad řadou církevních provincií. To dobře cítili biskupové cařihradští a proto ve své ctižádosti a vládychtivosti v brzku snažili se zjednati si ono postavení, které jim historický rozvoj i zákony církve posud odpíraly. Někteří mají za to, že východní církev ve svém zřízení už před sněmem nicejským přizpůsobila se politickému rozdělení římských provincií, takže biskup hlavního města všude nabyl i práva metropolity nad druhými biskupy dotyčné provincie. Jisto je, že sněmem nicejským to bylo blíže určeno a rozhodnuto.

Na sněmu cařihradském r. 381, který prohlásil, že „biskup cařihradský má míti přednost cti po biskupu římském, poněvadž město ono je „novým Římem“[1]), vyňat byl Cařihrad ze závislosti od metropolity heraklejského a postaven do jedné řady s církevními nadmetropolitami a vykázáno mu co do důstojnosti první místo v celé církvi východní.

Zajímavo a též důležito je však ještě odůvodnění tohoto povýšení Cařihradu vyjádřené v témže kanonu slovy: „p o n ě v a d ž C a ř i h r a d j e n o v ý Ř í m“. V odůvodnění tom vyjádřena je applikace politického postupu na ústavu církevní a na základě tohoto principu přiřknuta biskupu residenčního města hierarchická hodnost, která odpovídala politickému významu jeho města, jeho veřejné vážnosti a jeho vlivuplnému postavení na celém Východě.

Než ještě z jiné příčiny jest odůvodnění ono pozoruhodno.

[1]) 3 kanon sněmu cařihr.

Obrací se totiž přímo na primát papeže římského, vysvětluje a objasňuje slovy jmenovaného již kanonu, který na jiném místě praví: „. . . poněvadž biskup římský má dle politického postavení svého města první místo v hierarchii církevní, sluší se, by Byzanc, druhé hlavní město říšské, v církevním ohledu měl přednost cti po biskupu starého Říma, tedy místo druhé.“ Tím byl poprvé výslovně uveden důvod, který posud od nikoho — ani na Východě ani na Západě — nebyl uveden k vysvětlení nejpřednějšího postavení biskupa římského v církvi. Neboť, měl-li Řím ve skutečnosti jen proto první místo mezi městy říšskými, pak bylo ovšem jen důsledno, že Cařihrad obdržel místo druhé. Nikoli tedy důvody náboženské, nýbrž motivy politické byly uváděny, by povýšení biskupa cařihradského bylo ospravedlněno.

Biskupové cařihradští však netoužili toliko po právním uznání nejvyšší důstojnosti, nýbrž i po dosažení nejvyšší jurisdikce nad celým Východem. A toho také dosáhli na synodě chalcedonské[1]), kdež bylo stanoveno, že, má-li biskup nebo klerik něco proti metropolitovi své provincie, má se buď obrátiti na exarchu dioecese, na nadmetropolitu nebo na stolec cařihradský, který věc rozhodne; a mimo to měl arcibiskup „nového Říma“ bez výjimky světit všechny biskupy pro krajiny barbary osazené. Tím[2]) nabyl biskup cařihradský práva patriarchy a primátu na Východě, tedy právně totéž postavení pro Východ, jako Řím pro Západ. A právě toto rozhodnutí synody stalo se v pozdějších dobách úhlavní baštou nároků byzantských. Moc „nového Říma“ byla daleko větší, než-li ostatních církví apoštolských vyjímaje Řím.

Chyběl tudíž nyní již jen název, který by dával výraz tomuto čelnějšímu postavení. A ten nalezen byl pod zněním „patriarcha oekumenický“ (οἰκουμενικός), kterýžto název první si přiřknul Jan IV Postitel na synodě cařihradské podněcován touhou po povýšení a opíraje se o přízeň dvora. Proti tomu však s rozhodností vystoupili papežové církve západní a zakázali jim název ten vůbec. Leč Byzantinci podrželi název i na dále zneužívajíce ho i ve svých listech papežům posílaných.

Ke zvýšení moci a vážnosti patriarchů byzantských přirozeně přispěl též úpadek starých patriarchů východních, když Jerusalem, Antiochie a Alexandrie padla do rukou Mohamedánů. Nejnebezpečnější soupeři klesli.

Za všech těchto okolností mohl se vytvořiti patriarchát byzantský v jakési východní papežství. A tudíž, že takového poměry musily vésti ke konfliktu se starým Římem, je zřejmo.

Přes všechny však důvody výše uvedené spojení obou církví bylo ještě dosti čilé. Trhlina však nastala za doby císaře Justi-

[1]) Synoda chalced. konaná r. 451 svolána byla nezákonitě na rozkaz Dioskura. Zavrženo učení Eutycha (monofysity). Rozhodnuto o postavení biskupa cařihradského. Kryštůfek: Všeob. děj. I, str. 511—521.

[2]) 28tým kánonem. Spor o týž: l. c. str. 521—524.

niana (od r. 527—565), jenž v pravdě je vynikající osobností první polovice VI století. Za jeho vlády dosáhl byzantism nejúplnějšího rozvoje. V osobě Justinianově je vtělen ideál císaře-papeže, ideál pravého βασιλεύς καὶ ἱερεύς. Jeho náklonnost ke vměšování se do duchovních záležitostí, jeho chuť hráti úlohu zákonodárce jak ve státu, tak v církvi byla tak veliká a vystoupila v té míře do popředí, že vedle něho patriarcha hlavního města zdál se býti úplně zastíněn přes všecky zevnější pocty mu prokazované. Vůle tohoto náruživého theologa na trůně, jinak osobně zbožného, zvláště v postech velmi přísného a vynasnažujícího se horlivě zvýšiti slavnosti církevní a povznésti bohoslužbu novým leskem, byla ve věcech náboženských zákonem.

Je pravdou, zkušeností tvrzenou, že akce mívá za následek reakci. Tak i zde v brzku nastala reakce proti caesaropismu. Byl to biskup Facundus z Hiermanie, který první žádal na císaři s rozhodností dosud neslýchanou rozdělení duchovních a politických záležitostí — církve od státu — uváděje mu na paměť předchůdce jeho Marciana, který považoval za bezbožno a hříšno znovu pojednávati o věci, která již byla od kněží vyřízena.

Odpor proti caesaropapismu z počátku sice ojedinělý, nicméně udržoval se přece. V dobách pak následujících ozývají se podobné myšlenky ještě jasněji a určitěji!

Vystoupil-li pak papež římský proti císaři byzantskému říkaje, že není každý císař knězem, považováno to bylo za křivdu spáchanou na Byzantských, za nedostatek vlasteneckého smýšlení, a to vše podporovalo probuzení řeckého citu národního a zvyšovalo nepřátelství proti Římu, což dá se vysvětliti pouze — z byzantského chauvinismu. —

Mezi jinými příčinami schismatu ne poslední místo zaujímá hnutí obrazoborecké — ikonoklasmus.

Od dob nejstarších užíváno bylo v křesťanství obrazů, nejvíce však za doby Konstantina naplňovala se města obrazy Krista a svatých, paláce a kostely zdobily se obrazy a sochami, ano nezřídka nosily se obrazy Kristovy ve válkách slavně před vojsky. Také Eusebius předvádí nám několik pohledů té doby, z něhož zvláště uvádíme toto: „Tantus divini numinis amor Imperatoris animum occupaverat, ut in totius palatii eminentissimo cubiculo, in maxima tabula, quae in medio lacunaris inaurati expansa est, signum Dominicae passionis ex auro pretiosisque lapidibus elaboratum infixerit.“[1])

Účelem obrazů bylo poučení a vzdělání věřících a vhodné ozdobení chrámů. Než pravda je, že mnozí křesťané s poctou obrazů spojovali všelikou pověru a v ní přepínali, ale nebylo to vinou církve!

Proti takovéto úctě obrazů a úctě vůbec, jakož i jich užívání vystoupil císař Lev III Isaurický (716—741). V desátém roce svého panování r. 726 vydal císař edikt, kterým kázal odstraniti

[1]) Eusebius: Vita Constantini lib. III, 49; jinde Hist. eccl. VII, 18.

obrazy, aniž se ptal na mínění úřadů církevních, zvláště tehdejšího patriarchy Germana. Tento statečně stavěl se na odpor císaři, až uvalil na sebe nelibost, ano i hněv imperatora. Jak svědčí Jan Damascenský, byl Germanus po svém poděkování z patriarchátu poličkován a poslán do vyhnanství. Než císař vydal na čátku r. 741 nový edikt, podobného asi obsahu jako z r. 726, jejž podepsal nově posvěcený nástupce Germanův Anastasius, a tímto způsobem dosáhlo obrazoborectví schválení církevního. Boj byl horší a krutší předešlých. „Kalichy a jiné posvátné nádoby, na nichž byly svaté obrazy, lámaly se, malby na stěnách zabělovaly, dřevěné obrazy a sochy pálily, kamenné a kovové roztloukaly a tak bylo veta po nenahraditelných dílech uměleckých. Pod ochranou císaře a patriarchy pronásledovali obrazoborci ctitele obrazů jako modláře, zvláště biskupy, z nichž mnozí byli posláni do vyhnanství, a mnichy, kteří se malířstvím zabývali. Úpadek řečených škol, které mnichové řídili, byl následek tohoto vandalství. Také dal prý císař znamenitou knihovnu (36.000 svazků), která byla nedaleko od chrámu Božské Moudrosti, s jejími dvanácti professory a jejich ředitelem spáliti, poněvadž jich svému obrazoborství nakloniti nemohl.“[1])

Rozumí se samo sebou, že k takovýmto poměrům nemohli papežové římští přihlížeti s myslí klidnou. Oni právě ukázali se býti štíty a obhájci pravé víry, o něž se blud rozbil. Císař Lev žádal také na pepeži o přijetí a provedení svého ediktu. Tehdejší papež Řehoř II poradiv se předem s ostatními biskupy na svolané jím synodě, zaslal císaři list, kdež jeho žádost se vší rozhodností zamítl a jej ostře káral, že poctu obrazů modlářstvím nazval, dal pohoršení věřícím i nevěřícím, neradil se při svém počínání s moudrými — zvláště ne s patriarchou Germanem, a porušil pokoj církve po způsobu barbarů. Tím však císař mínění svého nezměnil a odpověděv papeži, praví mezi jiným: „Já jsem císař a biskup spolu“. Ve šlépějích Řehoře II věrně kráčeli i nástupcové jeho. Řehoř III rovněž snažil se cestou míru dosáhnouti shody a odvrátiti císaře od obrazoborectví, ale práce jeho zůstala všecka marnou.

Takovéto jednání se strany papežů římských přirozeně nelíbilo se císaři Lvu III. Chtěje tudíž pomstiti se, zabral bohatá patrimonia stolice římské v jižní Italii (Kalabrii) a na Sicilii, jakož i prefekturu Illyricum, t. j. celý téměř nynější poloostrov balkánský, dal je pod moc patriarchy cařihradského. Než ani s tím nebyl spokojen pomstychtivý císař! Odňal patriarchovi antiochejskému Isaurii za to, že zavrhoval obrazoborce a připojil ji rovněž k patriarchátu cařihradskému. „Těmito násilnými a loupežnými skutky stal se patriarcha cařihradský skutečně „oekumenickým“, čili říšským patriarchou, poněvadž veškerá říše, až na Řím a středoitalská města, byla jeho církevní správě podřízena.“[2]) Tak provedena byla také

[1]) Kryštůfek: Všeob. církv. děj. II, 1, str. 198—199.
[2]) Kryštůfek: l. c. str. 201.

zásada církevně právní, že žádný cizí duchovní představený nemá vykonávati v hranicích říše pastýřská práva, kterou si po té osvojili i patriarchové vůči Římu, když chtěl uplatniti svá stará práva na Illyricum.

Neméně významno bylo, že právě v téže době, když bouře proti obrazům ještě trvaly a protivy mezi Římem a Byzancem se v značné míře přiostřily, bylo papežství ohroženo vpádem Longobardů, kteří blížili se čím dále tím více Římu. Papežové (Řehoř III, Štěpán II a III) věděli dobře, že pomoci se jim nedostane z Východu a proto snažili se dosáhnouti spolku Říma s Francií na obranu proti Longobardům. První pokusil se o to Řehoř III obrátiv se s prosbou na tehdy mocného majordoma franckého Karla Martella, jenž vyjednával s papežem sice velmi vlídně a uctivě, pomoci však skutečně neposkytl. Nástupce jeho Pipin francký, který pomazán byl i se svými syny na krále a vyznamenán od papeže názvem: „ochránce církve římské", poskytl pomoci proti Longobardům dobyv z rukou jejich území italské, které už jen dle jména náleželo říši byzantské a odevzdal je jako suverenní majetek stolici papežské. V Římě a římském distriktu zřízen stát, v jehož čelo postaven rovněž papež, dávno již uznávaný za hlavu i ve věcech časných. Zřízením státu papežského schisma politické přes to nebylo ještě dovršeno. To rozhodnuto bylo až za nástupce Pipinova Karla Velikého r. 800, za něhož nastal úzký svazek s Římem, který „měl míti vliv dalekosáhlý na církevní a státní rozvoj Západu a také na Východ neměl zůstati bez účinků. Mezi Scyllou hněvu řeckých císařů a Charybdou dobyvačnosti králů longobardských proplula šťastně lodička Petrova: přátelství vládců franckych bylo pro papežství přístavem, v němž mohlo nalézti ochranu proti bouřím a nebezpečenstvím."[1]) V Karlu Velikém viděla církev svého ochránce, účinného podpůrce křesťanských mravů; a papež nalezl v něm vždy přítele k pomoci ochotného.

V té době žezlo císařské na Východě třímáno bylo rukou ženy, krutého císařovny Ireny, jež zasedla na trůn po odstranění a oslepení vlastního syna Konstantina VI. Věc ta byla tak neobyčejná, že na Západě bylo všeobecné mínění, že císařství jest uprázdněno. A bylo-li tomu skutečně tak, měl právo nositi korunu císařskou ne jiný než Karel, „rex Francorum, Gallias, Germaniam, Italiamque regens". Celý zvláštní rozvoj na Východě a na Západě nutil takořka papeže Lva III vyjádřiti slovy to, co ve skutečnosti dávno trvalo.

Skutečně také papež Lev III o slavnosti vánoční r. 800 posadil Karlu Velikému korunu císařskou na hlavu za nadšeného volání přítomného lidu a po té pomazal jej za krále.

„Tento čin Lva III nebyl skutkem snad raffinované politiky papežské, nebo nespravedlností, nýbrž naopak dlužno mu jej při-

[1]) Dr. Jos. Samsour: l. c. str. 608.

čísti k velké zásluze, za čin vyšší moudrosti, chtěl vykázati nové moci takové morální postavení, by tím zájmy církve, jež jsou totožny s pravými zájmy lidstva, netoliko nebyly ohroženy, nýbrž spíše podporovány.“[1])

Od té doby říše západní čím dále tím více zkvétala, v brzku nabývala veliké slávy a moci; říše však východní stávajícími poměry na západě utrpěla citelnou ránu, viděla, že její kulturní i politické panství je zničeno, neodvislost ohrožena. A mimo to již valem hrnuli se mohamedáni, by násilím něčeho vydobili pro sebe a rozšířili své panství.

„Tážeme-li se, jaký význam měly tyto světodějné události pro rozvoj rozkolu, tu nemůže být o tom pochybnosti, že přiklonění se papežů k Frankům mělo na poměr k Byzanci vliv nepříznivý. Tím, že papežové místo císařů byzantských nové ochránce si zvolili a z byzantského svazku se odloučili, byli Byzantinci velice roztrpčeni. Zdálo se, jako by mělo přivoditi politické schisma i schisma náboženské. Při svržení císařovny Ireny lze tento úmysl jasně poznati. Neboť strůjce jejího sesazení a nástupce M i k e f o r o s byl hlavou Ikonaklastův a k Římu choval smýšlení nepřátelské. Proto také Nikeforos obnovil ihned obrazoborectví a zapověděl každé spojení s Římem, poněvadž se zcela odtrhl od církve východní. Než později zlepšil se poměr a Řím měl opět zadostučinění, že mohl při konečném odstranění ikonoklasmu svůj vliv i v církvi východní uplatniti.

Konflikt mezi obojí církví stal se takto opět latentním, ale protivy mezi obojí církví trvaly s nezmenšenou prudkostí dále. Malý jen podnět dostačoval, aby konflikt znovu vybuchl zjevně a vedl k ponenáhlému rozkolu definitivnímu mezi Východem a Západem, zvláště podařilo-li se mu dáti dogmatický podklad. Ovoce bylo příliš zralé, by nespadlo při prvním prudčím zavanutí větru.“[2])

Bylo už jen třeba muže, jenž by uvolnil poslední pásku vížící východní a západní církev, jenž by upozornil na ony rozdíly a tím přivodil rozkol úplně. A tímto mužem byl Fotius, muž sice velmi učený, ale při tom velmi ctižádostivý a lstivý.

„Fotius narodil se v Cařihradě z rodiny zámožné a u dvora velmi oblíbené. Několik členů rodiny proslulo v boji proti obrazoborcům, jako na př. Tarasius. Otec Fotiův slul Sergius, matka Irena. Oba zemřeli záhy. Přes to dostalo se mladému Fotiovi výborného vzdělání: též po nějaký čas učili se spolu se sv. C y r i l l e m u filosofa L v a. Ve všech oborech byl velice zběhlý, pravý „zázračný muž“ své doby.

Ještě jako mladík, jistě už za panování císařovny Theodory (842—857) stal se Fotius hledaným učitelem filosofie a bohovědy. B o h o v ě d u p ř e d n á š e l, a č k n ě z e m n e b y l. Neomezovaloť se tehdy studium theologie jen na kleriky, na duchovní, nýbrž

[1]) l. c. str. 610.
[2]) Dr. Jos. Samsour: l. c. str. 610—611.

bylo povinností každého vzdělance oné doby seznámiti se s theologií. A těmto přednášel Fotius bohovědu. V brzku upoutal na sebe veliký počet posluchačů, kteří jej přímo zbožňovali. Poněvadž byl též spřízněn s rodinou císařskou — dcera Theodory Iréna byla provdána za bratra Fatiova Sergia — nabyl i zde svou všestrannou vzdělaností záhy velikého vlivu. Stal se setníkem tělesné stráže císařské a prvním státním serketářem.

Okolí, ve kterém se Fotius zde pohyboval, nebylo věru dle toho, by se vzdělal, karakter si vytříbil a všemožně se zdokonalil. Naopak: veškery nectnosti dvora přešly též na něho a co nejvíce se u něho vyvinulo, byla ctižádost ničím neukojitelná."[1])

Hnán jsa nezkrocenou vášní své ctižádosti nehrozil se podnikati činů nejhorších a trestuhodných jen proto, by jí zadost učinil, aby došel toho, po čem toužil. Příležitost „tímto způsobem se vyznamenati" naskytla se mu v brzku. V krátké době před tím zvolen za patriarchu cařihradského mnich Ignatius, uznán i císařovnou Theodorou i většinou biskupů a lidu. Než i nepřátele měl Ignatius, a to zvláště v Řehoři Asbestovi, arcibiskupu syrakuském, jenž přidal se k protivné straně politické proti císařovně, v jejíž čelo postavil se její bratr Bardas. Řehoř Asbestas byl suspendován papežem Benediktem III, než úkony církevní vykonával dále. Bardovi však podařilo se odstraniti Theodoru a od toho času nastávají Ignatiovi trpké chvíle života. Bardas žaloval stále a stále u císaře jen proto, by Ignatia vypudil, což se mu také podařilo; Igantius poslán byl do vyhnanství r. 857. Tím nebylo vše skončeno. Aby pád Ignatiův byl dokonalým a nezvratným, vyhlédli si císař i Bardas za patriarchu Fotia. Tento si počínal při všem velmi chytře znaje dobře kánony a věda, že stolec patriarchální není uprázdněn. Přes to však dovolil, aby posvěcen byl na kněze a po šesti dnech hned na biskupa, byv už před tím formálně zvolen za patriarchu. Všeobecného uznání si zjednal Fotius u všech biskupů tím, že vyjádřil se písemně, „že Ignatia uznává za nevinného, bude jej ctíti jako otce a ve všem jeho radou se říditi."[2]) Sotva však toho dosáhl, obrátil se hned zjevně proti Ignatiovi, svolal r. 859 synodu a prohlásil Ignatia za sesazena a vyobcoval ho z církve; pro sebe získal potvrzení své volby a své hodnosti.

Avšak více než o toto usiloval Fotius o potvrzení z Říma! Pokusil se o to chtěje ovšem oklamati papeže, ale nepodařilo se mu to. Tehdejší papež Mikuláš I ustanovil dva legáty (Rodoalda z Porta a Zachariáše z Anagne) a poslal je do Cařihradu, „by věc Ignatiovu důkladně vyšetřili a podali věrnou zprávu Apoštolské Stolici, která potom konečný výrok učiní, a s Fotiem jenom jako s laikem obcovali."[3]) Když však legáti přišli do Cařihradu, brzo zapomněli na svou povinnost jsouce zastrašeni jednak hrozbami, jednak zasle-

[1]) Jašek-Studynský: l. c. str. 133.
[2]) Kryštůfek: l. c. str. 489.
[3]) Tamtéž.

peni cennými dary, zlatem a zvláště úlisným chováním Fotia, jejž posléze na synodě r. 861 uznali za zákonitého patriarchu! Při jednání proti Ignatiovi počínali si tak nedůstojně, že se obávali, by se zpráva o tom nedostala až k papeži. Avšak tento brzo byl zpraven o jednání legátů na Východě přáteli Ignatiovými, zvláště mnichem Theognostem. Provinění v zápětí následoval trest. Papež Mikuláš I netoliko vyobcoval z církve legáty, nýbrž i Fotia a všechny kněze, jimž dostalo se svěcení od Fotia a tudíž jeho přívrženci byli.

Než ani tímto neodstrašil papež římský zpupného Fotia. Den ode dne snažil se tento všemožně získati si přívržence; největších úspěchů dodělal se za té doby, kdy Bulhaři žádali papeže, by jim poslal jiné věrozvěsty vypudivše před tím kněže poslané jim z Cařihradu; papež vyhověv z radostí upřímnému přání, poslal jim znamenitého kněze (Pavla z Populonie, Formosa a j.), jichž blahodárně zkvétající úspěchy Fotia nesmírně dráždily. „Za těchto okolností maje dvůr císařský za sebou, uznal Fotius dobu vhodnou, by posavadní škrabošku zdvořilosti k Římu odhodil, na svém největším nepříteli papeži se pomstil, Řím pokořil, svou věcí veškerého křesťanstva, alespoň východního, učinil a tak je od Říma odtrhl.“[1]) A tomuto bídáckému dílu Fotiovu měla napomáhati synoda. V okružním listě k biskupům východním vylíčil věci týkající se Bulharska jako násilí spáchané na nich římským papežem, vyzýval je k synodě, by s nimi mohl rozhodnouti jednání Říma a jich postavení k papeži. Mezi jiným obviňuje Západ zvláště z porušení víry, poněvadž:

1. Postí se v sobotu, což je proti kanonům.
2. V prvním týdnu postním odbývají se najednou dva posty, od masa i od mléčných pokrmů.
3. Přikazují svým kněžím bezženství (coelibát).
4. Jejich biskupové biřmují ještě jednou ty, kteří již od kněží byli biřmováni.
5. Porušili Nicaenum učíce, že Duch sv. vychází od Otce i od Syna (Filioque).[2])

„Synoda“ skutečně se sešla, dostavili se mnozí biskupové, konec však všeho bylo sesazení papeže Mikuláše I a hrozba vyobcováním z církve všem, kdo by s ním církevně obcovali.

Než Fotius stoje na vrcholu své vítězoslávy, byl nedaleko svého pádu. Mezi tím nastala r. 867 změna na trůně. Spolucísař Basilius rozkázal zavražditi Michala III a hned druhého dne po prohlášení svrhl Fotia a povolal opět Ignatia. Nastala tedy změna i na stolci patriarchálním. Opětně dosazený patriarcha měl však velmi těžké postavení proti velké straně Fotiově. Jemu v nesnázích nápomocen byl sám císař, jehož přičiněním došlo k VIII všeobecnému sněmu v Konstantinopoli (IV) r. 869. Na sněmu temto odsouzen byl Fotius, jeho bludy a vše, čeho byl příčinou, anebo k němu směřovalo. Sám poslán byl ve

[1]) Kryštůfek: l. c. str. 495.
[2]) Jašek-Studynský: l. c. str. 132. — Kryštůfek: Všeob. děj. církv. II, 1 str. 495.

vyhnanství do Stena. I tu snažil se všemožně získati si přátele a stoupence; listy svými, z nichž poznáváme jeho jemný takt, jeho znalost lidí i jeho výmluvnost, chtěl vzbuditi soucit u nepřátel, udržeti příchylnost u přátel. To se mu také podařilo, takže ani příliš dlouho nesetrval ve vyhnanství. Již r. 876 povolal jej císař z vyhnanství do Konstantinopole, vykázal mu za obydlí císařský palác Magnauru a učinil jej učitelem svých dětí.[1]) „Zde opětně Fotius snažil se dosíci postavení dominujícího, což se mu dík jeho rozsáhlým vědomostem též podařilo. Ano, dovedl tak dobře zastírati své pravé smýšlení, že císař po smrti Ignatiově (23 října r. 877) jej Římu doporučil za patriarchu. Fotius snažil se líčenou poddaností dosíci potvrzení z Říma, než marně. Stížen kletbou několika papežů (Jana VIII, Maria I, Hadriana III, Štěpána VI) udržel se Fotius přes to až do roku 886 na stolci patriarchálním."[2]) Toho roku stala se změna na trůně císařském, kde po Basiliovi nastoupil syn a nástupce Lev VI Moudrý. Tento již od mládí jsa nepřítelem Fotia, jako učitele svého, tím spíše jako císař nyní vystoupil proti němu, sesadil ho a poslal do kláštera, kde zemřel 6 února 891. „V desátém století upadl v zapomenutí, po polovici století 11 přišly jeho spisy rozkolu vhod, ve 12 počítali jej rozkolníci již mezi církevní učitele; teprve v 16 začali jej ctíti jako svatého a konají dnes jeho památku 6 února. Pokud rozkolníci od svého přemrštěného ctění Fotia neustanou a k historickému Fotiu se nevrátí, nelze na odklízení rozkolu východního pomýšleti."[3])

Jakkoli mezi Římem a Konstantinopolí opět panoval mír odstraněním Fotia, přes to nebyla rána rozkolu úplně zahojena, naopak jed fotianský nakvašoval v tichosti mysli dále. Třeba bylo jen ještě muže, který by směle rozžehnul a roznítil doutnající oheň. A tohoto „úkolu" podjal se Michael Caerulárský[4]), v patriarchátu obmezený, ale hrdý. Ustanoven jsa patriarchou r. 1043 od císaře Konstantina Monomacha, ač posud žádného svěcení neměl, tím více jal se zuřiti proti Latinikům.

Roku 1053 kázal všechny kostely v Konstantinopoli zavříti a odňal latinským opatům kláštery. Proč tak učinil, udává jeho jménem Lev z Ochridy v listu zaslaném Janovi, biskupu Transkému v Apulii. V tomto listu totiž vinil církev latinskou ze čtyř bludů: že

1. užívají při oběti mše sv. nekvašených chlebů;

2. postí se v době čtyřicetidenního postu v sobotu, dle příkladu prý židů;

3. požívají maso z udušených zvířat, což prý zakazuje Starý Zákon;

[1]) Stalo se tak na přímluvu císařského bibliothekáře Theophana.

[2]) Jašek-Studynský: l. c. str. 133.

[3]) Kryštůfek: l. c. str. 523.

[4]) **Κηρουλάριος** = **Κηρόπωλης**, obchodník voskem; **Κηρουλάριον** = sakristie v Konstantinopoli, kde se svíce uschovávaly.

4. nepějí v době postní alleluja.

List tento dostal se též prostřednictvím kardinála Humberta do rukou papeže Lva IX, jenž naň velmi obšírně Caerulariovi odpověděl.

K urovnání všech sporů poslal papež do Cařihradu r. 1054 tři[1]) své legáty, kteří od císaře byli přijati sice vlídně, od patriarchy však velice chladně. Legáti počínali si, právem ovšem, jako zástupcové hlavy církve, a to bylo právě Caerulariovi nejprotivnější. Stěžoval si, že prý ho „náležitě nepozdravili". V učených hádkách přiměli nejprve Miketa Pektorata k uznání jeho bludných zásad, k uznání primátu papeže římského, pak vidouce, že Caerularius vyjednávati nechce, „položili v sobotu dne 16 července mezi službami Božími na oltář v chrámě sv. Sofie listinu vylučující patriarchu Caerularia z církve, dále hrozili každému klatbou, kdo by víru a obět církve římské tupil"[2]) a hned na to odešli z Cařihradu. Po odchodu papežských vyslanců císař vydal tlumočníky jejich lidu, by s nimi dle libosti naložili, avšak jen z důvodu, by zabránil vzbouření lidu, jejž popudil proti němu Caerularius. Ve své zpupnosti, ctižádostivosti posléze zašel tak daleko Caerularius, že začal nositi odznaky císařské důstojnosti. Tento čin jeho teprve nyní pohnul císaře, že poslal Caerularia do vyhnanství, kde zemřel r. 1059.

Jak vidíme, dokonal Michael Caerulárský rozkol mezi Východem a Západem r. 1054 bez zvláštní nějaké námahy. Než dosti zajímavým jistě pro nás je, že on — ne jako Fotius 5, ale 22 „podstatných" rozdílů mezi Římem a Cařihradem uvádí, jež jsou:

1. Latiníci užívají nekvašených chlebů při oběti mše sv.
2. Požívají maso z udušených zvířat.
3. Holí si bradu.
4. Zachovávají půst sobotní.
5. Požívají nečistých a poskvrněných pokrmů.
6. Mniši jejich požívají maso a sádlo.
7. V prvním týdnu postním konají najednou dva posty: od masa i od mléčných pokrmů.
8. Požívají ve středu maso.
9. Požívají v pátek sýr a vejce.
10. V sobotu se postí po celý den.
11. Symbolum porušili přídavkem „Filioque".
12. Mají rozličné zakončení chvalozpěvu Gloria: Quoniam Tu solus sanctus, Tu solus Dominus . . .
13. Přikazují svým kněžím bezženství (coelibat).
14. Nedovolují sňatek dvou bratří se dvěma sestrami.
15. Dávají si políbení pokoje (pax) při mši sv.
16. Jejich biskupové nosí prsten, což prý je nepřístojno.
17. Jejich biskupové vedou války, poskvrňují se krví.

[1]) Kardinála Humberta, kard. a kancléře církve Fridricha (později papež Štěpán) a arcibiskupa Petra z Amalf.

[2]) Kryštůfek: l. c. str. 528.

18. Při mši sv. používají jen jednoho pohroužení do vody.
19. Dávají při křtu sv. křtěncům do úst sůl.
20. Překrucují slova apoštolova o kvasu.
21. Nechtějí (!) uctívati ostatků svatých.
22. Neuznávají východních světců, jako Basilia, Řehoře Naz., Jana Zlatoústého.[1])

Ani Fotius ani Caerularius nezmiňují se nikde a nikdy o očistci, z čehož vyplývá, že tento sporný bod nebyl na jejich dob znám!

Patriarcha antiochenský Petr III, jemuž napsal Caerularius tyto „rozdíly", by ho získal na svou stranu, duchaplně odpověděl a veškeré styky s ním přerušil.

Tedy r. 1054, toť rok narození definitivního rozkolu! „Od té doby církev římská a cařihradská vyvíjely se samostatně nemajíce pojítka, ba spíše jako soupeřkyně proti sobě vystupujíce. Když za válek křižáckých zmocnili se Latiníci řeckého trůnu v Cařihradě a v slepé zuřivosti vše ohněm barbarsky ničili ani vzácných děl uměleckých nešetříce, naplnila Řeky oprávněná trpkost proti těmto vetřelcům a vzplanula zášť jejich proti katolíkům tou měrou, že podnes nemohou zapomenouti Západu onoho krutého ponížení."[2]) Než přes to ideál patriarchů cařihradských státi se papeži na Východě se nesplnil, ba naopak stále — čas od času vážnost jejich klesala stávajíce se úplně závislými na císařích. Za to církev západní utěšeně se rozvíjela a spěla k vrcholu své slávy.

Z pojednávání tohoto poznáváme, že příčinou rozkolu mezi církví východní a západní nebylo podstatně rozdílné učení církevní, nýbrž spíše různost kultury národů východních a západních, nedostatek křesťanské lásky, národní zášť, rozličný směr a rozličné stanovisko theologie s různým výkladem jistých pravd náboženských, upadání života náboženského i církevního, východní a západní politika, východní despotismus a caesaropapismus, zkrátka „vzájemná neznalost, jež plodila lhostejnost, neochotu ano i nenávist." Východní církev však trhala se stále od své matky církve římské a odtrhla se posléze od ní nadobro; za to poskytuje smutný obraz úpadku a nepohyblivosti sténajíc pod despotismem byzantského dvora. —

(P. d.)

Hlídka cyrillo-methodějská.

O překážkách reformy kalendáře na Rusi. V poslední době ozývají se jak v Rusku samém, tak zvlášť mimo ruskou říši hlasy volající po reformě kalendáře ruského. I nastává otázka: uposlechne Rusko hlasů těchto? Otázka těžká a spletitá, při níž je něco jiného, zda Rusko zreformuje kalendář svůj a něco též zcela jiného, zda adoptuje kalendář náš.

[1]) Vlast, roč. 29, str. 13.
[2]) Jašek: Výklad idey cyr.-meth. str. 18—19.

O otázce této pojednává italský učenec barnabita C. Todnini de Quarenghi ke konci své zajímavé knihy „Le Russie et l'union des Eglises" (Paris, P. Lethielleux, 1898); kniha tato je poněkud starší, avšak nebude snad nezajímavo sledovati alespoň v hlavních rysech vývody učeného autora, a to již z toho důvodu, že od doby vyjití této knihy otázka reformy kalendáře v Rusku bohužel valně nepokročila. Podrobnější pojednání o otázce, jak se o ní náš autor rozepisuje v kapitole nadepsané „De la réforme du calendrier russe", zabralo by mnoho místa a proto budeme referovati jen o předních překážkách reformy kalendáře na Rusi. První důležitou překážkou je ta okolnost, že otázka reformy pravoslavného kalendáře je nerozlučně spojena s otázkou polskou. Někdejší Polska vnucovala tu a tam svým pravoslavným poddaným kalendář gregoriánský; toto počínání bylo ovšem méně šťastné, a není divu, že velká většina pravoslavných byla tím popuzena, roztrpčena a viděla a vidí dosud v kalendáři našem totéž, co v ritu latinském — vtělení nesmiřitelného nepřátelství. A proto, kdyby adoptovala dnes ruská vláda náš kalendář, počínala by si — dle úsudku ruského lidu — krajně protinárodně a protináboženský a bylo by jí nutně počítati s tuhým odporem všech pravoslavných vrstev.

Druhá překážka není tak těžká jako první, avšak přes to upozorňují mnozí stále a stále na její důležitost: je to přílišný konservatismus pravoslavného lidu ruského, konservatismus jdoucí tak daleko, že ruská vláda se skutečně bojí a strachuje, by reforma kalendáře neměla za následek odštěpení, schisma a rozkol právě tak, jako oprava liturgických knih provedená patriarchou Nikonem. Tondini uznává loyálně závažnost jak této, tak i svrchu jmenované prvé překážky, avšak zároveň pronáší pochybnost o tom, zda nemá ruská vláda tolik moci a síly, by nemohla poznenáhlu připraviti a smířiti lid pravoslavný s reformou kalendáře; kdyby skutečně byla tak bezmocnou, pak bylo by to výmluvným svědectvím, že stojí Rusko daleko za Japonskem, kde překážky reformy byly daleko větší, ba téměř nepřeklenutelné, a kde přece již od r. 1872 reforma tato byla provedena!

Třetí překážku tvoří jak učené, tak i méně učené úsudky a posudky kalendáře gregoriánského, a to posudky katolíků samých. „Máme-li již reformovati náš kalendář," volají proto někteří Rusové, „pak zreformujme jej tak, aby nám nebylo jej zase hned opravovati. Rusko podalo důkaz své moudrosti již tím, že čeká, až věda tak daleko pokročí, že bude potom možno kalendář definitivně upraviti a opraviti." Na tyto vývody odpovídá náš spisovatel s jemným nádechem ironie, že toto obdivuhodné a velepřesvědčivé rozumování nám vnucuje jakous takous naději, že systém sluneční se posléze sám opraví, jen aby tak ospravedlnil moudré očekávání Ruska.

Za to další překážka nepostrádá jisté závažnosti: je to úzká vzájemnost vížící k Rusku všechny pravoslavné národy. Již několikráte chtěla ruská vláda kalendář pravoslavný zreformovati, avšak byla zdržena a zastrašena od tohoto úmyslu hned Řeky, hned zase Srby, a jednou i pravoslavnými Araby syrskými, kteří všichni viděli v tomto jejím kroku sympton jen slabosti a zahanbující kapitulaci před katolíky.

A posléze přichází ještě překážka, jež zdá se býti jak všem pravoslavným tak i ruské vládě, zrovna nepřeklenutelnou. Pravoslavný koncil v Cařihradě r. 1593 vyslovil totiž anathema nad všemi těmi, kteří slaví velikonoce zároveň se židy. Toto anathema bylo namířeno zvláště proti katolíkům, kteří řídíce se od r. 1582 kalendářem gregoriánským, odchylují se od pravoslavných též datem velikonoce a skutečně slaví některý rok tyto svátky zároveň s židy (do r. 2000 stane se případ tento čtyřikráte). Aby odůvodnili a ospravedlnili své anathema, dovolávají se pravoslavní koncilu nicejského s tvrzením, že na něm usnesli se Otcové, by naše velikonoce slavily se až po velikonocích židovských. Kdo ví, jaké vážnosti těší se u všech pravoslavných předpisy nicejského koncilu, ten pochopí snadno, že lze ještě dnes najíti pravoslavné „ochotné raději zemříti než nedodržeti svatého postu, aneb změniti kalendář Svatých Otců nicejských . . ."

Však i tato poslední překážka je dnes od katolíků překonána a odpověď na ni formuluje náš autor asi takto: katolíci řídí se, co se týče kalendáře, usnese-

ními koncilu nicejského, n e t a k p r a v o s l a v n í, kteří, neopraví-li svého kalendáře, slaví od r. 1898 až do r. 2000 velikonoce 34kráte vždy o jeden měsíc později, než-li jak dovoluje koncil nicejský.

Toto jsou v krátkosti nejdůležitější překážky reformy kalendáře na Rusi. Jak každý snadno pozná, není ani jedina z nich tak závažnou, by je nemohla ruská vláda jednou šťastně překonati a uskutečniti tak veledůležitý požadavek reformy svého kalendáře. Kdyby se tak stalo, byl by z toho vedle nesmírného pokroku hospodářského a vědeckého též veliký zisk náboženský a mravní. Vždyť pak by již nebyl kalendář tím, čím je dosud: příčinou nesvornosti a živitelem neblahých sporů a hádek jak politických, tak i náboženských; pak přestal by pravoslavný lid viděti v udržení svého zastaralého kalendáře podstatnou část náboženství a mohl by i v jiných bodech lépe rozlíšiti a rozpoznati, co je v náboženství podstatné a božské od toho, co je jen lidským a přechodným.

Ant. Roháček (Ol.).

Hlídka socialní.

Agitace ve spolcích. (Theorie a praxe; probíráno v sociologickém odboru L. J. v Olomouci). Napsalo se již mnoho o agitaci — a přece nalézáme ještě tak málo pochopení a porozumění pro ni v našich spolcích. S jakým nadšením byl mnohdy spolek založen, jak zkvétal a opravňoval k nejlepším nadějím, náhle však nastalo ochrnutí, spolek octl se na mrtvém bodě. Čím předejíti takovému smutnému konci, jak počínati si, by katol. spolky plnily svou úlohu, ať již je to spolek vzdělavací nebo svépomocný? Pravdiva jsou slova biskupa D a r b o y a: „Z l í j s o u s i l n ý m i, p r o t o ž e d o b ř í j s o u l í n ý m i". Každému nositeli veliké myšlenky jedná se, by získal co nejvíce vyznavačů. A je-li vznešenější myšlenky nad ideu katolickou, která jediná je s to, by obrodila náboženskо-mravně společnost lidskou? Vždyť dle encykliky Lva XIII (Rerum novarum) j e n y n ě j š í o t á z k a s o c i á l n í v l a s t n ě o t á z k o u m r a v n í. A k rozšíření myšlenky nějaké přispívá v našem století nejvíce a g i t a c e. Agitace je důležitým činitelem v životě vůbec a ve spolkovém zvláště. Netřeba se snad tohoto slova báti. B e z a g i t a c e s e n y n í n i č e h o n e v y k o n á. I katol. spolkům je dovoleno užíti mravně-dobrých prostředků agitačních. Pro rozvoj spolku, pro život ve spolku jest agitace nevyhnutelně potřebna. Bez agitace mnohdy neudrží se spolek na výši, bez agitace upadá a snad i zaniká. Zmiňme se zde o agitaci ústní, muž od muže, která je mnohem obtížnější, než-li propaganda tisková. Byť i agitace ústní byla obtížnější, osobní styk přináší více užitku. Tím však nevylučujeme agitace tiskové, jakožto méně cenné. Neboť každý způsob agitace má své výhody. Horlivé agitace — nehledě ke spolku samému — je třeba již v zájmu a užitku samých členů. Neboť katol. spolky, na př. omladiny (svépomocné spolky sledují mimo hmotnou pomoc též vždy vzdělání a uvědomování; to je předpoklad jejich činnosti), jsou zakládány pro vzdělání a uvědomování lidu a upevnění zásad katolických v životě společenském. Proto nedostačí spolku stojícímu na výši doby jeho uvědomělému i vůdci, by snad dostalo se tohoto užitku jenom několika málo, nýbrž co největšímu počtu členů, pokud možno všem. Mimo to nezáleží um spolkového řízení a činnosti agitační výlučně snad v tom, co nejvíce členů získati, nýbrž získané také udržeti a s nimi pracovati. „K a ž d é o r g a n i s a c i z á l e ž í n a t o m v í c e, b y u d r ž e l a č l e n y j e d n o u z í s k a n é, n e ž - l i a b y z í s k á v a l a n o v ý c h; o r g a n i s a c e n e s m í s t á t i s e h o l u b n í k e m, m á - l i s p l n i t i s v ů j ú k o l." (Dr. Lev Winter: Obzor Národohospodářský 1913, str 32). Se všemi členy udržovati styk neb nové získávati je předsedovi samému ne-li někdy nemožno, tedy aspoň obtížno. U členů samých musí se vypěstovati smysl, aby osobním svým stykem členy nové připoutali ke spolku neb dosud nerozhodné vyhledali, předsudků

je zbavili a do spolku přivedli. Členové musí sami agitovati, musí si považovati za čest, že spolupůsobí na povznesení spolku a hájí jeho zájmů. Neboť každý spolek, má-li prospívati, má-li zkvétati, musí budíti u jiných vážnost, musí býti znám jako spolek života schopný. Obezřetný předseda rozdělí si vesnici nebo město na obvody menší a každý obvod přiřkne buď jednomu nebo i více osvědčeným, ochotným a obětavým členům. Rovněž lze upozorniti i na určité osoby a označiti člena, který má se s nimi stýkati. Zvláště je si všímati mladých hochů a to hned po vyjití ze školy. Této akci s mládeží dobře porozuměli soc. demokraté a hned dle toho zařídili svoji agitaci. Duše mnohého jinocha je dosud nezkažena a proto je třeba získati jej pro spolek, dokud neutone v ovzduší továrenském, kde obyčejně bývá pro katol. věc ztracen. V tomto případě je radno kromě agitace u osoby samé současně promluviti i s rodiči. Působiti na rodiče, nakloniti je spolku a oni pak opět budou ponoukati svoje děti. Zvláště výhodná je tato agitace nepřímá, jedná-li se o rodiče, kteří jsou smýšlení přísně katolického a je nebezpečí, že syn přejde do spolku nepřátelského. Nejlepší agitací je ovšem útulná místnost, přátelská shoda mezi členy a zajímavé přednášky, které samy poutají členy ke spolku. Spolek musí budíti také zájem svými sociálními a charitativními institucemi. Musí podávat něco praktického a užitečného, by členové poznali, že několika těch haléřů, kterými do spolku přispívají, přece je dobře použito. Jak již výše zmíněno, záleží um spolkového vedení také v tom, získané již členy udržeti. Proto je též agitace třeba mezi starými členy. Neboť byl by div, kdyby se i mezi nimi nenašli velmi často členové lhostejní, kteří se poznenáhla spolku odcizují. Takový člen je spolku velmi nebezpečným, neboť může působiti i na druhé a nakaziti je. Proto nesmí tato okolnost ujíti předsedovi. Musí pátrati po příčinách. Mnohdy jsou to různé předsudky, špatná společnost mimo spolek nebo nespokojenost. Je tedy v zájmu celého spolku, by vedla se kontrola všech členů. Stane-li se, že se některý člen spolku straní, nastává agitaci vhodná příležitost, aby se uplatnila. A tu třeba především osobního styku. Tak pozná dotyčný, že je též všímán, že se mu i pozornost věnuje, a snad i to pomůže. Proč nechodí tak mnozí do spolku? Poněvadž nenalézají ve spolku patřičného přátelství a patřičné lásky. — Zpozoruje-li tedy člen spolku úpadek spolkového života, nebude bláhově zavírati očí před skutečností. Zbabělostí by bylo bezmocně a pessimisticky běděvati. Upřímný pracovník bude naopak pobídnut jen k úsilovnější obětavé práci podporované činorodým, radostným a povzbuzujícím aptimismem. — Literatura: Archiv für Praesides II Jhrg., Wien, Volksbund-Verlag 1912; str. 72—78; 99—102; 130—4; 165—9; Praesides-Korrespondenz 1906, M. Gladbach (Rhld.) str. 1—9.

Jakubík (Ol.)

Nové knihy.

Dr. Jan Nep. Ševčík: **Odpustková modlitební knížka.** Brno 1911. Nákl. benedikt. knihtiskárny. Cena 4 K.

Snaživý krajan dlící v Římě na studiích doplňuje svou knihou vydanou v říjnu 1912 velice vhodně naše modlitební knihy. Účelem knihy je otevříti věřícím nesmírný poklad, který nám církev sv. odpustky nabízí, a podati všechny důležité modlitby — do roku 1911 odpustky obdařené — tak upravené a seskupené, by se jich mohlo snadno užíti při různých potřebách.

Knihu ocení správně ten, kdo ví, jaký užitek nám odpustky přinášejí. Vina hříchů a tresty věčné odpouštějí se nám ve svátosti pokání. Jak hojné a veliké jsou však časné tresty, které nás po odpuštění hříchů tíží! A odpustky jsou velice snadným prostředkem, jímž si zde na zemi můžeme časné tresty odpykati, rozmnožuje se pak jimi též zbožnost. Kdo přečte v knize úvod, ve kterém je pře-

hledně a stručně vše nutné o odpustcích uvedeno, ten rozhodně zatouží, by horlivě užíval milostí sv. církví v odpustcích nám nabízených.

Ve třech částech díla najde modlitby, které vždy potřebuje: ranní, večerní, k sv. svátostem, ke třem božským osobám, Panně Marii atd., pobožnosti k jednotlivým svátkům, různé nábožné úkony a důkladné poučení o posvátných předmětech, růžencích, medailích, škapulířích. Udání podmínek je stručné, ale jasné a snadno pochopitelné pro toho, kdo si přečte upozornění v úvodě na str. 41. S důvěrou můžeme sáhnouti po knize, neboť modlitby jsou přeloženy z původních pramenů, všude je přesně uvedeno datum udělení odpustků. Zvláštní ceny dostalo se dílu církevní úchvalou nejvyššího sboru, posvátného officia v Římě.

S radostí uvítají tuto novou, úhledné vypravenou modlitební knihu všichni věřící, zvláště přátelé věrných dušiček v očistci a ti, kteří častěji sv. svátosti přijímají. Knihu lze vřele doporučiti zvláště též bohoslovcům a kněžím, kteří jsou povoláni, by věřící na odpustky upozorňovali, o nich lid správně poučovali a různé nesprávné a klamné názory odstraňovali. **K.** (Ol.)

Jiří Sahula: **Z husitství do protestantismu.** Díl IV. Hlasy katol. spolku tisk. Roč. 44, čís. 1. V Praze 1913. Cena 1 K 30 h. Celoroční předplatné na „Hlasy katol. spolku" i s pošt. zásilkou obnáší 2 K. Ročník obsahuje vždy 4—6 čísel. V komisi Cyr.-Methoděj. knihkupectví Gustav Francl.

Toužebným přáním nezapomenutelného F. Svobody ze řádu Tov. Ježíšova bylo, by i z naší strany prohlubovalo se studium dob husitských a husitství řítícího se do protestantismu. Věru, že by se zaradoval, vida, jak símě jím rozseté vzklíčilo a řada zdatných historických badatelů našich pracuje v otázkách těch. K pilným pracovníkům přináleží i autor uvedeného spisu, Jiří Sahula. Šťastně nastoupil Katol. spolek tisk. touto prací již 44 ročník svůj. K roku 1915 vhodná a zajímavá to příručka. K. P.

Zprávy z jednot.

Z BRNA.

Schůzí IX — 9-II — zahájili jsme druhé pololetí činnosti naší „Růže Sušilovy".

Koll. Tenora a Zháněl přednesli dra. Dvořáka „Slovanské tance" op. 46, č. 1.

Koll. Vaněk podal II část své práce „Fundamentální principy systémů národohospodářských". Koll. Tenora a Zháněl zahráli Malátovu směs z národních písní „Z luhů slovanských".

Koll. Zháněl začal mluviti „O národní písni". Ukázky národních písní zapěl koll. Peřina, na klavíru doprovázel ho koll. Tenora.

X — 16-II — Koll. Tocháček pojednal „O otázce živnostenské". Po schůzi debbata.

XI — 23-II — Koll. Roupec pokračoval ve své přednášce „O východní otázce církevní". Promluvil o pokusech sjednocení.

Koll. Vaněk v III části své přednášky probíral „Zásady hospodářského liberalismu".

XII— 2-III — Koll. Roupec v další části své přednášky mluvil o sjednocovacích pokusech u Rusů.

Koll. Špolc přednášel o G. Fr. Händel-ovi a jeho oratoriu „Mesiáš". Přednášku doprovázel vhodnými ukázkami hudebními.

XIII — 9-III — Koll. Tenora a Zháněl zahráli K. Weise: „Nový Čechův sen".

Koll. Orálek přednesl J. Vrchlického báseň „České písni".

Sbor zapěl některé ukázky národních písní.

Koll. Heral přednášel o Fr. Musilovi.

Koll. Tenora, Zháněl a Jašek zahráli směs z francouzského výboru českých písní „Airs Bohemiens".

Pro nedostatek času ostatní čísla programu odpadla.

Obvyklá akademie na den sv. Tomáše Aq. z nahodilých příčin se letos nekonala.

Pozdrav bratrským jednotám! **Jednatel.**

Z OLOMOUCE.

Krátce před Vánocemi m. r. konaly se volby do výboru Literární Jednoty, při nichž byli zvoleni:

z III r. pp.: Karel Hnízdil (předsedou), Petr Crhák (místopšedsedou), Karel Gamba, Ladislav Klepík, Antonín Vysloužil. Českou knihovnu v novém výboře zastupuje p. Jan Nep. Schön.

Z II ročníku pp.: Ferd. Chýlek (jednatelem), Ign. Olšanský (pokladníkem „akce missijní"), Jos. Glogar, Fr. Zýbal.

Z I ročníku pp.: Fr. Dvorník (pokladníkem), Fr. Havlíček, Ant. Pospíšil.

Plenární schůze v poslední části uplynulého období pořádány byly tři s tímto programem!

X — 17. listopadu: 1. Dr. Ant. Dvořák: „Kvartetto G-dur" (II věta); přednesli: Št. Nevrlý (I housle), J. Novotný (II housle), Ign. Kadlčák (viola), Vl. Kodítek (cello). — 2. „Kdo jest Ježíš Kristus?" (K. Gamba, III r.).

XI — 1 prosince: Schweizer M.: „Svatá, Svatá" (sbor). — 2. „Sociální činnost missie" (Ign. Olšanský, II r.). — 3. Tovačovský: „Porúbaný" (sbor).

Věrni jsouce vznešenému pozdravu nadšených kněží cyrillo-methodějských; „Chvalme Boha ve sv. Cyrillu a Methoději", který jsme si zvolili za heslo celého tohoto obdobi Lit. Jednoty, zakončili jsme obdobi to schůzí plenární (XII — 15 prosince), v níž se zřetelně obráželo heslo ono; program její byl: 1. P. Pav. Křížkovský: „Sv. Cyrill a Method" (sbor s průvodem klavíru a harmonia).— 2. „Význam a úkoly ‚Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoda'". (Předseda L. J.) — 3. Doslov. (týž). — 4. Dr. Ant. Dvořák: „Hymna" (sbor s průvodem klavíru na čtyři ruce). —

Jednotlivé odbory L. J. vykazují tuto činnost:

Apologetický odbor: Konal 12 listop. 1912 a 3 prosince debattní schůze, na kterých se probraly námitky časové členy navržené. Schůze veřejné byly tři: 19 listop. přednášel koll. Jos. Bobal (III r.): „Něco z psychologie života svatých." — 26 listop. koll. J. Absolon (I r.): Zjevení ve světle pravdy, rozumu a víry." — 10 pros. koll. R. Pištělka (III r.): „Něco na obranu církevního majetku. — V poslední schůzi před Vánocemi dne 12 prosince provedena volba nového předsednictva v odboru. Zvoleni: p. K. Gamba (III r.) předsedou, Em. Pokorný (II r) a J. Absolon (I r.) důvěrníky. — Život v odboru byl po prázdninách čilý. Bůh žehnej další horlivé práci!

Oldřich Karlík,
odstupující předseda odboru.

Sociologický odbor: Předneseno na 3 schůzích: 1. Kněz a spolky katolické (koll. Vl. Bednařík III r.). — 2. Sociální význam svátků (koll. Jos. Štrajt II r.).— 3. Sociální význam bratrstev, především pak III řádu sv. Františka (koll. Jos. Glogar II r).—

Činnost odboru zakončena dne 11 prosince 1912 schůzí, na níž předseda a jednatel podali přehled činnosti odboru za minulý správní rok a vykonány nové volby. Správcem odboru zvolen byl ctp. Petr Crhák (III r.), důvěrníky p. Jos. Glogar (II r.). a p. Jos. Glos (I r.). Odbor měl 40 členů, k nimž ve druhém období přibylo 32 nových členů z I roč.

Bůh žehnej dalším snahám!

Vinc. Linhart,
odstupující předseda odboru.

Cyrillo-Methoděj ský odbor:

Měl 4 schůze, na nichž referovali: J. Roháček (III r.): „O epiklesi", Fr. Šmíd (IV r.): „O seminářích a duch. akademiích církve východní, zvláště ruské", K. Hnízdil (III r): „Raskolníci v ruské církvi". — Na poslední schůzi uplynulého ob-

době referoval Fr. Mikulka (II. r.) „O Neposkvrněném Početí Panny Marie u Bělorusů"; předseda podal přehled celé odborové činnosti za r. 1912.

Při volbách zvoleni byli: Karel Hnízdil (III r.) předsedou odboru, Jos. Žižka (II r.) I jednatelem, Fr. Dvorník (I r.) II jednatelem.

Kéž za přímluvy sv. Cyrilla a Methoděje i dále, vždy víc a více, utěšeně zkvétá a mohutní odbor Cyr.-Methodějský!

Jan Hrubý,
odstupující předseda odboru.

Literárně-historický odbor: pořádal v tomto období tři veřejné schůze, na nichž přednášeno: Na 1 a 2 schůzi o M. J. Husovi. Zvláště byl brán zřetel na časové námitky. Na 3 schůzi: Jaký je náboženský a vlastenecký charakter Zeyerův."

V celém období všímáno více historie, zvláště české. Nové volby byly konány 12 prosince, na nichž zvoleni: Ant. Vysloužil (III r.) předsedou, Ferd. Chýlek (II r.) I jednatelem, Leop. Mikulík (I r.) II jednatelem.

Fr. Šmíd,
odstupující předseda odboru.

Včelařský odbor: Při volbách před Vánocemi konaných zvoleni byli: p. L. Klepík (III r.) předsedou, p. Roháček (II r.) jednatelem. Mnoho zdaru v novém období všem členům!

Jan Novotný,
odstupující předseda odboru.

Česká knihovna: Pro nové období správy knihovní zvoleni byli ctpp.: ze III roč. J. Schön, A. Diblík, A. Winkler. — Ze II. roč. J. Beseda, V. Ondrouch. Z I roč. Horsák, Lunga. Z nich J. Schön knihovníkem, J. Beseda jednatelem, Horsák pokladníkem.

Darem zaslány některé knihy „Omladině" v Jestřabicích u Kyjova.

Díky všem bohoslovcům, kteří svými příspěvky rádi uhražovali vydání knihovny, zvl. pak vldp. P. J. Kořistkovi, vicesuperioru, který ochotně radou a pokyny nápomocen byl. Hojného zdaru pro další léta!

Fr. Michálek,
odstupující knihovník.

V tomto období věnovala Literární Jednota 100 K na mosaikový obraz „kněží své Královně" na sv. Hostýně, 100 K na český kostel ve Vídni III (na Rennwegu); skupině „Všeodborového sdružení křesťanského dělnictva československého" ve Vídni II darovány Sebrané spisy Václava Kosmáka.

V listopadu zahájila Lit. Jednota naše t. zv. „akci missijní", jejížto účelem je podporovati katolické, zvláště slovanské missie na Balkáně, mezi českými vystěhovalci v cizině (v Německu) atd.; za tím účelem sbíráme mezi sebou (dle musejníků) „ušetřené groše", upotřebené známky, staniol a pod. a odvádíme to centrálnímu pokladníku „akce missijní". Snad by bylo možno i ve všech ostatních Jednotách podobnou akci zahájiti? Bližší vysvětlení a návod v této příčině na požádání rádi podáme.

Svěřujíce na prahu nového, jubilejního roku vedení Lit. Jednoty novému výboru, děkujeme co nejsrdečněji vdpp. představeným, jimž rozkvět a život L. J. leží na srdci a kteří se oň všemožně přičinili; děkujeme i všem ostatním, kteří pracovali pro rozkvět L. J.

Lit. Jednota vchází nyní do nového roku, do roku významného, v pravdě Cyrillo-Methodějského; přejeme nástupcům svým ze srdce, by sv. apoštolé slovanští za přímluvy korunované Královny Moravy žehnali jich snahám, všem jich pracím a podnikům, aby nový ruch, nový život v L. J. nikdy neutuchal, by pravý, horlivý a vynalézavý duch Cyrillo-Methodějský mocně a stále silněji vanul Jednotou, by pronikl všechny její nynější i budoucí členy! Kéž i je — jako nás — stále sílí a k novým vznětům, velikým šlechetným činům vede vznešené heslo: „Chvalme Boha ve sv. Cyrillu a Methoději", jímž prodchnut měl by býti každý československý bohoslovec i kněz — duchovní to syn velikých svatých bratří Soluňanů! Ti buďtež zářivými vzory našimi v přípravě na vznešené, svaté povolání naše!

Kéž i dále zkvétá, mohutní a s hojným zdarem a požehnáním Božím pracuje v duchu skutečně Cyrillo-Methodějském Lit. Jednota naše!

Všem Jednotám dle dřívějších předchůdců našich bratrský pozdrav: „Chvalme Boha ve sv. Cyrillu a Methoději!"

Jménem výboru: Jan Ev. Hrubý,
odstupující předseda L. J.

* * *

Program plenárních schůzí za nově zvoleného předsednictva byl tento:

I — 12 ledna: 1. L. Bella: „Sv. Cyrill na sotnách". (Sbor). — 2. „Dědictví cyrillo-methodějské — dědictví bohoslovců"; úvodem do nového období (předseda). — 3. J. C. Sychra: „Píseň práce". (Sbor).

II — 19 ledna: 1. Jindřich Pech: „Večerní hymna". (Sbor). — 2. „Arnošt Hello, povaha a význam jeho díla" (předseda).

III — 9 února: 1. Jos. Haydn. „In manus Tuas commendo . . ." — 2. „Ctihodným pánům ordinandům na rozloučenou" (H. Olšanský, II r.) — 3. Jos. Haydn „Sitio". — Smyčcová quartetta Haydnova přednesli cthpp: Št. Nevrlý, II r., 1 housle; J. Novotný, IV r., 2 housle; Ig. Kadlčák, IV r., viola; Vlad. Kodítek, II r., cello.

IV — 23 února: 1. Jos. Haydn. „Consummatum est". (Smyčcové quartetto). — 2. „Sociální význam nejsv. Eucharistie" (J. Roháček, III r.). — Fr. Picka: „Smrt Kristova". (Sbor).

Jednotlivé odbory „L. J." pracovaly s tímto výsledkem:

Odbor apologetický: V úvodní schůzi k novému období (14 ledna) nastínil předseda program, jejž chce sledovati a vysvětlil některé body stanov.

Veřejné přednášky byly čtyři: 21 ledna: ctp. Tom. Klepek (I r.): „O příčinách nevěry". — 27 ledna: p. Fr. Blaha (II r.): „O Neposkvrněném Početí Bl. P. Marie". — 18 února: p. Jos. Bobal (III r.): „Církev katol. a pokrok". — 25 února: p. Em. Pokorný: „„Ukrutnosti protireformace katolické a historická pravda". —

Na dvou důvěrných schůzích referovali: 11 února: ctp. Vít. Andrýsek (I r.) „Smrtí končí se vše?" — 4 března: p. J. Rozehnal: „O modlitbě".

Do odboru přihlásilo se 46 členů, z nichž je 28 řádných.

Karel Gamba, předseda odboru.

Odbor sociologický: pořádal v novém správním roce 7 schůzí: Činnost zahájil nový předseda přednáškou: „Církev katol. je již ve své podstatě sociální a proto i církví XX století". Na dalších schůzích přednesli kollegové: Jos. Nejedlý (III r.): „Spolek sv. Rafaele k ochraně katol. vystěhovalců". — Jos. Strajt (II r.): „Sociální význam svěcení neděle a svátků". — V. Jakubík (II r.): „O agitaci". — J. Benda (II r.): „Katolicism a národnost". — V. Andrýsek (I r.): „Stříďání mládeže školní a školní spořitelny". — Odbor má 38 členů řádných a 35 členů mimořádných. Vlp. P. V. Hálkovi, faráři v Liboci, děkujeme za brožury, které nám laskavě zaslal k přednáškám o spolku sv. Rafaele a nádražních missiích.

Petr Crhák, předseda odboru.

Odbor Cyrillo-Methodějský: Pořádal v tomto období šest schůzí: 1. Zahajuje nové období promluvil předseda „O otázce Cyrillo-Methodějské", při čemž podal program práce v novém období. — 2. „Vztahy Ruska k Římu ve stol. IX—XIII" (předseda). — 3. „Vztahy Bulharů ke Sv. Stolici do IV výpravy křížové" (Jos. Nejedlý, III r.). — 4. „Vztahy Srbska k Římu do XIV stol." (Ant. Vysloužil, III r.). — 5. „O církvi katol. v Albanii do vpádu Turků" (Jos. Nejedlý, III r.). 6. „Co dal Východ Západu?" (Fr. Dvorník, I r.)

K. Hnízdil, předseda odboru.

Odbor literárně-historický pořádal v tomto novém období celkem 6 přednášek na 3 veřejných a 3 důvěrných schůzích.

Na první veřejné — úvodní zároveň — schůzi poukázal předseda, jak nutno jest v nynější době, by kněz studoval dějiny. Na druhé veřejné přednášce probíral p. St. Penka (IV r) „náboženský stav v Čechách a na Moravě v II polovici XVI stol. a na třetí přednášce veřejné dokončil toto thema poukázav zvláště na příčiny, proč se církev katol. na Moravě poměrně brzy zotavila z velikého úpadku. —Na důvěrných schůzích přednášeli: p. Ferd. Chýlek (II r.): „Jaké stanovisko zaujímají přední naši dějepisci při líčení čes. dějin". — p. Al. Černý (III r.): „Tom. Štítný,

největší čes. filosof své doby". — p. Ferd. Chýlek: Několik kapitol z dějin utlačovaných katolíků v Irsku." Ant. Vysloužil, předs. odb.

Včelařský odbor pořádal v novém období tři schůze. Činnost zahájil předseda a poukázal v přednášce na ideální stránku včelaření. Na schůzi druhé vylíčil p. J. Novotný (IV r.) vliv podnebí na včely a v třetí schůzi přednášel ctp. Roháček A.: „O rozdílech včel". Při schůzích rozpředla se vždy čilá debatta.

Klepík Lad., předseda odboru.

Všem Jednotám pozdrav bratrský!

Karel Hnízdil, předseda Lit. Jednoty.

Z PRAHY.

Život v naší „Růži Sušilově" utěšeně se vzmáhá, jak patrno z činnosti její, neboť vedle přednášek členů promluvili v „Růži" četní hosté; zvláštní pozornost věnována knihovně, která systematicky se pořádá za tím účelem, aby byla prakticko-příruční knihovnou, v níž by zastoupeny byly odbory jednotlivých odvětví praktického a bohovědného studia a tak doplňovala knihovny zřízené při semináři filosofickém a biblickém na fakultě.

Každý čtvrtek konaly se pravidelné schůze, které bývaly četně navštěvovány.

III řádná schůze konala se dne 31 října r. 1912. Schůze zahájena byla velebným chorálem Jindřichovým: „Pod křídla Tvoje . . ." (Nastudoval dirigent koll. Fr. Šimon (IV r.) pro jubilejní schůzi Svatováclavské Jednoty, jež se konala za předsednictví hraběte Schönborna a za účasti J. E. ndp. kardinála a mnohých vysokých hodnostářů církevních). Za mohutného dojmu, který způsobil s procítěním přednesený chorál, vylíčil jednatel svoje dojmy z letošních velehradských slavností zhostiv se tím milé povinnosti na něho vznesené jako delegovaného zástupce pražské „Růže".

Na IV řádné schůzi 7 listopadu podány byly od koll. K. Pražáka (IV r.), J. Jáska (II r.), A. Branda (II r), účastníků to Eucharistického kongresu ve Vídni, zprávy o slavnostech, přednáškách a dojmech.

V řádná schůze dne 14 listopadu připravila posluchačům zvláštní požitek. Přednášel koll. K. Kubeš (IV r.) ze svého nashromážděného bohatého pokladu o nebes Královně, Svaté Panně, na thema: „Circumdabant eam flores rosarum", v němž probral enkomia Loretánské litanie a na konec promluvil několik slov o marianských hymnech.

Velmi četně navštívena byla VI řádná schůze, na níž přednášel vzácný příznivec snah našich vdp. Dr. František Stejskal. Thema jeho přednášky bylo: „Současné moderní bádání hagiografické o úctě a době smrti sv. Cecilie". V úvodě řeči své upozornil vdp. řečník na význam a důležitost bádání hagiografického a podal hlavní zásady ve studiu tomto tak, jak stanoví je slavný bollandista brusselský Hippolyte Delehaye. Na to přikročil k vlastnímu předmětu přednášky, v níž podal výsledek dosavadního bádání, totiž, že sv. Cecilie byla panna a mučednice, která s největší pravděpodobností umučena byla v druhém období pronásledování Marka Aurelia (177—180). Úcta a doba smrti sv. Cecilie je totiž v novější době předmětem častých úvah a studií, které zvláště v posledních letech vyvolány články Dra. K. Kellnera (Theol. Quartalschrift r. 1902, 1903, 1905, a II vyd. jeho Heortologie). Domnívá se totiž Kellner, že se mu podařilo dokázati nemožnost připisovati mučednictví sv. Cecilie pronásledováním stol. II a III, jak učinil i spisovatel Libri Pontificalis a že tedy nezbývá než posunouti smrt sv. Cecilie do doby Juliana Odpadlíka. K domněnce Kellnerově kloní se protestanté, kteří jdou ještě dále pochybujíce i o mučednické smrti. Na straně katolické naproti tomu není shody, archaeologové se rozcházejí. Tak Dom. H. Quentin přičítá smrt sv. Cecilie době pronásledování Dioklecianova, B. Aube době Decia — do Galliena 249—260, Baronius vládě Alexandra Severa 222—235, s nimž souhlasí též A. Kirsch; Ebers K. klade smrt její do doby Septimia Severa 202—211, posléze veliká většina přidržuje se názoru J. Kř. de Rossiho, který klade mučednictví sv. Cecilie do druhého období pronásledování Marka Aurelia 177—189, s ním pak souhlasí Tillemont, Mons. Duchesne, Allard, Stevenson, Armellini, Wilpert, Leclercq, Le Blant, P. Syxlus O. C. R., Schmid, Dom. Guéranger a Bilczewski-Tumpach. Důmyslně a

vědecky vedenými důkazy vyvrátil Dr. Stejskal nesprávná tvrzení Dra. Kellnera i jakoukoli jejich pravděpodobnost.

VII řádná schůze konala se 28 listopadu. Koll. J. Šimoníček (III r.) svěžím tenorem přednesl Bethovenovu večerní píseň: „Pod hvězdami — doprovázen na klavír koll. J. Štucbartem (II r.). Na to následovala přednáška koll. J. Litomiského (III r): „Náboženstvo-národnostní poměry ve východní Haliči". Prodlévaje několik prázdnin ve zmíněných končinách poznal z autopise ony poměry, ukázal organický vývoj ritu arménského, rusínského a latinského, letmo dotkl se otázky židovské, by obšírně se zmínil o náboženském nadšení lidu polského.

Jaksi v předvečer svátku Neposkvrněného Početí uspořádána 5 prosince VIII řádná schůze, která měla slavnostní ráz. Prvním číslem na programu bylo Bastlovo „Ave Maria", které zapěl koll. J. Štucbart (II r.) doprovázen koll. Pražákem a Šimonem (harmonium a housle). Na to ujal se slova koll. K. Kubeš (IV r.) o svém jediném thematě stále novém, povždy krásném: „Immaculata — praedestinata, figurata, realizata".

V předvánočním období dle stanov konala se 16 prosince valná hromada, na níž jednotliví funkcionáři podali zprávu o činnosti „Růže".

V novém roce 1913 zahájeny byly pravidelné členské schůze dne 23 ledna přednáškou koll. Jar. Bartůňka (III r.): „Význam klášterů v dějinách lidské vzdělanosti se stanoviska historie".

X řádná schůze konala se 13 února, na níž přednášel koll. J. Krejčík (II r.) na thema! „Několik slov o vesmíru". Přítomné účastníky mile pobavili koll. J. Štucbart, J. Říha a Fr. Šimon přednesem skladby Hlochovy: „Vlny života".

Z mimořádných schůzí uvésti sluší přednášku proslulého cestovatele, člena Národní Rady České, vdp. Al. Svojsíka, doprovázenou četnými světelnými obrazy z poslední jeho cesty Střední a Jižní Amerikou. — Ve dvou přednáškách o uměleckých památkách našeho seminárního chrámu odborný výklad podal Ph. C. Bohuš Vlačiha. Zajímavou a praktickou byla přednáška našeho domácího lékaře Dra. J. Ečera: „O první pomoci". — Dne 4 února zavítal k nám vdp. provinciál Augustin Kubes O. M. Cap., který ve své velice krásné, mnohými světelnými obrazy doprovázené přednášce: „O cestě do Švýcar" vylíčil nám život a krásu katolických kantonů tohoto svobodného státu. Dne 10 února mnohé praktické pokyny o působení kněze v duchovní správě podal v přednášce své dp. farář V. Hálek, který na „Růži" jako bývalý předseda nezapomíná.

Laskavostí vdp. ředitele Mons. Říhánka byl pozván dne 19 ledna slovutný p. F. Procházka, em. ředitel Zemské banky král. Českého a starosta Jednoty českých strádalů, který proslovil pozoruhodnou řeč: „O apoštolském poslání kněze". Řeč tuto přineseme příště.

Pokud se týká vnitřních záležitostí „Růže Sušilovy", bylo nutno konati více výborových schůzí.

Dne 20 prosince bylo vysloveno blahopřání k abrahamovinám J. M. ndp. praelátu Th. Dru. Josefu Tumpachovi, který stál u kolébky „Růže Sušilovy" a byl prvním jednatelem. Vznik a založení naší družiny!

To sladké naše jitro probuzení,
ó kdo z nás jeho rozkoš necítí!
V snech našich jdete světci ozáření,
a srdce hoří svatou závistí.

V činnosti vzácného jubilanta tak mnohostranné nalézáme potvrzení slov zakladatele „Růže": Jest pravda, že založení Růže Sušilovy v českomoravských seminářích není událostí světodějnou, ale snahy a zápaly v ní projevované nelze také považovati za pouhou jen hříčku. Stalyť se většině, ba téměř všem, kdož v řadách kněžstva dnes v národě našem literárně jsou činni, průpravnou školou a zasluhují, by byly náležitě oceněny.

Povinností naší je vzpomenouti také abrahamovin Mons. Jana Nep. Říhánka, zasloužilého ředitele kn. arc. semináře, které slavil dne 11 ledna v úplné tichosti, jak si toho jeho skromnost vymiňovala. Mons. Říhánek působí již dvacátý šestý rok na vinici Páně. Bohoslovecká studia konal v Římě. Po vysvěcení poslán za kaplana do Haydy-Boru. Brzy, však odvolán z duchovní správy a ustanoven prae-

fektem studijního konviktu v Příbrami, odkudž za několik let přeložen do Prahy za spirituála a r. 1903 stal se rektorem kn.-rac. semináře, kdež dosud obětavě působí nepřijav vyšších úřadů církevních. Působnost jeho jako vůdce a vychovatele dorostu kněžského ani doceněna býti nemůže hned přítomností, která však přinese hojného požehnání pokolením budoucím. Jako v konviktu, tak i v semináři získal si srdce všech. Je tudíž pochopitelno, že jeho svěřenci nemohli při této příležitosti neprojeviti řediteli svému důkazů vroucích citů úcty a lásky. I „Růže Sušilova" nezůstala pozadu a uspořádala dne 12 ledna slavnostní schůzi s tímto programem :

1. K. Bendl: Slavnostní sbor— přednesl hud.-pěv. odbor „Smetana". — 2. Proslov předsedy koll. J. Samka. — 3. Z Gallilee. Báseň, napsal koll. J. E. Říha. — V. J. Novotný: Modlitba — zapěl koll. J. Šimoníček s průvodem houslí, violy a harmonia. — 5. Umělecké památky o úctě sv. Jana Nepomuckého — přednášel jednatel J. Hronek. — 6. Dobrý pastýř. Báseň, napsal koll. V. Žalud. — 7. Fr. Gaal: „Suita na národní písně" — přednesli koll. Fr. Šimon, J. Štucbart, V. Žalud, J. Růžička.

Spontanní projev „Růže Sušilovy" representující všecky české bohoslovce, mile překvapil našeho jubilanta. Ráz celé schůze byl prostý a nehledaný, za to však upřímný a srdečný, který případně charakterisoval předseda slovy předposledního officia minulého roku podávající krásnou homilii sv. Ambrože, která vystihuje poměr pastýřů betlemských ke Kristu: Simplicitas enim quaeritus, non ambitio-desideratur. Rozhodli jsme se pro tuto prostou formu z vážných důvodů a zřekli jsme se všech hlučných oslav, poněvadž manifestace bývá chuda na činy a věcnou práci, kterou žádá duch našeho ústavu. Mocně působil doslov našeho milovaného vychovatele, jenž jedněm jest odměnou, druhým vzpruhou k slunným výšinám ideálů.

Schůze přítomni byli vedle osoby jubilantovy vdpp.: spirituál J. Bouzek, Dr. Jos. Soukup, prof. Dr. F. Stejskal, Jiří Kobliha, Michael Disstler, adjunkti theol. fakulty a domácí lékař dr. Ečer.

Bratrským jednotám pozdrav ! J e d n a t e l.

Z HRADCE KRÁLOVÉ.

Podáváme tuto přehled činnosti naší Jednoty za prvé pololetí letošního školního roku. Bylo pořádáno celkem 6 řádných měsíčních schůzí spojených s přednáškami; mimo to pak každý týden jedna večerní rozprava. Themata rozprav těchto jsou volena jednou z oboru apologetiky, po druhé z oboru hospodářského.

P ř e d n á š k y : Dne 24-XI 1912 poctil nás návštěvou bývalý rektor semináře vsdp. kanovník Th. Dr. Fr. Reyl a přednášel nám „O tisku". Časová jeho řeč upoutala zájem a pozornost všech posluchačů. Předseda poděkoval vzácnému hostu jménem všech přítomných za ochotu, se kterou přednášku převzal a požádal vsdp. kanovníka o přednášky další.

Dne 12-I 1913 vítali jsme na schůzi Jednoty milého hosta vdp. Th. Dr. Jana Konečného, vicerektora našeho semináře. Přednesl nám řeč o thematě: „Velehrad střediskem snah unionistických". Jsme vděčni vdp. Dru. za krásnou jeho řeč a chováme přání, by přispěla ke sjednocení našemu s církví východní. A neméně vděkem zavázáni jsme vdp. Jiřímu Sahulovi, redaktoru „Obnovy", jenž dne 9-II 1913 přednášel nám „O povaze husitismu".

Co se týče přednášek bohoslovců samých, uvádím pořadem tyto: Předseda koll. R o h l e d e r předvedl nám ve 2 přednáškách vzpomínky ze své cesty do Dubrovníku. — Koll. T a u f e r (I r.) přednášel o thematě: „Čeho nám třeba věděti o sociálních demokratech" — rovněž dvakráte. — Koll. M a r e k (IV r.) mluvil o thematě: „Čechové a XXIII mezinárodní eucharistický kongress. — Koll. T i c h ý (I r.) předvedl ve 2 přednáškách zajímavou psychologickou studii „O podivínech a lidech nápadných". — Koll. J u ř e n a (II r.) podal obsažný referát o prázdninovém sjezdu bohoslovců na Velehradě. — Koll. M u s i l (II r.), který řídí odbor hospodářský, vysvětlil ve 3 rozpravách dějiny včelařství a hospodářský jeho význam. — Koll. K u c h a ř (II r.) přednášel o thematech: a) „Přípravy českých politických stran

na r. 1915"; b) „Předchůdci Husovi vůbec a čeští zvláště". — Koll. Machač (IV r.) přednášel o „Učení Husově". Celá otázka Husova buďe podrobně probírána.

*

Činnost odboru venkovských knihoven: Založena byla 103 knihovna v Novém Hradci Král. o 65 svazcích. Vyměněno 6 knihoven: v Pusté Kamenici, v Pěčíně, ve Studenci, v Ranné, ve Rtyni a ve Svojanově. Zruženy knihovny v Čihošti a ve Vys. Mýtě. Celkem rozesláno letos 530 knih.

V Hradci Král., 13 února 1913.

Fr. Fidler, t. č. jednatel.

Z ČES. BUDĚJOVIC:

V měsíci lednu a únoru pořádal „Apologetický kroužek Jirsík" 6 schůzí. Přednášelo se na thema: „Sociální demokracie a její vztah k náboženství" dne 12-I a 26-I: koll. Bártl (I r.) — „Kněz a národní píseň" 2-II a 9-II: koll. Davídek IV.) — „Poslední zjevy ve filosofii" 16-II a 2-III koll. Prokop (III r.).—Dne 23-II oslava 30letého úmrtí velikého našeho biskupa Val. Jirsíka s programem: 1. Bendlův „Chorál národa českého." — 2. Řeč koll. předsedy. — 3. Několik recitací. — Vedle toho svoláno několik mimořádných schůzí; na programu otázky týkající se projektovaného Almanachu.

Za „Jirsík" Prokop, jednatel.

Rozmanitosti.

K Psychologii českého čtenáře. V kavárnách sedí jsouce „zabarikádováni" spoustou časopisů, číšníci bývají štváni . . . vlna časopisů převalí se . . . Kavárenský čtenář je pozoruhodný. Přečte v půlhodině tucty listů a revuí. Má svou vytříbenou zručnost, svůj pozoruhodný cvik, svou schopnost najíti bleskně zprávy, které ho zajímají, odstavce, které pohltí, sensace, na které čeká. Přelistuje stohy potištěného papíru, ale utkví na jediné stránce, na jediném sloupečku — přečte jej lačně mezi dvěma loky kávy — a odloží list. Je s ním hotov. Četl jej. Je nezvratně přesvědčen, že jej zná. Má svaté právo mluviti o něm, kdykoliv a s kýmkoli. Má svůj nezvratný soud o jeho směru, o jeho úrovni, o jeho vlivu, poněvadž jej držel 5 minut v ruce a našel v něm několik řádků, které hledal. Nenašel-li jich tam, má svůj soud také . . . Čelní literáti nejsou dnes souzeni dle své umělecké schopnosti, ani dle své vůle k umělecké opravdovosti, nýbrž dle podružností, nejčastěji dle nahodilosti . . ." — V „Novině" 1910—11, čís. 12 (str. 382).

(Zajímavá charakteristika povrchnosti dnešního veřejného života: chvat — mělkost. Zajímavý to i fakt se zřetelem k nařízením o omezení četby novin a časopisů v uherských a českých alumnátech.)

Slavný biskup Brynych a „R. S." v Brně.

L. J. Chr.! Ctihodní Pánové!

Přijměte nejsrdečnější díky mé za dojemné, mně velice milé blahopřání Své! Heslo Sušilovo budiž vždy heslem Vaším: Církev a vlast kéž ve Vašich sestersky milují se ňadrech! Milujícím Církev a vlast naskytnou-li se Vám na cestě života trny — a cesta kněze tak často trním hojně posetá! — nuže pomnětež, že jen z trní růže vykvetá! Bůh siliž Vás Svou mocnou milostí, by vzešli ve Vás Církvi sv. kněží podle Srdce Božího, apoštolové silni vírou, v statečnosti křesťanské nezdolni!

Přijmětež srdečný můj pozdrav a biskupské požehnání!

Ve Hradci Králové v pondělí Velikonoční 1893.

† Edvard Jan Nep. Brynych,
biskup.

Slavná „národopisná výstava československá v Praze r. 1895" a brněnská „R. S."

V katolickém oddělení národopisné výstavy Pražské má býti mimo jiné předměty výstavní umístěno také úplné tableaux zesnulých vynikajících katolíků, kněží a laikův. Až dosud bylo sebráno více než padesáte podobizen; z moravských zasloužilých kněží jsou již opatřeny mnohé podobizny; chybí nám však ještě podobizny: dra. J. Bílého, dra. Bédy Dudíka, Fryčaje, Křížkovského, kan. Matěje Procházky, Škorpíka, Šmídka, Bedr. Sylva-Tarouccy a V. Žáka.

Podobizen zesnulých vynikajících laiků katolických na Moravě působivších nemáme až dosud žádných!

I obracíme se k Vám, ctihodný Pane, byste ctihodným pánům kollegům Svým přednésti ráčil naši prosbu: by nám laskavě ráčili opatřiti podobizny zmíněných mužů (spokojíme se v nejnutnějším případě i výstřižkem illustrace z časopisů)! Vděčni bychom byli též, kdyby nám prostřednictvím ctpp. bohoslovců Brněnských zapůjčen byl odlitek medaillonu z náhrobku Sušilova a Procházkova.

V Praze, na Příkopě č. 12. dne 28. III 1895.

Za odbor: Dr. A. Podlaha.

*

V Slovanské Praze, 7. IV. 1895.

Jménem akadem. odboru národopisného vzdávám Vám, přátelé, srdečný dík za zaslaný elaborát pro výstavu národopisnou. Poznali jsme a s radostí to konstatujeme, že mezi bohoslovci (vedle Vašeho semináře ještě v Budějovicích, Královém Hradci a Olomouci) panuje větší zájem a porozumění pro tak důležitou věc, než mezi mnohými akademickými spolky v Praze a na venkově. Že však obracím se jménem našeho odboru opět na Vás s novou prosbou, toho příčina leží v tomto.

Chceme totiž vydati tiskem průvodce po akademickém našem oddělení. Vlastně bude to průvodce, v němž tabulkami a diagrammy znázorněna bude veškerá činnost národní všeho studentstva československého v jednotlivých spolcích a jednotách sdruženého.

Publikace tato, jež obsahovati bude přibližně asi 12 tiskových archů, rozvržena jest tak, že vždy na jedné stránce otištěny budou stručné dějiny, na druhé straně pak tabulky znázorňující vznik a postup vykonané práce těch kterých spolků akademických. Takovým způsobem máme již 46 spolků úplně provedených. Dosud však nám schází literární jednoty bohoslovecké. Obracím se tudíž k Vám se snažnou prosbou, byste nám co nejdříve, nejlépe obratem pošty, vyplnili a zpět zaslali (Adresa: Kancelář akadem. odboru národopisného, Praha, Ječná ul. č. 8) přiloženou tabulku. Věc spěchá, neboť při zahájení výstavy má spis náš již býti vytištěn.

Chci pak Vám jednotlivé rubriky na přiložené tabulce blíže vysvětliti, byste věc správně čísly vyplniti mohli.

Rubrika členové zařízena u Vás podobně jako u jiných spolků, jež mají členy čestné, zakládající, přispívající a činné. Jednota Vaše má nejspíše jenom členy činné, proto rubriky členů čestných, zakládajících a přispívajících beze všeho škrtněte. Udejte pak laskavě počet členů činných. Myslíme tím počet členů Jednoty, a ne počet všech bohoslovců semináře Vašeho.

Členové činní. V ostatních spolcích zařídili jsme rubriku tuto tak, že z ní zřejmo, kolik bylo z členstva činného toho roku: právníků, mediků, filosofů, techniků, theologů, farmaceutů atd. U Vás chceme, byste nám členstvo činné rozvrhli dle ročníků. Tak na př.: v roce 77-78 bylo činných členů jednoty Vaší 30. Chceme tudíž věděti, kolik z oněch 30 bylo v ročníku I, II, III, IV?

Schůze. Tím myslíme, kolik schůzí jste za rok pořádali a sice kolik valných hramad, kolik schůzí výborových, kolik týdenních nebo měsíčních (v rubrice ostatní).

Roční příjem, roční vydání Jednoty. Rubriky tyto jsou zřejmé.

Vydání na účely kulturní. Tím rozumíme vydání za zakoupené knihy, vazbu jich, časopisy, tiskopisy, dary a příspěvky spolkům a jiným podnikům všeobecné obětavosti vlastenecké. Podotýkáme, že máme však na mysli pouze vydání, jež Jednota vydala ze svého jmění a ne jednotlivci.

VEŘEJNÁ KNIHOVNA MĚSTA BRNA

K n i h o v n a s p o l k o v á má děl, svazků. Zřejmé. Myslíme totiž Vaši knihovnu bohosloveckou.

N a v e n e k z a s l á n o děl a svazků. Tím rozumíme knihy zaslané na venkov buď do založených nebo rozšířených knihoven nebo knihy darované spolkům a knihovnám venkovským. Některá čísla jsem už do příslušné rubriky vepsal Tak roku 1876-77 založili jste knihoven sedm a darovali knihy knihovnám venkovským třem. Celkem toho roku posláno na venek 758 svazků. Roku příštího 77-78 založili jste knihovnu jednu a darovali knihy čtyřem jiným knihovnám, celkem 205 svazků. Tedy 758 + 205 = 963, čili roku 77-78 měli jste po venkově již 963 svazků. V letech 79-83 knihovny — dle zprávy Vaší, pokud známo — zakládány a rozšiřovány nebyly. Roku 1883-84 založili jste knihoven 5 a rozšířili 4 knihovny, celkem toho roku zasláno ven 207 svazků. Tedy z roku 78- 963 + 207 (z roku 83-84) = 1170 svazků, takže máte roku 83-84 na venkově 1170 svazků atd. Dle toho vidíte, že přejeme si vždy úhrnný počet svazků. Věc je dobrá proto, že na konec vynikne úhrnné číslo. U Vás specielně číslo 3775, jež roku 95 po venkově roztroušeno máte.

Č a s o p i s y. Tím rozumíme počet časopisů Jednotou Vaší odebíraných, po případě po přečtení na venek zasílaných.

P ř e d n á š k y. Přejeme si opět pouze čísla, z nichž některá dle zprávy Vaší nám již dříve zaslané jste zaslal. Ve zprávě své zařídili jste diagramm přednášek ne dle počtu, nýbrž dle poměru mezi jednotlivými roky (počet stupňů na diagrammu). Za základ vzaty dvě práce (1 stupeň). Rozdělení takové však pro naši knihu se nehodí. Chceme určitá čísla, jež okamžitě orientují. Tak roku 83 zaznamenali jste v přednáškách 9 stupňů, tedy počtem 18 přednášek. Roku 85-86 stupňů 15, tedy přednášek 30 atd.

Z á b a v y. Myslíme opět číslo; kolik zábav jste v jednotě pořádali. Myslím, že jistě pořádáte zábavu na Mikuláše, na rozloučenou atd.

Z a l o ž e n é k n i h o v n y. Tím myslíme opět úhrnný součet. Příklad Vám to zase nejlépe znázorní. Tak r. 76-77 založili jste knihoven 7. Roku 77-78 knihovnu jednu, tedy roku 78 máte už na venkově knihoven 7 + 1 = 8. V létech 79-83 knihovny nezakládány, tedy trvá stále knihoven 8. Roku 83-84 založeny knihovny 5, tedy 8 + 5 = 13, jež r. 84 po venkově Vámi založeny byly. Tím na konec opět vynikne úhrnné číslo, tedy u Vás r. 95 celkem 57.

Ještě bych si dovolil při této rubrice obrátiti pozornost Vaši na jednu eventualitu. Dejme tomu, že jste (ač tak nevím) některou knihovnu dříve založenou později v obci té zrušili a jinam zaslali. V tom případě počítejte stále dále, poněvadž ona knihovna sice už neexistuje, ale přece Vámi jednou založena byla a úkol svůj vyplnila.

Odpusťte laskavě, jestliže se Vám některé moje vysvětlivky, jinak samozřejmé, budou zdáti směšnými. Chtěl jsem jenom, aby Vám vše, co od Vás žádáme, bylo jasným a zřejmým.

Dějiny literární jednoty Vaší nám byly již zaslány, takže třeba Vám jen v brzku vyplniti přiloženou tabulku.

Doufáme také, že prosbě naší laskavě vyhovíte.

S kolleg. pozdravem na Vás a všechny kollegy ostatní

za Akademický odbor Národopisný

MUDr. W e l l n e r M a x,

t. č. jednatel.

NB. Psané Vaše časopisy „Jaro", „Concordia", „Museum", tištěné almanachy Vaší jednotou vydané, byly by nám velevítanými. Vystavili bychom je vedle ostatních psaných časopisů z jednotlivých gymnasií, jichž máme značné množství.

Dr. Wellner.

V Praze, na Příkopě č. 12, dne 24-IV. 1895

C t i h o d n ý P a n e !

Vzdávám jménem katolického odboru církevního Vám, ctihodný Pane, i ctihodným pp. kollegům Vašim vřelé díky za ochotu a laskavost projevenou listem ze dne 7 t. m.! V poslední době podařilo se nám získati dřevorytiny podobizen Křížkovského a Fryčajovu (z Bartlova „Slavína"); podobiznu Bílého vezmeme

z Vlasti. O podobiznu Sylva-Taroucy požádali jsme na základě upozornění Vašnostina vldp. kanovníka Kuldu. Prosili bychom tedy o podobizny Škorpíkovu, Šmídkovu, Dudíkovu, V. Žákovu, M. Procházkovu (máme dosud toliko malou podobiznu uveřejněnou před několika lety v kalendáři duch.). Byly by nám vítanější rytiny než fotografie; ráčíte-li snad věděti, kde byly snad jejich obrazy uveřejněny, račte nám to laskavě sděliti. Jinak ovšem i za fotografie velice bychom byli vděčni. Kdyby opatření jich činilo Vašnostem veliké obtíže, prosíme aspoň o jednu z nich: o podobiznu M. Procházky !

Za laskavé zapůjčení medaillonu z náhrobku Sušilova vzdáváme srdečný dík; račte jej spolu s podobiznami, jež opatřiti ráčíte, zaslati pod adresou: Církevní odbor katolický Národopisné výstavy československé v Praze, Výstaviště.

Se srdečným pozdravem jsem Váš přátelsky oddaný

Dr. A. Podlaha.

Ruđer Bošković i njegova atomistika. (Tomo Starc-Šest, stud. theol (Zagreb). — („Apol.-filoz. klub Zbora duh. mladeži zagrebačke).

Od vajkada su se zanimali veliki duhovi pitanjem, što je materija i od čega sastoji ? Ta nije ni čudo, budući da nas materija opkoljuje i prati na svakom koraku. Pa kad bi človječji duh odgonenuo to pitanje, zacijelo bi pokročio vrlo daleko u spoznanju. No kako vidimo, da danas još ne znamo — a valjda i ne ćemo znati — bit materije. To može gledati samo duh, čisti duh, a čovjek, dok je čovjek, ne može. Makar su toliko knjige ispisane o tom pitanju, makar se danomice osnivaju katedre po različnim univerzama da se bave riješenjem te zagonetke, i pak možemo pouzdano reći, da će to pitanje ostati za uvijek tajnom. — Da, rozvila se posebna nauka pod imenom „atomistika", kojoj je svrha uroniti u samu bit materije, izvući iz nje nešto, ne zna nitko što, ali traži nešto, što bi ljudski duh bjelodano vidio, te tako našao u tom smjeru zadovoljstvo.

Evo već najstariji atomista Leukip, Demokrit, Epikur zasnovaše teotiju o atomima, koji se slučanjim vibriranjem spajaju i tako stvaraju pojavna tjelesa. No ta teorija također prihvačena od modernih materijalista i monista ne može se održati pred zdravom kritikom. To je hipoteza bez dokaza. Pa recimo, da se ne dade pobijati, ipak nam ostaje tajnom, što je napokon materija, što su atomi ? Kasnije su atomistike najznatniji zastupnici Newton i Descartes, koji spoj atoma u materiju pripisuju direktno izvanjskoj Božjoj moći. No najnovija znastveno upotrebljavana atomistika svodi spoj atoma u tijelo na atomske imanentne sile. Razlikuje dvostruke atome i to : ponderabilne i imponderabilne. Imponderabilni inspunjaju cijeli svemir, te se po njima, kako optika uči, širi svjetlo, dok je sve ostalo sastavljeno od ponderabilnih atoma.

Između ovih ponderabilnih atoma vladaju različne sile kao: atrakcija, athezija ili kohezija, odbojna sila ili repulsivna sila te kemički afinitet; između imponderabilnih vlada samo odbojna sila, pa su upravo poradi toga ti atomi rašireni po cijelom svemiru.

Pomoću tih atoma tumači se nesamo rasprostiranje svjetla nego i magneti, zam, elektriciteta, toplina itd. Što se tiče onih prvih, uzima ta teorija, da prevladava kohezija, te prema jakosti te sile imademo tri agregatna stanja: krutine, tekućine i uzdušnine.

Po toj se teoriji atomi barem krutih tjelesa dotiču, je među njima vlada kohezija, koja svladava svaku druhu silu. Tako drži i glasoviti matematik i astronom Newton.

No pitanje je, što misli atomistika pod atomima ? Odgovor je kratak. Najmanja tjelešća, koja se više kemički ne mogu dijeliti, zovu se atomi. Iz te definicije dakle izlazi, da su ti atomi tvarni, protežni u prostoru kao i svako drugo tijelo. Materija se logički stastoji iz takvih atoma. Do tih se atoma dolazi opet dileljenjam materije po mogučnosti. Tako po prilici razlaše obična atomistika u znanosti upotrebljavana.

Nastaje važno pitanje, da li su svi filozofi tako držali. Mogli bismo mnoge pokazati, koji su se manje više razilazili s tim atomizmom, no nas zanima jedino Bošković.

Proučavajući njegov sistem opažamo, da se diametralno razlikuje od navedenog sustava. Kao što Leibnitz osniva nekli osebujni svijet monada, tako i naš Bošković posebni svijet atoma. Kaošto su Leibnitzove monade autonomne i mali svijetovi za sebe, takovi su po prilici i Boškovićevi atomi. Razlika će biti samo u tom, što Leibnitz pridjeva svojim monadama dušu, dok toga kod Buškovića ne vidimo. No ako mislimo pod onom dušom silu, onda je Boškovićev atom mnogo sličniji, gotovo isto što i monada.

B o š k o v i ć je dakle osnovao osebujnu teoriju atoma, koja se temelji na potpuno drugim principima nego-li dojakošnja.

Ne vlada, kaže Bošković, između atoma privlačiva sila, nego obratno, o d b o j n a, koja drži atome u nekoj udaljenosti, te me dopušta nikako, da se oni sraze. No neka nitko ne misli, da je Bošković samo nabacio tu misao bez i jednog dokaza. Ne, on to dokazuje pomoću zakona „n e p r e k i d n e p o s t u p n o s t i" ili sukcesije te „n e p r o b o j n o s t i" ili neproničnosti tjelesa. Da se bolje razumije, postavlja Bošković mjesto atoma dvije kuglice, koje se giblja, no prva manjom a druga većom brzinom. Druga će kugljica dostići prvu, te će poslije takozvanog sraza iči jednakim brzinama. Sada pita Bošković, da li se je onaj sraz doista zbio ili je bio samo prividan. On kaže, da je to samo p r i v i d a n sraz, a o zbiljskom ne može biti govora. Jez, da je nastao nistinu sraz, onda se zacijelo one brzine moradoše skokom promijeniti. Ali to je nemoguće. Jez, dok je ruga kuglica dostigla prvu, imala je svoju prijašuju brzinu, a sada u samom srazu barem u jednom momentu, nadošla je k toj staroj brzini nova brzina od prve kuglice. Prema tome bi druga kuglica imala u jednom te istom momentu dvije brzine, a to je nemoguće, to je protuslovlje. Zakon „n e p r e k i d n e p o s t u p n o s t i" dokle stoji, t. j. „natura non facit saltus", neto svaka količina promjenljive veličine, kad prelazi od jedne veličine na drugu, mora prolaziti kroz sve posredne istovrsne veličine. Zato taj zakon vrijedi samo za sukcesiju — najme — za ono, što se giblje, a ne vrijedi za negibljivo. Dakle se kuglice, odnosno atomi ne smiju sastati, a da ne povrijede taj zakon neprekidne postupnosti. No da kuglice i ne povrijede taj zakon, povrijedile bi drugi zakon „n e p r o b o j n o s t i" tjelesa. Jez kad bi nastao zbiljski sraz, onda bi zacijelo druga kuglica probijala u prvu, a to ne smije biti: jez bi barem u prvom momentu sraza na jednom te istom mjestu bile dvije točke, a tim bi se ukismo u prirodi najvažniji zakon, da na jednom te istom mjestu u isto vrijeme može biti samo jedan predmet. Nemoguć je dakle zbiljski sraz nego je samo prividan.

Što smo rekli o kuglicama, aplicirajmo na atome. Ni oni se ne mogu dodirati nego samo prividno. No zašto sve to? Kako dakle biva ovo izjednačivanje brzina? Jez u istinu poslije t. zv. sraza vidimo, gdje se kuglice jednakom brzigom giblju.

Te se brzine izjednaćuju, kako on razlaže, prije samog sraza, dok su još kuglice u nekoj distanciji. No te se brzine ne izjednačuju same po sebi, već mora biti neka sila, kojato čini, i koju on naziva „o d b o j n a s i l a". Ta je odbojna sila, kako je već spomenuto, ključ cijelog Boškovićevog sistema, jež se na njoj temelji njegova neprotežnost atoma, te za to ni tvari nijesu neprekidno protežne.

Kako dakle ta sila djeluje, viđjet cemo na kuglicama. Kad se kuglice udaljuju jedna od druge, pada malo po malo odbojna sila a raste pritežno. Tak se one udaljuju sve više i više, te i odbojna sila sve više pada, a pritežna raste. Svakako će takvim udaljivanjem doći na jednu točku, u kojoj će odbojna sila biti jednaka ništici. Preko te ništice rašti će još više pritežna sila, eventualno u neizmjernost, ako distancija raste u neizmjernost. No sada uzmimo, da se kuglice približavaju, kaošto su se prije udaljivale. Sada će biti sve obratno. Odbojna će sila rasti, privlačiva će padati. Budući da su distancije sve manje, biti će odbojna sila sve to veća. Uzmimo da razmaci padaju ad infinitum i odbojna sila dopustiti, da se kuglice zbiljski dotaknu, nego će uvijek ostati između njih neki razmak. Prema tome mora odbojna sila uništiti prije svaku i najveću vrzinu, nego li se kuglijice sastanu, pak zato i nije moguć dodir.

Kad je tako kod kuglica, mora to isto biti i kod atoma. Iz toga slijedi, da atomi nijesu protežni, da nijesu tjelesa, jez kad bi bili protežni i tjelesa, onda bi nužno

bili i sastavljeni, a što je sastavljeno, to se ne može složiti sa zakonom sukcesije, neprobojnosti te odbojne sile. Makaz su atomi po običnom shvatanju najmanje čestice, koje se ne mogu više dijeliti, ipak, jer su tjelesa, djeluje u njima sila i to odbojna, koja ne dopušta da se sastanu Nesamo da ne dopušta, nego nipče nije nikad ni dopustila niti može dopustiti, pa su upravo stoga atomi neprotežni, imaterijalni. Po običnoj atomistici držimo, da su materijalni i protežni, no ako je tako, onda zacjelo sastoje i od dijelova između sebe dodirnih, no vaš zato, jež je dodir nemoguć, nemoguće je da su atomi protežni. Atomi su samo pomišljeni kao i točke. Jedino tim shvatanjem može se izbjeći protuslvolju, u koje zapada teorija „protežnih atoma".

Tako je zakon neprekidne postupnosti glavni temelj, na kojem Bošković gradi svoju teoriju. Taj ga je zakon doveo do odbojnih sila, koje rastu s umanjivanjem distancije, a rastu s uvećavanjem, koje su dakle u obratnom razmjeru sa distancijama.

Drugi je zkano, kako već spomenusmo, neprobojnost. Dok prvi zakon filozofskim putem dokazuje i zove u pomoć Leibnitza, koji se tim bavio — kod drugom se ne zadržaje dugo, jež je svakom evidentan. Interesantno je, što se i taj zakon dade svesti na prvi kaošto čini Lotze, pa i sam Bošković. Tjelesa su neprobujna, ali samo zato, što djeluju odbojne sile. Kuglice se ne odbijaju za to, jež su neprobojne, kako se u običnom svijetu misli, već zato, jer vladaju odbojne sile, te ji neprobojnost samo posljedica ovih sila, a nije nikakov uzrok.

No govoreći o odbojnim silama ne zaboravimo na pritežne. Kad bi samo odbojnost vladala, onda bi ta sila zaspršila atome svemirom, te mi nopće ne bismo imali nikakve mase. Opet kad bi recimo vladala između atoma samo pritežna sila, onda bi se oni doticali, a time bi bio povrijeđen zakon neprekidne postupnosti; onda bi ti atomi bili protežni, a upravo se protiv toga Bošković svom snagom bori, dokazujući da su atomi neprotežni.

Da se jedno ali drugo ne dogodi moraju vladati obje sile, odbojnosti i pritežnosti, a na granici ovih dviju sila jest status atoma.

Uzmimo za primjer opet kuglice. Već je unapred kazano, da je odbojna sila u obratnom razmjeru sa distancijama; pita se sada u kakvom je razmjerju pritežna sila s distancijama. Iz unapred rečenoga izlazi da je pritežna sila u upravnom rozmjeru za distancijama. Kad je tome tako, onda se te sile upotpunjuju. Kuglice, odnosno atomi, stoje jedon Co drugoga ne dotičući se. Čim bi se htjelviše približiti, ma samo za milijnuti dio mikromilimetra, već bi se tome oprla odbojna sila, dok mu se udaljiti ne dade pritežna sila i tako atom mora apsolutnom nuždom stajati u nekoj ravnoteži. Mislim, da je jasno sada što znači, da se ove sile upotpurjuju, a atom da stoji na medi tih sila.

Sada nastaje pitanje, kako može biti gotovo cijeli svijet o protivnom uvjeren, da su najme atomi protežni, a materija neprekidno protežna, jez se atomi dotiču? Bošković odgovara kratko: „quidquid in nostris sensibus est nihil, habere pro nihilo absoluto, origo est maximorum praeiudiciorum". Dakako, nitko još svije vidio one distancije izmedu atoma, nitko nije vidio ni samogatoma, ali zaz se može odatle zaključiti, da ih nopće nema ? Ako nas osjetila varaju, zas ćemo zato prezreti filozofiju ? Nas mnogo puta logika vodi do posve drugih zaključaka i izvoda nego-li osjetila. Mnoho su puta očuti samo iluzije i halucinacije. Po tako je i u ovom slučaju. Halucinacija se, da su atomi neprotežni; halucinacija je, da je materija neprekidno protežna. Za to treba dati prednost umu, koji nije ničim drugim vezan, već samo zakonima stroge logike. Nitko ne će poreći, da je upravo to najsigurniji put k istini. Za primjer navadi poznati Ptolomejev sistem. Vjekove su držali ljudi taj sustav voljanim sam za to, jez su zaključivali onako, kako su osjećali. No našao se Kopernik, koji je zabacio taj tobožuji kriterij istine i dao prednost filozofii, duhu, koji je slobodou. Zgodan je primjer o emanaciji i undulaciji svjetla. Dok se je prije držalo, da svjetlo,toplina itd. izlaze emanacijom iz dotičnih tjelesa, dokazalo je istraživanje, da je to nemoguće, jez bi se napokon ta tjelesa morala istrošiti. Zato danas vrijedi teorija undulacije,

No uza sve to, orlo bi pogriješio, tko bi Boškovića ubrojio u idealističku Kantovu školu. Bošković jasno govori o stvorima objektivnim, koja djeluju na naša živčana vlakanca. No različne stvari različno djeluju, pak zato i imamo tjelesa različno obojena, različne agregate etc. Djelovanje tih predmeta ne stoji u ničem drugom već jedino u veličini amplituda, brzini i smjeru gibanja atoma. A ta gibanja opet nastaju od uzajmičnih sila već prije spomenutih, koje u različnim distancijama atoma i u različnim pozicijama različno djeluju. Bošković dakle nije idealist, već računa s vanjskim svijetom, pa se zato može mirne duše pribroj filozofima Aristotelova sujera.

Bošković je dakle vrlo mnogo doprinijeo filozofiji, on je zasnovao posebno shvatanje u atomistici. On je osnovao posebni spoznajni sistem, koji, ako i nije bez prigovora i sa svih strana dokazan, logici ipak ne protuslovi, pa ga upravo zato možemo prihvaliti, jez tako možemo laglje riješiti pitanja atoma. Badava se izgovara senzualizam, da neprotežnih atoma zato nema, jez ih ne možemo pomiišljati, kao nešto materijalno — ali mi ih možemo, veli Ruđer, apstrakcijom samoga uma spoznati. Čemu je refleksija, čemu umovanje i druge duševne sposobnosti? Dakako da neproležnih atoma ne možemo pomisliti kao nešto materijalno, no mi toga niti ne ćemo, jez tvrdimo i dokazujemo, da su atomi neprotežni. Razumije se, kome su sjetila mjerodavna, taj će to nijekati, ali filozof ne će, barem će prije umom istraživati, pa će tak onda izraziti svoje mnijenje. Za filozofa je najme dovoljno, da neku stvar može pomišljati, a pomišlja ji valjano, ako je pomišlja po logičnim zakonima. Ako dakle nema u tom pomišljanju protuslovlja, može se uzeti kao hipoteza, ako ne kao teorija ili dokazana istina.

Kaošto si pomišlja Euklid točku „punctum est, cuius nulla pars est", tako si pomišlja Bošković atome. Euklidova točka dakako ne egsistira actu, ali je mi možemo pomisliti, možemo je pomisliti, kao i Boškovićev atom sa odbojnom i pritežnom silom, te će više takovih točaka, kad se primakun, prouzročiti slično gibanje kao i Boškobićevi atomi, što podražuju živčana vlakanca.

No kad su te točke podražile gibanjem naš mozak, onda mi imademo opažanja ito osjetna opažanja. Što to znači? Ništa drugo, nego, da su si one točke, odnosno atomi, skupile u nekakve skupine, a kad su u skupinama ne će više biti umyšljem, već zbiljske. Ta se teorija donekle potorđuje i tim, što protivna vodi u protuslovlje. Jez, ako uzima, da su atomi najmanje čestice, to se svakako i te čestice moraju još dalje dijeliti in infinitum. No to je protuslovlje, jez konačnu i ograničenu masu ne možemo dijeliti do neizmjernosti. Boškovićeva teorija, kako kazano, odbija to proluslovlje sa svojim neprotežnim atomima i jez ako operiramo s neprotežnim atomima, onda nema govora o kakvoj boskonačnoj djelivosti. Ako još uzmemo, da se tom teorijou podupire zakon noprekidne postupnosti i neprobojnosti ili neproničnosti, zašto onda ne bila ako ne dokazana, a ono barem vjerojatna i jez tko protivno tvrdi, da su najme počela tvari jednostavna, nerazdjeljiva (atomoi), a ipak protežna, co ipso unosi apsurd u samu stvar, jez nije jednostavno ono, što je protežno, budući da bi se to dalo i dalje dijeliti.

To su uglavnom misli, što ih zastupa Bošković u svojoj atomistici. Prikazao sam ih, koliko sam najbolje mogao. Nije mi bila nakana, da njegov sustav ocijenim kritički s obzirom na skolastičku filozofiju, jez to iziskuju predznanje filozofije i prirodnich znanosti, tek sam njegovu nauku izložio.

Završujući, ne mogu, a da ne rečem hvalu slavnom Dubrovniku, koji nam je dao Boškovića. Između drugih velikana Gundulića, Gjorgjića, Palmotića svakako je naš Ruđer najgenijalniji. Rodio se 1711 od bogatih roditelja. Kao dječak sjajno je napredovao u naucima u tadašujaj isusovačkoj školi. Poslije ode u Rim u „collegium Romanum", te zadivi sve svojom oštroumnošću. Pokazivao je izvanrednu sposobnost za matematiku, fiziku i astronomiju, te je već onda počeo izdavati djela o tim strukama. Svršivši nauke putovao je po Francuskoj, Njemačkoj, svagire su ga susretali s najvećim poštovanjem nesamo obični građani nego i učenjaci prve vrste. Poslije bi profesorom matematike u Paviji, a g. 1770 profesorom optike i astronomije u Milanu. Tu je osnovao zvjezdarnu u velikom stilu, te je dušom i tijelom radio za svoju astronomiju. No ni ovdje nije nije, dugo ostao. Počeo je polemizirati sa svojim drugom Lagran-

geom, pa budući da mu ni senat nije bio sklon, digne ga vlada sa stolice. Tim počinje za njega gorak život. God. 1773 bude ukinut isusovački red, te Bošković otide kao exjeznit u Francusku. No ni ovdje ne nađe sreće. Povukoše ga doduše u kolo akademičkih učenjaka, ali u borbi s ujima ne uspije. Njegovog patenta o mikrometru ne potvrdi ni pariška, ni londonska akademija, već dosudiše nagradu, što je razumljivo, svojim ljudima. Zato ode g. 1782 iz Francuske, da izda svoja djela, koja su već bila u rukopisu. Radeći tako s bolom u duši, izmoren velikim fizičkim i filozofskim radom umre godine 1787.

Tako svrši jedan od najvećih muževa nesamo 18. v., nego i svih vjekova. Nije se on bavio samo jednom strukom, već je svojim genialnim duhom obuhvatioje mnoho disciplina. Mi smo prikazali samo njegovu atomistiku, ali to nije nili stoti dio njegova rada. On je matematičar prvog reda, astronom, filozof, a to su svakako struke, koje traže izvanredan duh.

Naš je Ruđer Bošković ukratko bio muž po riječima A. Fabronija, koga bi Rim častio kao svoga učitelja, kojenu bi Grčka u doba svoje nezavisnosti i najveće prosvjete podigla bila trajan spomenik.

Náhrobní nápisy. Dne 17 ledna 1912 přinesl „Našinec" rozhodnutí správního soudu o stížnosti pí. Trutnovské proti obci Gumpoldskirchen u Badenu, že obec nemá práva rozhodovati, v jakém jazyku mají býti náhrobní nápisy. Jmenovaná paní dala svému choti, pochovanému ve zmíněné obci německé, český nápis na pomník. Obec Gumpoldskirchen nařídila, by nápis byl odstraněn. Vznikl z toho spor, který rozhodl správní soud ve prospěch pí. Trutnovské (výnosem ze dne 11 ledna 1912, č. 273). Zprávu tuto potvrzuje „Linzer Quartalschrift" 1913, str. 325 a udává bližší důvody. Každý má právo svým příbuzným a přátelům z úcty a lásky postaviti pomník. Dozorčí právo obce nebo majitele hřbitova vztahuje se jen na všeobecné požadavky (jako bezpečnostní, zdravotnické atd.). Nemá však obec práva nařizovati výlučné užívání jedné řeči. Rovněž smí nařídití obec prozkoumání obsahu nápisu náhrobního, ale ne jeho odstranění pro různost jazykovou. Veřejné předpisy platné pro veřejné hřbitovy připouštějí i jiné řeči kromě místní. Crhák.

Mezinárodní liga kněží „Pro Pontifice et Ecclesia".

Od autora brožury Giornalismo catholico P. Chiaudana založena byla kněžská liga „Pro Pontifice et Ecclesia". J. Em. F. V. Card. Dubillard, arcibiskup ze Chambéry, vyslovil se 26 června 1912 o lize takto: „Odporučuji co nejvřeleji založení tohoto mezinárodního podniku, jenž si vytkl za úkol podporovati mezi kněžstvem naprostou oddanost ke sv. Stolici."

Liga šíří, utvrzuje a podporuje v kleru a klerem v lidu věřícím velkodušnou oddanost ke sv. Stolici. Učí jej prospěchu sv. Stolice a sv. církve všeho se podjati a je-li třeba — i trpěti. Pohnutku k založení Ligy hleďati nutno ve stesku Otce, že je opuštěn od kněží a věřících, kteří z bázně lidské jej opouštějí v hájení učení, zájmů a práv sv. církve římské (Viz SS. Eucharistia 1913 čís. 1, str. 3).

1. Každý kněz vstupující do Ligy „Pro Pontifice et Ecclesia" zavazuje se slibem k ročnímu Petrskému haléři.

2. Jako ligista modlí se denně: Tu es Petrus et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam.

V. Constituit eum Dominum domus suae.

R. Et principem omnis possessionis suae. Oremus. Deus, omnium fidelium pastor et rector . . .

3. Slíbí ročně aspoň jednu mši sv. za sv. Otce odsloužiti; je-li v duchovní správě, má k této mši sv. i věřící pozvati a při tom uspořádati sbírku pro sv. Petrský halíř.

4. Ve zpovědnici má kajícníky nabádati k dennímu neb aspoň častějšímu sv. přijímání a k obětování aspoň jednoho sv. přijímání za sv. Otce.

5. Má aspoň jednou v roce kázati o papeži, nebo časových papežských výnosech.

6. Zavazuje se výslovně nečísti novin a časopisů (vyjma nutný důvod, jako vyvrácení nutné) psaných v duchu katol. liberalismu nebo modernismu. Rovněž má četbu tuto dle sil potlačovati.

7. Získá dle možnosti ročně aspoň jednoho nového abonnenta katol. a papeži věrných novin.

8. Přičiní se o hojné rozšíření výnosů sv. Stolice potírajících moderní bludné zásady, zvláště o rozšíření Syllabu Pia IV, encykliky proti liberalismu, modernismu, falešné demokratii.

9. Zvláště vytrvale a při každé příležitosti musí se zasaditi o obnovení spojení států s církví, o obnovení náboženského vyučování ve škole, o státní přípustnost náboženských kongregací a o jejich blaho.

10. Aby se ohradil proti umluvenému mlčení o římské otázce, zdůrazní „pro data opportunitate" nesnesitelný stav sv. Otce, jenž je „sub hostili postate constitutus".

11. Zavazuje se dále promluviti o papeži a jeho officielních výnosech a příkazích při příležitosti ve schůzích, na kongressích, ve spolcích.

12. Aby se přizpůsobil důrazným a opětovným upozorněním sv. Stolice o důležitosti vydatné znalosti scholastické filosofie a theologie dle učení sv. Tomáše, věnuje se tomuto studiu, pokud ho nebude zdržovati povinná práce a bude bez výjimky zvláště v tomto ohledu — jako v žádném jiném — příkazů sv. Stolice vůči svým spolubratřím a poddaným hájiti.

NB. Pro Rakousko jmenován generálním direktorem Ligy ndp. prelát Kleiser ve Frýburku ve Švýcařích. Přijímá přihlášky a podá vysvětlení.

Crhák.

Z AMERIKY.

Byl jsem požádán ctp. Jak Květoněm, americkým bohoslovcem, naším krajanem, bych v „Museu" uveřejnil malou lokálku a upozornil na bohosloveckou „Studentskou Hlídku" v Hlase St. Louiském. Místo zvláštního doporučení (rozumí se samo sebou, že náš česko-slovanský bohoslovec rád dle možnosti do „Studentské Hlídky" amerických bratří přispívati bude) dovolím si něco z dopisu onoho naší redakci došlého uveřejniti:

„Srdečně jsem byl potěšen Vaším listem, vždyť sebenepatrnější psaná řádka spolukrajany jest nám zde milou a hřejivou vzpomínkou na naši drahou vlast. My zde jásáme ze všech úspěchů, vítězství, kterých si dobude česko-katolický národ ve staré vlasti, taktéž cítíme bolestně každou tíseň, utrpení, kruté boje, jež dolehají a ničí náš odkaz svatováclavský.

Jelikož máme v Americe již založené „Sdružení" česko-amerických theologů, bylo by mým přáním, aby každý česko-americký bohoslovc stal se odběratelem „Musea", jelikož posud zde podobného věstníku nestává. Dále rozšířením vašeho listu, bude zajisté účelně vyhovovati americkým kollegům, vyjasní se lepší poměr mezi námi. S velikým povděkem přijímáme Vaše nabízené bratrské příspěvky do naší malé a nepatrné „Studentské Hlídky" v Hlase St. Louiském, Mo., jsme Vám za to vděčni, nám je toho zde velice zapotřebí, poněvadž máme málo sil. Taktéž nám slíbili akademikové Ligy „Studentské Hlídky" z Prahy své literární příspěvky; dnes „Studentská Hlídka" jejich nachází připravenou půdu mezi studentstvem česko-americkým, takže již v mnoha exemplářích přichází do Ameriky. Jakmile dostane se mi trochu času, zašlu něco pro „Museum", teď mám mnoho práce, jsme před sjezdem kléru česko-amerického a bohoslovců českých, který bude v Lisle, Illinois blíže Chicaga, tím nastává mnoho příprav, a za druhé stojím před ordinací a posléze řízení celého „Sdružení" a Studentské Hlídky v Hlase spočívá na mojich bedrách. Kdo jest poněkud zasvěcen do poměrů české Ameriky, uzná kus práce, úmorné, vysilující až do detailů. Do „Musea" budem zasílati občas zprávy z těch ústavů, kde naše mladá intelligence studuje. Snad by bylo na místě, kdybyste sebe menší článeček v „Museu" uveřejnil a vyzval své kollegy k spolučinné práci, upozornil je na naši novou organisaci pod protektorátem J. M. biskupa Koudelky a naší „Hlídku" v Hlase; dosud z organiso-

vaných theologů máme přes 30, ovšem do Hlídky píší též studenti-laici z universit a jiných ústavů — jen katolíci, netřeba podotýkati, že mezi našimi zde krajany jsou větším dílem volní myslitelé, svobodáři, a jinak, jak se to vše jmenuje." —

Netřeba ničeho již podotýkati. Zajisté každý podá pomocnou ruku bratřím americkým.

Adressář úředníků Sdružení Českých Bohoslovců:

Protektor: Nejdůst. p. biskup Jos. M. Koudelka 488 Cramer st. Milwaukee, Wis.

Předseda: Ctp. Fr. Tománek, St. Paul Seminary. (Groveland Park) St. Paul, Min.

Místopředseda: Václav Dostál, St. Joseph's College, Dubuque, Ia.

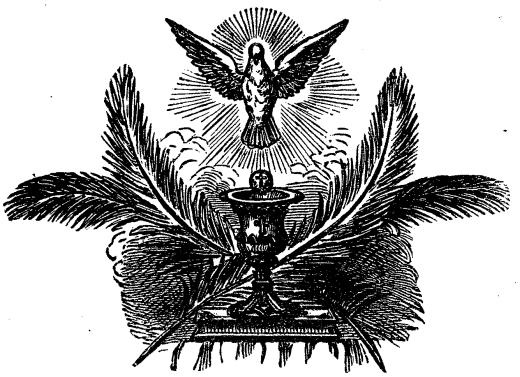
Jednatel: Jakub Květen, St. Mary's Seminary, La Porte, Tex.

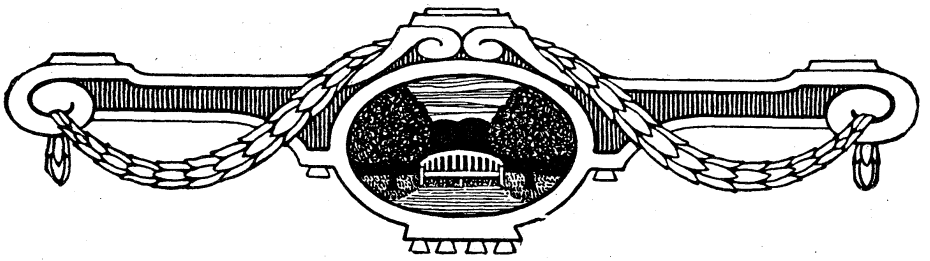
Pokladník: Václav Pánek, St. Joseph's College, Dubuque, Ia.

Důvěrníci: Ctp. Václav Línek, Kenrick Seminary, St. Louis, Mo. a Alfons Biskup, St. Prokopius College, Lisle, Ill.

„Hlas" americký vychází v úterý a v pátek. Adressa: „Hlas" 1625 South 11 th Street, St. Louis, Mo. Amerika.

J. A. Novotný.

Josef Buryšek (Hr. Kr.):

Reminiscence předkřesťanských národů na prvotní hřích.

„Ante hominem vita et mors, bonum et malum, quod maluerit, dabitur illi". Eccli 15, 18.

„Člověk jest si tajemnějším bez hříchu prvotního, než samo tajemství". — Pascal.

I.

Prve než byl svět, byla tu již Láska. Láska to byla, jež stvořila vesmír, Láska to byla, jež stvořila svět v malém — μικρόκοσμος — člověka. A jako Bůh nesmírně miloval tvory, viděti již z toho, že sám vlastní rukou vytvořil korunu všeho tvorstva, vrchol viditelného krásna, což uznává jak obyvatel končin hesperských tak Východan připisuje vytvoření těla lidského přímé činnosti samého Boha. „Nikde," praví Dr. Musil, „nenašel jsem v prastarých památkách východních zmínky, že by byl Bůh některý vlastní rukou vytvořil tělo zvířete a jako na bláznovství pohlíží Východan na domněnku, že by se tělo člověka vyvinulo z těla zvířete."[1]) Hle! Bohu nestačilo stvořiti praotce pokolení lidského jako člověka obyčejného, podrobeného bolestem a smrti, přirozeným následkům bytosti složené z duše a těla a určiti ho ke štěstí pouze přirozenému, jež by plynulo z poznání Boha přirozeným rozumem, z lásky k Němu jakožto Tvůrci a dobrému Otci a z touhy po věčné blaženosti v nebesích. Nikoliv, to lásce boží, jež je sama „divina essentia" tak nekonečná, jako

[1]) Dr. Musil: Od stvoření do potopy. Vzděl. knih. katol. 1905.

Bůh sám, nestačilo. Bůh povznesl Adama a s ním celé lidstvo na stupeň vyšší. Rozšířil tudíž a zmocnil přirozenou sílu rozumu světlem zjevení; rysy Boží, jež měla duše již stvořením, stokrát více oživotnil, sesílil, oděl rouchem svatosti a všech ctností, povznesl milostí posvěcující, jež plála z oka a tváře jeho; mohutnosti tělesné a duševní naladil v největší harmonii, tělu dal mimo to výsadu nesmrtelnosti. Člověka tak obdařeného určil k věčnému štěstí, jímž je šťasten Bůh sám. Cíle toho měl však dojíti s podmínkou, že vítězně obstojí ve zkoušce, jíž bude podroben. Zkouška ta byla nutná, neb jí mělo se rozhodnouti konečné určení člověka. Byť člověk obdařen rozumem a svobodnou vůlí, měl vlastním rozhodnutím získati si lásky boží; nikdo nemohl jej k tomu přinutiti. Aby pak k tomu se přiklonil, mohl míti i možnost nepřikloniti se a — v tom právě záleží jeho zkouška. Krásně to líčí básník v Ecclesiasticu 15, 14: „Deus ab initio constituit hominem et reliquit eum in manu consilii sui; adiecit mandata et praecepta sua; si volueris mandata servare, conservabunt te ... Apposuit tibi aquam et ignem, ad quod volueris, porrige manum tuam. Ante hominem vita et mors, bonum et malum, quod voluerit, dabitur illi". Mohl a měl ze zkoušky vyjíti vítězně, neboť příkaz boží byl snadný a pomoc boží zajištěna, by oddati se mohl Bohu pro čas i celou věčnost. Zatím ve zkoušce neobstál. Sveden byv satanem opakoval po jeho příkladu „non serviam, sám chci býti Bohem!"

Co se teď stane? Zavrhne Bůh člověka na věky, jako zavrhl satana? Nikoliv. Člověk provinil se přece méně než démon. Bůh předvídaje od věků pád člověka dopustil jakousi změnu svého záměru. Kdyby Adam nebyl zhřešil, byl by Bůh jej a celé lidstvo vedl přímo z pravdy k jasnému vědění, z rozkoše Edenu do štěstí nebeského. Nyní však praví: Když jsi poslechl démona a opovrhl's jíti cestou přímou, povedu tě velikou oklikou, kterou jsi sobě vybral. Na cestě té mnoho se nabloudíš a natrpíš zakoušeje dobra i zla, krvavou prací vítěze nad bludem, dobývaje si pravdy a ctnosti. Celá příroda, v níž jsi nyní v neskonalém míru žil, bojovně vystoupí proti tobě. V moři bolu, pod Himalají křížů, v samotě severního pólu, v Sahaře pod úpalem pokušení požívati budeš svůj chléb slzí za branou ráje v údolí bolesti, kde všecko mizí před velebou a štěstím těch slastných okamžiků přízně Mé, již jsi požíval. Těla pak tvého zmocní se chladná smrt a uvede je do země, kde rozpadne se v prach, z něhož vzat jsi. Až nadejde plnost času, dám ti Syna Svého, jejž vzbudím z prachu tvého, Ten bude ti bratrem a průvodcem na té cestě: „Ex cineribus tuis orietur Ultor et Salvator", po němž dlouho toužiti a volati budou

synové tvoji v neurčitém očekávání, by smyl hřích tvůj, pomstil zločin démonův a usmířil uražený majestát božský: „Rorate coeli desuper et nubes pluant Justum, aperiatur terra et germinet Salvatorem!" „Exoriare aliquis nostris ex ossibus Ultor[1]) — et Salvator!" Tím dokončena ona edenská tragedie praotců našich; zbaveni skvoucího roucha milosti posvěcující, zbaveni darů mimopřirozených a se slabými dary přirozenými vyhnáni jsou z blažených luhů rajských a u brány postaven Cherub s mečem plamenným.

II.

Adam s bolestí vzpomínal na ztracený ráj, kde v nevýslovném štěstí žil. Vypravoval o něm svým dětem, tyto opět dětem svým a tak dovídalo se o tom celé pokolení. Vypravovali synové Adamovi doslovně tak, jak od otce slyšeli? Můžeme říci sotva. Vypravování rozšiřovalo se v různých recensích kratších i delších s člověkem po celé zemi. Měnou řečí měnila se i vlastní jména prvních lidí; měnily se však jen jednotlivosti, kdežto podstata zůstávala tatáž, ač barvami nejpestřejšími zbarvena. Procházela národy jako čistý paprsek sluneční pronikaje skleněným hranolem rozkládá se v pestrobarevné spektrum. Podstatná změna nastala vznikem pohanstva. Až dosud věřili všichni jen v Boha jednoho, teď však každý národ, každá říše připisovala stvoření všehomíra svému nejvyššímu Bohu. Když vzniklo písmo, byly zaznamenávány různé bohatě vyšperkované a zdramatisované zprávy o stvoření světa, člověka, o jeho pádu. Při tom ovšem ještě dále se ústně vykládala a tak jednak ústním podáním, jednak písemným záznamem uchovalo se u všech národů vypravování o prvotním blaženém stavu člověka a jeho pádu v jednotlivostech velmi od sebe se lišící, v podstatě však vzájemně souhlasící.[2])

III.

Nejzřejměji se to jeví na různých vypravováních babylonských. Četl jsem literaturu babylonsko-assyrskou.[3]) Velmi zajímavá báje se tam uvádí o prvém člověku Adapovi, která se vypravovala v prastarém městě Eridu. Adapa byl stvořen od Boha Ea. Obdařen byl rozumem, svobodnou vůlí a mimopřirozeným darem moudrosti; nedal mu však bůh Ea život věčný. Postaven byl do ráje, do zahrady Eridu (na pravém břehu řeky Eufratu nedaleko Perského zálivu), aby ji střežil a Eaovi sloužil. V zahradě eridské prochází se bůh Ea, jako Jahve prochází se v zahradě rajské. Zde měl si Adapa poslušností získati nesmrtelnost těla. Zajímavo je, že přičítali Babyloňané Adapovi mnohem větší moc a moudrost, než kterémukoliv pozdějšímu člověku. Dostalť božské — tedy nadpřirozené dary, kterých mohl si zasloužiti i pro své po-

[1]) Vergilius, Aeneis v. 625.

[2]) Dr. Musil, Od stvoření do potopy.

[3]) Weber, „Die Literatur der Babylonier und Assyrer". J. C. Heinrich, Leipzig 1907, str. 108. „Der Mythus von Adapa". Dr. Musil, l. c.

tomky. Adapa věrně sloužil Eaovi, čímž vzbudil žárlivost bytosti nadlidské Anua; byv od ní sklamán, připravil sebe i své potomky o nesmrtelnost těla a nadpřirozené dary a zbaven byl styku s božstvem. Nalezáme tu mnohé rysy podobné názoru biblickému. Ještě podobnější však jest jiné vypravování babylonské o Eabanovi, jak se připravil o spokojenost a nesmrtelnost těla. Eabani byl stvořen k obrazu božímu. Žil bez oděvu volně v přírodě; žil v blaženosti stykaje se se svým Tvůrcem, žil v ráji přátelsky s různými živočichy. Tu mu nastražil nepřítel v ráji nevěstku, která jej svedla. S hrůzou ihned zpozoroval Eabani následky svého hříchu. Svědomí jej trápí čím dále tím více, hromadí se na něho různé starosti a svízele, jichž dříve neznal, takže proklne ženu, která zavinila smutný jeho stav; po mnohých útrapách zemře a tělo jeho obrátí se v prach, z něhož byl stvořen.[1]) Zde vystupuje žena jakožto svůdkyně muže právě jako v bibli. Táž myšlenka přichází častěji v bájích babylonských, ale skoro vždy je žena od někoho navedena a celou babylonskou literaturou táhne se idea, že had je původcem všeho bolu, strastí a utrpení na zemi. O stromu života v Edenu klínopisné texty až dosud uveřejněné doslovně se nezmiňují; není však těžko poznati jej ve stromu posvátném, jejž spatřujeme velmi zhusta vyobrazený na všelikých památnících, polovypuklinách, válcích a malbách babylonských. V Eridu a Babyloně nejlépe se daří palma, proto shledáváme, že palma je posvátným stromem rajským. V Assyrsku se cení nejvíce cedr, proto Assyřanům je cedr rajským stromem, někdy i cypřiš. Jehličnatý cypřiš, symbol života, zastiňuje dosud hřbitovy, příbytky smrti na Východě, jako u nás na západě jehličnatá chvojka, thuje. Některé z památek, na nichž palma je vyobrazena jako posvátný strom dokazují, že u Chaldeů a Babyloňanů kolovaly o stromu rajském mythy, jichž ozvuky táhnou se též celou jich literaturou.[2]) Nalézáť se ve sbírce uveřejněné od Felixe Layarda i starobylý válec babylonský představující strom s větvemi vodorovně rozestřenými, s něhož visí dva veliké plody; před stromem sedí dvě osoby tváří v tvář k sobě obráceny, muž a žena. Muž má na čele býčí rohy, žena je bez odznaku, toliko její šat jest ozdobnější než druhé osoby v této sceně. Za ženou je had. Při pohledu na toto zobrazení připadá nám bezděky na mysl biblická zpráva a pokušení našich prarodičů.[3]) Na jiných obrazích babylonských vidíme hada, jak se vzpíná po ovoci posvátného stromu a celá babylonská literatura, všechny její legendy, hymny, zpěvy a žalmy proniknuty jsou myšlenkou, že had je symbolem vzpoury proti bohům, symbolem hříchu. V legendě „o Bélovi a Labbovi" chce ohromný had Labbu zničiti lidi, tvory boží; zavinil, že byli vyhnáni z ráje.[4]) Hada jako symbolu užívali

[1]) Weber, „Die Liter. der Bab. u. Assyr." str. 73. Dr. Musil, l. c. str. 79.
[2]) Dr. Musil, l. c.
[3]) F. Vigouroux, Bible, přel. Dr. Podlaha, Praha 1896, str. 113.
[4]) Weber, Die Liter. der Bab. u. Assyr. „Bel u. der Labbu".

Babyloňané i všichni národové právě jako Písmo svaté při pádu bytostí duchových; představujíť si je jako obrovské hady. „Zajímavo je — píše náš slavný učenec Dr. Musil — že jsem našel u všech kmenů arabských domněnku, že sídlí v každém hadu zlý duch".[1]) Podobné motivy nalézáme též u Egypťanů. „U nich nalézal se strom života toliko na náhrobcích. Zkazky tradice nepochybně hlásaly, že strom života nenalézá se již na této zemi a že nelze trhati jeho plodů, leč v životě lepším. V této staré civilisaci, která zachovala tolik vzpomínek na prvotní věky, není tento strom života nikdy odloučen od vody živé a obrazy egyptské zobrazují bohyni Nut, neb zosobnění krajin nebeských, ana vylévá vodu nesmrtelnosti s větví božských. Duše v symbolických podobách ptákův s hlavami lidskými přilétají, by se napily z pramene obrození a rty své svlažily nápojem nebeským".[2]) — Poněkud tytéž reminiscence starých obyvatelů Nilských vysvítají z egyptské báje o Typhonovi.[3]) Typhon je zlý duch v podobě hada, který pro dřívější jakýsi přečin trpí trest a veškeré zlo od něho pochází. Z nenávisti a nepřátelství hrozné zločiny spáchal, všecko ve zmatek uvedl a celý vesmír strastmi naplnil. Proto obdržel zasloužený trest. Osiridova sestra a manželka pomstila se nad ním a tak učinila konec jeho zuřivosti a zběsilosti. Kdo by si nevzpoměl v této fantastické báji na onen veršík Genese, kde Bůh praví: „Inimicitias ponam inter te et mulierem, inter semen tuum et semen illius, ipsa conteret caput tuum et tu insidiaberis calcaneo eius". V tomtéž smyslu pokračuje egyptská báje. Plutarch vypravuje, že potomek Isidin Horus, jejž Řekové Apollonem zvou, potře jednou úplně svými šípy draka Typhona. Odkud se béře tento souhlas báje egyptské s Genesí? I zde žena Isis pomocí svého syna zvítězí nad hadem Typhonem, původcem zla na zemi. Neboť všecky vášně, všecka titánská pýcha, nerozum a hříchy naší duše jsou od Typhona nebo Typhonem zaviněné. Plutarch vypravuje, že Egypťané představovali si jej na některých místech jako krokodila, Herodot a Manilius (Astronom. IV. v. 580) pak líčí jej jako hada, který má nohy, na bedrách křídla a zuřivě oheň srší. „Anguipedem alatisque humeris Typhona furentem". Než přece všecky ty jejich zkazky jsou dosti matné, dle míst velmi různé a fantastické. Je skutečně podivno, že Egypťané, kteří ve vzdělanosti tak vysoko se vyšinuli, v náboženském ohledu tak zakrněli. Jak podivná strava podávala se jejich dětem již od kolébky o bozích a poměru lidí k nim! Naproti tomu Israelité, kteří v umění tak málo samostatného vytvořili, měli knihy tak hlubokého obsahu, tak vzneseného názoru, tak určitého pojmu o Bohu a původci všech věcí.[4]) Hle! Tam sprahlá poušť, zde svěží luh, tam zlaté tele, zde

[1]) Dr. Musil, l. c. — [2]) Vigouroux, Bible, str. 107.
[3]) Plutarch, „Izis et Osiris".
[4]) Dr. Hejčl: Z města Eliščina do města Davidova.

svatý Bůh. — Přijdeme-li k Indům, nalezneme tam tradice podobné. Voltaire[1]) sám vypravuje, že brahmíni zvlášť věřili v hřích a pád prvního člověka. Celá tragedie edenská dotvrzena je písemnými památkami a ústním podáním; i zde žena zápasí s hadem, zlým duchem. Král démonů nazývá se zde králem hadů. Jinde opět vypravuje se o obludě-hadu zvané Kaly, jíž půl tvoří žena, druhou had. A tato žena při stvoření mnoho zla způsobila, mnoho strastí a bolů v život člověka snesla, takže nutno je, by přišel Vykupitel, jejž zovou Višnu.[2]) Vůbec veškero náboženství budhistické je filosofie světobolu, život člověka jest jim stálým umíráním, stálým a bolestným putováním. Jednak podáním otců i vlastní spekulací dospěli k poznání o vině zlého činu, který jednou spáchán nedohlednou řadu zla v životě lidstva plodí; vyžaduje proto dlouhé a bolestné cesty očistné. A jako tajuplný bělomodrý květ lotosu na stříbrných vodách jezerních skrápěn je sněhovými pěnami vln, tak svlažuje smutnou duši Budhova syna šílená touha po spáse. — Na pustém hřbitově u hromady práchnivějících kostí dlí zamyšlený mnich indický; o čem as bádá? O slavných činech předků hrdinských? O jistě ne! Jeho myšlenky zaujímají meditace o cestě utrpení, oko jeho svítí extasí a ret šeptá ponurou píseň pomíjejícnosti, jeho život zaniká v mdlobě resignace a vysilující spekulace. V přítmí bádání vyhnala duše Indova chorobně do výše, jako květina v temném sklepení, když postrádá slunce a vzduchu.[3]) Indie známá kdys' jen jako země nádherných pohádek, fenomenálních jevů a ponurých hrůz otvírá nyní učencům nesmírné poklady svého ducha vznášejícího se orlím letem do říší světa myšlenkového, jak jeví se v jejich epopei Vedě, která je sbírkou ohromného materiálu indických vědomostí náboženských. V prvé její části Rig-Vedě děje se zmínka o onom démonu z Genese známém — o draku Uritrovi, který jakožto prvorozenec draků proti bohům se vzbouřil a člověka k hříchu svedl, a o stromu života „Soma", jenž ztracenou nesmrtelnost vrací. V Avestě předák zlých duchů nazývá se Agramainyus, který zplodil velikého hada Dahaka a, který nemoci a bídy na svět snesl; i tu čteme o stromu života „Haoma".[4])

Značné stopy našeho mysteria shledáváme i v bájích perských, kde jakožto rodičové pokolení lidského jmenují se Mešia a Mešiana. Tito byli na počátku čistí, svatí a svému tvůrci Ormuzdovi zcela oddáni. Ahriman viděl je a záviděl jim takového štěstí. Vzal na se podobu zmije a nabízel jim ovoce, snaže se je přemluviti, že sám je tvůrcem lidí, zvířat, rostlin a všeho vesmíru, v němž obývají. Oni uvěřili a od té chvíle stal se Ahriman pánem jejich; přirozenost jejich téměř zničena, potomstvo nakaženo;[5])

[1]) Voltaire, „Essai sur les moeurs".
[2]) Nikolas, „Philosophische Studien über das Christentum".
[3]) Dr. Lang, „Buddhismus", Papauschek, Mor. Ostrava 1904.
[4]) Vigouroux, Bible I, str. 110.
[5]) Zend-Avesta II, 378.

proto přichází hřích a zlo ne od Ormuzda, ale od Ahrimana, boha zla, jak učí Zoroastr. Odtud dualismus v náboženství perském.[1])

Táž idea jeví se u Foeničanů, můžeme-li souditi z nalezené malované vásy původu foenického, objevené v jednom starém hrobě Idalijském na Cypru (chované nyní v museu New-Yorském „Metropolitan Museum of art" a pocházející ze 7 nebo 6 stol.). Na váse zobrazen je strom, na jehož spodu větví visí po každé straně dva veliké hrozny plodů; veliký had plazí se vlnovitě a vztyčuje se, by uchvátil jeden z plodů.[2])

Pozoruhodné jsou též tradice čínské. Filosof čínský Tschuangse vypravuje: „S počátku po stvoření světa byl obdařen člověk přirozeným darem rozumu, správně a blaženě žil. Srdce proniknuto bylo upřímností, neznajíc ni pýchy ni závisti. Čtyři prvá století v klidu a míru plynula. Nic neškodilo člověku, ani člověk ničemu neškodil. Všeobecná harmonie ovládala přírodu. Než člověk vzbouřil se proti nebi, nastal ve vesmíru zmatek, harmonie rozladěna, země ve svých základech se otřásla; zlo a strast pokryly tvářnost její."[3]) „Všecko toto zlo — praví kniha čínská Likyki — proto na svět přišlo, že člověk nenáviděl panství Nejvyššího. Chtěl sám souditi o dobru a zlu a při těchto sporech ztratil věčný dar nadpřirozeného rozumu. Zamiloval si statky pozemské a tak povstaly vášně, z nichž prýští všecka břemena a strasti, jež seslalo naň spravedlivé nebe". Kromě toho jiné tradice čínské odvozují původ veškerého zla od jakési vyšší intelligentnější bytosti, jež se proti Bohu vzbouřila, vzavši na se podobu hada. Byl to pyšný drak Tschi-Jehu, první strůjce vzpoury; zobrazován byl v podobě půl hada a půl ženy. A v knize Kvai-Tsang je řeč o jakési bytosti Kug-Kug, což znamená tolik, jako původce zla, jež má obličej člověka a tělo hada".[4])

Též u Japonců nalézáme podání o hadu, který se vzbouřil proti Tvůrci a zobrazují jej, jak se vine kol košatého stromu.[5])

Jakési stopy Mojžíšského podání uchovaly se u Mongolů. Vypravují, že blažený stav našich prarodičů neměl dlouhého trvání. Vlastní vinou připravili se o štěstí a nadpřirozené dary, které jejich pozemský život oblažovaly. Na nivách rajských rostla ve velikém množství rostlina Šimö, bělostná a sladká jako cukr. Pohled na ni svedl prvního člověka; jedl ji a tím připravil se o vše, i o styk s bohem, který zakázal mu ji požívati.[6])

Skandinavské nejstarší pověsti a germánské mythy líčí ukrutného syna Locke'ova jako původce zla na zemi. Má podobu nesmírného hada, který vina se kol světa, vše

[1]) Nikolas, Phil. Studien, str. 41.
[2]) Vigouroux, Bible, str. 114.
[3]) Ramsay, Disc. sur la myth, str. 146—8, Nicolas, Phil. Studien, str. 44.
[4]) Ibidem, str. 44—45.
[5]) Ibidem.
[6]) Ibidem.

svým jedem otrávil[1]) Tak vypravovali si i staří Skythové, že jejich praměť byla hadem.[2])

Také ve slovanském bájesloví je had symbolem zlého principu.[3])

A hle, co zvláštního! I Mechičané, kteří přišli do Ameriky jistě již v šerém dávnověku. Šli tam z prvotní kolébky všeho lidstva, po tolik staletí odloučeni od veškerého světa, jakoby pohřbeni — přinesli si jako dědictví otců vypravování znázorněné obrazem, právě tak jako všichni evropští i asijští národové. Též oni znali hada ve styku se ženou. Zachovaly se nám obrazy znázorňující prvou ženu, kterou zvali paní našeho těla, rozmlouvající s hadem. O čem mluví? Předmětem hovoru je vzpoura, hřích, což znázorněno dvěma chlapci, kteří spolu za ženou zápasí.[4]) Kromě toho v polovici minulého století v jednom městě pensylvanském objeven byl písemný záznam, který dokazuje, že i v této části americké pevniny podobné podání o Adamovi a Evě rozšířeno bylo, jako ono v bibli. Revue „Annales de la litterature et des arts" tehdy referovala o tom takto: „Předešlý podzim nedaleko Brownsville v západní části Pensylvanie zuřil nesmírný vichr, který vyvrátil mocný dub, jehož pádem nalezena v kořenech jeho kamenná deštička, na níž vyryto je několik obrázků; mezi jinými i dvě postavy muže a ženy stojící pod stromem; žena drží v ruce ovoce a podává je muži". Dub onen byl starý asi 600 let. Proto již zajisté dávno před objevením Ameriky byla vyryta. Zachycuje onen moment, kdy žena sama již svádí muže k hříchu; tu připadá nám na mysl onen veršík z Genese: „Ona vzala plod a jedla a dala muži svému, i on jedl".

Vizme nyní ony národy pohanské, jež klassickými nazýváme, Řeky a Římany. Stav nevinnosti a štěstí, v němž první člověk stvořen byl, a jeho pád jsou dva zjevy, které se líčí u básníků jako zlatý a železný věk. To je východisko celé mythologie, v níž tu a tam světélkují stopy našeho prazjevení. Známy jsou ony úvodní verše Metamorfos:

„Aurea prima sata est aetas, quae vindice nullo
sponte sua sine lege fidem rectumque colebat
poena metusque aberant . . .
ipsa quoque immunis rastroque intacta nec ullis
saucia vomeribus per se dabat omnia tellus".[5])

A Vergilius ve svých „Georgica" praví:

Ante Jovem nulli subigebant arva coloni,
ne signare quidem aut partiri limite campum

[1]) Obrana víry katol. Ph. Dr. Eug. Kadeřávek, O. Praem., str. 87.
[2]) Nicolas, Phil. Studien, str. 45.
[3]) Máchal, Bájesloví slovanské, Světová knihovna.
[4]) Dr. Mrsil, Od stvoření do potopy.
[5]) Ovidius, Metam. v. 1—13, vyd. Breindl.

fas erat in modicum quaerebant ipsaque tellus
omnia liberius nullo poscente ferebat.[1])

Tak líčí dva přední básníci římští první blažený stav člověka. Brzy však ztratí člověk nevinnost a neodvratným osudem odňato mu privilegium, jímž příroda mu měla býti poddána. Vše bouří se proti němu za trest, že se vzepřel proti Bohu; jest odsouzen k tomu svým potem zemi vzdělávati.

. . . . . Pater ipse colendi
haud facilem esse viam voluit primusque per artem
movit agros curis acuens mortalia corda
nec torpere gravi passus sua regna veterno.[2])
— — — — — — — — — — — — — — —
ipse malum virus serpentibus addidit atris —
praedarique lupos iussit pontumque moveri
mellaque decussit foliis ignemque removit.[3])

Připadá nám zajisté, jakoby Vergil zbásnil ony smutné a černou rouškou zastřené verše Genese, jež Mojžíš v tak přísné a tak přesvědčivé jednoduchosti líčí.

Připomenouti dlužno ještě některé báje mythologie řecké, které obrazně představují vzpomínku na pád lidstva a budoucí jeho vykoupení. Patří sem mythy o Kirke, Kalypso, měchu Aiolově a o Pandoře. První tři jsou známé. Zmíním se jen o poslední. Pandora, jak Hesiod vypravuje, byla žena všemi dary nebes obdařena, určena k tomu, by střežila jakousi skříň. Ona však otevřela ji proti zákazu a nechala prý uniknouti všecko dobro a přivedla na svět jen zlo; ve skříni na dně zůstala prý jí pouze naděje.

„. . . ihned vyřinula se na lidstvo pestrá směsice trampot,
země je kolkolem přeplna zla, ba i moře vodstvo —
nemoci trápí nás nesmírně ve dnech i nocích“.[4])

V této pověsti je sice mnoho nesouvislého, přibájeného, fantastického; přece však v pozadí skrývá se ona pravda, o níž jednáme a kterou zdědili po otcích. I zde žena první zhřešila; a ona naděje je zajisté naděje na vykoupení, jež u pohanů někdy velmi mocně se ozývá.

Podobného něco můžeme říci o mythu o Prometheovi. Prometheus, veliká to personifikace lidstva, chtěl bohům odníti tajemný oheň; za to byl potrestán. Připoután ke skále, stane se kořistí supa, který ustavičně rozklovává jeho hruď. Sup zrodil se z obludy Echidna, jíž jednu polovinu tvoří žena, druhou had. Po přísném trestu kyne mu však naděje, naděje na osvoboditele. Obě báje líčí Hesiod ve své „Theogonii“;[5]) o poslední zmiňuje se

[1]) Georg. I, v. 125—129.
[2]) Georg. I, 121—124.
[3]) Georg. I, v. 129—131.
[4]) Hesiod, Ἔργα καὶ ἡμέραι, v. 4725 a násl.
[5]) Hesiod, Θεογονία, v. 549 a násl.

i Plato ve svém spise „Protagoras" hl. 11. Z nich vysvítá původ zla a dědičnost hříchu. Krásně to líčí i Horác ve své třetí ódě, uváděje starou tradici:

„Audax Japeti genus
ignem fraude mala gentibus intulit
post ignem aetheria domo
subductum macies et nova febrium
turris incubuit cohors,
semotique prius tarda necessitas
leti corripuit gradum".[1])

Básník Aischylos pěje, že jen tehdy spoutaný Prometheus (padlý člověk) bude vysvobozen, jestliže Bůh (Kentaur Cheiron) sám za něho bude trpěti a v tmavou říši Hadu sestoupí.[2]) Ano u Vergilia děje se i zmínka o hadu, který lidstvo svým jedem otrávil; jej zničí budoucí Vykupitel.

„... occidet et serpens et fallax herba veneni"[3])

I nejstarší filosofie pohanská opírajíc se o tradici ušetřila si z té veliké pochodně zjevení rajských též jakýsi paprsek světla, pohrávající ovšem nejpestřejšími barvami. Tak čteme u Platona: „Povaha a schopnosti člověka se změnily, jsouce již na počátku u praotce našeho zničeny".[4]) Pythagoreovec Philolaoa praví: „Duše je do těla jako do hrobu pohřbena za trest pro jakýsi kdys' přečin".[5]) Ve spisech Ciceronových, v nichž jako v čistém zrcadle odrážejí se všecky staré tradice, čteme v jeho bádáních o lidské přirozenosti: „Pozorujíce tolik bolu a strastí lidského života, správně pravili staří vykladači náboženství a mysterií, že jsme se zrodili proto v takovém stavu, bychom se káli za jakýsi přečin svého bývalého života. A zdá se mi někdy, že velmi dobře pozorovali. Proto souhlasím s Aristotelem, který praví, že jsme k podobnému ukrutnému trestu odsouzeni, jako kdysi oni nešťastníci, kteří do rukou etruských lupičů upadli. Živá těla připoutána k mrtvým; právě tak jsou i naše duše k tělu připoutány — jako život k smrti".[6])

Tak poznala stará filosofie pohanská pomocí slabého světla tradice něco z oné veliké pravdy, jež tak jasně rozvinuta v nauce křesťanské, že základ křesťanství tvoří.

Daleko jasněji než u ostatních národů udržela se u Židů. V Talmudu se praví: „Tu hodinu, kdy had získal si důvěry Eviny, svým jedem způsobil, že celé její potomstvo bylo otráveno".[7]) Co se týče přirozenosti onoho hada učili Rabíni, že je pod ním roz-

[1]) Horatius Odae I, 4.
[2]) Aischylos, Spoutaný a odpoutaný Prometheus.
[3]) Vergil., Ecl. 4.
[4]) Plato, Timaios.
[5]) U Clem. Alex. Stromata III, str. 433.
[6]) Cicero, Hortensius sive de philosophia liber.
[7]) Nicolas, Phil. Studien über das Christentum, str. 40.

uměti padlého anděla, který bývá zván Satan, nebo Šammael, t. j. jeden ze Serafínů, který se proti Bohu vzbouřil.[1])

Ve starém kommentáři Medraš-Hanegelnam vysvětluje Rabbi Jose slova bible „Et serpens erat callidior" takto: „Tento had, který člověka svedl, je pokušitel Satan. Proč vystoupil, vzav na se podobu hada? Proto, že jako had plaze se všeliké okliky činí a nesleduje cestu rovnou, tak i démon člověka na špatnou cestu svedl". [2])

O vztahu a dědičnosti prvého hříchu k veškerému člověčenstvu nalézáme ve sbírce tradicí rabbi Menalhhema toto pozoruhodné místo, které v lakonické stručnosti vše obsahuje, co lze o tomto mysteriu říci: „Co se týče viny Adama a Evy nemůžeme se diviti, proč tato do knihy přečinů pod pečetí samého Boha zanešena byla vztahujíc se na celé potomstvo. Neboť jakmile první člověk byl stvořen, dokončeno bylo dílo stvoření. Adam a Eva byli tedy konečným bodem světového systému a souhrnem všeho lidstva, v nich potencialně soustředěno veškero lidstvo (jež on v zárodku svém choval). Tím způsobem celé člověčenstvo zároveň s ním zhřešilo a tak neseme i my trest jeho přečinu. Jinak však je tomu s hříchy, které páše jeho potomstvo; ty jsou jen osobní".[3]) — Z toho vidno, že učení staré synagogy je totéž, jak naše církev katolická učí.

IV.

Z těchto několika příkladů lze pozorovati souhlas všech národů o mysteriu tragedie edenské, takže zdá se nám, jakoby při vyhnání prarodičů z ráje vpáleno bylo do jejich duší písmem nesmazatelným ono smutné „memento". Sám Rousseau to uznává; píše ve své studii „Traite sur les mceurs" chap. 4: „Víra, že člověk zhřešil a padl, nalézá se u všech národů. Aurea prima sata est aetas — nejprve byl zlatý věk — je přísloním každého národa". Atheista Proudhon praví: „Učení o prvotním pádu spočívá na souhlase pokolení lidského, je tedy víry naší velice hodno". Filosof Brandis doznává: „Učení o hříchu prvotním nebyl by ani Aristoteles zamítl".[4]) Když souhlas onen zpozorován byl v náboženských knihách indických a perských, volali jedni, že si bible vypůjčila vypravování o prvním hříchu od Indů a Persů, kdežto jiní tvrdili,

[1]) Ibidem.
[2]) Ibidem.
[3]) Ibidem.
[4]) Kadeřávek, Obrana základů víry katol., Vděl. knihovna, str. 92.

že se tomu Indové a Persové naučili z bible. Totéž se opakovalo při Egypťanech, Babyloňanech a jiných. Správnou však je střední cesta. Vypravování ta jsou právě tak jediného původu, jako všickni národové pocházejí z jednoho otce. S lidstvem se rozšířila po celém světě, proto nalézáme ji u všech národů. Nevzdělaní ve svých lesích, kulturní národové ve svých státech, Řekové na své agoře a ve svých školách, Římané, pod jich křídly orla dřímal druhdy celý téměř svět, Ind a Číňan za svými horami, Američan za dálným mořem, Mongol a Arab ve svých rozsáhlých stepích a pustinách, Egypťan na pobřežních nivách nilských, babylonská veleříše, všickni při veškeré své zdánlivé rozmanitosti vypravování, bájesloví a legend poskytují pozorovateli vskutku jedinou společnou podstatu, které přísluší také jeden společný název. Týž matný a nejasný pojem o prazjevení, týž základ pravd polozastřených tradicí zděděných nalézá se v jejich poesii a mythech; než všude tytéž mátohy pantheismu, fatalismu a materialismu porušují ideu božskou a naše mysterium, vyjma malý semitský národ Abrahamův. Jiskra po jiskře z prazjevení mizí, tím však pochovává pohanství samo sebe se svými hekatombami, oběti a se svým hejnem božstev, jež by přeplnilo celý Pantheon; stav člověčenstva podobá se velikému hřbitovu. Uzdraví je jen ten, kdo podá mu s lékem jednobožství ideu živého Boha, vládu nad přírodou a sebou samým; ten jedině bude pravým jeho osvoboditelem, kdo zlomí osudné okovy, které spínaly snížené a zajaté lidstvo „ve tmách bloudící". (Is. 2, 2.). Všude ozývá se volání po Tom, jejž Bůh v ráji praotci jejich slíbil. — Ex cineribus tuis orietur Ultor et Salvator — který u Boha vykoupiti měl přečin prarodičů, jejž všickni nesou, za nějž všickni trpí a jejž pak smyje opět jedině Bůh. Krásně o něm praví sv. Augustin a církev připomíná si jej o pašiovém týdnu: „O felix Adae culpa, quae talem ac tantum meruit habere Redemptorem!"

Albín Podhorský (Ol.):

Zřídla sladké těchy.

Když těžké srdce v duté zvony tluče,
když tklivá jich se píseň krajem nese,
vždy mimovolně svoje spínám ruce,
a čistou nebes slastí nitro dme se.

Když modlitby ret vroucí šeptá tiše,
v nich díky, prosby k nebes trůnu leje,
tu hlavu skláním — duch však vzlétá výše —
a radostí se tichou srdce chvěje.

A v chudé jeho Pán když vstoupil síně
a ve způsobě chleba s ním se pojí,
tu v neskonalém štěstí duše plyne
a v sladkých těchy proudech boly hojí.

H. K. (Br.):

Na březích Adrie.

(Dokončení.)

Na vojně platí zásada, že ten, kdo neprodělal s sebou aspoň jedny manevry — nebyl vlastně vojákem. Já však nebyl přívržencem této zásady. Už proto ne, že za daných okolností nebylo mi vůbec možno podmínce vyhověti. Nicméně však, uslyšev, že příští manevry budou na Krivošiji, ve své touze podívati se ještě před návratem z jihu do nejjižnější části Dalmácie docílil jsem toho, že velitelství vyhovělo mé prosbě súčastniti se manevrů za příčinou praktického výcviku, nutného k důstojnické zkoušce, které se podrobiti bylo mým úmyslem. — —

Na nábřeží ve Spljetu bylo velmi živo. Kde kdo přišel ze zvědavosti nebo se rozloučit s vojíny tamní a sinjské posádky, kteří čekali na parník přivážející zaderskou brannou moc. Tu a tam zařičel některý z osedlaných ořů, jakoby větřil něco neobvyklého a hleděl při tom s ostatními na černou loď, vznášející se hladce na mírných, ranním sluncem zlacených vlnách. Při vjezdu do přístavu rozvlnila vojenská kapela vlahý vzduch zvučným pochodem, jemuž letělo vstříc bouřlivé „živio“ nadšeného davu. Jako na povel rojily se z dusných lodních útrob hloučky našich „kriegskollegů“, jimiž záhy zmodrala celá paluba. Mezi tím, co jsme vystupovali po můstku na koráb, vytahovaly řetězy po skřípajících kladkách erární bedny a koně. Tyto ovšem nevytahovali za smyčky jako zmíněné bedny snad proto, že žádných na krku neměli, nýbrž často polekané zvíře násilím vtáhli do úzké, za to však vysoké k tomu účelu sloužící bedny, která potom hravě vyzdvižena otvorem v palubě řítila se i s koněm do stáje jako okov do hluboké studny.

Loď odrazila od břehu, hudba spustila veselý pochod a několik set modrých čepic kroužilo vzduchem, zatím co na břehu mávající kapesníky víc a více ustupovaly do pozadí. — Naše loď sloužila pouze vojenským účelům. Podpalubí bylo rozděleno na tři nízká patra. Nepřehledné řady věšáků zatížených spoustou pušek a toren byly jediným zařízením sloužícím k pohodlí v plášt zahalených, na podlaze spících vojáků, kteří nedali se vyrušiti z tvrdého spánku a lůžka zvučným budíčkem. Atmosfera v těchto prostorách nebyla zrovna lákavá, a proto, jakmile jsem prozkoumal „terren“, vystupoval jsem po příkrých prkenných schodech, na nichž někteří

prováděli nedobrovolné a proto málo zdařilé akrobatické skoky, bych se dostal na palubu, kde vojsko právě „obléhalo" veliký kotel černé kávy. Tou dobou razila si naše loď cestu mořskou úžinou mezi ostrovy Suletem a Bračem. Jsou jako vymřelé. Holé šedé skály, pod nimiž na břehu několik rozběhlých chatrčí, podél nich modrá cesta moře a nad nimi modrá klenba nebes. Vesnice vyhlíží opuštěná a spustlá; jakoby se zde usadil nepřítel a všechno rozdupal. Za úžinou objeví se našim zrakům nepřehledná, na dalekém západě v jednu modř s blankytnou oblohou splývající hladina mořská, jásající poskakujícími vlnkami v teplých paprscích slunce. Kam se ohlédneš — všude modré moře jásající v slunci. Pod námi má voda barvu šedi, jež se v dáli mění skoro do fialova; na ní leží stříbrný pás, na tom vzduch a na něm teprve rysuje se v šedomodré dáli hrubými konturami ostrov Vis, památný slavným vítězstvím admirála Tegetthofa nad loďstvem italským. Opodál něho popelavé tesy, podobné v letu ztrnulým nabodnutým rybám. — Nebýti věrných, bystroletých racků, kteří na Adrii sledují lodi často celé dny, marně bys pátral po stopě nějakého života. Časem věnoval jsem jim veškeru pozornost. Byla jich celá řada. Někteří z nich přímo bláznili rozmarem pohybovati se, jakoby se opili sluncem. Ponořovali se, vystupovali, skákali a uhýbali a dováděli tak divoce, jako bílé postavy, jež hrají tennis. O některých naopak se zdálo, že ani vůbec nepotřebují létati, nýbrž držeti se zcela tiše, a vánek je nesl ve svých něžných pažích. — Míjíme dlouhý ostrov Mljet, jehož skalnaté, řídkými křovinami porostlé vrchy jevily se zdaleka jakoby šedým mechem obaleny. Stojím na přídě a vyhlédám Dubrovník. Jak se dalo z mapky vyčísti, nemohl býti daleko. Než vyjma toho, že šedé, ve žhavém vzduchu mihotající se skály vzdáleného břehu stávaly se co chvíle zřetelnějšími, nebylo nic pozoruhodného. Plujeme podél poloostrova Lapadu, podél řídkých skupin černých borovic, pod nahými, prudkými, žlutými tesy, od nichž příšerně se odráží hluboké hutání našeho parníku a letí zpět na širé moře.

Náhle je tu před námi staré město Dubrovník, jež se svými skalami a hradbami vstupuje do pěnivého moře; člověk prvým okamžikem neví, co je skála, co je hradba, co je od věků a co dílo dob; tak si tu obdivuhodně podali ruce člověk a příroda. Tato zvláštnost dodává městu vznešenosti, které jinak na celé zemi nemá žádné jiné. Loď přirazí k břehu, by přijala zdejší zdravotní oddíl a za hodinu nastoupila zase další cestu. Jen se zvláštním svolením v průvodu známého kadeta bylo mi umožněno opustiti loď, zatím co ostatní mužstvo tísnící se u zábradlí, muselo se spokojiti pouze toužebným pohledem a nesplnitelným přáním. Této krátké lhůty využitkoval jsem jako zloděj. „Žíznivý" kadet zapadl záhy do nábřežního hotelu, v němž jsme si dali krátce před odjezdem parníku „rande".

Rozhlížím se na prostranství Porta Pile, pod mohutnými platany a morušemi. Nad domy na levo hrozí zcela nahoře v šedém,

skoupě prozelenalém kamení Serdje široký, žlutě bílý Fort Imperial. Přede mnou městská hradba, běžící na sever k věži Minčetě, kdežto na jih klesá po příkrých skalinách k baště Bokaru. Místy je opršelá do šedi, místy září bělavě, tu je rezavě skvrnitá, onde do černa zvlhlá. Z příkopu čnějí stříbřité topoly, zelené smrky a tmavý vavřín. S terasy je viděti dolů na moře. V levo zeď a bašta Bokar, na pravo na strmém útesu Sv. Lovrijenaca v zálivu ještě jedna srázná skála a vedle ní široký, nízký jesep, obsypaný šedými, žlutými a hnědými hroty jakoby gigantovou rukou do kypícího moře rozhozenými. Stál bych tu ještě dlouho, kdyby mne nebyla vyrušila zvučným preludiem naše kapela koncertující na lodi. Jinak úchvatné zvuky připadaly mi v tomto okamžiku jako neúprosný, odporný signál varující před zmeškáním. Branou ve zdi vstupuji do mezihradební prostory, snižující se mezi strmými stěnami mírným obloukem k druhé bráně. Za touto zarazím nadšením krok a hledím. Přímá, přiměřeně široká ulice massivních, jako pevnost stavěných a vážných domů, a každý z těchto žlutě zpestřených domů, jež jsou vybudovány jako všude jinde z kamenných kostek, stojí zpupně sám pro sebe, každý asi tři kroky od souseda vzdálen, tak že všude vznikají úzké uličky, jež pak na pravo i na levo stupňovitě běží vzhůru do kopce. Je to největší dubrovnická ulice od brány Pile k bráně Ploče zvaná Stradone. Bez obchodníků, dlážděna velikými, hladkými deskami. Člověku je jakoby kráčel dlouhým sálem. Na Stradoně cítí se člověk ve velkoměstě. Zde věje vzduch širého světa. Zde zůstala lpěti minulost dýšící dechem dějin. Řecká, byzantská i benátská nádhera promlouvá z každého kamene. Za hory i přes moře posílalo kdysi toto město svoje zboží do širého světa. — To vše je odváto do propasti věků, ale město Dubrovník stojí. Kdysi město mělo čtyřicet tisíc obyvatelův, nyní má s předměstími pouze osm tisíc. Ale jsou to staří Dubrovničané a jejich historie žije. Stále ještě stojím v druhé bráně, bloudím zrakem po Stradoně, podél malých, pevných, širokých těch hradů a v sluneční záři uchvacují mne staré časy. Člověk vidí věrný obraz toho, co kdysi bývalo. Osudy Dubrovníka byly stejné jako jeho vzezření. Nikoliv bohaté a velmocenské, nýbrž blahobytné a úctyhodné, a jako modré moře leží kolem jeho boků, tak se tu zachycují všechny veliké události středověku. — —

Potuluji se po ulicích. Mijím překrásný klášter Dominikánů, vážnou to budovu před Porta Ploče. Rektorský palác! Stál bych před ním celý den. Není pranic koketní, nechce se líbiti, nýbrž stojí tu ve své pevné kráse bojovně vůči světu. A radost, že je takovým, jakým je, směje se z jeho pyšných očí. Nevím, je-li rektorský palác žlutý či hnědý či šedý. Čas povlekl starý kámen leskem nevýslovných barev. Pět velikých sloupů s pěti bohatými hlavicemi; každá je jiná a jakoby každá vyčerpala sama pro sebe všechny poklady krásy, umění a souladu. Vše jako nahozené na plátně. Z blízka jímá nás závrat z této plnosti bujících a hýřících detailů. Odstoupíme

a nejčistší jasno spojí všechno v sobě. — V podloubí několik kamenných lavic, na nichž sedávali senatoři. Zde sedával rektor, který volen vždy jen na měsíc nesměl v té době opustiti palác — zajatec vlastní moci. Palác zbudován r. 1388, dvakrát byl zničen požárem. V nynější podobě stojí od čtyř staletí . . .

Co tak v údivu hledím na tuto starou nádheru, slyším slabé, třaslavě zaznívající přes střechy letící zvuky. Už zase. Solistova křídlovka zdá se štvát, volat, vyhrožovat. Je nejvyšší čas k návratu. Spěchám tedy křivolakými uličkami a nedbám pátravého pohledu policajta, opřeného o ušpiněný, matně lesklý roh žlutých stěn, jemuž podle všeho zdál se můj „Gewaltmarsch" hodně podezřelým. Pohnul se, jako by chtěl něco říci, ale když mu asi napadlo, že přece jenom musím nemít kdy, rozkročil nohy a spolehnut leštil roh dále.

Byl jsem jedním z posledních, za nimiž padal můstek spojující nás s pevninou. Je živo jak na břehu, tak na lodi. Je nás tu jako slanečků. Po celé délce lodi tlačí se houfy vojáků na pevné zábradlí, tak že loď jednostranně zatížená skloněna na levý bok sbližuje částečně zvědavce s kupícími se na molu davy, jež přilákala neočekávaná hudba. Na samém kraji mola hledí němě a s tupě udiveným zrakem hlouček M o r l a k ů. Tmavé tváře v bílých šatech, zčernalé ruce zatížené prsteny a nohy v opánkách činí je spíše podobnými severoamerickým Indiánům, nežli evropské raçe. Za nimi je v této době mimořádné korso. Ostré, pohyblivé, trochu k posměchu nachýlené tváře rychle očima střílejících Italek, měkké, placké a skloněné váhavých slovanských dívek. Muži v širokých, nadmutých kalhotách s turbany, nože za širokým pasem. Modré a červené pláště. Ženy v šátcích na hlavě, s náprsníky, zástěrami všech barev, co možno pestrých, co možno pronikavých. Mladí Srbové něžných, mandlovitých očí. Netrpělivý krok štíhlých Albánců.

Zde byla první „srážka". „Nepřítel" útočil cigarettami, jež působily poplach v nevázané armádě. Tu a tam přilétl i nějaký pomoranč, který vyvolal pravý zmatek. K boji nepřipraveni odrazili jsme od břehu. Nepřítel však zanícen tak skvělým úspěchem zdvojnásobil palbu dále „nesoucími" pomoranči a neustal, dokud jsme byli „na dostřel".

Objevuje se L o c r u m, ten věčně zelený L o c r u m. Podobá se obrovskému květináči, z něhož plazivá zeleň visí do modrého moře. Ač sám sebou úchvatný, přece nemálo získává na čarovné kráse pro sousedící holý a vypráhlý skalnatý břeh. Z pestré zeleně vyvstávají cedry, vavříny a palmy. Nezvyklý dojem. Čekáš, že hnedle uzříš, jak z vavřínů vystupuje bílá postava některé z řeckých bohyň a nebo kdy z pod černých, hustých nad třpytícím se mořem sklenutých sosen faun za nymfou vyskočí přes šedou skálu. — — Ale teď ustupuje vše; ohlížím se ještě jednou ke kouzelnému ostrovu; vyhlíží jen jako tichý háj, do něhož vsunuje se víc a více D u b r o v n í k. Jen několik rudých střech ještě hoří v šedivém skalnatém pozadí.

Předjíždí nás lloydový parník. Plyne tiše jiskřivým mořem, bílí rackové s ním. Rackové, ale ne cizinci. Proč nepřijdou cizinci? Myslím především cizince — objevitele — apoštoly. Nepřijdou pravděpodobně proto, poněvadž dosud ještě žádný z nich do Dalmacie nepřišel. Kdyby přišel, není možné, by komfortní lodi se svými roztomilými kapitány pluly třikrát týdně prázdny podél pobřeží oplývajícího zbytky benátské nádhery, silné v kráse a nevinné v přepychu. Nebyla by možna taková apathie k tomuto nesmírně ochotnému, opuštěnému lidu. Všude vidím na březích jejich postavy; zdá se, že lomí rukama mezi černými piniemi a prastarými cypřiši, jako by zoufale volaly na každou blížící se loď, či vlastně na Chaarona — produktivního Chaarona, by je převezl do Elysea zvelebené Dalmacie. Nabízí obolos zaručeného zisku. Vždyť všude kynou ladem ležící miliony. — Vzpomínám při této příležitosti na O b č i n u nahoře nad T e r s t e m, nejblaženější výšina, chráněná horami, s vyhlídkou přes moře, na M i r a m a r, až k lagunám bílého G r a d a. Mírně se usmívá vzduch, vlny dole tančí, plachty svítí, rackové se mihají. Stojí tam bídný, směšný hostinec mezi několika zamlklými, ospalými villami. A tak to jde na celém pobřeží až dolů; z nadšení do nadšení, z bídy do nouze. — Ostrov S u š a k. Příroda jej dekorovala dle vkusu jen jí vlastního. Než nemá hostů. Člověku nelze tam bydleti, nedostane nic k jídlu. — Totéž platí o pohádkové cestě mezi T r o g i r e m a S p l j e t e m, o cestě sedmi kaštelů. — Ve vodopádech K r k y je ohromný elektrický náboj. Nechce býti spoután. Hučí až uši zaléhají: „Cizinče, vybij mne přece!" A ten snad, jemuž to platí, stojí opodál s velikým, tlustým, černým importovaným doutníkem v sevřených rtech; buďto neslyší, nebo snad nechce slyšet tajemného hlasu. — Je to příšerné, když se tak téměř dva dny jede kolem lkajících milionů.

Plujeme opodál šedých srázně do moře spadajících kamenných břehů, o něž se rozrážejí vlny přiváté z širého, nepřehledného moře. V této oblasti nespatříš ani jediného ostrůvku. Všechny jakoby z těchto míst věčně nepokojným mořem odhoupány za Dubrovník, kde uvázly na mělčinách. Působí mi potěšení pozorovati tančící moře. Zbytečně se pokoušejí útočící vlny poškádliti náš kolos, jenž bezohledně rozráží jejich semknuté řady. Tu a tam přikrčen nápadněji si povyskočí jen jakoby z legrace. Hůře vede se rybářské lodi letící opodál na polosvinutých nadmutých plachtách. Ta se zmítá, vzpřimuje, klesá, brzy se zdá, že se vznáší, brzy, že se řítí dolů mezi strmé zdi vln, jež před ní hned číhavě lehají, hned se provalují stříkajíce z hnědých jícnů bílou pěnu. A ohromným skokem převalí se náhle přes ni vlna, zasměje se pronikavě a zase již rozprášena klesne.

Legrační rejdy rozdováděného parníku nedělaly některým dobře. Blednou a opírají se. K jejich útěše zahýbáme mezi do předu posunutou pevnost P u n t a d' O s t r o na strmých žlutých stěnách s osamělým na hoře se blyštícím vojínem na stráži a pevnůstku M a m o l u, vysazenou na nízkém, uprostřed vjezdu vyčnívajícím

ostrůvku. Za touto na protějším břehu mořské úžiny bledne v šedých skalách Arza — třetí strážkyně vjezdu do Boky Kotorské. — Před námi se to úží. Vlny se ztrácejí, nemohou již za námi. Přijímá nás tiché, širé moře hladké Boky. Na moři hasne den, vše se náhle zvětšilo a ztichlo. Nesmírná vážnost spočívá na šedé prostoře oněmělé zátoky. Jen strmé skalní výběžky dohořívají ještě v rudé záplavě přecházející místy do fialově modrých odstínů. — V šeru se vynořuje Erceg Novi (Castelnuovo). Spousta prastarých zdí rozběhlých jako stádo. Sem do vln čnělo Castello di mare, směrem k zemi Castello di terra. Vzadu na blednoucím nebi lze ještě postřehnouti nápadné výběžky. Je to Fort spagnol. Sídlila zde každá minulost, každá zde zanechala své stopy. Benátčané, Španělé, Turci, zase Benátčané, Maltezští a pak jsme přišli my....

Večer snášel se již černými rozmachy, když jsme přistáli v Zeleniku, bychom odtud nastoupili zpáteční pochod do Castelnuova, jehož mělký přístav znemožnil naše vylodění. Lucerny jen spoře osvětlovaly neznámé hrbolaté chodníky a jejich žluté světlo příšerně skákalo s tmavých vavřínů na vrbově šedé olivy táhnoucí se podél neschůdné pěšiny. Nad městem na místě naší setnině vykázaném stavěli vojáci stany. Pod námi skákaly bludičky rozptýlené v polotmavých křivolakých uličkách starého města. Některé z nich rozlétly se po březích zátoky, odkud vrhaly se zde pohromadě, onde ojediněle do vlažných vln černého zálivu, nad kterým vznášelo se modré světlo. Za tímto stále v patách jakoby úkladně plížilo se světlo červené. To kradla se nocí nějaká loď. Také já přikradl jsem se do nízkého stanu, přitáhl čísi tornu pod hlavu, přehodil přes sebe plášť a dlouho se ještě převracel na hrbolaté zemi záviděje leckterému darmošlapovi královského poležení v kupě měkkého sena. „Osmá" tábořila kdesi nad námi. Prozradil je jejich osel naříkavým sípáním, jež také našeho magarce rozladilo tou měrou, že si požaloval až v uších zaléhalo. Když však uslyšel spoustu ze stanů vychrlených, surových poznámek, stáhlo se mu hrdlo při pomyšlení na lidskou bezcitnost, skončil tónem plným bolesti a přidal smířlivé — dobrou noc....

Ani jsem se nenadál, bylo ráno. Zrádná „osmá" přešla za časného jitra k nepříteli a odtáhla s ním kamsi do divokých skal pusté Krivošije, by nás přepadla na pochodu do Crkvice. Připojili jsme se tedy ke zbývajícím věrným setninám podle hesla — v jednotě síla — a vyrazili svorně proti holým skalám. Jaký to kontrast! Zde pinie, opuncie, agave, oleandry, rozmarín, palmy, oranže, dole věčné moře s pestrými plachtami na modrých vlnách v bílém slunci a na hoře skály, rokle a zase skály. Zeleň ustupuje do pozadí a cesta stoupá zatím po mírném kamenitém svahu. V dálce mezi skalními výběžky proskakuje několikrát nad sebou pokaždé opačným směrem svažující se terasa. Na jedné z nich každou chvíli se zableskne ocel prozrazující náš předvoj jinak v šedém kameni

zcela nenápadný. Kdesi vzadu zanotili naši vojáci oblíbenou válečnou:

Dignula se prašina
kuda vojnik mašira;
svaka majka svaka sina
dala za vojnika. . . .

S tou prašinou bývá sice na pochodech kříž, ale na Krivošiji si na ni naříkat nemohou. Neboť cesta třebaže úzká — tak pro dva tři chodce — je jako mlat. Místy duní naše kroky o přirozenou dlažbu stesaných skal. Vylámaných balvanů pak použito k nutné na mnoha místech vysoké podezdívce. Silnice v Dalmacii, poněvadž vyžadují velikého nákladu, jsou sice vzácné, ale za to trvanlivé a vzorné. Kdo mezi jinými má také zásluhu o tyto nákladné silnice, patrno z následující příhody. Když prý přišel do Dubrovníka císař František, velmi se mu líbila jedna silnice. A slyšel: tu udělali Francouzi! A pak se mu líbil kterýsi most. A slyšel: ten udělali Francouzi! A ještě ledacos se mu líbilo. A vždy slyšel: to udělali Francouzi. Až posléze prý řekl: Škoda, že tu nezůstali déle ti Francouzi! — —

Čím výše stoupáme, tím více šíří se obzor. Zátoka u Novi je sice z polovice zastíněna nižšími výběžky, ale tato ztráta je mnohonásobně nahražena vzácnou vyhlídkou na nepřehlednou hladinu Adrie. Zrak od šedých, ve žhavém vzduchu se kmitajících skal znavený a časem stísněný úzkostí rozhledu v hlubokých soutěskách, nyní může letět jako mořský racek mezi vodou a nebem, pokud mu síly stačí až tam, kde zelenavé, nekonečné moře leskne se ve žhavém slunci, kde přestává moře pozemské a — kde začíná nevýměrné moře vzduchové. — Více než tisíc metrů pod námi leží nehybně tmavomodrá hladina tří bassinů spojených navzájem dvěma úzkými průplavy. Připadá mi jako bych se octl na galerii obrovského sálu, jehož podlaha se leskne věčně svěžím leskem na svém obvodu sevřena modravými stěnami srázných skal. Pod holými stěnami kolkolem je sál dekorován bujnou vegetací. Nemíti kukátka, marně bych se snažil rozpoznati skupiny citrovníků a oranžovníků od šedých a stříbrných oliv, směle se vztyčující pinie od zátopy vavřínů. Ze zeleně vystupují jakoby na výstavě šedé budovy Stoliva Prčanja, Dobroty, Risna, Perasta a j. Žádná napodobenina, žádné sádrové odlitky, jaké právě ukazují ve Vídni, nýbrž pravé originály vylučující v mnohém ohledu každý pokus immitace. Nádherným portálem úzkého průplavu viděti na úpatí černohorského Lovčenu zrcadlící se v nehybné hladině staroslavný Kotor, nad nímž rozpíná ochranná křídla šedých hradeb pevnost San Giovanni a nad touto v hluboké a široké rokli s moře neviditelná vesnice Spigliari, kdysi skrýše mořských loupežníků. Nadevším tím otvírá se celá spousta kamenité pustiny vybíhající v pahrbky úplně holé a končící popelavými ostrými hroty a hřebeny. Na těchto sedí blízko sebe dvě černohorské pevnůstky;

číhají na rakouskou v těchto místech černohorskou hranici protínající serpentinu, jejíž husté okliky (je prý jich 84) podobají se čarám, jež narysoval seismografický přístroj při silném zemětřesení. Tato cesta spojující Kotor s Cetyní dokončena byla roku 1879, a to s velikými obtížemi nejen proto, že ve skále prachem a dynamitem musila býti vylámána, ale zvláště proto, že Černá Hora ze strategických příčin stavbě té valně nepřála, ačkoliv na rakouské straně už dávno byla dohotovena. A mělo to také osudné následky pro ni. Jmenovaného roku totiž daroval Jeho Veličenstvo císař pán tehdejšímu ještě knížeti Nikitovi dva vzácné koně a nádherný stříbrem vykládaný a vyšívaný vůz. — Co bylo, nebude, co bývalo, není! — Koně ty ještě jakž takž dostali na Cetyň, ale vůz nemohli, jelikož na jejich straně, jak řečeno, cesta k jízdě nebyla upravena. Proto ho uložili v kotorském skladišti, kde zůstal tak dlouho, až myši stříbrný monogram vyžraly a vůz velice poškodily. Co teď? Nemohli přece nechat vůz ten myším úplně sežrat, pakli se nechtěli dočkat ultimata. Proto jednoho krásného dne přišlo as 50 Černohorců s provazy pro ohlodaný vůz, zapřáhli prý se sami do něho a táhli jej tak daleko, jak daleko šla cesta. Pak jej rozebrali a po kusech na Cetyň odnesli. Dalších osudů darovaného vozu neznám.

Jak mne to láká k těmto lidem, k lidem v černých horách! Neznám jich. Jen několik jsem jich ráno viděl při odchodu z Castelnuova. Jen několik jejich divokých pastevců v opánkách, krátkých kalhotách a hnědém sukně na hrubé košili. Jsou drsní a při tom přece nesmírně půvabní. Těžko mohu říci, co je příčinou, že je mám tak rád.

Ustavičně postupujeme vpřed. Krajina pustne víc a více. Příkré stráně jsou samá skála, samý kámen. Vše je vypráhlé; oko marně hledá zeleného místečka. Po stromu ani památky; jen tu a tam stojí nějaká divizna, nějaká travina — vše to rostliny již ne zelené, nýbrž šedivé, jejichž barva od barvy skal sotva se liší. Nepotkáváme živé duše. Jen řeholník jakýsi předejel nás na spěněném koni.

Zelená Boka zmizela z obzoru, ne však z myšlenek. Je to — dle tvrzení starých námořníků, kteří skoro celý svět byli viděli — zjev jediný svého druhu a pro cestovatele nejúchvatnější v celém Středozemí. Marně obracím nenasytný zrak. Kolkolem už zase jen kamení a poušť, velikolepé smutno a mrtvo. Slunečním žárem rozžhavené holé skály jako výheň ze sebe sálají a člověku dýchání téměř nemožným činí. Dostavuje se trapná žízeň a polní láhve jsou už většinou prázdny vzdor tomu, že před odchodem vydán pod trestem znějící rozkaz z načerpané vody nebrati prve než bude dovoleno. Tak se stalo, že jsme měli již několik padlých, kdy zarachotilo daleko před námi několik na strmém vrchu o skaly příšerně se tříštících ran. Za chvíli dán povel odbočiti z úzké cesty a obsaditi část odlehlého v ostrý hřbet vybíhajícího návrší, po jehož srázném úbočí mezi visícími balvany proplétal se roztroušený náš předcházející oddíl. Z údolí, jímž se táhla lavina od přírody

nalámaného štěrku, stoupáme po jmenovaném úbočí. Místy bylo třeba chopiti se druhem nabídnuté pušky, abys dostal se o metr dva výše. — Odkudsi slyším rozhodné: „Geht's neet." Nedaleko seděl hejtman jisté setniny a stěžoval si našemu „kapetanovi". Dělal, co mohl. Odhazoval kde co jako letec v klesajícím balonu, ale nevzlétl. Jeho „závažné", za skalou rozložené tělo vězelo už jenom v propocených kalhotách a po lokty vyhrnuté košili. Padl, ale čestně. Ba padlo jich více — padl jsem i já. Hledám ve stínu mohutného balvanu ochlazení. Jsem tak vysoko, že zřím opět zmodralé štíty černohorské pouště, jež mne prve tolik lákaly a nyní zrovna děsí. Horký vzduch po nich skáče, šlehá k modrému nebi, unavuje zrak. Krajina jako na měsíci. Jsou tam vůbec lidé? . . . Zdá se, že ne . . . Než přece. Kde se vzaly, tu se vzaly míhají se mezi nakupenými balvany dvě jakoby antické z Vatikánu uprchlé sochy. Tyto hnědé sluncem žárně osvětlené postavy brzo se plouží za nízkými kameny, brzo se přes ně přesmyknou jako lišky. Jen stříbrné kování neforemných pušek a dlouhých handžárů se po nich zableskne. Už stojí před zemdleným kapetanem v pose přísných soudců a naléhají naň jízlivou otázkou, nemá-li namířeno na Černou Horu. I toto — jektá oslovený — právě naopak. Kdyby bylo možno, vykoupil bych se od takové návštěvy celou touto prožluklou Krivošijí. Já už bych ji milerád oželel. Prosím vás, kam to vede? Honí mne sem každoročně a „bergštajgra" ze mne dosud neudělali. Nic se nesmějte — pokračuje — nejsem sám, máte jich tu natroušených celé množství. Při posledních slovech přitiskl jsem se ke skále. Tím nechci říci, že by naše armáda nebyla schopna skvělých činů. Vyberte si kterýkoli z našich pluků — no třeba „dajčmajstry". Přál bych vám tak jednou je vidět defilovat na Smelcu! To se nedá vyslovit. Jak povídám, to se musí vidět. Vzpomínám si . . . „Věříme, věříme, darmo vzpomínat" přerušují nadšeného kapetana nevrlí Černohorci; snad byli letos (po annexi okkupovaných zemí) na naší hranici. „I toto" — objasňuje tázaný — „ti mají vyšší poslání. To by se příliš zanedbali. A potom nevíme dne ani hodiny, kdy k nám zase zavítá náš nejvěrnější spojenec císař Vilém. Ti aby měli věčný „Bereitschaft". To byli asi Češi. Víte, to vám máte rebellanty — non plus ultra. Nikdy nemají dost a proto, pokud se dalo, co nejvíc jsme jich sem poslali a drželi jsme je zde tak dlouho, až toho měli dost. „Já ti dám rebellanty, já ti dám dělat si vtipy z ujařmených bratří" zahučel hromovým hlasem horkokrevný Černohorec a už se sápal na ubožáka. Vystrčím opatrně hlavu, bych viděl, jak to dopadne. Než běda — kollega zaměstnaného Černohorce, který zdál se zastávati službu bezpečnostní stráže, střelil po mne orlím zrakem a už pádil přes skály směrem, kde se vynořila podezřelá hlava. Horký pot vyrazil mi na čele a před očima dělají se mi mžitky. Nevidím, jen slyším vyzývavé: „Digni se!" a cítím těžkou ruku na ztuhlém rameni. Chci se spasiti výkřikem, ale úzkostí sevřené hrdlo komolí vyrážená slova: „Jesam iz Češke." Jsem zachráněn. Po útočníku ani

památky. Jen desátník stojí nade mnou, s úsměvem bere na vědomí, že jsem Čech a vyzvídá, jak se mi to spalo na výsluní. Ukazuji na pošinutý stín vysokého skalního tesu a žaluji naň, že mne svedl k odpočinku, uspal a pak zrádně opustil. — Kdesi zahřmělo ještě horské dělo, na které dorážely slabé rány vzdálených pušek jako když štěbetaví vrabci dorážejí na ospalého sýčka, jenž se prozradil v bezpečném úkrytu ospalým zahouknutím. Už jsem myslel, že to beze mne nezkoncují, když z nenadání zajásala stříbrným, sotva slyšitelným zvukem vzdálená trubka. Sotva že umlkla, zajásala kdesi druhá a když jí selhávalo, přišla jí ochotně na pomoc třetí, vmísila se čtvrtá — desátá — dvacátá. Jako když kohouti vyburcovaní některým ze svých druhů ohlašují nestejnoměrným, různozvučným kokrháním blížící se jitro, podobně ohlašovaly po všech skalách různozvučné trubky chaosem pestrých zvuků dobu toužebného oddechu. Já však s desátníkem-samaritánem ve válečném zanícení nevzal podílu na nabízeném oddechu. „Neúnavně" a svorně postupovali jsme v před až tam, kam nás vedla „nenasytná" a „neukojitelná" touha.

Na dně hlubokého údolí ve vybledlé, tu a tam ještě roklemi do horských svahů vystupující zeleni tulí se k sobě několik chýší. Místy prostupují husté křoví většinou už holá, jen z části ještě tabákem osázená políčka. — Vejdeme do jedné z kamenných, místo břidlic velkými pleskači krytých chalup. Několik různoletých košiláčů s malým adamitou spatřivše nás rozlétlo se jako když do vrabců střelí do bezpečných úkrytů pod dvěma nízkými širokým žlebům podobnými postelemi. Za starým stolem předly dvě ženy na ručních vřetenech dlouhá vlákna z jemného přediva nasazeného na umělecky zdobených přeslicích. Na náš pozdrav přivítaly nás jako staré známé přívětivým: „Dobro nami došli vojnici" a ochotně poskytly na požádání občerstvující vody. Hospodář, jak vyprávěly, právě odešel, aby načerpal z erární cisterny vody a vypravil se vstříc po cestě zemdleným vojákům. A skutečně záhy trousili se kolem malých okének klusající osli, každý se dvěma vědérky šplouchající vody. Třebaže stát zřídil v těchto místech tři vzorné cisterny jen proto, by bylo možno pořádati manevry v této poušti, přece prokázal tím spolu veliké dobrodiní zdejším obyvatelům, kteří z vděčnosti za to odměňují se pokaždé erárním příslušníkům ochotným plněním uvedeného skutku milosrdenství.

Odpoledne přitáhl svorně přítel i nepřítel a záhy prostranství za vsí hemžilo se jako mraveniště. Jedni stavěli stany, jiní tísnili se kolem cisteren, u nichž postavená stráž vydávala oprávněným poddůstojníkům potřebné množství vody pro jejich oddíly. Napojení pak přešlapovali netrpělivě — třímajíce v ruce nejoblíbenější plechovou součástku své výzbroje — opodál bublajících kotlů, nemohouce se dočkati žádostivé „munice". Dosti bylo také těch, kteří ležíce nehybně na zemi dali na chvíli vale nevděčnému světu, zatím co jiní buďto zpívali nebo spílali — každý podle své nálady. Hotový

Babylon. — Teprve když za soumraku rozlétly se prostranným údolím dojemné zvuky známého „Retraite" a které odrážejíce se od skalních stěn vracely se několikanásobnými ozvěnami do soumrakem obestřeného tábora jakoby tajemný hlas z všehomíra dopřávající kýženého odpočinku, teprve tehdy usínal nepřetržitý ruch. — Kdesi na východě ozývaly se dlouhou nocí dvě plačící píšťalky provázené tupým zvukem plechových zvonců. Pasáci si ukracovali dlouhý čas noční pastvy.

Doba našeho pobytu na Krivošiji vyplnila téměř celý měsíc srpen. Podnikány každodenní výlety a to k vůli změně jednou směrem k divokému O r j e n u, který svými ostrými skalnatými výběžky krájí plující oblaka až do výše 1895 metrů, po druhé k sousedícímu s ním o málo nižšímu V u č i m u z u b u, jindy na dlouhý horský hřeben P a z u n a častěji do okolí pohorské vsi C r k v i c e.

„Quousque tandem . . ." domnívám se slyšet z úst trpělivého v sebezáporu osvědčeného čtenáře a proto začnu hned s návratem. — Po rozhodné „bitvě" u Crkvice nastoupila rozpuštěná armáda zpáteční pochod do svých garnison. Také my jsme vyrazili za odpoledního vedra do P e r a s t a, starobylé to vesnice při Kotorské zátoce, odkudž by nás dopravila k tomu cíli najatá loď do Zadru. Dlouhým údolím sestupujeme ustavičně níž a níže. Slunce důkladně praží, vzduch se ani nehne, větérek nezavane. Téměř mlčky táhnem občas jeden za druhým jako loupežníci. Za námi osel se začazenými kotly a daleko před námi několik mul s jednotlivými částmi rozebraného horského děla. Tak postupujeme ještě dlouho, když v tom zajásá oddíl táhnoucí kus cesty před námi. Moře jim otevřelo němá ústa. Modrá B o k a, divá mohutnost příkrých skal, tiché obrysy vinic a olivových hájů kolem vážné skupiny domů z šedého kamene — to všecko leží pod námi. Jasnost vzduchu činí všechno tak veliké, zcela blízké a jaksi zvěčněno. Vše připadá mi tak roztomilé a po měsíčním odloučení tak vzácné, že stále jenom hledím a hledím, dokud vše to nezastřely šedé olivy. — Několik okamžiků a vítají nás z počátku roztroušená později v křivolakou uličku sestoupená po pravici moře zakrývající stavení. Vstupujeme do R i s n a, kdysi sídelního města illyrské královny Teuty. Člověk by chtěl rychle vyjíti z ušpiněné ulice, viděti již širší prostranství moře a zatím tato táhne se a táhne. Tu a tam před sestárlými chatrčemi visí trochu prádla a barevných hadrů na šňůrách. Krámy chatrné, jako bývá obyčejně na předměstích. Místy se ulice přerušuje a je viděti pruh vážného a zamyšleného současně sluncem ozářeného, oblohou zmodřeného moře. — Kupuji pohlednice a dostávám zpět srbské peníze, které jsou zde v oběhu právě tak jako naše rakouské. To nasvědčuje čilému obchodu s Černou Horou, která nemajíc peněz vlastních přijímá mince všelijakých států. Po krátkém odpočinku na prostranném náměstí dáme se na další pochod silnicí ploužící se podél samého moře, jež šumí a šplouchá měkce dorážejícími vlnami na břeh posetý omývanými oblázky. Na ujeté silnici potkáváme mezky,

Za zvuků zvonků a praskání bičů táhnou těžké dvoukolé vozy. Sotvaže minou, vynoří se za příkrým svahem do Risna ploužící se černá loď. Týž skalnatý svah uvolnil nám záhy pohled na nedaleký cíl naší cesty — P e r a s t, který sestupuje od staré zčernalé tvrze „S v e t i k r i ž" až do moře. Špinavě žluté město na modrém moři. Všecko je tak veskrze jižní, tak pobřežní a mořské, tak tonoucí v slunci a blankytě, že nelze od toho ani očí odtrhnouti. — Posléze táhneme úzkou ulicí na vykázané nám místo na samém pobřeží. Všude jen staré zažloutlé stěny. Dlouho skrytý pergamen a mešní roucha vybledlá v prastarých truhlicích mívají tento svit vyrudlého zlata. Leckde před krčmou sedí se skříženýma nohama v úzkém kruhu na vyšlapané dlažbě několik karbaníků. Marně se pokoušejí ušpiněnými kartami roztříštiti dláždění. Všude je hlučno, všude víří život. Na náměstí ve stinných uličkách, v dusných krčmách, u moře i v moři. Zde je nejživěji. Voda stříká, hlasy křičí, bílá těla se ztápí, vynořují a míhají. Na protějším břehu zátoky láká mne několik v zeleném pozadí zcela blízko se jevících budov. Mám za to, že to není ani kilometr cesty. Což abych se tam přeplaval. — — Je to naposled — dodávám si odvahy a už odrážím od břehu. Oko nad samou jako obrovské zrcadlo lesknoucí se hladinou upřené na vytknutý cíl jen občas se ohlédlo k vzdalujícímu se břehu. Než difference obou vzdáleností byla ještě nepoměrně velká. Po krátkém odpočinku pokračuji ve svém předsevzetí, třebaže naděje poněkud ochabovala. Od Risna přijíždí parníček. Usuzuji ze směru, kterým pluje, že bude lépe pokračovat na vytknuté dráze, než-li vyčkat jeho odplutí nebo dokonce snad částečným návratem mu dráhu uvolnit. Rozhodl jsem se pro prvé. Parníček už dávno minul kritické místo, když jeho dlouhé vlny navzájem si mne podávaly, se mnou laškovaly a nepřestaly dřív až poznaly, že se skutečně hněvám; potom jakoby si mne chtěly udobřit kolébaly mne lehounce na svých něžných loktech. Jsem už tak daleko, že vidím na hladině tivatské zátoky zakotvenou válečnou loď. Leží na ní šedá, nehybná jako pstruh. Jsem sotva v polovici průlivu. Každá ze vzdálenosti k protilehlým břehům není snad ani o třetinu kratší než jakou se mi zdála šířka celého průlivu. Tak velice klame moře. Zklamán tedy — vrátil jsem se z nezdařené výpravy.

Slunce teprv vsunulo se za divoké skály Krivošije a rozvádělo na obloze v moři se zrcadlící růžové a zlatozelené cesty, kdy znaven po poslední ale důkladné koupeli zabalil jsem se do pláště, ulehl několik kroků od břehu a ještě chvíli pozoroval, kterak směsici barev na obloze čím dál tím více ovládá nachový tón. Naposled i tento začal blednout a ponenáhlu přecházel v tón bledě fialový, čím dál fialovější, tíže oku pojatelný, mystický, téměř nadpozemský. Vše splynulo v jednu fialovou nirvanu ukájející jakoby mimosvětským mírem. — —

Okolo půlnoci strhl se v bezprostřední blízkosti lomoz. Otevru oči a spatřím, kterak nejblíže ležící vymotávají se chvatně z plachet

určených pro stany. Na všech stranách slyším zděšené: „Što je?“ Pohlédnu směrem, odkud zahučel opět pekelný rámus. Moře nikde. Jen obrovská černá stvůra sedí u břehu a hledí dlouhou řadou vypoulených, žlutých, jízlivých očí. To náš parník, který si spletl nezvyklou cestu a tak uváznuv na mělčině pomáhal si z nebezpečné situace zpětnou parou — zoufalým řvaním.

Byl to nezvyklý a proto velmi účinný „Tagwach“. Parník se záhy vysvobodil a přijal nás na místě jemu vykázaném do svých dusných útrob. — — — — — — — — — — — — — — — —

Několik dní potom. — V kajutě na cestě k domovu. Zvolna vyráží mohutná loď ze zaderského přístavu a plouží se podél smutných dalmatských břehů, jež rozteskní duši dvojnásob při pohledu na jejich kamenné hory a šedá města mizící naposled v modré dáli.

— — — — — — — — — — — — —

Zmizelo vše. Jen myšlenky ještě toulají se — na březích Adrie.

Fr. Zíbal:

Nápis naděje.

Mne často k sobě zval
kamenný starý kříž,
na tichém hřbitůvku
stál dlouhou dobu již.

Pněl na něm Kristus Pán
zmučený, lidem klet,
ve tvrdém kamenu
jsem zašlý nápis čet:

Já dobrý pastýř jsem,
kráčejte, kde můj hlas,
spočiňte v stínu mém,
já zase vzbudím vás —.

O sílo těchto slov!
Čelo jsem sklonil v dlaň,
duše má věky šla . . .
a lidstva zřela pláň . . .

My vstanem —, velebný
vzkříšení přijde den,
svobodný s tělem svým
duch bude oslaven.

Ten žďaný lidstva hod
prastarých nadějí
vyvolá trouby hlas
nám z časů závějí . . .

Ó, každé skepse stín
daleko od nás spěš . . .,
zůstaň ty naděje
a k věčnosti nás těš!

Vždy těš a pevně veď
života mořem, tmou,
korábem nám se jev,
tvé plachty nechť se dmou!

Rostakov:

Vzpomínka předkům.

(Ke 23. červenci 1912 J. A. M — — vým.)

Zahloubejme se v myšlenkách svých v nejtajnější hlubiny duše, v nejtemnější záhyby svého nitra, zavřeme zrak svůj a pusťme fantasii třebas v bujném proudu jediným směrem úplné tmy, kde žádný paprsek světla nezáří . . . kde ticho . . . a zapomeňme na vše, co nás kdysi těšilo, co nás rmoutilo, čemu jsme se radovali, nad čím jsme plakali . . . a letme v duchu svém stále dál a dál, až tam, kde tma přestává. Pak se ohlédněme, pomalu, jaksi bojácně, a zírejme dlouho, dlouho do šlépějí kročejů svých. Před námi světlo, zář, život . . . za námi temno, tma, klid . . . A hle, tam, kde noha naše spočinula, vyvstávají pomníky zašlé slávy a před nimi tiché úvaly tmavých hrobů. Ach, kráčeli jsme přes ně, šlapali jsme po nich, a v šlépějích těch krev se červená, krev nářků, kvílení a žalu. Kdo spočívá na poli tom mrtvém, komu hlásají ty šedé pomníky, že kdysi žil, že kdysi pracoval, komu patří to hluboké ticho rušené zakvílením větru mezi větrovím stromů pochmurných, komu patří to pole zazděné, kam s chvěním přicházíme, kde hlavu svou skláníme, kde horké slzy po lících nám kanou?!! Ano — umřeli dříve ti, než umřeli, a proto žijí v srdci našem. Vše pojí nás s nimi, co zůstavili, každý dech jejich horký cítíme na tváři své, kde dosud nevychladl, každé slovo jejich ozvěnou zní stonásobnou v duši naší, kde obraz mužů-slávy tak rádi nosíme. Mrtvé pole — pole mrtvých, do čtyř uhlů světa rozstřené. V jedné straně kahan plápolá, zarudlý, šlehy jeho vzhůru srší, jakoby chtěly duši toho, komu rov ten tmavý osvětlují, znovu ve skutečný život vyvolati. Šlehy dlouží se a krátí, plápolají neklidně, mocněji, takže zář jejich vůkol zasvitá jako slunce s duhovými barvami ve třpytné aureole. Plamen hoří, hoří stále, takže zdá se nám, že síla světla jeho nekonečné má prameny — a v té věčnosti jeho žáru, který stále šíří se po rovech sousedních, hvězdy milé vycházejí a nikdy nezapadají, počet jejich se množí, síla světla roste, až i žár plamene v záři třpytných hvězd mění se v pouhý matný stín, v němž v heroickém klidu, zahalení v temný rubáš, stojí postavy těch, jejichž slova, v knihách-pravdy zvěčněná, provázena bývala silným žárem zraků jejich v pramenech víry syceném v doprovodu mocného tlukotu srdce, které, ač jeho schránka dávno odumřela, přec dosud žije v hnutích davu, v nesmírné síle, která zemí hýbe — ovládána rozumem, řízena vůlí pevnou jako žula, jako ty postavy tam v stínu matném, v rubáš tmavý zastřené. Dávno zemřeli — a zemí dosud hýbou, dávno vydechli svůj horký dech, jež srážel se za chladných nocí práce — a šlépěje jejich přec chodí světem a síla světla-pravdy jejich dosud září v millionech odstínů a má zlatý okraj s trváním věčna. Umřeli dřív, než umřeli, dech jejich dosud horký jest, ač stáří jeho i v šeré

věky sahá, a proto žijí v mocné síle pravdy a trvání jejich věčnu se rovná, jehož poslední den přijde na pokyn pravice Pána. — — —

Než — ohlédněme se dále. Druhá strana pole mrtvých. Stezky vůkol vedou úzké, ohraničujíce zemi. Uprostřed balvan hrozný strmí do výše. Má rýhy hluboké, mechem věků zdobené. Na něm v majestátném klidu postava stojí bohyně, bílé jako mramor, krásné jako anděl, s lící dolů skloněnou, se slzami ve zraku, s tichým smutkem v duši. Pláče — — zříti to na krásné její tváři. Pravice její bílá smotek pergamenu drží. Je natržen do polovice. — Levice na prsou spočívá. — — — Kol kameny holé po zemi leží — a v pozadí šelest tichý jílmů štíhlých obepíná mramorový sloup, kde napsáno: Ač umřeli, přec dosud žijí — — — sklamané jejich touhy vyplnil čas a v síle jejich dechu omládlo lidstvo. Žili krátce, tichý, blahý sen, probudili se, když síla jejich duše protivníky zdolala. Procitli, žijí, neboť umřeli dříve — než vskutku umřeli. Výsledek práce jejich, ve které dosud jsou, ten zkoumá tajné záhyby moře, noří se v hlubiny země, vychází na povrch, kde volně kráčí neb v bleskurychlém letu probíhá kraje, zvedá se výše, zkoumá ovzduší v těch věčných dálkách, kde hvězdy tajné mají dráhy, kde duše spravedlivých v dechu tajemných vánků žíti budou věčný blaha sen . . . A v posledním slově těch mrtvých tam — své lidstvo hojí rány — — — a bohyně — — — to věčné zosobnění míru, se slzou v oku, s tajemným smutkem v líci, tu drží stráž nad nimi a dívá se v ta místa, kde věčný dřímou sen — — — — — —

Není to blaho, umříti a přec žíti v duších davů, není to blaho — poslati duši tam, kde ráj mužů-dobra své vonné háje rozestírá, kde cherub lásky břitký třímá meč,

než ve úvaly,
kde voda kalná půdu rozedírá
a bedra davů prudká svírá seč — — — — — — ?

poslati duši tam, kde sladký úsměv z dobra jenom plyne — — — a ruka chvějící se starce žehná lány bílé — než tam, kde jedem moru všecko vůkol hyne a z ruky zlolajné jen zpustošení?! — —

A n o, poslati duši tam, kde rozmachem větrů sítě dobra po vůkolí padá, kde duše umdlená se štěstím na rtech se ku věčnému spánku skládá, kde blaho jen co vyslednice snah ze zraků chudiny jak slunko září, kde dítko, muž i stařec chodí brázdou s lící jasnou, spokojenou tváří ! — — — — — — — — — — —

Toť štěstím těch, kteří v duši dobro mají, toť štěstím pravým a víc si nežádají, jen dítku chudiny zde podám skývu chleba, tam vdově uplakané setřu slzu s lící, zde spokojenost skytnu, kde dřív byla běda — — pak k rovu mému podají mi věnec proplétaný vzdechem díků a v duších jejich jméno mé věčným zapsáno je písmem. Umřel jsem dřív, než-li jsem umřel, však dosud žiji ve štěstí těch, jimž jsem pomohl — — — — — —

Stoupejme výše, ve stinný třetí kout, kde matné světlo do záhybů černých pomalu se vtírá. Vysoký strom stojí tu tiše, jak

by hrůzou zkameněl. Pod ním oř se vzpíná kovový, zlato matné třpytí se na hrdé jeho šíji. Pádí přes úvaly, přes úrodné lány, na něm jezdec pyšný v rukou cosi třímá a řine z něho krev. Pod kopytem oře jeho zhouba rozestírá se a zmar — za ním dav s proklínáním v ústech — — — a kol všeho toho mraky dýmu, tma, pusto. Kam pádí jezdec, kam spěchá?! V předu vidí matnou bludičku, která ztrácí se před zrakem jeho — — — chvátá za ní — — — vojsko s ním. — — — A minuly dny — kraj celý lehl popelem. Mrtvoly krčí se ve hroudě zkrvavené — — —

Rytíř chvátá dál, bujnost jeho nezná mezí, vše koří se mu, klaní, on zhoubu seje, blesky pomsty srší a den a noc, toť jedno jest ve zlobě jeho kruté. Však bludička shasla, praví historie, slunko zapadlo — — — a rytíř — pomsty mrazem ztuhlý sám se vrátil a tři dělili se o pyšné jeho rouno. Pak zemřel záhy, zemřel, však dosud žije v srdcích potomků. Knihy o něm veliké jsou psány, on — nezemřel. Však ve vzpomínce naň nám trpkost prsa svírá. Též velkým byl a slavným — ba říkají mu nadčlověk — — — však „hic ossa regia tegit lapis", než „v paměti lidské hledej nápis", a ten ti odpoví: Zemřel, však dosud žije to jméno slávy, které hrůzu světem pouštělo — — obetkané věncem trnů v slzách nešťastníků smáčených. — — —

Jaký rozdíl! Tam andělé míru, zde démon zla, tam klid a štěstí ve úsměvu, zde bouře černé, slzami a krví zkalené. O běda, vždyť všecky duše mrtvé kvílí pomstou, až srdce v základech se zachvívá. O, rozdíl veliký, který tuší jenom duše míru. A také umřeli a také dosud žijí. — — — — — — — — — — — — — — —

Než nejsem ještě u konce. Tam ve čtvrté straně, která ku západu sahá, chudý z dřeva kříž. Pod ním rovy úzké ve své chudobě se k sobě tulí. Jiné jsou i bohatší. Nikdo neví, kdo zde odpočívá, nikdo nezná jména těch, kteří také věčný dřímou sen. Žili, ve skutcích jejich dobro bylo, tiché dobro, které vidělo jen oko Pána. I po nich vzkvetly nivy, než nikdo nezná ruce pracovníků. — —

Však jsou knihy věčné, které v tajných leží končinách, a v nich písmo zlaté září v mihotavém lesku, v nesčíslných kruzích, spirálách a ornamentech zdobí jména ta a krášlí korunou — slávy. Spanilý jinoch píše v tajemné ty stránky, krášlí jména šťastných vyvolenců, kteří umřeli a přec žijí, kteří dýchali dechem dobra, lásky a míru. Počet nekonečný, řada dlouhá. — — — — — —

Nastal soumrak a pokryl pole mrtvých. Ticho, ani vánek lístkem nehýbe. — — — Spí vše, dřímá věčný sen pod nádhernou klenbou modravých oblak. Sílu zvláštní cítit v onom klidu, který stal se velechrámem duchů, jimž patří věčnost.

V pozadí na klávesách dumné zpěvy hlaholí, které zvou nás k účastenství na písni věčna, jíž se duše sytí.

A ta pak kráčí ve šlépějích předků, by nezahynulo dílo, by žili dále ti, kteří spí sen klidu v touze příští slávy. —

Fr. Zíbal:

Plavci.

Po mořské tam širé pláni,
kde se nebe k vodám sklání
pluje loď . . .

Lehký větřík v plachty duje
a sbor plavců prozpěvuje:
Zdráva buď . . .

Vlna vlnu stíhá hrami,
píseň splývá nad vodami — — —
Maria — — —

Tichá noc se v moře sklání,
plavci hledí k světel báni — — —
Hvězdičko — — —

Temno mořské kraje halí,
píseň plavců zmírá v dáli
— — — Maria — — —!

Jan Roupec (Br.):

Východní otázka církevní.

(Dokončení.)

II. Pokusy církve západní o unii s Východem.

„Církevní rozkol jest jednou z nejosudnějších a nejžalostnějších událostí světské i církevní historie.“[1]) Jím přivoděny byly důsledky nebezpečím hrozící jak církvi, tak státům křesťanským a kultuře. Nechceme zabíhati do podrobností a vylíčiti ony smutné, politování hodné následky, které zasáhly o b ě strany — Východ i Západ, nýbrž upoutati chceme zrak ke s v ě t l ý m b o d ů m tohoto smutného obrazu, uvažovati o p ř í č i n á c h, které n a d ě j í nás naplňují ve šťastné rozřešení naší otázky v dobách příštích!

Co je míněno světlými body? Zajisté úplně správným je nazvati světlými body veškeré pokusy: s j e d n o t i t i o b ě c í r k v e. Již z předešlého pojednání poznali jsme, jak papežové římští snažili se udržeti vždy přátelský poměr mezi Východem a Západem, jak těžce nesli veškeré nepřátelství od Východu vše trpělivě snášejíce

[1]) Dr. Fr. Grivec, Východní otázka církevní, str. 26.

a doufajíce v budoucí blízké vyrovnání nesrovnalostí na obou stranách, ve šťastný, vespolný život obou — Východu i Západu! Rok 1054 zmařil anebo zničiti chtěl všechny naděje! Než to neodstrašilo nikterak papeže římské, v pravdě důstojné nástupce Kristovy, kteří byli si vědomi povinností svého úřadu; ba naopak utvrdilo a posílnilo, by odstranily se ať opravdové, ať zdánlivé rozdíly mezi církví západní a východní, by církev Kristova mohla sloučena býti pod jednou viditelnou hlavou. „Celá řada papežův, od prvních nástupců Lva IX až k posledním předchůdcům nynějšího sv. Otce Pia X pracovala s větším nebo menším úspěchem, ale vždy s novou odvahou o vznešeném cíli, přivésti znovu Východ k jednotě církve katolické.“[1])

Již papež Řehoř VII (r. 1073—1085) byl by rád opětně sjednotil východní i západní církev, ale nemohl, poněvadž musil vésti boj o investituru se západními knížaty. „Ve šlépěje Řehořovy vstupuje“ druhý nástupce jeho ideální papež Urban II (r. 1088—1099), jenž svolal synodu v Barách, kde sv. Anselm, arcibiskup kantenburský, disputoval s Řeky o vycházení Ducha sv. „též ze Syna“, ale ničeho nebylo tím získáno. Do jeho doby spadá první výprava křižácká (r. 1096—1099), jíž chtěl dobýti Jerusaléma z rukou mohamedánských, ale zároveň chtěl též vysvoboditi východní církev ze jha nevěřících a tím získati Východany pro sjednocení. Z důvodů těch na synodě r. 1095 konané v Piacenze přislíbil pomoc Řekům proti nevěřícím, ale když Latiníci skutečně přitáhli, probudila se stará nenávist Řeků k nim v plné síle, jejich theologové povykovali nad „Filioque“ a prohlašovali Latiníky za kacíře horší Turků“.[2]) Tím ovšem vznikla vzájemná řevnivost, nedůvěra ano i nepřátelství. A nezdar výprav křižáckých zavinila jen ošemetnost Řeků! Původně ovšem bylo míněno navázati bližší styky mezi Východem a Západem, ale styky ty na počátku nemohly rozhodně prospěti sjednocení. Neboť „západní rytíři neměli smyslu pro řecké způsoby, řecký mrav a řecký ritus. Byzantinci zase přehlédli mocné hnutí náboženské, z něhož čerpaly výpravy křižácké svou sílu. Císař i lid v nich spíše viděli politickou akci proti sobě namířenou a tím i otřesení politické své neodvislosti, nežli hrdinný skutek náboženský.“[3]) Ovšem je pravda, že vůdcové křižáčtí chtěli nejprve „pokořiti Řeky, potlačiti rozkol a zlatinisovati Cařihrad“ a potom obrátiti se zcela proti nevěřícím, ale úmysl jejich brzo poznali Řekové, a proto vzniklo v křižáckých výpravách krajní nepřátelství mezi Východem a Západem.

Ve stol. XII čím dál tím více probouzela se touha u knížat západních: dobýti Cařihradu. To podařilo se jim ve čtvrté výpravě křižácké (r. 1202—1204). Způsob, jakým dobyli Cařihradu, vskutku nebyl správný ani spravedlivý! Křižáci počínali si příliš krutě,

[1]) Ehrhard: l. c. str. 30—31.
[2]) Kryštůfek: Všeob. děj. církv. II, 2; str. 70.
[3]) Ehrhard: l. c. str. 32.

příliš bezohledně odstraňujíce vše, co se jim v cestu stavělo — zkrátka vandalsky. Cařihrad padl v ruce křižáků 12 dubna r. 1204 a již 16 května t. r. korunován byl po obyčeji byzantském Balduin hrabě flanderský za císaře a tak zřízeno v Konstantinopoli císařství latinské (r. 1204—1261), zvané Romania. Tehdejší papež Innocenc III (r. 1198—1216) na počátku stavěl se proti počínání si křižáků, ano hrozil klatbou; později však nadšen jsa vítězstvím knížat západních napsal Balduinovi mezi jiným i toto: „Regnum Graecorum ... a superbis ad humiles, ab inobedientibus ad devotos, a schismaticis od catholicos iusto Dei indicio est translatum."[1]) Když však křižáci nechtěli dále ve výpravě do Svaté Země pokračovati, projevil v plné rozhodnosti svou nespokojenost nad dobytím Cařihradu! S císařstvím latinským zřízen i patriarchát latinský. Za patriarchu zvolen byl Benátčan Tomáš Morosini. Jaké následky všeho toho byly, snadno dá se mysliti. Duchovenstvo i lid naplněn byl záštím a nevolí proti všemu latinskému a tím také proti všemu západnímu; nevole dosáhla vrcholu r. 1261, kdy opět vyvráceno bylo císařství latinské. Patriarcha řecký po dobytí Cařihradu uchýliv se do Niceje, kdež založeno bylo zase řecké proticísařství, vkročil vítězně toho roku opětně do Cařihradu. „Od onoho okamžiku dostoupila nenávist lidu oproti západu výše, která měla se ukázati nepřekonatelnou. Smýšlení to dá se až příliš snadno vysvětliti; byloť reakcí národního uvědomění proti násilí. Učinky vytvořené násilím nebyly však ještě nikdy s to, by trvale odpíraly tichému processu, který se odehrával ve znásilněném lidu. Západ podrobil čtvrtou výpravu křížáckou zasloužené kritice, která však vyzněla ještě smutněji, než-li předmět, jehož se týkala."[2])

Michael Palaeolog (r. 1259—1282), jenž obnovil řecké císařství, nepostavil se na stanovisko lidu: býti nepřítelem Západu; naopak viděl ve spojení s Římem jediný záchranný prostředek proti hordám tureckým dorážejícím na Cařihrad. Také papež Řehoř X (r. 1271—1276) usiloval o to, by dosáhl jednoty Západu s Východem. Proto rád vyšel vstříc císaři řeckému a svolal na r. 1274 všeobecný sněm do Lyonu, kde měly se odstraniti i ty neshody, jež dosud mezi Východem a Západem byly. Již r. 1273 vyzval císaře, by poslal k němu své posly a tak skutkem ukázal svou snahu po jednotě s Římem. Poslové řečtí[3]) dostavili se skutečně dne 24 června r. 1274, když už sněm byl zahájen, promeškavše první dvě sezení. V sezeních následujících projednávaly se sporné body mezi Řeky a Latiníky. Žádost císařova, by Credo řecké bylo ponecháno v původním znění, byla splněna a „logothét ve jménu císařově přisahal,

[1]) W. Norden: Papsttum und Byzanz (Berlin 1903), str. 167.
[2]) Ehrhard: l. c. str. 33.
[3]) V poselství byli: Dřívější patriarcha cařihradský Germanus, metropolita nicejský Theofanes, senátor a veliký logothét (kancléř) Jiří Akropolites a ještě dva dvorní úředníci.

že tento všeho rozkolu se odříká, pravou víru vyznává, primát církve římské uznává a ji poslouchati bude."[1]) Sloupem unie lyonské byl učený a věhlasný patriarcha Jan Bekkos, jenž nadšen byl pro unii, pro ni mnoho Řeků získal, ale tím popudil proti sobě nepřátele unie. Sám císař na počátku horlil pro unii ochotně vždy přistupuje na jiné další požadavky papežů současníků (Innocence V, Hadriana V, Jana XXI, Mikuláše III), později však ochladl. A příčina toho? Že mu z unie nepřišel očekávaný zisk a pomoc proti státnímu nepříteli. Papež Martin IV — neprozřetelně ovšem — vyhlásil klatbu na císaře východního, jehož veškeré počínání pro jednotu s Římem měl za klam a mam, což dlužno přičísti na vrub různým vlivům na papeže. Mezi těmito vlivy na prvním místě dlužno čítati přátelství papeže s Karlem z Anjou, jenž toužil stále po byzantské koruně císařské. Nástupce Michaela Palaeologa († 1282) Andronikos odvolal unii a činil i veřejné pokání za to, že podepsal spolu s jinými akta unie florencké. Brzo po tom přinutil císař patriarchu Jana Bekka, že se poděkoval a vstoupil do kláštera a dosadil opětně Josefa, bývalého patriarchu, jenž k unii přistoupiti nechtěl, ano stal se jejím zarytým odpůrcem. Unie byla officielně odvolána. „Bekkos plakal nad svou vlastí, poněvadž jasně viděl, že takovým jednáním řítí se sama do záhuby. Než bylo již příliš pozdě: víra ochabla a rozvážnost skoro úplně vymizela. Ba tak daleko dospěli Řekové v zášti proti Latiníkům, že raději chtěli na se vzíti jho nadvlády Islamu, než by setrvali v unii.[2]) Mnozí z Řeků již tvrdili, že rozkol jest oprávněn, poněvadž jest už tak stár. [3])

Týž Andronikos II (r. 1282—1328) byl však ještě na konci svého života nucen hledati připojení k Západu. Obrátil se na Karla Sličného ve Francii, který za souhlasu papeže Jana XXII poslal k jeho dvoru dominikána Benedikta z Como. Roku 1327 umírá již Karel a Andronikos II násilně sesazen Andronikem III, jenž roznítil proti němu vzpouru a občanskou válku. Andronikus III (r. 1328—1341) nastoupil úplně politiku Michaelovu. Jeho syn a nástupce Jan V Palaeologus (r. 1341—1391) žádal opětně papeže o pomoc proti Turkům. Tehdejší však papež Urban V nemohl mu při nejlepší vůli hmotné pomoci poskytnouti. Přes to však r. 1369 přišel do Říma, uznal papeže za hlavu církve, odpřísáhl se řeckých bludů, zkrátka vstoupil v církevní obcování s Římem. Již za vlády jeho a jeho nástupce Manuele II (r. 1391—1425) poměry v říši východní byly velmi povážlivé. Turci čím dále tím prudčeji doráželi na Cařihrad, takže Manuel II obávaje se horšího postoupil Turkům zvláštní čtvrť. V tísni své utekl se o pomoc k Bonifacovi IX. „Ke sněmu kostnickému přišlo 19 února r. 1418 slavné poselství císaře i patriarchy s kyjevským metropolitou Jiřím v čele; vlastní však vyjednávání o sjednocení buď ani nezačala, nebo žádného úspěchu

[1]) Kryštůfek, l. c. str. 212.
[2]) Jašek-Studynský: l. c. str. 137—138.
[3]) Hergenröther: Photius III, str. 820.

neměla."[1]) Pozdější nástupce Bonifáce IX, Martin V, poslal sice svého legáta s devíti důvody (conclusiones) pro sjednocení, ale Řekové pyšně odpověděli, že unii lze učiniti pouze na všeobecném sněmu, kterýž nutno slaviti v Konstantinopoli. Žádost tato byla na sněmu sienském přečtena, ale po té ovšem ihned zamítnuta.

Císař Jan VII Palaeologus (r. 1425—1448) činil poslední pokusy zachovati říši pomocí Západu. Počal vyjednávati s papežem Martinem V (r. 1417—1431); k definitivnímu dojednání došlo až za papeže Eugena IV (r. 1431—1447), jenž ustanovil a rozhodl se pro město Ferraru, s čímž souhlasil také císař východní. Papež sám přijal císaře, patriarchu Josefa a ty, kdož ho doprovazeli,[2]) velmi laskavě a přátelsky.

Všeobecný sněm, jenž byl svolán, aby docíleno bylo církevní jednoty, započal dne 9 dubna r. 1438 a měl ve Ferraře 16 a ve Florencii[3]) 8 sezení. Východ byl vskutku na sněmě zastoupen četně a čestně. Byli tam císař Jan Palaeologus, patriarcha konstantinopolský Josef, potom zástupcové východních patriarchů: Antonius, metropolita heraklejský a Řehoř Mamma, protosyncell z Cařihradu za patriarchu alexandrijského; metropolité Marek Eugenikus z Efesu a Isidor z Kyjeva, za patriarchu antiošského a Dionysius, biskup sardeský, za patriarchu jerusalemského; poněvadž pak Dionysius brzo zemřel, vstoupil na místo jeho biskup Dositheus z Monembasie. Všestrannou vzdělaností slynul Bessarion, arcibiskup Nicaejský, horlitel pro unii; nejzarytějším odpůrcem unie byl zase Marek Eugenikus z Efesu.

Aby došlo k odstranění sporných bodů a docíleno bylo dlouho želané unie, zvolen byl dvacetičlenný výbor, který měl vyšetřiti články odlišné a raditi se o prostředcích ke sjednocení vedoucích. Jím vytčeny byly 4 sporné body: 1. učení o Duchu sv. („Filioque"), 2. azymy (přesné, či-li nekvašené chleby), 3. učení o očistci a 4. primát. Marek Eugenikus prohlásil, že o prvním článku mluviti nesmějí a o třech ostatních musejí se ptáti císaře. Posléze vyjednáváno bylo o všech bodech. Druhý a třetí bod byl hned po krátkých rozmluvách uznán. Veliké obtíže nastaly však při bodě čtvrtém. Debaty dlouho nevedly k cíli, působením však Bessariona, Isidora, Dorothea Mitylenského došlo k dohodě! Nejprudší boj mezi theology řeckými a latinskými veden byl o bod první: „Filioque". Ten zaujal také nejvíce času na sněmě. Jednáno bylo o něm ve 4—15 a pak zase v 18—23 sezení. A tu zase zásluhou Bessariona a Isidora Kijevského, jakož i samého císaře i přes odpor Marka Eugenika došlo k prohlášení: Církev řecká

[1]) Kryštůfek: l. c. str. 624. Příčina neúspěchu byla asi ta, že na sněmu kostnickém v popředí byly otázky jiné, které otázku východní zatlačovaly.

[2]) Byli to: četní biskupové, říšští hodnostáři, úředníci a mnozí jiní — počtem asi 700 osob.

[3]) Příčina, proč přeložen byl z Ferrary do Florencie, uvádí se ta, že v městě i okolí zuřil mor.

věří a uznává ve shodě s církví římskou dogma o vycházení Ducha sv. „i ze Syna".

Po některých ještě vyjednáváních sestoupilo se z každé strany šest deputovaných a sepsali 2 července 1439 výměr (definitio, ὅρος nebo τόμος) po latinsku a řecku, jenž v neděli dne 5 července byl posléze papežem a zástupci Řeků podepsán a dne 6 července r. 1439 v hlavním chrámu Florentském slavně prohlášen. Pro jeho důležitost uvádíme jej a zní takto:

„Eugen, biskup, služebník služebníků Božích, na věčnou památku. Se srozuměním svého v Kristu nejmilejšího syna Jana Palaeologa, římského císaře, jakož i zástupců našich ctihodných bratří patriarchův a ostatních zástupců východní církve. Radujte se nebesa a plesej země (Laetentur coeli): odňata je zeď, která západní a východní církev dělila, pokoj a svornost navrátily se. — Ve jménu nejsvětější Trojice, Otce, Syna a Ducha sv. se schválením tohoto všeobecného sněmu florentského ustanovujeme (hoc sacro universali approbante Florentino Concilio, definimus), by všichni křesťané tuto pravdu víry věřili a přijali a všichni tak vyznávali, že Duch sv. z Otce a Syna věčně jest a svou podstatu a své osobní bytí (suumque esse subsistens) z Otce a spolu ze Syna má a z obou věčně jako z jednoho principu a jednoho dýchání vychází. Prohlašujeme, že způsob mluvy u sv. Učitelův a Otců: Duch svatý vychází z Otce skrze (per) Syna k témuž smyslu směřuje a naznačuje, že též Syn dle Řekův je příčinou, dle Latiníků však principem osobního bytí (subsistentiae) Ducha sv. jakož i Otec. A poněvadž všechno, což jest Otcovo, Otec sám svému jednorozenému Synovi při jeho zplození dal mimo býti Otcem: proto totéž, že Duch sv. ze Syna vychází, má Syn též od Otce od věčnosti, od něhož sám od věčnosti zplozen jest. K tomu stanovíme, že výklad oněch slov „Filioque" pro vysvětlení pravdy a tehdejší potřebu dovoleně a důvodně do symbolu vložen byl.

Rovněž stanovíme, že v přesném i kvašeném chlebu pšeničném v pravdě Tělo Kristovo se zhotovuje (confici) a že kněží Tělo Páně na oltáři zhotovovati musejí každý dle obřadu své církve buď západní nebo východní.

Spolu stanovíme, že duše těch, kteří oprav-

dulkajíce, v lásce Boží zemřeli, avšak hodného pokání za hříchy dopuštěním neb opuštěním spáchané nevykonali, po smrti tresty očistcovými očištěny bývají a že k úlevě těchto trestův jim napomáhají přímluvy žijících, totiž oběti mše sv., modlitby, almužny a jiné dobré skutky, kteréž od věřících za věřící zemřelé se konají dle ustanovení církve. Avšak duše těch, kteří po křtu buď žádným hříchem se neposkvrnili, nebo po hříchu v těle nebo bez těla, jak svrchu praveno jest, se očistili, jsou do nebe přijaty a patří jasně na samého Boha trojjediného, jak jest; ovšem dle rozdílu zásluh: jeden dokonaleji druhého. Ale duše těch, kteří ve skutečném, smrtelném hříchu zemřeli nebo v samém dědičném umírají, sestupují do pekel, aby tam byly různými tresty trestány.

Rovněž stanovíme, že sv. Stolice Apoštolská a Římský biskup má prvenství nad celým světem a že tento biskup Římský je nástupcem blahoslaveného Petra, knížete apoštolů, pravým zástupcem Kristovým a hlavou veškeré církve a všech křesťanů otcem a učitelem (Item definimus Sanctam Apostolicam Sedem et Romanum pontificem in universum orbem tenere primatum, et ipsum pontificem Romanum successorem esse beati Petri, principis Apostolorum et verum Christi vicarium, totiusque Ecclesiae caput et omnium Christianorum patrum et doctorem existere); a že jemu v blahoslaveném Petru od Pána našeho Ježíše Krista plná moc pásti, říditi a spravovati veškerou církev dána jest; jak také (quem ad modum) to v aktech všeobecných sněmův a sv. kanonech obsaženo jest. — Spolu obnovujeme řád podaný v kánonech ostatních ctihodných patriarchův: aby patriarcha konstantinopolský byl druhým po největším biskupu římském, třetím alexandrijský, čtvrtým antiošský a pátým jerusalemský se zachováním totiž všech výsad a práv jejich".[1]) —

Latinské znění dekretu potvrzeno bylo celkem 115, řecké znění 33 podpisy. Jediný Marek Eugenikus nepodepsal dekret unie. Isidor z Kyjeva a Bessarion z Nicaeje jmenováni byli pro jejich zásluhy o unii dne 18 prosince r. 1439 kardinály a papežskými legáty svých ve územích.

[1]) Kryštůfek: l. c. str. 638—639.

Řekové opustili Italii ke konci srpna r. 1439 a na počátku roku 1440 dostali se do Cařihradu. Hned po svém návratu potkali se jak u duchovenstva tak i u lidu s rozhodným odporem, nazýváni jsouce všichni, již podepsali unii, azymity, Latiníky, odpadlíky atd.; i kacířův jim bylo spíláno. Jediný Marek Eugenikus byl vychvalován za národního hrdinu. Tento stal se hlavou a středem všech odpůrců sjednocení. „Odpůrcové unie roztrušovali pomluvy o sněmu florentském, že prý preláti, zvláště patriarcha Josef, byli uplaceni a proto jednotu přijali, že místa Otců byla porušena a starý ctihodný obřad východní zavržen".[1]) Proti nim vystoupili s veškerou rozhodností Bessarion, Řehoř Mammas, Josef z Methony a jiní theologové. Přes stálé tyto hádky a nepokoje posud k slavnému prohlášení unie florentské v Cařihradě nedošlo. Stalo se tak až 12 prosince r. 1452. Papež Mikuláš V (r. 1447—1455), když císař Konstantin XI Palaeologus ukazoval ochotu k unii a prosil papeže za pomoc proti Turkům, poslal do Cařihradu Isidora Kyjevského prohlásit unii. Ten skutečně konal slavnost unie s císařem, mnohými velmoži a asi 300 duchovními v chrámu sv. Moudrosti. Jak zběsile si počínala strana protivná, poznati lze z následujícího : „Rozkolničtí duchovní proklínali slavně všechny stoupence florentské unie, odpírali ve zpovědnici všem rozhřešení, kdo slavnosti unie se súčastnili, a napomínali nemocné, by raději bez svátostí umřeli, než-li od sjednocených je přijali. Luza proklínala sjednocené a námořníci v přístavě připíjeli na zkázu papeže a otrokův jeho. Tato zuřivost proti obcování s Římem zmocnila se všech kruhů i nejvyšších; nejmocnější muž malomocné říše Lukáš Notaras vyslovil se, že by raději v městě viděl turecký turban, než-li římskou tiaru".[2]) A přání to až příliš brzo bylo vyplněno. Hned roku následujícího přitáhli Turci k Cařihradu, oblehli jej (6 dubna r. 1453) — a v době poměrně krátké již 29 května r. 1453 Cařihrad padl, Řekové rozkolníci, kteří utekli se do chrámu sv. Sofie, byli jati, prodáni do otroctví — a na kopuli chrámové místo kříže zaleskl se půlměsíc. Tak zahynulo východní císařství římské.

Po pádu Cařihradu vystupují na pole dějin řešení církevní otázky východní Rusové ; smýšlení jejich bylo rozhodujícím. To poznali také papežové a proto při každé příležitosti upírali zrak svůj k Rusům s úmysly velikými a šlechetnými: by je zavolali zpět do náručí katolické církve.

Rusové přijali křesťanství již ve století X a to z Cařihradu. Před rozkolem byli prostřednictvím Cařihradu ve spojení s Římem, ale právě jejich spojení s Cařihradem samo sebou je odtrhlo od Říma a odchovalo rozkolu, jenž nastal ve století následujícím. Rusové však formálně se nijak od Říma neodtrhli. Papežové byli by rádi Rusy úžeji spojili s Římem, usilovali o to hned v počátcích

[1]) l. c. str. 641.
[2]) Kryštůfek: l. c. str. 642—643.

křesťanství u nich, sám kníže Vladimír (r. 978—1015) nebyl „Romanis quidem adversarius, tamen hierarchicae Graecorum potestati se subiecit".[1]) Týž dvakráte vyslal poselství k papeži, první r. 992, druhé r. 1001, když před tím už papežští vyslanci zavítali (r. 989) do Korzumu (Cherson). Kníže Jaroslav rovněž byl nakloněn latiníkům. Za něho Rusové zvolili si patriarchu zbožného Hilariona r. 1051 neodvisle od patriarchy cařihradského. Počátkem schismatu stálo Rusko na straně latiníků a že ani v dobách pozdějších, za dalších nástupců Jaroslavových, nenastal rozkol mezi Ruskem a Římem, toho najdeme zřejmé důkazy v dějinách.

Velkokníže kyjevský Izjaslav (r. 1054—1078) učinil za papeže Řehoře VII Rus lénem papežským, hledaje u něho pomoci proti bratru svému Boleslavovi Smělému, králi polskému. „Možno tu připustiti, že by kníže na jedné straně zůstával v rozkolu církevním a tedy v nepřátelství s Římem a na druhé straně poddával se Stolici apoštolské, aneb že by papež Řehoř VII bral jej v ochranu, aniž by mu něco připomněl o návratu do lůna církve katolické?"[2])

Kyjevský metropolita Efrem (r. 1090—1096) zavedl po žádosti papeže Urbana II římskou slavnost „přenesení ostatků sv. Mikuláše do Bar". Sám papež putoval dvakráte k ostatkům sv. Mikuláše, a také Bary zvolil za místo, kde konal se r. 1098 sněm, na němž disputoval s Řeky o vycházení Ducha sv. „též ze Syna". „Byl by Efrem přijal", táže se Werner, „římskou církví zavedený svátek, kdyby byl zavrhl na sněmu v Bari vyřknuté katolické učení o Duchu sv.?"[3])

Po smrti Hilariona nastaly sice styky Rusů s Cařihradem, ale to vše, i když nastal rozkol, tedy úplné odtržení Východu od Říma, nepůsobilo na Rusy, kteří snad považovali to za časné neshody. Obrat však nastal ve století XII. První, jenž začal do ruské církve katolické vštěpovati rozkol, který znenáhla zachvátil veškerou Rus, byl metropolita Nicefor, rodem Řek (r. 1104—1121). Spolu s biskupy šířil nenávist a podporoval její stoupence proti církvi katolické, tutéž zášť snažil se vštípiti i velknížatům, v dopisech svých k nim podněcoval je k nepřátelství proti Západu, takže se stalo, že latiníky považovali již za jinověrce, ano mnich Teodoza pokládá je za horší židů.

I v Římě byli si vědomi, že Rusko ztrácí se pro církev katolickou, a proto právě v tomto období dály se četné pokusy papežův, aby tato obsáhlá církev byla uchována v jednotě s Římem; ale s úplným zdarem nepotkaly se nikdy.

Ve století XIII považováni Rusové od latiníků za rozkolníky, což patrno je z fakta r. 1207, kdy papež Innocenc III (r. 1198 až 1216) „archiepiscopos, episcopos et . . . universos tam clericos

[1]) Acta I conventus Velehradensis (1908), str. 47.
[2]) Jašek: l. c. str. 27.
[3]) l. c. str. 28.

quam laicos per Rutheniam constitutos ad unionem invitavit, incipiens : "Licet hactenus elongati fueritis ab uberibus matris vestrae tamquam filii alieni, nos tamen . . . non possumus affectus paternos exuere" etc.[1]) Rovněž i Honorius III (r. 1216—1227) a Řehoř IX (1227—1241) vyzvali k unii knížata ruská. Papež Innocenc IX (1243—1254) napsal r. 1248 knížeti Alexandrovi, příjmím Něvskému, přátelský list, ve kterém vzpomíná, že jeho (Alexandrův) otec umřel sjednocen s církví římskou a vyzývá ho rovněž ke sjednocení, než on odpověděl slovy: „Známe pravdivou nauku od Adama až k potopě, od potopy až ke zmatení jazyků, od Abrahama až k přejití Israelitů přes moře Rudé a do smrti krále Davida, od Šalomouna do Augusta a Krista, od Konstantina Velikého do sedmého sněmu všeobecného, avšak o vaší nauce nechceme ničeho věděti". Unie haličského knížete Daniela (okolo r. 1250) nebyla upřímnou a tudíž také ne trvalou. Dosáhnuv toho, po čem bažil, titulu královského a pomoci proti Tatarům, zrušil unii již r. 1257, ale název královský podržel i nadále.

Přes to však můžeme říci, že až do XIII století byli Rusové dosti příznivi a tolerantní k Latiníkům. Rozkol utvrdil se teprve v polovici století XIII, kdy řecká nenávist k Římu i na Rusi se zakořenila a kdy zpřetrháno bylo po vpádech tatarských spojení se Západem : Post Mongolorum invasionem (medio saec. XIII) relationes cum Occidente rariores erant; odia vero contra Latinos, quae Graeci inter Russos spargebant, iam totam Russiam penetraverant. Russi de ecclesia Latina non edocti nisi a Graecis magistris, qui multa de Latinis haeresibus ac de Latino paganismo enarrabant. Propterea res eo devenit, ut Graeci, qui paratiores erant ad reconciliationem in concilio Florentino, Russis non iam satis orthodoxi esse viderentur; Russi Graecos propter hunc placabiliorem animum proditionis et defectionis a vera religione accusabant, seque ipsos unicos orthodoxiae defensores profitebantur. Ita paulatim persuasio orta est, Moscoviam, cum prima et secunda Roma cecidisset, tertiam invictamque esse Romam.[2]) Oněch pak několik Řeků, kteří ve stoletích XIII, XIV a XV horovali pro sjednocení, nemělo na Rusy žádného vlivu, což důkazem je toho, že Rusové byli daleko většími nepřáteli Říma za sněmu florentského, než-li Řekové. Pád Cařihradu považovali pro Řeky za trest Boží.

Jak už řečeno, naskytly se dosti veliké obtíže v Cařihradě při prohlášení unie florencké. A v Rusku nebylo jinak. Unii prohlásiti měl nejvěrnější obhájce její — zbožný metropolita Isidor. Přijat byl sice s jásotem, než, jakmile vkročil do chrámu, kde měla býti unie prohlášena, s papežským legátským křížem na prsou, a když při službách Božích čteno bylo jméno papežovo, jati byli Moskvané velkou záští a nevolí proti unii a velkokníže povstav

[1]) Acta I conv. Velehrad., str. 47.
[2]) Acta conv. I Velehrad., str. 48.

nazval Isidora „falešným pastýřem, vrahem duší a bludařem". Zavrhnuty dekrety florentské a Isidor vsazen do tuhé vazby klášterní, z níž podařilo se mu šťastně ujíti do Tvera ke knížeti Borisovi, odkudž odebral se do Litvy a Kyjeva, potom odešel do Říma, kdež 27 dubna r. 1463 zemřel a pochován byl ve Vatikáně.

„Příčinou toho nezdaru bylo, že episkopát a lid ruský nebyli pro unii vyškoleni, a Isidor vyjednával bez jejich opory spoléhaje více na stranu polskou, a po svém neúspěchu v Moskvě nedbal o ovčinec svůj".[1])

Po vypuzení Isidorově ustanovil velkokníže Basil III metropolitou Jonáše (1443—1461), který bez svolení patriarchy cařihradského vstoupil na metropolitní stolec v Moskvě jako rozhodný nepřítel unie. Na stolci kyjevském následovalo po Isidorovi několik metropolitů (Řehoř, Simeon, Jonáš I, Makarius I, Josef Solan), kteří byli příznivci unie a také snažili se vyjednávati s Římem; dílo však jejich zmařil Jonáš II dosazený na stolec jen přízní ruské princezny Heleny, manželky velkoknížete litevského Alexandra, který byl rozhodný nepřítel unie; a od té doby šířil se rozkol v kyjevské metropoli. Na kyjevský stolec dosedli mužové oddaní rozkolu, nevědomí a pohoršlivý život vedoucí.

V moskevské metropoli utvrzoval a zatvrzoval se rozkol, a ruská církev proměnila se v útvar státní. Moskevští metropolité osazovali stolec metropolitní po své vůli a metropolité odtrhli se od Cařihradu. Jakým způsobem dosazoval velkokníže moskevský patriarchy, vidíme z této formule: „Všemohoucí a obživující sv. Trojice, která nám panství nad celým Ruskem dala, propůjčuje tobě posvěcením arcibiskupův a biskupů naší říše tento vznešený trůn. Přijmi pastýřskou hůl, vstup ve jménu Božím na metropolitní stolec, pros za nás Boha — a Bůh uděl tobě zdraví na mnohá léta".[2]) Rozkol stupňoval se až k fanatismu, který dospěl vrcholu za Jonáše. Příčinu toho dlužno hledati asi v tom, že unie v Kyjevě byla příznivě přijata; to podráždilo Moskvany, sjednotili se, odtrhli se od Kyjevanů — a tím vznikla nová metropole moskevská. — Než unie kyjevská byla příliš slabá a více jen zdánlivá, beze skutečné opory v kněžstvu a lidu. V té době patřil Kyjev k Polsce a Polákům nebyla unie florentská sympatickou, poněvadž byla dílem Eugena V, a oni byli přívrženci tehdejšího protipapeže Felixe V.

Všechny pokusy o sjednocení koncem století XV a začátkem století XVI dály se bez základu i bez úspěchu. Rusové neprotivili se přátelskému diplomatickému svazku s papežem, poněvadž viděli, že má papež velikou vážnost mezi západními knížaty; spojení se Západem potřebovali pak k tomu, by dostali různé učitele a řemesl-

[1]) Jašek: l. c. str. 32.
[2]) Kryštůfek: l. c. str. 652.

níky a tak aby mohli Moskvu politicky pozvednouti a posíliti, ale proti církevnímu spojení byli rozhodně.[1])

Po církevním sněmu tridentském r. 1563 začali papežové usilovati o spojení všech křesťanských knížat, o unii Moskvy s Římem a jednotnou moc proti Turkům. Nedlouho potom (r. 1572) vystoupil Ivan Hrozný, velkokníže moskevský, jako kandidát koruny polské, než úplně bez úspěchu a ve válce, která r. 1579 vzplanula mezi Moskvou a Polskou, uleknuv se záměru Štěpána Batoryho, jenž dobýti chtěl nejprve Moskvy a potom obrátiti se proti Turkům, utekl se v krajní tísni s prosbou k papeži, by ten mezi nimi sprostředkoval mír. Papež Řehoř XIII (1572—1585) slíbil mu pomoci a poslal do Ruska obratného i učeného jesuitu Antonína Possevina, jehož působením byl r. 1582 uzavřen mír mezi Moskvou a Polskou.[2]) Největší význam poselství Possevinova záleží v tom, že on skutečně poznal hluboké kořeny rozkolu. Přesvědčil se, že unie není možno dosáhnouti v jednom dni, neb jediným poselstvím anebo církevním sněmem. Poznal, že pro unii třeba pracovati dlouho, vytrvale a trpělivě, vůbec způsobem, jakým praví křesťanští apoštolové po všechny věky šířili víru křesťanskou. Byl si vědom toho, že kdyby se bývalo počalo hned po koncilu florenckém mezi Řeky s drobnou prací missijní, s poučováním lidu a s výchovou dobrých missionářů a duchovních, nemohla by bývala býti unie zrušena jediným mužem — Markem Eugenikem (Eugen Efezský). Possevin pojímal práci pro unii úplně správně, ježto myšlenky jeho mají platnost i v dobách nejnovějších. On poznal význam katolických Slovanů, všímal si jich, ano sám ujal se apoštolské práce mezi Rusíny, nabádal k tomu i své spolubratry, takže s jistotou můžeme tvrditi, že on nesmrtelných zásluh získal si o unii.

Vedle P. Possevina čestné místo v dějinách šíření víry a zdárného působení o sjednocení východních zemí s Římem zaujímá druhý věhlasný jesuita, učený a nadaný řečník P. Petr Skarga.[3]) Tento a s ním i jiní spolubratři s velikou vřelostí pracovali o upevnění a rozšíření víry katolické mezi Poláky, kteří si až do konce XVI století nebyli skoro vědomi svého vznešeného úkolu, svého

[1]) Grivec: l. c. str. 33.

[2]) P. Possevin poslán byl r. 1577 papežem Řehořem XIII do Švédska, kdež pracoval úspěšně o navrácení národa k víře katolické. Bohužel po jeho odchodu ode dvora královského nabyl převahy opětně u dvora duch protikatolický. Possevin obrátil se do Ruska, kdež blahodárně působil. Je znám též jako spisovatel. Zajímavo je, že doporučoval zřízení ruského semináře v Olomouci neb v Praze. Nedošlo k tomu! Papež Řehoř XIII založil při jesuitských školách v Olomouci a v Praze fundace pro posluchače ruské a rusínské! (V. Oliva: Tov. Ježíš. D. C. M. č. 62.)

[3]) P. Petr Skarga narodil se 6 února 1532. Studoval v Krakově, stal se světským knězem, pak kanovníkem ve Lvově; jsa stár 36 let odešel do Říma, kdež vstoupil do Tovaryšstva Ježíšova. Poslán byl do Polsky a Litvy jakožto kazatel. Stal se rektorem kolleje Vilenské, založil kolleje v Polocku a Krakově. Po 24 let zastával úřad královského kazatele. Zemřel v Krakově r. 1612. Vynikal jako kazatel, spisovatel a velký příznivec myšlenky unionistické. (Viz V. Oliva, Tov. Ježíš., str. 495).

poslání jako zástupci církve katolické ve východní Evropě. Petr Skarga jsa duší celého toho díla, vydal r. 1576 ve Vilně spis: „O jednotě církve Boží pod jedním pastýřem", jímž ukázal pravou cestu k zavedení či-li přijetí unie florentské. Dílem tímto získal netoliko duchovenstvo, ale i šlechtu a krále. Pro slabost a neschopnost metropolitů Kyjevských a ne na místě posledním pro hrabivost Jeremiáše II Kijevského, došlo r. 1590 k synodě v Břestě, na níž odtrhli se od Cařihradu a usnesli se (4 biskupové, jimž záležitost ta byla svěřena), že se podrobí papeži; vyhotovili také hned listinu, v níž „spolu sobě vymiňují, by veškera jejich bohoslužba a celý církevní řád byly úplně zachovány".[1]) Další potřebná vyjednávání svěřili druhu svému Cyrillu Terlecki-mu, biskupu z Lucka a Ostroga. Král Sigmund III přijal prohlášení biskupů s velkou radostí a vydal 18 března 1592 diplom v ruthenském jazyku, v němž ruthenským (— maloruským — polsko-rusínským) biskupům, kteří s Římem se sjednotí, pojistil jednostejná práva a výsady s latinskými a vzal je pod svou ochranu proti klatbě patriarchy a metropolity. Vyjednávání s Římem, které vedl Terlecki, skončeno bylo r. 1595. Opětně svolána byla synoda všech biskupů do Břestu; zde s velikým nadšením přijata zpráva o příznivém výsledku vyjednávání s Římem. Za posly své k papeži zvolili vladiměřského biskupa Hipatia Pocieje a Cyrilla Terleckiho, kteří měli uctivě požádati papeže Klimenta VIII (r. 1592—1605) za přijetí polských Rusínů do lůna církve katolické.

Papež přijal událost tuto s radostí nemalou a unii zvěčnil bullou: „Magnus Deus et laudabilis", kde obšírně líčí průběh unie a přijetí Rusínů do církve. Biskupům rusínským zvláště poslal breve: „Benedictus sit pastor ille bonus", jímž vybízel mezi jiným metropolitu, by svolal synodu, na níž by i ostatní biskupové učinili vyznání víry. Posléze vydal bullu: „Decet Romanum Pontificem", kterou potvrdil metropolitu v držení jeho starých práv. Na památku sjednocení Rusínů dal papež Kliment VIII r. 1596 raziti peníz, na jehož přední straně jest obraz papežův a slova: „Clemens VIII, Pfex Max" a na druhé straně klečí Rusíni před papežským trůnem se slovy: „Ruthenis receptis 1596".

Unie na dobrých základech postavena prohlášena byla národu dne 4. října 1596 na synodě v Břestě v chrámě sv. Mikuláše.

Brzo potom ohlásili se protivníci unie svými ukrutnostmi, mezi nimiž zvláště „vynikl" kníže Konstantin Ostrožský, značná část ruské i polské šlechty, jimž všem ušla nyní příležitost zacházeti dle libosti s duchovními i se statky církevními. A aby rozkolníci učiněnou unii zničili, spojili se s Dissidenty, t. j. polskými protestanty, poštvali proti Rusínům katolickým, zvláště proti mnichům, kozáky, páchajíce ukrutnosti v zaslepeném fanatismu. Doby nejhoršího pronásledování nastaly začátkem XVII století a unie

[1]) Krištůfek: Všeob. děj. c'rk, III díl, str. 475.

KNIHOVNA MĚSTA BRNA

se udržela přes to hájena a bráněna jsouc slovutnými theology, nadšenými přívrženci svými, mezi nimiž zvláště vyniká: sv. Josafat Kuncevič, mučedník za unii.[1])

Po umučení sv. Josafata těšila se unie na chvili pokoji, neboť vrahové jeho přísně byli potrestáni; bohužel, že pokoj ten nebyl trvalý. Rusíni totiž byli odkázáni příliš na sebe a tak dáni na milost i nemilost pravoslavným. Jejich katoličtí sousedé, Poláci, neskytali jim pražádné podpory. Přes to však a přes všechna různá pronásledování unie držela se i na dále. — Namane se nám tu snadno otázka: proč unie dřívější (lyonská, florentská) neměly žádoucího výsledku a proč unie rusínská se udržela? Odpověď: Tam vyšel popud v prvé řadě od císařů a vyšších kruhů církevních, zde přál unii lid a duchovenstvo. — Ani největší ruská násilí novodobá nemohla ji zničiti. Roku 1875 zrušena poslední dioecese uniatská Chelm formálně, v srdcích však unie se zachovala, což ukázalo se r. 1905, když ruská vláda dovolila větší svobodu náboženskou: okolo 200.000 Rusínů, bývalých uniatů, přestoupilo k církvi římsko-katolické. „Přestoupení někdejších uniatů k latinskému obřadu a s tím spojená polonisace Rusínů není sice tolik na prospěch katolické církvi, jakoby bylo obnovení unie v Rusku, ale přece je nám důkazem veliké houževnatosti unie, která uniaty tak utvrdila, že jsou hotovi raději opustiti svoje tradice národně-obřadní, než-li svoje tradice nábožensko-církevní. Že někdejší uniaté přestupují k latiníkům, tím vinna je ruská vláda, která řecko-katolického obřadu nikterak nedovoluje.“[2]) — Patrno ze všeho, že unie postavena na základech nerozborných, t. j. na přesvědčení lidu, nikdy však na ohledech politických.

Rusíni v Haliči přistoupili k unii v posledním desítiletí století XVII podporováni jsouce všude a vždycky chrabrými svými panovníky (Jan Kazimír, Michal Korybut, Jan III Sobieski). Za vlády posledního přijal unii biskup lvovský Josef Szulamski slavně a veřejně prohlásiv ji až r. 1700, biskup přemyšlský Innocenc Winnicki navrátil se se svou dioecesí do lůna pravé církve r. 1692 a lucká dioecese učinila tak r. 1702.

Toto veliké rozšíření unie na počátku XVIII století žádalo nutně vnitřního upravení rusínské církve. Skutečně došlo k synodě,[3]) jejíž usnesení vydána byla pod názvem: „Decreta Syn-

[1]) Josafat Kuncevič, arcibiskup polocký, za svou horlivou činnost apoštolskou, za věrnou a vděčnou obranu unie násilně zavražděn zuřivými rozkolníky a tělo jeho uvrženo bylo do vln řeky Dviny. Po šesti dnech tělo mučedníkovo nalezeno na místě ozářeném zázračným světlem, odvezeno do Polocka a tam ve stoličním chrámě pochováno. — Papež Pius IX prohlásil Josafata dne 29. července r. 1867 za svatého a papež Lev XIII položil officium tohoto mučedníka za sv. unii do breviáře všeobecné církve. — Životopis od A. Rejzka T. J. vyšel v D. C. M. v Brně r. 1885.

[2]) Grivec: l. c. str. 36.

[3]) Přítomni byli: Papežský nuncius Jeronym Grimaldi, arcibiskup edesský, jako předseda, metropolita, 6 biskupů, protoarchimandrita s 8 archimandrity basilianův, 129 světských a řeholních kněží.

odi Provincialis Provinciae Russiae, Ritus Graeci uniti". Dekrety potvrdil papež Benedikt XIII brevem „Apostolatus officium" ze dne 19 července 1724.

Pojednavše poněkud zevrubněji o unii Rusínů, obraťme pozornost svoji k přední „baště východního církevního rozkolu",[1] kterou zůstali až do dnešních časův, k vlastním Rusům (Velkorusům).

Jak výše řečeno, metropolité moskevští dostali se úplně do područí moci státní; od ní byli voleni a ne od patriarchy cařihradského. To způsobil vpád Tatarů, pod jejichž jařmem úpělo Rusko delší dobu. Žalostné věru poměry zavládly na Rusku, všude rozháranost a nikde a nikdy nezasvitlo snad žádoucí světlo lepší budoucnosti. Teprve koncem XVI století udály se veliké změny v Moskvě, kde po smrti zmíněného Ivana Hrozného (r. 1584) vládu nastoupil slabý Feodor, za něhož otěže vlády ocitaly se v rukou několika bojarů. Víme také, jak zabývali se králové polští úmyslem sjednotiti Polsku a Moskvu. Úkolu toho podjal se Štěpán Bathory, než záhy zemřel (r. 1586). Po jeho smrti vystoupil jako kandidat koruny polské velkokníže moskevský; tím nastaly hojnější styky mezi Polskou a Moskvou, do nichž zasahovali též vyslanci papežovi. Tak r. 1595 přišel do Moskvy papežský posel Charvát Alexandr Komulovič. Dílu těchto vyslanců však valně se nedařilo, poněvadž Východ Západu nepříliš důvěřoval. Na počátku století XVII nastoupil vládu Lži-Dimitrij, který klamal nejenom Poláky, západní Evropu, Řím, ale i Moskvu samu. Ve spojení s Poláky dobyl r. 1605 Moskvy; sám však zemřel již r. 1606. Poláci však neustali vměšovati se do záležitostí moskevských, neustali s činností svou papežští vyslanci-sprostředkovatelé, takže zmatky ze všeho toho vzniknuvší vzbudily v Rusích fanatickou nenávist proti Polákům a Římu, podobně jako kdysi Řeky podráždilo latinské císařství v Cařihradě. Od r. 1589 měla Moskva svého patriarchu a to Rusy posílilo ještě více u vědomí církevní neodvislosti a ještě těsněji spjalo církev a stát. Jako dříve metropolité, tak nyní patriarchové záviseli na caru, který byl skutečnou hlavou církve a patriarchy libovolně dosazoval a sesazoval. A „státem chráněná církev ruská odměnila se mu stejně službami za tuto ochranu. Dělajíc se národní, stávala se současně státní: uznávala nad sebou nadvládu státní moci a vcházela v rámec moskevských institucí. Car ruský zaujav v ní místo cařihradského císaře, stal se jejím představitelem a náčelníkem. Listiny veškeré církve se týkající vydává jako dědic králů (basileis) cařihradských".[2]

Veliké reformy v církvi ruské jal se prováděti Petr Veliký (1689—1725). Za jeho vlády počalo totiž těsnější spojení mezi Ruskem a západní Evropou; a podle vzorů této, zvláště z poznání protestantské ústavy církevní, jal se ony reformy uváděti v život

[1]) Ehrhard: l. c. str. 37.
[2]) Jašek: l. c. str. 23.

a platnost. Chtěl zbaviti a také zbavil církev její moci a samostatnosti, by nebyla reakcí výkonných orgánů moci státní. Přes to Petr znal jistě význam katolické církve. Pomýšlel na užší spojení Ruska s církví katolickou, sám za svou osobu však na sjednocení nemyslil, ač na katolickém Západě, ano i v Římě považován byl za příznivce církve katolické. Když na př. Petr Veliký měškal r. 1698 ve Vídni, mělo s ním dojíti k vyjednávání o unii, leč Petr nucen byl poměry na Rusi z Vídně odejeti, ježto bouřili se proti němu „Střelci", a ruské duchovenstvo nutilo lid ke vzpouře, ježto prý car chce se státi „latiníkem". V Paříži rovněž bylo s Petrem vyjednáváno, leč nadarmo, bez výsledku.

Petr Veliký, jak řečeno, chtěl zbaviti církev moci a samostatnosti, chtěl tudíž, aby církev v Rusku jemu byla poddána, on aby byl nejvyšším pánem ve všem, jemu aby nemohl nikdo odporu klásti v jeho rozkazech. Příležitost naskytla se velmi záhy. R. 1700 zemřel poslední (desátý) patriarcha Adrianov; po smrti jeho nedal však Petr obsaditi patriarchát, nýbrž záležitosti jmenovaného úřadu církevního svěřil metropolitovi Štěpánu Javorskimu, jemuž udělil titul: „Administrator, Conservator, Vikář a Exarch patriarchátu". Když však viděl, že národ patriarchovi odvykl, rozhodl se odstraniti poslední stopy samostatné církevní správy, a na radu kalvína Leforta ustanovil sbor předních metropolitů říše pod názvem: „Nejsvětější synod"[1]) učiniv se takto jediným rozhodčím a hlavou ruské církve. Svůj čin omlouvá tím, že vedly jej k tomu státní zájmy, zvýšení samodržaví, netrpění žádné jiné moci vedle sebe. Synod obdržel své stanovy od cara; mohl sice připojiti ještě jiné články, car však výslovně dodal, že „takové články od něho musí býti povoleny a potvrzeny". Schválení „nejsvětějšího synodu" dosáhl Petr i od ostatních patriarchů, čímž spečetil veškeren rozkolnický Východ nejhlubší ponížení ruské církve.

Hned za Petra Velikého musil každý člen synodu přísahati: „Vyznávám a přísahou ujišťuji, že nejvyšším soudcem tohoto sboru jest car, náš nejmilostivější pán". Carovi přísahali biskupové při svém posvěcení: „že budou poslouchati a následovati řídícího sv. synodu jakožto zákonodárné moci, kteráž od Jeho Veličenstva, císaře Petra Velikého, blažené paměti, ustanovena a od J. V. panujícího císaře milostivě potvrzena jest; — též vyznávám, že jsem tuto důstojnost z vůle Jeho Veličenstva a volbou sv. synodu obdržel; — zkrátka slibuji a vyznávám, že jsem

[1]) Poněvadž se zdálo neslušným, aby „ta" synoda stála v čele církevní správy, povýšili ji do mužského rodu — „ten" synod. Synod dle statutu Petrova se skládal: z předsedy, 2 místopředsedů, 4 radů, 4 přísedících, vrchního prokuratora a jeho zástupce.

zavázán všechno zachovávati, co předepsáno jest; jakož i co budoucně sv. synodem, který k tomu svolení Jeho císařské Veličenství dostane, jednohlasně určeno a zákonitě přikázáno bude".[1] Z tohoto i jiných dokladů patrno, že car strhl na sebe všechnu církevní moc zákonodárnou, a sv. synod byl jen jejím výkonným orgánem.

S počátku byla jeho moc skoro výhradně dozorná, než během doby kruh jeho působnosti ustavičně se šířil a tím zároveň rostl i jeho vliv na církevní správu. R. 1824 postaven byl na roveň s ministry, a od r. 1836 jest zván do státní rady a do komitétů ministrů. Od r. 1865 podobně jako ministři má náměstka. „V nynější době je vrchní prokurátor jaksi ministrem církevních záležitostí, dozorcem vnějšího pořádku a zákonnosti v úředním jednání duchovního oboru a jaksi představitelem vrchní správy tohoto oboru ve stycích s nejvyšší mocí a s ústředními institucemi ústředních odborů. — Od jeho vůle nemůže dispensovati ani sv. synod. Tím se stala církev ruská úplně služkou státu.".[2]

Toť „práce" Petra Velikého na poli čistě církevním; než i jeho činnost politická nesmí býti přehlednuta, která netýká se ani tak vlastního Ruska severního, jako říše sousední — Polsky. K Petrovi uchýlili se protivníci unie v Polsce očekávajíce od něho pomoci. Petr ujal se „utiskovaných" v zájmu prý humanity. Chtěje zároveň Polsko zničiti, vyhlédl si k tomu za páku katolické Rusíny. Věděl dobře, že Malorusové jsou spřízněni s Moskvou staršími dějinami, církevním obřadem a jazykem, toliko že náboženstvím spojeni jsou ve své ohromné většině s Polskem. Tuto pásku, která národ s Polskem pojila, musel Petr Veliký a jeho nástupcové dříve přetíti, by mohli vážně pomýšleti na úplné přivtělení Rusínů k Moskvě. Krok do předu učinil Petr Veliký tím, že dosáhl na králi Augustovi II, že rozkolníci všechna práva mají jako katolíci a jejich preláti mají svobodně obcovati s Kyjevem a tam i svá svěcení mohou dostávati. Tím dostala Moskva volné ruce podrývati půdu u Malorusů. Za krále Augusta III nastal sice obrat: Rusové a Prusové nemíchali se zjevně do vnitřních záležitostí Polska, pracovali však tajně proti unii, rozsévali nesvornost v zemi prostřednictvím dissidentů a připravovali si tak cestu k budoucím podnikům.

Ještě smutnější doby pro unii nastaly za vlády kruté carevny Kateřiny (1762—1796). Tato věrolomná carevna snažila se všemi jí možnými prostředky unii zničiti. Aby totiž dosáhla svých politických cílů, rozdmýchala náboženské štvanice v Polsku žádajíc neúprosně pro schismatiky takových práv a svobod, jež měly zničiti unii úplně; a nalezla dosti přívrženců svých záměrů. Katoličtí biskupové však neohroženě hájili práv a svobod svých, než ruský

[1] Kryštůfek: l. c. str. 631.
[2] Jašek: l. c. str. 24.

vyslanec kníže Repuin dal prostě některé katolické biskupy (Soltyka, Zaluského) a hrabata Rzewuské zatknouti a odvézti do Kalugy (nebo do Sibíře). Na rozkaz pak Repuinův postavila 6očlenná komise dissidenty a katolíky nábožensky a politicky na roveň, čímž unie dostala smrtelnou ránu.

Ale nejen že schismatiky vynucena byla práva na úkor unie, nýbrž na podnět carevny byli proti katolíkům poštváni Kozáci a Hajdamáci. Ve válce nastalé padlo asi 200.000 lidí, ponejvíce Rusínů katolických. — Posléze došlo k největší ráně Polska, t. j. k osudnému jeho trojímu dělení, a provincie připadší Rusku pocítily násilí jeho a unie — spěla za takových poměrů k svému zániku. Kateřina zrušila všechna sjednocená biskupství až na polské a zabavila jejich statky; sesadila sjednocené biskupy a vykázala jim výslužné a zřídila na místě sjednocené hierarchie 4 rozkolnické dioecese: podolskou, volyňskou, litevskou a běloruskou. Zrušila basilianské kláštery až na malé výjimky, zabavila jejich statky a jejich kostely odevzdala rozkolníkům. Z 5000 sjednocených far dioecesí kyjevské, vladiměřské, kamenické a lucké zůstalo do r. 1796 jenom asi 200. Celkem ztratila církev sjednocená za Kateřiny, která zemřela raněna byvši mrtvicí r. 1796, 9316 farních kostelů, 145 basilianských klášterův a 8 milionů věřících.

Příznivější a utěšenější doby nastaly sjednoceným za krátké vlády syna a nástupce Kateřiny Pavla I (1796—1801), jenž na cestách svých v Italii poznal papeže Pia VI a žádal ho, by své zástupce poslal k jeho korunovaci. Byl by býval snad i ochoten splniti požadavky papeže vůči katolíkům vůbec, leč narazil na příliš silný odpor sv. synodu. Přes to však musíme říci, že napravil car Pavel I mnohé křivdy své matky a ukončil aspoň na čas pronásledování sjednocených. Od zahynutí zachránila uniaty jen jejich odvaha, vytrvalost v povinnostech a mravní síla.

Car Pavel I měl pro svoji spravedlnost četné nepřátele a tak se stalo, že posléze byl zardousen. Jeho syn a nástupce Alexander I (1801—1824) byl rovněž spravedlivý ke sjednoceným. O něm poznamenává E. Likowski: „Až do r. 1825, t. j. do smrti cara Alexandra I, spravoval metropolita pod záštitou spanilomyslného mocnáře spokojeně církev ruskou (katolickou) nezakoušeje se strany vlády ani překážek ani útisků. Počet věřících i duchovenstva světského vzrůstal v té době poněkud až do výbuchu pronásledování za Mikuláše. Basilianské kláštery měly ještě ve svých rukou 14 škol gymnasijních pro mládež světskou s 4384 studujícími".[1] Ano, je věrohodné podání, že Alexander I zemřel jako katolík. — A Pierling dokázal z dokumentů historických, že Alexander I měl úmysl spojiti se s církví katolickou a pak vzdáti se trůnu.[2]

[1] Unia Brzeska: cit. Jašek: l. c. str. 36—37.

[2] Pierling: L'empereur Alexandre I est-il mort catholique? (Un probleme historique), Paris 1901 — cit. Grivec: l. c. str. 26.

Nelze přehlédnouti za vlády dřívějších panovníků, zvláště pak za cara Pavla I a Alexandra I, blahodárnou činnost jesuitů, jimž oba posledně jmenovaní panovníci byli velice příznivi a nakloněni. V nich (jesuitech) měla církev katolická na počátku století XIX dalekosáhlý vliv na ruskou intelligenci. Ruští jinochové z nejlepších rodin vzdělávali se v ústavech jesuitských; vynikající dámy hojně přestupovaly na víru katolickou, k nimž družilo se mnoho jiných konvertitů potají. Než r. 1816 byli jesuité vypuzeni z Petrohradu a na to r. 1820 z celého Ruska, katolické však tradice zůstaly v některých rodinách až podnes.

Rovněž znamenitě je dílo slavného a genialního ruského filosofa Petra Čaadejeva, který dokazoval, že je velikým neštěstím pro Rusy, že nebyli spojeni se západní kulturou katolickou. Spisy jeho šířily se až v letech 1829—1836 (za vlády Mikuláše I) privátně mezi ruskými šlechtickými rody. Když pak vyšel první jeho filosofický spis, který zdál se vládě nebezpečným, prohlásila Čaadejeva za blázna a postavila ho pod policejní a zdravotní dozor.

Jediným zloduchem a zarytým nepřítelem unie byl za vlády Kateřiny, Pavla I a Alexandra latinsko-katolický arcibiskup Stan. Siestrzencewicz, jenž veden jsa touhou státi se metropolitou všech katolíků v Rusku, po plná 54 léta úsilovně pracoval v neprospěch sjednocených. († 1827).

Nástupce Alexandra I Mikuláš I (1825—1855) začal hned po svém nastoupení na trůn pronásledovati unii a počínal si při tom velmi chytře. Úkazem z února r. 1829 zakázal co nejpřísněji prodej rusínských modlitebních a vzdělávacích knih, aby tak odňal lidu veškeru možnost vzdělávati se v učení katolickém. Úkazem ze 17 července r. 1832 zrušil řád basiliánský, skutečnou tepnu unie, zakázal kněžím latinským přisluhovati svatými svátostmi sjednoceným, děti ze smíšeného manželství vychovány býti měly v rozkolu, zakázal veškeré náboženské obcování mezi sjednocenými a latiníky, zrušil sjednocené školy theologické a chovanci jejich měli přestoupiti na akademii theologickou rozkolnickou v Petrohradě. Aby záměry své o vyhlazení katolicismu co nejspíše uskutečnil, přivtělil řecko-sjednocené církevní kollegium — po našem řekli bychom konsistoř — ke sv. synodu jako jeho odbor, takže sv. synod byl představeným sjednocených. Představeným onoho odboru jmenován byl Josef Siemaszko, nejzarytější nepřítel unie, jehož zrádná a bídná činnost počíná již r. 1827 a jenž s ministrem vnitra Bludovem vypracoval plán na zničení unie; byl jen dle jména unitou, smýšlením a skutky rozhodný a horlivý schismatik. Proto také bylo možno, že r. 1834 vydal Siemaszko jménem kollegia všem sjednoceným biskupům rozkaz, aby odebrali sobě poddanými kněžím katolické missaly, brevíře a modlitební knihy a nahradili je schismatickými. Chrámy a bohoslužba měly býti upraveny dle pravoslaví. Mimo toho byly některé ode dávných let zavedené obyčeje odstraněny: sloužení tichých mší sv., klečení v kostele, postranní

oltáře, oltářní zvonky; některé svátky zrušeny: slavnost Božího Těla a svátek sv. Josafata. Zkrátka: mělo býti odstraněno vše, co by se lišilo od pravoslaví a co by upomínalo na katolicismus.

R. 1837 žádal Siemaszko a jeho bídní přívrženci (Zarski, Zubko, Lusinski a Antonín[1]) na svých duchovních, aby podepsali listinu, kde se přísahou zavazují, že připojení svých far k pravoslaví protiviti se nebudou. Nově jmenovaní hodnostáři učinili to rádi chtějíce se tak zalichotiti vládě, ano někteří dokonce jménem duchovenstva děkovali za tak „moudrá" opatření. Jediný, kdo postavil se na odpor, bylo nižší duchovenstvo, na němž mukami nejhroznějšími byly vynuceny podpisy.

Když pak o něco později oni zrádcové chtěli veřejně odpadnouti od církve a chtěli podepsati t. zv. „konciliární akt", žádali na věrném církvi katolické oddaném metropolitovi rusínském Bulhakovi, by rovněž svolil k rozkolu. Marné však byly snahy všech! Bulhak setrval na svém až do své smrti, na kterou s nedočkavostí čekali již odpůrci sjednocených. Po jeho smrti oklamali lid oni bídníci a prohlásili, že sjednocení v Rusku odlučují se od katolické církve, přestupují k rozkolu a prosí cara, by je s jejich pastýři přijal do církve. Tato žádost předložena carovi Mikulášovi, který výnosem, na nějž napsal: „děkuji Bohu a přijímám," zrušil r. 1839 unii a přijal sjednocené do pravoslavné církve. A zrádcové? Byli bohatě odměněni. Siemaszko stal se nejprve arcibiskupem, potom metropolitou Litvy a Vilna. Antonín jmenován biskupem a Lusinski arcibiskupem, později povolán též do sv. synodu. „Tak zničil car Mikuláš, pravý to Nero a Dioklecián v jedné osobě, ukrutností hodnou obou jmenovaných tyranů sjednocenou církev v Rusku."[2]) Z ukrutenství jeho doby uvádíme jen tato: Na statcích missie vitebské od nepaměti byli usedlí katolíci. Mikuláš rozkázal jim přestoupiti na pravoslaví. Když mu odvětili, že si nepřejí změny v náboženství, dostavilo se vojsko a násilím vynucovalo změnu u víře. Mnozí padli pod ranami bodáků, někteří chtěli se zachrániti útěkem na blízké lehce zamrzlé jezero. A co činí vojsko carské? Rozsekává led a potápí v hlubinách jezera věrné katolíky. — Ves Dudakovice ve vládním okresu mohylevském nechtěla přijmouti rozkol. V pondělí pašijového týdne r. 1841 přitáhl tam pluk pěchoty a obklíčil ves. Až do Velikého pátku nechali vyhladověti obyvatele, pak zapálili ves a předáci obce dostali po 300 ranách holí, poněvadž nechtěli odpadnouti od víry katolické. Za 2 hodiny skonali takto ubití v hrozných bolestech. — Jindy zase Kozáci násilím vláčeli katolíky do rozkolného kostela, mocí otvírali jim ústa a biskup-odpadlík podával jim Tělo Páně.

[1]) Josef Siemaszko byl kanovníkem lucké diocese a členem jmenovaného kollegia. Zarski, bývalý provincial basiliánů a Zubka, kněz téhož řádu. Rovněž Antonín byl basilián.

[2]) Kryštůfek: l. c. str. 930.

Tak se stalo, že nečestnými a násilnými prostředky byla za Mikuláše potlačena kdysi tak mnohoslibná církevní provincie sjednocených v Rusku, vyjma dioecesi chelmskou, jež vzdorovala ještě moci vlády po několik desítiletí.

Rozumí se samo sebou, že k těmto a podobným činům nemohl rozhodně déle mlčeti papežský stolec. Jako vždy před tím ujímali se vždy utlačovaných uniatů v Rusku a ohrožených zároveň Poláků, tak nyní v té době se vší rozhodností vystoupil papež Řehoř XVI (1831—1846) a žaloval v tajné konsistoři 22 listopadu r. 1839 světu na všechny ukrutnosti páchané Ruskem na církvi katolické, ale hlas jeho zůstal hlasem volajícího na poušti. Podruhé učinil tak allokucí ze dne 22 července r. 1842, k níž uveřejniti dal ještě 90 dokumentů, které ony křivdy páchané na katolících jasně dokazovaly. Když pak r. 1845 přišel car Mikuláš do Říma, navštívil také dvakráte papeže ve Vatikáně. Hned při první návštěvě upamatoval jej papež na soud Boží a podal mu své stížnosti ve 22 paragrafech. Car Mikuláš uznal správnost všeho, nařídil také, by byl brán ohled na katolíky, ano připustil, že došlo mezi ním a papežem k podepsání konkordátu o 31 článcích 3 srpna 1847. Ratifikaci konkordátu oznámil papež Pius IX (1846—1878) roku následujícího 1848. Bohužel, konkordát zůstal „mrtvým písmenem", neboť celé zákonodárství dřívější na úkor církve katolické vydané zůstalo v platnosti. R. 1850 opět zrušeno bylo několik klášterů, Arméni sváděni k odpadu, mnoho kostelů katolíkům odňato a věrní katoličtí duchovní odstraněni.

Syn a nástupce Mikuláše I Alexander II (1855—1881) oznámil sice své dosednutí papeži Piovi, jenž zase žádal ho, by byl milostiv ke svým katolickým poddaným, než dalším vyjednáváním ničeho se nedocílilo. Alexander II uchopil se opět záměru svého otce a snažil se všemi prostředky zmařiti unii úplně, což se mu také později podařilo.

Vláda snažila se získati všechny ty, kteří měli aspoň nějaký jen vliv na nižší duchovenstvo nebo lid, kteří by byli jí věrně oddáni a nakloněni více církvi státní, než-li církvi vlastní. Bez dohody s Římem byla vlivuplnější místa obsazována náhončími vlády, kteří pilně a snaživě „upravovali církev" v duchu schismatickém. Jako v dobách dřívějších Siemaszko, tak v době této počínal si zběhlík z Haliče, kněz Popiel. Ten jsa katechetou v Tarnopoli, přeběhl do dioecese chelmské, kde spravoval dioecesi kanovník chelmský Wojcicki, který byl ruštější než vláda sama; zaváděl ruštinu netoliko ve školách, ale i v kostelích a nic mu nepřekáželo v úřadování, i když byl papežem Piem IX vyobcován z církve. Za pomocníka „díla" svého přijal zmíněného Popiela, který posléze chelmskou dioecesi zradil a prodal. Činnost jeho byla stejně zhoubná jako bídná.

Velikým úsilím Pia IX byla posléze dioecese chelmská dána ve správu řádnému biskupovi Michalovi Kuziemskimu,

muži slabému, apoštolské Stolici sice oddanému, ale krátkozrakému vzhledem na pletichy a úskoky ruské vlády.[1]) Obžalován jsa po čase Popielem u vlády, že staví se proti rozkazům jejím, ano, když sám postavil se na odpor a nepřijal její nové reformy a žádal, že nechce býti jen biskupem na papíře, ale skutečným, byl vládou propuštěn a hned na to odebral se nazpět do Haliče opustiv r. 1871 svou dioecesi. Chybou a velikou slabostí jeho zůstane, že bez svolení apoštolské Stolice opustil svou dioecesi a ani z Haliče neohradil se proti tomu, když po něm na biskupský stolec dosedl usurpator Popiel.

Marcell Popiel „násilím, podvodem a úskokem pracoval na zničení posledního zbytku unie v Rusku." „Přikázal, aby se v symbolu „i ze Syna" (Filioque) vynechalo, zapověděl v prosinci 1871 světiti svátky: Neposkvrněného početí Panny Marie, Božího Těla a sv. Josafata; zakázal oltářní zvonky a klečení v kostele, zavedl rozkolnický missál a kázal vynechati jméno papežovo v modlitbách a místo něho jmenovati petrohradský synod; kněží měli nositi vousy a široká roucha po způsobu rozkolníků. Dne 23 října 1873 nařídil Popiel veškerému duchovenstvu, by od 1 ledna 1874 všudy služby Boží dle jeho instrukce konalo, a ministr kultu hrabě Tolstoj, tento zarytý nepřítel katolické církve, přikázal občanským a vojanským úřadům gubernie lublinské a siedlické, by na provedení Popielových instrukcí dohlíželi a v případě neposlušnosti zbraní zakročili."[2]) Duchovenstvo stavělo se sice na odpor, ale to vše nic nepomohlo. Lid násilně týrán a střílen od vojska. — Popiel mimo to vylákal různým nečestným a nekalým způsobem podpisy některých duchovních i věřících na adressu k carovi, které prosily za „milostivé" přijetí do luna státní církve ruské. Car Alexander II svolil k tomu ihned „milostivě", a spojení ovšem s největší radostí slavnostně prohlášeno bylo rozkolnickým biskupem varšavským Joanniciem Gorskim v Chelmu v květnu r. 1875.

„Carové ruští dosáhli úplně svého cíle zničením posledního sjednoceného biskupství v Chelmu nestarajíce se o proudy krve a slzí, které tekly pod ruskou knutou. Existuje-li přes to v Rusku ještě dnes přes 100.000 sjednocených, je to svědectví jich životní síly, nad něž skvělejšího stěží bychom hledali. Slzy ony jsou rosou předcházející ranní červánky, které zasvitnou v době budoucí i těmto církvím."[3]) Řím protestoval, ale hlas jeho nezaléhal až tak daleko do sídla carského. Potěšitelno však jest, že lid neodpadl od víry otců svých, ale zaprodán a zrazen byl od svých pastýřů — náhončích a nájemníků.

Stejný osud stíhal katolíky i za nástupce Alexandra II syna jeho Alexandra III 1881—1894, jenž pokračoval ve šlépějích svého otce. Nic nepomáhala smlouva s papežem Lvem XIII z r. 1882;

[1]) Mich. Kuziemski byl Haličan a t. č. prelátem při metropolitní kapitole ve Lvově.

[2]) Kryštůfek: l. c. str. 938.

[3]) Ehrhard : l. c. str. 42.

stále vyjednávalo se mezi apoštolskou Stolicí a Ruskem, vždycky prostřednictvím jiného vyjednavatele v Římě, ale jádro veškerého vyjednávání tvořila snaha ruské vlády, by biskupské stolce byly obsazeny osobami povolnými a ruská řeč zavedena byla do služeb Božích. Hlavní však snahou Alexandra III bylo, by „celé Rusko a všechny jemu podřízené země proměněny byly v obrovské vězení, které by bylo opatřeno všemi prostředky evropské techniky a hmotnými vymoženostmi civilisace."

Třeba však také zmíniti se o tom, že ve druhé polovici XIX století blahodárně působili svými spisy jak lidovými, tak i vědeckými ruští jesuité Martinov a Gagarin[1]) šíříce tak ideu sjednocení Rusů s katolickou církví. Krajní však absolutismus carů znemožňoval veškeré snahy a práci o unii, a ze Západu nedostávalo se žádoucí opory. — Neméně významná je práce ruského filosofa Vladimíra Solovjeva,[2]) jenž otázku o církevním sjedno-

[1]) P. Jan Xaver Gagarin narodil se 1 srpna 1814 v Moskvě. Vlivem P. Ravignana, kazatele u Notre-Dame v Paříži a Žofie hraběnky Svetčinové, tety jeho, za pobytu v Paříži poznal nauku církve katolické a po dlouhé úvaze vstoupil do lůna církve Kristovy dne 19. dubna 1842. Gagarin získal si veliké zásluhy na poli apologetickém proti nesprávným výtkám Rusů-rozkolníků, zvláště spisem: „Starověrci, církev ruská a papež". Stal se zakladatelem společnosti cyrillo-methodějské v Paříži, jejíž účelem bylo: napomáhati obrácení rozkolných Slovanů. — Spisy: „Bude-li Rus katolickou?" (nejlepší a nejpádnější svým argumentováním, s ideami, v nichž sotva bude předstižen); „Odvety Rusa Rusovi"; „Čeho si přejí katolíci ve společnosti ruské?"; „Primát svatopetrský a liturgické knihy církve ruské" a mnohé jiné menší. (Viz životopis jeho: „Jesuité na Rusi 1805—1816", Brno 1901. Nákladem knihtiskárny Benediktinů rajhradských a „Zpět k Římu", vyšlo v D. C. M. Brno 1901: P. Pavelka: „Dva ruští konvertité a jich snahy o sjednocení s Římem". — K životopisu Gagarina řadí se čestně životopis druhého konvertity hraběte Šuvalova, pozdějšího věrného kněze katolické církve. (Životopis ve spisu výše jmenovaném: „Dva ruští konvertité . . .").

[2]) Na podzim minulého roku přinesl berlínský měsíčník „Neue Rundschau" článek o Vladimírovi Solovjevovi. Článek napsal Dr. Noetzel. Mezi jiným píše takto: „Rusové prohlašují Vladimíra Solovjeva za nejlepšího filosofa celého světa a staví ho vedle Platona. Myslím však, že se tu přehání. Solovjev sám vlastně odkrývá tu ruskou duši, co by chtěla, kdyby byla úplně volnou. Kdo chce seznati smýšlení ruského lidu, musí čísti Solovjeva. Ve svých spisech žádá, by životospráva a mluva byla jednotna. Jak kdo mluví, má též jednati. Mezi lidmi nemá býti lži. V ruské duši žije touha po naprosté rovnosti všech lidí. Rozdíl před Bohem a před lidmi se tu nechce uznávat. A tak vidíme na Rusi to plenění, jakoby v evangeliu stálo, že nikdo nesmí míti více jak druhý. Solovjev žádá, by celý náš život se řídil příkazy evangelia. Sám tak žil a jednal. Výslovně zavrhoval, jakoby na Rusi všeho zla původcem byl car a jeho vláda. V tom směru byl Solovjev za jedno s Dostojevským, ale zavrhoval národnostní smýšlení Dostojevského a zvláště jeho výpady proti Židům, Němcům a jiným národnostem. Solovjev nezná žádného protivníka, ať je žid nebo Němec. Ruskou povahu označuje náruživost všemu na světě se posmívati. Tuto náklonnost krotil v sobě Solovjev veškerou silou. Solovjev byl neobyčejně nadaný muž, jemuž všeliká lidská zloba byla naprosto neznámou. Sám žil v chudobě a nechal se zpravidla ošidit, ač o tom měl dobrou vědomost. Díval žebrákům, co měl, ač sám v chudobě žil. Všude, kde vystupoval, lidé za ním šli, zvláště však žebráci. Říkával, kdo rozdává, že vyrovnává sociální

cení tak hluboko pojímal, jako žádný Rus před ním. „Je obdivuhodno, s jakou energií dovedl propagovati myšlenky úplně originelní, protichudné myšlení ruské společnosti, jí odsouzené a za šílené prohlášené v jich prvním propagatoru Čaadajevovi.“ Avšak dříve, nežli Solovjev k těmto myšlenkám dospěl, prožil krisi vlastního nitra mezi vírou, v níž vyrostl a nevěrou, plným proudem ze Západu se řinoucí. Přestál ji, poznal mělkost filosofie západní a odhalil ji užaslým zrakům svých vrstevníků ve spise „Krise filosofie na Západě,“ jenž mu otevřel cestu ke katedře universitní. R. 1877 stal se členem komitétu ministerstva osvěty v Petrohradě, avšak jeho smělost, s jakou se ujal vraha cara Alexandra II a odsoudil trest smrti, zničila skvělou jeho dráhu, a od té doby již veřejně nevystupoval. Tato okolnost změnila též jeho náboženské názory. Doposud byl nadšeným přívržencem slavjanofilismu, který chtěl obroditi Slovanstvo náboženstvím, ale tak, jak je zachovala pravoslavná církev; nyní však ostrou polemikou zničil vliv jejich. Jeho spisy[1]) o velice potřebné církevní svobodě v Rusku a o unii nezůstaly bez vlivu. Dílo jeho „Dějiny a budoucnost bohovlády“ nedovolila ruská censura tisknouti a šířiti (r. 1886 a 1887). R. 1908 však vyšlo toto dílo v jeho sebraných spisech a šíří se po celém Rusku. V 1 svazku obsaženy jsou jeho listy charvatskému historiku Račkému a biskupu Strossmayerovi, v nichž Solovjev dopodrobna líčí své plány a své práce pro unii a překážky se strany ruské vlády. Idee Vl. Solovjeva mají nyní svobodnou cestu po Rusku, jeho sláva žije a roste; je jisto, že jeho idee o unii získají časem víc a více přívrženců mezi

nesrovnalosti. Sám byd el a šatil se velmi nuzně. Někteří o něm tvrdili, že je blouznivcem v Kristu. Solovjev nebyl však blouznivcem, nýbrž neobyčejně nadaným mužem, který žil přísný mravný život odříkaje se sám dobrovolně, po čem obyčejně všichni lidé touží. Byl pravým asketou. Zábavám se však vždy nevyhýbal. Byl sociálním asketou v nejlepším slova smyslu. Otec jeho byl známý ruský dějepisec. Konal znamenité studie na gymnasiu a záhy seznal, že jeho životní úkol bude brániti a hlásati víru Kristovu, uvésti ji v soulad s pokračující vědou. Teprve 20letý absolvoval universitu a měl roku 1874 první akademickou řeč o západní filosofii. Hned se o něm rozhlásilo, že Rusko má o jednoho znamenitého muže více. Brzy začal Solovjev přednášeti na universitě petrohradské, kde na sebe obrátil všeobecnou pozornost. Jeho přednášky o Bohu-člověku vyvolaly v Petrohradě veliké vzrušení. Zdálo se, že nadaný tento muž bude vůdcem ruského lidu. Tu byl car Alexander II zavražděn. Několik dní po carovraždě přednášel Solovjev o trestu smrti a žádal za jeho zrušení a současně žádal, aby carovrahové nebyli usmrceni. Po této přednášce rozloučil se Solovjev s universitou a žil jako spisovatel soukromě. Solovjev zemřel roku 1900 ve věku 47 let. Umíraje modlil se za Židy, by se obrátili ke křesťanství“. — Dr. Noetzel však neuvedl, že Solovjev přestoupil 2 léta před svou smrtí tajně formálně do církve katolické. Před tím toho neučinil, poněvadž se mu to nezdálo býti nutné. — Jeho názory o poměru „Ruska a všeobecné církve“ obšírně vyložil kol. Lepka v „Museu“ roč. XLV (1911) str. 169, 229. — Sebrané spisy jeho vyšly pod názvem „Sočinenija Vl. Solovjeva“ v 9 svazcích (Petrohrad 1901—1907).

[1]) Dp. Špaldák uvádí některé práce: „Opravdaně dobra“. „Nacionalnyj vopros v Rossiji“, „Religiosnyja osnovy žizni“, a mnohé jiné práce vyšly v jazyku francouzském.

Rusy, a „až ruský národ veden Prozřetelností splní ideály, pro něž Solovjev pracoval a připne se ke skále Petrově, pak jej jistě bude ctíti jako jednoho z největších synů svých."

Aby všechny tyto plány a ideály se uskutečnily, třeba, by ruská vláda dovolila větší svobodu náboženskou. A tyto naděje skládány byly v mladistvého cara nynějšího Mikuláše II, avšak brzo zklamaly. R. 1905 donucen vnitřními rozbroji a bouřemi vydal manifest svobodného vyznání různých konfessí v Rusku, jím dostalo se také svobody vyznání katolickému, ale přední činnost na poli náboženském — práci missijní — vyhradila si církev státní i nadále.

Jako po všechna staletí rozkolu papežové snažili se získati Rusy pro unii, tak zvláště v době nejnovější poslední tři papežové: Pius IX, Lev XIII a nynější svatý Otec Pius X zůstali věrni tradicím svých předků-velikánů. Papež Pius IX poslal r. 1848 velice laskavý okružní list, jak jsme slyšeli, východním rozkolníkům, ale obdržel za to nelaskavou odpověď. To neodstrašilo papeže; r. 1868 svolal listem rozkolnické biskupy na vatikánský sněm, než tito nechtěli list jeho vzíti do rukou. — R. 1880 vydal Lev XIII encykliku „Grande munus", ve které oslavuje naše věrozvěsty sv. Cyrilla a Methoděje a schvaluje bohoslužbu slovanskou. Encyklikou „Praeclara gratulations" (r. 1894) zve východní křesťany, by spojili se s katolickou církví a slibuje jim, že chce vždy respektovati obřady rozkolníků; a toto rozhodnutí sv. potvrzuje apoštolskou konstitucí „Orientalium dignitas". Mimo toho papež Lev XIII horlil též, aby rozšířilo se a tím povzneslo studium o východní církvi a proto také založil některé koleje v Římě. — Nynější sv. Otec Pius X rovněž projevil svoji náklonnost k Východu a touhu pro únii východních křesťanů zvláště oslavou 1500 ročnice smrti sv. Jana Zlatoústého v letech 1907 a 1908. Zkrátka nedá se říci, že těmto papežům-horlitelům nezáleželo na osudech církve ruské!

Poznali jsme z tohoto poněkud zevrubnějšího pojednání, že dějiny sjednocení církve v Rusku jsou dějinami utrpení, jež každého nepředpojatého pozorovatele naplniti musí opovrhováním pronásledovatelů a obdivem pronásledovaných. Poznali jsme všechny hrůzy, krutá pronásledování, týrání a pobíjení lidu věrně oddaného církvi Kristově, poznali jsme všechny lsti a úskoky fanatických náhončí ruské vlády a její státní církve a tak učinili si jasnou představu o stavu, který zavedl, udržuje a provádí zaslepený proti všemu, krutý a bezohledný absolutismus, který vlastní vinou nese na sobě skvrny krve lidí, žíznících po Kristu, Jeho církvi, Jeho učení. O, „kéž tato prolitá krev věrných vyznavačů unie stanouc se semenem horlivých pracovníků za sjednocení, obrodí celou Rus, sjednotí ji u víře a připojí v lásce k těm, jež po tolik století krutě pronásledovala."

Na druhé straně však viděli jsme, jak „římští papežové důležitostí svého úřadu cítíce se býti povoláni k tomu, by uskutečňovali

výrok Božského Spasitele o jednom ovčinci a jednom pastýři mezi věřícími a poznávajíce neblahé účinky rozkolu, nabízeli několikráte pomocnou ruku Východu pokoušejíce se o spojení obou církví. Než ony kulturními věky vytvořené rozdíly nebylo možno překlenouti nějakým výrokem sněmu církevního nebo mocí papežskou, a pak schisma zapouštělo hluboce kořeny nejen mezi duchovenstvo, nýbrž i mezi lid, proto ony pokusy nebyly trvalého úspěchu postrádajíce vnitřního přesvědčení lidu a kleru." —

III. Sporné body dogmatické mezi církví východní a západní.

Pojednavše o historii otázky východní obracíme nyní všecek zřetel svůj na pole dogmatické, na němž strmí nerozborná dosud zeď, jež dělí Východ od Západu. Aby pak ke splnění vešla slova Kristova, že bude jeden ovčinec a jeden pastýř, pak třeba strhnouti onu zeď, aby nad nivami obou církví vzešla jasná hvězda krásné budoucí kýžené jednoty. Bůh všemohoucí jen dej, aby stalo se tak co nejdříve!

Již v dřívějších pojednáních učiněny byly narážky na některé rozdíly dogmatické, zde však chceme podati v rozsahu větším ne sice všecky, ale aspoň ty nejdůležitější odchylky Východu od pravého učení církve katolické. Jsou to především tyto rozdíly:

1. „Filioque" (učení o vycházení Ducha sv. „i ze Syna"). — 2. O epiklesi. — 3. O primátě papeže římského. — 4. O neposkvrněném početí Panny Marie. — 5. O křtu sv. — 6. O chlebech přesných. — 7. O odpustcích. — 8. O očistci.[1])

1. Filioque.

Mezi všemi články, v nichž odchyluje se církev východní od církve západní, pro dogmatickou důležitost svou zajisté první místo zaujímá dogma, vyslovené kratičkým slůvkem: Filioque, formule to na označení vycházení Ducha sv. „i ze Syna". Poněvadž však Řekové ohledně našeho dogmatu dvojí věc nám vytýkají, totiž a)

Prameny: A. Jašek: Výklad doby cyrillo-methodějské. Velehrad 1909. — Jašek-Studynsky: Volné kapitoly z otázek cyrillo-methodějských. „Vlast" roč. XXIX, 1912. — Sborník Velehradský: roč. I a II, Praha (1880, 1881). — Dr. Jos. Kupka: O mši svaté. Vyšlo „Dědictvím sv. Prokopa" — Praha 1899. — „Museum", časopis bohoslovců česko-slovanských, roč. XXXIX, 1904—1905. — Dr. Jan Konečný: Moment konsekrační a Velebná Svátost ve Východní církvi. (Řeč na XXIII euchar. kongressu světovém ve Vídni 12 září 1912. — v Č. K. D. roč. LIV (1913). — A. Palmieri: Theologia dogmatica orthodoxa ad lumen catholicae doctrinae examinata et discussa. Tom. I (Prolegomena). Florentiae 1911. — Acta I et II conventus Velehradensis. Pragae Bohemorum (1908, 1910). — Acta academiae Velehradensis (editore A. Špaldák), annus VII, Pragae. — Wetzer und Weltes: Kirchenlexikon. — Katholische Kirchenzeitung, Jahrgang LIII, 5, 1913. Ottův naučný slovník.

[1]) Pojednáme pouze o prvních čtyřech bodech; o ostatních v příštím ročníku „Musea".

že Duch sv. jenom z Otce vychází, a b) že neprávem přidáno bylo od Latiníků „Filioque" do symbola, je na nás, abychom dokázali: 1. že Duch sv. z Otce i Syna zároveň vychází, a 2. že přídavkem „Filioque" zcela oprávněným symbolum nijak porušeno nebylo.

Ad 1. Duch sv. z Otce i Syna zároveň vychází. Důkazy tohoto učení máme v Písmě sv., když mluví, že Duch sv. bývá poslán od Syna jako od Otce. Ježíš Kristus praví: „Když pak přijde Utěšitel, kteréhož já pošlu Vám od Otce, Ducha pravdy, kterýž od Otce vychází, tenť bude o mně svědectví vydávati.", (Jan 15, 26). Těmito slovy: „Kteréhož já pošlu vám" je dokázáno, že Duch sv. i ze Syna vychází a tím odsouzen blud arianský a macedonianský. — Podobně mluví Kristus jinde: „Neodejdu-li, nepřijde k vám Utěšitel; pakliť odejdu, pošlu hok Vám." (Jan 16, 7). Poslání vůbec znamená vždycky jakousi odvislost toho, kdo je poslán. Poslání však je také sdělení vůle; ježto pak u Boha vůle je zároveň podstatou, a Duch sv. přijímaje vůli Syna přijímá i podstatu, tedy: vycházením Ducha sv. ze Syna je vyjádřeno slovem poslání. Proti tomu Řekové namítali, že Syn posílá pouze jeho dary a milosti. Mínění však Řeků odporují místa Písma sv., v nichž Duch sv. jasně rozeznává se od darů a milostí. Tak v listu k Řím. 5, 5: „Láska Boží rozlita je v srdcích našich skrze Ducha sv., kterýž dán je nám." I Kor. 6, 19: „Zdaliž nevíte, že údové vaši jsou chrám Ducha sv., jenž je ve vás . . . noste Boha v těle svém." I sv. Jana 4, 16: „Kdo zůstává v lásce, v Bohu zůstává a Bůh v něm." Posléze netoliko Písmo sv. ukazuje, že mylný je výklad řecký zmíněných míst, jako by poslání Ducha sv. od Syna neznamenalo východ co do vnitřní subsistence, nýbrž jenom zevnější udělení jeho darů, ale i rozum musí výklad ten zavrhnouti. Neboť kdyby se mohlo říci, že Syn proto Ducha sv. posílá, poněvadž je sám také dárcem darů, jichž i Duch sv. uděluje: pak by se musilo i říci, že i Otec od Syna, ano i Otec i Syn od Ducha sv. poslán bývá, poněvadž každá osoba božská je dárcem všech darů."[1]) Zdaž není nad slunce jasnější text ze sv. Jana 16, 13—15: „Když pak přijde ten Duch pravdy, naučí nás všeliké pravdě; nebo nebude mluviti sám od sebe, ale cožkoli uslyší, bude mluviti, a co přijíti má, zvěstuje vám. On mne oslaví: nebo z mého vezme a zvěstuje vám. Všecko, cožkoli má Otec, mé jest; proto jsem řekl, že z mého vezme a zvěstuje vám." Nikdo zajisté nepochybuje, že na místě tomto je řeč o Duchu sv. — pravém Bohu. Bůh nemůže však nikc jiného přijati, než-li podstatu a ne jinak než vycházením z osoby. Tedy Duch sv. vychází

[1]) Sborník Velehradský: II. str. 235.

ze Syna. Důvod pak, proč Duch sv. přijímá od Syna, je ten, že Otec všecko, cokoli má, dal Synovi. Poněvadž pak Otec je dychatelem Ducha sv., musí jím býti zároveň i Syn. Řekové však obávajíce se tohoto závěru uvádějí, že se nepraví: „z mého vezme", („de meo accipiet"), nýbrž že v textu jest: „z mého Otce vezme" („de meo Patre: ἐκ τοῦ ἐμοῦ πατρός). Jejich námitku vyvrátil Bellarmin (Disput. de controversiis christianae fidei. Tom. II, c. 22). — A což jiný důkaz ze sv. Jana 20, 22: „Dechl (na ně) a řekl jim: Přijměte Ducha svatého". Překrásně objasňuje a podotýká sv. Augustin:[1]) „Meque enim flatus ille corporea substantia Spiritus sancti fuit, sed demonstratio per congruam significationem, non tantum a Patre, sed et a Filio procedere Spiritum sanctum" — čímž praví, že Kristus chtěl dechnutím naznačiti, že Duch sv. od něho vychází.

Z těchto a mnoha jiných textů jasně poznáváme, že dogma katolické nachází v Písmě sv. svou oporu a důkazy. Ovšem nikde se tam nepraví: Duch sv. i od Syna vychází, ale smysl textu je vždy tak zřejmý, že něco jiného znamenati nemůže a také neznamená. A byť i v Písmě sv. učení to nebylo obsaženo, pak zcela přesně vysloveno je ve spisech sv. Otců a v usnesení sněmů církevních. A tu zase chceme se přidržeti jen těch sv. Otců, jichž autorita jest od obojí církve uznávána, jak jmenoval je sám II sněm cařihradský (381).[2])

Na první místo stavíme velikého Athanáše, výmluvného a duchaplného obhajce božství Kristova proti Arianům a božství Ducha sv. proti macedonianismu. Tomu zajisté, jenž zove se „Otec pravověrnosti", můžeme věřiti a proto především odvoláváme se na jeho listy k Serapionovi, biskupu Thumitanskému, v nichž netoliko hájí božství Ducha sv. proti Macedonianům, nýbrž také široce se zmiňuje o poměru jeho k Synovi. Tak na př. píše v 3 listě: „Týž poměr, který nalézáme mezi Synem a Otcem, je i mezi Duchem sv. a Synem . . ." „. . . A poněvadž praví Syn: „Všecko, cožkoli má Otec, mé jest", nalézáme u Ducha sv. všechny vlastnosti božské od Otce skrze Syna." A jinde praví, že „Syn je pramenem Ducha sv." (De incarnatione n. 9.) — Po sv. Athanasiu uvádíme sv. Basilia, který východ Ducha sv. z Otce i Syna dokazuje těmito slovy: „Duch sv. nevychází z Boha cestou stvoření, jakoveškeréjinébytostivtomtovšemíru, nýbrž cestou vlastního východu, jakožto z Boha přímo pocházející. Aniž je také prostředkem zrození zplozen, nýbrž vyléváseiz Syna, jelikož

[1]) In Maxim. l. III, c. 14.

[2]) In omnibus sequitur sanctos et doctores sanctae Dei ecclesiae Athanasium Hilarium, Basilium, Greogrium Theologum, Gregorium Nyssenum, Ambrosium Augustinum . . ., Leonem; et omnia, quae ab ipsis scripta sunt, de recta fide ad haereticorum condemnationem admittimus.

Duch či-li dech úst jeho jest..." A jinde: „Jak se má Syn k Otci, tak se má k Synu Duch sv."[1]) Kdyby byl sv. Basil nevěřil, že Duch sv. i ze Syna vychází, mohl zkrátka na otázku kacířů: „Proč není Duch sv. nazván Synovým synem" — odpověděti: „Duch sv. proto nenazývá se synem Syna, protože z tohoto nepochází. — Sv. Řehoř Naziansk ý potvrzuje víru ve východ Ducha sv. i ze Syna slovy: „Poslal (Kristus) nám Ducha sv. ze své vlastní a jedné i téže podstaty." — A sv. Řehoř Nyssenský praví: „Duch sv. spojen je s Otcem, pokud oba nestvoření jsou; avšak opět od něho se rozeznává, protože Otcem není. Se Synem pak spojen jest, jak ohledně toho, že oba nestvořeni jsou, tak vzhledem k tomu, že jednoho základu svou podstatu mají; avšak rozeznává se od Syna tou zvláštností, která v tom záleží, že nepochází jako jednorozený od Otce a že skrze Syna nám zjeven bývá."

Zdaž nevysvítá z uvedených textů řeckých sv. Otců zcela jasně správná nauka církve západní! Ano, ještě mnoho a velice mnoho mohli bychom uvésti na důkaz toho učení, neb i jiní církevní spisovatelé řečtí, kteří před rozkolem žili a u Řeků skutečně vážnosti požívají,[2]) než myslíme, že uvedené texty postačí zároveň podotýkajíce, že rozkolníci východní mohou skutečně poznati, že předkové jejich věřili ve východ Ducha sv. jak z Otce, tak i ze Syna; než oni zarputile trvají i na dále při bludu svém.

Od sv. Otců a církevních spisovatelů řeckých přejděme ke svědectvím latinských sv. Otců, z nichž pouze čtyř: sv. Hilaria, sv. Ambrože, sv. Augustina a sv. Lva — autorita jest uznávána i od Řeků.

Sv. Hilarius praví: „Netřeba o něm (o Duchu sv.) mluviti, poněvadž vyznati musíme, že Otec a Syn jeho jsou původci" (qui Patri et Filio auctoribus confitendus est). A jinde: „Od Syna tedy béře (ten), kterýž i od něho poslán bývá a od Otce vychází." — Sv. Ambrož: „Duch sv. je v pravdě Duch, vycházeje z Otce i Syna; avšak není sám Synem" (procedeus quidem a Patre et Filio, sed non est ipse Filius). — Sv. Augustin učení o vycházení Ducha sv. i ze Syna velmi často překrásně objasňuje a dosvědčuje, jak už výše bylo uvedeno.

A posléze sv. Lev píše: „Jiný jest, který zplodil, jiný, který zplozen byl, jiný, který od obou vyšel." Tato slova jsou tím závažnější, poněvadž pocházejí z úst

[1]) Egger: Dogmatica specialis. Ed. VII; pag. 143.

[2]) Sv. Epifanius, sv. Cyrill Alex., sv. Jan Zlatoústý, Didymus Alex., Anastasius, Pharisius, Jan Damascenský a mnozí jiní.

onoho muže, o němž se vyjádřili shromáždění východní biskupové na IV sněmu všeobecném (chalcedonský r. 451): „Co Lev věří, věříme i my."

Nuže, zcela jasně poznáváme, že víra: „Duch sv. od otce i od Syna vychází" — byla stejná u obou církví, východní i západní. Než přes to připustiti musíme jakýsi rozdíl mezi sv. Otci řeckými a latinskými. Všimneme-li si textů původních, vidíme, že Otcové řečtí vyjadřují vycházení Ducha sv. formulí: ἐκ τοῦ πατρός διά τοῦ υἱοῦ, kdežto latinští: a (ex) Patre et Filio. Co do podstaty věc jest úplně táž. Jak to? V řečtině totiž význam předložek ἐκ a διά je poněkud rozdílný. Předložka ἐκ naznačuje nám zřejmě příčinu původní (causa primitiva), διά pak naznačuje příčinu střední a organickou (causa intermedia, medians et organica). Dle toho tedy causa primitiva Ducha sv. je Otec, a causa medians: Syn; či jinak: Otec je primitivní zdroj východu Ducha sv., ježto Syn od Otce zplozením má sděleno celé božství a v pořadu tří božských osob je druhý, s nímžto zároveň Otec dýchá Ducha sv. z obou jakožto z jediného původu vycházejícího. Poněvadž ale causa medians tohoto východu — Syn — není toliko pouhým nástrojem, nýbrž s Otcem rovné bytosti a přirozenosti a proto jedno s ním: jsou oba stejně jediným původem Ducha sv. z nich vycházejícího. Na základě tom označují Řekové Otce slova: ἀρχή a Syna: αἰτία.

Latiníci však slovo „principium" berou ve smyslu širším rozumějíce jím „ens in se continens originem alterius" anebo „ens ita influens in alterum, ut huic tribuat esse" — tedy bytost, z níž jiná bytost pochází. Když tedy formule zní „z Otce i Syna", neznamená to nic jiného, než rovnost a jednost „principia". Tedy zkrátka můžeme říci o obou slovných výrazech sv. Otců řeckých i latinských: „Formula graeca directe exprimit o r d i n e m, quo Pater et Filius sunt principium Spiritus sancti et aequalitatem principii supponit; formula latina vero directe a e q u a l i t a t e m principii exprimit et ordinem supponit."[1]) Učený řecký kardinál B e s s a r i o n shrnul při unii florentské společné učení patristiky těmito slovy: „Latinští otcové velmi jasně a určitě učí, že Duch sv. vychází ze Syna a Syn jako Otec jest jeho počátkem. Východní pak nejinak jako západní (otcové) totéž vyslovují pravíce jedni, že Duch sv. vychází z Otce skrze Syna, jiní, že je z Otce a Syna a (jiní, že jest) z obou, a tak učí, že je též ze Syna." Dogmatik P o h l e praví: „Ve skutečnosti obsahují oba výrazy jak latinský z Otce a Syna (ex Patre Filioque) tak i řecký z Otce skrze Syna (ex Patre per Filium) tepive ve svém harmonickém spojení celou pravdu. Ne jakoby latinský výraz výlučně na latiníky, řecký na Řeky zůstával obmezen."[2])

A sněmy církevní[3]) totéž potvrzují; především kromě jiných

[1]) Epger: l. c. p. 143.
[2]) cit. Jašek: Výklad idey cyr.-meth., str. 41.
[3]) Uvedený: Kirchenlexikon: IV, pag. 1491; Sborník Velehr. l. c. str. 215—252.

sněm lateránský IV (1215), na nějž se dostavili Řekové, stanovil: „Pater a nullo, Filius a Patre solo, ac Spiritus sanctus pariter ab utroque absque initis, semper ac sine fine." Podobně stalo se na sněmu lyonském II r. 1274, na němž Řekové přijali usnesení sněmu: „Fatemur, quod Spiritus sanctus aeternaliter ex Patre et Filio non tamquam ex duobus principiis, sed tamquam ex uno principio, non ex duabus spirationibus, sed una spiratione procedit." A posléze na sněmu florentském (1439) přijata víra ve východ Ducha sv. i ze Syna od Řeků v následujícím znění: Definimus, ut . . . omnes . . . profiteantur, quod Spiritus sanctus ex Patre Filioque aeternaliter est et essentiam suam suumque esse subsistens habet ex Patre simul et Filio et ex utroque aeternaliter tamquam ab uno principio et unica spiratione procedit."[1])

Z toho všeho, co jsme dosud uvedli, je patrno, že jest učení římsko-katolické církve úplně správné majíc dostatečné důkazy nejen v Písmě sv., ale i v tradici; a to právě nasvědčuje smutné pravdě, že rozkolníci východní vězí v bludu.

Ad 2. Přídavkem „Filioque" zcela oprávněným církev západní symbolum nijak neporušila.

Dokázali jsme, že Duch sv. skutečně vychází i ze Syna, proto důsledně jen musíme tvrditi, že církev vložením správného slůvka: Filioque do symbola nijak je neporušila. „Abychom jednání církve sv. náležitě osvětlili, musíme míti zvláště na zřeteli n e d o t k n u t e l n é, n e o m e z e n é p r á v o c í r k v e s v., jí od Krista Pána, vykládati svým věřícím jednotlivé články víry a podati jim je v určité formě, obhajovati pravdy náboženské proti haeretikům, i přesně vymeziti jednotlivé články víry."[2]) Důkaz bude tím jasnější a pochopitelnější, uvedeme-li historii: Filioque.

Kdy církev západní počala přidávati do symbola slovo Filioque, nemůžeme s určitostí říci. Pravděpodobno a všeobecný názor jest, že stalo se tak již r. 447 na sněmu toledském[3]) a ne-li tehdy, pak jistě[4]) na třetím koncilu tamže r. 589. „Příčina, proč právě ve Španělsku tento přídavek nejdříve byl vpleten do symbola, zdá se býti ta, že měla se naproti bludům arianských Gothů, kteří považovali Ducha sv. za tvora Synova, zcela přesně a úplně nauka o východu Ducha sv. vyjádřiti, by od nich, kteří se ke katolictví právě tehdáž hojně přidávali, správně víra katolická byla pojata a věřena."[5]) Španělsko brzo následovala Francie, Německo (v Cáchách k rozkazu císaře Karla Velikého) a Anglie. Italie stále ještě stavěla se na odpor; papežové nikterak nechtěli připustiti, by Filioque vloženo bylo do symbolu. Než přes to přece všechno dostal se pří-

[1]) Obšírněji o celém jednání o Filioque : Kryštůfek: Všeob. děj. církv. II, druhé vyd., str. 628—634.

[2]) Jašek-Strdínský: l. c. str. 328.

[3]) Kirchenlexikon: IV, str. 1491—1492.

[4]) Egger : l. c. pag. 145, 3 a not.

[5]) Sborník Velehr. l. c. 253.

davek ten i v Římě do symbola, ale až v XI stol. r. 1014 za papeže Benedikta VIII na žádost zbožného císaře Jindřicha II.

Na Východě bylo tomu zcela jinak; tam trval odpor proti Filioque přes všechny snahy církve západní o jeho odklizení přes to, že na mnohých sněmech byl Řeky přijat, jak výše bylo již řečeno. „K tomu dlužno poznamenati, že pokaždé, když se uvažovala otázka o spojení církví, jako na koncilu lyonském a florentském, neporoučela církev římská orientalům, že musí do symbolu přijmouti „Filioque", nýbrž žádala jen uznání dogmatu, že Duch sv. vychází „i ze Syna"."[1])

Z celého toho pojednání poznáváme, že v kontroversi o slovíčko Filioque pravda čistá je na straně církve římské, a nemáme jiného vroucnějšího přání, než aby církev východní poznala svůj blud, odvrhla od sebe strannickou zášť, odřekla se svého bludu a správné učení církve římsko-katolické za své prohlásila, jak učinila již na mnohých sněmech, aby to osudné slovíčko: Filioque, jež bylo příčinou rozdvojení se Východu a Západu, opět pomohlo je v jednotě učení a ve svorné lásce na vždy usmířiti a pevně sdružiti.[2])

2. O epiklesi.

Mezi spornými otázkami církve západní s církví východní zaujímá velmi důležité místo otázka o epiklesi a související s ní spory o okamžiku přepodstatnění a formě Eucharistie. Důležitost otázky této je patrna. Vždyť Velebná Svátost je takořka sluncem celého náboženského života církevního.

Epiklesí (= vzývání) rozumí se prosba pronášená při mši sv. po slovech konsekračních (dle našeho obřadu po pozdvihování), aby Bůh Otec a Syn seslal Ducha sv. na chléb a víno, by je proměnil v Tělo a Krev Páně, a aby věřící dosáhli hojně užitků ze sv. přijímání ke spáse duše i těla.

Epiklese je původu prastarého a sahá možná v některých liturgiích až do dob apoštolských. Otázka však o epiklesi příliš dávného původu není. Odezíráme-li od ojedinělých zjevů, jako na př. Theodora, biskupa z Andidy[3]) a Theodora Meliteného[4]), první jakýsi základ všem budoucím sporům položil Mikuláš Kabasila, arcibiskup soluňský (kolem r. 1354), ve své knize „Ἑρμηνεία τῆς θείας λειτουργίας" (Výklad bohoslužby), z níž později především čerpal Marcus Eugenicus z Efesu.

Ve větších rozměrech otázka tato probírána teprve na koncilu florenckém r. 1439. Papež Eugen byl totiž upozorněn, že Řekové při konsekraci užívají modliteb, jež se liší od liturgie římské. Církev

[1]) Jašek-Stuchlý: l. c. 329.

[2]) Historii „Filioque" obšírněji, ale krásně vypisuje A. Palmieri: l. c. strana 318—400.

[3]) Žil ve 12 století; připisoval moc konsekrační pouze epiklesi.

[4]) Žil ve 14 století; tvrdil, že proměnění darů děje se mystickým žehnáním a sestoupením Ducha sv. (Wetzer und Welte, Epiklese 686).

západní však vždy věřila, že kněz vyslovuje při mši sv. dle rozkazu samého Krista slova konsekrační: „Totoť jest tělo mé", „Totoť jest krev má . . ." proměňuje těmito slovy chléb v nejsvětější Tělo a víno v nejsvětější Krev Páně. Vznikla tudíž přirozeně otázka, považují-li Řekové modlitby tyto za podstatnou formu konsekrace čili nic. Řekové však odpověděli zcela jasně: „Odpovídáme, že věříme, že slovy těmito (totiž našimi slovy konsekračními) je dokonán chléb božský a stává se Tělem Kristovým." Veškeru další disputaci o epiklesi ukončil kardinál B e s s a r i o n, jenž jménem svým a jiných Otců církev východní zastupujících prohlásil, že jedině slovům Kristovým připisují veškeru moc při přepodstatnění, a sice zvláště pro autoritu sv. Jana Zlatoústého.

Avšak jako se shody s církví východní vůbec nedocílilo, tak ani ne v otázce o epiklesi. Sám Marek Efezský, známý rušitel unie florencké, vydal traktát: „Ὅτι οὐ μόνον ἀπὸ τῆς φωνῆς τῶν δεσποτικῶν ῥημάτων ἁγιάζονται τὰ θεῖα δῶρα, ἀλλ' ἐκ τῆς μετὰ ταῦτα εὐχῆς καὶ εὐλογίας τοῦ ἱερέως δυνάμει τοῦ πνεύματος ἁγίου." [1]) „V něm připisuje slovům Páně význam pouze historický (διηγηματικῶς), vzpomínky totiž na ustanovení Nejsvětější oběti (πρὸς τὴν μνήμην τοῦ τότε πραχθέντος); přiznává sice slovům těm sílu proměňovací (δύναμις τελειωτική), ale jen potud, pokud byla od Krista samého, nikoli od kněze pronešena; jinak řečeno: Kristus jimi proměnil, kněz však jimi neproměňuje. Moc tato je účinna (ἐνέργεια) při oběti kněze teprve modlitbou knězovou (διὰ τῆς τοῦ ἱερέως εὐχῆς), t e d y t e p r v e e p i k l e s í s e p r o m ě ň u j e chléb a víno v Tělo a Krev Páně."[2]) Toto mínění hájí i jiní bohoslovci ruští doby nejnovější a biskup nově ustanovený musí se potvrditi přísahou ve svém vyznání víry: „Věřím a vyznávám že proměnění Těla a Krve Kristovy v božské liturgii se děje, jak tomu východní a naši staří ruští Otcové učí, příchodem a působením Ducha sv. skrze epiklesi biskupa nebo kněze" atd. Nejnověji pak M a l t z e v, vynikající prelát ruský na dvoře berlínského vyslanectví růského, prohlašuje: „Nejdůležitější úkon liturgický je pronesení slov ustanovení a s nimi spojená epiklese, prosba to, by sestoupil Duch sv. na dary, by byly proměněny." „Orthodoxní východní církev učí, že slova, jimiž Kristus Velebnou Svátost ustanovil, spolu s následující epiklesí Ducha sv. nerozdílný celek tvoří, konsekraci možno tedy teprv po epiklesi považovati za dokonanou. Východní církev považuje epiklesi za naprosto nutnou, takže orthodoxní východní církev by v tomto ohledu musila činiti výtky římskému kánonu."[3]) — A s tímto míněním souhlasí ostatní církve schismatické.

Učení církve katolické je však stálé a nepochybné, že konsekrace děje se pouhými slovy Páně. To nám dosvědčují rubriky

[1]) Weltzer und Welte, Kirchenlexikon, Epiklesis.
[2]) Museum: l. c. 58.
[3]) Maltzew, Die Sakramente der orthodox-katholischen Kirche des Morgenlandes, CLVI, CLVII, LCX, CLXI: cit. Museum: l. c. 59.

Missálu, které knězi nařizují, by po pronesení slov konsekračních ihned Tělo Páně a potom Krev Páně pokleknutím adoroval a také lidu ukázal, aby i ten je adoroval. Potom ve všeobecných rubrikách Missálu v „Defectus formae" se praví výslovně: ... Verba autem consecrationis, quae sunt forma hujus Sacramenti, sunt haec: Hoc est ..., et: Hic est ...; a pak v „Defectus in Ministerio ipsa occurrentes": ... Si sacerdos obierit semiprolata forma Sanquinis, tunc alter prosequatur Missam .. Z toho je patrno, že konsekrace děje se pouhými slovy Kristovými. Podobně praví papež Eugen IV ve svém dekretu k Armenům: „Forma hujus sacramenti (eucharistiae) sunt verba Salvatoris, quibus hoc conficit sacramentum sacerdos enim in persona Christi loquens hoc conficit sacramentum. Nam ipsorum verborum virtute substantia panis in corpus Christi et substantia vini in sanquinem convertuutur."[1]) Že moc proměňující mají slova Kristova, velmi krásně a jasně vysvítá ze slov Jana Marona, patriarchy antiochenského (7. stol.): „Ta však (slova konsekrační) kněz říká, by ukázal, že i nyní je to sám Ježíš, který posvěcuje tyto způsoby na oltáři položené vůlí Otce svého a působením Ducha sv. skrze kněze, který dělá kříže a pronáší slova. Ne zajisté kdo slouží, ale kdo nad tajemstvím je vzýván, působí posvěcení. Proto ihned, jakmile z osoby našeho Spasitele pronese slova „toto jest tělo mé", proměňuje se chléb v Tělo Pána našeho a smíšené víno v Téhož drahocenou Krev, ač způsoby zůstávají."[2])

Tím je také patrna veliká obtíž celé této otázky. Východní církev stále výslovně tvrdí, že konsekrace se děje teprve epiklesí; církev katolická naproti tomu učí, že konsekrace děje se již slovy Kristovými, jimiž církev východní připisuje význam pouze jako historické vzpomínky.

Učení však naše hájili vždy netoliko sv. Otcové západní, ale i východní. Tak sv. Ireneus praví: „Svaté dary stanou se, přijavše slova Boží, Eucharistií, to jest Tělem a Krví Kristovou." Sv. Řehoř Nyssenský píše: „V témž okamžiku, kdy Slovo věčné řeklo: „Totoť jest Tělo mé", proměněn jest chléb v Tělo Slova." A sv. Jan Zlatoústý, na jehož autoritu se východní církev nejvíce odvolává, praví: „Totoť jest Tělo mé", praví kněz, a tato slova proměňují dary." — Z latinských mimo jiné uvádíme Tertuliana, jenž píše: „Chléb stává se Tělem Páně slovy Jeho: ‚Toto jest Tělo mé'."

Než toto nám ještě nestačí. Potřebujeme důkazy z Písma sv. A co praví? Když vypravuje nám o ustanovení Nejsvětější Svátosti, sděluje nám jenom slova Páně.[3])

Přes to však, že učení církve katolické jest jedině správné, ponechává a dovoluje církev katolická epiklesi v liturgiích východních

[1]) Dr. Kupka: O mši svaté, str. 508.

[2]) cit. Jašek, l. c. str. 46.

[3]) Sv. Matouš 26, 26—28; sv. Marek 14, 22—24; sv. Lukáš 22, 19—20; sv. Pavel I Kor. 11, 23—25.

a nikdy také ji nezavrhla, avšak „zakazuje všem, aby přijímali a drželi mínění schismatiky zastávané, že konsekrace nepozůstává jedině ve slovech Kristových, jichž užívá obojí církev, západní a východní, nýbrž že ke konečné a úplné konsekraci má se přidati prosebná formule, která v západní liturgii předchází, ve východní následuje", jak nařizuje papež Pius VII v listě ze dne 8 května 1822 k patriarchovi Melchitů.

Epiklesi lze však dle výkladů nejpřednějších theologů považovati za doplnění a rozvinutí konsekračního okamžiku, ana slova její nevztahují se na dobu, kdy se říkají, nýbrž na dobu, místo níž se říkají, t. j. kdy by vlastně měla se říkati. Takto se vyslovil Bessarion na sněmu florentském a jeho mínění dosud je směrodatným. „Církev je totiž při konsekračním úkonu dvojnásobným úkonem činna, předně jako zástupkyně Kristova, ve kteréžto vlastnosti vyslovuje slova konsekrační a ve kterémžto okamžiku jest i Duch sv. spolučinný, doprovázeje tvůrčí moc Kristovu při proměně chleba a vína v Tělo a Krev svou tvůrčí mocí, takže tedy i Duch sv. proměnu způsobuje. Dále je církev činna i jako mystické tělo Kristovo, ve kteréžto vlastnosti Kristu jako hlavě poddána jest, a v kteréžto vlastnosti prosí za konsekraci a hojné užitky ze sv. přijímání. A poněvadž konsekrace a epiklese, jež k sobě patří, najednou vysloviti nelze, dělí je církev časově a seřaďuje po sobě dle principu, že úkon její jako zástupkyně Kristovy předcházeti musí před úkonem jako služebnice Kristovy, čili že konsekrace předcházeti musí před epiklesí. Zdálo by se sice, že prosba za konsekraci by měla předcházeti před konsekrací samou: poněvadž však s prosbou v konsekraci spojuje se zároveň prosba o hojné užitky ze sv. přijímání, vhodněji říká se po pozdvihování; pokud Duch sv. je činným při konsekraci, zůstane nám vždy tajemstvím; za konsekratora Ducha sv. prostě prohlásiti nelze, neboť tím zůstane vždy Ježíš Kristus, avšak taktéž nelze upříti účastenství Ducha sv. při konsekraci, právě tak jako přísluší účastenství i Otci i Duchu sv. při vtělení a smrti na kříži." (Dr. J. Kupka: O mši sv. str. 511.)

V době nejnovější Dr. Josef Höller o epiklesi dochází k úsudku tomuto: „Die geschichtliche Betrachtung der Epiklese bestätigt uns auf das klarste, was die Dogmatik lehrt: daß ihr niemals konsekratorische Bedeutung zukam und zukommen konnte. Sie bestätigt aber meines Erachtens auch gar sehr die Auffassung, welche die Theologen seit den Zeiten Bessarions über den Sinn dieses Gebetes in verschiedener Form vertraten. Und ich glaube, erst eine entsprechende Verarbeitung dieser oft ebenso schönen als tiefsinnigen Gedanken mit den Resultaten der historischen Forschung wird der Epiklesis in ihrer späteren Gestalt vollends gerecht werden, ihre sinnreiche, liturgisch-dogmatische Bedeutung wahren und so jene befriedigende Lösung der Epiklesisfrage herbeiführen, die überhaupt möglich ist."[1])

[1]) Katholische Kirchenzeitung, 53 Jahrgang (1913), Nr. 5, s. 59: Dr. Jos. Höller,

Z toho všeho tedy, co jsme o epiklesi řekli, vysvítá, že epiklesi konsekrační moci připisovati nelze, že však ji lze považovati za doplnění a rozvinutí konsekračního okamžiku, a co se týče významu liturgického, že zachovala si epiklese v církvi východní původní místo po pozdvihování, kdežto v církvi latinské ohlas její lze najíti v různých částech mše sv., na př. v sekretách, v modlitbě: Quam oblationem, Supplices te rogamus a j.

A proto končíme slovy: Quid itaque ex Graecorum et orientalium epiclesi admittere nequaquam possumus? Epiclesim ipsam? Minime gentium. Quid igitur? Illas solum rubricas, quae epiclesim complete aut incomplete ad consecrationem concurrere enuntiant atque ut sacerdos sic in liturgia celebranda procedat, praescribunt.[1])

3. O primátě římského papeže.

V době nejnovější bez odporu největší překážkou a hlavní příčinou rozkolu je primát papeže římského. Východané neuznávají totiž nejvyšší autority a neomylnosti biskupa římského stavíce jej na roveň s ostatními biskupy. Z tohoto důvodu objasniti chceme dogma o primátu a neomylnosti papežově tím, že nejprve promluvíme o primátě sv. Petra, potom o primátě římského papeže a za třetí o neomylnosti papežské.

Primátem sv. Petra rozumíme pravomocné prvenství nad veškerou církví, které božský Spasitel udělil apoštolovi Petrovi, jenž stal se důstojností tou na něho vznešenou středem církevní jednoty, pánem a správcem církve: a to po nanebevstoupení Páně. Petr stal se viditelnou hlavou církve sv., jejímž věčným a svrchovaným Pánem, hlavou neviditelnou zůstal Kristus Pán sám.

Že Kristus Pán ustanovil Petra za nejvyšší hlavu církve, poznáváme jasně z mnoha svědectví Písma sv.

U sv. Matouše čteme: „I já pravím tobě: Ty jsi Petr (t. j. skála), a na té skále vzdělám církev svou, a brány pekelné ji nepřemohou. A tobě dám klíče království nebeského a cokoli svážeš na zemi, bude svázáno i na nebi; a cokoli rozvážeš na zemi, bude rozvázáno i na nebi.“ (16, 18—19). Klíče bývaly obrazem nejvyšší moci vládní, již uděloval panovník svému náměstku. Kristus Pán dává tedy těmito slovy sv. Petrovi nevyšší důstojnost a svrchovanou moc a vládu ve své církvi, činí jej svým viditelným náměstkem. Na jiném místě odevzdává Kristus Pán apoštolovi Petrovi veškeru církev ve správu a řízení jeho: „Tedy když poobědvali, řekl Ježíš Šimonovi Petrovi: Šimone Janův, miluješ-li mne více, nežli tito? Dí jemu: Ovšem, Pane, ty víš, že tě miluji. Řekl jemu: Pasiž beránky mé. Řekl jemu podruhé: Šimone Janův, miluješ-li mne? Dí jemu: Ovšem, Pane, ty víš, že tě miluji. Řekl jemu: Pasiž beránky mé.

C. SS. R., Die Epiklese der griechisch-orientalischen Liturgien. Ein Beitrag zur Lösung der Epiklesisfrage. 9 Heft der Studien und Mitteilungen aus dem Kirchengeschichtlichen Seminar der theologischen Fakultät der k. k. Universität in Wien 1912.

[1]) Acta conv. Velehr. pg. 73.

Řekl jemu po třetí: Šimone Janův, miluješ-li mne? Zarmoutil se Petr, protože mu řekl po třetí: Miluješ-li mne? i řekl jemu: Pane, ty víš všecko, ty víš, že tě miluji. Řekl jemu: Pasiž ovce mé." (Jan 21, 15—17). Slovy: „Pasiž beránky mé" a „Pasiž ovce" chtěl božský Spasitel říci: Spravuj a řiď „veškeré stádo skládající se z beránkův a ovcí, ze silnějších a slabších, spravuj veškerou církev mou, křesťany laiky (beránky) i představené jejich biskupy a pastýře (ovce jakožto matky křesťanů)."[1])

Že jedině Petrovi Ježíš Kristus dal takovou moc, plyne jasně již z toho, že ho nazval Petrem; jen jemu řekl: Ty jsi Petr, t. j. skála, a na té skále vzdělám církev svou, a brány pekelné ji nepřemohou; Petrovi dal klíč, jemu řekl před ostatními apoštoly: Pasiž beránky mé, pasiž ovce mé. U sv. Lukáše čteme: „I řekl Pán: Šimone, Šimone, hle satan vyžádal si vás, aby vás tříbil jako pšenici, ale já jsem prosil za tebe, aby nepřestala víra tvá, a ty někdy obrátě potvrzuj bratry své."

Petrův primát potvrzují evangelisté způsobem, kterým dávají na jevo sv. Petrovi zvláštní úctu: „I šel za ním Petr a ti, kteří byli s ním" (Marek 1, 36). — „... řekl Petr a ti, kteří byli s ním..." (Luk. 8, 45). — „Odpověděv pak Petr, a apoštolé, řekl: Více sluší poslouchati Boha než lidí" (Sk. ap. 5, 29). Jiná místa jsou: Marek 16, 7; Lukáš 9, 32; skut. ap. 2, 14; 2, 37 a j.

V seznamu apoštolů, čtyřikráte uvedeném v Písmě sv., vždy je sv. Petr jmenován na prvním místě a význačným způsobem: „Jména pak dvanácti apoštolů jsou tato: První Šimon, jenž slove Petr, ..." (Matouš 10, 2). — „I ustanovil dvanácte, aby byli s ním, a aby je posílal kázat, a udělil jim moc uzdravovati nemoci a vymítati duchy zlé, a dal Šimonovi jméno Petr, ..." (Marek 3, 14—16). — „... povolal k sobě učedníky své a vyvolil z nich dvanácte, jež také apoštoly nazval: Šimona, jemuž dal jméno Petr, ..." (Luk. 6, 13—14). — „A když vešli, vstoupili do večeřadla, kdež přebývali Petr a Jan ..." (Sk. ap. 1, 13).

Primát sv. Petra uznával i sv. Pavel: „Potom po třech letech přišel jsem do Jerusalema, bych uzřel Petra a pobyl jsem u něho patnácte dní" (ke Gal. 1, 18).

Smýšlení sv. Otců jest o primátě Petrově správné a pravověrné, a to jak sv. Otců východních, tak také západních.

Z východních sv. Otců jmenujeme především sv. Basilia a Jana Zlatoústého. Sv. Basilius tvrdí: „Petrum omnibus discipulis praelatum, Petro soli majora data quam aliis testimonia claves regni coelorum concreditas esse Petro". A sv. Jan Zlatoústý nazývá sv. Petra: „apostolorum os, caput, coryphaeum, principem, fratrum et totius orbis praefectum"; o něm hlásal, že jemu — „Petro et successoribus ejus"[2]) — svěřeny byly ovce Kristovy.

[1]) Jašek: l. c. str. 43.
[2]) Acta II conv. Velehr. pg. 55 sequ.

A sv. Otcové západní, jichž svědectví jsou velmi četná, mluví vždy o primátě, „který posloupností přechází z jednoho biskupa římského na druhého ve správě celé církve sv. a jejím vedení". —

„Pravomocné prvenství papežovo nad veškerou církví je požadavkem víry, poněvadž dostatečným prostředkem, kterým by jednota církve Kristovy všeobecná, ustavičná, vniterná, společenská byla uvedena, zachována, chráněna, není ani Písmo sv., ani péče svrchovaných správců občanských, ani veškerý sbor věřících, ani jednotliví biskupové, ani sbor biskupů formu aristokratickou mající; jediným prostředkem je pravomocné prvenství nad veškerou církví, svěřené jednomu pastýři. Tento důkaz nepřímý podporován je důkazem přímým z veškeré víry křesťanské čerpaným. Neboť synagoga Starého Zákona, obraz církve Kristovy, řízena byla na rozkaz Boží jedním představeným nejvyšším. Dále Kristus přirovnává církev svou k ovčinci, tělu, domu, království, aby dal na jevo, že jeho církev bude míti jednoho představeného nejvyššího, pravomocí opatřeného. Dále Kristus volil zajisté vládu příhodnou a účinlivou pro svou církev, která je rozšířena v říších mezi sebou samostatných, mezi národy přerozmanitými, která trvati má až do skonání světa, která zachovati má jednotu víry, která k učení Kristovu lnouti má z celého srdce všemi silami; takovou vládou jest jediná monarchie. Dále Kristus, pokud meškal na zemi jako člověk, byl monarchou sv. církve; tedy nemohla býti jiná forma vládní po jeho odchodu. Tedy samovláda je v jednotlivé dioecesi, od biskupa řízené; je-li též potřebí samovlády pro jednotlivé dioecese, jest jí potřebí tím více pro celou církev."[1])

Jak řečeno, má církev trvati dle slov Kristových na věky, pod jednou viditelnou hlavou, a to právě vyžaduje a předpokládá vládu po všechny časy, kterou při smrtelnosti lidské nelze si jinak mysliti, než aby od sv. Petra přecházela na jeho nástupce — římské papeže.

Že sv. Petr skutečně v Římě byl a odtud církve — křesťanské obce — řídil, je nesporno. Mezi dobou 25 let svého pastýřského úřadu vzdálil se ovšem z Říma, ale jen na dobu poměrně krátkou, což však na druhé straně nemůže býti nikterak pádným důvodem námitek, že sv. Petr vůbec v Římě nebyl. Svatý Petr v Římě žil a tam také podstoupil smrt mučednickou roku 67.

Ostatně celá církev vždy ctila biskupský stolec římský jako trůn sv. Petra a biskupové římští byli uznáváni vždycky za nástupce sv. Petra. A že primát biskupa římského hned od začátku církve byl znám, poznáváme především z těchto událostí: Když v I století vznikl jakýsi spor v církvi korintské, za soudce byl povolán papež Klement, ač sv. Jan, apoštol Páně, posud žil. — Když vznikly ke konci II století spory o době, kdy mají se slaviti Velikonoce, papež Viktor rozhodl pro Velikonoce, jak činili sami apošto-

[1]) Ottův slovník naučný: Papež.

lové. — Kromě toho poznáváme z uvedených případů, že primát byl uznáván i na Východě. „Východ i Západ na četných koncilech bez výhrady přijal výnos papežský". Tak na sněmu efeském prohlásil Filipp, vyslanec papežský: „Nulli dubium, imo saeculis omnibus notum est, quod sanctus beatissimusque Petrus Apostolorum princeps et caput, fideique columna, et Ecclesiae catholicae fundamentum, a Domino nostro Jesu Christo, salvatore humani generis ac redemptore, claves regni accepit, solvendique ac ligandi peccata potestas ipsi data est: qui ad hoc usque tempus et semper in suis successoribus vivit, et iudicium exercet"[1] — a sněm vatikánský pokračuje a doplňuje: „... episcopis sanctae Romanae Sedis, ab ipso (Salvatore) fundatae eiusque consecratae Sanquine „vivit" et praesidet et „iudicium exercet". Unde quicumque in hac cathedra Petro succedit, is secundum Christi ipsius institutionem primatum Petri, in universam Ecclesiam obtinet".[2] Jiný doklad máme ze sněmu chalcedonského (451), jenž odsoudil Dioskura alexandrinského slovy: „Leo per nos et per praesentem sanctam synodum una cum ... b. Petro apostolo, qui est petra et crepido catholicae ecclesiae et rectae fidei fundamentum, nundavit eum ... episcopatus dignitate".[3] Ježto však papež Lev nebyl přítomen, nýbrž jen zástupci jeho, žádali papeže o potvrzení rozhodnutí koncilu.

A mimo to mnohé jiné koncily uznaly a rozhodly totéž. Tím primát papeže římského je dostatečně podepřen a dokázán a proto také jmenovaný již sněm vatikánský v té příčině rozhodl: „Si quis ergo dixerit, non esse ex ipsius Christi Domini institutione seu iure divino, et beatus Petrus in primatu super universam Ecclesiam habeat perpetuos successores; aut Romanum Pontificem non esse beati Petri in eodem primatu successorem: anathema sit".[4]

Východní církev ovšem opírá se o historii tvrdíc, že právě taková práva mají patriarchové ve svých územích, jaká má a je vykonává papež na Západě. Tu však nutno jest upozorniti na to, že třeba je rozeznávati mezi Božským původem primátu, jenž musí býti uznán všeobecně, a mezi jeho církevně-právním výtvarem, jejž vytvořily časové poměry.

Kdyby uznala církev východní biskupa římského za nejvyšší viditelnou hlavu celého křesťanstva s pravomocí od Krista mu svěřenou (primát) a za to střežitele pravé víry (neomylnost), mohla by jinak nerušeně dále území svá říditi a spravovati jako dosud. Netřeba se tudíž Orientálům příliš lekati primátu papežského. Uznávajíc jej, získala by jen, ničeho neztratila.[5]

S primátem papeže římského nerozlučně spojena jest jeho n e-

[1]) Denzinger: Enchiridion symbolorum, definitionum et declarationum de rebus fidei et morum, pg. 51.
[2]) Tamtéž, pag. 485.
[3]) Acta II conv. Velehr., pg. 57.
[4]) Denzinger, l. c. pg. 485.
[5]) Dle Maxa podává Jašek: l. c. str. 44.

omylnost, rozhoduje-li totiž jako nejvyšší učitel a pastýř ve věcech víry a mravů pro celou církev. Neomylnost biskupa římského definoval sněm Vatikánský r. 1870 takto: „Definimus Romanum Pontificem, cum ex cathedra loquitur, id est, cum omnium Christianorum pastoris et doctoris munere fungens pro suprema sua Apostolica auctoritate doctrinam de fide vel moribus ab universa Ecclesia tenendam definit, per assistentiam divinam ipsi in beatos Petro promissam, ea infallibilitate pollere, qua divinus Redemptor Ecclesiam suam in definienda doctrina de fide vel moribus instructam esse voluit; ideoque eiusmodi Romani Pontificis definitiones ex sese, non autem ex consensu Ecclesiae, irreformabiles esse". [1])

Církev západní i východní shodují se úplně v učení, že církev učící je neomylnou a její věroučná rozhodnutí mají jako zjevení Boží nespornou autoritu. Co obě církve dělí, jest učení církve katolické, že nejen celá církev učící, nýbrž i její nejvyšší představený, biskup římský, papež sám, má ve věcech víry a mravů se týkajících dar neomylnosti.

Zajisté když Kristus Pán ustanovil apoštola Petra za nejvyšší viditelnou hlavu Své církve, odevzdal mu klíče a dal mu moc svazovati i rozvazovati, tím také vznesl veškerá práva a povinnosti na něho. A ježto po smrti Petrově, jak jsme dokázali, jsou papežové, římští biskupové, pravými nástupci jeho přijavše od něho netoliko moc apoštolskou a primát, ale také neomylnost. Je tedy neomylnost papežova založena na neomylnosti sv. Petra, kterou on dostal od samého Božského Spasitele.

Bezprostřední vztah na papežskou neomylnost obsahují slova Páně: „Šimone, Šimone, aj satan vyžádal vás, aby tříbil jako pšenici, ale já prosil jsem za tebe, aby nezhynula víra tvá a ty někdy obrátě se, potvrzuj bratří svých" (sv. Luk. 22, 31—32). Dle těchto slov Páně je víra apoštolů a všech věřících založena na pevnosti víry sv. Petra, ježto on totiž odolá všem pokušením satanovým pomocí zvláštní modlitby Kristovy, tedy nadpřirozeným přispěním (assistentia Spiritus sancti) neuchýlí se od víry. A tohoto přispění je v pravdě třeba, ježto nástrahy satanovy trvati budou tak dlouho, pokud trvati bude církev. Tedy papež za přispění Božího nesmí klesnouti u víře, je neomylným. Ona neomylnost není však nic jiného než authentický a neomylný výklad zjevení Božího, ale nikdy nějaké nové zjevení.

Doklady z Písma sv. pro neomylnost církve sv. jsou zcela zřejmé. — Kristus Pán řekl ke svým apoštolům: „A já budu prositi Otce a jiného Utěšitele dá vám, aby s vámi zůstával na věky, Ducha pravdy,

[1]) Denzinger, l. c. pg. 490.

jehož svět nemůže přijmouti, poněvadž ho nevidí ani ho nezná; vy však jej znáte, neboť ve vás zůstává a ve vás jest" (sv. Jan 14, 16—17). — A na jiném místě praví: „Když však přijde onen Duch pravdy, naučí vás všeliké pravdě, neboť nebude mluviti sám od sebe, nýbrž co uslyší, bude mluviti a příští věci zvěstuje vám" (sv. Jan 16. 13.).

Neomylnost sv. Petra dokazují nám jasně ony texty Písma sv., jimiž Kristus Pán ustanovil ho za svého nástupce.

Nauka o neomylnosti biskupa římského byla také všeobecně známa a uznávána. Sv. Otcové [1]) píší o neomylnosti biskupa římského jako o pravdě zcela zřejmé, které nikdo neupírá.

Z toho všeho tedy, co jsme uvedli, plyne, že neomylnost hlavy církve Kristovy je pravda Bohem zjevená, která spočívá na skálopevných základech neomylnosti církve sv.; „neboť chtíti církvi toho práva odpírati, bylo by tolik jako její právo k existenci a dalšímu trvání jí brátí, život a působnost její oslabovati, ba dokonce na zmar přiváděti". A to chápou také rozkolníci a nutnost neomylného úřadu v církvi uznávají.

4. O Neposkvrněném Početí Panny Marie.

Příštím rokem bude tomu již 60 let, co slavnostně prohlášeno bylo dogma o neposkvrněném Početí Panny Marie: „beatissimam Virginem Mariam in primo instanti suae conceptionis fuisse singulari omnipotentis Dei gratia et privilegio, intuitu meritorum Christi Jesu Salvatoris humani generis, ab omni originalis culpae labe praeservatam immunem, esse a Deo revelatam atque idcirco ab omnibus fidelibus firmiter constanterque credendam"[2]) —, jímž splněno bylo vroucí přání všech zbožných křesťanů, lnoucích dětinnou láskou k nejsvětější Matce Syna Božího, Panně Marii.

Také národ ruský uctíval způsobem vždy na výsost důstojným Pannu Marii a činí tak až podnes. Jen někteří theologové pravoslavní povstali zjevně proti prohlášenému dogmatu.

Dříve než přistoupíme k důkazům z Písma sv. a sv. Otců, třeba poněkud objasniti, co se míní neposkvrněným početím!

Neposkvrněné početí, které vyznáváme, nevztahuje se na tělo, nýbrž na duši, ktera bývá sídlem hříchu. Prohlášením dogmatu o neposkvrněném početí vyznává církev sv., že duše Panny Marie, od věčnosti jsouc určena býti duší Matky Boží, byla Stvořitelem ozdobena milostí Boží, úplnou bezhříšností, dokonalostí a bezvadností: to vše stalo se s ohledem na příští zásluhy jedorozeného Syna

[1]) Sv. Ireneus, sv. Jerolím, sv. Theodor Studita, Maximus Vyznavač, Cyrill Alex., sv. Augustin a j.

[2]) Denzinger, l. c. 440.

Božího. — A co praví římský katechismus? Jediná blahoslavená Panna Maria zůstala zvláštní milostí, vzhledem na zásluhy Ježíše Krista, uchráněna hříchu dědičného.

Ač dogma o neposkvrněném početí není explicite obsaženo v Písmě sv., přece nalézáme stopy v něm, z nichž bezpečně můžeme poznati, že nauka jest aspoň implicite obsažena. Tak čteme v 1 knize Mojžíšově slova, jimiž Hospodin přislíbil padlým rodičům příštího Vykupitele. Pravil k hadovi: „Nepřátelství položím mezi tebou a ženou, a mezi semenem jejím a semenem tvým, onať potře hlavu tvou, a ty úklady činiti budeš patě její" (kap. 3, 15). Církev východní i západní dle všeobecného učení svého míní Božského Spasitele a Jeho Matku. — A velepíseň opěvuje Pannu Marii jako „nevěstu Ducha sv." „Jak jsi krásná, přítelkyně má, jak jsi krásná!" — „Všecka jsi krásná, přítelkyně má, a poskvrny není na tobě". — „Jediná jest holubice má, dokonalá má, jediná jest matky své, vyvolené rodičky své. Viděly ji dcery, a nejblahoslavenější ji nazývaly; královny a ženiny, a chválily ji: kteráž je to, jež kráčí jako dennice vycházející, krásná jako měsíc, výborná jako slunce, hrozná jako vojenský šik spořádaný?" — A tak dala by se ještě jiná svědectví uvésti z Písma sv., která vztahují se na Pannu Marii. [1])

Určitěji a jasněji než Písmo sv. mluví sv. Otcové. Tito všeobecně učí a hájí bezhříšnost Panny Marie. Sv. Jan Damascenský praví: „O přesvatá dcero Joachima a Anny, jež jsi byla od počátku ochráněna před mocnostmi pekelnými a od zlého dechu ducha zlého; jež jsi byla vyvolena za choť Ducha sv. a zachována neposkvrněna, poněvadž jsi se měla stát Matkou Boží . . ." — Sv. Efrém dí: „Vítej, Panno čistá, jež jsi rozdrtila hlavu hada, původce zla". — A kromě toho nalézáme tolik epithet ve spisech sv. Otců, která zřejmě a jasně dokazují nevinnost, neposkvrněnost, čistotu, svatost Panny Marie.[2]) Úcta Panny Marie neklesla po všecka staletí, ba naopak ještě více mohutněla, myšlenky sv. Otců byly přejímány, učení o bezhříšnosti Matky Boží hned od počátku početí jejího a nikoli teprve od početí Syna Božího za jedině správné považováno a šířeno. „Beata Virgo Maria non die Annuntiationis, a peccato originali purgata fuit, non die qua a suis parentibus in templum adducta est, cum jam tunc divinarum gratiarum vere esset receptaculum, non in utero, sed ab utero, a matrice, a primo instanti Con-

[1]) Velepíseň 2, 2; 5, 2; kn. Moudrosti 7, 26; Sirach 1, 9; Přísloví 8 24; Luk. 1, 28; Apocal. 12, 1 nn.

[2]) Egger, l. c. pg. 477: Immaculata purissima sanctissima παναγία, terra omnino intacta et virginea, per omnia et funditus immaculata. — Země nového stvoření, z které nový Adam vzal tělo, právě jako první Adam byl učiněn ze země čisté, panenské. — Růže bez trní zkažené přirozenosti. — Vonná květina, rozšiřující libou vůni nad zkaženou přirozeností. — Dcera Boha živého. — Nevinná holubice. — Purpur bez vady. — Žena nadpřirozená. — Andělská bytost atd. atd. — cit. dle Jaška-Studýnskýho: l. c. str. 417.

ceptionis iustificata est".[1]) Takové a podobné učení bylo učení školy kijevské a spisovatelů byzantských.[2]) I staří Moskované stejně učili a věřili: „De sanctissima Dei genitrice et semper Virgine Maria sic credimus: Illam Cherubim et Seraphim vere esse sanctiorem coelisque et omni creatura sublimiorem profitemur, Unum de Trinitate, Christum etc. Deum nostrum, qui a coelis ad nos descendit et propter nostram salutem est incarnatus, secundum carnem genuisse, ipsamque non tantum nunc, cum gaudet beatitudine, puram esse et immaculatam, sed etiam ante partum, in partu et post partum semper virginem fuisse, et insuper Deum omnipotentem . . . Filio Unigenito, Verbo, domicilium in terra praeparavisse, Dominam Nostram scilicet, omnibus benedictionibus cumulatam, Dei matrem et semper virginem Mariam, quae a fonte puro, purgato et sanctificato ante suam conceptionem vitam duxit".[3])

Uvedše mnoho svědectví ze Zjevení Božího, sv. Otců, učení škol a spisovatelů východních, a ač nauka sama velmi krásně obsažena je v samé liturgii řecké,[4]) myslíme, že nauka o neposkvrněném početí Panny Marie úplně ve všem a správně shoduje se s vírou a učením církve západní, což patrno je z toho, že když Pius IX celého katolického světa se tázal, zda souhlasí s tím, aby učení o neposkvrněném početí bylo slavně prohlášeno za dogma, nenašel odporu, nýbrž jen jásot a radost všeobecnou.

Tvůrce vše, co krásného je v tvorstvu, vybral a na jednoho tvora snesl. Tvorem tím je Panna Maria, tvorem ideálním, jakého žádný básník, žádný umělec nevystihne. A vše to nezbytně vyplývalo z důstojnosti, pro niž vyvolena byla: matka Boží nemohla nebýti dcerou Boha nehodnou. Odtud hojnost milostí, odtud pak i svazek její příbuzenský s námi, ale též všechny výjimky, a nemýlíme se tudíž opakujíce a zbožně říkajíce slova její: Deipara inventa sum — ergo immaculata. —

Frant. Zíbal:

O vos omnes . . .

V duši mé vyvstal
truchlivý obraz
Syna a Matky,
pojď a viz!

Na kříži zmírá
v bolestech Kristus;
Marii v bolu
pojď a viz!

[1]) Acta II conv. Velehr., pg. 43.
[2]) l. c. pg. 39—50.
[3]) Acta academiae Velehrad. annus VII, pg. 181.
[4]) viz Jašek-Studynský: l. c. str. 417.

Kristovo srdce
věnčené trním,
Marie Matky
protknuté mečem,

zápalnou obět
za padlé lidstvo
pojď a viz — — —,
ó, viz!!

Lad. Špolc (Br.):

Vývoj dogmatu a theorie sv. Vincence z Lerinu.

Moderním, ba spíše bych řekl módním názorem dneška jest evolucionistický názor na všechno, co existuje — „bytovati znamená měniti se" (Bergson).[1] Ducha času, jak míní anglický filosof W. Wand, tvoří důvěra v evoluční princip, v hledání příčin a zároveň přesvědčení o relativismu idee. Proto, praví, „stává se problémem do jaké míry může křesťanská nauka víry býti ovlivněna evolucionismem a jeho důsledkem relativismem."

Zvláště poslední dobou stala se otázka vývoje nauky, specielně dogmatu, aktuelní pro řešení, jaké podával modernismus, který ovšem již svými principy nestál na podkladě církevním a proto nelze je považovati za správné, když již „parvus error in principio magnus in consequentiis"[2]). Byla snad a trvá nezodpověděna tedy otázka, zda je vůbec v dogmatu vývoj možný a do jaké míry jej Církev připouští?

Protestantský rationalismus, který vidí vývoj nauky v návratu k původnímu ryzímu biblickému textu, jejž každý si může dle svého rozumu vykládati, a který užívaje výlučně historické methody dávno se odchýlil od orthodoxního luteranismu, vytýká Církvi, že veškeré změny dogmatu zakrývá plaštěm tradice, že vyhledává nové zjevení a inspirace[3]); tedy tvrdí takto, že není vývoje dogmatu, že dogma je něčím ztrnulým, neživotním. Řecká orthodoxní církev uznávající časově úzce omezený vývoj sedmi prvými koncily oekumenickými obviňuje naproti tomu Církev, že se nedrží původního zjevení, že se od něho uchyluje.

Katolická Církev však zaujímá střední stanovisko mezi ztrnulým konservatismem řecké církve a rationalistickou zásadou o věčném zdokonalování nauky křesťanské. Zjevení bylo absolutní, ale nebylo podáno absolutní formou. „Zjevení Kristovo nemělo být pouze darem milosti Boží, ale mělo se též státi principem nového duševního života v lůně lidstva. Lidstvo nemělo se pouze spokojiti tím, že zjevenou pravdu z ruky tělem učiněného Slova s věrou přijalo, mělo se též o to přičiniti, aby ustavičně hlouběji v obsah zjevené pravdy vnikalo, by získalo jasné vědění celé jeho

[1]) Dr. J. Kratochvíl: Časové úvahy filosofické 1913, str. 46.
[2]) S. Thomas Aqu., de ente et essentia c. 1.
[3]) Schanz, Geschichte und Dogma, Tüb. Quart., str. 22.

hloubky, pokud ovšem je možno omezené schopnosti poznávací. ... Bohatý poklad zjevené pravdy měl býti všestranně vyčerpán lidským duchem. Je sice nevyčerpatelný a zvláště jsou to mysteria křesťanská, která lidský duch nikdy zplna nepochopí, ... ale tato nevyčerpatelnost zjevení měla a mohla býti impulsem lidskému duchu."[1])

Na druhé straně není tajno, že v idei evolucionismu dogmatického tkví mnoho nebezpečí, což právě dokazuje modernismus, který úplně popírá absolutní vnější zjevení a snad i opačně důsledek negace zjevení je modernistický vývoj dogmatu.

Loisy vůbec nevěří v nadpřirozené zjevení. Jemu je zjevení „uvědomění si poměru k Bohu se strany duše."[2]) A s ním souhlasí v názorech ostatní modernisté. Proto považují dogmata za „reflexní vysvětlení náboženské zkušenosti" (Le Roy) nebo „za pouhé symboly, které nemají prvku intellektualistického a nic o Bohu a historickém dění nevypravují", jsou jen „vědeckou interpretací víry prostřednictvím filosofie", „subiektivně vzato jsou dogmata idee, které vzrostly z lidstva, idee přístupné lidské intelligenci" (Loisy). „Víra je dílo Boží v člověku, orthodoxie (t. j. dogma) je dílo lidského ducha, který přemýšlí o díle Božím" (Igrell).[3])

Běží vlastně o to stanoviti přesný pojem vývoje dogmatu, by bylo kontroversím konec. A co je dogma? Slovo „dogma" jak v theologické terminologii od dob sv. Cyrilla Jerusalémského[4]) jeho význam se ustálil, je Bohem zjevená pravda, která za takovou neomylným učitelským úřadem Církve slavně byla prohlášena. Je tedy nutno dobře rozlišiti objektivní a subjektivní stránku dogmatu, materielní a formální faktor.

Předmět dogmatu tvoří zjevená pravda, podstata jeho je proto věčná nezměnitelná a karakter tento dogmata podržují i ve své formě, že totiž forma jejich nemůže být zrušena, ale jen blíže určena a vysvětlena.[5]) Podle předmětu objektivního faktoru rozlišujeme dva druhy dogmat: dogmata přímo ve zjevení obsažená a dogmata z těchto vyvozená (corollaria). V prvých vývoj nemožný absolutně, v těchto vývoj je možný, aniž by se depositum fidei zvětšilo.

Formální stránka dogmatu — totiž prohlášení církevní — může se vyvíjeti, čili jinak řečeno: zjevená pravda může čím dál tím jasněji býti obsažena v dogmatickém vědomí Církve. Je tedy možný vývoj dogmatu: po stránce čistě lidské a to buď že Církev vyvozuje per modum corollarii z přímo zjevených pravd jejich důsledky nebo

[1]) A. Stöckl, Studien über das Christentum, 1879, I Ba., str. 83.

[2]) Dr. Fr. X. Novák, Loisy (Hlídka 1904, str. 565).

[3]) Cf. Gisler, Modernismus 1912, str. 574 squ. — Schanz, Geschichte und Dogma, str. 27.

[4]) Cyr. Hieros. Catech. IV, 2. „Ὁ τῆς θεοσεβείας τρόπος ἐκ δύο τούτων συνέστηκε, δογμάτων εὐσεβῶν καὶ πραξέων ἀγαθῶν." F. Schwane, Dogmengeschichte 1862, str. 1.

[5]) Schanz, Geschichte und Dogma, str. 27.

dogmata přímo zjevená jasněji poznává a formuluje. Historický důkaz pro tuto větu podávají dějiny dogmatu.

V prvotní Církvi nauka víry, dogmata, postrádala systematické konstrukce vědecké. Křesťanství žilo více v praktickém životě Církve, působilo více v životě ctnostném než v theoretické spekulaci. Kontroverse se omezovaly pouze na judaismus. Čím však byl větší styk s pohanským světem, tím silněji vystupují protivy a proto tím nutnějším se stává požadavek jednotlivé pravdy proti pochybám vnějším a vnitřním upevniti a zabezpečiti, jejich původní smysl vyložiti proti subjektivnímu výkladu.[1])

Tak tomu v době přednicejské (do r. 325) v periodě apologetů. Ti vystihli nebezpečí námitky pohanů, že Církev je neužitečnou novotou a vyvraceli ji dvojím důkazem. Předně poukazovali na tu okolnost, že křesťanství je pokračováním zjevení starozákonního a tedy starší než pohanství. V druhém důkazu hájili nutnost pokroku pravdy křesťanské, neboť tato má i lidskou stránku, která se musí vyvíjeti, nemá-li zahynouti. Tak spojovali ideu konservatismu s ideou pokroku.

V dalším průběhu života Církve do r. 787 (II konc. Nicejský) veden boj o čistotu víry proti haeresím, periodus ecclesiae dogmatisantis. Dokladem toho budiž dogma theologické — o nejsv. Trojici — a kristologické. Nestačilo pouze hájiti jednotu božské podstaty proti Monarchianům z 2 a 3 století, ale bylo nutno blíže určiti poměr jednotlivých božských osob k sobě a k božské podstatě. Vzpomeňme bojů o pojmy οὐσία, ὑπόστασις, ὁμοουσία, ὁμοιουσία. Je skutečně pravda, že by sv. Petr nebyl rozuměl hádkám o homousii na koncilu Nicejském (Abbé Gayrand).[2])

Kristologické dogma hned proti Ebionitům v době přednicejské hájilo božskou přirozenost Kristovu, proti Doketům lidskou Jeho přirozenost. V dalším vývoji vystupuje Církev proti haeretické negaci jednotné božské osoby v Kristu, proti Arianismu, Apollinarismu, Nestorianismu.

V třetím období (do konc. Trid. 1563), v době středověké scholastické spekulace projevuje se vývoj dogmatu v dialektickém zdokonalení a vyvrcholení dogmatu, ve vnitřní konsolidaci a vývoji víry.[3]) Toho dokladem jsou dogmatické dekréty IV koncilu Lateránského (1215) (De Trinitate, sacramentis, cap. „Firmiter" atd.) [4]) a následujících papežů Honoria III, Řehoře IX (na př. epistola ad Theologos Parisienses „Tacti dolore") [5]), dekrety a konstituce koncilu v Lyoně II (1274),

[1]) Cf. Schwane, ibid. str. 19, Schanz, Apologie des Christentums III, druhé vydání, str. 14.

[2]) Cf. Schanz, Gesch. und Dogma, str. 24.

[3]) Schwane, ibid. str. 19.

[4]) Cf. Denzinger, Euchiridion symbolorum, 10 vyd., n. 428 sqq.

[5]) Proti středověkým rationalistům „qui fidem conantur plus debito ratione adstruere naturali". Vyzývá „sine fermento mundanae scientiae doceatis theologicam puritatem". Denz (n. 442 sq.).

ve Vienně, Kostnici, Florencii a zvláště koncilu Tridentského (1545-63) (nejznámější z nich dekret de iustificatione, sess. VI).

Karakteristikou čtvrté a poslední periody je snaha po vymezení pojmu Církve, po ujasnění Jejího poměru k politickým a sociálním poměrům (konc. Vatik. 1869—1870, encyclicae „Etsi multa luctuosa", a „Quod numquam" Pia IX).[1] „Je to doba očisty vlastního církevního života, doba provádění tridentských dekretů pod úpornými, neustávajícími útoky haerese a nevěry."[2]

Vývoj dogmatu se tedy historicky popřít nedá; ale zbývá přesněji určiti jeho podstatu a vlastnosti.

Negativně: vývoj dogmatu nevystihne ani pantheistický rationalismus, protože je mu cizí nadpřirozený karakter dogmatu. Nazírá na dogma jako na fakt čistě přirozený, projednává jej methodou výlučně historickou. Jemu chybí vystižení nadpřirozena v dogmatu.

Nevystihuje jej ani názor protestantů, kteří sice připouštějí nadpřirozený původ a povahu dogmatu, ale popírají neomylnou autoritu Církve upírajíce dogmatu znak všeobecnosti, katolicity. Jim je regula fidei Písmo sv. a jeho subjektivní výklad, a dogma výrazem ducha doby.

Positivně: vývoj dogmatu děje se jednak novým pojetím, porozuměním, „vývoj dogmatu ve smyslu katolickém není nic jiného než rozložením, analysou zjevené myšlenky, kterou učitelský úřad Církve za pomoci Ducha sv. neúnavnou prací a tisícerým bojem uskutečňuje",[3] jednak však v neustále pokračujícím tvořením se dogmat. „Neboť jestli je vystavění (Ausbau) božské pravdy dílem staletí a celého lidstva, pak nemůžeme očekávati, že by všecky jednotlivé a specielní závěry nejvyšších pravd křesťanských hned v plné jasnosti a s dokonalým porozuměním bývaly ve vědomí Církve."[4] Plyne snad z toho, že by Církev na př. prohlášením dogmatu o Neposkvrněném Početí Panny Marie byla přibrala nové dogma do svého deposita fidei? Nebo že by učila něčemu novému, co ve zjevení není? Rozhodně ne! Církev nezískává dogmat bádáním, ale zjevením. „Kdyby Církev teprve učeným bádáním získávala dogma, pak stavěla by se sama se sebou v nesrovnatelný odpor a popřela by svoji existenci; neboť tím, že by Církev i o dogmatu měla teprve bádati, musela by se předpokládati jako jsoucí, zároveň však jako nejsoucí, protože své vlastní bytí, to, v čem a čím pouze žije, božskou pravdu totiž by dříve musila získati. Pak hledala by sama sebe."[5]

Posléze, tohoto dogmatu Církev nezískala v určitém čase jako novou pravdu, ale učila mu vždy jakožto apoštolské tradici a v onom čase pronesla o něm formální soud. Církev učila mu vždy, ale při

[1] Denz, n. 1841, 42.
[2] Schwane, ibid. str. 10.
[3] Gisler, Modernismus, str. 600.
[4] Schwane, ibid. 14.
[5] J. A. Möhler, Symbolik 1873, 3, str. 378.

nedostatku důkazů, které by vylučovaly veškerý opak, nechtěla, aby protivné mínění bylo haeresí. Jsou věty, kterým se učí jako dogmatům, ale nejsou podstatnou částí povinné víry.[1])

Nesmíme zapomenouti na ustavičnou asistenci Ducha sv. v Církvi, který je „Spiritus veritatis" a proto Ji chrání od bludu, a který nepřipustí, aby se od úkolu svého, býti strážkyní a hlasatelkou věčné pravdy, odchýlila.

Kristus Pán sám připodobňuje království Boží semeni hořčičnému, sv. Pavel užívá o Církvi parabolu o živém organismu. Organismus musí stále růsti, na venek se rozvíjeti a vnitřně vyvíjeti, aniž by se v podstatě změnil. Církev je mystické tělo Kristvo, to musí vzrůsti „in virum perfectum in mensuram aetatis pl nitudinis Christi (Eph. 4, 13). V něm vzrůstá: in illo per omnia, qui est caput, Christus — vývoj vnější. Úkol křesťana je Bohu se líbiti a to dobrými skutky a „in scientia Dei" — vývoj vnitřní.

Myšlenku tuto o živém organismu a jeho vývoji široce applikuje na Církev sv. Vincenc Lerinský. Spojuje oba momenty konservatismu a pokroku v Církvi a ukazuje jak pronikají sebou, jak spolu v Ní působí.

V XXI a XXII kapitole svého „C o m m o n i t o r i a" specielně jedná o vývoji dogmatu. Určuje pojem a rozsah vývoje. Východiskem k úvaze o vývoji je rozlišení dvojí stránky dogmatu: objektivní a subjektivní. Odtud jeho zásada: „cum dicas nove, non dicas nova."[2]) Proto připouští rozvoj formální: „profectus fidei, non permutatio. Si quidem ad profectum pertinet ut in semetipsa unaquaeque res amplificetur, ad permutationem vero, ut aliquid ex alio in aliud transvertatur."[3]) Stanoví tedy pojem vývoje a dále jej omezuje vzhledem k Církevnímu úřadu učitelskému: „Crescat, igitur oportet et multum vehementerque proficiat tam singulorum quam omnium, tam unius hominis quam totius ecclesiae — aetatum et saeculorum gradibus — intelligentia, scientia, sapientia, sed in suo dumtaxat genere, i n e o d e m s c i l i c e t d o g m a t e, e o d e m s e n s u e a d e m q u e s e n t e n t i a.[4]) Dává tedy rozvoji dvojí hranici: z jedné strany absolutní božskou pravdu, z druhé strany omezuje vývoj dogmatu smysl, v jakém Církev je prohlásila.

Důvodem, proč se nauka víry formálně vyvíjí, je vitální názor na křesťanství. Ten uložil sv. Vincenc v nádherném a výstižném obrazu o vzrůstu lidského těla.[5])

[1]) Schwane, ibid. str. 7: „Solche und ähnliche Sätze (na př. o Neposkvrněném Početí) können auch ohne förmlichen Ausspruch der Kirche oder ohne das einstimmige Urteil des kirchlichen Lehramts als Dogmen der Offenbarung von einzelnen mit Gewißheit erkannt und mit göttlichem Glauben angenommen werden; aber einen Teil des pflichtmäßigen allgemeinen Glaubens für alle Menschen bilden sich erst dann, wenn man über die desfallsige einstimmige Lehre der Kirche Gewißheit erlangen kann.

[2]) Vincentii Ler. Commonitor. (ed. G. Rauschen) c. XXI, v. 7.

[3]) XXII, 2.

[4]) XXII, 4. — [5]) XXIII, 4—9.

Křesťanství je „animarum religio" (XXIII, o. 4), proto žije a postulátem života je rozvoj. K pojmu rozvoje — profectus — rozhodně nenáleží pojem podstatné změny — permutatio. — Rozvojem zdokonaluje se věc sama v sobě — změnou — permutatio — přechází z jedné podstaty do druhé. Tak lidské tělo roste v čase, údy sílí a vyvíjí se, ale počet jejich zůstává; ruka zůstane vždy rukou. Je sice rozdíl mezi jinochem a starcem, ale „titíž se stávají starci, kdož byli jinochy, stav se sice mění, ne však přirozenost a osoba." (XXIII, 5). Tato je regula proficiendi dogmatu. „Ita etiam christianae religionis dogma sequatur has decet profectuum leges, ut annis scilicet consolidetur, dilatetur tempore, sublimetur aetate, incorruptum tamen inlibatumque permaneat et universis partium suarum mensuris cunctisque quasi membris ac sensibus propriis plenum atque perfectum sit, quod nihil praeterea permutationis admittat, nulla proprietatis dispendia, nullam definitionis sustineat varietatem.[1])

Touto theorií v podstatě řídil se i sv. Augustin,[2]) jí řídili se všichni, kteří z katolického stanoviska psali o historii dogmatu počínaje Petaviem, který tuto vědu založil až po dnešní theology s Möhlerem v čele, který zase vytvořil dynamický názor na křesťanskou nauku víry.

Ovšem modernismus se principielně liší od tohoto názoru, který Církev na koncilu vatikánském[3]) přijala za svůj. Loisy znázorňuje vývoj dogmatu užívá obrazu o semeni, z něhož vyrůstá strom. Obraz není sám sebou docela nevýstižným, ale „Loisy je přívržence theorie epigenetické ne transformační"[4]) a proto pokládá za znak vzrůstu podstatnou změnu. Tyrell má dokonce čistě mechanický názor na křesťanskou nauku víry. Depositum fidei přirovnává ke koši ideí. Vývoj dogmatu v lůně Církve není u něho nic jiného, než mechanické vybalování učení, které před 2000 lety bylo dáno.[5]) Modernisté chtěli pro svůj názor vyložit i mínění kard. Newmanna, avšak zřejmý výrok Newmannův usvědčuje je z nepochopení celé jeho myšlenky. Praví v essai „o vývoji křesťanské nauky" v úvodě: „Stanovisko, z něhož tato essay byla napsána, bylo vždy správně mlčky přijato a je, jak míním, znova od několika znamenitých spisovatelů kontinentu jako na př. de Maistra a Möhlera osvětleno: že totiž vzrůst a rozšíření křesťanské víry, a změny, které v tomto vývoji u jednotlivých spisovatelů a církví se jeví, jsou průvodními zjevy každé filosofie nebo politiky, která ducha a srdce jímá a daleko široko rozlehlé panství obsazuje; že přirozenosti lidského ducha náleží, aby k celkovému pojetí a dokonání velikých ideí potřeboval

[1]) XXIII, 9.

[2]) S. Aug. de civitate Dei, c. XVI, 2: „Multa quippe ad fidem catholicam pertinentia, dum haereticorum callida inquietudine agitantur, ut adversus eos defendi possint, et considerantur diligentius et intelligentur clarius et instantius praedicantur, et ab adversario mota quaestio discendi exstitit occasio".

[3]) Denz. n. 1800.

[4]) Schanz, Geschichte und Dogma, str. 27.

[5]) Cf. Gisler ibid., str. 601 pozn.

čas, a že nejvyšší a nejobdivuhodnější pravdy, ač světu byly sděleny inspirovanými učitely najednou, od těch, kteří je přijímali, najednou nemohly být pochopeny, ale k jejich úplnému ujasnění tím delšího času a hlubší myšlenkové práce vyžadovaly, než kdyby byly od neinspirovaného rozumu a pouze lidskými prostředky přijaty a dále rozváděny. Toto může se nazývati theorií o vývoji dogmatu.“[1])

Tím končím úvahu o vývoji dogmatu. Historicky jeho skutečnost se popříť nedá, formálního vývoje uznává Církev[2]) v dekretu o víře a rozumu na vatikánském koncilu, užívá slov sv. Vincence z Lerinu dávajíc jim tak authentického osvědčení. Není správnou theorie modernismu, protože již v principech se s Církví rozchází, ale je zároveň stejně neoprávněnou tak i zlomyslnou námitkou módní historické methody vědecké, že Církev ztrnula v neživotních článcích víry, že modernímu člověku, „který na pokrok a vývoj v náboženství klade veliký důraz“ „nestačí duchovní ztrnulost, kterou ztrážcové náboženství církevního tak ochotně zaměňují s tím vniterným uspokojením duše, které sliboval Ježíš,“[3]) že Církev katolická leží jako strašná mrtvola sesuta na národech“ (Šalda ve „Volných Směrech“ 1904), že otravuje pokrok, že životodárná síla v ní dávno prý vyhynula!

Proti těm a jim podobným platí slova francouzského filosofa Brunetiera[4]): „Ptám se vás, pánové, přemýšleli jste o tom, kdy a za jakých podmínek realisovala věda svůj pokrok? To bylo od té doby, co věda počala se opírati o nezměnitelnost zákonů přírodních jako svůj neochvějný základ. Aby byl možný pokrok v mechanice, fysice, chemii, přírodních vědách, byl nutný předpoklad, a to takový, jehož jistota není teprve zkušeností dokázaná, že je něco nezměnitelného. A skutečně, kdybychom my byli upadli a vše kolem nás bylo-li by strženo v proud fenomenalismu — pak je veta po vědě. Bylo by veta po ní, protože pokrok v pozorování, experimentu, myšlení vyžaduje, aby zákony byly zákonem. Nezměnitelné v přírodě jeví se jako první podmínka pokroku, jehož docíliti můžeme poznání, výklad a podrobení přírody. Kdyby toto nezměnitelné nepodporovalo pokrok na jeho cestě, pak neznamená pokrok nic jiného než jalovou honbu ducha po uchvácení pravdy, která mu vždycky bude unikati. A proč by nemělo platit totéž o náboženském pokroku, co o vědeckém? Není-li překážkou vývoje vědy nezměnitelnost zákonů přírodních, ba jejich podmínkou, proč by měla nezměnitelnost dogmatu překážeti vývoji theologie?“

---

[1]) Gisler, ibid. str. 607.
[2]) Denz., n. 1008.
[3]) T. G. Masaryk, V boji o náboženství, str. 9.
[4]) Řeč v Lille r. 1900.

Hlídka Cyrillo-methodějská.

Přítomný stav a budoucnost katolické církve v Bulharsku.[1]) Na Balkán, který po staletí úpěl pod krutým jařmem tureckým, upřeny jsou poslední dobou zraky celého světa. Celý Balkán povstal ve znamení kříže a se zbraní v rukou, by svrhl těžké jho, které ho tak dlouho svíralo a ničilo, by osvobodil své bratry dosud porobené v říši sultánově. Nesčíslných obětí vyžádal si tento boj kříže proti půlměsíci.

Bůh žehnal zbraním křesťanským; panství půlměsíce v Evropě je ztroskotáno, v ssutinách. Než tento vítězný boj balkánských států a zničení evropské říše ottomanské bude míti beze vší pochybnosti ještě jiný význam, veliký totiž význam a důležité a dalekosáhlé následky pro církve východní: sblížení se Západem a jak tvrdí katoličtí missionáři, kteří již po celá desítiletí žijí mezi balkánským obyvatelstvem, také sjednocení s Římem může nabýti a nabude zajité netušeného rozsahu.

Je sice tvrzení toto na první pohled snad odvážné, nicméně jest úplně oprávněno dle zpráv očitých, věrohodných svědků, dle zpráv katolických missionářů (jsou to ponejvíce Francouzi, z části též Němci, tedy Neslované), kteří působí již dlouho zvláště mezi Bulhary. Je jisto, že obětavá, převeliká láska, péče, dobrota, starostlivost missionářů těch i ženských řeholí taktéž v dosti hojném počtu tam již působících, jakou již od začátku tuhého, urputného boje za svobodu balkánských křesťanů všude dávali na jevo, s jakou — na sebe úplně zapomínajíce — cele se věnovali raněným ve válce vojínům, s jakou se ujímali chudiny, opuštěných dítek a žen, jejichž otcové a muži chopili se zbraně a táhli proti ukrutnému Turku, přivedla pravoslavné obyvatelstvo na Balkáně, zvláště v Bulharsku, mnohem blíže duchu katolickému, že mu dala poznati, v čem záleží obávaný a namnoze nenáviděný dosud katolicismus, že obměkčila srdce jeho a zasela v ně mimoděk i nepřímo semínko, které zajisté dříve či později vzklíčí a přinese vzácné, kýžené, tak dlouho již toužebně očekávané ovoce. Tím způsobem právě za poslední války odstraněno je mnoho z oné nedůvěry a předsudků, jež dosud z velké části znemožňovaly a uzavíraly unii a všem snahám sjednocovacím na Balkáně cestu, neb alespoň velice ji ztěžovaly.

Státy balkánské, jejichž vnitřní život se nyní úplně přetvoří, přizpůsobí se nepochybně Západu i ve svém politicko-náboženském zřízení. I Srbsko, jež dosud nepřiznávalo svobody katolíkům, ano je pronásledovalo, zamýšlí skutečně (jak již bylo i v „Museu" referováno) dle výslovného ujištění krále Petra, které dal katolickému arcibiskupovi skopljskému, a jak se to potvrzuje i z jiných stran, dáti úplnou svobodu náboženskou, jež by ovšem co nejvíce prospěla též katolíkům, unii a církvi katolické. Tím by pro budoucnost zmizela obava, že vítězství balkánských států prospějí jedině rozkolu, jak zcela neodůvodněně a neprozřetelně psaly jisté listy, stavíce nám katolíkům blíže vyznavače islamu, než-li bratry naše balkánské — křesťany, kteří se od nás liší jen v některých článcích věroučných, kteří stojí pod tímže praporem Kristovým, kteří ve znamení kříže začali a vedli boj proti půlměsíci a kteří proto i v neslovanském světě nazváni byli „posledními křižáky" ...

Žijeme v době, která dle událostí posledního roku je snad jakoby předvečer veliké epochy jak v dějinách světových tak i v dějinách církevních. Přivodily ji neočekávané, náhlé a veliké převraty na poloostrově balkánském, kde nyní hlavní úlohu nepopíratelně převzalo Bulharsko. O dosavadních poměrech v Bulharsku, zvláště o náboženských poměrech a o postavení katolíků v říši cara Ferdinanda psalo se dosud různě v rozličných listech evropských, najmě středoevropských, leč velikou většinou nesprávně, jak s důrazem připomínají a rozhodně se proti tomu ohražují missionáři, kteří, ač

[1]) Dle „Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoda", ročn. IV a „Missionen der Augustiner von Mariä Himmelfahrt", roč. VIII (1913).

cizinci, cele se věnovali, věnují a žijí lidu bulharskému, na jehož duševním obrození a životě mají veliký podíl; dopisovatelé oněch jistých středoevropských listů — tak tvrdí katoličtí missionáři v Bulharsku — psali o bulharském národě to, co věděli o nábožensky nesnášelivých Řecích a Srbích; to se však nikterak nehodí na Bulharsko.

V Bulharsku jest ovšem dle jeho ústavy pravoslaví náboženstvím státním; leč totéž státní zřízení bulharské dovoluje úplnou svobodu každému náboženskému vyznání s jedinou výjimkou, neodporuje-li zemským zákonům; najmě katolíci těší se od státu úplné svobodě, takže církev katolická nemůže si alespoň v této příčině nikterak stěžovati.

Důkazem toho je též dobrý poměr katolických obyvatelů k jejich pravoslavným spolurodákům a ochota i úcta, jaké se těší zástupce Vatikánu u tamnější vlády. Dva biskupové řídí beze vší překážky severní a jižní Bulharsko (míněno jest Bulharsko před poslední válkou). Msgre Douleet, francouzský passionista v Ruščuku, který má titul biskupa nikopolského, spravuje na severu patnáct farností a seminář. Stejný počet podřízen je Msgru Robertu Meninimu, rakouskému kapucínovi, správci apoštolského vikariátu Plovdiv-Sofijského. V Plovdivě je seminář pro domácí kněžstvo, který je státem podporován. Kněží katoličtí jsou osvobozeni od služby vojenské, jsou jako učitelé a duchovní správcové oc státu placeni; katolíci vůbec cítí se v Bulharsku volněji, než-li v mnohé jiné katolické zemi. Slavné průvody na Boží Tělo, veřejné církevní úkony, pohřby atd. konají se v nejlepším pořádku a při úplné svobodě za přítomnosti bdělé, příznivé policie a za veliké účasti zbožných jinověrců. Katolického kněze i pravoslavní si váží, ba přímoctí a všímají si ho častěji více než svých vlastních kněží. Katolické nemocnice jsou téměř v každém větším městě zřízeny a navštěvují je stejně jak katolíci tak i pravoslavní. Katolické řehole řídí pět sirotčinců. Zvláštní přízni a oblibě těší se však katolické školy a pensionáty, v nichž se bez překážky vyučuje přes 2000 chovanců. Navštěvují je četně i pravoslavní; mnoho z intelligence bulharské jest odchováno a odchovává se stále na těchto školách a ústavech, což má a pro budoucnost teprve může míti dalekosáhlý význam; odchovanci těchto katolických škol klášterních odkládají zakořeněné a neodůvodněné, bezpodstatné předsudky vůči katolicismu a mohou poznati víru katolickou, pravou víru Kristovu, která je na milosti tak neskonale bohatší víry pravoslavné. V tom právě tkví převeliký význam oněch škol. — Kollegium sv. Augustina v Plovdivě, jemuž stát sám udělil název „katolické gymnasium", je postaveno na roveň bulharským gymnasiím ostatním, také jako obchodní škola státem officielně uznáno. — Katolické sestry z Plovdiva povolány byly i do státních nemocnic v Sofii a ve Varně. To vše pod půlměsícem naprosto nemožno — nejlépe svědčí o tom, jak velikou důvěru skládají v Bulharsku do vzdělávacích ústavů katolických a do blahodárné působnosti katolických řeholí na poli křesťanské lásky a milosrdenství. Právě svými vzdělávacími, humanními a charitativními ústavy získala a získává si dosud na Balkáně a především v Bulharsku církev katolická stále víc a více skutečných sympatií jinověrců, kteří ji též považují za mocného činitele kulturního.

Vše právě uvedené a řečené potvrzuje zpráva Msgra Rob. Meniniho, který je zajisté jedním z nejpovolanějších činitelů a který doslovně doznává: „Bulharská vláda je nám velmi nakloněna. Dostávám od ní roční podporu. Máme úplnou svobodu v církevních úkonech. Kněží katoličtí mají volný lístek na drahách a tramvaji. Katolické ústavy jsou nejenom trpěny, nýbrž i vládou podporovány." A k tomu dodává a vřele touží: „Dej Pán Bůh, abych se dožil ještě spojení bulharské církve s katolickou. Modlím se neustále, by naši strážní patronové, sv. Cyrill a Method, nám vyprosili milost za to; pak bych rád se Simeonem zvolal: „Nyní propouštíš v pokoji, Pane, služebníka svého". — Tak nejvyšší katolický hodnostář bulharský. A professor sofijského ústředního semináře (pravosl.) katolickému našemu knězi otevřeně vyznal: „Každému u nás

v Bulharsku dopřáváme naprosté náboženské svobody. Myslím, že katolíci u nás se cítí doma a nemají příčiny, aby si stěžovali. Přechodů ke katolicismu neradi ovšem vidíme . . . Není-li však někdo propagandou získán nebo nějakým ziskem stržen, nemohu proti jeho přechodu z přesvědčení ničeho namítati. Sami svobody chceme, jí si vážíme a jiným přejeme". Pravdivost slov těchto potvrzuje skutečnost; missionáři bulharští taktéž o tom svědčí.

Jinak, zcela jinak však bylo pod jařmem Turků, jejichž náboženskou snášelivost jisté listy malovaly nejkrásnějšími barvami. Skutečnost a statistika to zřetelně dosvědčuje: kdežto katolíci bulharští těšili se a těší se úplné svobodě v království, klesl počet jejich v krátké době patnácti let v turecké Macedonii (před poslední válkou) s 30.000 na 7000, zřejmý to důkaz, co by katolíci a katolická věc skutečně očekávati mohla ze zachování pohanského Turecka. „A kdyby ani toho nebylo — píše jistý missionář — musili bychom přece všichni jako lidé a křesťané ze srdce přáti vítězství vzdělaných civilisovaných a křesťanských národů balkánských a všemi prostředky se ho domáhati".

Je sice pravda, že na Balkáně (i kromě Turecka právě zmíněného) našli a najdou se též mnozí, kteří „torvis oculis" hledí na církev katolickou, na její stálý, byť i poznenáhlý vzrůst i na pravoslavném poloostrově balkánském, kteří jí nenávidí, kydají na ni hanu a ji očerňují; příčiny toho jsou různé; mimo jiné je to předně ono staleté, hluboce zakořeněné záští, nepřátelství, jež dosud trvá vůči Římu; je to časopisectvo, „jež čerpajíc zprávy o katolické úkosem a obává se jeho rozmachu a moci jako všichni nepřátelé církve katolické na Západě". Je to však též tisk na Západě, který straně mohamedanismu, napadá příkře a brojí proti ostatnímu obyvatelstvu balkánskému — proti křesťanům a najmě proti balkánským Slovanům, a tím je popuzuje proti katolíkům. Tím ovšem nikterak nelze a také nechceme pravoslavných omlouvati. — U některých národů balkánských (u Řeků a Srbů) jest ono záští a nepřátelství k církvi katolické dosud dosti silné, jinde opět, zvláště u Bulharů, stále víc a více mizí a časem — dá Bůh — zmizí snad úplně, čemuž nasvědčuje vše výše uvedené o poměrech a postavení katolické církve v říši cara Ferdinanda.

Je tedy zároveň otázka, má-li katolicismus na Balkáně (v „Balkánském svazu") budoucnost? — Ano! možno říci, že víra katolická se tam bude rozšiřovati víc a více, že unie zapustí kořeny ve větším rozměru. Tak alespoň tvrdí katoličtí missionáři, kteří za svého dlouholetého neunavného působení na Balkáně, zvláště však v Bulharsku nabyli bohatých zkušeností. V bývalé Rumelii na příklad pozorovati již poslední dobou — tak praví jistá vysoce postavená osobnost, která je dobře obeznalá s náboženskými poměry na Balkáně — zvláštní hnutí směřující ke spojení s Římem. A podobně to půjde snad časem i jinde.

Bulhaři jsou nábožensky snášelivi a tato tolerance jejich začíná působiti již i na dosud nesnášelivé a k Římu, ke katolicismu záští naplněné Srby. Tito i oni přejí si uzavříti konkordát s Římem, aby tak bylo postavení katolíků officielně zabezpečeno; to však je jen první krok; tušíť zajisté na Balkáně mnozí obezřetní a prohlédaví vůdcové a vynikající mužové, že jedině spojení s Římem může zajistiti a zaručiti politický i národohospodářský rozkvět národů balkánských, osvobozených z pod nesnesitelného jařma tureckého.

A dějiny bulharské oprávňují též alespoň částečně naše naděje. Kdykoliv víra katolická byla v Bulharsku domovem, kdykoliv panující rod vyznával víru katolickou, byla říše velikou a silnou; ovšem třeba též doznati, že častěji byl též katolicismus chráněn a podporován jen z příčin politických. Boris I (asi od r. 859 do r. 890?, kdy se uchýlil do kláštera, kde zemřel r. 907), jehož tisíciletou památku Bulhaři nedávno oslavovali, dal národ svůj pokřtít a přivržence pohanství mečem pobít, v obavě, že by jeho říše jinak dlouho

neobstála a se neudržela mezi křesťanskými zeměmi bojovných Franků a Byzantinců, kteří stále podněcovali k rozbrojům a nesvárům. — Simeon Veliký (890?—927), nejslavnější panovník v dějinách bulharských, třikráte přitáhl před chvějící se sídlo císařovo na Bosporu, rozšířil říši svou na celý poloostrov Balkánský, povznesl národ svůj i duševně tak velice, že doba jeho vlády sluje zlatou dobou říše starobulharské; své velikolepé dílo korunoval tím, že žádal z Říma carskou korunu a patriarchu pro svou církev. — Jeho skvělého příkladu následoval Asěn I, zakladatel kvetoucí říše trnovské (1186—1396) — (Tirnovo bylo od XII do XIV století hlavním městem druhého království Bulharského), jakož i jeho nejslavnější nástupci, zvláště pak vítězný Kalojan (1196—1207), jejž slavně r. 1204 korunoval papež Innocenc III, dále Boril (1207 až 1218), za něhož na dvou sněmích zavržena byla sekta Bogomilců a za něhož v několika dnech přestoupilo jen v okolí Vidinu 300.000 Bulharů k církvi katolické; posléze slavný Jan Asěn II (1218—1241), který naposled zjednal carství bulharskému velikost, slávu a lesk doby jeho zlaté.

Po této veliké, daleko jasně zářící hvězdě na obzoru krajů bulharských zatemňuje se náhle a mraky pokrývá obloha. Bulhaři opět podlehli neblahému vlivu pravoslavných Byzantinců. Vnitřní rozbroje a nesváry a zvláště zhoubné působení sekty Bogomilců usnadnily Turkům jejich dobyvačné pokusy a vpády a byly příčinou přenešťastné pětistyleté poroby, z níž se utlačovaní křesťanští národové balkánští vymanili teprve nyní s pomocí Boží provázeni jsouce v tomto díle svém sympathiemi všech. — Minulost učí tedy Bulharsko zcela zřetelně, že jeho nejskvělejší a nejslavnější doby byly tehdy, když spojeno bylo s církví katolickou. A Ferdinand I (od r. 1887), který nyní slavně a vítězně sklonil půlměsíc a znovuzřídil staré carství bulharské, najde snad jako jeho předchůdcové opět cestu do věčného Říma, neboť při své obezřetnosti se jistě přesvědčil nebo snad přesvědčí, že jedině ve spojení s ním může dosíci on i jeho lid trvalého štěstí.

Ferdinand sám jest katolík; asi před pěti lety byl na posv. Velehradě, kde s příkladnou zbožností súčastnil se slavnosti Božího Těla; na pobyt ten u kolébky naší sv. víry často a s radostí vzpomíná. První jeho choť Marie Luisa princezna Bourbonská a Parmská, byla taktéž katoličkou horlivou a neobyčejně zbožnou; královna nynější Eleonora je sice protestantkou, ale přes to věci katolické na Balkáně též přeje. Lze to pozorovati z toho, že přes různé překážky v mnohých městech zavedla katolické sestřičky; ráda by je zavedla všude; leč nepůjde to asi bez obtíží, poněvadž mnoho bulharských dívek a vdov (tak zv. „sestry bulharské") zaměstnáno je v nemocnicích, kde zjednávají výživu nejen sobě, nýbrž často i své rodině. Za poslední války častěji dlela na bojišti, pravidelně téměř navštěvovala v nemocnicích raněné vojíny. Naše sestřičky z Moravy, jež vyslal do Sofie „Apoštolát sv. Cyrilla a Methoda", potvrzují to vše a píší o ní s největší pochvalou. „Nemůžeme nevzpomenouti zlatého srdce Jejího Veličenstva milostivé královny. Pro nakažlivé nemoci (černé neštovice) po tři týdny postrádaly jsme její milé a vzácné návštěvy. Za to však denně telefonicky se dotazovala, jak se daří nemocné (jedna z našich sester onemocněla toutéž nemocí) a nám všem . . . Věru, tak vznešená paní a při tom tak skromná a prostá! Při každé návštěvě prohlíží naše byty vodíc nás za ruce . . . Často nám praví: „Děti, já denně děkuji Bohu za to, že vás tu mám!" My ji ujišťujeme, že velmi rády vše konáme pro dobrý lid bulharský a že vzpomínka na pobyt v Bulgarii nikdy nevymizí z naší paměti . . ." Z prvního manželství jsou dva princové Boris a Cyrill a dvě princezny Eudoxia a Nadežda; všichni jsou pokřtěni po katolicku; jen Boris byl za veliké slávy biřmováním přijat do církve pravoslavné v Tirnovu r. 1896; bulharská ústava dovoluje totiž toliko prvnímu panovníku nenáležeti k pravoslavné církvi, kdežto u následujících z téhož rodu toho vyžaduje. Ostatní tři děti zůstaly katolickými a jsou velmi zbožné; obě kněžny často přistupují k sv. přijímání a přijaty byly do Marianské družiny.

Za daných okolností lze se domnívati, že ze všech slovanských, pravoslavných národů nejdříve Bulhaři sjednotí se s Římem; návrat jejich přivede zajisté i ostatní Jihoslovany do Říma; milosrdenství a dobrota Boží může dáti tutéž milost i pravoslavným Řekům, kteří vlastně odloučili Slovany od pravé církve. —

Unie Bulharů byla by se s mnohem větších rozměrech uskutečnila již r. 1860, kdy utvořen byl nynější exarchát. Bulhaři pomýšleli tehdy zcela vážně sjednotiti se s církví římskou, vymiňujíce si obřad východní a patriarchu bulharského. Ve smyslu tom podána byla sv. Otci Piu IX adressa podepsaná více než 2000 Bulhary obce stambulské a adressami jiných míst a deputací. Svatý Otec radoval se velice z návratu toho k církvi sv. a slavně přislíbil, že bude šetřiti východního obřadu. Unie nabývala větších a větších rozměrů, zasáhla i Řeky v Cařihradě i mezi rozkolníky v Arabii. Bulhaři biskupství trnovského v časopisu „Bulgaria" a okružním listem vyzývali celý národ, aby se spojil s Římem; praví se tam mezi jiným: „Čas jest, abychom po tolika přetrpěných křivdách a mukách odřekli se hnusných bludův a opřeli se světským záměrům veliké církve (roz. řecké), čas jest, abychom setřásli se sebe jho nešlechetného duchovenstva (roz. pravoslavného, řeckého) a jeho bezbožného násilí." Proto my Bulhaři trnovského biskupství protestujeme zjevně a svatě proti domnělému právu cařihradského patriarchy k naší národnosti a pravověrné církvi. My poradivše se se svými pravověrnými otci (předky) pokořujeme se znova zákonité sv. Stolici Petrově a roztrhnuvše svazek s řeckým duchovenstvem vracíme se k jednotě se západní sv. církví římskou. I prosíme nástupce sv. Petra, Pia IX, aby nás přijal v lůno církve a nám hlavní zásady a sám způsob sjednocení potvrdil".

Unie začala již utěšeně se rozmáhati a šířiti, leč neodolala ruskému vlivu, nástrahám pravoslavných, útiskům Řeků, kteří zbavili unity chrámů, hřbitovů, chleba i vody, po vsích uzavírajíce před nimi společné studny, hrozíce mstou. Bylo to velikou chybou tehdejší vlády, že se nezastala pronásledovaných a utiskovaných. Mnozí míní, že nyní nadešel příhodný okamžik učiněnou chybu napraviti; někteří též doufají, že jedině na Západě lze očekávati pomoc a spásu. — „Mohl bych," píše katolický missionář z Balkánu, „jmenovati jednoho z nejučenějších Bulharů, dříve ministra a váženého professora na akademii, který tvrdí, že by Bulharsko mnohem více bylo získalo od katolického Západu, než-li od pravoslavného Východu".

Ostatně pohlíželi Bulhaři na náboženství jako na vše jiné s praktického stanoviska. Je pro ně vlastně též duší národnosti, zbraní na zachování národnosti a k dosažení časných cílů. Jsou pravoslavnými, poněvadž v pravoslaví byli pokřtěni a v něm vyrostli; nic by je však k pravoslaví nepoutalo, kdyby se jim bylo obávati, že by v něm ztratili svou národnost. Ze zkušenosti však mohli poznati, že návratem do církve katolické (od něhož je zdržují pouze předsudky, které brzy mohou zmizeti, a hmotné zájmy vyššího jejich kleru neutrpí ničeho jejich národnost a národní život. Jako uniatům zůstaly by jim i nadále starobylé zvyky, řeč a obřady, jež předpisuje jejich liturgie zavedená sv. Cyrillem a Methodem. Jediný rozdíl záležel by pro prostý lid v tom, že by uznal a podrobil se nejvyšší hlavě církevní. Místo exarchy, který je sv. synodem uznáván pouze jako „primus inter pares", zaujal by papež první místo; na venek (jinak ovšem v podstatě) by se tedy na první pohled téměř nic nezměnilo a přece jak velice získal by náboženský život nové, veliké říše!

Lid sám je „v pravdě dobrý, náboženský, jen neuvědomělý. Zdá se nám, že by v jejich dobrých, zbožných srdcích mohla vypučeti síla víry prvních křesťanů, kdyby se ji dostalo hlubšího náboženského vzdělání a návodu, jak uvésti vznešené zásady Kristovy v praktický život. Po této stránce lid bulharský jest ubohý". Tak píše jedna z našich moravských sester v Sofii. Mnoho v této příčině mohou vykonati katoličtí missionáři, budou-li ovšem západními katolíky vydatně podporováni; to zmohou zvláště školami svými, jež i pravoslavní četně navštěvují, což má převelikou důležitost, neboť, jak potvrzují a s radostí doznávají missionáři, odkládají odchovanci škol těch (pravoslavní) z veliké

části nejen „své zastaralé a záštiplné předsudky vůči katolicismu, nýbrž poznávají i katolickou nauku v jejím pravém světle." A co z toho zjevu vyplývá, je patrno: čím větší činnost a působnost budou moci katoličtí missionáři rozvinouti v bývalé říši Borisově ať již ve škole, ať i jinde, v nemocnicích, sirotčincích a jiných svých ústavech, na poli křesťanské lásky, tím více získá na Balkáně církev katolická; z prvu snad jen většinou na sympatiích, ale časem jistě i sjednocením, k němuž nynější poměry a okolnosti na Balkáně jsou zajisté příznivější, než-li v dobách minulých. „Nyní teprve, dej to Bůh! — píše P. Gervasius, superior missie assumptionistů v Plovdivě — budeme kliditi ovoce, jež zaseli dělníci první hodiny".

K tomu též velice přispívá a přispěje náboženská svoboda, jaké se, jak již pověděno, těší v Bulharsku katolíci, kteří — jak píše jistý assumptionista — „mají tu přednost, že jsou nejenom bulharskými poddanými, nýbrž jsou považováni za pravé Bulhary, pokrevní bratry pravoslavných... Katolická církev má vedle přívrženců latinského obřadu i sjednocené Bulhary, kteří v obřadech, řeči a zpěvích v ničem se neliší od Bulharů pravoslavných". A tato, pokračuje týž, „naprostá jednotnost národní a obřadní zcela přirozeně upraví cestu a spojí Sofii s Římem, a to prostřednictvím sjednocené církve".

A svoboda, jíž se až dosud těšila v dosavadním Bulharsku církev katolická, nebude jí vzata ani v novém Velkém Bulharsku; sama vláda bulharská vydala prohlášení, jež ke konci prosince minulého roku obdržel superior assumptionistů v Plovdivě, P. Gervasius Gacénard, od předsedy ministerstva Gešova a jež zní takto: „1. Katolická víra jest a zůstane jistě uznána se všemi svobodami jako dosud dle zřízení zemského i v novém rozšířeném Bulharsku. 2. Katolíci latinského i slovanského obřadu podrží svou hierarchii tak, jak jest upravena a uznána. Bude-li však třeba změn buď vzhledem k počtu sídel nebo ve zřízení nových dioecesí, stane se beze vší pochybnosti v souhlase s příslušnou církevní vrchností a zákony. 3. Ústavy katolické ať již vzdělávací nebo účinné lásky mohou zůstati v budoucím právě tak jako byly před tím."

Vše, co tu bylo krátce dle původních zpráv z Balkánu, z Bulharska nastíněno o postavení tamějších katolíků, opravňuje k nejkrásnějším nadějím do budoucna ve prospěch naší sv. církve římsko-katolické. Povinností katolíků však jest, aby za nynějších příznivějších okolností almužnou hmotnou podporovali hojně ty, kteří, seč jsou síly jejich, snaží se rozšířit tam pravé království Kristovo, by vroucí modlitbou vyprošovali hojně milostí, která by zavlažovala a dala utěšeně vzejíti katolickými missionáři zasévanému tam semeni. Matka jednoty křesťanské a velicí apoštolové slovanští zajisté budou co nejvíce modlitby a práce ony podporovati a dobrotivý a milosrdný Pán dá, že se jednou splní vřelé přání Msgra Rob. Menińiho, že církev svatá zaplesá nad návratem našich bratří balkánských...

P. Jan X. Gagarin o rozkolu církevním. Ve druhé polovici minulého století věnovali se někteří z Rusů — opustivše pravoslaví a přestoupivše k jediné pravé víře katolické — za hranicemi milované vlasti cele dílu, jež započali sv. Cyrill a Methoděj ve vlastech slovanských: sjednocení pravoslavných bratří svých se sv. církví římsko-katolickou, od kteréhožto sjednocení jedině očekávali blaho a rozkvět své drahé otčiny. Slovem i pérem v daleké cizině pracovali na díle církevní unie; jí zasvěceny byly všechny jejich síly, celý jejich život; vznešené a bohumilé práci a snahám jejich požehnal i sám sv. Otec Pius IX. Jich přičiněním — zvláště působením jesuitů — Rusů-konvertitů — J. Martinova a J. X. Gagarina povstal v Paříži ústav k podpoře škol na východě „l' oeuvre des écoles d' Orient". Dílo své zasvětili věhlasní mužové oni sv. Cyrillu a Methoději, kteří povždy zůstali co nejúžeji spojeni s viditelnou hlavou církve Kristovy, kteří papeži byli upřímně, cele oddáni. Památná, důležitá a pozoruhodná jsou slova, jež ve své řeči o výroční slavnosti zmíněného ústavu pronesl P. Jan Gagarin T. J. 27 ledna 1860; pravil tehdy mezi jiným: „Přihlížíme-li k nauce církve pravoslavné, nemůžeme sprostiti se podivení, jak mohl povstati rozkol mezi ní a církví římskou. Církev východní zasvěcena je nejdojemnějšími vzpo-

mínkami pro každé srdce křesťanské. Žijí tam ve tklivé paměti dějiny patriarchů, činy Mojžíšovy a Davidovy, věštby bohonadšených proroků; avšak tyto daleko převýšeny jsou vzpomínkami na kročeje Spasitelovy, na jeho nauky, na jeho kříž. Zaznívají od Východu jména každému katolíku věhlasná a drahocenná, jména sv. Athanasia, obou Cyrillů, Jana Zlatoústého, Basilia Velikého, Řehoře Naz.! A veškeré sněmy prvních století konány na Východě: v Nicei, v Efesu, v Chalcedoně, velebná to shromáždění zporáživší s posvátnou odvahou bující koukol bludů a v jasném slovu ohlašující pravou nauku Kristovu! A všichni tito světci, což nejsou též učiteli církve římské? A což víra sněmů nicejského, efesského není zároveň věrou katolíků? — Kněžství novozákonní rozšířeno jest i v církvi východní, každodenně obětuje se i tam Beránek, jenž snímá hříchy světa, na posvátných oltářích. Čteme-li jejich (církví východních) katechismy, nalézáme až na některé mezery totéž učení jako u katolíků. Nahlédneme-li v jejich liturgické knihy, přesvědčíme se o nápadném souhlasu se vším, co i my věříme. Odkud tedy neblahá ona rozsedlina mezi oběma církvemi? Národní řevnivost, mizerná žárlivost, okolnosti politické daly k ní první podnět; vmísily se k tomu náruživostí lidské, slepé předsudky pustily poznenáhla hluboké kořeny; a nyní jsou duchové tamější předsudky do té míry zaujati, že se stalo věcí svrchovatě nesnadnou přivésti je, by zbádali chladnou krví veškeré podněty rozkolu." — Tak P. J. Gagarin. Kéž by na slovanském pravoslavném Východě bylo co nejvíce mužů, kteří by následovali ho; ostatní veliké konvertity ruské. Mnozí nyní na Východě začali si všímati velehradských sjezdů unionistických (podrobné a obšírné zprávy o celém jejich průběhu překládány jsou do ruštiny); ač někteří z pravoslavných pudce proti nim brojí a na ně útočí, přece — a to je jisto — přečetné předsudky jejich proti katolické církvi se překonají, u mnohých a mnohých vzbudí se zájem o celou věc unie, jiní zase maně jsou nuceni se zamysliti, přemýšleti a uvažovati, na které straně jest celá, čirá pravda. Ó kéž i nyní (jako r. 1860 v Bulharsku) v době nenadálých, velikých a dalekosáhlých převratů na Východě, s nimiž tam zavanou nové myšlenky a směry, mnozí z bratří našich odloučených dle příkladu velikých konvertitů navrátí se tam, kde jedině v plném lesku září pravda neporušeného učení Kristova! Prosme, by tužbě té žehnal a ji uskutečnil Pán na přímluvu Královny srdcí a sv. Cyrilla a Methoda, kteří před 1050 lety zavítali ke Slovanům a kteří tolik pracovali, by byl „jeden ovčinec a jeden pastýř". Bohumil Podjesenický (Ol).

Nové knihy.

Matka Boží v české poesii. Výbor umělých i národních básní o Matce Boží. Uspořádal Josef Vévoda, redaktor Našeho Domova. Olomouc 1913. (Cena neváz. 2.20 K.)

Jest to sbírka sto a padesáti marianských básní sebraných z české poesie. Je příhodně rozdělena na osm dílů: I. Ave. II. Legendy. III. Pověsti a obrázky. IV. Dolorosa. V. Matka krásného milování. VI. Matka milosrdenství. VII. Hvězda mořská. VIII. Královna nebeská. — Úvod k první části tvoří „Vstup a vzývání" ze Zeyerovy „Zahrady marianské". Za tímto projevem úcty a důvěry, obdivu a nadšení vůči nejvznešenějšímu ideálu ženy, Panně bez poskvrny a Bohorodičce zároveň, následují básně nejrozmanitějších našich poetů, známých a velikých, Čecha, Vrchlického, Bouška, Dvořáka, Šťastného, Chráma a j., mnohých veřejnosti málo známých a skromných dopisovatelů našich časopisů. Jak mnohé z básní těch pro svou srdečnost hodí se k ukázkám i do referátu; ale jest jich tolik! a má se tvořit nová sbírka? Zvláštním, nelíčeným citem a dětinnou upřímností jímají srdce něžné písně

a prosté skladby národní. Účel knihy jest jistě dosažen. Sběratel sám v úvodu praví: „Jsou okamžiky v životě, kdy člověk unaven pracemi, rozrušen sterými starostmi a zájmy, mnohdy i zraněn v duši sahá po takové knize, ve které by našel uklidnění, útěchy a nové naděje." — A jak krásná to myšlenka, sáhnouti v takových chvílích právě po slovu věnovaném Matce Slova a úpěti se Zeyerem: „O Jase jasnější všech jasů, osviť ji, tu chudou moji, pustou zahradu a vláhu dej jí Svého smilování, hleď, je vypráhlá jak duše zápasící na zemi, vždyť jediná jen ovlažila krůpěj krve ji, ta krůpěj krve, která vytryskla mi ze srdce, když sladkou ranou poranil je šíp mé lásky k Tobě, Marie, a k Ježíši!"

Lorenc J.

Katolická mravouka. Napsal Dr. Antonín Vřešťál, c. k. ř. professor mravouky při české universitě v Praze a kanovník koll. kapitoly u Všech Svatých. Díl II. Podrobný. Část první. Cena 8 K. V Praze 1912. Nákladem „Dědictví sv. Prokopa".

R. 1909 vydalo čilé „Dědictví sv. Prokopa" I díl, všeobecný, mravovědy našeho slovutného autora Dra Vřešťála. S živým zájmem a plným pochopením uvítána tehdy práce vdp. professora nejen odbornou kritikou, ale i kněžstvem. Větší zájem zajisté vzbudí díl II minulého roku (1912) vydaný. Díl II, podrobný, obsahuje 3 knihy (VI, VII, VIII). Autor ukazuje zde, kterak lze všeobecných principů mravních v denním životě užíti a na jednotlivé případy applikovati. Podrobně pak probírá a vykládá povinnosti mravního života. V knize VI a VII probírá povinnosti člověka k Bohu. Mluví o božských ctnostech a hříších proti těmto ctnostem (VI), o nábožnosti, pod kterou rozumí všechny ostatní povinnosti člověka k Bohu (VII). V knize VIII určuje povinnosti člověka k sobě samému.

Při práci samé řídil se p. autor nejen bohatou a dlouholetou zkušeností vlastní, ale použil i nejlepších spisů moralistů jiných. Věcí starších, méně časových lehce jen se dotýká, za to tím bedlivěji všímá si a šířeji probírá zjevy novější a časové. Zvláštní zřetel bere k poměrům v Rakousku a specielně v zemích českých. Jinou předností knihy jest, že mnohé statě jsou zpracovány na základě nejnovějších dekretů Ap. Stolice a výnosů S. O. (Reforma breviáře, redukce svátků). Knihu vhodně doplňují praktické příklady ze života denního.

Kniha, která je zajisté ozdobou naší literatury vědecké, bude jistě vítanou pomůckou nejen bohoslovců, ale i kněží.

K. (Br.)

Věda a víra. Před nedávnem vyšel výtečný spisek obsahující populární přednášku Dra prof. Fr. Šulce z Hradce Králové „Věda a víra". Přednášející vede skvělý důkaz o tom, že mezi pravou vědou a pravou vírou nemůže býti sporu. Spisek jest psán slohem jasným a snadno přístupným, tak že každý náš stoupenec se zájmem jej přečte.

Rozšiřujte jej ve spolcích a organisacích hromadně! Cena 10 h, poštou 12 h, 11 exempl. 1 K, 22 exempl. 2 K, 100 exempl. 9 K poštou vyplaceně. Objednávky přijímá: „Česká sekce diecesního komitétu v Českých Budějovicích". Menší obnosy jest nejlépe zaslati v poštovních známkách, k větším zásilkám přiložen jest složní lístek pošt. spořitelny.

Dělnická otázka. Není zajisté druhé otázky, která by zaměstnávala společnost tou měrou, jako otázka dělnická a snaha ji rozřešiti. Má-li však býti řešena, musí napřed býti jasna. Proto zajisté bude naší veřejností přivítána s povděkem práce professora münsterské university Dra Fr. Hitze, který upřímně a poctivě snaží se ve spisu „Dělnická otázka" vymeziti pojem dělnické otázky a zároveň označuje prostředky k řešení její vedoucí. Spis, který přeložil známý pracovník na poli sociálním dp. J. Voňavka, není pouhým překladem německého díla, nýbrž je přizpůsoben poměrům našim a ochrannému zákonodárství rakouskému, čímž cena jeho značně vzrůstá. Na 300 stranách snesen tu nejen bohatý materiál o poměrech dělnických, o pojišťování dělnickém, živnostenských soudech, odborových spolcích atd., ale zároveň uvedeno, jaké poměry po této stránce panují ve státech jiných. Kniha jest psána tak, že nejen intelligent, ale i dělník se zájmem ji pročte a aniž by musel přečísti množství odborné literatury, zjedná si o podstatě a povaze

dělnické otázky jasno a neměla by proto scházeti v žádné soukromé ani spolkové knihovně. Výprava její jest vkusná. Vydáním této knihy vykonáno kus záslužné práce na poli otázky dělnické a sociální. Cena 2·50 K, poštou 2·70 K. Objednávky přijímá „Česká sekce diecésního komitétu" v Č. Budějovicích.

V době odvodů. Od jakživa považoval svobodný muž za vzácnou svou výsadu, že smí nositi zbraň. Jenom otroku neďává se zbraň do rukou, aby nepoužil jí proti svému pánu. Podivný je proto zjev, když mladý silný muž nerad nastupuje službu, ve které se má naučiti, kterak jest mu vládnouti zbraní! Jako dítě nemohl se vynadívati na „muže ozbrojené", vojíny, za největší čest pokládal si to, mohl-li vojínovi jenom podržeti zbraň, nebo pouze na okamžik obléci kus jeho stejnokroje! Když pak přichází řada na něho, aby oblékl skvělou uniformu, opásal se mečem, zavěsil zbraň na mužné rameno, tu jímá divná úzkost mladistvé jeho srdce. — Ku potěše, na povzbuzení a poučení všech našich mladých mužů, jdoucích k odvodu, vydalo proto podepsané knihkupectví zvláštní brožurku, kterou tímto doporučujeme širší soudné veřejnosti. Titul její jest „Do zbraně!" Spisek tento bude naší mládeži věrným průvodcem, když je volána „Do zbraně!", když odchází z domova do kasáren. Ukáže našim jinochům, kterak si mají počínati „ve službě" i „mimo službu". Také jim připomene, kde nutno dáti dobrý „pozor", a dá mnohou dobrou radu na cestě životem. Vydal V. Kotrba, Praha II—200. Cena 30 h.

„Dílo sv. Dětství Ježíšova" působí mezi mládeží nový potěšitelný ruch náboženský. Jak se dovídáme, byla se školní mládeží v Obořišti u Příbrami a na Moravě v Bílsku, Cholině a Července učiněna zkouška s překvapujícím výsledkem; pobožnosti ty líbily se i lidu dospělému. Každý, kdo miluješ duši dítěte a chceš ji zachrániti, chop se tohoto prostředku a rozšiřuj dílo mezi školní mládeží. Oběti jsou nepatrné a užitek pro rodiny a dítky mnohonásobný. Tak nejsnáze lze zasíti do mladých srdéček náboženskou horlivost, časté, ba denní sv. přijímání školní mládeže. „Dílo sv. Dětství Ježíšova" je nejen schváleno Sv. Stolicí, ale i c. k. ministerstvem kultu. Příruční knížku pro účastníky „Díla" vydal V. Kotrba. 12⁰. (20 str.), 50 výtisků za 6 K. „Příruční knížka" pošle se každému knězi i učiteli na požádání zdarma.

Umělecké poklady Čech (La richesse d'art de la Bohême). Řídí Zd. Wirth, vydává J. Štenc. V Praze 1912. Předplatné na 12 sešitů K 18.—.

Účelem mnohoslibné edice „Umělecké poklady Čech" je dle nejlepších vzorů v cizích literaturách dáti také našemu intelligentu soustavnou, na odborném podkladě vedenou sbírku uměleckých děl po výtce domácího umění a spolu cizině poskytnouti nakreslený obraz české kultury umělecké od nejstarších dob až do polovice devatenáctého století. Vytčeného cíle dospěti chce grafický ústav Štencův zdařilými reprodukcemi dle fotografií doprovázenými českofrancouzským textem stručným sice, ale zhuštěným z odborného péra. K textu pak připojena bibliografie, by čtenář mohl obšírně se informovati. Obsahem prvých sešitů přesvědčujeme se o vážnosti podniku rozpočteného asi na delší dobu a tak k „Památkám archaeologickým", zaniklému „Methodu" a veledůležitým „Soupisům památek v král. Českém" (od r. 1897) druží se nová publikace, v níž stopovati můžeme umění národa našeho, které úzce kráčelo s křesťanskou kulturou. Hek.

Vzpomínky na Cyrillo-Methodějský rok 1863. Obraz života náboženského a národního k 1050letému jubileu příchodu sv. Cyrilla a Methoděje na Moravu podává Jan Vychodil. — Druhé vydání. Velehrad. Nákladem Methoděje Melichárka. 1913. Stran 340. 8⁰.

„Vzpomínky" tyto vydal nadšený kněz cyrillo-methodějský pod pseudonymem J. Andrejev jako kaplan velehradský ve „Sborníku Velehradském" roč. I a IV. Toto druhé vydání, jež jest — až na nepatrné změny, opravy a doplňky — téměř nezměněným otiskem prvního vydání, uspořádal autor na přání mnohých ctitelů cyrillo-methodějských u příležitosti letošího jubilea, 1050letého příchodu bratří Soluňských na Moravu.

O „Vzpomínkách" (I vyd.) napsal již dr. Kl. Borový, že „je to obšírná a dosti úplná kronika projevů náboženského života Slovanů, týkající se příprav ke slavnosti tisícileté a samého slavnosti té konání."

Celé dílo rozděleno je na dvě části. V první části „Oslavy jubilejní" autor popisuje, jaké překážky stavěly se jubilejním slavnostem v cestu, jaké přípravy se k ní konaly u nás i v jiných zemích slovanských; jaké opravy umožněny byly četnými dary na posv. Velehradě (svatyně, Cyrillka, fara opraveny, paramenta zjednána i posv. nádobí) pro slavnosti r. 1863. S přesností zachyceny jsou tu povznášející nadšené, obrozující slavnosti velehradské toho roku, zvláště slavnosti od 5—12 července (na 80.000 poutníků připutovalo tam k svátku sv. věrověstů našich). Úchvatné byly to slavnosti u hrobu sv. Methoda. Leč i jinde po vlastech našich všech na přečetných místech slavena byla památka příchodu sv. Cyrilla a Methoda k předkům našim; z oslav mimo Velehrad pořádaných vyniká především „národní slavnost cyrillo-methodějská" v Brně ve dnech 25 a 26 srpna, která památnou zůstane kromě jiného též tím, že 1000 zpěváků účinkovalo za řízení samého autora při nádherném a dosud stále novém velesboru P. P. Křížkovského „Cyrill a Method". Na to líčí autor jubilejní slavnosti pořádané jinde na Moravě, ve Slezsku, v Čechách, jak tisíciletou památku příchodu slovanských apoštolů slavili uherští Slováci, luž. Srbové, Poláci, Rusové, Bulhaři, Srbové a Chorvaté, Slovinci. Zvlášť mile však dojímají a srdce útěchou plní vskutku velkolepé oslavy konané toho roku ve středu světa katolického, ve věčném Římě, ve slovanském chrámě u sv. Jeronýma. — Po celém světě slovanském vděčně vzpomínáno bylo sv. Cyrilla a Methoda a velikých darů, jež přinesli Slovanstvu všemu; oslavy ty důstojné a veliké budily a křísily národ nábožensky i národně, měly veliký, dalekosáhlý význam a účinek na celý tehdejší život národa.

V části druhé, která je rozdělena na tři oddíly, vypočítává autor v prvním odd., které nejdůležitější pomníky velehradské mají původ svůj v jubilejním roku; i ty založeny byly z vděčnosti, ke cti a chvále sv. Cyrilla a Methoda. Jsou to především spolky velehradské „Koruna Soluňská", „Matice Velehradská", „Jednota paní a panen moravských"; účelem jejich bylo zvláště pečovati o Velehrad, o jeho výzdobu a neustávati v tom, až by se opět zaskvěl v dávné velebnosti a slávě své. A zmíněné spolky, jichž vznik, stanovy, trvání a nejvýš blahodárné působení až do r. 1880 tu podáno, dostály svému účelu a získaly si velikých zásluh o Betlém slovanský.

V dalším oddílu vypočítává jiné pomníky cyrillo-methodějské, které původ svůj mají ve zmíněném jubilejním roce nebo v letech bezprostředně následujících nebo i z dob dřívějších: kostely zasvěcené sv. Cyrillu a Methoději, kaple a oltáře jubilejní, sochy sv. našich apoštolů, jubilejní kříže, obrazy Cyrillo-Methodějské, korouhve, zvony, kostelní potřeby jiné, ústavy dobročinné a vychovávací (diecesanní fond v Olomouci, kollej „Cyrillo-Methodianum" v Římě — pro diecesi záhřebskou, djakovskou, seňskou, križevackou, zaderskou a dubrovnickou —, fundace v Jerusalemě, školy, knihovny, „Dědictví" a j.), různé jiné památky jubilejní. Spisovatel neomezuje se tu jen na pomníky postavené v zemích koruny sv. Václava, nýbrž i u jiných národů slovanských, zvláště na sousedním Slovensku.

V posledním oddíle uvádí předně spisy o sv. Cyrillu a Methoději z doby jmenované, jakož i spisy a časopisy odnášející se k sv. našim apoštolům, k idei Cyrillo-Methodějské, k Velehradu, k národním dějinám; na to vypočítává Cyrillo-Methodějské knihy modlitební, písně a modlitby a umělecká vyobrazení sv. Cyrilla a Methoda.

Seznam všech oněch vypočítaných pomníků není daleko úplný, jak doznává autor sám, ač horlivě a pilně sbíral všechny památky na jubileum veliké, jež pro bouzelo národ; toť jednotlivci přímo nemožno; proto spisovatel žádá a vybízí, „aby každý sbíral kde jaké pomníky cyrillomethodějské, by shledával především pomníky jubilejní z roků 1863, 1869, 1885, jež postavil zbožný lid ať oslavou příhodnou, ať podnikem ušlechtilým, ať jiným způsobem, důstojným i sebe i našich slovanských apoštolů."

Knihu „Vzpomínek", která takřka dýše láskou srdce spisovatelova k sv. Cyrillu a Methodu, k posv. Velehradu, k vlasti a Slovanstvu všemu, a kterou (zvláště její první část) každý přečte jistě se zvláštním zájmem, věnoval autor metropolitovi

moravskému J. Em. Františku kard. Bauerovi, velezasloužilému nástupci sv. Methoděje na arcibiskupském stolci jeho, který již jako bohoslovec (na kněze vysvěcen v Olomouci jubilejního roku 1863) „stál v popředí československých bohoslovců chtějících společným činem přispěti k oslavě cyrillo-methodějského roku jubilejního, . . . na vinici Páně pracoval obětavě a s velkým úspěchem jako kněz cyrillo-methodějský," který i jako biskup, arcibiskup i kardinál „chodě ve šlépějích apoštolů slovanských . . . miloval církev a vlast . . ."

Nechť plně uskuteční se přání spisovatelovo: „Kéž sv. Cyrill a Methoděj žijí v srdcích dítek slovanských a tato srdce ať hodně živě bijí pro církev a vlast!"

Jan Hrubý (Ol.)

Zprávy z jednot.

Z BRNA.

XIV—6. IV. — Koll. Roupec skončil historickou část své obšírné práce „O východní otázce církevní". Jednatel podal I část přednášky „O básníku světci — sv. Františku z Assisi."

Orchestr přednesl „Směs z národních písní".

XV—13. IV. — Kell. Tenora a Zháněl zahráli Sindingovu „Starou píseň".

Koll. Špolc přednášel „O sv. Tomáši Aq. v umění".

Koll. Zháněl „O národní písni".

Schůzi zakončili koll. Tenora a Zháněl přednesem Behra „Uherské tance."

XVI — 20. IV. — Koll. Zháněl „O národní písni".

Koll. Sommer Fr. promluvil „O významu Fr. Sušila pro národní píseň."

Koll. Tenora a Zháněl: Sinding, „Venkovská slavnost".

XVII — 27. IV. — Koll. Heral: „O Fr. Musilovi".

Koll. Tenora: „Česká moderní zpěvohra po Smetanovi".

XVIII — 6. V. — Koll. Odstrčil: „O spiritismu".

Koll. Krejčí: „České státní právo".

XIX — 18. V. — Koll. Špolc: „O vývoji dogmatu a theorie sv. Vincence z Lerinu".

Koll. Odstrčil: „O spiritismu".

Orchestr: Rozkošný, „Novelleta".

XX — 1. VI. — Koll. Kopal podal obšírný referát o knize Dr. Jos. Eberle: Großmacht Presse.

Koll. Orálek promluvil „O úctě Kristově u katolíků a protestantů".

Po obou přednáškách debatta.

Na programu ještě jsou:

XXI — 8. VI. — Koll. Tenora a Zháněl: A. Rubinstein, Deux mélodies I.

Koll. Zháněl: „Vliv národní písně na tvorbu uměleckou. Kněz a národní píseň".

Koll. Roupec: „Spor o primát mezi církví západní a východní".

XXII — 15. VI. — Schůze závěrečná:

Sbor: Bendl, Svoji k svému.

Výroční zpráva jednatelova a knihovníků.

Volba nového předsedy.

Smyčcové quintetto: R. Weinwurm; Ave Maria.

Přednáška odstupujícího předsedy. Viz str. 359.

Orchestr: F. Herold: Zampa, Ouvertura.

Jednatelem pro příští šk. r. zvolen ctp. J. Lorenc (II r.).

Bratrský pozdrav jednotám! Jan Kalous, odstupující jednatel.

† Msgr. Ant. Adamec.

Dne 24 května 1913 zemřel po dlouhé a trapné nemoci náš bývalý regent, duchovní vůdce a otec náš, J. M. vldp. Msgr. Ant. Adamec, tajný komoří Jeho papežské Svatosti, kanovník královské kapitoly při biskupském chrámu Páně v Brně, bisk. rada a přísedící bisk. konsistoře, přísedící diec. soudu a zkušební komise pro dosáhnutí duchovních obročí atd. atd. Celé řady kněžstva, které zesnulý jako spirituál a pak jako regens odchoval brněnské diecesi, zajisté s pocitem vděčnosti vzpomenou si na onoho horlivého, svatého, pro vše dobré nadšeného, žádných obětí pro dobro bližních se nelekajícího kněze. Trvalých zásluh si získal zesnulý jako člen výboru „Dědictví Cyrillo-Methodějského", horlivý podporovatel české literatury, neúnavný šiřitel české knihy, ředitel „Apoštolátu modlitby", předseda bratrstva kněží adoratorů, inspektor náboženství ve školách okresu brněnského.

Zesnulý narodil se 9 června 1853 v Nemojanech u Lulče. Jako bohoslovec IV roč. ve šk. r. 1877-78 byl zesnulý předsedou naší „R. S." a pořadatelem „Musea". Na kněze vysvěcen byl 24 července 1878. Regentem v Alumnátě se stal r. 1894, kanovníkem 1910.

Redakce „Musea" jménem bohoslovců brněnských sdružených v „R. S.", o niž zesnulý jako regens velikých zásluh si získal, věnuje tímto svému bývalému předsedovi posmrtnou, vděčnou vzpomínku. Sit Tibi pax.

Z OLOMOUCE:

Plenární schůze „Literární Jednoty" měly tento program:

V: 9 března: 1. Jos. Haydn: „In manus Tuas commendo". (Smyčc. kvartetto). — 2. „Několik úryvků z dějin kláštera Hradiska" (G. Schön). — 3. Fr. Picka: „Kristus bičován". (Sbor).

VI: 20 dubna: 1. „O Srdce Spasitele..." (Sbor). — 2. „Výchovná síla „Apoštolátu modlitby," skrze „Poklad" B. Srdce Ježíšova (předseda). — 3. Chmelíček: „O Srdce Ježíšovo". (Sbor).

VII: 4 května: 1. „Pozdrav P. Marie". (Sbor). — 2. Obrození společnosti „Apoštolátem modlitby". (Ferd. Chýlek).

Jednotlivé odbory „Literární Jednoty" vykazují tento výsledek vzájemné vzdělavací činnosti členův:

Odbor apologetický:

Konáno bylo 5 schůzí veřejných a 1 soukromá. Na veřejných schůzích přednášeno: 11-III „Ukrutnosti protireformace katolické a historická pravda (II část: ctp. Em. Pokorný); 31-III, 8-IV a 15-IV „Lurdy a vědalékařská" (ctp. Mikulka II r.); 22-IV „Význam latiny jako řeči liturgické" (ctp. Hořínek I r.). — Na soukromé schůzi 29-IV referoval ctp. Em. Röhrich: „Vánoce oslavou slunovratu?"

Bůh žehnej další naší práci po prázdninách.

Karel Gamba, t. č. předseda.

Odbor sociologický:

V sociologickém odboru Lit. Jednoty přednášeli a referovali:

Dne 19-II Fr. Bureš: Zásady katol. žurnalismu" (I část). — 5-III Jos. Hulva: „Stávky". — 12-III Jan Schön: „Úkoly rodiny". — 19-III Ign. Olšanský: „Mezinárodní Liga kněží „Pro Pontifice et Ecclesia". — 2-IV Fr. Bureš: „Zásady katol. žurnalismu" (II část). — 9-IV předseda: „Neoprávněné požadavky vůči církvi katolické". — 16 a 23-IV Ign. Boxan: „Moderní apoštolát v městě". — 30-IV Lad. Žouželka: „Mariánské družiny a studující mládež". — 7-5 předseda: „Nádražní missie". — Na schůzích probírán též volební řád do zemského sněmu.

Petr Crhák, předseda.

Odbor Cyrillo Methoděj ský:

pořádal dalších sedm schůzí, na nichž předneseny byly referáty:

Dne 7 března: „Utrpení církve katolické v Bosně a Hercegovině" (Fr. Dvorník I r.) — 13. března: „Zelený čtvrtek v liturgii východní" (J. Roháček, III r.). — 3 dubna: „Přednosti a dogmatický

význam liturgií východních (J. Roháček III r.). — 11 dubna: „Kterak slaví v Rusku svátek Orthodoxie. Jeho původ a význam." (K. Hnízdil III r.) — 18 dubna: „Nedostatky liturgií východních" (J. Žižka II r.). — 25 dubna: „Oprávněnost liturgií východních" (J. Bajer II r.). 2 května: „Dnešní poměry a budoucnost katolicismu v Bulharsku." (vp. J. Hrubý IV r.).

Karel Hnízdil, předseda.

Odbor literárně-historický:

Odbor literárně-historický pořádal v druhém období 5 schůzí, na nichž byla probrána themata: 1 Dějinný vývoj Jednoty bratrské do r. 1500 (Tom. Klepek I r.). — 2 Jednota bratrská od krále Vladislava po bitvu bělohorskou (T. Klepek I r.). — 3 Příčiny t. zv. reformace v Německu. — 4 Reformační činnost Luthorova (Ign. Miklík I r.). — 5 Obhájení některých článků víry od protestantů zavržených (Ferd. Chýlek II r.).

Ant. Vysloužil, předseda odboru.

Jako jiná léta vypsala „Literární Jednota" i letos soutěž na nejlepší práce (do 15. dubna). Odevzdáno bylo šest prací. Výsledek soutěže oznámen bude po prázdninách.

(Ve školním roce uveřejněny byly příspěvky i v jiných časopisech, a to: v „Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoda").

Jak již dříve zmíněno bylo, ujala se „Literární Jednota" missijní akce, zvláště ve prospěch zemí balkánských. Lze s potěšením sledovati, kterak vzorná obětavost bohoslovců stále roste a požehnaných výsledků dochází. Na jaře odevzdala „Literární Jednota" prostřednictvím p. dra. Frant Grivce v Lublani 100 K pro missie katolické v Bulharsku.

Dne 16 května navštívil seminář dp. Frant. Tománek, předseda „Sdružení českých bohoslovců amerických" a zajímavým způsobem nám přednášel o životě bohoslovců amerických" a prostředí, v němž vyrůstá a působiti má. Nejvíce nás těšila ona nevšední laskavost, s jakou dp. Tománek, jenž nyní na čas ve staré vlasti se zdržuje, na všechny otázky naše odpovídal; vycítili jsme, že byl mezi námi rád! „Literární Jednota" bohoslovců olomuckých hodlá vstoupiti se „Sdružením" v užší styky, než-li bylo možno dosud. Předseda „Literární Jodnoty" žádal dp. předsedu „Sdružení", by laskavě vyřídil všem členům náš nejupřímnější pozdrav a vzkaz bratrských sympathií.

Buďtež zde vzdány upřímné díky všem, kdož jakýmkoliv způsobem činnost „Literární Jednoty" podporovali a zvláště těm, kteří skutkem a obětavostí výboru „Literární Jednoty" umožnili, že mohla býti pořádána dne 6 dubna jubilejní akademie na počest sv. Cyrilla a Methoděje.

Spolubratřím ze IV ročníku přejeme z plna srdce vznešeného štěstí, které je již tak brzy očekává! Kéž provází každého z nich budoucím životem požehnání Nejsv. Panny a svatých Cyrilla a Methoděje, by prací svojí na vinici Páně vykouzlili v srdcích sobě svěřených štěstí a mír Boží! Srdečně zveme je, by dle možnosti súčastnili se letošího jubilejního sjezdu bohosloveckého na Velehradě a o to důtklivě prosíme, by i jako kněží na „Literární Jednotu" pamatovali a s ní ve spojení zůstali!

Kéž by dobrotivý Bůh po prázdninách rozkvětu „Lit. Jednoty" požehnal, aby v pravdě svým vznešeným cílům dostáti mohla, jež nám pro Boha a vlast nadšení předchůdcové ve stanovách „Literární Jednoty" vytkli! Kéž by byla i na dále v míře zvýšené zřídlem mocných podnětů k úsilovné kdysi činnosti mezi lidem ve jménu Kristově a škola lásky k Jeho přesvaté Církvi!

Všem Jednotám pozdrav bratrský! Na shledanou na Velehradě!

Karel Hnízdil, předseda „Lit. Jedn."

Jubilejní oslava na počest sv. Cyrilla a Methoděje.

Dne 6 dubna měli jsme v našem semináři slavný den! Za laskavého a všestranného přispění vdpp. představených pořádala „Literární Jednota" jubilejní oslavu na počest sv. věrověstů moravských Cyrilla a Methoděje, v den památky úmrtí sv. Methoděje.

PŘEROVSKÁ KNIHOVNA MĚSTA BRNA

Věrni překrásnému heslu: „Chvalme Boha ve sv. Cyrillu a Methoději!“ přistoupili ráno všichni členové „Literární Jednoty“ ke společnému sv. přijímání „na úmysl svatých Věrověstův“, večer pak o půl 6 hodině pořádána v náhderné aule Salesiána slavnostní akademie tohoto programu: 1. J. Chmelíček-J. Soukop: „Jubileu sv. Cyrilla a Methoda“. (Sbor.) — 2. Zd. Fibich: „Opus 8 Allegro scherzando“. (Quartetto). — 3. J. A. Plešovský: „Methodova závět“. (Recitace.) — 4. P. J. Čajkovskij: „II Andante cantabile“. (Quartetto). — 5. „Za sv. Cyrillem a Methodem!“ (Přednáška). — 6. „Hymna papežská“. (Sbor).

V průčelí sálu trůnil na improvisovaném vkusném oltáři krásný obraz sv. Cyrilla a Methoděje poutaje zraky vstupujících a příjemným blaže dojmem, jakoby na uvítanou! Před oltářem zazněl velebný svor Chmelíčkův až jásavě nad štěstím víry, jež přinesli nám Otcové naši; svižný kvartet Fibichův pak jakoby uvolnění skytal zaplesavší mysli, by si oddechla a připravila se na nový dojem, mocný a do duše zachvívající — loučení umírajícího sv. Methoděje — jak jej vystižně nahozenými rysy básně Plešovského vykouzlil recitátor! — — —

Svatý Otec Moravanů zmírá poslední jim nechávaje odkaz: bratrskou lásku a věrnou přítulnost ke stolci Petrově; zmírá... tu smutno, úzkost svírá srdce, ale slova: „u Boha já za vás orodovat budu“ — těší!

Tu vzníti dává našemu smutku a sladce jemu stele v naději a důvěře dumná melodie Čajkovského. Vzletný proslov pak ukazuje nám na zářné hvězdy, ideály kněžské obětavosti, hrdiny lásky, vzory ctnosti, svaté muže z dalných končin řeckých, již z nejčistší lásky ke Kristu nám se cele dali, by nám dáti mohli Toho, Jenž je Světlo světa a zajistili Slovanům důstojné místo mezi národy ve šťastném životě křesťanském pod záštitou náměstka Kristova!

Proto vzhůru za příkladem svatých Věrověstů, dědicové obrodných jejich myšlenek; vyrvete vlast svou z osidel nevěry, pevně opřeni o toho, jemuž přislíbil Pán, že nepřemohou jej brány pekelné!... A jakoby dle přání srdcí všech nese se sálem mohutný sbor: „Tam, kde strmí Církve týmě...“

Velebný dojem akademie a ušlechtilé podněty její otcovskými slovy v duších našich na dlouho upevnil náš vys. důst. pán Msgre Al. Demel. Jsme za to vděčni! Na výzvu jeho provolali všichni třikrát nadšené „Sláva!“ sv. Otci a milovanému nástupci na stolci sv. Methoděje, čímž akademie skončena.

Oslava sv. Věrověstů nabyla tím většího posvěcení, že slavný den byl ukončen adorací na ten úmysl, by Bůh rozkvětem činu žehnati ráčil dobrým citům a myšlenkám toho dne zářným vzorem sv. Cyrilla a Methoděje v duších bohoslovců vzbuzeným!

Zvláštní je potěchou znovu prožívati ony velebné okamžiky akademie. Minuly letem a vryly se nezapomenutelně v pamět! Bylo nám, jakoby se nad budoucími strážci pokladu Cyrillo-Methodějského vznášel vznešený duch sv. Věrověstův — duch vzněcující srdce ohněm a nadšením a ukájející mysl budoucích kněží klidem důvěry v katolickou budoucnost národa! —

Z PRAHY.

V přítomném období směr činnosti naší „Růže“ byl celkem týž, jako v období předchozím.

Dne 20 února podal nám zajímavé a důležité informace o významu zámořských missií ředitel pražské Družiny sv. Perta Klavera vdp. Jar. Hrabačka.

Dne 23 února přednášel vdp. professor Dobroslav Orel na thema: „Česká lidová píseň kostelní“. Známý vynikající pracovník nadchl posluchače vzletnou řečí pro reformní idee církevní hudby a zpěvu v duchu opravných snah sv. Otce Pia X.

XIII řádná schůze konala se 27 února, na niž pozván byl p. Alfred Fuchs, aby přednášel o církevních hymnech. Schůze velmi četně navštívená byla opět vzpruhou k vyšším ideálním hodnotám našeho života. Nadšený ctitel krásy vznešených hymnů církevních zůstavil přednáškou svojí hluboké dojmy.

Dne 5 března překvapil nás vdp. adjunkt thleol. fakulty Jiří Kobliha krásnou řečí o Eucharistickém Králi. Dlouho sice vdp. adjunkt nepřednášel, ale

za to upřímná slova jeho vykouzlila hřejné ovzduší pravého nadšení, které nepřestalo na pouhém obdivu, nýbrž pod dojmem řeči uskutečněn jeho návrh ode všech kollegů ze IV r.

Na XIV řádné schůzi 6 března vzpomenuto sv. Tomáše Aq., o němž přednášel koll. V. Burda (III r.).

Koll. J. Litonický (III r.) na XV řádné schůzi pokračoval ve své přednášce na thema: „Několik slov o sjednocených Rusínech a idei Cyrillo-Methoděj ské".

Dne 17 března konala se XVI řádná schůze. Koll. St. Gabriel podal několik praktických rad a pokynů o odpustcích a předmětech, jež odpustky jsou nadány. Přednášející dané thema jasně, zevrubně a opravdu prakticky vyčerpal, neboť „Růže" mezi svými členy rozprodala 80 exemplářů odpustkové modlitební knížky Dra J. Ševčíka.

Po delší přestávce konala se XVII řádná schůze 24 dubna spojená s přednáškou koll. J. Hradce (III r.) na thema: „Svatý Antonín a chléb chudých".

V neděli na to zavítal do středu našeho vdp. Dr. K. Vrátný, jenž na žádost naši přednášel o svaté Kateřině ze Sienny.

Dne 4 května poctil nás návštěvou vsdp. kanovník Ed. Šittler, jenž v hluboce založené pšednášce své promluvil o vývoji historických slohů. Vzletná jeho řeč s živou účastí doprovázená, vyvrcholila v apotheosu církevního umění.

8 května konala se XVIII řádná schůze spojená s přednáškou koll. J. Smrže (I r.): „Dnešní stav tak zvané otázky svatojanské", z níž přednesl první část.

Na XIX řádné schůzi dne 15 května promluvil dp. Oldřich Novotný na thema: „Modlitba v životě mystickém".

Dne 22 května konala se mimořádná schůze, na níž zvoleni byli pro příští rok tito funkcionáři: koll.: Fr. Novotný (II r.) pokladníkem, J. Smrž (I r.) zapisovatelem, knihovníkem pro IV r.: J. Bachtík (III r.), pro III rok: Fr. Koděra (II r.), pro II r.: K. Kašpar (I r.). Dodatečná volba členů výboru provedena bude na poslední valné hromadě.

Na programu do konce roku je ještě přednáška koll. K. Pražáka (IV r.) a J. Smrže (I. r.).

Podávajíce zprávu o činnosti „Růže" v uplynulém období 1912—1913 a o docílených výsledcích, zvláště pokud se týká naší knihovny, můžeme povšechně s uspokojením doznati, že „Růže Sušilova", jak v dlouhé řadě let předchozích, tak i v právě ukončeném období zůstala věrna úkolu svému. Hlavní péče věnována knihovně, jež bohatě byla rozmnožena (celkem přibylo 311 knih).

Od slavného zemského výboru království Českého získány pro knihovnu naši historické publikace nákladem zemského výboru vydané, a to:

Acta rerum Bohemiae (edidit Gustavus Friedrich), Archiv Český, svazek VI—XXIX, Borovička Josef: Das Archiv zu Simancas, Gustavus Friedrich: Codex diplomaticus, tom. I et II, Monumenta Vaficana, tom. I: Acta Clementis VI, pontificis Romani (opera Ladislai Klicman), tom. II: Acta Innocentii VI, pont. Rom. (opera Joannis Friderici Novák), tom. V; pars I Acta Urbani VI et Bonifatii IX (opera Camilli Krofta), tom. V, pars II: Acta Bonifatii IX (Opera Camilli Krofta), Palacký Fr.: Geschichte von Böhmen, 5 Bd., Palacký Fr.: Urkundliche Beiträge zur Geschichte des Hussitenkrieges, I—II Band, Sněmy české od léta 1526 až po naši dobu, díl I—XV, Dr. J. V. Nováček: Zprávy zemského archivu, sv. I—IV, Zřízení zemské království Českého r. 1500.

Z Král. České Společnosti Nauk: Výroční zpráva a Věstník Královské České Společnosti Nauk.

Z České Akademie cís. Františka Josefa I: Rozpravy třídy II, Dr. M. Talíř: K dějinám rakouského taxovnictví, č. II, Dr. K. V. Adámek: Listiny k dějinám lidového hnutí nábož. díl I, Dr. Č. Zíbrt: Bibliografie české historie, díl V, sv. 3, Korrespondence a zápisky Fr. L. Čelakovského, III, Eupiridův Hippolytos, Výbor epigramů M. Valeria Martiala, J. Glücklich: Nová korrespondence V. Budovce z Budova, Dr. F. Hrejsa: Česká konfesse, její vznik a dějiny, E. Lemminger: Král.

mincovna v Kutné Hoře, Fr. Šimek: Cestopis tak zv. Mandevilla, Almanach České Akademie, r. 23.

Z České Matice: Dr. A. Podlaha-K. Hilbert: Chrám sv. Víta, Dr. A. Podlaha-Ed. Šittler: Podklad chrámový u sv. Víta.

Ze Společnosti Národopisného Musea Československého: Dr. L. Niederle: Uherští Slováci, Národopisný Věstník Československý r. 1908—1912, Národopisný Sborník Československý r. 1902—1905.

Vedle těchto spisů z let předchozích vždy knihovně naší zasílaných došly nás členské podíly z Dědictví sv. Prokopa, Dědictví sv. Jana, Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje.

Darem od vdp. děkana F. B. Vaňka: J. Ptáček: Řeči Marianské, A. Melka: Ježíš, horlitel duší, týž: Promluvy, Dašínský: Kristus rozdává kříže, Thein: Křesťanská cvičení, F. B. Vaněk: Spása znova křižovaná.

Darem od vsdp. univ. prof. Dra J. Pachty: Dr. Fr. Heiner: Die Jesuiten und ihre Gegner, Wr. A. Beck: Die menschliche Willensfreiheit, Joh. Fritz: Die Ursachen der Reformation, J. Scherer, Warum liebe ich meine Kirche?, Dr. Joh. Haring: Kirche und Staat, Dr. J. Unde: Materie und Leben, L. Selzle: Kann ein denkender Mensch noch an die Gottheit Christi glauben?, A. Krose: Religion und Moralstatistik, Dr. C. Gutberlet: Vernunft und Wunder, P. H. Holzapfel-P. O. Keicher: Monistische und christliche Weltanschauung, P. R. Schulte O. Pr.: Die Unfehlbare Kirche, C. Forschner: Kanzelvorträge über den Modernismus, V. Cathrein S. J.: Glauben u. Wissen Dr. J. Chrys. Gspann: Vernunft und Wahres Christentum, O. Zimmermann: Das Gottbedürfnis. Fr. Schmid O. F. M.: Lutherspiegel, P. Dr. K. Rameis O. Fr. M.: Was ist uns Christen die Bibel?, Dr. H. Straubinger: Grundprobleme der christlichen Weltanschauung.

Darem od vsdp. univ. prof. Dra J. Sedláčka: J. Tenora: Život P. Martina ze Středy T. J., M. Procházka: Život bl. Jana Sarkandra, Zítek: Pomněnky z českých krajů, P. A. Sheehan: Mon nouveau vicaire, V. Palunko: Katolická morálka, L'année de l'eglise 1898, A. Nicolas: Jesus Christ, Fr. L. de Hamme O. Fr. M.: Quide indicateur de la Terre-Sainte, Max Turmann: Au sortir de l'ecole (Les patronages), H. Bremond S. J.: L'inquiétude religieuse, Dr. R. Vimer: Muka Isusova, týž: Život sv. Pavla, Dr. J. Jaksche: Geschichte des ritterlichen Ordens der Kreuzherren mit dem roten Sterne, Shinkichi Hara: Die Meister der Japanischen Schwertzierathen, Chronotaxis, Actuum Apostolorum, Epistolarum canonicarum et Apocalypseos, Dr. M. Napotnik, Fürstbischof: Die Einweihung, J. B. Pranaitis: De itinere in Siberiam, Dr. J. Bilczewski: Katakumba sw. Pryscylli, Dr. A. Lenz: Upomínka na katakomby římské, Kavkaskij tolmač, Po Zakaspijskoj, O. Pfülf S. J.: Der selige P. Petrus Canisius, M. Dvorecký: O sv. Mikuláši v legendě a lid. zvycích . . ., M. Héyret: P. Marcus von Aviano, Dr. Fr. Endler: Das Blinden-Versorgungshaus in Smichow, P. Fr. Endl: Bilder und Skizzen aus Egypten und Palästina, Annales de Notre Dame de Lourdes, W. Wächtler: Aus d. Leben berühmter Männer, St. Beisset: Geschichte des hl. Rockes, Pietro Orsi: Moderni Italis, Mission Catholic (29 roč.), vedle četných menších knih a časopisů.

Darem od vsdp. ředitele Msgr. J. Říhánka: Rud. Vrba: Vláda peněz, Hurter S. J.: Theologia generalis, S. Thomas Aq.: Summa contra gentiles, Tumpach: Manželství ve světle nejstarších památek křesťanských, Ježek: Zásluhy duchovenstva o české školství, Kabrhel: Abstinentismus, Svoboda: Historický vývoj pojišťovnictví, Šimsa: O výživné ceně lihových nápojů, von Bunge: K otázce alkoholu, Jakubička: Ritus kartusianský, Eneáš Sylvius: Pojednání o výchovâní dítek (1906), Dr. J. Bělohlav: Vlastivědný Sborník: Tábor, Bechyně, Přerov, Kutná Hora, Police nad Metují, Švédsko; Dr. J. Förster: Sebevýchova mládeže.

Darem vsdp. univ. prof. Dr. A. Vřešťála: Katolická mravouka, díl II, č. 1.

Milou konáme povinnost vzdávajíce vroucí díky všem těm, kteří doprovázeli nás živými sympathiemi a přispívali radou i skutkem, zvláště pak všem šlechetným dárcům, jimž voláme: „Zaplať Bůh!“

Dále nutno vzdáti veškero uznání hudebně-pěveckému odboru „Smetana", zvláště dirigentu Fr. Šimonovi (IV r.) a odcházejícímu předsedovi „Růže" koll. Janu Samkovi (IV r.), který s opravdovou horlivostí a nezištnou obětavostí o „Růži" a knihovnu se staral, zůstaviv tím po sobě příklad, že i v úzkých poměrech možno usilovnou prací mnoho vykonati. K tomu přispívala nejen součinnost jednotlivých členů výboru, ale i nečlenů, kteří s pochopením a radostí vycházeli výboru vstříc.

Na konec nenalezáme jiného doslovu než krásná slova vážného pozorovatele, která před lety napsal o naší „Růži Sušilově", v níž předchůdcové naši čerpali jarých sil k vznešenému kulturnímu poslání kněžskému a o knihovně, chloubě naší, která je zvláště v prvých dobách (založena byla dne 10. března 1830) učila lásce a úctě k české knize: „Představení semináře, bohoslovci i dobrodinci, již knihovnu českou založili, mohli směle říci o sobě ‚exegimus monumentum aere perennius'. Neboť oni dali semináři Pražskému určitý střed, kolem něhož seskupoval se stále dorost kněžský .... Tohoto pevného středu — této organisace ovšem ostatní stavy postrádaly. Toť ono tajemství, proč právě kněží předčili o mnoho své vrstevníky, ale toť zároveň také veliký kulturní význam a vznešený paedagogický moment české seminární knihovny. Nadšení přenášelo se s jedné generace kněžské na druhou — tak právě jako předávali knihovnu kněží odcházející alumnům vstupujícím. Dej Bůh, abychom na tomto sálavém ohni velké a nezištné lásky našich předchůdců i my se rozehřáli k činu ještě vznešenějšímu: zachrániti totiž tomu národu nejen rodný jazyk — ale statek mnohem vyšší — jeho svatou víru. Nuže sursum!" —

Bratrským jednotám pozdrav! Hronek, odstupující jednatel.

Z LITOMĚŘIC.

Zpráva o „Jednotě" a „socialním kroužku" v roce 1912—1913.

I schůze „Jednoty konána 13 října 1912 za minimálního počtu členů, který „Jednota" od svého založení měla, t. j. 13. Nálada byla samozřejmě stísněná, aspoň na začátku. Přečteny důležité body stanov „Jednoty" a „socialního kroužku". Přihlásilo se celkem 8 pánů, kteří slíbili aspoň po jedné přednášce. Dány informace stran české knihovny a vypůjčování knih. Knihovník p. Josef Roštejnský béře si za pomocníka ve svém úřadě p. Josefa Novotného. Následoval referát finanční. Jako „volný návrh" dlužno zaznamenati, by themata v soc. kroužku byla pokud možno memorována. — „Musea" se odbírá celkem 8 exemplářů.

I schůze soc. kroužku konána 10 listopadu 1912. Přednášel p. Jos. Podobský na thema: „O životě a umění Jos. Manesa, tvůrce českého genru". (Stručný rozbor: Smutný osud vynikajících geniův a umělců — málo pochopení, zneuznání talentu a činnosti jejich od souvěké generace. Příčiny nepochopení J. Manesa: Tehdejší poměry na umělecké akademii. Studijní cesty jeho, snaha o zvelebení umění národního. Nešťastné poměry rodinné, zkázonosná nemoc působí a dovršují převrat jeho ducha. Význam jeho umění. Ukázky reprodukcí.) —

II schůze 24 listopadu 1912. Přednáška předsedy „Jednoty": „Proč zakazuje církev spalovati mrtvoly?" (Stručný obsah: Snaha po kremaci je moderní. Církev proti ní, ne však jakoby tím bylo porušováno dogma o vzkříšení těl, nýbrž, že je to akce protináboženská, snažící se vyrvati lidstvu víru v život posmrtný. Zákony církevní proti kremaci.)

Bratrský pozdrav ostatním „Jednotám"! Předseda.

SARAJEVO, 1. VI. 1913.

Zbor duhovne mladeži vrhbosanske izabrao je na svojoj sjednici od 4 maja za slijedeću godinu ovaj odbor:

Predsjednik: Marko Nedić (III t.).
Podpredsjednik: Ivan Gojsilović (II t.).
Tajnik: Nikola Tojčić (I t.).
I odbornik: Andrija Majić (I t.).
II odbornik (Blagajnik): popuniče se na godinu.

Marko Nedić, predsjednik. Nikola Tojčić, tajnik.

ST. MARYS SEMINARY, LA PORTE, TEX. AMERIKA.

Český literární kroužek „Čech" oslavil dne 27 dubna pátou ročnici svého trvání. Schůze, která byla konána za tím účelem, byla vyplněna pestrým programem pozůstávajícím z proslovů, recitací, žertovných výstupův a zpěvu.

Slavnostní nálada jevila se u všech členů. Činnost kroužku během trvání značně se rozvinula; docíleno krásných úspěchů na poli národním. Dnes český liter. kroužek čítá 28 členů, má svoji vlastní českou knihovnu o 400 svazcích. Zaveden systém vyučovací v naší sladké a milé Mateřštině, který napomahá ke zdárnému rozkvětu a vývinu českého živlu, což zajisté je neocenitlenou pomůckou všem členům ke vzdělání a zdokonalení jazyka českého, v němž mají slovo Boží svým krajanům americkým hlásati.

V poměrně krátké době vyšlo již z kroužku několik českých kněží, kteří pracují mezi česko-americkými krajany jako obětaví apoštolé. Přičiněním čes. liter. kroužku byla otevřena v česko-katolickém časopise St.-louiském „Hlase" „Studentská Hlídka", kamž sdružení česko-američtí bohoslovci pravidelně dopisují. Tímto činnost kroužku blahodárněji se rozšiřuje a dochází náležitého porozumění a sympathií nejen mezi česko-americkou veřejností, nýbrž i mezi spolukrajany ve vlastech českých. Členové kroužku budou si vědomi svého hesla: „Za víru a vlast svou" budou nadále pracovati a ve zdárný vývin doufati.

V druhé polovici semestru uspořádáno několik schůzí, na nichž jevil se čilý ruch přednáškový a debatní obsahu poučného a vzdělávacího. Koll. Josef Hanák promluvil o „Fr. Palackém"; přednáška tato budila pozornost všech přítomných členů. Koll. Ed. Hájek mluvil o „Abstinenci". Koll. Dvořák a Valenta debatovali o „Školách náboženských a bezkonfessijních". V. Vanzura líčil krásnými slovy na základě svých zkušeností o „Úkolech příštího českého katolického vzdělance". A. Nesvadba, jeden z mladších členů, přednesl řeč „Práce českých amerických studentů mezi lidem"; přednáška byla akklamována dlouhotrvajícím potleskem všech shromážděných členů. J. Květon mluvil o brzkém a možném sjezdu sdružených česko-amerických bohoslovců v Chicagu.

Při poslední členské schůzi byl čten pochvalný přípis „Ligy Akademiků", sídlem v Praze (Čechy), zaslaný liter. kroužku za přátelské styky a přijetí 9 ex. časop. „Studentské Hlídky". Načež byl schválen větší obnos peněžní na zakoupení českých theologických knih pro bohoslovce. Laskavostí tiskárny Benediktinů Rajhradských (Morava) jsou zasílány kroužku zdarma časopisy: „Anděl Strážný", „Náš Domov", „Hlídka", „Květy Marianské", „Eucharistie", „Škola Božského Srdce Páně". Z Prahy „Studentská Hlídka", z Brna „Museum". Za tyto velkodušné dary vyslovuje český literární kroužek „Čech" nejsrdečnější díky.

Bratrský pozdrav všem spolubratřím přináší za český literární kroužek

Jakub V. Květon.

Rozmanitosti.

Amerika a Čechové. Amerika! — — Jaký zvláštní význam má to slovo pro mnohého Evropana! Pouhé vyslovení jména toho uvádí mu na mysl věci hrozné v podobě různých dobrodružství, pronásledování, báječného bohatství atd., kterými oplývají různé laciné nevolly vyličující život americký v barvách až příliš křiklavých. Pak ovšem není se co diviti, že tak mnozí lidé nemají toho nejmenšího ponětí o skutečném způsobu života v tom dalekém světa dílu za širokým oceánem. — Nechci říci, že je tomu tak vždy a všude. Je zajisté veliký počet spisů líčících poměry v Americe dle pravdy — a sice pouhé pravdy nezkalené výtvory divoké fantasie.

Není mým úmyslem dnes vyvracetí různé bajky, kterými čtenářstvo evropské jest uváděno na zcestí a v pochybnost o klidném civilisovaném životě Američanů K tomu zkrátka pravím, že civilisace americká je na tak vysokém stupni, jako ve kterémkoli státu evropském; ve vědě pak, umění a všeobecném pokroku nejsou Američané též o nic pozadu. Nevázanost, zpustlost a pronásledování, které hodí se snad na doby dávno minulé, kdy ještě Indian, praobyvatel Ameriky, projížděl se pustými, neobydlenými preriemi a hustými lesy, nemůže se přičítati dnům našim, dnům pokoje, míru a prosperity.

Je však ještě jiná otázka, o kterou se snad laskavý čtenář bude zajímati, a ta jest — jak daří se těm krajanům, Čechům, kteří za peřejemi oceánu nový domov svůj vyhledávají? Jest jich přece dosti slušný počet, neboť při posledním sčítání lidu ve Spojených Státech roku 1910 napočteno 228.130 Čechů přišlých ze staré vlasti. Do tohoto počtu nejsou zařazeny jejich dítky, ani Čechové rození ve Spojených Státech. Dle toho odhad, že v Americe, vyjma Kanadu, Mexiko a státy středo-americké žije na 600.000 Čechů, je velice mírný. Jak daří se jim v otázce jazykové? Nejsou utlačováni od svých anglicky mluvících spoluobyvatel, neboť angličina je státní řečí ve Spojených Státech? — — —

K tomu odpovídám, že kterékoli národnosti je zde popřán volný rozkvět: může míti své vlastní školy a v nich mimo angličinu pěstovati též jazyk svůj vlastní. Ovšem školy takové, na př. školy výhradně české, musejí si Čechové vydržovati sami. Ale mimo to jsou mnohé státy, ve kterých se může vyučovati češtině též na školách veřejných, či-li státních, navštěvuje-li tyto větší počet českých dítek a přejí-li si toho jejich rodiče. Takovým státem je též Texas, kde naší drahé řeči mateřské popřáno je volného rozkvětu i na vyšších učelištích, jako v semináři P. Marie v La Porte, v semináři v San Antonio, na universitě v Georgetown, na ústavu učitelském v San Marcos Tex. a jinde. Mimo tyto a mnohé české školy farní, nacházíme veliký počet škol státních, kde jsou též české hodiny vyučovací. A překvapilo by mnohého Čecha ve staré vlasti, kdyby mohl nahlédnouti do takových státních škol a viděl, an učitel, namnoze Angličan česky neznající, vyjma, že svým vlastním přičiněním, aby mohl dostáti svému úkolu, naučil se česky čísti, s radostí vyučuje české dítky. A jakým potěšením je to pro něj, když je posléze sám schopen některé české slovo s dětmi promluviti! Snad se to mnohému bude zdáti holou nemožností, ale pisatel měl příležitost se o tom přesvědčiti, a sám též měl učitele takového, více pak jich zná.

Jak se daří Čechům v životě společenském, pozná laskavý čtenář nejlépe z článku, který jsem vyňal z jednoho zdejšího anglického časopisu a zde doslovně v překladu podávám.

„Naši čeští sousedé. Čechové přicházejí stále ve velkém počtu, by bydleli mezi námi. Oni kupují naše pozemky a usazují se vedle nás, jako naši stálí sousedé.

Máme již veliký počet českých kolonií po celém státu Texas a členové jejich páčí se do tisíců. I zde v okresu Fort Bend je jich mnoho a přichází jich stále víc a více. Co v ohledu tom učiníme my, Američané? — Jaké jim dáme přijetí? Zavřeme snad před nimi dvéře příbytků svých a budeme je odbývati chladně, jak jsme v minulosti tak často činili? Prodáme majetky své a odstěhujeme se dále od lidu toho na důkaz, že považujeme jej za souseda nežádoucího?

Přiznáváme zcela určitě a bez obalu, že jeho příchodem stavíme se tváří v tvář problému, kterému musíme jíti vstříc, problému velmi vážnému, který musíme rozluštiti. Kdybychom se měli odhodlati my podati rozluštění této záležitosti, pak usouzení naše by znělo takto:

Musíme bez okolků říci, že místo uzavírání příbytků svých vůči Čechu měli bychom mu s radostí podati ruku vítající, ruku pomocnou. Měli bychom ho vítati do chrámů našich a dát mu pocítit naše srdečné uvítání tím, že jej pozveme, by přišel do chrámů našich a súčastnil se našich pobožností — a přijde-li, měli bychom mu dokázati naši zdvořilost a pozornost.

Pak, ukáže-li se hodným toho, měli bychom rozšířiti naše přátelství k němu, navštíviti ho v jeho vlastním domově, přijmouti jej laskavě, otevříti mu své upřímné srdce dokořán, přijde-li do domu našeho neb súčastní-li se našich schůzí společen-

ských. — Dále bychom řekli, že nemáme býti tak nezdvořilými a činiti nějaký rozdíl v obchodu mezi Čechem a Američanem, aniž by on měl činiti rozdíl takový a býti proti Američanům ve prospěch lidu svého." —

(Což znamená, že Čech by neměl podporovati svého krajana v obchodu právě proto, že je Čechem, jeho krajanem, a Američan by neměl podporovati Američana právě proto, že jest Američanem.)

„Národnostní rozdíly a předsudky měly by býti úplně vymazány, vyhlazeny a zapomenuty, neboť tyto jen podporují rozervanost a zášť mezi jednotlivými národy, a zřejmě píší pohraničí čáru mezi nimi, čímž společný život a bytí naše stává se nanejvýše nepříjemným.

A ještě dále: Neměli bychom mu pouze podati s radostí pravici vítající, ale prokázati mu takovou úctu, jakou prokazujeme svým vlastním lidem, a považovati ho za sobě rovna. Zvláště však bychom měli vždy vyhledávati příležitost k naučení se od něho mnohým užitečným věcem a pokynům, které je schopen nás naučiti. Je to na prvním místě cenný příklad spořivosti a pilnosti.

Lenost a pohodlnost, toť jsou chyby výhradně americké. Náš český soused je činným a statečně pokračuje v boji životním. Proto on také vítězí tam, kde my klesáme. Na druhém místě můžeme se od něho přiučiti šetrnosti.

Marnivost jest jedním z našich národních hříchů. Říká se o nás, že jsme jedním z nejmarnotratnějších národů na světě. Náš český soused ví, kterak obrátiti čas v peníze, kde se jedná o docílení úspěchu. Čeho nabude, doveďte též šetřiti. Žije skromně, odívá se šatem jednoduchým, ne nádherným a drahým. Může nám býti též vznešeným příkladem cti a poctivosti. Porovnání je hnusné.

Činíce toto doznání, nemíníme snad porovnávati, aniž chceme vrhati špatné světlo na náš americký lid. Nepravíme též, že všichni Čechové mají stejně vysoký smysl pro čest a poctivost. To pravda není, avšak jsme nuceni doznati, že veliká část amerického lidu těchto vlastností velmi postrádá, kteréžto přec by měly rozhodovati v našem společném jednání v každém ohledu.

Kdyby bylo třeba dokázati pravdu tohoto prohlášení, pak pouze poukazujeme Vás na kteroukoliv dlouhotrvající obchodní společnost. Po pilném a zároveň obezřelém pátrání v této záležitosti, jsem zpraven jistým obchodníkem, že Čechové velmi zřídka opomenou placení svých dluhů. Oni velmi zřídka dluhy dělají, ale jsou-li nuceni tak učiniti, pak je též jistě zaplatí. Jeden prominentní obchodník s pozemky mi sdělil, že Čech velmi zřídka opomene vyrovnání v obchodě pozemkovém. On jistým způsobem drží zakoupenou půdu, pokud nezaplatí vše do posledního haléře. To je právě, kde píle a spořivost mnoho pomohou. Peníze, které my promarníme při výstředním šacení, on uspoří na zakoupení si svého domova.

To, co jsme napsali, není nic více, než-li pouhé prohlášení, bychom se chovali vůči našemu českému sousedu s patřičným ohledem, a dali mu pocítit, že je mezi námi doma, a abychom se od něho přiučili všemu, čeho je k našemu prospěchu schopen nás naučiti. Učiníme-li tak, pak posloužíme si navzájem a budeme společně žíti šťastně a spokojeně." — Jos. Fr. Hanák, Texas.

Jan Alois Novotný:

Bohoslovcům československým na rozloučenou.

Předneseno v „R. S." v Brně při ukončení období 1912—1913.

„Jen slaboch vždy se nebezpečí vyhne —
my k dílu pěst — však oko do azuru!"
„Dědictví Tantalovo."

Každý zajisté člověk rád vzpomene si na dny minulé, uplynulé, kdy sdružen s jinými vykonal dílo, jímž by nejen sebe zušlechtil, nýbrž i druhého k dobru povzbudil a ke krásnu povznesl. Těší ho to, když práce se mu zdařila, úmysl vyplnil a plány uskutečnily tak, jak přál si je vykonati dle sil svých sdružen s jinými ke společnému kráčeje s nimi cíli. A těší ho každý zdařený pokus, jejž byl v době práce své učinil, a posiluje ho v myšlence, že člověk dobré vůle mnoho vykonati může. A těší ho zajisté i každá překážka, která se mu v cestu postavila a kterou byl šťastně překonal podporován ušlechtilou pomocí stejně smýšlejících, stejně cítících. —

Milí pánové! Nebude to již dlouho trvati a my za krátko rozejdeme se všichni, bychom již nikdy nesešli se tak, jak doposud až pospolu jsme byli. Opustíme všichni chladné síně našeho Alumnátu, kde vzájemně sdruženi, jako bratři, snášeli jsme chvíle radosti i žalu. Opustíme je: jedni navždy, by nikdy již do nich se nevrátili, druzí na krátkou jenom dobu, by opět po chvílích osvěžení se navrátili a dokončili dílo započaté. Každý zajisté, až opouštěti bude útulné stěny ústavu našeho, zamyslí se a přelétne v duchu celou tu dobu, všecky dny a měsíce, jež zde byl za účelem sebevzdělání a zušlechtění ztrávil. Jaké pak budou ony myšlenky a vzpomínky každého z nás? Zda-li pak uspokojí svědomí naše? Každý nechť sám u sebe položí si otázku, každý nechť sám zkoumá . . . My teď obraťme pozornost na jednu jen věc a tažme se, proč všechno to jsme dělali, proč jsme sem chodili a se namáhali, jeden více, druhý snad méně; jaké byly naše snahy, kam směřovaly, jaký byl jejich cíl! Dovolte mi, pánové, krátkou jenom odpověď!

Žijeme ve světě, jako jiní lidé, podrobeni témže zákonům přírody, jako jiní lidé, vidíme jeho dobré stránky vypěstované ušlechtilým srdcem zdárných synů země, jsme svědky i jeho špatností a touhy zmařiti vše dobré a krásné zlobou svojí, svým požitkářstvím a touhou po pohodlí přerušovaném sensacemi dne, ať už jsou vybudovány rozumem převrácenosti zkažených zásad proniklým, anebo vyvolány katastrofou, při níž zloba lidská dostoupila vrcholu své krutosti a touhy po pomstě. Toho všeho jsme svědky, jako jiní lidé. Vidíme všechen shon a rychlé tempo života . . . a veškerou mocí brániti se musíme, bychom nebyli strženi proudy jeho kalných vod a nepřestali býti dobrými strážci pravd, které k spáse vedou. Víra naše musí býti silná, důvody jednání našeho — mravně dobrého — na pevných spočívati musí základech. K tomu stejnou máme povin-

nost, jako jiní lidé. — V čem však nejsme jako jiní lidé, v čem líšíme se od jiných a máme ono víc, které nás povznáší nad davy a brání, bychom s nimi nesplynuli a svět neřekl nám: hleďte, moji synové! — ono víc, jímž jsme posvěceni a pečeť věčná v duši nám je vryta, ono víc — toť specielní božské naše poslání pro spásu duší ve věčné slávě Nejvyššího. Vám jsem řekl: buďte solí země, buďte světlem pravdy mé a strážci duší lidu mého. — Hle! Dědictví naše, které nám je svěřeno, o něž pečovati musíme! — Tolik stačilo by, více bych říci nemusel: Hle! dědictví, jež Bůh péči naší svěřil!

Však tolik jenom — toť přece ještě pro nás málo! Vždyť tak mnozí z nás jsou, kteří i dnes spokojeně kráčí po cestách, nic je nevyruší, ač věci hrozné dějí se kol nich, věci, jež ohrožují existenci dědictví tohoto péči jejich svěřeného. Jsou klidni dál... a když přec dolehne k sluchu jejich: pryč s těmi lháři, škůdci lidu, zrádci národa! — tu s klidným úsměvem se pouze obrátí a šeptají si slova Kristova: Však brány pekelné jí nepřemohou!...

Pánové, tak matně mi napadá obraz kněze francouzského z let 48tých a následujících: kráčí si spokojeně ulicí pařížskou v elegantním drahém taláru, zraky sklopeny, hlavu k zemi schýlenou, pod paždí brevíř se zlatou ořízkou, nedívá se ani na pravo, nedívá se ani na levo... Bůh ví, na co myslí...! A kol něho hučí dav těch, kteří před nedávnem ještě seděli v posluchárnách katolických institucí a poslouchali učené přednášky našich bratří v Kristu, kteří před nedávnem ještě seděli za stolem a hltavě přijímali pokrmy pečlivou rukou katolické řeholnice připravené, kteří před nedávnem ještě leželi na lůžku nemocných se vzdechem bolesti a přijímali lék z třesoucí se ruky milosrdného bratra. A dnes tento dav plivá po knězi, který tolik za něho se namodlil, který tolikrát rukou posvěcenou mu žehnal a svátost Kristovu mu udílel, který každodenně v tichém šeru, nikým nevyrušován... za okenicemi svého pokojíku pod křížem klečel a v meditacích a sebezáporu život svůj umrtvoval... a to všecko pro spásu onoho davu, který ve své zlobě za nedlouho rukou zločinnou rozbořil onen dům církve, v němž od mládí pečlivě byl vychován a do žaláře uvrhl onoho kněze, který o spásu duše jeho se staral. — A minulo několik desítiletí... a věci stanuly tam, jak nyní je vidíte. Národ, který kdysi byl nejvěrnějším synem církve, odvrátil se od této... A přes to přese všechno věčně pravdou zůstane: A brány pekelné jí nepřemohou! —

Vyberte si, pánové, z toho, co Vám libo, přemýšlejte o tragedii církve francouzské i kněží národních — a i když přiznati jim musíte nesporně svatost a bezúhonnost života vnitřního, velikou vyspělost v sebezáporu i askesi — přec vždycky Vám něco chybí, něčeho se nedostává na těchto tragických postavách kleru francouzského druhé polovice minulého a počátkem nynějšího století. A toto minus vy-

jádřiti můžeme slovy: nepochopení pro účinnou práci v nejširších vrstvách lidu. —

A pozorujme nyní život kolem sebe, v bezprostřední své blízkosti — a musíme říci, že charakteristickou značkou dnešní veřejnosti je: boj proti křesťanství, či-li lépe vyjádřeno: proti katolictví. Zvláště teď — v době voleb našich — to můžeme snadno poznati. Veřejnost naše roztříštěna je na několik stran, které sice vzájemně mezi sebou se potírají, všemi prostředky zásady svoje uplatniti hledí v domnění, že každá z nich jediné má pravdu — na druhé straně však, když přijdou okamžiky důležité, v nichž svádí se boj mezi pravdou a lží, mezi světovým názorem křesťanským a frázemi tak zv. pokrokovými, svobodomyslnými — tu pouze dva veliké utvoří se tábory a ty hledí na sebe strhnouti vše, co strhnouti se dá, by rozhodovati mohly o osudech lidu. Který tábor má většinu? Dle tvrzení dnešních listů strana katolická stoupá, veřejných vyznavačů zásad její prý přibývá. Budiž! Spokojme se s tímto tvrzením! Ale jest jiná věc, zajisté velmi nápadná. Snad jste již pozorovali, že mnohý muž dnešní, i když do chrámu Páně chodí, doma ještě s rodinou se modlí, dítky své po křesťansku vychovává — ten, když přijde doba, v níž má i prakticky — hlasovacím lístkem — uplatniti to, co snad každý by od něho očekával — ten, když nezůstane doma, pravý opak mnohdy provede, neuváživ ani, jaké následky může míti jeho na pohled nepatrný čin. Ano, někteří z vás slyšeli z autentických úst, že mužové, kteří jsou členy katolických spolků, na př. družin marianských, tyto dny právě, když hlasovacím lístkem měli dáti veřejně výraz svému přesvědčení vnitřnímu, že tito právě hlas svůj odevzdali vyloženému nepříteli všeho katolického — socialnímu demokratovi. Je to možná, pánové? Je možno, aby muž, který sympatisuje s katol. církví, který je snad i ve spolcích eminentně katolických, aby tento muž, když má dopomoci církvi k právu v institucích veřejných a zákonodárných, aby tu blahodárný vliv svůj uplatniti mohla, hlasem svým tutéž církev do pozadí zatlačoval a nohama šlapal a na místo její postavil člověka, který je vyloženým jejím nepřítelem!? Nechci říci, pánové, že je to zrada. Vždyť tentýž muž, který dnes veřejně církev svoji potupil, snad zítra již přijde do spolku této církve a súčastní se sezení jeho nemaje snad ani tušení, co před tím byl provedl. Co o tom máme souditi? Zajisté, pánové, zde musí něco chybět, zde musí se něčeho nedostávat, co právě zaviňuje jednání, o němž jsem se byl zmínil. Je to nedostatek uvědomění, je to nevychovanost ještě našich lidí pro otázky veřejné a nedostatek smyslu a zájmu pro sociální snahy církve katolické. A pak kněz, který působí mezi lidem, který zakládá dobré katolické instituce a spolky, lid svůj k mod-

litbě nabádá, k plnění povinností křesťanských, ten kněz se může roztrhat a nic mu to nepomůže, když pak mužové jemu svěření postaví do sborů, v nichž se rozhoduje o blahu či persekuci církve, zástupce, kteří církev s povrchu země vyhladiti se snaží. Jasný příklad toho nám zase dává Francie. Co všecko tam učinila církev pro lid, pro jeho blaho duševní i tělesné! A konec konců — všecko jí sebrali rukou zločinnou, poněvadž lid, jinak zbožný a dobrý, postavil k veslu zapřisáhlé odpůrce církve svaté. Vidíte tedy, pánové, dnes už nepostačí pouhá modlitba, poněvadž lid není po většině v jádru svém už tak dobrý, jako býval — dnes musíme přidat něco víc . . . a toto víc je práce — a zase ne každá práce, nýbrž taková, jejíž výsledky odpovídají duchu doby naší. A na druhé straně však každá naše práce, která je bez modlitby, nepřinese knězi ovoce trvalého. Modlitba musí símě námi rozsívané svlažovat, aby neuschlo ihned v zárodcích. Kdo tedy jeden z těchto dvou požadavků vypustí z programu své činnosti, ten na konci své práce přijde k sumě rovnající se nule.

Co musíme tedy konati, pánové? My musíme k modlitbě své přidati práci, která povede k rozmnožení dobrých a uvědomělých bojovníků za idee naší sv. církve v rodných svých krajích. O co tedy musíme pečovati? Zajisté na prvém místě musíme se starati, aby lid péči naší svěřený vedle ctnostného, bohumilého života dopracoval se též křesťanského názoru světového a nabyl smyslu a pochopení pro otázky veřejné, na nichž blaho církve samé spočívá. Jak máme věřící vésti v požadavku prvém, o tom zajisté dostatečně můžeme se poučiti v theologii. A co se týče požadavku druhého, tam čeká na nás práce ohromná, všestranná práce sociální. A kus této práce sociální, jedno její odvětví jest — horlivá snaha o rozšíření katolického tisku.

O významu katolického tisku pro náš lid, o jeho ceně, bylo již mnoho napsáno. Hlavní pracovníci sociální, čelní dopisovatelé katolických listů anglických, amerických, francouzských, španělských, německých, slavní papežové doby naší: zesnulý Lev XIII a nynější sv. Otec Pius X, slavní biskupové: Brynych, Strossmayer a j. — ti všichni jednohlasně volají: Odium Ecclesiae non tantum esset, si Catholici, praesertim sacerdotes in hac re studium, quod nunc habere incipuit, antea habuissent. A Pius X jednomu katolickému spisovateli o významu tisku se vyjádřil takto: Jak málokteří sílu a závažnost tisku poznávají! Ani věřící lid, ani klerus v této právě věci nejsou tak zaměstnáni, jak by bylo záhodno. Ba mnozí i namítají, že duše věřících dříve bez novin a časopisů také ke spáse došly. Zajisté, pravdou je toto tvrzení, avšak zřetel musí se bráti k tomu, že jed zlých děl tiskem vyrobených nebyl rozšířen do té míry, jako nyní. Úplně jiný jest věk náš — a velmi jest želeti, jak křesťanský lid právě bezbožnými činy denního tisku

upadá a jedem smrtícím se otravuje. A ke konci rozmluvy své o významu tisku pravil: „Frustra aedes sacras aedificabitis, missionibus operam dabitis, scholas condetis — omnia opera vestra destruentur, omnes labores ad irritum cadent, nisi armis littteraturae catholicae defensivis atque offensivis usi fueritis". Zajisté více než jasná slova o významu tisku pronesl nynější sv. Otec Pius X.

A jak si vysvětlíme, pánové, pravdu, že tisk má tak ohromný vliv? Zajisté velmi snadno. Dnešní člověk žije velmi rychle a hrozně povrchně. Podívejte se jenom do kaváren! Tam sedí, zabarikádován spoustou časopisů, která se valí kol něho jako vlna. V půl hodině přečte tucty listů a revuí. Má svou vytříbenou zručnost, svůj pozoruhodný cvik, svou schopnost nalézti bleskně zprávy, které ho zajímají, odstavce, které pohltí, sensace, na které čeká. Přelistuje stohy potištěného papíru, ale utkví na jediné straně, na jediném sloupečku, přečte jej lačně mezi dvěma toky kávy — a odloží list. Je s ním hotov. Četl jej. Je nezvratně přesvědčen, že jej zná. Má svůj nezvratný soud o jeho směru, o jeho úrovni, o jeho vlivu, poněvadž jej držel pět minut v ruce a našel v něm několik řadků, které hledal. Nenašel-li jich tam, má svůj soud také . . . (Museum, str. 250), má-li ovšem jaký a dovede-li přemýšleti o otázkách dnešní veřejnosti. Jeho jedinou četbou jsou noviny, jeho jedinou každodenní duševní stravou. Své názory přijímá, reguluje a upravuje dle názorů toho neb onoho listu, jehož každodenním je čtenářem. List onen je mu Evangeliem, jemu věří, bez něho nemůže býti. A čím rozšířenější je ten neb onen list, tím rozšířenější jsou též názory onoho listu a tím i větší počet vyznavačů jeho idei. A když ten neb onen list počtem svých výtisků zaplavuje celé kraje, celé země a horlivě při tom je čten, co přirozeno potom, než-li že veřejné mínění soudobého lidstva té neb oné země jest zároveň míněním a názorem právě dominujícího listu, či-li list onen tak zv. veřejné mínění vytváří. A teď si představte, pánové, že noviny tohoto druhu jsou noviny protikřesťanské — a vy přijdete k závěru, který zajisté nikterak nebude pro nás příznivým. Zde vidíte onen osten, který tolik bolí a který tolik jest nebezpečným. Můžeme zůstati beze zbraně proti tomuto nebezpečí, neobrnění a lhostejní? Můžeme s klidným svědomím snésti, jak lid náš každodenně jest otravován — a ničeho proti tomu nepodniknouti a lid dáti na pospas těm, kteří potírají jeho náboženský cit, ničí mravní opory, berou nezbytné útěchy! Postačí nám dnes tichý, svatý a klidný život kněze-samotáře? Postačí nám dnes pouze kazatelna, pouze zpovědnice? Dnes už ne, pánové! Dnes i ten venkovský člověk žádá od kněze něco více, přeje si, by kněz venku, na veřejnosti s ním mluvil, s ním se stýkal a rady jemu dával. Vždyť ode všech je opuštěn, všemi klamán; jediný kněz tu ještě zbývá jako upřímný jeho přítel. Vždyť intelligent moderní „se lidu z veliké části odcizil pohlížeje naň jako na něco nižšího, a nejen

že nedovede míti úcty před city jeho, on je zlehčuje, jim se posmívá; ano došlo to tak daleko, že ani ti, kteří život dali jemu, kteří v potu pracovali, jen aby groš sehnali na studie syna — ani ti nejsou jisti před úsměšky moderně vychovaného intelligenta. Následek zcela přirozený je, že lid nedůvěřuje intelligentu, jej nemá v úctě". (St. Hl. 1913). Jediný kněz mu tu zbývá, by ho vyrval z bezbožných rukou všelijakých dobrodruhů. A je k tomu také citem vděčnosti zavázán. Vždyť „jsme po většině z lidu, a proto naší povinností jest jíti mezi lid a spláceti mu dluhy. Lid vlastně umožňuje dnešní kulturu a vzdělání, svýma rukama uskutečňuje rozmach industrie, zvyšuje lehkost života a blahobyt. Kolik však procent připadá zpět všeho toho na lid? A za všecko to znemravňuje se mu dorost, otravuje duše náboženskými štvanicemi, v theorii je veden k nihilismu, v praxi k anarchismu". (St. Hl. 1913). A nad to intelligence, která z lidu vyšla, pomíjí se dnes svým socialním posláním. To již není výlupek šlechetných snah národních ani národní intelligence, kterou dnes vidíme vrhati se na katolický lid z důvodů jen a jen strannické nenávisti protináboženské. To je intelligence odchovana mezinárodní Volnou myšlenkou a její praktickou činností. Mravní povinností naší proto bude vytlačovati tuto intelligenci z posic tak zodpovědných, kde dnes se staví světový názor protikřesťanský, mravouka hrubých vášní, umění zkažených citů a představ. (St. Hl. 1913). A tuto akci vykoná nám dobře sorganisovaný, hojně rozšířený a rozšiřovaný katolický tisk, který vychovává nám uvědomělé venkovany, kteří nepůjdou jen za hesly politickými všelijakých výdělečných plátků, kteří neponesou na sobě stopy strannického boje, nýbrž s plným vědomím svého vnitřního přesvědčení zušlechtěného dobrým katolickým tiskem — odevzdají v dobách rozhodných hlas svůj mužům, kteří dovedou jich náboženským citům na místech vlivných zjednati respektu a vážnosti. Neboť jakmile člověk — ať už intelligentní nebo prostý — byv jednou sklamán lichými soustavami špatným tiskem šířenými a počne o nich vážně uvažovat — „přestane se jich dotazovati, co by měl míti za pravdu, nebude také už hledati rady u Kanta, Hegla, Spinozy, Voltaira, ani těch dnes rozběhlých po venkově špatných svůdců — ale vrátí se k prvotnímu rozumu, k pravdám nezvratným majícím základ věčný a dá za pravdu tomu, který přišel, aby ho poučil o původu a cíli života, o svatém zákonu, jímž se říditi má, o síle, by toho zákona mohl býti poslušen a o všech věcech, které osvěcují, potěšují a sílí." (Didon.) Dříve však lid náš musíme k tomu vypěstiti dobrým, hojně rozšířeným a rozšiřovaným katolickým tiskem. Nemylte se, pánové, lid má také svůj úsudek a je až příliš důvěřivý tam, kde vidí, že i na něho se béře při veškeré jeho jednoduchosti ohled, že mu není odmítáno to, co mu nejdražším statkem

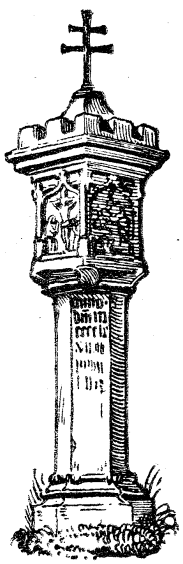
ještě zůstalo. A proto nesmí katolický kněz dovoliti a dopustiti, by v důvěru lidu vetřeli se lidé, kteří všemu svatému se vysmívají a stále počítají, co asi vynese jim obcování s oněmi „hloupými a duševně zakrnělými" venkovany, jak nazval je dnešní protikatolický tisk. Lid však náš musí býti na to upozorněn, on musí poznati rozdíl mezi pravdou a lží, mezi dobrem a špatností — a to se stane vedle jiných i dobrým katolickým tiskem, který vychová nám s naší pomocí lidi celé, nadprůměrné, kteří se nebojí říci pravdu do očí, když toho potřeba káže. — Zde vidíte, pánové, onen význam tisku v době dnešní, zde vidíte nutnost horlivé, neustávající činnosti a práce v rozšiřování katolického tisku, zde vidíte nutnost tiskových katolických organisací, které i kněžstvem dnes tolik jsou zanedbávány, zde vidíte nutnost zušlechtiti katolický tisk, postaviti ho na výši doby, by všem potřebám lidu vyhovoval a vždy se o to starati, by noviny naše měly rychlé, časové zprávy a nebyly do té míry odkázány na uveřejňování listů protivných lépe v tomto ohledu obsluhovaných. Je to veliká vina naše a veliká chyba, že my tuto mocnou zbraň tolik zanedbáváme a často netečným svým jednáním ještě otupujeme. Zdráháme se mnohdy pro dobrou tuto věc dáti něco z přebytku svých statků hmotných, z přebytku svého času, ze svých vědomostí a schopností.

Pánové, zajisté uznáte pravdivost několika mých dnes tu k Vám na rozloučenou pronesených upřímných slov. Neleňme, všímejme si vedle svého studia též i života veřejného, hleďme seznati potřeby lidu, bychom mu jednou prospěti mohli, zachovejme si i do starších let svoje ideály, k nimž jsme v době studií svých dospěli, hleďme se obrniti pro své působení veřejné na prvém místě mravně, bychom neutonuli jednou v kalu všednosti a lid neřekl nám: jsou jako ti druzí! Hleďme si vypěstovati již nyní jistou stavovskou hrdost, bychom nikdy sobě nezadali, jistou samostatnost, bychom tak lehce nepodlehli cizím vlivům špatnosti, buďme svorni již zde, buďme svorni ve veřejném životě, a až pracovati započneme na vinici Páně, varujme se egoismu, udavačství a nepoctivosti, která jednotu v našich řadách podlamuje — a společná tak naše práce pro vznešené idee církve, které vždy a všude, slovem i tiskem s úplnou váž-

nosti rozšiřovati chceme — ta dá nám lásku k sobě navzájem, láska nám dá svornost, svornost nám dá sílu, síla nám dá vítězství. Nebojme se, nebudemeť sami! Ukážeme-li lidu bratrské srdce láskou k němu dýšící a podáme-li mu v pravý čas vždy pravici svoji pomocnou, pak lid ten půjde s námi. Dnes zpívali jste: „Svoji k svému, páže k paži“ — a já na rozloučenou k Vám volám: „I srdce vzhůru! V něm plam lásky čisté. A Ty veď nás po stezkách svých, Kriste — per aspera ad astra — —“.

Oprava:

Na str. 238, 4tý řádek dole má státi: 14. Dovolují sňatek dvou bratří se dvěma sestrami.

VEŘEJNÁ KNIHOVNA MĚSTA BRNA
UNIVERSITNÍ BRNO KNIHOVNA

SJEZD

bohoslovců československých na Velehradě

konati se bude letos bezprostředně
:: po sjezdu Družin Marianských ::

dne 8ho září večer a 9ho páno.

Podrobnosti uveřejněny budou kolem
-- 15 srpna v „Našinci“ a „Hlasu“. --

:: Přijděte si všickni, drazí bratři, ::
v počtu hojném pro oheň a nadšení!